Deo Ele Posanga

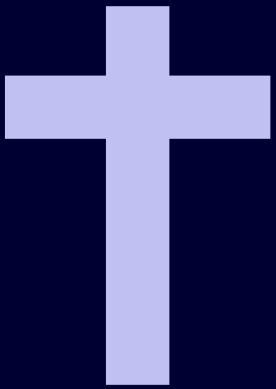

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea

Deo Ele Posanga

Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai language of Papua New Guinea

Sampela hap Buk Baibel long tokples Bariai long Niugini

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bariai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 31 Aug 2023
d6bb73e7-0ffa-559f-9604-c23dd5301e33

Contents

Mateus 1
Markus 92
Lukas 146
Ioanes 237
Panua Ato ad . . 303
Rom 389
1 Korin 433
2 Korin 473
Galesia 501
Epesus 515
Pilipai 530
Kolosi 540
1 Tesalonika . . . 550
2 Tesalonika . . . 559
1 Timoti 564
2 Timoti 576
Taitus 584
Pilemon 590
Ibru 593
Jems 628
1 Petrus 639
2 Petrus 652
1 Ioanes 659
2 Ioanes 669
3 Ioanes 671
Jut 673
Posanga Mumulnga 676

Ato kemi ton Iesus Kristus
Mateus ibode

Iesus Kristus itubtub edad (Lukas 3.23-38)

1 *Laulau ga eine iposa ngan Iesus Kristus aea titnga ngan itubtub. Iesus ei iaoa kelede pan Devit, ga Devit ei iaoa kelede pan Abraam.

2 Abraam ei Aisak itama.
Aisak ei Iakop itama.
Iakop ei Iuda itama toman ngan itar kapeipei ga aea kakakau.
3 *Iuda ei Peres ga Sera tamad. (Gisirua tnad ieda Tamar.)
Peres ei Esron itama.
Esron ei Ram itama.
4 Ram ei Aminadap itama.
Aminadap ei Nason itama.
Nason ei Salmon itama.
5 *Salmon ei Boas itama. (Boas itna ieda Raap.)
Boas ei Obet itama. (Obet itna ieda Rut.)
Obet ei Iesi itama.
6 *Iesi ei maron kapei Devit itama.

Devit ei Solomon itama. (Be Solomon itna, mugaeai iadaoa Uria.)
7 Solomon ei Reoboam itama.
Reoboam ei Abia itama.
Abia ei Asa itama.
8 Asa ei Jeosapat itama.
Jeosapat ei Jeoram itama.
Jeoram ei Usia itama.
9 Usia ei Iotam itama.
Iotam ei Aas itama.
Aas ei Esekia itama.
10 Esekia ei Manase itama.
Manase ei Emon itama.
Emon ei Iosaia itama.
11 *Iosaia ei Jeoiakin ga itar kakakau tamad. Ngan taun toaiua, gid Babilon tinam tisere gid Israel ta titnan ad tano ga tila timado Babilon.

12 *Muriai ngan gid Babilon tisere gid Israel,
Jeoiakin ei Sealtiel itama.
Sealtiel ei Serubabel itama.
13 Serubabel ei Abiut itama.
Abiut ei Eliakim itama.
Eliakim ei Asor itama.
14 Asor ei Sadok itama.
Sadok ei Akim itama.
Akim ei Eliut itama.
15 Eliut ei Eleasar itama.
Eleasar ei Matan itama.
Matan ei Iakop itama.
16 Iakop ei Iosep itama. Iosep ei Maria iadaoa. Maria toaine ipopo Iesus toa taoato ei Kristus*.

17 Tota gid iaoa kelede pan Abraam ga ila irangrang

---

* **1:1:** OM 22.18, 1Sto 17.11 * **1:3:** OM 38.29-30, Rut 4.18-22 * **1:5:** Rut 4.13-17 * **1:6:** 2Sml 12.24 * **1:11:** 2Kin 22–24, 2Sto 36.10, Jer 27.20 * **1:12:** Esr 3.2 * **1:16:** Posanga idil toaine *Kristus ipu ga bedane: eaba toa titok bude ga idae ilaborai. Be ngan nasinga togid Iuda mugaeai, kadonga ngan toknga bude ga idae eaba ilaborai eine iman kilala ngan eaba sai toa Deo isio ngan imadid ga imugamuga ngan ele panua. Mugaeai ngan Iesus ele namanga, panua busa tigaga matad alele ngansa lolod iminmin ngan eaba pau ede ga inam ngan badanga gid mulian ngan ad kadonga kulupulupu. Tiuato eaba toa oa Kristus. Ga pade, tiuato ei Devit itub ngansa Deo ele laulau (Jer 23.5) ikeo ga ei ga iuot ngan iaoa kelede pan maron kapei Devit.*

ngan Devit, eine tiuot sangaul ga igegea pange. Be gid iaoa kelede pan Devit ga ila irangrang ngan gid Babilon tisere Israel, eine tiuot sangaul ga igegea pange pade. Be gid iaoa kelede muriai ngan gid Babilon tisere Israel ga ila irangrang ngan Kristus, eine tiuot sangaul ga igegea pange pade.

Maria ipopo Iesus Kristus (Lukas 2.1-7)

18 *Iesus Kristus aea poponga iuot ga bedane: Itna Maria, tisio ei ngan oainga Iosep. Gisirua tilup maitne, be tigera Maria iapa. Eine ngansa ngan Itautau Tutui iura, Maria iapa.

19 Be iadaoa Iosep ei eaba tutui, ta itin ngan ipamaeamaea Maria panua busa matadeai mao. Tota iuangga itnan ei mumulnga.

20 Iosep imata nanan kadonga toa ne maitne, be mole mao, anggelo ton Maron iuot pan ngan ianun ta ikeo bedane, "Iosep, eao iaoa kelede pan Devit, irangrang ngan lolom ede ga ede ngan badanga Maria ga iman adaoam mao. Ngansa gergeu toa iapa ngan oa, eine Itautau Tutui ibada pan.

21 *Ei ga ipopo gergeu aranga, ta eao ga oato ieda Iesus†, ngansa ei ga ibada ele panua mulian ngan led kadonga sasat."

22 Danga toa ngada ne iuot ta iparangrang Maron ele posanga mambe eaba ibada Deo iaoa mugaeai ikeo ngan ga bedane,

23 *"Ega, taine ede ieno toman ngan eaba eta maitne, ei ga iapa. Ta ei ga ipopo gergeu aranga, ta gid ga tiuato ieda Emanuel." (Edaeda toa ne ipu bedane, "Deo imamado pagita.")

24 Iosep ieno ga idae ta ila ikado mambe anggelo ton Maron irenren pan ngan. Iuai Maria toa,

25 *be gisirua tilup mao ga irangrang ngan ipopo gergeu aranga. Ta iuato ieda Iesus.

2

Kapeipei ado ele parangai ad tila tigera Iesus

1 Ngan ado toaiua, Erot iman maron kapei, be Iesus itna ipopo ei ngan tuanga Betleem ngan tibur Iudea. Itna ipopo ei ga kus ta gid kapeipei edengada ado ele parangai ad tinam tiuot Ierusalem. Gid led oatainga kapei ngan gigima iman kilala. Tiuot Ierusalem ga kus ta tibetabeta alele bedane,

2 *"Gergeu pau toa muriai ga iuot maron kapei togimi Iuda, ei imamado sida? Ngansa gai amado ado ele parangai, be agera gigima iman kilala ngan aea poponga. Ta gai anam aoangga asoa ieda."

* **1:18:** Lu 1.27 * **1:21:** Lu 1.31, 2.21 † **1:21:** Edaeda toa *Iesus ipu bedane: Maron ibada gita mulian.* * **1:23:** Ais 7.14 * **1:25:** Lu 2.21 * **2:2:** Nam 24.17

3 Maron kapei Erot ilongo
bedaoa ta ilolo ede ga ede,
ga panua busa Ierusalem, gid
pade lolod ede ga ede.
4 Tota ibaba gid madidnga
tenainga ad ga apu ad togid
Iuda ta tinam tiluplup pan.
Ta ibeta gid bedane, “Eaba
toa tiuato ei Kristus* ga iuot
ngan tuanga isaoa?”
5 Ta gid tikoli ele posanga
bedane, “Ei ga iuot ngan
tuanga Betleem ngan tibur
Iudea, ngansa eaba ibada
Deo iaoa mugaeai ibode
posanga bedane,

6 *“ ‘Eao Betleem ngan tibur
Iudea,
eao edam iuot kapei
mambe gid tuanga
kapeipei Iudea.
Ngansa eaba ede pagimi aea
ga iuot Maron kapei,
ta ei ga imariala ngan leg
panua Israel
mambe eaba imariala
ngan sipsip.’ ”

7 Erot ilongo bedaoa ga
kus ta ipaoen posanga
mumulnga ga ila pagid
kapeipei oatainga ad, ngan
tila pan. Ta ibeta gid bedane,
“Gigima toa gimi agera na
iuot ngeda?” Ilongo kemi led
posanga ngan ga kus
8 ta isula gid ga tila Betleem
ta ikeo pagid, “Gimi ala
Betleem ta amarum ngan
ilonga gergeu toa oa. Be
oangga gimi aot ngan ei,
anam apalongo gau. Ta gau
pade nala nasoa ieda.”

9 Io, tilongo Erot ga kus ta
tila. Be mole mao gigima
toa mugaeai tigera ado ele
parangai, iuot pade be imuga
ngan gid ga ila imadid tutui
ngan tibur toa gergeu ienono
ngan.
10 Tigera gigima toa oa iuot
pade ta tinid igelgel kapei
tau.
11 *Ta gid tila lumaeai ta
tigera gergeu toa oa toman
ngan itna Maria. Ta tikor
aed ga tidol laborad ga isu-
lug tanoeai pan gergeu ta ti-
soa ieda. Ta tipokaka led
apou ta tibada led tenainga
ga iuot. Gid tipan ele gol, ga
nabene, ga abei mer itekea
kemikemi.†

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Tipokaka led apou ta tibada led tenainga ga iuot.

* **2:4:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:6:** Mai 5.2, Ins 7.42 * **2:11:** Sng 72.10-15, Ais 60.6 † **2:11:** *Abei mer itekea eine danga ede tisama ngan gid matemate patid ngan ikado ga iuad kemi.*

12 Be ngan anunud Deo
ipabib led ngan tiluagid mu-
lian pan Erot mao. Tota
tinasi edap ede pade ta tilu-
agid ga tila led tuangai.

Iosep ga Maria tibada gergeu ta tiaoa ga tila Isip

13 Gid kapeipei oatainga
ad tiluagid mulian ga kus,
be mole mao anggelo ton
Maron iuot pan Iosep ngan
ianun ta ikeo, “Eao dae ta
bada gergeu toman ngan
itna, ta gimi tol aeaoa ga ala
Isip. Ta amamado toa eoa ga
irangrang ngan naposa pago
pade. Ngansa Erot iuangga
ilo gergeu toa ne ta ipaeabu
ngan ei.”
14 Tota bong maitne, Iosep
idae ta ibada gergeu toman
ngan itna ta tiaoa ga tila Isip.
15 *Ta tidio toa eoa
ga irangrang ngan Erot
imate. Danga toa ne iuot
ta iparangrang Maron ele
posanga mambe eaba ibada
Deo iaoa mugaeai ikeo ngan
bedane, “Gau nababa natug
ta itnan tibur Isip ga inam.”

Erot ipamate gid gergeu arangaranga Betleem

16 Erot isanga gid kapeipei
oatainga ad ga mao, ta iuatai
mambe tipakaka ei, ta ilolo
bake paeamao tau. Tota isula
ele panua paraunga ad ga
tila Betleem ga gid tuanga
boloma ngan, ta tipamate
gid gergeu arangaranga toa
ngada oa ad rai rua ga isulug.
Ei imata nanan gid kapeipei
oatainga ad led posanga
ngan gigima ele otnga, ta
iuade gid gergeu ad rai toa
bedaoa.
17 Be kadonga toa ne iuot ta
iparangrang Deo ele posanga
ede. Ieremaia ibada Deo iaoa
mugaeai ta ibode posanga
bedane,

18 *“Tilongo tandanga kapei
ga keoainga iuot ngan
tuanga Rama.
Eine Resel itangtang ngan
gid ele gergeu.
Ei ilolo isat kapei,
be itin ngan panua tipa-
mus ei mao,
ngansa ele gergeu timate
gid ga kus.”

Iosep ga Maria tibada gergeu ta tiluagid mulian Nasaret

19 Idio ta Erot imate, be
mole mao anggelo ton Maron
ila Isip ta iuot pan Iosep ngan
ianun
20 ta ikeo, “Eao dae ta bada
gergeu toman ngan itna ta
aluagimi ga ala ngan tibur
Israel. Ngansa gid panua toa
tiuangga tipamate gergeu ne,
timate na.”
21 Tota Iosep idae ta ibada
gergeu toman ngan itna ta
tiluagid mulian Israel.
22 Be Iosep ilongo mambe
Arkelaus ibada itama Erot
imul ta iman maron kapei
togid Iuda, tota imataud
ngan langa toa eoa. Be ngan
Iosep ianun, Deo ipabib ele,
ta ila imado ngan tibur Galili
23 *ngan tuanga Nasaret.
Kadonga toa ne iuot ta

* **2:15:** Hos 11.1 * **2:18:** OM 35.19, Jer 31.15 * **2:23:** Ais 11.1, 53.2, Lu 2.39, Ins 1.45

iparangrang posanga ede
gid panua tibada Deo iaoa
mugaeai tikeo ngan ga
bedane, “Gid ga tiuato ei
eaba Nasaret‡ aea.”

3

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Markus 1.2-8, Lukas 3.1-18, Ioanes 1.19-28)

1 Ngan taun toaiua, Ioanes
Paliliunga aea ila ngan tibur
modamodanga ede ngan
tibur Iudea ta ipaola posanga
ga ila pagid ipom
2 *bedane, “Gimi apul
lolomi ga apatutui lemi
kadonga! Ngansa teta pade
madonga Deo ibageai ga
iuot.”
3 *Be Ioanes ei eaba toa
mugaeai Aisaia ibada Deo
iaoa ta ikeo ngan ei bedane,

“Ngan tibur modamodanga,
eaba ede ipotalae ta
ikeo,
‘Gimi manta asaoa Maron ele
edap
ga apatutui kemi ngan
ele namanga pag-
imi.’ ”

4 *Be Ioanes ipit aea malo
tikado ngan kamel ilaun, ga
ikaukau irabu ngan aea pus
tikado ngan bulmakao itin
kukul. Be ianean gurisi ga
iunun bon isul tibur aea.
5 Idio ta panua busa
Ierusalem, ga gid tuanga
padengada Iudea, ga gid
tuanga boloma ngan eau
Iordan tila pan Ioanes.
6 Ta tiuaoa ngan led
kadonga sasat, ta Ioanes
ipaliliu gid ngan eau Iordan.
7 *Be ei igera gid Parisi
ga Sadiusi busa tinama
ngan badanga paliliunga
pade, ta ikeo pagid bedane,
“Gimi mota ele gergeu! Sai
ipabuobuo gimi ta aoangga
abada paliliunga sapaean
ta asapir ngan Deo ele
kadonga lolo bake aea? Gimi
arangrang mao.
8 Be oangga apul lolomi,
manta apatutui lemi
kadonga pade, ta ipasolan
mambe gimi apul lolomi
tautaunga.
9 *Be kado gimi apakaka
gimi mulian ta aoangga gimi
iaoa kelede pan Abraam,
ta ngan ipu toaine Deo ga
ipanas gimi mao. Eine mao.
Ngansa gau nakeo pagimi,
Deo ipapauis ngan gid iaoa
kelede pan Abraam mao.
Oangga ikim, ei irangrang
ngan ikado ga gid patpat
toa ne tiuot iaoa kelede pan
Abraam.
10 *Be kabasi ienono
motean abei ipuiai. Ta abei
isaoa itautau iuot kemikemi
mao, eine ga iged ga isulug
ta itado ga idae dingaeai.

‡ **2:23:** Tautaunga ngan laulau togid panua tibada Deo iaoa, tuanga Nasaret ieda iuot eta mao. Be ngan ado toaiua, gid panua matad ibiu tuanga Nasaret. (Gera posanga ngan Ins 1.46.) Tota panua edengada oatainga ad tikeo ga Mateus ele posanga ipu eine ngan gid panua busa tibada Deo iaoa tikeo ga panua ga matad ibiu Kristus. * **3:2:** Mt 4.17, Mk 1.15 * **3:3:** Ais 40.3 * **3:4:** 2Kin 1.8 * **3:7:** Mt 12.34, 23.33 * **3:9:** Ins 8.33, Ro 4.12 * **3:10:** Mt 7.19, Lu 13.6-9 * **3:11:** Ins 1.26-27, PA 1.5

11 *“Gau napaliliu gimi
ngan eau iman kilala ngan
gimi apul lolomi. Be eaba
ede ga inam muriai ngan
gau, ei iura kapei ngan gau.
Ei iasal gau tau, ta irangrang
ngan nalua ei ngan ele su aea
kisinga mao. Ei ga ipaliliu
gimi ngan Itautau Tutui ga
dinga.
12 Ei mambe eaba ikisi
duduinga kapei ta ilelean
sakirkir toa ngada oa ienono
ngan wit. Ta ei ga isuk gid
wit itautau kemikemi ta idol
ngan luma wit aea. Be itado
wit aea sakirkir ga idae din-
gaeai. Dinga toa oa iran-
grang ngan imate mao.”

Eaba ikisi duduinga kapei ta ilelean wit isakirkir.

Ioanes ipaliliu Iesus
(Markus 1.9-11, Lukas 3.21-22)

13 Idio ta Iesus itnan tibur
Galili ta ila pan Ioanes ngan
eau Iordan ngan Ioanes
ipaliliu ei.
14 Be Ioanes iuangga ipaidi
ei ta ikeo, “Gau napapauis
ngan eao paliliu gau, be keo
ga gau napaliliu go ngan
saoa?”
15 Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Longo.
Pataútene eao nasi mambe
nakeo ngan. Ngansa
gita manta taparangrang
kadonga tutui toa ngada ne.”
Tota Ioanes ilongo ta ipaliliu
ei.
16 *Iesus ibada paliliunga
ga kus ta itnan eau ga
idae. Be mole mao bubur
ipokakai, ta igera Deo
Itautau Tutui isulug ga inam
pan mambe man barur, ta
itamaroro ga isulug pan.
17 *Be babanga ede isulug
buburiai ga inam ta ikeo,
“Eine gau Natug toa nakim ei
tau. Tinig igelgel ngan ei.”

4

Satan itoba Iesus
(Markus 1.12-13, Lukas 4.1-13)

1 *Idio ta Itautau Tutui
ibada Iesus ga ila ngan tibur
modamodanga ta eaba paea-
mao itoba ei.
2 *Iesus iplese annga ga
irangrang ngan aea ado ga
bong sangaul pange. Ila ga
pitoreanei kapei tau.
3 Be eaba paeamao to-
banga aea ila pan ta ikeo,
“Oangga eao Deo Inat, posa
ngan gid patpat toa ne ta
tiuot am bret.”
4 *Be Iesus ikoli ele
posanga ta ikeo, “Deo ele
laulau aea posanga bedane,
‘Gid panua tirangrang ngan
badanga madonga kemi
ngan eannga bret kekelen
mao. Be tibada madonga

* **3:16:** Ins 1.32 * **3:17:** Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 12.18, 17.5, Lu 9.35 * **4:1:** Ibr 2.18, 4.15 * **4:2:** IM 34.28 * **4:4:** Lo 8.3

kemi ngan longonga Deo ele
posanga toa ngada ne.’ ”

5 Idio ta eaba paeamao
ibada ei ga tila Deo ele tuan-
gai Ierusalem ta ipamadid ei
gadae Deo ele luma kapei
ipaoeai.

6 *Ta ikeo pan, “Oangga
eao Deo Inat, dug ga sulug.
Ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane,

“ ‘Ei ga ikeo pagid ele
anggelo ta matad
ikikisi go,
ta tisoa go ngan baged,
ngan kado ta pat eta igal
aem.’ ”

7 *Be Iesus ikeo pan be-
dane, “Deo ele laulau aea
posanga ede pade ikeo ga,
‘Eao toba am Maron Deo
padam.’ ”

8 Ga kus ta eaba paeamao
ibada ei ga ila ta tidae ngan
lusi ede gadae tau. Ta
ipasolan ei ngan tibur kapei
togid mamaron kapeipei toa
ngada ne tanoeai ga led
danga sisid kemikemi.

9 Ta ikeo pan, “Oangga eao
kor aem ta soa gau edag,
gau ga napan danga sisid toa
ngada ne ga iman lem.”

10 *Ta Iesus ikeo pan be-
dane, “Satan, eao la aluai!
Ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane, ‘Eao manta
soa am Maron Deo ieda, ta
eao kikisi ei kekelen ele nau-
rata.’ ”

11 Tota eaba paeamao it-
nan ei, be mole mao gid
anggelo tinam tilua ei.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(Markus 1.14-15, Lukas 4.14-15)

12 *Idio ta Iesus ilongo
mambe tidol Ioanes Palili-
unga aea ga idudunga ngan
luma panasnga aea, ta ei
iluai mulian ga ila Galili
13 ngan tuanga Nasaret. Be
itnan tuanga Nasaret ta ila
imado ngan tuanga Kaper-
naum toa liu kapei Galili
isaleai, ngan tano togid Sebu-
lun ga Naptali.
14 Kadonga toa ne iuot ta
iparangrang Deo ele posanga
ede. Aisaia ibada Deo iaoa
mugaeai ta ibode posanga
bedane,

15 *“Ngan tano togid Sebulun
ga Naptali,
ngan edap ila ngan liu
kapei,
iadag ngan eau Iordan,
ngan tibur kapei Galili,
gid panua Israel ad mao
timamado.
16 Gid mambe panua tima-
mado ngan tibur
dodom,
be tigera taranga kapei.
Ngan tibur dodom toa mu-
gaeai timamado ngan
oa
timataud matenga,
be Deo ele taranga kapei
itara gid.”

* **4:6:** Sng 91.11-12 * **4:7:** Lo 6.16 * **4:10:** Lo 6.13 * **4:12:** Mt 14.3, Mk 6.17, Lu 3.19-20 * **4:15:** Ais 9.1-2 * **4:17:** Mt 3.2, 10.7

Iesus ibaba panua pange ta tinasi ei
(Markus 1.16-20, Lukas 5.1-11)

17 *Tota ngan ado toaiua ga ila, Iesus ipaola posanga bedane, “Gimi apul lolomi ga apatutui lemi kadonga! Ngansa madonga Deo ibageai tota iuot ne.”

18 Idio ta ipapaele labiai ngan liu kapei Galili ta igera panua rua, Saimon toa tiu-ato ei Petrus, ga itar kakau Andreas, titatado puo liuiai ngansa gisirua tibabada ia iman led pat aea.

19 Ta ikeo pagisirua, “Gimirua anama anasi gau, ta gau ga napaoatai gimi ngan badanga panua ga tinam pagau, mambe labone ababada ia.”

“Gimirua anam anasi gau.”

20 Mole mao gisirua titnan led puo ga idio, ta tila tinasi ei.

21 Idio ta ilalala pade, ta igera panua rua pade, Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau Ioanes. Gisirua timamado oagaeai toman ngan tamad Sebedi, be tiaman led puo. Ta Iesus ibaba gisirua.

22 Mole mao, titnan tamad ga idio oagaeai ta tila tinasi Iesus.

Iesus ipapaoatai gid ipom ga ikemikemi gid dibala
(Lukas 6.17-19)

23 *Tota Iesus ilalala ga ila ngan tuanga toa ngada oa Galili, ta ipapaoatai gid panua led luma raring aea iloleai. Ta ipaola ato kemi ngan madonga Deo ibageai, ga ikemikemi gid panua ad dibala imata ede ga ede.

24 *Tota iualu ilado ga ipakaranga tuanga toa ngada oa Siria. Ta gid titaltal panua ad dibala imata ede ga ede ta tila pan. Edengada ieieinga kapei ikado gid, ga padengada iriau papaeamao ienono ngan gid, ga padengada dibala kakapanga ikado gid, ga padengada aed ga baged imate. Ta Iesus ikado kemi gid.

25 *Be ipom busa Galili, ga Dekapolis, ga tuanga Ierusalem, ga gid tuanga padengada Iudea, ga gid tuanga iadag ngan eau Iordan, gid busa tinasi Iesus somisomi.

5

Iesus ikeo ngan gid panua toa ad kadonga kemikemi
(Lukas 6.20-23)

1 Iesus igera gid ipom busa ta idae ga ila lusiai. Ei idio imado, ta ele aluagau tinam pan,

2 ta ipaoatai gid ta ikeo ga,

* **4:23:** Mt 9.35, Mk 1.39, PA 10.38 * **4:24:** Mk 6.55 * **4:25:** Mk 3.7-8 * **5:3:** Ais 57.15

3 *“Kemi tau ngan gid panua
toa tiuatai mambe
tirangrang mao Deo
imatai!
Ngansa gid timamado
Deo ibageai.
4 *Kemi tau ngan gid panua
toa lolod itangtang!
Ngansa Deo ga ipamus
gid.
5 *Kemi tau ngan gid panua
toa tiparim ngan gid
mulian mao!
Ngansa Deo ga ipan tano
toa ngada ne ga iman
ad.
6 *Kemi tau ngan gid panua
toa tikim kadonga
tutui, mambe eaba
pitoreanei ga maru-
mian ei!
Ngansa Deo ga iparangrang
gid mambe eaba ian
ga iapa isum.
7 Kemi tau ngan gid panua
toa lolod isat ngan
panua padengada!
Ngansa Deo ga ilolo isat
ngan gid.
8 Kemi tau ngan gid panua
toa lolod aea danga eta
mao!
Ngansa gid ga tigera Deo
ngan matad.
9 Kemi tau ngan gid panua
toa tipamate ari-
apolpol ga tipatarui
panua lolod!
Ngansa Deo ga iuato gid
ele gergeu.
10 *Kemi tau ngan gid panua
toa tinasi kadonga
tutui, be ngan ipu
toaine panua paden-
gada tikado kulupu
ngan gid!
Kemi tau ngan gid,
ngansa gid timamado
Deo ibageai.

11 *“Oangga panua tigera gimi anasi gau, be ngan ipu toaine tidaba gimi sat, ga tikado kulupu ngan gimi, ga tipakaka ta tisol gimi ngan posanga papaeamao imata ede ga ede, kemi tau ngan gimi!

12 *Manta lolomi kemi ga tinimi igelgel, ngansa gimi ga abada lasunga kemi tau buburiai. Danga kulupulupu toa iuot ngan gimi, eine iuot toa bedaoa pade ngan gid panua tibada Deo iaoa mu-gaeai.”

Gimi mambe sol ga taranga
(Markus 9.50, Lukas 14.34-35)

13 Iesus ikeo pade bedane, “Ngan lemi kadonga rabu ngan gid panua tanoeai ad, gimi mambe sol ikado annga ga imana kemi ta irangrang ngan ibuda manmanae mao. Be oangga sol imana kus, irangrang ngan gimi akado ga imana iluai mulian mao. Sol toa bedaoa eine kemi ngan danga eta mao. Eine panua tisiran ga iduaea ta tiuadoad ngan aed.

14 *“Gimi mambe taranga ngan gid panua tanoeai ad.

* **5:4:** Ais 61.2-3, PM 7.17 * **5:5:** Sng 37.11 * **5:6:** Ais 55.1-2 * **5:10:** 1Pe 3.14 * **5:11:** 1Pe 4.14 * **5:12:** 2Sto 36.16, PA 7.52 * **5:14:** Ins 8.12, 9.5

Tuanga ienono gadae bere-
oeai irangrang ngan imumul
mao.
15 *Ga pade, oangga tatun
lam, eine tarobi ngan ulo
mao. Be gita tadol ga idae
ngan lam imul ta itara gid
panua toa ngada oa luma
iloleai.
16 *Toa bedaoa ta lemi
kadonga manta iuot panua
matadeai, mambe lam itara
gid. Ta irangrang ngan tigera
lemi kadonga kemikemi ta ti-
soa Tamami toa buburiai oa
ieda.”

Iesus iposa ngan Deo ele apu

17 *Iesus ikeo pade be-
dane, “Kado gimi aoangga
gau nanama ngan samum-
nga Deo ele apu ga posanga
togid panua tibada Deo iaoa.
Eine mao. Gau nanama ngan
samumnga mao, be nanama
ngan naparangrang posanga
toa oa ga iuot tautaunga.
18 *Ngansa nakeo tau-
taunga pagimi, tano ga
mariamba ga isapa, be
irangrang ngan Deo ele
apu aea posanga idil eta
isapa mao. Ele apu imatua
ga ienono toa bedaoa ga
irangrang ngan aea posanga
toa ngada oa iuot tautaunga.
19 *Tota oangga sai ipul
imur ngan Deo ele posanga
idil kakau eta, ga ipaoatai gid
panua ngan pulnga murid
ngan ele posanga toa be-
daoa pade, eine eaba toa oa
ieda ga isulug gadio tau ngan
gid panua timamado Deo
ibageai. Be oangga sai inasi
Deo ele apu ga ipapaoatai gid
panua ngan nasinga kemi
toa bedaoa, eine eaba toa
oa ieda ga iuot kapei rabu
ngan gid panua timamado
Deo ibageai.
20 Ngansa gau nakeo pag-
imi, oangga lemi kadonga
tututui iasal kadonga togid
madidnga apu ad ga togid
Parisi mao, eine irangrang
ngan gimi abada madonga
Deo ibageai mao.”

Iesus iposa ngan kadonga sat aea patutuinga
(Lukas 12.57-59)

21 *Iesus ikeo pade bedane,
“Gimi aoatai ngan posanga
ga oaine tibutibuda tibada
mugaeai, ‘Irangrang ngan
eao pamate eaba ede pade
mao. Be oangga sai ipamate
eaba ede pade, ei ga imadid
ngan posanga kapei ta ibada
panasnga ngan ele kadonga
sat.’
22 *Be gau nakeo pagimi
ga bedane: Oangga sai
ilolo bake ngan iuae ede
pade, ei ga imadid ngan
posanga kapei ta ibada
panasnga. Be oangga sai
idaba iuae ede pade ta
ikeo, ‘Eao mangamanga!’
ei ga imadid ngan posanga
pagid madidnga patutuinga
posanga ad matadeai. Be
oangga sai idaba iuae ede
pade ta ikeo, ‘Laboram
pat!’ ei ele idil paeamao

* **5:15:** Mk 4.21, Lu 8.16, 11.33 * **5:16:** Ep 5.8-9, 1Pe 2.12 * **5:17:** Ro 3.31 * **5:18:** Lu 16.17, 21.33 * **5:19:** Jms 2.10 * **5:21:** IM 20.13, Lo 5.17 * **5:22:** 1Io 3.15

ta irangrang ngan ila ngan
dinga imperno.
23 *“Tota oangga eao tal
lem tenainga ga ila Deo ele
popouiai, be toa eoa matam
nanan mambe oaem ede
pade ele selelenga ngan go,
24 tota tnan lem tenainga
ga idio. La pan oaem ge
ta nasi edap ngan gimirua
lolomi itarui mulian. Ga kus
ta tal lem tenainga ga ila pan
Deo.
25 “Be oangga eaba eta
ikeo ga ipamadid go ngan
posanga, mugaeai ngan
gimi ala, eao manta patutui
posanga toa na manmanae,
ta ilolo kelede mulian toman
ngan go. Ngan kado ta
idol go pan eaba patutuinga
posanga aea ibageai, ta ei
ibada go ga la pan madidnga
togid nakala, ta tidol go
ga dudunga ngan luma
panasnga aea.
26 Nakeo tautaunga pago,
irangrang ngan eao tnan
luma panasnga aea toa oa
mao, ga irangrang ngan
eao ol mulian lem idil
papaeamao toa ngada oa.”

Iesus iposa ngan kadonga arala

27 *Iesus ikeo pade bedane,
“Gimi aoatai ngan posanga
mugaeai aea ga bedane,
‘Irangrang ngan eao kado
kadonga arala ta paeabu
ngan oainga mao.’
28 Be gau nakeo pagimi ga
bedane: Oangga sai imata
inono taine be ilolo paea-
mao ngan ei, eaba toa oa ele
kadonga sat, ngansa ikado
kadonga arala ngan ei toa
iloleai oa.
29 *“Be oangga matam eta
idada go ngan kadonga sat,
pasu matam toa ga iduaea.
Kemi ngan matam eta ipasui
ga ila. Be paeamao oangga
matam rua ta tinim dodol ila
ngan dinga imperno.
30 *Be oangga bagem oatai
idada go ngan kadonga sat,
ket bagem toa ga iduaea.
Kemi ngan bagem eta blos
ga ila. Be paeamao oangga
tinim dodol ila ngan dinga
imperno.”

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Mateus 19.9, Markus 10.11-12, Lukas 16.18)

31 *Iesus ikeo pade be-
dane, “Be posanga mugaeai
aea ede pade ga bedane,
‘Oangga sai isuk iadaoa, ei
manta ibada laulau ga ila
pan iadaoa ngan ketnga led
oainga.’
32 *Be gau nakeo pagimi
ga bedane: Oangga eaba
iadaoa ikado kadonga ar-
ala eta mao, be eaba toa
oa isuk ei, eine ikado ga
iadaoa iuot mambe taine ar-
ala aea (oangga iuai pau
pade). Ngansa Deo imatai,
led oainga ienono maitne.
Ga oangga eaba pau iuai
taine toa oa, ei pade ikado
kadonga arala.”

Akado posanga tautaunga gadae padam

* **5:23:** Mk 11.25 * **5:27:** IM 20.14, Lo 5.18 * **5:29:** Mt 18.9, Mk 9.47 * **5:30:** Mt 18.8, Mk 9.43 * **5:31:** Lo 24.1-4, Mk 10.4 * **5:32:** 1Ko 7.10-11

33 *Iesus ikeo pade bedane,
“Be gimi aoatai posanga ede
pade ila pagid tibutibuda
ga bedane, ‘Oangga eao
kado posanga tautaunga
gadae, irangrang ngan eao
pakaka mao. Be eao manta
parangrang posanga toa
oa ga iuot tautaunga Deo
imatai.’
34 *Be gau nakeo pagimi
ga bedane: Irangrang ngan
eao kado posanga tautaunga
gadae eta mao. Be eao oato
bubur ngan pamatuanga lem
posanga padam. Ngansa
bubur eine mul madonga
aea ton Deo.
35 *Be oato tano ngan
pamatuanga lem posanga
padam. Ngansa tano eine
mul toa Deo idol iae gadae
ngan. Be oato Ierusalem
ngan pamatuanga lem
posanga padam. Ngansa
Ierusalem eine tuanga ton
ada Maron kapei.
36 Be irangrang ngan eao
oato eao mulian ngan pa-
matuanga lem posanga mao
pade. Ngansa eao rangrang
ngan kado launim eta ga iuot
mama mao ga kusuksuk mao
pade.
37 Be kemi ngan gimi
oangga akeo ga bedane,
‘Be. Gau ga nakado.’ Ga
mao, akeo bedane, ‘Gau
ga nakado mao.’ Posanga
toa bedaoa ikaranga. Be
oangga akado posanga eta
pade ngan pamatuanga lemi
posanga, eine eaba paeamao
ikado ga iuot.”

Gimi akoli kadonga sat mao
(Lukas 6.29-30)

38 *Iesus ikeo pade bedane,
“Gimi aoatai posanga mu-
gaeai aea ga bedane, ‘Oangga
eaba eta ipaeabu ngan eaba
ede pade imata kadlo mao
iluo, tota akoli bedaoa ga ila
pan pade.’
39 Be gau nakeo pagimi ga
bedane: Oangga eaba eta
ikado paeamao ngan go, eao
paidi ei mao. Be oangga eaba
eta ipoda papam, pul papam
iadag ga ila pan pade.
40 Be oangga eaba eta
ipamadid go ngan posanga ta
iuangga tinim aea pononga
iman ele, tota bada lem
pononga gaot aea ga ila pan
pade.
41 Be oangga eaba eta
ipaeaea go ta ikeo ga eao
bisi ele danga sisid ga ila
irangrang ngan kilomita ede,
eao bisi ga ila irangrang ngan
kilomita rua.
42 Be oangga sai igau danga
eta pago, ta eao bada pan.
Be oangga sai ikeo ga lem
pat mao danga eta pade ila
pan ta iuanana, eao palua ei
sapaean mao.”

Gimi manta akim ami miri itamatama
(Lukas 6.27-28, 6.32-36)

43 *Iesus ikeo pade bedane,
“Be gimi aoatai posanga mu-
gaeai aea ga bedane, ‘Eao
manta kim oaem ede pade,

* **5:33:** Wkp 19.12, Nam 30.2, Lo 23.21 * **5:34:** Ais 66.1, Mt 23.22, Jms 5.12
* **5:35:** Sng 48.2, Ais 66.1 * **5:38:** IM 21.24, Wkp 24.20, Lo 19.21 * **5:43:** Wkp 19.18

be lolom paeamao ngan am
miri itamatama.’
44 *Be gau nakeo pagimi,
manta akim ami miri ita-
matama. Ta araring ngan
luanga gid panua tikakado
kulupu ngan gimi.
45 Toa bedaoa ta gimi
aot gergeu ton Tamami
buburiai. Ngansa ei ikado
ele ado ga ipara ga idae ta
itara gid panua papaeamao
ga panua kemikemi pade.
Be ikado aoara ga itap ngan
luanga gid panua tututui ga
gid panua kadonga sasat ad
pade.
46 Ngansa oangga akimkim
gid panua toa tikimkim gimi,
gimi ga abada saoa lasunga?
Ngansa gid panua takis ad
tikakado toa bedaoa pade.
47 Be oangga akeo ‘ado
kemi’ pagid oaeoaemi
kekelegid, lemi kadonga
iasal kadonga ton eaba eta
pade mao. Ngansa gid panua
toa timangamanga ngan Deo
tikakado toa bedaoa pade.
48 *Tota gimi manta aot
tutui tau, mambe Tamami
buburiai ei tutui tau.”

6

Iesus iposa ngan kadonga lolo isat aea

1 *Iesus ikeo pade bedane,
“Gimi agabit kemi. Ngan
kado ta akim gid panua tig-
era lemi kadonga tututui ta
apasolan pagid panua busa
matadeai. Toa bedaoa ta
gimi ga abada lasunga eta
inam pan Tamami buburiai
mao.
2 “Ta oangga eao lua gid
panua lululunga ad, iran-
grang ngan eao kado mambe
gid panua pakakanga ad
mao. Gid tisula eaba imuga
ngan gid ta iuso taule panua
busa matadeai ta iman
kilala ngan led kadonga
kemi. Tikakado bedaoa
luma raring aea iloleai ga
melemeleai ngansa tikim
panua busa tigera gid ta
tisoa edad. Nakeo tautaunga
pagimi, gid tibada ad lasunga
o.
3 Be oangga eao lua gid
panua lululunga ad, kado
mumulnga, ta irangrang
ngan oaem toa kemi na pade
iuatai ngan mao.*
4 Toa bedaoa ta lem
kadonga lolo isat aea ga
ienono mumulnga. Ta
Tamam toa igera danga
mumulnga toa ngada oa ga
ikoli kemi pago.”

Iesus iposa ngan raring (Lukas 11.2-4)

5 *Iesus ikeo pade bedane,
“Be oangga gimi araring,
akado mambe gid panua
pakakanga ad mao. Ngansa
gid tikim tau ngan kadonga
raring panua busa matadeai
toa luma raring aea iloleai ga
melemeleai, ta panua busa
tigera gid. Nakeo tautaunga
pagimi, gid tibada ad lasunga
o.

* **5:44:** IM 23.4-5, Lu 23.34, PA 7.60, Ro 12.14 * **5:48:** Wkp 19.2, Lo 18.13 * **6:1:** Mt 23.5 * **6:3:** Ngan posanga Grik, Iesus ikeo, *Irangrang ngan alongean bagemi angas iuatai ngan saoa danga bagemi oatai ikakado na mao.* * **6:5:** Mt 23.5, Lu 18.10-14

"Oangga gimi araring, akado mambe gid panua pakakanga ad mao."

6 Be oangga eao raring, eao dudunga lem luma iloleai ta saisai atama ta raring ga ila pan Tamam toa imamado mumulnga. Ta Tamam toa igera danga mumulnga toa ngada oa ga ikoli kemi pago.

7 *"Be oangga gimi araring, akado mambe gid panua toa timangamanga ngan Deo oa tikakado mao. Gid tikado posanga busa sapaean, ta tiuangga ad deo ga ilongo gid ngan led posanga mamarae.

8 *Irangrang ngan anasi led kadonga mao. Ngansa gimi abeta Tamami maitne, be ei iuatai ngan saoa danga apapauis ngan.

9 "Tota gimi araring ga bedane,

" 'Tamamai buburiai,
manta panua tilolon ngan eao edam.
10 *Kemi ngan danga toa ngada ne idae eao bagemeai,
ga eao lem kimnga iuotot tanoeai
mambe iuotot buburiai pade.
11 Amai annga ado ga ado,
eao pan gai ngan labone pade.
12 *Be samum lemai kadonga sasat,
mambe gai pade asamum togid panua tikado sat pagai.
13 *Pakala gai ta irangrang ngan atap ngan tobanga mao,
be bada gai mulian ngan danga paeamao.'†

14 *Ngansa oangga asamum gid panua led kadonga sasat, eine Tamami buburiai ga isamum gimi lemi kadonga sasat pade.
15 Be oangga asamum gid panua led kadonga sasat mao, eine Tamami ga isamum gimi lemi kadonga sasat mao pade."

Iesus iposa ngan plesenga annga

16 *Iesus ikeo pade bedane, "Be oangga gimi aplese annga, irangrang ngan matami imalai alele mambe gid panua pakakanga ad tikakado mao. Gid tikado ga matad iuot paeamao ngansa tikim panua busa tiuatai mambe lolod isat ga tiplese annga. Nakeo tautaunga pagimi, gid tibada ad lasunga o.

* **6:7:** 1Kin 18.25-29 * **6:8:** Mt 6.32 * **6:10:** Lu 22.42 * **6:12:** Mt 18.21-35 * **6:13:** Lu 22.40, Jms 1.13, Ins 17.15, 2Te 3.3, 2Ti 4.18 † **6:13:** Posanga idil toaine *bada gai mulian ngan danga paeamao ipu ede pade ngan posanga Grik eine bada gai mulian ngan eaba paeamao.* * **6:14:** Mk 11.25-26 * **6:16:** Ais 58.5-9

17 Be oangga eao plese an-
nga, kado ga bedane: liliu
kemi, ga men matam, ga
sama laboram ngan bude
mambe somisomi.
18 Toa bedaoa ta irangrang
ngan eaba eta iuatai ngan
eao plese annga mao. Be
Tamami imamado mumul-
nga, ei kekelen iuatai. Ta
Tamami toa igera danga mu-
mulnga toa ngada oa ga ikoli
kemi pago."

Iesus iposa ngan gornga danga kemikemi buburiai
(Lukas 12.33-34)

19 *Iesus ikeo pade be-
dane, "Irangrang ngan agor
lemi danga sisid kemikemi
tanoeai mao. Ngansa nene
tanoeai lemi danga sisid
imotmot, ga ngorongoro
tipaeabu ngan, ga panua
lublubnga ad tigoro lemi
luma ga tilub lemi danga
sisid.
20 *Be kemi ngan gimi agor
lemi danga sisid kemikemi
buburiai. Toa eoa lemi
danga sisid imotmot mao,
ga ngorongoro tirangrang
ngan tipaeabu ngan mao,
ga panua lublubnga ad
tirangrang ngan tilub mao
pade.
21 Ngansa oangga lem
danga sisid kemikemi ienono
tanoeai, lolom pade ga inasi
gid danga tanoeai aea. Be
oangga lem danga sisid
kemikemi ienono buburiai,
lolom pade ga inasi gid
danga buburiai aea."

Matada mambe lam ngan tinida
(Lukas 11.34-36)

22 Iesus ikeo pade bedane,
"Matada kadlo eine mambe
lam ngan tinida. Tota oangga
matam igeragera kemi, eine
tinim toa ngada na ga iuon
ngan taranga.
23 Be oangga matam paea-
mao, tinim toa ngada na
pade ga iuot dodom. Tota
oangga taranga toa lolomeai
na imate, eine dodom toa na
kapei tau!"‡

Irangrang ngan taboko gadio ngan madidnga rua mao
(Lukas 16.13)

24 Iesus ikeo pade bedane,
"Eaba eta irangrang ngan
iboko gadio ngan madidnga
rua mao. Ngansa ei ga
ilolo paeamao ngan ede, be
ilolo ikim ede pade. Be
ei ga ilongo ede ilinge, be
ipul imur ngan ede pade.
Irangrang ngan pat iman
ami maron toman ngan Deo
mao."

Lolomi ede ga ede padam
(Lukas 12.22-31)

25 *Iesus ikeo pade bedane,
"Tota nakeo pagimi, gimi
lolomi ede ga ede ngan lemi
madonga mao, ga ngan ami
annga ga eau mao, ga ngan
tinimi aea pononga mao
pade. Ngansa tinimi eine

* **6:19:** Jms 5.1-3 * **6:20:** Mt 19.21, Lu 18.22 ‡ **6:23:** Ngan posanga Grik, posanga idil *matam igeragera kemi ipu ede pade eine mambe lem lualuanga ga kadonga mamaron kemi. Ga matam paeamao eine mambe lem kadonga mogal buda ga matam nanan eao kekelego.* * **6:25:** Plp 4.6, 1Ti 6.6-8, 1Pe 5.7

danga kapei, be aea pononga
eine danga kapei mao. Lemi
madonga eine danga kapei,
be annga eine danga kapei
mao.
26 *Matami nanan gid man.
Gid tiarum annga mao, ga
tibada annga dadangai ga
inam tigor led lumaeai mao
pade. Be Tamami buburiai
ipanpan gid. Ega, ngan Deo
imata, gimi kapei tau ngan
gid man.
27 Be sai ngan gimi ngan
ele kadonga lolo ede ga ede
irangrang ngan igalbatan
ado imata kelede ngan ele
madonga tanoeai?
28 "Be ikamado ga lolomi
ede ga ede ngan lemi
pononga? Matami nanan
gid koko tiburiai. Gid tipara
madongan? Gid tiboko mao,
ga tikado ad malo mao pade.
29 *Be gau nakeo pagimi,
sogonga togid koko toa
ne iasal tau maron kapei
Solomon aea sogonga pade.
30 Gid koko tiparapara
tiburiai labone, be sabale
iman abei ibedbed. Be
oangga Deo ipasogo gid koko
kemi toa bedaoa, eine ga idol
tinimi aea pononga pade.
Ikamado ga lemi kadonga
lolo matua aea kapei mao?
31 Tota lolomi ede ga ede
ngan ilonga saoa danga
aoangga aeanean ga aunun
oa mao.
32 *Ngansa gid panua toa
timangamanga ngan Deo oa
lolod ede ga ede ta tiloilo
gid danga sisid toa bedaoa.
Be Tamami buburiai iuatai
ngan danga toa ngada ne
gimi apapauis ngan.
33 *Be danga kapei gimi
manta amarum ngan ilonga,
eine lemi madonga Deo
ibageai ga ele kadonga tutui
iparangrang gimi. Oangga
akado toa bedaoa, ei ga ibada
danga toa ngada ne pagimi
pade.
34 Tota lolomi ede ga
ede ngan sabale padam.
Ngansa sabale ga inam
toman ngan aea kadonga
kulupulupu pade. Be gid
danga kulupulupu labone
aea, ikaranga ngan labone."

7

*Gimi aselele panua paden-
gada padam*
(Lukas 6.37-38, 6.41-42)

1 *Iesus ikeo pade bedane,
"Gimi aselele panua paden-
gada padam. Ngan kado ta
Deo iselele gimi pade.
2 *Ngansa Deo ga iselele
gimi lalaede mambe gimi
aselele panua padengada. Be
saoa kadonga gimi akakado
pagid panua padengada,
ngan kadonga toa ne, Deo ga
ikoli pagimi pade.
3 "Be eao kamado gera
sakirkir kakauede ienono
ngan oaem ede pade imata,
be matam nanan abei kapit-
nami ienono eao matameai
mao?
4 Eao keo pan oaem ede
pade bedane, 'Nam boloma

* **6:26:** Mt 10.29-31, Lu 12.6-7 * **6:29:** 1Kin 10.4-7, 2Sto 9.3-6 * **6:32:** Mt 6.8
* **6:33:** 1Kin 3.11-14, Sng 37.4, 25, Ro 14.17 * **7:1:** Ro 2.1, 1Ko 4.5, Jms 4.11-12
* **7:2:** Mk 4.24

ta nasile sakirkir kakauede
ienono matameai,' be ega,
abei kapitnami ta ienono
ngan eao matam!
5 Eao eaba pakakanga am!
Pul abei kapitnami ienono
eao matameai bua, ga kus
ta matam igera kemi, ta eao
rangrang ngan sile sakirkir
kakauede ienono ngan oaem
ede pade imata.

6 "Gid danga kemikemi ton
Deo, gimi abada ga ila pagid
kaua mao. Ngan kado ta
tipul gid ta tingot gimi. Be
lemi nagemgem kemikemi,
atado ga ila pagid gaea mao.
Ngan kado ta tiuadoad ngan
aed."*

Deo ga ibada danga kemikemi pagid panua tibeta ei
(Lukas 11.9-13)

7 *Iesus ikeo pade bedane,
"Gimi abetabeta Deo, ta ei ga
ibada pagimi. Gimi ailoilo
saoa danga pan Deo, ta gimi
ga aot ngan. Gimi atintin
atama, ta Deo ga irepe ngan
gimi.
8 *Ngansa eaba sai
ibetabeta Deo, ei ga ibada
saoa danga ibeta ei ngan. Ga
eaba sai iloilo danga inam
pan Deo, ei ga iuot ngan. Ga
eaba sai itintin atama, Deo
ga irepe ngan ei.

9 "Sai ngan gimi, oangga
inat ibeta ei ngan badanga
annga pan, eine ga ibada pat-
pat pan? Na? Oo, eaba eta
ikado bedaoa mao!
10 Be oangga ibeta ei ngan
ia, eine ga ibada mota pan?
Na? Mao tau!
11 *Tautaunga gimi panua
papaeamao, be somisomi
aoatai ngan badanga danga
kemikemi ga ila pagid lemi
gergeu. Be Tamami buburiai
iasal gimi ngan kadonga
kemikemi, ta ei ga ibada
danga kemikemi tau pagid
panua tibeta ei ngan.
12 *Tota saoa kadonga
gimi akim gid panua tikado
ngan gimi, gimi akado toa
bedaoa pade ngan gid.
Ngansa kadonga toa ne, eine
posanga ipu ngan Deo ele
apu ga posanga togid panua
tibada Deo iaoa mugaeai."

Manta adudunga ngan atama kakauede
(Lukas 13.24)

13 Iesus ikeo pade bedane,
"Gimi manta adudunga ngan
atama kakauede. Ngansa
atama ila ngan dinga im-
perno eine kapei, ga aea
edap maknga ga ienono. Ta
panua busa tidudunga ngan
atama toa oa.
14 Be atama ila ngan
madonga kemi, eine
kakauede tau, ga aea edap
iuanaoana tau ngan nasinga.
Ta panua keledengada tigera
ga tinasi."

* **7:6:** Iesus ele oanenga itna ngan kaua ga gaea ipu bedane: Oangga panua papaeamao titolatola tau ngan Deo ele posanga, irangrang ngan tapatutui gid ngan mao. * **7:7:** Mk 11.24, Ins 14.13, 15.7, 16.23-24 * **7:8:** 1Io 3.22, 5.14-15 * **7:11:** Jms 1.17 * **7:12:** Mt 22.39-40, Lu 6.31, Ro 13.8-10

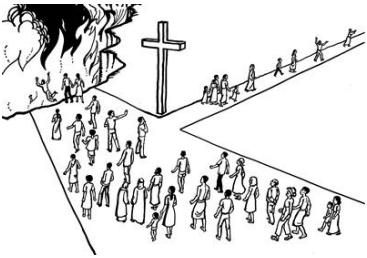

Dinga imperno aea edap maknga ga ienono.

Gimi agabit kemi ngan panua pakakanga ad
(Lukas 6.43-44, 13.25-27)

15 *Iesus ikeo pade bedane, “Gimi agabit kemi ngan panua pakakanga ad tikeo ga tibada Deo iaoa. Gid mambe kaua saksak tipit sipsip itin kukul ta tila rabu ngan gid sipsip ta tipaeabu ngan gid.

16 *Oangga matami inasi annga saoa iuotot ngan led kadonga, gimi ga aoatai ngan gid. Ngansa oain itautau irangrang ngan iuot ngan oaroaro aea gigi mao. Be abei fik itautau irangrang ngan iuot ngan purup aea asile mao pade.

17 Toa bedaoa ta gid abei kemikemi tautaudid iuot kemikemi, be gid abei papaeamao tautaudid iuot papaeamao.

18 Abei kemi irangrang ngan itautau iuot papaeamao mao. Be abei paeamao irangrang ngan itautau iuot kemikemi mao pade.

19 *Be abei isaoa itautau iuot kemikemi mao, eina ga tiged ta titado ga idae dingaeai.

20 *Tota matami inasi saoa annga iuotot ngan led kadonga, ta aoatai ngan gid.

21 *“Kado gimi aoangga panua toa busa ne tiuatoato gau ‘Maron, Maron,’ ga tibada madonga Deo ibageai. Eine mao. Be gid panua tinasi Tamag buburiai ele kimnga, gid kekelegid ga tibada madonga Deo ibageai.

22 Muriai oangga Deo ipamadid gid panua ngan posanga, panua busa ga tikeo pagau bedane, ‘Maron, Maron, ngan eao edam gai abada Deo iaoa. Ga gai asere iriau papaeamao ngan eao edam. Ga gai akado gid uisinga ngan eao edam. Be matam nanan mao?’

23 *Be ngan ado toaiua, gau ga nakeo tutui pagid bedane, ‘Mugaeai ga inama, gau naoatai ngan gimi mao. Gimi panua toa apul murimi ngan Deo ele posanga, ala aluai ngan gau!’ ”

Edap rua ngan luma aea kadonga
(Lukas 6.47-49)

24 Iesus ikeo pade bedane, “Oangga sai ilongo leg posanga ga inasi, ei mambe eaba oatainga aea toa ipagun ele luma gadae ngan pat matua.

25 Ga muriai, aoara itap ga oanga imasesel, ta sariaba kapei inam ta inuga luma toa oa paeamao tau. Be luma

* **7:15:** Mt 24.24, PA 20.29, 2Pe 2.1 * **7:16:** Gal 5.19-22, Jms 3.12 * **7:19:** Mt 3.10, Lu 3.9, Ins 15.6 * **7:20:** Mt 12.33 * **7:21:** Lu 6.46, Jms 1.25 * **7:23:** Sng 6.8, 2Ti 2.19

toa oa grum ga isulug mao.
Ngansa aea kadanga imadid
ga idudunga ngan pat matua.
26 Be oangga sai ilongo leg
posanga be inasi mao, ei
mambe eaba ilolo buobuo ta
ipagun ele luma gadae ngan
tano marum.
27 Ga muriai, aoara itap ga
oanga imasesel, ta sariaba
kapei inam ta inuga luma toa
oa. Ta luma toa oa grum ga
isulug be grok ga grok paea-
mao tau."
28 Idio ta Iesus ipasala
ele posanga ga kus, be gid
ipom timatala kapei ngan ele
paoatainga.
29 *Ngansa ei ipaoatai gid
mambe gid madidnga apu
ad mao. Be ikado posanga
mambe eaba ieda kapei.

8

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Markus 1.40-44, Lukas 5.12-14)

1 Idio ta Iesus isorir lu-
siai ga isulug, ta ipom kapei
tinasi ei.
2 Be mole mao eaba ede
aea dibala kankan inam ta
ikor iae boloma pan ta ikeo,
"Maron, oangga eao kim, eao
rangrang ngan kado tinig ga
iuot kemi Deo imatai."*
3 Io, Iesus igaga ibage ta
idol ngan ei ta ikeo, "Gau
nakim. Ot kemi toa pataut-
ene." Mole mao, tota itin iuot
kemi.
4 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao
gabit kemi. Keo pan eaba
eta pade ngan mao. Be
la pasolan tinim pan eaba
tenainga aea, ta kado lem
tenainga ngan tinim aea
keminga, mambe Moses ele
apu ikeo ngan. Kadonga toa
oa ga ipasolan gid mambe
tinim iuot kemi tautaunga."

Iesus ikado kemi paeaeanga ton madidnga paraunga aea
(Lukas 7.1-10)

5 Idio ta Iesus ila ngan
tuanga Kapernaum, be ma-
didnga paraunga aea ede
togid Rom† inam ta iansaban
ei ta ikeo,
6 "O Maron, leg paeaeanga
idibal ta ienono imuliai. Iae
imate, be itin ieiei paeamao
tau."
7 Ta Iesus ikeo, "Gau ga
nala nakemi ei."
8 Be madidnga paraunga
aea ikoli ele posanga be-
dane, "Maron, gau leg idil
kemikemi imata karanga
ngan eao nam dudunga
leg lumaeai mao. Be eao
dio nene ta kado posanga
kekelen, ta leg paeaeanga ga
iuot kemi.
9 Ngansa gau pade nama-
mado gadio ngan gid panua
toa edad kapeipei, be leg

* **7:29:** Mk 1.22, Lu 4.32 * **8:2:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.* * **8:4:** Wkp 14.1-32, Mt 9.30, Lu 17.14 † **8:5:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.*

panua paraunga ad tima-
mado gadio ngan gau. Ta
oangga nakeo pan ede, ‘Eao
la,’ ei ga ila. Be oangga nakeo
pan ede pade, ‘Eao nam,’ ei
ga inam. Be oangga nakeo
pan leg paeaeanga, ‘Eao kado
naurata toa ne,’ ei ga ikado.
Tota dibala toa ne ga ilongo
lingem pade.”
10 Iesus ilongo bedaoa ta
imatala ta ikeo pagid panua
tinasi ei bedane, “Nakeo
tautaunga pagimi, ngan
panua toa ngada ne Israel,
nagera eaba eta ele kadonga
lolo matua aea kapei mambe
eaba toa ne mao.
11 *Be nakeo pade pagimi,
muriai panua busa ga tinam
ado ele parangai ga ado ele
dilngai ga tinam ta tibada
gid mul ngan eaneannga
kapei ngan madonga Deo
ibageai toman ngan Abraam
ga Aisak ga Iakop.
12 *Be gid panua Israel
toa mugaeai timamado Deo
ibageai, ei ga isere gid ga tila
ngan tibur dodom, gaot ngan
Deo ele tuanga kemi. Toa
eoa ga titangtang paeamao
ga luod kek ga kek.”
13 Ta Iesus ikeo pan madid-
nga paraunga aea bedane,
“Eao la. Danga toa ne ga iuot
lalaede mambe lolom matua
ngan.” Io, tutui ngan ado
imata toaiua, ele paeaeanga
toa oa itin iuot kemi.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine
(Markus 1.29-31, Lukas 4.38-39)

14 Idio ta Iesus ila
idudunga Petrus ele lumaeai
ta igera Petrus ilaoa taine
idibal ta ienono imuliai, be
itin iuanaoana.
15 Be Iesus ikisi ibage ta
oanaoananga toa oa itnan ei.
Tota taine toa oa idae ta ila
ipan Iesus aea annga.

Iesus ikado kemi panua busa
(Markus 1.32-34, Lukas 4.40-41)

16 Ado idil ngan lailai
toaiua, ta gid panua tuangai
tital gid panua busa toa iriau
papaeamao ienono ngan gid,
ta tila pan Iesus. Ei ikado
posanga kekelen ta gid iriau
papaeamao titnan gid. Ta
ikemi gid dibala tamad toa
ngada oa pade.
17 *Kadonga toa ne
iparangrang Deo ele posanga
ede. Aisaia ibada Deo iaoa
mugaeai ta ibode posanga
bedane,

“Ei ikado kemi ada dibala
imata ede ga ede,
ta isere gid ga tila aluai
ngan gita.”

Iesus iposa ngan nasinga ei
(Lukas 9.57-60)

18 Iesus igera ipom kapei
tibalil ngan ei, ta ikeo pagid
ele aluagau ngan gisingada
tila liu isal iadag.
19 Be madidnga ede apu
aea inam pan ta ikeo, “Eaba
paoatainga am, gau ga
nanasi go ngan tibur isaoa
eao la ngan.”

* **8:11:** Lu 13.29 * **8:12:** Mt 22.13, 25.30, Lu 13.28 * **8:17:** Ais 53.4 * **8:20:** 2Ko 8.9

20 *Be Iesus ikeo pan be-
dane, “Gid kaua saksak ad
baba enonga aea tanoeai,
ga gid man ad luma abeiai,
be Eaba Inat ele tibur eta
enonga aea mao.”
21 *Idio ta aluagau ede
pade ikeo pan bedane,
“Maron, longo ngan gau nala
nataian tamag bua.”
22 Be Iesus ikeo pan
bedane, “Gid panua tiuatai
ngan madonga kemi toman
ngan Deo mao, gid tiran-
grang ngan titaian led panua
matemate, be eao nam nasi
gau.”

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Markus 4.35-41, Lukas 8.22-25)

23 Idio ta Iesus idae oa-
gaeai, ta ele aluagau tinasi ei.
24 Tiuot ga tila liu irabuiai,
be mole mao sariaba kapei
inam, ta sobo iuangga irobi
led oaga. Be Iesus ienono.
25 Gid tila pan ta tiuaoan ei
ta tikeo, “Maron, kado tadu-
aea ta! Lua gita!”
26 *Be ikeo pagid, “Ika-
mado ga amataud? Lemi
kadonga lolo matua aea
kapei eta mao.” Idio ta idae
imadid ta idaba rai ga ngalu.
Tota tibur madlo ituntun.
27 Be gid panua toa oa
timatala kapei ta tikeo, “Ei
eaba madongan ta rai ga
ngalu tilongo ilinge?”

Iesus isere iriau papaea-
mao ngan panua rua
(Markus 5.1-17, Lukas 8.26-37)

28 Iesus iuot ngan liu isal
iadag ta ila ngan tibur togid
Gadara. Be panua rua toa
iriau papaeamao ienono
ngan gid, tiuot dengaeai
ga tila pan. Gisirua matad
saksak tau, ta gid panua
tirangrang ngan tilalala ngan
edap toa oa mao.
29 *Be mole mao gisirua
tingangar pan ta tikeo, “Eao
Deo Inat, eao ga kado mado
ngan gai? Ado kolikolinga
aea maitne, be eao nam ngan
paieiei gai na?”
30 Be gaea ipu kapei timad-
madid aluai tede ga tianean.
31 Ta gid iriau papaea-
mao tibeta matua ei bedane,
“Oangga sere gai, longean
gai ta ala adudunga ngan
gaea ipu ga oaiua.”
32 Ta ikeo pagid, “Ala!”
Tota titnan panua rua ta tila
tidudunga ngan gaea ipu toa
oa. Be mole mao, gid gaea
toa ngada oa tilado man-
manae ga titaptap perpereai
ga tisulug ngan liu kapei ta
timatemate.
33 Be gid panua toa timar-
iala ngan gaea, tiaoa ga tila
tuangai ta tipalongo ngan
danga toa ngada oa, ga ngan
panua rua toa iriau papaea-
mao titnan gid.
34 Be mole mao, gid ipom
tiuot ga tila ngan geranga
Iesus. Tiuot pan ga kus ta
tibeta matua ei ngan itnan
led tibur toa oa.

9

Iesus ikado kemi eaba iae

---

* **8:21:** 1Kin 19.20 * **8:26:** Mt 14.31, Sng 89.9 * **8:29:** Mk 1.24, Lu 4.41

ga ibage imate
(Markus 2.1-12, Lukas 5.17-26)

1 *Iesus idae oagaeai ta
iuore ga ila liu isal iadag, ta
ila ele tuangai.*
2 Be mole mao, panua
edengada tibisi dibala tamad
ede ga ila pan. Ei iae ga ibage
imate, ta ienono ngan aea
nagarengreng. Iesus igera
led kadonga lolo matua aea
ta ikeo pan dibala tamad
bedane, “Leg eaba, pamatua
lolom. Gau nasamum lem
kadonga sasat na.”
3 Be mole mao, gid madid-
nga apu ad tiposa pol ngan
gid bedane, “Eaba toa ne
iuangga ibada Deo imul!”†
4 *Be Iesus iuatai ngan
lolod ta ikeo, “Ikamado ga
lolomi paeamao toa bedaoa?
5 Posanga isaoa aea nau-
rata malan: oangga nakeo,
‘Gau nasamum lem kadonga
sasat,’ mao oangga nakeo,
‘Dae madid ta lalala’?
6 *Be gau ga napasolan
gimi ta irangrang ngan
aoatai kemi mambe Eaba
Inat ieda kapei tanoeai ngan
samumnga kadonga sasat.”
Ta ikeo pan dibala tamad
bedane, “Dae madid. Bada
am nagarengreng ta la lem
lumaeai.”
7 Tota eaba toa oa idae
imadid ta ilalala ga ila ele
lumaeai.
8 Be gid ipom tigera ta
titogragid ga tisoa Deo ieda.
Ngansa ei ipamatua gid
eababa ngan kadonga toa
bedaoa.

Iesus ibaba Mateus, ta inasi ei
(Markus 2.13-17, Lukas 5.27-32)

9 Idio ta Iesus ilalala ga
ila ta igera eaba ede ieda
Mateus imamado ngan luma
takis aea. Ta ikeo pan, “Eao
nam nasi gau.” Tota idae ga
ila inasi ei.
10 Idio ta gisirua timamado
lumaeai ga tianean. Be
panua busa takis ad ga
kadonga sasat ad tinam
tianean toman ngan Iesus ga
ele aluagau.
11 *Be gid Parisi tigera
bedaoa ta tikeo pagid ele
aluagau bedane, “Ikamado
ga lemi eaba paoatainga
aea ianean toman ngan gid
panua takis ad ga kadonga
sasat ad?”‡
12 Be Iesus ilongo bedaoa
ta ikoli led posanga bedane,
“Gid panua tinid kemi, led
ipu eta ngan tila pan eaba
keminga aea mao, be gid
dibala tilagalaga pan.
13 *Be gimi ala abada
oatainga ngan Deo ele
posanga ga oaine: ‘Gau tinig
ngan lemi tenainga sapaean
mao. Be nakim lolomi isat
ngan eaba ede pade.’ Ngansa

* **9:1:** Mt 4.13 * **9:1:** Ngan ado toaiua, Iesus ele tuanga Kapernaum. Gera posanga ngan Mt 4.13. † **9:3:** Tikeo ga Iesus iuangga ibada Deo imul ngansa tikeo ga Deo kekelen irangrang ngan samumnga kadonga sasat. Gera posanga ngan Mk 2.6 ga Lu 5.21. * **9:4:** Lu 9.47, Ins 2.25 * **9:6:** Ins 17.2 * **9:11:** Lu 15.2 ‡ **9:11:** Gid Iuda mugaeai tikeo ga oangga tianean toman ngan panua papaeamao, eine gid pade ga tiuot paeamao Deo imatai. * **9:13:** Hos 6.6, Mt 12.7

gau nanam ngan babanga
gid panua tututui mao, be
nanam ngan babanga gid
panua kadonga sasat ad."

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao
(Markus 2.18-22, Lukas 5.33-39)

14 *Idio ta gid aluagau ton
Ioanes Paliliunga aea tinam
tibeta Iesus bedane, "Ika-
mado ga gaingada gid Parisi
anasnasi kadonga ngan ple-
senga annga, be lem aluagau
tiplese annga mao?"
15 Ta Iesus ikeo pagid,
"Oangga eaba ede iuai taine,
ta tikado eaneannga ngan
led oainga, gid toman ngan
oaeoaed tirangrang ngan
lolod isat mao, ngansa eaba
oainga imamado toman
ngan gid. Be ado ede
muriai, panua padengada ga
tipaeaoa eaba toa oa ga ila
aluai ngan gid. Ta ngan ado
toaiua, gid ga tiplese annga.
16 "Be eaba eta irangrang
ngan ibada malo pau ilia ta
isaisai ngan aea malo muga-
muga aea krak mao. Oangga
ikado bedaoa, be imum ga
kus ta ipaeanado, eine malo
pau ilia ga itaka malo muga-
muga ga paeamao.§
17 Be eaba eta irangrang
ngan iparere oain pau ngan
meme itin kukul mugamuga
mao. Oangga ikado bedaoa,
eine oain pau ga ikado meme
itin kukul mugamuga ga pak.
Ta oain ga itoki, be meme itin
kukul ga iduaea pade. Be
gita taparere oain pau ngan
meme itin kukul papau, ta
oain toman ngan meme itin
kukul ga tidio kemi."

Meme itin kukul pau iman oain aea, be mugamuga kemi mao.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga
(Markus 5.21-43, Lukas 8.41-56)

18 Iesus iposaposa maitne
pagid aluagau ton Ioanes,
be mole mao madidnga ede
inam ikor iae boloma pan ta
ikeo, "Gau natug taine imate
toa patautene. Be eao nam
dol bagem ga idae ngan ei, ta
ei ga idae mulian."
19 Ta Iesus idae ta inasi ei
ga ila toman ngan ele aluagau.
20 Be mole mao, taine ede
aea dibala sing palapala
ilalala Iesus imuriai ta isibo
ele pononga imata. Aea
dibala toa oa ikakado ei
irangrang ngan aea rai
sangaul ga igegea rua,

* **9:14:** Lu 18.12 § **9:16:** Ikamado ga Iesus ikeo ga malo pau ilia ga itaka malo mugamuga? Eine ngansa gid Israel mugaeai, ad malo ede pade ngan gita ada malo labone. Togid, oangga tiuaoai pau ga kus ta timum ta tipaeanado, eine ga ila kakauede. * **9:21:** Mt 14.36

21 *be ikeo iloleai bedane,
“Oangga nasibo ele pononga
kekelen, eine ga naot kemi
pade.”
22 Be Iesus ipul ei ta
igera taine toa oa ta ikeo,
“Taine, pamatua lolom. Lem
kadonga lolo matua aea
ikado ga tinim iuot kemi.”
Tota ngan ado imata toaiua
ga ila, itin kemi mulian.
23 Idio ta Iesus ila
idudunga madidnga ele
lumaeai ta tigera panua
titangtang ga tiusouso piloli
ga arerengad kapei.
24 Be ikeo pagid, “Gimi
adae ga ala. Taine kakauede
imate mao. Ei ienono.” Be
gid tinging ngan ei.
25 Be ei isere gid ga tila
gaot, ta idudunga ga ila pan
taine kakauede ta ikisi ibage.
Ta idae mulian.
26 Tota ato ngan Iesus ele
kadonga toa oa iuasasa ga
ipakaranga tibur toa oa.

*Iesus ikado kemi panua
rua matad ikila ga eaba ede
iaoa gum*

27 *Idio ta Iesus itnan
tuanga toa oa ta ilalala ga
ila. Be panua rua matad
ikila tinasi ei ta tibaba
bedane, “Devit itub,** uduan
gairua.”
28 Io, Iesus idudunga
lumaeai, be gisirua tinasi ei
ga tila pan. Ta ibeta gisirua
bedane, “Gimirua lolomi
matua ta aeadi mambe gau
narangrang ngan nakado
kemi matami na?”
Ta gisirua tikeo, “Be,
Maron.”
29 Tota idol ibage ga idae
ngan gisirua matad ta ikeo,
“Eine ga iuot ngan gimirua
lalaede mambe lolomi matua
ngan.”
30 *Tota gisirua matad pal
ta tigeragera pade. Be Iesus
iposa matua pagisirua be-
dane, “Gimirua agabit kemi.
Ngan kado ta eaba eta pade
iuatai ngan.”
31 Be mao. Gisirua tiuot ga
tila tipaoasasa posanga ngan
ei ta iualu ipakaranga tibur
toa oa.
32 Gisirua tiuot ga tila, be
mole mao panua padengada
tital eaba ede iriau paeamao
ienono ngan ei ta ila pan
Iesus. Iriau ikado ei ga iaoa
gum.
33 *Iesus isere iriau paea-
mao ta eaba toa oa iposaposa
pade. Be gid ipom tigera ga
timatala ta tikeo, “Mugaeai
ga inam, danga eta bedane
iuot Israel mao.”
34 *Be gid Parisi tikeo, “Ei
iseresere gid iriau papaea-
mao ngan madidnga togid
iriau papaeamao iura.”

*Iesus ilolo isat ngan gid
ipom*

35 *Idio ta Iesus ilalala ga
ila ngan gid tuanga kapeipei
ga gereirei toa ngada oa.
Ta ipapaoatai gid panua
led luma raring aea iloleai,
ga ipaola ato kemi ngan
madonga Deo ibageai, ga

---

* **9:27:** Mt 20.29-34 ** **9:27:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **9:30:** Mt 8.4 * **9:33:** Mk 2.12 * **9:34:** Mt 12.24, Mk 3.22, Lu 11.15 * **9:35:** Mt 4.23, Mk 1.39

ikemikemi ad dibala imata
ede ga ede.
36 *Be igera gid ipom ta
ilolo isat ngan gid, ngansa
danga papaeamao iuotot
ngan gid ta lolod ede ga ede
ngan led madonga paeamao,
be ad luanga eta mao. Gid
mambe sipsip, be tamad eta
imariala ngan gid mao.
37 *Tota ikeo pagid ele alu-
agau bedane, “Annga busa
tau imatua ga ienono dadan-
gai, be gid panua tibokoboko
ngan aea badanga, gid busa
mao.
38 Tota manta araring
matua ga ila pan dadanga
Itama, ta isula panua busa
naurata ad ga tila tibada gid
annga imatua.”

10

Aluagau sangaul ga igegea rua edad
(Markus 3.13-19, Lukas 6.12-16)

1 *Idio ta Iesus ibaba ele
aluagau sangaul igegea rua
ga tinam pan. Ta ipamatua
gid ngan serenga iriau pa-
paeamao ga keminga panua
ad dibala imata ede ga ede.
2 Iesus ele panua ato ad
sangaul igegea rua, edad ga
bedane: eaba imuga ngan
gid eine Saimon toa tiuato
ei Petrus, ga itar kakau An-
dreas, ga Jems toa Sebedi
inat, ga itar kakau Ioanes,
3 ga Pilip, ga Bartolomeus,
ga Tomas, ga Mateus toa mu-
gaeai ibabada takis, ga Jems
toa Alpius inat, ga Tadius,
4 ga Saimon Selot*, ga Iu-
das Iskariot toa muriai idol
Iesus ga idae aea miri ita-
matama bagedeai.

Iesus ibada naurata pagid ele aluagau
(Markus 6.7-13, Lukas 9.1-5)

5 Iesus isula gid panua toa
sangaul igegea rua oa ta iren-
ren pagid bedane, “Gimi ala
pagid alu padengada mao,
ga ala ngan tuanga eta togid
Samaria mao pade.
6 *Be gimi ala pagid Israel
kekelegid. Gid titnan Deo ele
edap ga tisusu mambe sipsip.
7 *Gimi alalala ga ala ta
apaola posanga ga bedane,
‘Madonga Deo ibageai tota
iuot ne.’
8 Gimi ala akado kemi gid
panua ad dibala, ga apei mu-
lian gid panua timate, ga
akado kemi gid panua ad
dibala kankan ga tiuot kemi
Deo imatai, ga asere gid
iriau papaeamao. Pamat-
uanga toa ne nabada pag-
imi sapaean, tota ala abada
sapaean pagid panua. Eine
aea olnga mao.
9 *Gimi alalala be akikisi
lemi pat gol ga silva mao, ga
pat singsingia mao pade.
10 *Abada ami bisinga
mao, ga lemi pononga ga

* **9:36:** Nam 27.17, 1Kin 22.17, Sek 10.2, Mt 14.14, Mk 6.34 * **9:37:** Lu 10.2
* **10:1:** Mk 6.7, Lu 9.1 * **10:4:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda *Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.* * **10:6:** Jer 50.6
* **10:7:** Mt 3.2, 4.17, Lu 10.9,11 * **10:9:** Lu 10.4 * **10:10:** Lu 10.7, 1Ko 9.14

su ruangada mao, ga toto
lalalanga aea mao pade.
Ngansa eine tutui ngan gid
panua tipan annga ga ila
pagimi panua naurata ami
ton Deo.
11 “Oangga gimi ala ngan
tuanga kapei, mao kakauede
isaoa, ailo eaba kemi eta ta
aeno ele lumaeai ga iran-
grang ngan atnan tuanga toa
oa.
12 *Ta oangga adudunga
ngan luma ede, abada lemi
ado kemi ga posanga lolo
tarui aea ga ila pagid panua
toa oa.
13 Ta oangga gid panua
kemikemi, lemi posanga lolo
tarui aea ga idio pagid. Be
oangga gid panua kemikemi
mao, tota abada mulian lemi
posanga lolo tarui aea.
14 *Be oangga sapadua
tibada gimi ga ala led
lumaeai mao, ga tinid ngan
longonga lemi posanga mao,
tota atnan luma toa oa,
mao tuanga toa oa, ta asile
aemi aea kangkanga ga idio
pagid.†
15 *Nakeo tautaunga pag-
imi, muriai oangga Deo
ipamadid gid panua ngan
posanga, gid ad panasnga ga
iasal gid Sodom ga Gomora
ad panasnga.”

Gid danga kulupulupu ga iuot
(Markus 13.9-13, Lukas 21.12-17)

16 *Iesus ikeo pade bedane,
“Ega, gau nasula gimi ga ala
mambe sipsip tilalala rabu
ngan kaua saksak. Tota
manta anasi oatainga kemi
lalaede mambe gid mota, be
lolomi aea danga eta mao
mambe man barur.
17 *Be agabit kemi ngan
panua papaeamao. Ngansa
gid ga tidol gimi ga adae
pagid madidnga patutuinga
posanga ad bagedeai ta
timuimui gimi led luma
raring aea iloleai.
18 Ta gid ga tipamadid gimi
pagid mamaron kapeipei ga
gavana matad, ngansa gimi
gau leg panua. Toa bedaoa
ta gimi ga apalongo gid ngan
leg ato kemi, ta gid kapeipei
toa oa ga gid panua Iuda ad
mao ga tilongo.
19 Be oangga tidol gimi ga
adae bagedeai, lolomi ede
ga ede ngan saoa posanga
aoangga akoli ga ila pagid
mao. Ngansa ngan ado imata
toaiua, Deo ga ibada posanga
pagimi.
20 *Ngansa eine gimi lemi
posanga mao, be Tamami
Itautau Tutui ga ikado
posanga ga iuot aoamiai.
21 *“Be eaba itar kapeipei
ga aea kakakau ga tidol
ei ga idae pagid madidnga
bagedeai ta tirau ei ga imate.
Be gergeu tamatamad ga
tikado toa bedaoa pade ngan

* **10:12:** Lu 10.5-6 * **10:14:** Lu 10.10-12, PA 13.51 † **10:14:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **10:15:** OM 19.1-29, Mt 11.24, Jut 7 * **10:16:** Lu 10.3, Ro 16.19 * **10:17:** Mk 13.9-11, Lu 12.11-12, 21.12-15 * **10:20:** Ins 14.26 * **10:21:** Mai 7.6, Mt 10.35, Mk 13.12, Lu 21.16

led gergeu. Ga gid gergeu ga
timan tnatnad ga tamatamad
ad isat ta tikeo pagid panua
ta tirau gid ga timate.
22 Be panua busa ga lolod
paeamao ngan gimi, ngansa
gimi gau leg panua. Be
oangga sai imadid matua ga
irangrang ngan ele madonga
tanoeai kus, eine Deo ga
ibada ei mulian.
23 Be oangga tuanga ede
tipaieiei gimi, tota aeaoa ga
ala ngan tuanga eta pade.
Ngansa nakeo tautaunga
pagimi, gimi ga apasala lemi
naurata ngan gid tuanga
Israel maitne, be Eaba Inat
ga iluai mulian ga inam.
24 *"Aluagau eta iasal ele
eaba paoatainga aea mao,
ga paeaeanga eta iasal aea
maron mao pade.
25 *Be oangga aluagau iuot
mambe ele eaba paoatainga
aea, eine ikaranga ngan
ei. Ga oangga paeaeanga
iuot mambe aea maron,
eine ikaranga ngan ei pade.
Tota oangga panua aoad
ibiu luma itama ta tiuato
ei Belsebul‡, eine ga tiposa
paeamao ga paeamao tau
ngan gid ele luma lolo."

Manta tamataud Deo kekelen
(Lukas 12.2-7)

26 *Iesus ikeo pade bedane,
"Tota gimi amataud gid
panua mao. Ngansa saoa
danga ienono mumulnga
labone, eine muriai ga iuot
masaeai. Be saoa danga
timudan labone, muriai
panua toa ngada ne ga
tiuatai ngan.
27 Saoa posanga nakeo
pagimi ngan tibur dodom,
gimi manta apalongo ga iuot
merengai. Ga saoa posanga
nakamur ngan ga alongo
tangamiai, manta amadid
luma ipaoeai ta apaola ga
iuot pagid ipom.
28 *Ga pade, gid panua
toa tiuangga tipamate gimi,
irangrang ngan amataud gid
mao. Ngansa gid tipamate
tinimi, be irangrang ngan
tipamate tautaudimi mao.
Be gimi amataud Deo.
Ngansa ei irangrang ngan
ipamate tinimi, be ipaeabu
ngan tautaudimi pade ngan
dinga imperno.
29 Gimi aoatai, man
gereirei eine panua tiuol rua
ngan pat singsingia kelede,
be eta ngan gid irangrang
ngan itap ga imate sapaean
mao. Tamami imata nanan
gid toa ngada oa.
30 Be ei iuade launimi idil
toa ngada ne laboramiai, ta
irangrang ngan imata sapian
gimi mao pade.
31 *Tota amataud mao.
Ngan Deo imata, gimi kapei
tau ngan man gereirei busa."

Irangrang ngan maea-maea gita pan Iesus mao
(Lukas 12.8-9)

32 Iesus ikeo pade bedane,
"Tota oangga sai iuaoa pagid
panua ngan ei gau leg eaba
ede, eine gau pade ga naoaoa

* **10:24:** Lu 6.40, Ins 13.16, 15.20 * **10:25:** Mt 9.34, 12.24, Mk 3.22, Lu 11.15
‡ **10:25:** *Belsebul eine Satan ieda ede pade.* * **10:26:** Mk 4.22, Lu 8.17 * **10:28:** Jms 4.12 * **10:31:** Mt 6.26

pan Tamag buburiai ngan ei
gau leg eaba.
33 *Be oangga sai ikeo
pagid panua ngan ei gau leg
eaba mao, eine gau pade ga
nakeo pan Tamag buburiai
ngan eaba toa oa gau leg
eaba mao.”

Manta takim Iesus kapei tau
(Lukas 12.51-53, 14.26-27)

34 Iesus ikeo pade bedane,
“Kado gimi aoangga gau
nanam ngan kadonga gid
panua tanoeai ga lolod
itarui. Eine mao. Be gau
nanam ngan talnga didi
paraunga aea ga inam!
35 *Ngansa ngan gau leg
namanga, gid panua ga
timan ariapolpol ngan gid.

“ ‘Eaba ga iman itama aea isat,
ga taine ga iman itna aea isat,
ga taine oainga ga iman ilaoa taine aea isat.
36 Tota eaba isobosobo ga timan aea miri itamatama.’

37 “Eaba sai ikim itama
ga itna kapei, be ikim gau
kapei tau mao, eine iran-
grang ngan iman leg eaba
mao. Toa bedaoa pade ngan
inat ga inat taine, oangga
ikim gid kapei, be ikim gau
kapei tau mao, eine iran-
grang ngan iman leg eaba
mao.
38 *Be oangga sai ibisi aea
abei tabala ga inasi gau mao,
eine irangrang ngan iman
leg eaba mao.
39 Oangga sai ikim tau ele
madonga tanoeai, ei ga imate
ta ele madonga ga iduaea.
Be oangga sai imate ngan
nasinga gau, ei ga ibada
madonga kemi tautaunga.”

Eaba ilua Iesus ele panua, ei ga ibada lasunga kemi muriai
(Markus 9.41)

40 *Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga sai itin igelgel ngan
badanga gimi, eine ibada gau
pade. Be oangga sai ibada
gau, eine ibada gau kekele-
gau mao, be ibada eaba toa
isula gau pade.
41 Oangga sai itin igelgel
ngan badanga eaba ede
ibada Deo iaoa, ngansa Deo
isula ei, Deo ga ilasu eaba
toa oa lalaede mambe ilasu
gid panua tibabada iaoa. Be
oangga sai itin igelgel ngan
badanga gid panua tututui,
ngansa Deo isula gid, eine
Deo ga ilasu eaba toa oa
lalaede mambe ilasu gid
panua tututui.
42 Be oangga sai ikeo ga
ilua gid aluagau togau ta
ibada eau memednga ga ila
pan aluagau eta togau toa
ieda mao, nakeo tautaunga
pagimi, irangrang ngan eaba
toa oa isapir ngan badanga
aea lasunga mao.”

11

Ioanes Paliliunga aea

* **10:33:** Mk 8.38, Lu 9.26, 2Ti 2.12 * **10:35:** Mai 7.6 * **10:38:** Mt 16.24-25, Mk 8.34-35, Lu 9.23-24, 17.33, Ins 12.25 * **10:40:** Mk 9.37, Lu 10.16, Ins 13.20

isula ele aluagau ta tila pan Iesus
(Lukas 7.18-35)

1 Iesus ipasala ele renrenngа pagid ele aluagau sangaul igegea rua, ga kus ta itnan tibur toa oa, ta ila ngan gid Galili led tuanga ga tuanga ta ipapaoatai gid ga ipapaola Deo ele posanga ga ila pagid.

2 Be Ioanes Paliliunga aea imado ngan luma panasnga aea ta ilongo ngan Kristus* ele bokonga. Tota isula ele aluagau ta tila pan

3 ta tikeo, “Eao eaba toa Deo iposa tautaunga ngan isula go ga nam, mao gai asanga eaba eta pade?”

4 Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Aluagimi ta apalongo Ioanes ngan saoa danga alongolongo ga agerагera.

5 *Gid panua matad susu tigeragera pade. Gid panua aed imate tilalala pade. Gid panua ad dibala kankan tiuot kemi Deo imatai. Gid panua tangad kua tilongolongo pade. Gid matemate tidae mulian. Ga gid panua lululunga ad tilongolongo ato kemi.

6 Be kemi tau ngan eaba sai toa ilolo matua ngan gau, be ele kadonga lolo matua aea itap mao!”

7 Gid aluagau ton Ioanes tiluagid ga tila ga kus ta Iesus iposa pagid ipom ngan Ioanes. Ta ikeo, “Mugaeai gimi ala ngan tibur modamodanga ngan geranga saoa? Aoangga agera eaba ilolo iburlogologoi alele mambe piso ede rai ipabeu na? Eine mao.

8 Be gimi ala ngan geranga saoa danga? Aoangga agera eaba idol danga sisid kemikemi? Eine mao. Ega, gid panua tidol danga sisid kemikemi timamado ngan luma togid mamaron kapeipei.

9 Be ikamado ga gimi ala? Ala ngan geranga eaba ibada Deo iaoa? Be! Ei tota nena. Be nakeo pagimi, Ioanes iasal gid panua padengada tibabada Deo iaoa mugaeai.

10 *Deo ele laulau iposa ngan ei bedane,

“ ‘Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.
Ta ei ga ipatutui danga toa ngada ne ngan lem namanga.’

11 Nakeo tautaunga pagimi, mugaeai ga irangrang ngan labone, eaba eta tanoeai iasal Ioanes Paliliunga aea mao. Be labone gid panua timamado Deo ibageai, gid edad kapeipei ga gid edad mao toa ngada ne tiasal Ioanes.†

12 *Be ngan ado toaiua Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga ga irangrang ngan

* **11:2:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **11:5:** Ais 35.5-6, 61.1 * **11:10:** Mal 3.1, Lu 1.76 † **11:11:** Iesus ele posanga ipu ga bedane: Gid tiasal Ioanes ngansa gid tigera ga tiuatai ngan Iesus ele bokonga, be Ioanes igera mao. * **11:12:** Lu 16.16

labone, gid panua tiparpar
tau ga tipaparau ngan
badanga madonga Deo
ibageai.
13 Ngansa gid panua tibada
Deo iaoa ga gid panua tibode
Deo ele apu, gid tikakado led
posanga ga irangrang ngan
Ioanes iuot.
14 *Be oangga gimi akim,
kemi ngan aeadi Ioanes, ei
Elaija toa Deo iposa tau-
taunga ngan mugaeai, ngan
sulanga ei ga inam.
15 Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine.
16 "Be gau ga natado
oanenga itna isaoa idodo
kemi gid panua labone
ad? Gid mambe gergeu
timamado ngan tibur oalo
aea ta tibaba ga ila pagid
areread ga bedane,

17 " 'Gai auso piloli ngan
gimi,
be ikamado ga atoltol
mao?
Gai akado keoainga,
be ikamado ga atang-
tang mao?'

18 Ngansa Ioanes inam ta iu-
nun oain mao ga iplese an-
nga, be gid panua tikeo ga
iriau paeamao ienono ngan
ei.
19 *Be Eaba Inat inam ta
ianean ga iunun, be gid tikeo,
'Ega, eaba ne ele eanean-
nga ga ununnga sat tau. Ei
iarerea gid panua takis ad
ga panua kadonga sasat ad.'
Gid tiselele toa bedaoa, be
kadonga togid panua tikado
Deo ele naurata tautaunga,
eine ipasolan mambe Deo ele
oatainga itutui."

Paeamao tau ngan gid tuanga toa tipul lolod mao (Lukas 10.13-15)

20 Idio ta Iesus iselele gid
tuanga toa tigera ele uisinga
pabusa, ngansa tipul lolod
mao.
21 *Ta ikeo bedane, "Paea-
mao tau ngan gimi panua
ngan tuanga Korasin ga
Betsaida! Ngansa oangga
gid panua ngan tuanga
Tair ga Saidon‡ tigera gid
uisinga mambe gimi agera
nakakado, eine ga tidol
danga sisid mok aea toa
mugaeai oa ga tisama matad
ngan asaso ta iman kilala
ngan tipul lolod.
22 Be nakeo pagimi, muriai
oangga Deo ipamadid gid
panua ngan posanga, gimi
ami panasnga ga iasal gid
Tair ga Saidon ad panasnga.
23 *Be gimi panua Kaper-
naum aoangga Deo ga isoa
gimi ga adae buburiai na?
Mao tau! Gimi ga asulug
gadio, ta ala ngan tibur
paeamao togid matemate.
Ngansa oangga gid panua
Sodom tigera gid uisinga
mambe gimi Kapernaum
agera nakakado, eine ga
Sodom ienono ga irangrang
ngan labone.

* **11:14:** Mal 4.5, Mt 17.10-13, Mk 9.11-13 * **11:19:** Mt 9.10 * **11:21:** Ais 23, Ese 26.1–28.26, Jol 3.4-8, Amo 1.9-10, Sek 9.2-4 ‡ **11:21:** Tuanga *Tair ga Saidon eine gid tuanga Iuda ad mao, be edad iuot kapei ngan led kadonga sasat.* * **11:23:** OM 19.24-28, Ais 14.13-15

24 *Be nakeo pagimi,
muriai oangga Deo ipamadid
gid panua ngan posanga,
gimi ami panasnga ga iasal
gid Sodom ad panasnga.”

Gimi anam pagau ta aear-
agimi
(Lukas 10.21-22)

25 *Ngan ado toaiua, Iesus
iraring ga bedane, “Apa, eao
Maron ngan bubur ga tano.
Gau nasoa edam, ngansa
eao mudan lem posanga ipu
pagid panua oatainga ad. Be
gid panua toa edad mao,
eao pasolan lem posanga ipu
pagid.
26 Be tautaunga Apa, eao
nasi lem kimnga ta kado toa
bedane.
27 *“Gau Tamag idol
danga toa ngada ne ga idae
bagegeai. Be eaba eta iuatai
ngan Deo Inat mao. Tamag
kekelen iuatai. Be eaba
eta pade iuatai ngan Tamag
mao. Inat kekelen iuatai,
toman ngan gid panua toa
Inat ikim ipasolan ei pagid.
28 *“Gimi panua toa
akakado naurata oanaoana
ga danga kulupulupu
ipaieiei gimi, gimi toa ngada
ne anam pagau, ta gau ga
naearan gimi kemi.
29 Gimi abada oatainga pa-
gau ga aboko gadio ngan
gau, mambe bulmakao iboko
gadio ngan itama ta idada
ele danga sisid. Ngansa
gau nakado kadonga marum
ngan gid panua, ga nasoa
edag mulian mao. Ta gimi
ga aearagimi kemi ga lolomi
ede ga ede mao.

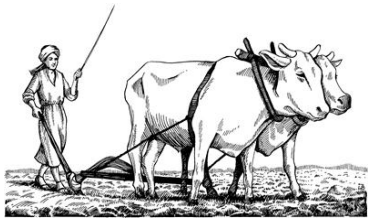

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

“Aboko gadio ngan gau, mambe bul-
makao iboko gadio ngan itama.”

30 *Ngansa gau leg posanga
ikulupu ngan aea nasinga
mao, be leg naurata mala-
malan.”

12

Iesus iposa ngan kadonga
ngan Ado Earainga aea
(Markus 2.23-28, Lukas
6.1-5)

1 *Ngan taun toaiua, ngan
Ado Earainga aea, Iesus
asingada ele aluagau tilalala
rabu ngan dadanga wit. Ele
aluagau pitoreagid ta tipasu
gid wit itautau idanga ede ta
tian.
2 *Be gid Parisi tigera ta
tikeo pan bedane, “Ega,
kadonga toa lem aluagau
tikakado eine tutui ngan Ado
Earainga aea mao.”
3 *Ta ikoli led posanga
bedane, “Kado gimi aoato
laulau ngan Devit ele
kadonga toa mugaeai oa
mao. Ngan ado toaiua, Devit
asingada iuaeoae pitoreagid,

* **11:24:** Mt 10.15, Lu 10.12 * **11:25:** 1Ko 1.26-29 * **11:27:** Mt 28.18, Ins 1.18, 3.35, 10.15, 17.2 * **11:28:** Jer 31.25 * **11:30:** 1Io 5.3 * **12:1:** Lo 23.25 * **12:2:** IM 20.10 * **12:3:** 1Sml 21.1-6 * **12:4:** Wkp 24.5-9

4 *ta idudunga Deo
ele palatai ta ibada bret
tenainga aea toa ienono
Deo imatai ta ian. Be
bret toa oa itutui ngan gid
panua tenainga ad kekelegid
tianean.
5 *“Be kado gimi aoato
posanga ede pade ga
oaine ngan laulau apu aea
mao. Ikeo ngan Deo ele
luma, oangga gid panua
tenainga ad tikakado nau-
rata tenainga aea toa eoa
ngan Ado Earainga aea, gid
led idil eta paeamao mao.
Tautaunga tinasi apu ngan
Ado Earainga aea toa eoa
mao, be gid led idil eta
paeamao mao.
6 *Be gau nakeo pagimi,
eaba ede rabu ngan gimi,
ei ieda kapei iasal luma ton
Deo.
7 *Be posanga ede pade
ngan Deo ele laulau ikeo be-
dane, ‘Gau tinig ngan lemi
tenainga sapaean mao, be
nakim lolomi isat ngan eaba
ede pade.’ Oangga gimi
aoatai kemi ngan posanga
toa oa, irangrang ngan ase-
lele gid panua tututui mao.
8 Ngansa Eaba Inat ei
Maron ngan Ado Earainga
aea.”

*Ngan Ado Earainga aea,
Iesus ikado kemi eaba ibage
imate*
*(Markus 3.1-6, Lukas 6.6-
11)*
9 Iesus itnan tibur toa oa ta
ila idudunga ngan led luma
ede raring aea.
10 *Be toa eoa eaba ede
imamado, ibage ede imate.
Ta gid panua tiuangga tigera
idil eta paeamao pan Iesus ta
tibeta ei bedane, “Eine tutui
ngan takado kemi gid dibala
ngan Ado Earainga aea pade,
mao madongan?”
11 *Be ei ikeo pagid be-
dane, “Oangga eaba eta ngan
gimi ele sipsip itap ga isulug
babaeai ngan Ado Earainga
aea, ei ga ikado mado? Ei ga
idada ga idae mulian na?
12 Be gita eababa taeasal
sipsip tau. Tota eine tutui
ngan tanasi kadonga kemi
ngan Ado Earainga aea.”
13 Io, Iesus ikeo pan eaba
toa ibage imate oa bedane,
“Patutui bagem.” Tota ipatu-
tui ibage, ta ibage iuot kemi
mulian mambe ibage ede
pade.
14 *Be gid Parisi tiuot ga tila
ta tiraurau aea posanga ngan
pamatenga ei.

*Deo isio Iesus ngan
kadonga ele naurata*
15 Be Iesus iuatai ngan
danga toa gid Parisi tiuangga
tikado ngan ei, tota itnan
tibur toa oa ga ila. Be ipom
kapei tau tinasi ei ta ikado
kemi ad dibala toa ngada oa.
16 *Be irenren matua pagid
ngan tiuaoa ngan ei pagid
panua padengada mao.
17 Ngan kadonga toa oa, ei
iparangrang Deo ele posanga
ede. Aisaia ibada Deo iaoa
mugaeai ta ibode ga bedane,

* **12:5:** Nam 28.9-10 * **12:6:** Mt 12.41-42 * **12:7:** Hos 6.6, Mt 9.13 * **12:10:** Lu 14.3 * **12:11:** Lu 14.5 * **12:14:** Ins 5.16 * **12:16:** Mt 8.4, Mk 3.12

18 **"Ega, eaba toa ne ei gau
leg paeaeanga.
Gau nasio ei.
Gau nakim ei tau
ga lolog kemi ngan ei.
Gau ga nadol Tautaudig Tu-
tui ga ienono pan,
ta ei ga ipaola posanga
pagid alu toa ngada ne
tanoeai ngan leg edap
ngan patutuinga gid.
19 Ei ga iaoa parau pagid
panua mao ga ngar ga
ngar mao.
Be gid panua ga tirangrang
ngan tilongo ele
posanga iuot kapei
melemeleai mao pade.
20 Piso ikolakolanga ta
iuangga imakor,
ei ga ikor mao.
Be lam aea dinga imata igigi-
monga,
ei ga ipamate mao.*
Ei ga ibokoboko toa bedaoa
ga irangrang ngan
ikado ga leg kadonga
tutui iparangrang
tibur toa ngada ne.
21 Ta gid alu toa ngada
ne tanoeai ga tigaga
matad ngan ei ngan
badanga gid mulian."

Gid Parisi tikeo ga Iesus iboko toman ngan Belsebul
(Markus 3.20-30, Lukas 11.14-23, 12.10)

22 Idio ta tital eaba ede iriau paeamao ienono ngan ei, ta ila pan Iesus. Eaba toa oa imata ikila ga iaoa gum. Ta Iesus ikado kemi ei, ta iposaposa ga igeragera pade.

23 Gid ipom tigera toa bedaoa ta timatala kapei ta tikeo, "Kado eaba toa ne Devit itub†?"

24 *Be gid Parisi tilongo bedaoa ta tikeo, "Eaba toa ne iseresere gid iriau papaeamao sapaean mao. Be Belsebul, madidnga togid iriau papaeamao, ipamatua ei ta ikakado toa bedaoa."

25 Be Iesus iuatai ngan gid lolod ta ikeo pagid, "Oangga maron kapei ede ele panua timapoga ta tiparau pol ngan gid, eine ga timukuru. Ga toa bedaoa pade ngan tuanga ede, mao luma ede, oangga timapoga ta tiparau pol ngan gid, eine irangrang ngan timadid matua mao.

26 Tota oangga Satan isere Satan, eine ele panua timapoga ta tiparau pol ngan gid. Toa bedaoa ga Satan imadid ga imugamuga ngan ele tibur kapei madongan?

27 Be oangga asol gau ngan serenga iriau papaeamao ngan Belsebul iura, gimi akeo mado ngan lemi panua toa tiseresere gid iriau papaeamao pade? Gimi aoangga Satan ilualua gid? Tota naurata togid lemi panua ga ipasolan mambe lemi selelenga itutui mao.

28 *Be oangga Deo Itautau Tutui ipamatua gau ngan serenga iriau papaeamao,

* **12:18:** Ais 42.1-4 * **12:18:** Mt 3.17 * **12:20:** Posanga oaine ton Aisaia ikeo ngan gid panua lolod matua tau mao ngan Deo. Iesus ikado kadonga marum ngan gid ta ilua gid ngan tinam pan Deo. † **12:23:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **12:24:** Mt 9.34, 10.25 * **12:28:** PA 10.38, 1Io 3.8

kadonga toa ne ipasolan
gimi mambe madonga Deo
ibageai iuot rabu ngan gimi
na.
29 “Eaba eta irangrang
ngan idudunga sapaean
ngan luma ton eaba iura
kapei, ngan lubnga ele
danga sisid mao. Be oangga
ikaukau eaba toa iura kapei
oa ngan kenga ga kus, tota
ei ga irangrang ngan ilub ele
danga toa ngada oa lumaeai.
30 *“Oangga sai iboko
toman ngan gau mao, ei
gau ag isat. Ga oangga sai
ilua gau ngan badanga gid
panua ga tinam boloma pan
Deo mao, eine eaba toa oa
iseresere gid ga tila aluai
ngan Deo.
31 *Ngan ipu toaine nakeo
pagimi, Deo ga isamum gid
panua led kadonga sasat ga
posanga papaeamao imata
ede ga ede, be eaba sai ipae-
abu ngan Itautau Tutui ieda,
Deo ga isamum ele kadonga
sat mao.
32 Ga oangga sai iposa
paeamao ngan Eaba Inat,
eine irangrang ngan Deo
isamum ele kadonga sat.
Be eaba sai iposa paeamao
ngan Itautau Tutui, eine Deo
ga isamum ele kadonga sat
mao. Labone ga muriai
pade, ele kadonga sat aea
samumnga mao.”

Abei paeamao, itautau pade paeamao
(Lukas 6.43-45)

33 *Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga akeo ga abei ede
eine kemi, manta akado
posanga lalaede toa bedaoa
ngan itautau kemikemi.
Oangga akeo ga abei ede eine
paeamao, akado posanga
lalaede toa bedaoa ngan
itautau papaeamao. Ngansa
gita taoatai ngan abei kemi
ga abei paeamao ngan
geranga itautau.
34 *Gimi mota ele gergeu!
Gimi panua papaeamao, tota
akakado posanga kemikemi
madongan? Ngansa saoa
posanga iuon eaba iloleai,
eine iaoa ga iposa ngan ga
iuot.
35 Oangga eaba kemi, eine
posanga kemikemi ienono
iloleai, ta inasi posanga
kemikemi toa oa. Be oangga
eaba paeamao, eine posanga
papaeamao ienono iloleai,
ta inasi posanga papaeamao
toa oa.
36 Be gau nakeo pagimi,
muriai oangga Deo ipama-
did gid panua ngan posanga,
eine ga imata nanan lemi
posanga idil toa ngada oa
akakado alele toa mugaeai
ga inam, ta gimi ga akoli
posanga ga ila pan ngan.
37 Deo ga imata inasi eao
lem posanga ta iuato eao
eaba tutui. Oangga mao,
ei ga imata inasi eao lem
posanga ta ipanas go.”

Gid kapeipei Iuda ad tiuangga tigera Iesus ikado

* **12:30:** Mk 9.40, Lu 9.50 * **12:31:** Ibr 6.4-6 * **12:33:** Mt 7.16-20 * **12:34:** Mt 3.7, 15.18, Lu 3.7, 6.45

uisinga eta
(Markus 8.11-12, Lukas 11.29-32)

38 *Idio ta gid madidnga
apu ad ga gid Parisi eden-
gada tikeo pan Iesus bedane,
“Eaba paoatainga am, gai
akim agera eao kado uisinga
eta iman kilala.”

39 *Be ei ikoli led posanga
bedane, “Gid panua papaea-
mao labone ad lolod itnan
Deo somisomi tau. Gid tikim
tigera uisinga iman kilala. Be
irangrang ngan tigera mao.
Kilala kelede mon ga tigera,
eine ngan Iona toa ibada Deo
iaoa mugaeai.

40 *Ngan ado toaiua, ei ieno
ado tol ga bong tol ia kapei
iloleai. Ta lalaede toa be-
daoa, Eaba Inat ga ieno tano
iloleai aea ado tol ga bong tol.

41 *Be muriai oangga Deo
ipamadid gid panua ngan
posanga, eine gid panua
Ninive ga timadid ta tisol
gid panua labone ad ngan
posanga. Ngansa gid Ninive
tilongo Iona ele posanga
pabibnga aea ta tipul lolod.
Be ega, labone eaba ede rabu
ngan gimi iasal Iona, be gimi
apul lolomi mao.

42 *Be oangga Deo ipa-
madid gid panua ngan
posanga ngan ado toaiua,
taine nagerara ngan tibur
saut ga idae mulian toman
ngan gid panua labone ad
ta isol gid ngan posanga.
Ngansa ele tuanga ienono
tano idigedigeai, be ei ilalala
aluai ga inam ngan longonga
Solomon ele paoatainga. Be
ega, labone eaba ede rabu
ngan gimi iasal Solomon.”

Iesus ipaoatai gid panua
ngan iriau papaeamao led
kadonga
(Lukas 11.24-26)

43 Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga iriau paeamao it-
nan eaba ede, eine ga ilalala
alele ngan tibur mamasa, ta
iloilo tibur eta kemi earainga
aea. Be iuot ngan mao
44 ta ikeo, ‘Gau ga naluagau
mulian ngan luma toa nat-
nan oa.’ Ta oangga ila iuot
toa eoa, ei ga igera luma toa
oa ienono sapaean, be tisile
ga tipatutui mulian.

45 *Ga kus ta ila ibada
gid iriau papaeamao lima
ga rua toa tiasal ei ngan
kadonga sasat. Ta gisingada
tidudunga ta timulmuli toa
eoa. Tota labone eaba toa
oa ele madonga paeamao tau
ga iasal ele madonga toa mu-
gaeai aea. Gid panua pa-
paeamao labone ad, eine ga
tiuot toa bedaoa pade.

Iesus itna ga aea kakakau
sapadua?
(Markus 3.31-35, Lukas 8.19-21)

46 Iesus iposaposa pagid
ipom maitne, be mole mao
itna ga itar kakakau timad-
madid gaot ngan luma toa
oa ta tiuangga tiposa toman
ngan ei.

47 Ta eaba ede ikeo
pan, “Ega, tnam ga am

* **12:38:** Mt 16.1, Lu 11.16, Ins 6.30 * **12:39:** Mt 16.4, Mk 8.12 * **12:40:** Jna 1.17 * **12:41:** Jna 3.5 * **12:42:** 1Kin 10.1-10 * **12:45:** 2Pe 2.20

kakakau timadmadid gaot,
be tiuangga tiposa toman
ngan eao."‡
48 Be Iesus ikoli eaba toa
oa ele posanga bedane, "Sai
gau tnag, ga sapadua ag
kakakau?"
49 Ta igaga ibage ga idae ta
idodo gid ele aluagau ta ikeo,
"Ega, gau tnag ga ag kakakau
tota eko.
50 *Ngansa oangga
sapadua tinasi Tamag toa
buburiai oa ele kimnga, gid
gau ag kakakau ga liuliug ga
tnatnag."

13

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai
(Markus 4.1-9, Lukas 8.4-8)

1 Ngan ado toaiua, Iesus
itnan luma ta iuot ga ila
gaot. Ta idio imado liu kapei
isaleai.
2 *Be gid ipom kapei tinam
tiluplup pan. Tota idug ga
idae ngan oaga ede ta idio
imado ngan, be gid ipom
timadmadid labiai.
3 Ta itado oanenga itna
busa pagid ta ikeo, "Ega,
dadanga itama ila isiran wit
ipuapua.
4 Ei isisiran ga ila, be wit
ipuapua idanga ede itaptap
ga idio edap isaleai. Be gid
man tinam ta tian ga kus.
5 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio ngan tano
aea patpat kapeipei. Be tano
kapei tau mao, tota wit ipara
ga idae manmanae ngansa
isulug tau mao.
6 Ado ipara ga idae ta ilaba
wit. Be wit iuaroar tos ngan
pat, tota imalai ga imisi.
7 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio ngan
oaroaro aea gigi. Be oaroaro
idae kapei ta imol wit ga
paeamao.
8 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio ngan
tano kemi, ta itautau iuot
busa. Idanga ede itautau
iuot buno, idanga ede itau-
tau iuot sangalima sangaul
ede, idanga ede itautau iuot
sangaul tol.

Dadanga itama ila isiran wit ipuapua.

9 Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine."

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Markus 4.10-12, Lukas 8.9-10)

10 Idio ta Iesus ele alua-
gau tinam pan ta tibeta ei
bedane, "Ikamado ga eao
tatado oanenga itna pagid
ipom somisomi?"
11 Ta ikoli led posanga be-
dane, "Ngansa Deo ilongean
gimi ta aoatai kemi ngan ele
posanga ipu mumulnga ngan

‡ **12:47:** Lain 47 ienono ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik mao. * **12:50:** Ro 8.29 * **13:2:** Lu 5.1-3

madonga ibageai. Be ibada
oatainga toa ne ga ila pagid
ipom mao.
12 *Oangga sai ele
oatainga, Deo ga igaltatan
ele oatainga ga ila kapei. Be
oangga sai ele oatainga mao,
saoa danga ei iuatai ngan
kautede, eine Deo ga ikado
ga imata sapian.
13 Natado oanenga itna
pagid ngan ipu ga oaine:

“Matad igeragera,
be tiuatai ngan saoa
danga toa tigera oa
mao.
Ga tangad ibabada,
be tiuatai ngan saoa
danga toa tilongo oa
mao,
ga tibada oatainga ngan
mao pade.

14 *Ngan kadonga toaine
tiparangrang Deo ele
posanga ede. Aisaia ibada
Deo iaoa mugaeai ta ibode
bedane,

“ ‘Gimi ga alongo posanga
somisomi,
be eine ga aoatai ngan
ipu mao.
Be gimi ageragera pabusa,
be irangrang ngan labo-
rami ibada mao.
15 Ngansa gid panua toa ne
lolod buobuo,
be tangad itola ngan lon-
gonga posanga.
Be matad isi pade.
Ngan kado ta tigera ngan
matad,
ga tangad ilongo
ta laborad ibada kemi
posanga ipu.
Toa bedaoa ta tipul lolod,
ta nakado gid ga tiuot
kemi. Be eine mao.’

16 *Be kemi tau ngan gimi!
Ngansa gimi matami pal ta
ageragera Deo ele posanga
ipu, ga tangami ilongolongo
ga abada oatainga.
17 Nakeo tautaunga pagimi,
mugaeai ga inam, panua
busa tibada Deo iaoa ga gid
panua tututui busa lolod
iminmin ngan geranga gid
danga toa labone gimi agera,
be gid tigera mao. Be lolod
iminmin ngan longonga
posanga toa gimi labone
alongo, be gid tilongo mao.”

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Markus 4.13-20, Lukas 8.11-15)

18 Iesus ikeo pade bedane,
“Tota alongo oanenga itna
ipu ngan wit ipuapua ta
abada oatainga ngan.
19 Oangga panua tilongo
ato kemi ngan madonga Deo
ibageai, be tiuatai ngan ipu
mao, Deo ele posanga ila
pagid mambe wit ipuapua
itaptap edap isaleai. Be eaba
paeamao inam ta ipaeaoa
posanga toa lolodeai oa.
20 Be Deo ele posanga
ila pagid panua padengada
mambe wit ipuapua itaptap
ngan tano aea patpat. Gid
tilongo Deo ele posanga ga
tibada manmanae ta tinid
igelgel ngan.

* **13:12:** Mt 25.29, Mk 4.25, Lu 8.18, 19.26 * **13:14:** Ais 6.9-10, Ins 12.40, PA 28.26-27 * **13:16:** Lu 10.23-24

21 Be posanga toa oa isulug
lolodeai mao, mambe wit
iuaroar isulug gadio tanoeai
mao. Gid tidio mole tau
mao, ta oangga kadonga
kulupulupu iuot, ga panua
tipaieiei sapadua tinasi
Deo ele posanga, eine led
kadonga lolo matua aea itap
manmanae tau.
22 *Be Deo ele posanga
ila pagid panua padengada
mambe wit ipuapua itaptap
ngan oaroaro aea gigi. Gid ti-
longo Deo ele posanga, be gid
danga tanoeai aea ikakado
ga lolod ede ga ede, be tikim
tau pat ta ipabuobuo lab-
orad. Tota gid danga toa
oa iuot mambe oaroaro aea
gigi toa imol Deo ele posanga
lolodeai, ta irangrang ngan
itautau iuot mao.
23 Be Deo ele posanga
ila pagid panua padengada
mambe wit ipuapua itaptap
ngan tano kemi. Gid tilongo
Deo ele posanga ta tiuatai
kemi ngan ipu. Tota gid
mambe tano kemi toa wit
itautau iuot busa ngan.
Idanga ede itautau iuot
buno, padengada itautau
iuot sangalima sangaul ede,
padengada itautau iuot
sangaul tol.”

Oanenga itna ngan purup papaeamao ipara dadangai

24 Iesus itado oanenga
itna ede pade pagid ta
ikeo, “Madonga Deo ibageai
eine mambe eaba isiran
wit ipuapua kemikemi aea
dadangai.
25 Bong ede ele panua
tienono, be aea isat ede inam
ta isiran purup papaeamao
wit iloleai. Ga kus ta ila.
26 Idio ga muriai, wit ipara
ga idae ta iuangga itautau,
be tigera purup papaeamao
pade ipara toman ngan wit.
27 “Ta gid paeaeanga ton
dadanga itama tila pan
ta tikeo, ‘Maron, mugaeai
eao siran wit kemikemi am
dadangai, be ikamado ga
purup papaeamao iparapara
toman ngan?’
28 “Ta ikeo pagid, ‘Gau ag
isat ede ikado toa bedane.’
“Ta gid paeaeanga tikeo
pan, ‘Oangga eao kim, ta gai
ala akule gid purup papaea-
mao ta asuk gid.’
29 “Be ikeo, ‘Mao. Ngan
kado ta akule wit toman
ngan purup papaeamao.
30 Atnan gisirua ga tidio
ga irangrang ngan wit itau-
tau imatua. Ta oangga wit
imatua, eine ga nakeo pag-
imi paeaeanga ta ala asuk gid
purup papaeamao mugaeai,
ta akaukau gid ngan tulua ga
tulua ta iman dinga aea. Be
asuk gid wit itautau ta adol
ngan leg luma annga aea.’ ”

Oanenga itna ngan mastet ipuapua
(Markus 4.30-32, Lukas 13.18-19)

31 Idio ta Iesus itado oa-
nenga itna ede pade pagid ta
ikeo, “Madonga Deo ibageai
eine mambe mastet ipuapua
eaba ede ibada ta iarum aea
dadangai.

* **13:22:** Lu 12.16-21, 1Ti 6.9-10

32 Tautaunga, mastet ipuapua eine kakauede tau ngan
gid annga padengada ipuapua. Be oangga ipara ga
idae, eine idae ga ila kapei
ta iasal gid annga padengada
dadangai. Ta iuot mambe
abei, ta gid man tirangrang
ngan tinam ta tirau ad luma
ngan ibogaboga.”

Oanenga itna ngan yis
(Lukas 13.20-21)

33 Idio ta Iesus itado
oanenga itna ede pade pagid
ipom bedane, “Madonga
Deo ibageai eine mambe yis
toa taine ede ibada, ta ibul
toman plaoa iuon ngan tabla
kapeipei tol. Ga kus ta plaoa
toa ngada oa isum ga idae
kapei.”

Iesus itado posanga ngan
gid oanenga itna mon
(Markus 4.33-34)

34 Gid posanga toa ngada
oa Iesus itado pagid ipom,
eine itado ngan gid oanenga
itna mon. Ei iposa masaeai
ngan danga eta mao.

35 *Ngan kadonga toa oa, ei
iparangrang Deo ele posanga
mambe eaba ibada Deo iaoa
mugaeai ikeo ngan ga bedane,

“Gau ga natado gid oanenga
itna pagimi
ta napalongo ngan gid
danga toa ienono mumulnga.
Ngan danga toa ngada ne
led otnga mugaeai
ga irangrang ngan
labone,
gid posanga toa oa
ienono mumulnga.”

Iesus ipaola oanenga itna
ipu ngan purup papaeamao

36 Iesus itnan gid ipom
ga tidio ta ila idudunga
lumaeai. Be ele aluagau
tila pan ta tikeo, “Irangrang
ngan eao paola oanenga
itna ipu pagai ngan purup
papaeamao dadangai?”

37 Ta ikoli led posanga
bedane, “Eaba isiran wit
ipuapua kemikemi eine Eaba
Inat.

38 Be dadanga eine tibur
toa ngada ne tanoeai. Be
wit ipuapua kemikemi eine
gid panua timamado Deo
ibageai. Be purup papaeamao eine gid panua timamado eaba paeamao ibageai.

39 Be dadanga itama aea
isat eine eaba paeamao. Be
ado badanga annga aea, eine
ado muriai toa madonga
tanoeai kus. Be panua
naurata ad eine gid anggelo.

40 *“Be ngan ado muriai
toa madonga tanoeai kus,
kadonga ga iuot lalaede
mambe gid panua tikulekule
gid purup papaeamao ta
titado ga tidae dingaeai.

41 *Eaba Inat ga isula ele
anggelo ta tibada danga toa
ngada oa idadada gid panua
ngan kadonga sasat ga gid
panua toa ngada oa tipul
murid ngan Deo ele apu, ta

* **13:35:** Sng 78.2 * **13:40:** Ins 15.6 * **13:41:** Mt 24.31, 25.31, Mk 13.27
* **13:42:** Mt 8.12

tila aluai ngan gid panua
timamado Deo ibageai.
42 *Eine ga titado gid ga
tidae dingaeai. Toa eoa ga
titangtang paeamao ga luod
kek ga kek.
43 *Ngan ado toaiua,
gid panua tututui ga tiuot
masaeai mambe ga ado
imata ele taranga. Ta gid
ga timamado Tamad Deo
ibageai. Eaba sai itanga,
manta ilongo kemi posanga
toaine."

Oanenga itna ngan apou iuon ngan pat ga ienono tano iloleai

44 Iesus ikeo pade bedane,
"Madonga Deo ibageai eine
mambe apou ede ienono mu-
mulnga tano iloleai. Eaba
ede iuot ngan apou toa oa
ta imudan pade. Itin igel-
gel kapei ta ila ilongean ele
danga sisid toa ngada oa
pagid panua ta tiuolol gid.
Ga kus ta ibada ele pat ta ila
iuol tano toa oa ga iman ei
aea."

Oanenga itna ngan nagemgem ede aea olnga kapei

45 Iesus ikeo pade bedane,
"Ga pade, madonga Deo
ibageai eine mambe eaba
ede toa ele naurata ngan
badanga gid nagemgem
kemikemi ta gid panua
tiuolol pan.
46 Ado ede iuot ngan
nagemgem ede kemi tau
aea olnga kapei. Tota ila
ilongean ele danga sisid toa
ngada oa pagid panua ta
tiuolol gid. Ga kus ta ibada
ele pat ta ila iuol nagemgem
toa oa ga iman ele."

Oanenga itna ngan puo

47 Iesus ikeo pade bedane,
"Ga pade, madonga Deo
ibageai eine mambe puo ede
titado ngan liu kapei. Titado
puo toa oa ta tibabada ia
busa imata ede ga ede.
48 Idio ta puo iuon, ta gid
panua tidada ga idae labiai.
Tota tidio timado ta tilelean
gid ia. Ia kemikemi tidoldol
ga tidae ngan karei, be ia
papaeamao titado ga iduaea.
49 Eine ga iuot toa be-
daoa pade ngan ado muriai
toa madonga tanoeai kus.
Gid anggelo ga tila ta tile-
lean panua papaeamao tima-
mado rabu ngan panua tutu-
tui.
50 *Eine ga titado gid ga
tidae dingaeai. Toa eoa ga
titangtang paeamao ga luod
kek ga kek."
51 Ta Iesus ibeta ele alu-
agau bedane, "Gimi aoatai
ngan posanga toa ngada ne
ipu pade?"
Ta tikeo, "Be."
52 Ta ikeo pagid, "Tota gid
aluagau toa ngada ne togau,
gid mambe panua oatainga
ad ngan Deo ele apu. Be
gid tibada paoatainga ngan
madonga Deo ibageai pade.
Tota gid mambe luma itama
ede toa ibada danga sisid
kemikemi ele apouiai ga iuot.
Danga sisid edengada muga-
muga ga padengada papau."

* **13:43:** Dan 12.3 * **13:50:** Mt 13.42, Lu 13.28

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus
(Markus 6.1-6, Lukas 4.16-30)

53 Idio ta Iesus ipasala ele
posanga ngan gid oanenga
itna toa ne ga kus ta itnan
tibur toa oa.
54 *Ta iluai mulian aea
tuanga ipuiai Nasaret ta
ipaoatai gid panua luma
raring aea iloleai. Be gid
tikakrik ta tikeo, “Eaba toa
ne ibada ele oatainga sida?
Iura madongan ta ikakado
gid uisinga?
55 *Be eaba toa ne itama
ikakado gid luma na? Itna
ieda Maria ga itar kakakau
Jems ga Iosep ga Saimon ga
Iudas na?
56 Iliuliu pade timamado
toman ngan gita na? Tota
eaba ne ibada iura ga ele
oatainga sida?”
57 *Gid panua lolod paea-
mao ngan ei ta tiposa toa
bedaoa.
Be Iesus ikeo pagid,
“Oangga eaba ibada Deo iaoa
ta ila ngan tuanga ga tuanga,
panua busa ga tilolon ngan
ei. Be oangga ila aea tuanga
ipuiai, pagid isobosobo, gid
ga tilolon ngan ei mao.”
58 Tota Iesus ikado uisinga
busa toa eoa mao ngansa
lolod matua ngan ei mao.

14

Erot iuangga Iesus ei Ioanes Paliliunga aea
(Markus 6.14-29, Lukas 3.19-20, 9.7-9)

1 Ngan ado toaiua, madid-
nga kapei Erot* ilongo Iesus
iualu.
2 Ta ikeo pagid ele
paeaeanga bedane, “Eaba
toa ne ei Ioanes Paliliunga
aea, be idae mulian ngan
ele matenga. Tota iura kapei
ngan kadonga gid uisinga.”
3-4 *Erot ikeo bedaoa
ngansa ei iuai Erodias, itar
kapei Pilip iadaoa. Be ngan
ipu toaiua Ioanes iselele
Erot bedane, “Lem kadonga
ngan oainga lem kadenge
ne itutui mao.” Tota Erot
isula ele panua ta tiluku
Ioanes ta tiaud ei ga tidol
ei ga idudunga ngan luma
panasnga aea.
5 *Ta Erot iuangga ipamate
Ioanes, be imataud gid ipom,
ngansa gid tiuangga Ioanes
ei eaba ibada Deo iaoa.
6 Be ado ede, Erot ikado
eaneannga kapei ngan aea
poponga. Be rabu ngan
eaneannga toa oa, Erodias
inat taine inam itoltol gid
nounga matadeai, ta ikado
ga Erot itin igelgel kapei.
7 Tota ikado posanga tau-
taunga pan taine blala toa
oa ngan badanga saoa danga
ikim ga ila pan.
8 Be ei inasi itna ilinge
ta ikeo pan bedane, “Gau
nakim toa patautene eao dol
Ioanes Paliliunga aea ilabora

* **13:54:** Ins 7.15 * **13:55:** Ins 6.42 * **13:57:** Ins 4.44 * **14:1:** Erot toaine ieda ede pade Antipas. Ei madidnga kapei ngan tibur Galili ngan ado toaiua. Ei gergeu ton Erot ede pade toa mugaeai iuangga irau gergeu Iesus ga imate. Gera posanga ngan Mt 2.1-20. * **14:3-4:** Wkp 18.16, 20.21, Lu 3.19-20 * **14:5:** Mt 21.26

ngan lalate ta bada ga inam
pagau.”
9 Maron kapei Erot ilongo
posanga toa oa ta ilolo
ikulupu ngan, be imata
nanan ele posanga tau-
taunga toa ikado gid nounga
matadeai. Tota ikeo pan
ele paeaeanga ta ila ikado
mambe taine blala ikeo
ngan.
10 Ta ele paeaeanga ila
ngan luma panasnga aea ta
iket Ioanes igagal ga put.
11 Tota idol ilabora ga idae
ngan lalate ede ta ibada ga ila
pan taine blala toa oa, ta ei
ibada ga ila pan itna.
12 Idio ta Ioanes ele aluagau tinam tibada ipat ta tila titaian. Ga kus ta tila tipalongo Iesus.

Iesus ipan panua bunoringring lima ad annga
(Markus 6.31-44, Lukas 9.10-17, Ioanes 6.1-13)

13 Iesus ilongo posanga
ngan Ioanes ele matenga ga
kus, ta itnan tibur toa oa.
Ei idae oagaeai toman ngan
ele aluagau, ta kekelegid tila
ngan tibur modamodanga
ede. Be gid ipom ngan gid
tuanga boloma, tilongo ngan
ele langa toa oa ta tipaele ga
tinasi ei.
14 Ei itnan oaga ga idio be
igera ipom kapei tau, ta ilolo
isat ngan gid, ta ikado kemi
ad dibala.
15 Idio ta ado iuangga
idil, ta ele aluagau tila
pan ta tikeo, “Tibur ne
modamodanga, be ado
iuangga idil. Tota sula gid
ipom ga tila ngan gid tuanga
ta tiuol ad annga.”
16 Be Iesus ikeo pagid,
“Kemi ngan gid tila mao.
Gimi apan ad annga.”
17 Be ele aluagau tikeo,
“Annga eta pade nene mao.
Amai bret lima ga ia rua mon
ienono.”
18 Ta ikeo, “Abada ga inam
pagau.”
19 *Io, Iesus ikeo pagid
ipom ta tidio timado
tanoeai†. Ta ibada bret lima
ga ia rua ta imata idae ga
ila buburiai ta iposa kemi
pan Deo ngan. Ga kus ta
itei ta ibada ga ila pagid ele
aluagau, ta gid tiuade ga ila
pagid ipom.
20 Be gid toa ngada oa tian
ga apad isum. Ga kus ta
tibada mulian annga ilialia
ta tinonoi ngan karei sangaul
ga igegea rua.
21 Toa eoa arangaranga
bunoringring lima tian
toman ngan adadaoad ga led
gergeu.

Iesus ilalala eau igogoeai
(Markus 6.45-52, Ioanes 6.16-21)

22 Be mole mao, Iesus iaoa
isensen ele aluagau ta tidae
oagaeai ta timuga ngan ei ga
tila liu isal iadag. Be ei ikeo
ga idio ta isula gid ipom ga
tila.
23 *Io, isula gid ipom ga
tila ga kus ta ei kekelen idae
ga ila lusiai ta idio iraring.

* **14:19:** Mt 15.35-39, Mk 8.6-10 † **14:19:** Ngan posanga Grik, ikeo ga tidio timado *garaseai.* * **14:23:** Lu 6.12, 9.28

Tibur bong be ei kekelen imamado lusiai.
24 Be ele aluagau tiuodeode
ga tila liu irabuiai, aluai tau
ngan lab. Be rai kapei iuot ta
isoka gid ga ngalu ipatabul-
bul gid.
25 Io, gaga iuangga itakai,
be Iesus ilalala eau igogoeai
ga ingata gid.

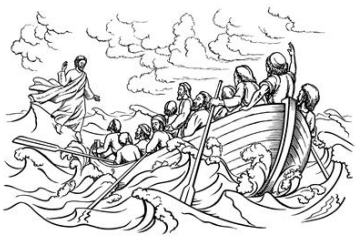

Iesus ilalala eau igogoeai ga ingata gid.

26 *Be gid aluagau tigera
ei ilalala eau igogoeai ta
tikakrik kapei ta tikeo,
“Danga oa lausio eta!” Tota
timataud ga tingangar.
27 Be mole mao Iesus ibaba
ga ila pagid ta ikeo, “Lolomi
pu! Eine gau. Amataud
mao.”
28 Be Petrus ikeo pan
bedane, “Maron, oangga
eao tautaunga, keo pagau
ta nalalala eau igogoeai ga
nalat pago.”
29 Ta Iesus ikeo, “Nama.”
Tota Petrus isulug oagaeai
ta ilalala gadae ngan eau
igogo ga ingata Iesus.
30 Be ei igera rai kapei ta
imataud. Tota iuangga imadi
ta ibaba, “Maron, lua gau!”
31 *Be mole mao, Iesus
igaga ibage ta igigiran Petrus
ta ikeo, “O Petrus, eao lem
kadonga lolo matua aea ne
kapei mao. Eao kamado ga
lolom ruangada?”
32 Io, gisirua tidae oagaeai,
tota rai itano ga idio.
33 Be gid toa oagaeai oa
tilolon ngan ei kapei tau ta
tikeo, “Tautaunga, eao Deo
Inat.”

Iesus ikado kemi dibala busa Genesaret
(Markus 6.53-56)

34 Gid tiuore ngan liu isal
iadag ta tidudunga ngan
tuanga Genesaret.
35 Gid panua tigera Iesus ta
tiuatai ngan ei. Tota tisula
ato ga ila ngan gid tuanga
boloma, ta tital gid panua ad
dibala ga tila pan.
36 *Gid tibeta matua ei
ngan ilongean gid ta tisibo
ele pononga imatamata. Ta
gid toa ngada oa tisibo ei
bedaoa, tinid iuot kemi.

15

Deo ele posanga iasal nasinga togid Iuda tibutibud
(Markus 7.1-13)

1 Idio ta gid Parisi eden-
gada toman ngan gid madid-
nga apu ad titnan Ierusalem
ga tila pan Iesus ta tibeta ei
bedane,
2 “Ikamado ga lem aluagau
tipul murid ngan nasinga
togid tibutibuda? Gid tisigiri
baged mao be tian.”
3 Ta ei ikoli led posanga
bedane, “Be ikamado ga
lemi nasinga ikado ga
apul murimi ngan Deo ele
posanga?

* **14:26:** Lu 24.37 * **14:31:** Mt 8.26, Mk 4.39 * **14:36:** Mt 9.20-21

4 *Ngansa Deo ikeo, ‘Eao
manta lolon ngan tamam ga
tnam ta nasi linged.’ Ga
‘Oangga sai kado posanga
paeamao ngan itama mao
itna, ei ga imate.’
5 Be gimi akeo ga oangga
sai ikim, kemi ngan ikeo pan
itama ga itna bedane, ‘Leg
pat toa mugaeai ienono ngan
luanga gimirua, gau nasio
ngan iman Deo ele tenainga.’
6 Tota ei ga ilolon ngan itna
ga itama mao, be gimi akeo
ga eine kemi. Tota ngan lemi
nasinga, gimi akado ga Deo
ele posanga iman danga bu-
ligaliga.
7 Gimi panua pakakanga
ami! Mugaeai Aisaia ibada
Deo iaoa tutui ngan gimi ta
ikeo,

8 *“ ‘Gid panua toa ne tilolon
ngan gau ngan aoad
kekelen,
be lolod inam pagau tau-
taunga mao.
9 Gid tisoa edag sapaean.
Tikado paoatainga ngan gid
eababa led posanga
ta tikeo ga eine Deo ele
apu.’ ”

Iesus iposa ngan gid danga ikado gita ga taot paeamao Deo imatai
(Markus 7.14-23)

10 Iesus ibaba gid ipom ga
tinam pan ta ikeo pagid be-
dane, “Gimi alongo kemi leg
posanga ga abada oatainga.
11 *Saoa danga idudunga
eaba iaoai irangrang ngan
ikado ei ga iuot paeamao Deo
imatai mao. Be saoa danga
ienono eaba iloleai ga iuot
iaoai, eine ikado ei ga iuot
paeamao Deo imatai.”
12 Idio ta ele aluagau tila
pan ta tibeta ei bedane, “Gid
Parisi tilongo posanga toa ne
ta lolod paeamao ngan, be
eao oatai pade?”
13 Ta ikoli led posanga
bedane, “Saoa danga toa
Tamag buburiai iarum aea
dadangai mao, eine ga ikule
ta itado ga iduaea.
14 *Gimi atnan gid ga tidio.
Gid mambe panua matad
sususu tipasolan edap pagid
panua padengada matad
sususu. Toa bedaoa ga
gisingada titap babaeai ga
tisulug.”
15 Be Petrus ibeta ei
bedane, “Irangrang ngan
eao paola posanga ipu pagai
ngan oanenga itna toa ne
pade?”
16 Ta Iesus ikeo, “Ikamado?
Gimi pade laborami ibada
maitne?
17 Manta aoatai bedane:
Saoa danga idudunga eaba
iaoai, eine ga ila iapai ta inasi
edap sakir aea.
18 Be gid danga iuot eaba
iaoai, eine inam iloleai ga
iuot. Ta gid danga toa be-
daoa ikado ei ga iuot paea-
mao Deo imatai.
19 Ngansa gid danga inam
eaba iloleai ga iuot, eine
gid danga papaeamao ga
bedane: matad nanan danga
papaeamao, ga raunga

* **15:4:** IM 20.12, 21.17, Wkp 20.9, Lo 5.16 * **15:8:** Ais 29.13 * **15:11:** Mt 12.34 * **15:14:** Lu 6.39, Ro 2.19

eaba ga imate, ga kadonga
arala, ga kadonga iriau aea,
ga lublubnga, ga posanga
pakakanga, ga dabanga
sasat.
20 Gid kadonga toa ne
ikado eaba ga iuot paeamao
Deo imatai. Be oangga
eaba ian annga be isigiri
ibage mao, kadonga toa ne
irangrang ngan ikado ei ga
iuot paeamao Deo imatai
mao."

Taine ede Kenan aea ilolo matua ngan Iesus
(Markus 7.24-30)

21 Idio ta Iesus ila aluai
ngan tibur toa oa ga ila ngan
tibur togid panua Tair ga
Saidon.
22 Be mole mao taine Ke-
nan* aea ede ngan tibur toa
oa ila pan ta ibaba bedane,
"Maron, eao Devit itub,† ud-
uan gau! Iriau paeamao
ipaeabu ngan natug taine
paeamao tau."
23 Be Iesus ikoli ele
posanga eta mao. Ta ele
aluagau tila pan ta tikeo,
"Palua taine toa ne ga ila,
ngansa ei inasnasi gita be
ibababa parpar tau."
24 *Be ei ikoli led posanga
bedane, "Deo isula gau ga
nanam pagid alu padengada
mao. Isula gau ngan lu-
anga gid Israel kekelegid toa
titnan ele edap ga tisususu
mambe sipsip."
25 Be ei inam boloma pan
ta ikor iae ga isulug ta ikeo,
"Maron, lua gau!"
26 Be Iesus ikoli ele
posanga bedane, "Oangga
natado gid gergeu ad bret
ga ila pagid kaua, eine kemi
mao."
27 Ta ei ikeo, "Tautaunga,
Maron. Be gid kaua pade
tianean annga isakirkir togid
tamatamad itaptap ga isulug
popou ibuloloeai."
28 Iesus ilongo posanga
toa ne ta ikeo, "O taine,
lem kadonga lolo matua aea
kapei tau. Danga toa ne
ga iuot lalaede mambe eao
kim." Io, tutui ngan ado
imata toaiua, taine toa oa ele
gergeu iuot kemi.

Iesus ikado kemi panua busa

29 Idio ta Iesus itnan tibur
toa oa ta ilalala ga ila liu
kapei Galili isaleai. Ei idae ga
ila bereoeai ta idio imado.
30 Be ipom kapei tila pan
ta tital gid panua busa ad
dibala. Edengada aed imate-
mate, padengada matad
ikilakila, padengada tuatuad
konggekongge, padengada
aoad gum, ga dibala paden-
gada busa. Tidol gid boloma
ngan Iesus iae, ta ikado kemi
gid.
31 *Be panua tigera
gid aoad gum tipos-
aposa, ga panua tuatuad
konggekongge iuot tutui,
ga panua aed imatemate
tilalala, ga panua matad
ikilakila tigeragera pade.
Tota gid ipom timatala kapei
ta tisoa Deo togid Israel ieda.

---

* **15:22:** Kenan eine alu ede pade. Gid Israel ad mao. Tuanga Tair ga Saidon ienono ngan led tibur kapei toa oa. † **15:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **15:24:** Mt 10.6 * **15:31:** Mk 7.37

Iesus ipan panua bunor-
ingring pange ad annga
(Markus 8.1-10)

32 *Idio ta Iesus ibaba ele
aluagau ga tinam pan ta ikeo,
“Gau lolog isat ngan gid ipom
toa ne, ngansa timamado
toman ngan gau irangrang
ngan ado tol na, be ad an-
nga eta mao. Be tinig ngan
nasula gid ga tila toman ad
pitoro mao. Ngan kado ta
tinid iura mao ta titaptap
edapeai.”
33 Be ele aluagau tikeo,
“Tibur ne modamodanga. Be
gita tabada annga sida iran-
grang ngan ipom kapei toa
bedane?”
34 Ta Iesus ibeta gid, “Gimi
ami bret pida ienono?”
Ta tikeo, “Lima ga rua
toman ngan ia gereirei pi-
daede.”
35 Io, Iesus ikeo pagid ipom
ta tidio timado tanoeai.
36 Ta ibada bret lima ga rua
toman ngan ia, ta iposa kemi
pan Deo. Ga kus ta itei ta
ibada ga ila pagid aluagau, ta
gid tiuade ga ila pagid ipom.
37 Gid toa ngada oa tian ga
apad isum. Ga kus ta tibada
gid annga ilialia mulian ta
tinonoi ngan samare lima ga
rua.
38 Arangaranga bunor-
ingring pange tian toa eoa
toman ngan adadaoad ga led
gergeu.
39 Io, Iesus isula gid ipom
ga tila, ga kus ta idae oagaeai
ta ila ngan tibur togid Maga-
dan.

16

Gid Parisi ga Sadiusi
tibeta Iesus ngan kadonga
uisinga
(Markus 8.11-13, Lukas
12.54-56)

1 *Idio ta gid Parisi ga
Sadiusi tila pan Iesus ngan
tobanga ei. Ta tibeta ei
ngan pasolannga gid ngan
uisinga eta iman kilala ngan
ei ikakado Deo ele naurata.
2 Ta ikoli led posanga
bedane, “Oangga ado idil ga
mariamba isingsingia, gimi
ga akeo, ‘Sabale ga tibur
kemi, ngansa mariamba
isingsingia.’
3 Be oangga gaisala, gimi
ga akeo, ‘Labone rai ga iuot
ga aoara itap, ngansa mari-
amba isingsingia be laulau
kapei ipakala ado imata.’
Gimi aoatai kilala ngan tibur
kemi ga tibur paeamao ngan
geranga mariamba, be ika-
mado ga aoatai kilala ngan
saoa danga iuotot labone
rabu ngan gimi ne mao?
4 *Gid panua papaeamao
labone ad, lolod itnan Deo
somisomi, be tikim tigera
uisinga iman kilala. Be gid
ga tigera kilala eta pade mao.
Kilala kelede mon ga tig-
era, eine kilala ngan Iona.”*
Iesus iposa bedaoa ga kus ta
itnan gid ga ila.

Oanenga itna ngan yis
togid Parisi ga Sadiusi
(Markus 8.14-21)

---

* **15:32:** Mt 14.14 * **16:1:** Mt 12.38, Lu 11.16 * **16:4:** Mt 12.39, Lu 11.29 * **16:4:** *Kilala ngan Iona eine posanga ngan Iesus ele daenga mulian ngan matenga. Gera posanga ngan Mt 12.39-40.*

5 Idio ta Iesus toman ngan
ele aluagau tiuot ngan liu isal
iadag, be ele aluagau matad
sapian ngan badanga bret.
6 *Be Iesus ikeo pagid,
“Gimi agabit kemi. Ala
aluai ngan yis togid Parisi ga
Sadiusi.”
7 Ta tiposa pol ngan gid be-
dane, “Ei ikado posanga toa
ne ngansa gita tabada bret
mao.”
8 Be Iesus iuatai ngan
posanga toa tikeo ngan ta
ikeo, “Lemi kadonga lolo
matua aea kapei eta mao!
Ikamado ga aposaposa ngan
ami bret ienono mao?
9 *Gimi laborami ibada
maitne? Be kadonga iuot
oadla ne, matami nanan
mao? Gitaingada ipom
bunoringring lima, gita ada
bret lima mon, be gimi
anonoi annga ilialia ngan
karei pida?
10 *Be gitaingada ipom
bunoringring pange, gita ada
bret lima ga rua mon, be
anonoi annga ilialia ngan
samare pida?
11 Ikamado ga aoatai ngan
leg posanga ipu mao? Gau
naposa pagimi ngan bret
mao, be nakeo ga agabit
kemi ngan yis togid Parisi ga
Sadiusi.”
12 Io, tota tiuatai ngan ele
posanga ipu. Ei iposa pagid
ngan yis bret aea mao, be
ikeo ga tigabit kemi ngan
paoatainga togid Parisi ga Sa-
diusi.

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai
(Markus 8.27-30, Lukas 9.18-21)

13 Idio ta Iesus ilalala ga
ila ngan tibur boloma ngan
tuanga Sisaria Pilipai. Ta
ibeta ele aluagau bedane,
“Gid panua tikeo ga Eaba
Inat ei sai?”
14 *Ta gid tikeo, “Panua
edengada tikeo ga eao Ioanes
Paliliunga aea, be padengada
tikeo ga eao Elaija, be paden-
gada tikeo ga eao Ieremaia,
mao eaba ede ibada Deo iaoa
mugaeai.”
15 Ta ibeta gid, “Be gimi
akeo ga gau sai?”
16 *Ta Saimon Petrus ikoli
ele posanga bedane, “Eao
Kristus†, gergeu ton Deo toa
imamado somisomi ne.”
17 *Ta Iesus ikeo, “Saimon,
gergeu ton Iona, kemi tau
ngan eao! Ngansa eaba
eta tanoeai ipaola posanga
toa ne pago mao, be Tamag
buburiai ipaola ga ila pago.
18 *Be gau nakeo pago,
lalaede mambe edam Petrus
ipu eine ‘pat,’ gau ga nakado
ga gid panua tiuot iaoa
kelede togau ga timadid
matua ngan pat toa ne, ta
irangrang ngan matenga
iura iasal gid iaoa kelede
togau mao.
19 *Be atama ila ngan
madonga Deo ibageai, gau

* **16:6:** Lu 12.1 * **16:9:** Mt 14.17-21 * **16:10:** Mt 15.34-38 * **16:14:** Mt 14.1-2, Mk 6.14-15, Lu 9.7-8 * **16:16:** Ins 6.69 † **16:16:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **16:17:** Gal 1.15-16 * **16:18:** Ins 1.42, Ep 2.20 * **16:19:** Mt 18.18, Ins 20.23

nabada aea kuklang ga ila
pago. Ta saoa danga eao
pakala tanoeai, eine Deo ga
ipakala buburiai pade, be
saoa danga eao longo ngan
tanoeai, eine ga Deo ilongo
ngan buburiai pade.”‡
20 Idio ta Iesus irenren
matua pagid aluagau ngan
tikeo pan eaba eta pade mao
ngan ei Kristus.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian
(Markus 8.31–9.1, Lukas 9.22-27)

21 Ngan ado toaiua ga ila,
Iesus iaoa inasi pagid ele
aluagau ngan ei manta ila
Ierusalem ta ibada ieieinga
imata ede ga ede pagid
kapeipei ga gid madidnga
tenainga ad ga apu ad
bagedeai, ta tirau ei ga imate.
Be ngan ado tol aea ta idae
mulian.
22 Be Petrus ilongo bedaoa
ta ibada Iesus ga ila digedige
ta idaba ei bedane, “Maron,
mao tau! Irangrang ngan
kadonga toa ne iuot ngan eao
mao ga mao!”
23 Be ei ipul ei ta ikeo pan
Petrus bedane, “Satan, eao
la muriai ngan gau! Eao
oangga pakala leg edap na?
Eao nasi Deo ele kimnga
mao, be eao nasi gid eababa
led kimnga.”
24 *Tota Iesus ikeo pagid
ele aluagau bedane, “Oangga
sai ikim inasi gau, manta it-
nan ele kimnga tano aea ga
idio, ta ibisi aea abei tabala
ta inasi gau.
25 *Ngansa oangga sai
igera ele madonga tanoeai
mambe danga kapei tau, ei
ga imate ta ele madonga
iduaea. Be oangga sai imate
ngan nasinga gau, ei ga ibada
madonga kemi tautaunga.
26 *Ngansa oangga eaba
eta ibabada danga sisid toa
ngada ne tanoeai, be is-
apir ngan madonga kemi
muriai ngan ele matenga, ele
danga toa ngada oa ga ilua
ei madongan? Ngansa eaba
eta irangrang ngan iuol ele
madonga kemi muriai aea
mao.
27 *Be teta pade Eaba Inat
ga inam toman ngan Itama
ele taranga kapei ga ele
anggelo. Ngan ado toaiua, ei
ga ikoli pagid panua kelede
kelede ga inasi led kadonga.
28 Nakeo tautaunga pag-
imi, panua edengada timad-
madid toa nene ga timate
maitne, be tigera Eaba Inat
inama ta danga toa ngada ne
idae ibageai.”

17

Iesus itin iuot ede pade
(Markus 9.2-13, Lukas 9.28-36)

1 Muriai ngan ado lima ga
ede, Iesus ibada Petrus ga
Jems ga itar kakau Ioanes

‡ **16:19:** Ngan posanga Grik Iesus ikeo ga bedane: *Saoa danga eao kaukau tanoeai, Deo ga ikaukau buburiai pade. Be saoa danga eao pola tanoeai, Deo ga ipola buburiai pade.* * **16:24:** Mt 10.38, Lu 14.27 * **16:25:** Mt 10.39, Lu 17.33, Ins 12.25 * **16:26:** Mt 4.8-9 * **16:27:** Sng 62.12, Snd 24.12, Mt 25.31, Ro 2.6, PM 22.12

kekelegid ta tidae ga tila
ngan lusi ede gadae tau.
2 *Be toa eoa Iesus itin
iuot ede pade matadeai. Ei
imata iuot mambe ado, be ele
danga sisid iuot bodbode ga
mil ga mil mambe taranga.
3 Be mole mao tigera Moses
ga Elaija per ga tiuot, ta gisin-
gada Iesus tiposaposa.
4 Be Petrus ikeo pan Iesus
bedane, “Maron, eine kemi
ngan tadio toa eko. Oangga
eao kim, gau ga nakado
palata tol, eao lem ede, ga
Moses ele ede, ga ede pade
ton Elaija.”
5 *Ei iposaposa maitne, be
mole mao laulau ede bod-
bode tau irobi gid. Be ba-
banga ede iuot laulau iloleai
ta ikeo, “Eine gau Natug toa
nakim ei tau. Lolog kemi
ngan ei. Gimi alongo ilinge.”
6 Gid aluagau tilongo be-
daoa ta tikor aed ga tidol
laborad ga isulug tanoeai be
timataud kapei tau.
7 Be Iesus inam ta ibage
idae ngan gid ta ikeo, “Adae
amadid. Amataud mao.”
8 Be matad idae ta tigera
Iesus kekelen, be eaba eta
pade mao.
9 Idio ta tisorir lusiai ga
tisulug, ta Iesus irenren
matua pagid ta ikeo, “Danga
toa gimi agera ne, akeo pan
eaba eta pade ngan mao,
ga ila irangrang ngan Eaba
Inat idae mulian ngan ele
matenga.”
10 *Be ele aluagau tibeta
ei bedane, “Ikamado ga gid
madidnga apu ad tikeo ga
Elaija ga inam imuga ngan
Kristus?”
11 Ta ikoli led posanga be-
dane, “Posanga toa ne tau-
taunga. Elaija inam ta ipatu-
tui danga toa ngada ne ngan
Kristus ele namanga.
12 *Be gau nakeo pagimi,
Elaija imuga ga inama o. Be
gid tiuatai ngan ei mao. Tota
tinasi led kimnga ta tikado
paeamao ngan ei. Eine ga
tipaieiei Eaba Inat toa be-
daoa pade.”
13 *Iesus iposa bedaoa ta
ele aluagau tiuatai, ei iposa
pagid ngan Ioanes Paliliunga
aea.

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei

(Markus 9.14-29, Lukas 9.37-42)

14 Iesus toman ngan ele
aluagau toa tol oa tiuot pagid
ipom. Be eaba ede ila pan ta
ikor iae boloma pan
15 ta ikeo, “Maron, uduan
gau natug. Ei aea kakapanga
ta ibabada ieieinga paeamao
tau. Pateatea itap ga idae
dingaeai ga pateatea itap ga
isulug eauiai.
16 Ta gau natal ei ga ila
pagid lem aluagau, be tiran-
grang ngan tikemi ei mao.”
17 Ta Iesus ikeo bedane,
“O gimi panua labone
ami! Lolomi matua eta
mao, be ananale ngan lemi

* **17:2:** 2Pe 1.16-18 * **17:5:** Lo 18.15, Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 3.17, Mk 1.11, Lu 3.22
* **17:10:** Mal 4.5 * **17:12:** Mt 11.14 * **17:13:** Lu 1.17

kadonga sasat tau. Papida
ga namamado toman ngan
gimi ga nabisi ami kadonga
kulupulupu? Atal gergeu toa
na inam pagau."
18 Io, Iesus idaba iriau
paeamao ta itnan gergeu toa
oa. Tota aea kakapanga kus
ngan ado imata toaiua.
19 *Idio ta ele aluagau
kekelegid tila pan ta tibeta ei,
"Ikamado ga gai arangrang
ngan serenga iriau paeamao
toa oa mao?"
20-21 *Ta ikeo pagid, "Eine
ngansa lemi kadonga lolo
matua aea kapei mao. Nakeo
tautaunga pagimi, oangga
lolomi matua ngan Deo kaut-
ede pade, mambe mastet
ipuapua kakauede, eine gimi
ga arangrang ngan akeo pan
lusi ga oaine bedane, 'Eao
dae ta la ga eoa,' ta eine ga
ilongo lingemi ga ila. Toa
bedaoa ta gimi ga arangrang
ngan akado danga toa ngada
ne."*

*Iesus iposa parua aea
ngan ele matenga ga daenga
mulian*
*(Markus 9.30-32, Lukas
9.43-45)*

22 *Idio ta Iesus toman
ngan ele alugau tila tiluplup
Galili, ta ikeo pagid bedane,
"Teta pade ga tidol Eaba
Inat ga idae pagid panua
bagedeai.
23 Ta gid ga tirau ei ga
imate, be ngan ado tol aea,
ei ga idae mulian." Be ele
aluagau tilongo posanga toa
oa ta lolod isat kapei.

*Iesus ga Petrus tiuol led
takis*

24 *Iesus toman ngan ele
aluagau tila tiuot Kaper-
naum, be gid panua takis
ad ngan Deo ele luma tila
pan Petrus ta tibeta ei, "Lemi
eaba paoatainga aea iuolol
takis ngan Deo ele luma
pade?"
25 Ta Petrus ikeo, "Be. Ei
iuolol."
Idio ta Petrus idudunga
lumaeai, be ikado posanga
eta maitne, ta Iesus ibeta
ei, "Saimon, eao keo mado
ngan gid mamaron kapeipei
tanoeai aea? Sapadua
tibabada takis ga ila pagid,
gid iaoa kelede togid, mao
panua padengada?"
26 Ta Petrus ikeo, "Panua
padengada."
Ta Iesus ikeo, "Eine tau-
taunga. Tota gid iaoa kelede
ton maron kapei tiuolol takis
mao.
27 Be kado ta tapamasmasi
lolod. Tota eao la ngan
liu kapei ta tado lem konao-
nanga ga ila. Ia isaoa imuga
ga ibada, tota dada ga idae ta
pokaka iaoa. Eao ga gera pat
ede ienono iaoai. Bada pat
toa na ga ila pagid ta iman
gitarua leda takis aea."

---

* **17:19:** Mt 10.1 * **17:20-21:** Mt 21.21, Mk 11.23, Lu 17.6, 1Ko 13.2 * **17:20-21:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 21 *Be iriau papaeamao toa bedane tirangrang ngan tilongo gimi sapaean mao. Manta araring ga aplese annga ta io.* * **17:22:** Mt 16.21 * **17:24:** IM 30.13, 38.26

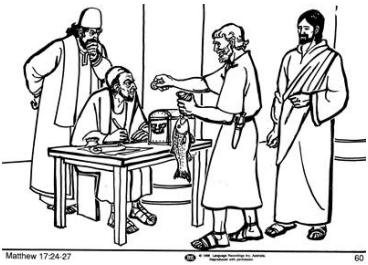

"Bada pat toa na ga ila iman gitarua leda takis aea."

18

Sai ieda iuot kapei tau ngan gid panua timamado Deo ibageai?
(Markus 9.33-37, Lukas 9.46-48)

1 *Ngan ado imata toaiua, Iesus ele aluagau tila pan ta tibeta ei, "Sai ieda iuot kapei tau ngan gid panua timamado Deo ibageai?"

2 Be Iesus ibaba gergeu ede ga inam pan ta idol ei rabu ngan gid

3 *ta ikeo, "Nakeo tautaunga pagimi, manta apul lolomi ga aot mambe gergeu. Oangga mao, irangrang ngan gimi abada madonga Deo ibageai mao.

4 Tota oangga sai idol ei mulian ga idio gadio, mambe gergeu toaine, ei ieda ga iuot kapei rabu ngan gid panua timamado Deo ibageai.

5 *Be oangga sai ibada gergeu kelede toa bedane ngan gau edag ta ilua ei, eine ibada gau ta ilua gau."

Tapaeabu ngan panua led kadonga lolo matua aea mao
(Markus 9.42-48, Lukas 17.1-2)

6 Iesus ikeo pade bedane, "Gid leg panua toa edad mao bedane, gid lolod matua ngan gau kemi. Be oangga sai ipabuobuo eta ngan gid ta ele kadonga lolo matua aea itap, eine Deo ga ipanas eaba toa oa paeamao tau. Kemi ngan tikaukau eaba toa oa igagal ngan pat kapei ede ta titado ei ga isulug tadiai motean! Toa bedaoa ta irangrang ngan ipabuobuo eta ngan gid mao.

7 "Paeamao tau ngan tal mon gid panua tanoeai! Ngansa danga busa iuangga ipabuobuo gid ta led kadonga lolo matua aea itap. Gid danga toa bedaoa ga iuotot. Be paeamao tau ngan eaba sai ikado danga toa bedaoa ga iuot.

8 *Tota oangga bagem mao aem ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, ket ta tado ga iduaea! Kemi ngan bagem kelede, mao aem kelede, ta eao la ngan madonga kemi. Be kado bagem rua, mao aem rua, ta Deo itado go ga la ngan dinga imperno. Dinga toa oa ianean somisomi ga ilalala ga ila.

9 Be oangga matam eta ikado ga lem kadonga lolo matua aea itap, pasu matam ga iuot ta tado ga iduaea! Kemi ngan matam kelede ta

* **18:1:** Lu 22.24 * **18:3:** Mt 19.14, Mk 10.15, Lu 18.17 * **18:5:** Mt 10.40, Lu 10.16, Ins 13.20 * **18:8:** Mt 5.29-30

eao la ngan madonga kemi.
Be kado matam rua ta Deo
itado go ga la ngan dinga
imperno.
10-11 *"Gimi agabit kemi.
Ngan kado ta matami ibiu
eta ngan leg panua toa
edad mao ne. Ngansa
gau nakeo pagimi, gid ad
anggelo buburiai somisomi
tigeragera Tamag imata toa
buburiai oa."*

Oanenga itna ngan sipsip isusu
(Lukas 15.3-7)

12 Iesus ikeo pade bedane,
"Oangga eaba ede ele sipsip
buno, be ede ngan gid is-
usu, gimi aoangga ei ga ikado
mado? Eine ga itnan gid san-
galima sangaul pange igegea
lima ga pange ga tidio bere-
oeai ta ila iloilo toa kelede oa
isusu.
13 Nakeo tautaunga pag-
imi, oangga iuot ngan sipsip
toa oa, eine ga itin igelgel
kapei. Ele tingelgel toa ne
ga iasal ele tingelgel ngan gid
padengada toa tisusu mao.
14 Lalaede toa bedaoa,
Tamami buburiai itin ngan
ele panua gereirei toa eta
ngan gid isusu mao."

Iesus iposa ngan patu-
tuinga kadonga sat ton leda
eaba ede pade

15 *Iesus ikeo pade bedane,
"Oangga oaem ede pade ele
kadonga sat ngan eao, la pan
ta gimirua kekelegimi amado
ta eao patutui ei. Oangga
ilongo eao, tota kemi ngan
gimirua lolomi itarui mu-
lian.
16 *Be oangga ilongo lem
posanga mao, tota bada eaba
eta, mao panua rua pade
ta tila toman ngan eao, ta
timan bebem. Toa bedaoa
ta 'panua rua mao tol tipa-
matua posanga ga iuot tutui.'
17 Be oangga ilongo lemi
posanga mao, tota apaola
posanga toa oa pagid iaoa
kelede ton Deo matadeai. Be
oangga itin ngan longonga
gid iaoa kelede ton Deo mao
pade, tota atnan ei ga idio
ta iuot mambe eaba takis
aea, mao mambe eaba ede
imangamanga ngan Deo.†
18 *"Nakeo tautaunga
pagimi, saoa danga apakala
tanoeai, eine Deo ga ipakala
buburiai pade, be saoa
danga alongo ngan tanoeai,
eine Deo ga ilongo ngan
buburiai pade.‡
19 *"Nakeo pade pagimi,
oangga panua rua ngan gimi
toa tanoeai ne lolod kelede
ngan saoa danga tibeta
Tamami buburiai ngan, eine

* **18:10-11:** Lu 19.10, Ibr 1.14 * **18:10-11:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 11 *Ngansa Eaba Inat inam ngan badanga mulian gid panua tisususu.* * **18:15:** Lu 17.3, Gal 6.1 * **18:16:** Lo 19.15, Ins 8.17 † **18:17:** Ngan gid Iuda mugaeai, panua toa ngada oa lolod bake ngan gid panua takis ad. Eine ngansa panua takis ad somisomi tipakaka panua padengada ta tibabada pat kapei sapaean. Be Iesus ikim ibada mulian gid panua toa bedaoa ga gid panua timangamanga ngan Deo pade ta tipul lolod. Gera posanga ngan Mt 9.9-13. * **18:18:** Mt 16.19, Ins 20.23 ‡ **18:18:** Gera palongonga ngan posanga idil toa ne ngan Mt 16.19. * **18:19:** Mk 11.24, Ins 15.7

ga ilongo gid ta ikado led
posanga ga iuot.
20 Ngansa oangga panua
rua mao tol tiluplup ngan
gau edag, gau namamado
rabu ngan gid.”

Oanenga itna ngan paeaeanga isamum iuae ede pade aea gigi mao

21 Idio ta Petrus ila pan
Iesus ta ibeta ei bedane,
“Maron, oangga oaeg ede
pade ele kadonga sat ngan
gau, gau manta nasamum
papida? Oangga ikado
kadonga sat pagau palima ga
rua, ta nasamum toa bedaoa
palima ga rua, ikaranga na?”
22 *Be Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Nakeo
pago, lem kadonga ngan
samumnga ele kadonga sasat
palima ga rua ne irangrang
mao. Be eao samum ga
ila irangrang ngan palima
ga rua, ga palima ga rua
pade ga ila irangrang ngan
sangalima sangaul rua.§
23 “Ngan ipu toaine,
madonga Deo ibageai eine
mambe maron kapei ede
tanoeai aea toa ikeo ga ele
paeaeanga tinam pan ta
tipatutui ad gigi.
24 Ei ikakado toa bedaoa,
be tital eaba ede ga ila pan
toa aea gigi gadae ngan pat
bunoringring sangaul, iran-
grang ngan tiuade mao.
25 Ei irangrang ngan ikoli
aea gigi toa oa mao. Ta
aea maron ikeo pagid ele
paeaeanga padengada ta
tilongean eaba toa oa toman
ngan iadaoa ga ele gergeu
ta panua padengada tibada
gid ga timan led paeaeanga
sapaean. Ta ele danga sisid
toa ngada oa, panua ga
tiuolol ga irangrang ngan aea
gigi toa dodol oa kus.
26 “Be paeaeanga toa oa
ikor iae pan ta ibeta matua
bedane, ‘Eao sanga gau
kauteta ta nakoli ag gigi toa
dodol ne ga ila pago.’
27 Be maron ilolo isat ngan
paeaeanga toa oa, ta isa-
mum aea gigi toa dodol oa ta
ilongean ei ga ila sapaean.
28 “Be paeaeanga toa oa
iuot ga ila ta igera iuae ede
pade toa gisirua led naurata
kelede. Eaba toa oa aea gigi
pan iuot mambe pat buno
ede**. Tota iluku ei ta igigi-
ran matua igagal ta ikeo, ‘Eao
manta koli am gigi pagau toa
pataute!’
29 “Be eaba toa oa ikor
iae pan ta ibeta ei matua
bedane, ‘Eao sanga gau
kauteta, ta nakoli ag gigi toa
ne ga ila pago.’
30 “Be paeaeanga toa oa
itin ngan mao. Be ila idol
eaba toa oa ga idudunga
ngan luma panasnga aea, ga
irangrang ngan ikoli aea gigi.
31 Be gid paeaeanga paden-
gada tigera ele kadonga toa
bedaoa, ta lolod ikulupu
tau. Tota tila pan ad
maron ta aoad inasi pan

* **18:22:** OM 4.24, Lu 17.4 § **18:22:** Iesus idol pakalanga eta ngan samumnga kadonga sasat mao. Ei ikim takakado somisomi. ** **18:28:** Ngan ado toaiua, pat buno ede eine mambe olnga togid panua naurata ad ngan taiko tol.

ngan paeaeanga toa oa ele
kadonga toa ngada oa.
32 “Idio ta maron ibaba
paeaeanga toa oa ga inam
pan ta ikeo, ‘Eao paeaeanga
paeamao! Mugaeai eao tang
pagau ta nasamum am gigi
toa kapitnami oa.
33 Be eao kamado ga lolom
isat ngan oaem ede pade
mao, mambe gau lolog isat
ngan eao mugaeai?’
34 *Maron ilolo bake ta idol
ei ga idae pagid madidnga
bagedeai ngan luma panas-
nga aea, ta tipaieiei ei ga
irangrang ngan iuol mulian
aea gigi toa ngada oa.
35 *“Be Tamag buburiai
ga inasi kadonga lalaede
toa bedaoa ngan gimi pade,
oangga asamum tautaunga
oaemi ede pade ele kadonga
sasat ngan gimi mao.”

19

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Markus 10.1-12, Lukas 16.18)

1 Idio ta Iesus ipasala gid
posanga toa ne. Ga kus ta
itnan Galili ta ila ngan gid
tuanga Iudea iadag ngan eau
Iordan.
2 Ipom kapei tinasi ei, ta
ikado kemi ad dibala ngan
tibur toa oa.
3 Be gid Parisi tila pan ta
tiuangga titoba ei ta tibeta ei
bedane, “Eao keo mado ngan
ketnga oainga? Oangga eaba
isuk iadaoa, be inasi ipu eta
mao, eine tutui pade, mao
madongan?”
4 *Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Kado gimi
aoato laulau ngan danga toa
Deo ikado mugaeai oa mao?
Ele laulau ikeo ga mugaeai
tau ikado danga toa ngada
ne ga iuot, be ‘ikado gid
panua ga tiuot arangaranga
ga taine.’
5 *Ta Deo ikeo bedane,
‘Ngan ipu toaine eaba ga
itnan itama ga itna ta ila
ilup toman ngan iadaoa, ta
eine mambe gisirua tinid
iuot kelede.’
6 Toa bedaoa ta tirangrang
ngan timan rua pade mao.
Gisirua tiuot kelede Deo
imatai. Tota danga toa Deo
ikaukau, irangrang ngan
eaba eta iket mao.”
7 *Ta gid Parisi tikeo, “Tota
ikamado ga Moses ibode
apu ngan eaba iuangga isuk
iadaoa, manta ibada laulau
ngan ketnga led oainga ga ila
pan, ga kus ta isuk ei ga ila?”
8 Ta Iesus ikeo, “Gimi
apaki tangami ngan Deo
ele posanga somisomi tau,
tota Moses ilongean gimi
ta asuksuk adadaoami. Be
mugaeai tau ga inam, Deo
ilongo ngan kadonga eta
bedane mao.
9 *Be gau nakeo pagimi,
oangga sai iadaoa ikado ar-
ala mao, be isuk ei sapaean
ta iuai taine pau pade, eaba
toa oa ikado kadonga arala.”

* **18:34:** Mt 5.25-26 * **18:35:** Mt 6.15, Mk 11.25, Ep 4.32, Kol 3.13 * **19:4:** OM 1.27, 5.2 * **19:5:** OM 2.24, Ep 5.31 * **19:7:** Lo 24.1-4, Mt 5.31 * **19:9:** Mt 5.32, 1Ko 7.10-11

10 Ta ele aluagau tikeo pan,
“Oangga eaba imado paea-
mao toman ngan iadaoa be-
daoa, kemi ngan gisirua tiuai
mugaeai mao.”
11 Ta Iesus ikeo pagid,
“Irangrang ngan panua toa
ngada ne tinasi posanga ga
oaine mao, be Deo ibada
pagid panua keledengada.
12 Alongo, arangaranga
edengada tiuai taine mao
ngan ipu imata ede ga ede.
Edengada tinid paeamao
ngan tnad ipopo gid, ta
tirangrang ngan tiuai mao.
Padengada, panua tipaeabu
ngan tinid ta tirangrang
ngan tiuai mao. Be paden-
gada tiuai mao ngansa
tiuangga tikado naurata
ngan luanga gid panua ta
tibada madonga Deo ibageai.
Eaba sai irangrang ngan
inasi posanga toa ne, kemi
ngan inasi.”

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Markus 10.13-16, Lukas 18.15-17)

13 Idio ta gid panua tital led
gergeu ga tila pan Iesus, ta
tiuangga idol ibage ga idae
ngan gid ta iraring ngan lu-
anga gid. Be ele aluagau
tidaba gid.
14 *Be Iesus ikeo,
“Alongean gid gergeu ga
tinam pagau. Apaidi gid
mao. Ngansa madonga Deo
ibageai eine togid panua toa
bedane.”
15 Idio ta idol ibage ga
idae ngan gid gergeu kelede
kelede, ga kus ta itnan tibur
toa oa ga ila.

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Markus 10.17-31, Lukas 18.18-30)

16 Be mole mao eaba ede ila
pan Iesus ta ibeta ei bedane,
“Eaba paoatainga am, gau ga
nakado saoa kadonga kemi
ta nabada madonga kemi
somisomi?”
17 *Ta Iesus ikeo, “Ika-
mado ga eao beta gau ngan
kadonga kemikemi? Deo
kekelen ei kemi. Be oangga
eao keo ga bada madonga
kemi somisomi, eao manta
nasi gid apu ton Deo.”
18 *Ta ibeta ei, “Eao keo
ngan gid apu isaoa?”
Ta Iesus ikeo, “ ‘Eao pa-
mate eaba ede pade mao,
eao kado arala ta paeabu
ngan oainga mao, eao lublub
mao, oangga eao madid ngan
posanga, irangrang ngan eao
pakaka mao,
19 *be eao manta lolon
ngan tamam ga tnam ta nasi
linged. Be eao kim lem eaba
ede pade mambe kim go mu-
lian.’ ”
20 Ta eaba iriau toa oa
ikeo, “Gau nanasnasi gid
posanga toa ngada ne. Be
leg idil isaoa imata karanga
maitne?”
21 Ta Iesus ikeo pan,
“Oangga eao keo ga ot tutui
tau, eao la longean lem
danga sisid toa ngada oa

* **19:14:** Mt 18.2-3 * **19:17:** Wkp 18.5, Lu 10.28 * **19:18:** IM 20.13-16, Lo 5.17-20 * **19:19:** IM 20.12, Wkp 19.18, Lo 5.16

pagid panua ta tiuolol. Ta
bada lem pat, ta oade ga
ila pagid panua lululunga
ad. Toa bedaoa ta lem
danga sisid kemikemi ienono
buburiai. Ga kus ta nam nasi
gau."
22 Be eaba iriau ilongo
posanga toa ne ta ilolo
itangtang be itnan ei ga ila.
Ngansa ele danga sisid busa.
23 Ta Iesus ikeo pagid ele
aluagau, "Nakeo tautaunga
pagimi, eine kulupu tau ngan
gid panua toa led danga sisid
busa ngan tibada madonga
Deo ibageai.
24 Nakeo pade pagimi,
oangga kamel itoba ngan
ipurususu ngan salumu aea
baba, eine ga kulupu ngan ei,
mao madongan? Be kulupu
ga kulupu tau ngan eaba
sai toa ele danga sisid busa,
ngan ibada madonga Deo
ibageai."
25 Be gid aluagau tilongo
posanga toa ne ta tikakrik
kapei ta tikeo, "Toa bedaoa ta
sai irangrang ngan Deo ibada
ei mulian?"
26 *Be Iesus imata ila pagid
ta ikeo, "Gid eababa tiran-
grang mao. Be Deo kekelen
irangrang ngan ikado danga
toa ngada ne."
27 Tota Petrus ikeo, "Ega,
gai atnan lemai danga sisid
toa ngada oa ta anama anasi
go. Eine gai ga abada saoa?"
28 *Ta Iesus ikeo pagid,
"Nakeo tautaunga pagimi,
muriai oangga Deo ikado
danga toa ngada ne ga iuot
pau, Eaba Inat ga idio imado
ngan ele mul Maron aea
ngan taranga kapei. Ta gimi
panua toa anasnasi gau, gimi
pade ga amamado ngan lemi
mul maron aea kelede kelede
ta amugamuga ngan gid lum
sangaul igegea rua togid
Israel.
29 Be oangga sai inasi gau
ta itnan ele luma, ga itar
kapeipei, ga aea kakakau, ga
iliuliu, ga itama, ga itna, ga
ele gergeu, ga aea dadanga,
eine Deo ga ikoli buno pade
pan eaba toa oa ngan danga
sisid toa ne, ta ei ga ibada
madonga kemi somisomi ga
ilalala ga ila.
30 *Be panua busa toa edad
kapei labone, muriai edad
ga isulug. Be panua busa
toa edad mao labone, muriai
edad ga iuot kapei."

20

Oanenga itna ngan gid panua tiboko ngan dadanga oain

1 Iesus ikeo pade bedane,
"Nakeo bedaoa ngansa
madonga Deo ibageai eine
mambe ninipunga ga oaine
ngan dadanga itama ede.
Gaisala rumaruma ei isogou
ga ila ngan ilonga gid panua
ta tiboko ngan aea dadanga
oain.
2 Gid panua naurata ad
tilongo ngan badanga pat
kelede iman ad olnga ngan
ado toaiua. Tota isula gid ga
tila tiboko aea dadangai.

* **19:26:** Jop 42.2 * **19:28:** Mt 25.31, Lu 22.30, PM 3.21 * **19:30:** Mt 20.16, Lu 13.30

3 “Be gaisala ngan ado
imata lima ga pange, eaba
toa oa ila ngan tibur oalo aea
ta igera gid panua timadma-
did sapaean.
4 Ta ikeo pagid, ‘Gimi pade
ala aboko ngan ag dadanga
oain, ta gau ga naol gimi
ngan saoa olnga itutui ngan
lemi naurata.’
5 Tota gid pade tila tiboko
toa eoa.
“Be ngan arobad ei ila
ipalum gid panua toa be-
daoa pade, ga lailai ngan ado
imata tol, ikado toa bedaoa
pade.
6 Be lailai ngan ado imata
lima, ila ngan tibur oalo aea
pade ta igera panua paden-
gada timadmadid sapaean
ta ikeo pagid, ‘Ikamado ga
gimi amadmadid sapaean
ado dodol toa ne ga lailai?’
7 “Ta tikeo pan bedane,
‘Eine ngansa eaba eta ibada
naurata pagai mao.’
“Ta ikeo pagid, ‘Gimi pade
ala aboko ngan ag dadanga
oain.’
8 *“Io, ado idil ga kus ta
dadanga itama ikeo pan ele
madidnga ngan gid panua
naurata ad bedane, ‘Baba
gid panua naurata ad ga
tinam, ta bada ad olnga ga
ila pagid. Be eao pamuga
olnga ila pagid panua toa
tinam lailai tau, ta ol gid ga
ila irangrang ngan gid panua
tinama gaisala.’
9 “Io, gid panua tinam
lailai ngan ado imata lima,
gid kelede kelede tibada pat
kelede iman ad olnga.
10 Ila ga kus ta gid panua
toa tinama gaisala ngan nau-
rata, gid tiuangga ad olnga
ga iasal olnga togid panua ti-
boko lailai kekelen. Be mao.
Gid pade tibada pat kelede.
11 Tibada ad olnga toa
bedaoa ta tiselele dadanga
itama
12 ta tikeo, ‘Gid panua
tinam muriai tau, gid tikado
naurata kautede mon, be
eao kamado ol gid lalaede
mambe gai pade? Be gai
aboko matua ado dodol ga
lailai, be ado ilang karkar gai
tau!’
13 “Be dadanga itama ikoli
posanga pan eaba ede ngan
gid ta ikeo, ‘Leg eaba, gau
leg idil eta paeamao ngan
go mao. Gaisala gitarua
loloda kelede ngan eao bada
pat kelede ngan lem naurata
labone na?
14 Eao bada am olnga ta
la. Be gid panua tinam
muriai, gau nakim naol gid
ngan olnga lalaede mambe
eao bada.
15 Eine danga togau. Be
oangga nanasi leg kimnga
ngan saoa danga togau, eao
gera mambe itutui mao na?
Be kado lolom paeamao
ngan leg mamaron?’ ”
16 *“Be lalaede toa bedaoa,
panua busa toa edad kapei
labone, muriai edad ga isu-
lug. Be panua busa toa edad
mao labone, muriai edad ga
iuot kapei.”

Iesus iposa patol aea ngan

* **20:8:** Wkp 19.13, Lo 24.15 * **20:16:** Mt 19.30, Mk 10.31

ele matenga ga daenga mulian
(Markus 10.32-34, Lukas 18.31-33)

17 Idio ta Iesus ilalala ga ila
Ierusalem, be edap irabuiai,
ibada ele aluagau sangaul
igegea rua, ta gid kekelegid
tila digedige ta ikeo pagid,
18 *"Ega, gita tala
Ierusalem. Be toa eoa ga
tidol Eaba Inat ga idae
pagid madidnga tenainga
ad ga apu ad bagedeai. Ta
gid ga tipamadid ei ngan
posanga ta tirau posanga
ngan pamatenga ei.
19 Eine ga tidol ei ga
idae pagid alu padengada
bagedeai, ta gid ga ti-
galinge paeamao ngan ei, ga
timuimui ei, ga tipatoto ei
ngan abei tabala. Be ngan
ado tol aea ta idae mulian."

Jems ga Ioanes tnad iuangga gisirua tibada edaeda kapei
(Markus 10.35-45)

20 Idio ta Sebedi iadaoa
ibada ele gergeu rua ta tila
pan Iesus. Ta ikor iae ta
iuangga ibeta ei ngan danga
ede.
21 *Ta Iesus ibeta ei, "Eao
kim saoa?"
Ta ikeo, "Muriai oangga
eao ot Maron kapei ta danga
toa ngada ne idae bagemeai,
gau nakim leg gergeu toa
rua ne tibada edaeda kapei
toman ngan eao, ta ede
imado ngan bagem oatai,
be ede pade ngan bagem
angas."
22 *Be Iesus ikoli ele
posanga bedane, "Gimi
aoatai ngan saoa danga
abeta ngan ne mao. Loba
ieieinga aea toa teta pade ga
naun, gimi arangrang ngan
aun pade?"
Ta gisirua tikeo pan, "Be.
Gairua arangrang."
23 Ta ikeo pagid, "Tau-
taunga, gimirua ga aun loba
ieieinga aea mambe gau
naun. Be sapadua ga timado
ngan bageg oatai ga bageg
angas, eine danga togau
mao. Tamag kekelen ibada
gid mul toa ne pagid panua
toa ei isio."
24 Idio ta gid aluagau
padengada tilongo posanga
toa oa ta lolod bake pag-
isirua.
25 *Be Iesus ibaba gid ga
tinam pan ta ikeo, "Gimi
aoatai ngan kadonga togid
alu padengada. Ad ma-
maron kapeipei timadid
matua ta tipaeaea led panua,
ga ad madidnga tikado
kulupu tau ngan gid.
26 *Be irangrang ngan gimi
anasi kadonga toa ne mao.
Be sai ngan gimi iuangga
ieda iuot kapei, manta ikado
naurata ngan luanga gimi.
27 Ga sai iuangga imadid ga
imuga ngan gimi, ei ga iman
lemi paeaeanga.
28 *Eine mambe Eaba
Inat pade. Ei inama ngan
gid panua tilua ei mao,

* **20:18:** Mt 16.21, 17.22-23 * **20:21:** Mt 19.28, Lu 22.30 * **20:22:** Mt 26.39, Ins 18.11 * **20:25:** Lu 22.25-26 * **20:26:** Mt 23.11, Mk 9.35 * **20:28:** Lu 22.27, Plp 2.7

be ei inama ngan luanga
gid panua. Ta ilongean
ei mulian ga imate ngan
patutuinga panua busa ad
gigi kapei Deo imatai.”

Iesus ikado kemi panua rua matad susu su
(Markus 10.46-52, Lukas 18.35-43)

29 Idio ta Iesus asingada ele
aluagau titnan tuanga Ieriko
ga tila, be ipom kapei tinasi
ei.
30 Be panua rua timamado
edap isaleai, matad susu su.
Gisirua tilongo ngan Iesus
ilalala ga inam, ta mole
mao tibaba matua bedane,
“Maron, eao Devit itub,*
uduan gairua!”

31 Be gid ipom tidaba
gisirua ta tikeo, “Amumun!”

Be mao. Gisirua tibaba
matua pade, “Maron, eao De-
vit itub, uduan gairua!”

32 Ta Iesus iae tor ta
ibaba gisirua ga tinam ta
ikeo, “Gimirua akim nakado
mado ngan gimi?”

33 Ta tikeo, “Maron, gai
akim eao kado kemi mata-
mai.”

34 Io, Iesus ilolo isat ngan
gisirua ta idol ibage ga idae
ngan matad. Be mole mao,
matad iuot kemi pade ta
tilalala ga tinasi ei.

21

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Markus 11.1-11, Lukas 19.28-40, Ioanes 12.12-19)

1 Idio ta Iesus asingada
ele aluagau tipaboloma
Ierusalem ta tiuot ngan
tuanga Betpage ngan bereo
Oliv. Ta isula ele aluagau rua
2 ta irenren pagisirua
bedane, “Gimirua ala ngan
tuanga ga matadai ne, be
mole mao, gimirua ga agera
donki ede tikaukau ngan
oaro toman ngan ele gergeu
daenga pau. Apola ad oaro
ta abada gisirua ga tinam
pagau.
3 Be oangga eaba eta ibeta
gimirua ngan, gimi ga akeo,
‘Maron ele bokonga ngan
gisirua. Be mole mao ei ga
isula gisirua ta tiluagid mu-
lian.’ ”
4 Kadonga toa ne iuot ta
iparangrang Deo ele posanga
mambe eaba ibada Deo iaoa
mugaeai ikeo ngan bedane,

5 *“Apalongo gid panua ngan
bereo Saion* bedane,
‘Ega, ami Maron kapei tota
ila pagimi ne.
Ei iparim ngan ei mulian
mao,
be imamado donki
ipaoeai,
be imamado donki
daenga pau ede
ipaoeai.’ ”

* **20:30:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16. Posanga idil toa ne iuot ngan 21.9 pade.* * **21:5:** Sek 9.9 * **21:5:** Ngan posanga Grik, *panua ngan bereo Saion eine ga bedane: gergeu taine Saion aea, be iposaposa ngan gid panua Ierusalem ad. Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.*

6 Io, aluagau toa rua oa
tila tikado mambe Iesus ikeo
pagisirua ngan.
7 Tibada donki itna toman
ngan ele gergeu, ta tidol led
pononga mamarae ga idae
paodeai ta Iesus idae imado
ngan.
8 Be panua busa tau tibada
led pononga mamarae ta
tilalo edapeai. Be padengada
tiket abei ilaun kapeipei ta
tilalo edapeai pade.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei.

9 *Panua busa tilalala
ga timuga ngan ei, be
padengada tilalala muriai, ta
tibaba bedane,

"Eao Devit itub,
gai asoa edam ga idae†!"

"Maron ipamatua eaba toa
inama ngan ei ieda
ne!"

"Tasoa Maron gadae tau
ieda!"

10 Io, Iesus idudunga
Ierusalem toa bedaoa, ta gid
ipom tuangai ad titogragid ta
tibeta pol gid alele bedane,
"Eaba toa ne sai?"
11 Be panua toa oa, tikoli
led posanga bedane, "Eine
Iesus, eaba toa ibada Deo
iaoa. Aea tuanga ipu Nasaret
ngan tibur Galili."

Iesus isere gid panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Markus 11.15-19, Lukas 19.45-48, Ioanes 2.13-22)

12 Idio ta Iesus idudunga
ngan Deo ele luma aea ala ta
isere gid panua tibokoboko
ngan pat aea badanga ga
gid panua tiuolol danga sisid
Deo ele lumaeai. Ta ipatabul
gid popou togid panua tilau-
malile ngan pat ga ipatabul
gid mul madonga aea togid
panua toa tilongean man
barur ga panua tiuolol.
13 *Ta ikeo pagid, "Deo ele
laulau aea posanga bedane,
'Gau leg luma, gid panua
ga tiuato luma raring aea.'
Be gimi apul ga iman 'baba
mumulnga aea togid panua
lublubnga ad.' "
14 Idio ta gid panua matad
ikilakila ga panua aed imate-
mate tila pan toa gadudunga
ngan Deo ele luma aea ala, ta
ikado kemi gid.
15 Be gid madidnga
tenainga ad ga apu ad tigera
kadonga kemikemi toa Iesus
ikakado, ga tigera gid gergeu
gereirei Deo ele lumaeai
tibaba ga ila pan bedane,
"Eao Devit itub, gai asoa

* **21:9:** Sng 118.25-26 † **21:9:** Posanga idil toa ne *gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana be posanga idil toa ne iuot pade ngan lain 15.*
* **21:13:** Ais 56.7, Jer 7.11

edam ga idae!” Ta gid
madidnga toa oa lolod bake.
16 *Ta tibeta ei bedane,
“Eao longo posanga toa
tikakado ngan eao na?”
Ta Iesus ikoli led posanga
bedane, “Nalongo led
posanga na. Be posanga ga
oaine ienono ngan Deo ele
laulau, be kado gimi aoato
mao? Ikeo ga bedane,

“ ‘Deo, eao kado ga gid
gergeu gereirei ga
gergeu puruanga pade
tisoasoa eao edam.’ ”

17 Idio ta Iesus itnan gid ga
tidio ta iuot ga ila gaot ngan
tuanga Ierusalem, ta ila ngan
tuanga Betani ta ieno ngan
bong toaiua.

*Iesus iposa ta abei fik
imalai ga imate*
*(Markus 11.12-14, 11.20-
24)*

18 Be gaisala rumaruma
Iesus ilalala ga ila Ierusalem
pade, be pitoreanei.
19 Ta igera abei fik ede
imadmadid edap isaleai, ta
ila boloma ngan. Be igera
itautau eta mao. Ilaun keke-
len ienono. Tota ikeo ga abei
fik toa oa irangrang ngan
itautau pade mao ga ilalala
ga ila. Be mole mao, abei toa
oa imalai ga imate.
20 Be ele aluagau tigera ta
tikakrik ta tikeo, “Ikamado
ga abei toa ne imalai ga
imate manmanae tau?”
21 *Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Nakeo
tautaunga pagimi, oangga
lolomi matua ngan Deo, be
lolomi ruangada mao, eine
gimi ga akado mambe gau
nakado ngan abei fik toa
ne. Ga pade, gimi ga akado
posanga ngan lusi ga oaine
bedane, ‘Eao dae ta dug ga la
tadiai!’ Ta eine ga ila ikado
toa bedaoa.
22 *Ta oangga lolomi
matua ngan Deo, gimi ga
abada saoa danga araring ga
ila pan ngan.”

*Kapeipei tibeta Iesus ngan
sai isula ei ngan kadonga
naurata*
*(Markus 11.27-33, Lukas
20.1-8)*

23 Idio ta Iesus idudunga
ngan Deo ele luma aea ala
ta ipaoatai gid ipom. Be gid
madidnga tenainga ad ga gid
kapeipei togid Iuda tila pan
ta tibeta ei bedane, “Sai idol
naurata toa ne ga idae bage-
meai ta isula go ngan aea
kadonga?”
24 Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Gau pade
ga nabeta gimi ngan posanga
ede. Ta oangga akoli leg
posanga, eine ga nakeo
pagimi ngan sai isula gau
ngan kadonga naurata toa
ne.
25 Naurata toa Ioanes
ikakado mugaeai, ngan
paliliunga gid panua, eine
inam buburiai ga inam, mao
inam pagid eababa?”
Be tiraurau posanga pol
ngan gid ta tikeo, “Oangga
takeo ga inam buburiai ga
inam, eine ga ikeo, ‘Ikamado

* **21:16:** Sng 8.2 * **21:21:** Mt 17.20, Lu 17.6, Ins 14.12, 1Ko 13.2 * **21:22:** Mt 7.7-11, 18.19

ga lolomi matua ngan ele
posanga mao?'
26 *Be oangga takeo ga
inam pagid eababa, eine
tamataud gid ipom. Ngansa
gid busa tiadi mambe Ioanes
ei eaba ede ibada Deo iaoa."
27 Tota tikoli Iesus ele
posanga bedane, "Gai aoatai
mao."
Ta ikeo pagid, "Goibe, gau
pade ga nakeo pagimi mao
ngan sai isula gau ngan
kadonga naurata toa ne."

*Oanenga itna ngan eaba
ele gergeu rua*

28 Iesus ikeo pade bedane,
"Gimi akeo mado ngan
posanga ga oaine? Eaba ede
ele gergeu rua. Ei ila pan
lautabe ta ikeo, 'Natug, eao
la boko ngan dadanga oain
labone.'
29 "Be ikoli ele posanga be-
dane, 'Gau tinig ngan mao.'
Be muriai, ipul ilolo ta ila
iboko toa eoa.
30 "Idio ta ila pan ele
gergeu toa ede pade oa ta
ikado posanga toa bedaoa
pade ngan langa dadangai.
Ta ikeo, 'Apa, gau ga nala.'
Be ila eta mao.
31 "Tota sai ngan gisirua
ilongo tamad ilinge?"
Ta tikeo, "Gergeu lautabe."
Ta Iesus ikeo, "Nakeo tau-
taunga pagimi, gid panua
takis ad ga gid taine edap
ad timugamuga ngan gimi ta
tibada madonga Deo ibageai.
32 *Ngansa mugaeai Ioanes
inam ta ipasolan gimi ngan
edap tutui aea nasinga, be
lolomi matua ngan ei mao.
Be gid panua takis ad ga
taine edap ad lolod matua
ngan ei. Be gimi agera
tikakado bedaoa, be apul
lolomi mao, ga lolomi matua
ngan ei mao pade."

*Oanenga itna ngan panua
papaeamao tiboko ngan
dadanga oain*

*(Markus 12.1-12, Lukas
20.9-19)*

33 *Iesus ikeo pade be-
dane, "Alongo oanenga itna
ede pade. Dadanga itama
ede iarum gid abei oain aea
dadangai. Ei itado ala ngan
ta ikado tibur ede kemi ngan
bibnga oain itautau ta tibada
isul ngan. Ga ikado luma ma-
marae ede ngan gid panua
timadid ngan ta matad ik-
ilele. Ga kus ta ilongean
dadanga toa oa ga idae gid
panua naurata ad bagedeai,
be ei ila ngan tibur ede pade
aluai.
34 "Idio ta oain aea laoe
iuot, ta isula ele paeaeanga
ga tila pagid panua naurata
ad ngan badanga oain itau-
tau idanga ede ga ila pan.
35 Be gid panua naurata ad
tiluku gid paeaeanga toa oa,
ta tirau ede paeamao tau, be
tipamate ede pade, be ede
pade tiraurau ei ngan pat.
36 Ga kus ta dadanga itama
isula ele paeaeanga paden-
gada ga tila pagid, be isula
gid busa tede iasal gid toa
mugaeai isula gid oa. Be gid
panua naurata ad tikado toa
bedaoa pade.

* **21:26:** Mt 14.5 * **21:32:** Lu 3.12, 7.29-30 * **21:33:** Ais 5.1-2

37 Ele paeaeanga toa ngada
oa, isula gid ga kus. Be
muriai, isula inat ga ila pagid
ta ikeo, ‘Eine ga tilolon ngan
natug.’
38 *“Be gid panua nau-
rata ad tigera inat ta tiposa
pol ngan gid bedane, ‘Ega,
muriai eaba toa ne ga ibada
danga sisid toa ngada ne ton
itama. Io, tarau ei ga imate,
ta ele danga sisid toa ngada
ne ga iman leda!’
39 *Tota tiluku ei ta titado ei
ga ila gaot ngan dadanga aea
ala, ta tirau ei ga imate.”
40 “Io, oangga dadanga
itama iluai mulian, gimi
aoangga ei ga ikado mado
ngan gid panua naurata ad?”
41 Ta gid tikeo, “Ei ga ipae-
abu ngan gid panua papaea-
mao toa oa. Ta ilongean aea
dadanga ga ila pagid panua
padengada. Ta oangga oain
aea laoe iuot, gid ga tibada
aea oain itautau tutui ga ila
pan.”
42 *Ta Iesus ikeo pagid,
“Eine tautaunga. Be posanga
ga oaine ienono ngan Deo ele
laulau, be kado gimi aoato
mao? Ikeo ga bedane,

“ ‘Pat toa ne, gid panua
tikakado luma
tiuangga eine paea-
mao ta titado ga
iduaea.
Be labone iman luma
aea kisinga.
Maron ikado ga iuot bedane,
ta gai agera eine kemi
tau ta amatala ngan.’

43 “Tota nakeo pagimi, Deo
ga isuk gimi ga ala, ta abada
madonga ei ibageai mao. Be
gid panua iaoa ede pade
toa tinasnasi tutui ele kim-
nga, gid ga tibada madonga
ibageai.
44 Oangga sai itap ga idae
ngan pat toa ne, eine ga krau
ga krau ga irumrum. Be
oangga pat toa ne itap ga
idae ngan eaba sai, eine ga
ibib ei ga imaraka.”
45 Io, gid madidnga
tenainga ad ga gid Parisi
tilongo Iesus ele oanenga
itna, ta tiuatai mambe ei
iposaposa ngan gid.
46 Ta gid tiuangga tilo edap
eta ngan lukunga ei, be
timataud gid ipom, ngansa
gid busa tiadi mambe ei
ibada Deo iaoa tautaunga.

22

*Oanenga itna ngan
eaneannga kapei oainga aea
(Lukas 14.16-24)*

1 Idio ta Iesus itado oa-
nenga itna ede pade pagid ta
ikeo,
2 “Madonga Deo ibageai
eine mambe maron kapei
ede toa ikado eaneannga
kapei ngan inat ele oainga.
3 Mugaeai, isio gid panua
ngan tinam ngan ele eanean-
nga ta ipalongo gid ngan.
Idio ta ado eaneannga aea
iuot ta isula ele paeaeanga
ga tila pagid panua toa oa,
ta tikeo pagid ngan tinam, be
gid tinid ngan namanga mao.

* **21:38:** Mt 27.1 * **21:39:** Ibr 13.12 * **21:42:** Sng 118.22-23, Ro 9.33, 1Pe 2.6-8

4 “Be isula ele paeaeanga
padengada ga tila pagid ta
irenren matua bedane, ‘Gimi
ala pagid panua toa nababa
gid mugaeai, ta akeo pagid
bedane, “Ega, gau natotoi gid
bulmakao ga masilau titub-
tub kapeipei, ta danga sisid
toa ngada ne imata karanga
ga kus. Nanono annga toa
ngada ne ga imisi o. Tota
anama ngan leg eaneannga
oainga aea.” ’
5 “Io, gid paeaeanga tila
tikado toa bedaoa, be gid
panua tilongo maron kapei
ele posanga mao. Eaba ede
ila aea dadangai, be ede pade
ila ikado ele naurata ngan
badanga pat.
6 *Be padengada tiluku
maron kapei ele paeaeanga
ta tikado paeamao ngan gid
ta tirau gid ga timate.
7 Tota maron kapei ilolo
bake ta isula ele panua pa-
raunga ad ga tila tipaeabu
ngan gid panua papaeamao
toa oa ta titun led tuanga.
8 “Idio ta maron kapei ikeo
pagid ele paeaeanga pade be-
dane, ‘Agera, annga oainga
aea imisi ga ienono, be gid
panua toa mugaeai nababa
gid, led idil kemikemi imata
karanga mao.
9 Tota gimi ala ngan
gid edap kapeipei iaoa,
ta sapadua gimi agera,
ababa gid ga tinam ngan
eaneannga toa ne.’
10 Idio ta ele paeaeanga
tila ngan gid edap kapeipei
iaoa, ta tipaluplup gid panua
sapadua toa tigera. Eiua gid
panua kemikemi ga panua
papaeamao, ta tibada gid
ga tila timado ngan luma
eaneannga aea ga irangrang
ngan iuon.
11 “Gid busa timamado
ngan eaneannga, ta maron
kapei idudunga ga ila igera
gid. Be toa eoa igera eaba
ede idol pononga eta kemi
ngan eaneannga oainga aea
mao.
12 Ta ikeo pan, ‘Leg eaba,
ikamado ga eao dol pononga
eta kemi mao, be nam
dudunga ngan eaneannga
toa ne?’ Be eaba toa oa ele
posanga eta mao.
13 *“Ta maron kapei ikeo
pagid ele paeaeanga bedane,
‘Gimi akaukau iae ga ibage
ta atado ei ga ila gaot, ta
idio ngan tibur dodom. Toa
eoa ga titangtang paeamao
ga luod kek ga kek.’
14 “Alongo. Deo ibaba
panua busa, be isio gid
keledengada ga timan ele
panua.”

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?
(Markus 12.13-17, Lukas 20.20-26)

15 *Idio ta gid Parisi tila
tirau posanga ngan tobanga
edap ede ngan pabuobuonga
Iesus. Ngansa tikim tigera ei
ikado posanga idil paeamao
eta ta irangrang ngan tipa-
madid ei ngan posanga.
16 Tota tisula led aluagau
gisingada Erot ele panua ga
tila pan. Ta tikeo, “Eaba

* **22:6:** Mt 21.35 * **22:13:** Mt 8.12, 25.30, Lu 13.28 * **22:15:** Mk 3.6

paoatainga am, gai aoatai
mambe eao eaba posanga
tautaunga am, ta eao pa-
paoatai gid panua ngan
Deo ele edap tautaunga.
Eao kado kadonga bagbage
kelede mao, ngansa eao
mataud eaba eta mao.
17 Be keo pagai, eine tutui
ngan taol takis ga ila pan
Kaisa, mao madongan?”
18 Be Iesus iuatai ngan
lolod paeamao ta ikeo, “Gimi
panua pakakanga ami! Aka-
mado ga atoba pabuobuonga
gau?
19 Apasolan pat eta takis
aea pagau.” Io, tibada ga ila
pan,
20 ta ikeo pagid, “Sai ianun
ga ieda ienono ngan pat toa
ne?”
21 *Ta tikeo, “Kaisa ianun
ga ieda.”
Ta ikeo pagid, “Tota danga
ton Kaisa, abada ga ila pan
Kaisa. Be danga ton Deo,
abada ga ila pan Deo.”
22 Gid tilongo toa bedaoa ta
titogragid, be titnan ei ga tila.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan daenga mulian ngan matenga
(Markus 12.18-27, Lukas 20.27-40)

23 *Ngan ado toaiua, gid
Sadiusi tila pan Iesus. Gid
somisomi tikeo ga panua
matemate tirangrang ngan
tidae mulian mao. Tota
tibeta ei bedane,
24 *“Eaba paoatainga
am, Moses ibode posanga
bedane, ‘Oangga eaba eta
ele gergeu mao be imate,
eine itar kakau ga iuai asape
toa oa ta tipopo gergeu
iman eaba toa imate oa aea
kolinga.’
25 Be ado ede, kadonga
toa ne iuot pagai ga bedane:
Arangaranga lima ga rua
ngan iaoa ede timamado. Ad
lautabe iuai taine, ga kus ta
imate, be gisirua led gergeu
eta mao. Tota itar kakau
atange iuai asape toa oa,
26 be ei pade imate toa
bedaoa. Ga kus ta itar
kakau tol aea iuai ei ga imate
ga ila irangrang ngan gid
arangaranga toa lima ga rua
oa. Tipopo gergeu eta mao,
be timate.
27 Ga kus ta taine toa oa
imate pade.
28 Tota ngan ado toaiua,
oangga gid matemate tidae
mulian, taine toa oa ga iman
sai iadaoa? Ngansa gid toa
lima ga rua oa tiuai ei.”

29 Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Gimi
abuobuo ngansa aoatai ngan
Deo ele laulau aea posanga
mao, ga aoatai ngan iura
mao pade.
30 Ngansa muriai, oangga
panua matemate tidae mu-
lian, gid ga tiuaioai mao,
ga tipapaoai led gergeu mao
pade. Be gid ga tiuot mambe
gid anggelo buburiai.
31 Be posanga ngan gid
matemate tidae mulian, Deo
iposa pagimi ngan ele laulau
na. Be kado gimi aoato mao?
Ikeo ga bedane,

* **22:21:** Ro 13.7 * **22:23:** PA 23.8 * **22:24:** Lo 25.5

32 *‘Gau Deo ton Abraam
ga Aisak ga Iakop.’* Agera,
ei Deo togid panua matemate
mao, be ei Deo togid panua
matad bibita.”
33 Gid ipom tilongo bedaoa
ta timatala kapei ngan ele
paoatainga.

Deo ele apu isaoa kapei?
(Markus 12.28-31, Lukas 10.25-28)

34 Idio ta gid Parisi tilongo
mambe Iesus ikado ga gid Sa-
diusi tirangrang ngan tikoli
ele posanga mao, ta gid pade
tiluplup.
35 Ta eaba apu aea ede
ngan gid iuangga itoba Iesus
ta ibeta ei bedane,
36 “Eaba paoatainga am,
apu isaoa kapei ga iasal gid
apu toa ngada ne?”
37 *Ta Iesus ikeo, “ ‘Eao
manta kim am Maron Deo
kapei tau ngan lolom, ga tau-
taudim, ga lem oatainga.’
38 Apu toaine kapei ga iasal
gid apu padengada.
39 *Be apu kapei ede pade
eine lalaede mambe apu toa
ne. Aea posanga bedane,
‘Eao manta kim lem eaba ede
pade mambe kim go mulian.’
40 *Apu toa rua ne iman
posanga ipu ngan apu toa
ngada ne ga ngan posanga
togid panua tibada Deo iaoa
mugaeai.”

Iesus ibeta gid Parisi ngan Kristus, ei iaoa kelede pan sai
(Markus 12.35-37, Lukas 20.41-44)

41 Gid Parisi tiluplup ga
timamado, be Iesus ibeta gid
bedane,
42 *“Gimi akeo mado ngan
eaba toa tiuato ei Kristus†? Ei
ga iuot ngan iaoa kelede pan
sai?”

Ta tikeo, “Ei iaoa kelede
pan Devit.”

43 Ta Iesus ikeo, “Be ika-
mado ga Devit iuato eaba toa
oa aea Maron? Ngansa Itau-
tau Tutui ibada oatainga pan
Devit ta ikeo bedane,

44 *“ ‘Maron Deo ikeo pan ag
Maron bedane,
“Eao dio mamado ngan
bageg oatai,
ga irangrang ngan nadol
am miri itamatama
ga tidio aem ibuloloeai.”
’

45 Ega, oangga Devit iuato
eaba toa oa aea Maron, ei
ga iuot ngan iaoa kelede pan
Devit madongan?”
46 Iesus iposa bedaoa, be
eaba eta irangrang ngan ikoli
ele posanga mao. Tota ngan
ado toaiua ga ila, gid panua
timataud ngan betanga ei
ngan posanga eta pade.

* **22:32:** IM 3.6, 15, Mt 8.11 * **22:32:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.* * **22:37:** Lo 6.5 * **22:39:** Wkp 19.18, Mt 7.12 * **22:40:** Ro 13.10, Gal 5.14 * **22:42:** Ins 7.42 † **22:42:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ga Devit itub ngan Mt 1.16.* * **22:44:** Sng 110.1, Mt 26.64

23

Iesus iposa ngan kadonga sasat togid madidnga apu ad ga gid Parisi

(Markus 12.38-39, Lukas 11.43, 11.46, 20.45-46)

1 Idio ta Iesus iposa pagid ipom toman ngan ele aluagau bedane,

2 "Gid madidnga apu ad ga gid Parisi tibada Moses imul ta tipapaoatai gimi ngan apu ton Deo mambe Moses ikakado mugaeai.

3 *Tota saoa danga tikeo pagimi ngan, manta alongo ga anasi. Be kadonga tikakado, irangrang ngan gimi anasi mao. Ngansa gid tikado posanga, be tinasi led posanga mulian mao.

4 Led posanga kulupu tau ngan panua tinasi, mambe tulua kulupulupu tidol ga idae panua kepedeai ta tipaeaea gid ngan aea bisinga. Be tinid ngan luanga gid ngan aea bisinga kauteta mao.

5 *"Led kadonga toa ngada oa, eine tikado ngansa tikim panua tigera gid ta tisoa edad. Gid tipapasogo led apou gereirei raring aea ta tipitpit ga idae laboradeai ga bagedeai, ga tikaukau oaro mamamarae ngan led pononga imatamata ngansa tiuangga iman kilala ngan tinasnasi Deo.*

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Eaba idol apou raring aea ilaborai ga ibageai ga oaro mamarae ngan ele pononga imatamata.

6 Be oangga tila ngan luma raring aea ga tila ngan gid eaneannga kapeipei, tikim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapeipei.

7 Be oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim panua busa

* **23:3:** Mal 2.7-8 * **23:5:** IM 13.9, Nam 15.38-39, Lo 6.8, Mt 6.1 * **23:5:** Apou gereirei raring aea eine danga togid Iuda mugaeai. Gid tidol Deo ele posanga aea laulau edengada ga idudunga apou iloleai, ta tikaukau ngan oaro ta tipit ga idae laboradeai ga bagedeai. Tikado bedaoa ngansa tiuangga tinasi tutui Deo ele posanga ngan Lo 6.8. Be tidol oaro mamarae ngan led pononga imatamata ngansa tiuangga tinasi Deo ele posanga ngan Nam 15.37-41. Gid danga toa oa iman kilala ngan panua tinasnasi Deo, be gid Parisi tikakado sapaean, ngansa tiuangga panua tisoa edad.

tilolon ngan gid ta tikeo, ‘Ado
kemi, mamaron.’ Ga tikim
tau ngan gid panua tiuatoato
gid ‘panua paoatainga ad.’
8 “Be irangrang ngan gimi
alongean eaba eta iuatoato
gimi ‘panua paoatainga ami’
mao. Ngansa lemi eaba
paoatainga aea kelede mon,
be gimi toa ngada ne lalaede
ngan iaoa kelede.
9 Be irangrang ngan
aoato eaba eta tanoeai aea
‘tamami’ mao. Ngansa
Tamami kelede mon ima-
mado buburiai.
10 Be irangrang ngan
alongean gid panua tiua-
toato gimi ‘mamaron’ mao,
ngansa ami Maron kelede
mon, eine Kristus†.
11 *Be eaba sai iman lemi
paeaeanga, ei ga ieda iuot
kapei ngan gimi.
12 *Ngansa oangga sai isoa
ieda mulian ga idae, Deo
ga idol ieda ga isulug. Be
oangga sai idol ieda mulian
ga isulug, eine Deo ga isoa
ieda ga idae.”

Iesus iselele gid kapeipei Iuda ad ngan led kadonga pakakanga
(Markus 12.40, Lukas 11.39-52, 20.47)

13-14 Iesus ikeo pade be-
dane, “Paeamao tau ngan
gimi madidnga apu ami ga
gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa
gimi apakala edap ngan
gid panua tiuangga tibada
madonga Deo ibageai. Gimi
pade ala ngan badanga
madonga Deo ibageai mao,
be apakala gid panua paden-
gada ta gid tibada madonga
toa oa mao pade.‡
15 “Paeamao tau ngan
gimi madidnga apu ami ga
gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa
gimi alalala ngan tibur toa
ngada ne tanoeai ga tadiai
ngan ilonga eaba kelede ta
inasi lemi edap. Be oangga
inasi gimi, gimi akado ei
ta iasal gimi ngan kadonga
papaeamao. Toa bedaoa ta
gimingada ga ala ngan dinga
imperno.
16 *“Paeamao tau ngan
gimi! Gimi mambe panua
matad susu, be aoangga
apasolan panua padengada
ngan edap. Ngansa gimi
akeo, ‘Oangga sai iposa
tautaunga gadae ta ikeo
ngan Deo ele luma ngan
pamatuanga ele posanga, be
iparangrang ele posanga toa
oa mao, eine danga eta mao.
Be oangga iposa tautaunga
gadae ngan danga sisid gol
ienono Deo ele luma iloleai,
ei manta iparangrang ele
posanga ga iuot tautaunga.’

† **23:10:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **23:11:** Mt 20.26, Mk 9.35, Lu 22.26 * **23:12:** Jop 22.29, Snd 29.23, Lu 14.11, 18.14
‡ **23:13-14:** Ngan laulau mugamuga idanga ede ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain oaine bedane: 14 *Paeamao tau ngan gimi madidnga apu ami ga gimi Parisi! Gimi panua pakakanga ami! Ngansa gimi apakaka gid asapsape, ta ababada led luma ga danga sisid. Ga kus ta araring mamarae, be lemi raring pakakanga aea. Be muriai gimi ga abada panasnga paeamao ga paeamao tau.* * **23:16:** Mt 15.14

17 Gimi mambe panua
matad sususu ga amanga-
manga! Gimi aoangga gol
eine danga kapei ta iasal Deo
ele luma? Eine mao. Deo ele
luma iasal gol. Ngansa gol
aea ul ienono sapaean mao.
Deo ele luma ikado gol ga
iman ei ele.
18 Ga pade, gimi akeo,
‘Oangga eaba iposa tau-
taunga gadae ta ikeo ngan
popou tenainga aea ngan
pamatuanga ele posanga, be
iparangrang ele posanga toa
oa mao, eine danga eta mao.
Be oangga iposa tautaunga
gadae ngan tenainga ienono
popou ipaoeai, ei manta
iparangrang ele posanga ga
iuot tautaunga.’
19 Gimi mambe panua
matad sususu! Gimi aoangga
tenainga eine danga kapei
ta iasal popou tenainga aea
pade? Eine mao. Popou iasal
tenainga. Ngansa tenainga
aea ul ienono sapaean
mao. Popou kekelen ikado
tenainga ga iman Deo ele.
20 Toa bedaoa ta oangga
sai iposa tautaunga gadae ta
ikeo ngan popou tenainga
aea, eine ipamatua ele
posanga ngan popou keke-
len mao, be ipamatua ele
posanga ngan popou toa oa
toman ngan tenainga.
21 Be oangga sai iposa tau-
taunga gadae ta ikeo ngan
Deo ele luma, eine ipamatua
ele posanga ngan luma keke-
len mao, be ipamatua ele
posanga ngan Deo ga ele
luma toa imamado ngan.
22 *Be oangga sai iposa
tautaunga gadae ta ikeo
ngan Deo ele mul Maron aea
buburiai, eine ipamatua ele
posanga ngan Deo ele mul
Maron aea kekelen mao, be
ipamatua ele posanga ngan
Deo pade imamado ngan
mul toa oa.
23 *“Paeamao tau ngan
gimi madidnga apu ami ga
gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa gid
sabatnga imata ede ga ede,
gimi apota ga iuot suknga
sangaul, ta atenai suknga
ede ga ila pan Deo. Gimi
anasi gid apu gereirei toa
bedaoa kemi, be atnan Deo
ele apu kapeipei ga idio,
mambe kadonga tutui, ga
kadonga lolo isat aea, ga
kadonga mata tutui aea.
Gimi manta anasi gid apu
kapeipei toa ne, be atnan gid
apu gereirei toa oa mao.
24 Gimi mambe panua
matad sususu, be aoangga
apasolan panua paden-
gada ngan edap. Gimi
mambe eaba igera umoumo
kakauede sapa ienono ngan
aea sul ta ibada ga itado
ga ila, be kamel kapitnami§
ienono ngan sul, eine gimi
agera mao. Tota aun sul, be
ason kamel pade ga ila.

---

* **23:22:** Ais 66.1, Mt 5.34 * **23:23:** Wkp 27.30, Mai 6.8 § **23:24:** *Kamel eine masilau ede Deo ele apu ikeo ga gid Iuda tirangrang ngan tian mao. Tota gid Iuda tinid ngan eannga kamel imedameda mao. Be Iesus ele oanenga itna ipu bedane: Gid Parisi led kadonga paeamao ngansa tinasnasi gid apu gereirei kemi, be gid apu kapeipei tinasnasi mao.* * **23:25:** Mk 7.4

25 *“Paeamao tau ngan
gimi madidnga apu ami ga
gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa
gimi asigiri loba ga lalate
tinid pan gaot, be ilolo
iuon ngan gid danga gimi
ababada ngan lemi kadonga
kate aea ga mogal buda.
26 Gimi Parisi mambe
panua matad susu su. Manta
asigiri loba ga lalate ilolo
bua. Toa bedaoa ta itin pan
gaot ga iuot kemi pade.

27 *“Paeamao tau ngan
gimi madidnga apu ami ga
gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa
gimi mambe pat denga aea
tisama ngan pulo bodbode.
Denga pan gaot imata kemi,
be ilolo iuon ngan panua tu-
atuad ga danga papaeamao
imata ede ga ede.
28 *Gimi toa bedaoa pade.
Ngan panua matad, gimi
mambe panua tututui, be
tautaunga lolomi iuon ngan
kadonga pakakanga ga
tnannga Deo ele apu.

29 “Paeamao tau ngan
gimi madidnga apu ami ga
gimi Parisi! Gimi panua
pakakanga ami! Ngansa
gimi akado kemi ga apasogo
denga togid panua tututui
ga panua tibada Deo iaoa
mugaeai.
30 Ta gimi akeo, ‘Oangga
gai amado ngan ado toaiua
tibutibumai timamado, eine
gai ga alua gid ngan pa-
matenga gid panua tibabada
Deo iaoa oa mao.’
31 *Ngan lemi posanga toa
ne, gimi aoaoa ngan gimi
mulian ta akeo ga gimi iaoa
kelede pagid panua tipapa-
mate gid panua tibada Deo
iaoa.
32 Goibe, gimi apasala
kadonga papaeamao togid
tibutibumi, ta abada panas-
nga ngan pade!

33 *“Gimi gergeu togid
mota papaeamao! Gimi ga
asapir ngan ami panasnga
ngan dinga imperno madon-
gan?
34 Ega, ngan ipu toaine
gau ga nasula gid panua
tibada Deo iaoa, ga panua
oatainga ad, ga panua tipa-
paoatai gimi ngan Deo ele
posanga ta tila pagimi. Be
gimi ga arau edengada ga
timate, ga apatoto paden-
gada ngan abei tabala, ga
amuimui padengada luma
raring aea iloleai. Ta gimi ga
abutatan gid ta tiaoa ga tila
ngan tuanga ga tuanga.
35 *Toa bedaoa ta Deo ga
ipanas gimi ngan pamatenga
gid panua tututui toa ngada
ne tanoeai. Ei ga ipanas gimi
ngan Abel aea pamatenga
mugaeai, ga ila irangrang
ngan Sekaraia, gergeu ton
Berekia, toa gimi apamate
rabu ngan Deo ele luma ga
popou tenainga aea.
36 Nakeo tautaunga pag-
imi, panasnga ngan kadonga
sasat toa ngada ne ga iuot
ngan gid panua toa labone

* **23:27:** PA 23.3 * **23:28:** Lu 16.15 * **23:31:** PA 7.52 * **23:33:** Mt 3.7, 12.34, Lu 3.7 * **23:35:** OM 4.8, 2Sto 24.20-21

timamado.”

Iesus ilolo isat ngan tuanga Ierusalem
(Lukas 13.34-35)

37 Iesus ikeo pade bedane, “O Ierusalem, Ierusalem, gimi apapamate gid panua tibada Deo iaoa. Ga gid panua Deo isula gid ga tila pagimi, gimi araurau gid ngan pat ga timatemate. Somisomi naoangga napaluplup gimi ga namariala kemi ngan gimi mambe kokako taine ipaluplup inatnat ibagbage ibuloloeai, be gimi tinimi ngan mao.

38 *Tota alongo. Deo ga itnan ele luma ta lemi tuanga ga idio sapaean.

39 *Ngansa nakeo pagimi, gimi ga agera gau pade mao ga ila irangrang ngan ado toaiua gimi akeo, ‘Maron ipamatua eaba toa ne ta isula ei ga inama ngan ei ieda.’ ”

24

Iesus ikeo ga muriai panua ga tipaeabu ngan Deo ele luma
(Markus 13.1-2, Lukas 21.5-6)

1 Idio ta Iesus iuangga itnan Deo ele luma aea ala ta ilalala ga ila. Be ele aluagau tila pan ta tiuangga tipasolan ei ngan gid luma gadudunga ngan Deo ele luma aea ala.

2 *Ta ikeo pagid, “Gimi agera gid luma toa ngada ne kemikemi na? Nakeo tautaunga pagimi, muriai luma toa ne aea pat eta ga idae tatan pat eta pade mao. Eine ga tirepe toa ngada ne ga isulug.”

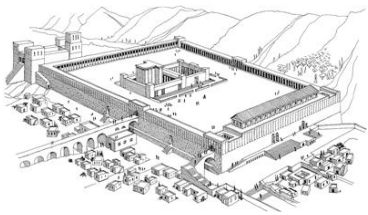

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Deo ele luma toman ngan aea ala toa muriai tirepe ga isulug.

Iesus ikeo ngan gid danga kulupulupu ga iuot
(Markus 13.3-13, Lukas 21.7-19)

3 Idio ta Iesus idio imado ngan bereo Oliv, be ele aluagau kekelegid tila pan ta tibeta ei bedane, “Keo pagai, gid kadonga toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot ta ipasolan mambe teta pade eao luago ga nam, ta ado muriai ga muriai tau ga iuot?”

4 Ta Iesus ikoli led posanga bedane, “Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta ipakaka gimi.

5 *Ngansa panua busa ga tinam ngan gau edag ta tikeo ngan gid mulian bedane, ‘Gau Kristus*.’ Ta gid ga tipabuobuo panua busa.

6 Be gimi ga alongo paraunga kapeipei iualu boloma ga aluai, be irangrang ngan atogragimi mao. Ngansa gid paraunga toa

* **23:38:** 1Kin 9.7-8, Jer 22.5 * **23:39:** Sng 118.26 * **24:2:** Lu 19.44 * **24:5:** Mt 24.23-24, 1Io 2.18 * **24:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

bedane ga iuotot, be ado
muriai ga muriai tau ga iuot
maitne.
7 Ngansa panua ngan alu
ede ga tiparau pagid alu ede
pade, be maron kapei ede
ele panua ga tiparau pagid
panua ton maron kapei ede
pade. Ngan tibur edengada
sapanga kapeipei ga iuotot,
be nauruge ga inuga tibur
padengada ga inogonogoi.
8 Be gid danga papaea-
mao toa ne irangrang ngan
kus manmanae mao, mambe
ieieinga iuot ngan taine mu-
gaeai ngan ipopo gergeu.

9 *"Ngan ado toaiua, gid
ga tiluku gimi ta tipaieiei
gimi, ta tirau gimi ga amate.
Ta gid alu toa ngada ne ga
lolod itola ngan gimi, ngansa
lolomi matua ngan gau.
10 Be panua busa lolod ga
itnan gau, ta gid ga timan
ariapolpol ngan gid ta tidol
led panua mulian ga tidae
pagid madidnga bagedeai.
11 *Be panua busa ga tinam
ta tipakaka ngan badanga
Deo iaoa ta tipabuobuo
panua busa.
12 Be kadonga ngan tnan-
nga Deo ele apu ga iuot
kapei, ta eine ga ikado ga
panua busa titnan kadonga
ngan kimnga eaba ede pade.
13 *Be oangga sai imadid
matua ga irangrang ngan ele
madonga tanoeai kus, eine
Deo ga ibada mulian ei.
14 *Be eine ga tipaola ato
kemi toa ne ngan madonga
Deo ibageai ta ila ngan tibur
toa ngada ne tanoeai. Ta
gid alu toa ngada ne ga ti-
longo. Ga kus ta ado muriai
ga muriai tau ga iuot."

*Iesus iposa ngan danga
ede paeamao ga paeamao tau
ga iuot*

*(Markus 13.14-23, Lukas
21.20-24)*

15 *Iesus ikeo pade bedane,
"Be muriai gimi ga agera
danga ede paeamao ga paea-
mao tau imadmadid ngan
tibur toa Deo ele ul ienono
ngan, ta ikado ga panua tiaoa
ta titnan tibur toa oa ga idio
sapaean. Mugaeai Daniel
ibada Deo iaoa ta iposa ngan
danga toaine. (Eaba iuato
laulau, manta iuatai kemi
ngan posanga toa ne.)
16 Ngan ado toaiua, gid
panua timamado Iudea,
manta tiaoa ga tila bereoeai.
17 *Be oangga sai imamado
luma ipaoeai, ei manta isu-
lug ta iaoa manmanae. Iran-
grang ngan ila ibada ele
danga etangada luma iloleai
mao.
18 Be oangga sai imamado
dadangai, irangrang ngan
ipul ei mulian ngan badanga
ele pononga gaot aea mao.
19 Be paeamao tau ngan
gid taine apapanga ga gid
pinapina ngan ado toaiua.
Gid tal mon ga kulupu ngan
eaoanga.
20 Be manta araring ta lemi
eaoanga iuot ngan aoara lolo

* **24:9:** Mt 10.22 * **24:11:** Mt 24.5, 24, 1Io 4.1 * **24:13:** Mt 10.22 * **24:14:** Mt 28.19 * **24:15:** Dan 9.27, 11.31, 12.11 * **24:17:** Lu 17.31 * **24:21:** Dan 12.1

mao, ga Ado Earainga aea
mao pade.
21 *Ngansa danga
kulupulupu tau ga iuot ngan
ado toaiua. Ngan danga
toa ngada ne led otnga
ga irangrang ngan labone,
danga eta kulupu bedaoa
iuot mao, be muriai pade
danga eta kulupu bedaoa ga
iuot mao pade.
22 Be oangga Deo ikeo
ga gid danga kulupulupu
toa ne ga idio mole, panua
toa ngada ne tanoeai ga
timukuru. Be ei imata nanan
ele panua toa isio gid, ta ikeo
ga danga kulupulupu toa ne
ga idio mole tau mao.
23 *“Ngan ado toaiua,
oangga eaba eta ikeo pagimi,
‘Ega, Kristus tota eoa!’ mao
‘Ei tota eko!’ irangrang ngan
aeadi posanga toa oa mao.
24 *Ngansa panua busa ga
tinam ta tipakaka ta tikeo,
‘Gau Kristus.’ Be paden-
gada ga tipakaka ta tikeo ga
tibada Deo iaoa. Ta gid ga
tikado uisinga kapeipei iman
kilala ga gid danga ipamatala
panua busa. Ta oangga tiran-
grang, gid ga tipabuobuo Deo
ele panua toa isio gid.
25 Ega, gau napalongo
gimi motean ngan danga toa
ngada ne.
26 *“Tota oangga tikeo
pagimi, ‘Ega, ei imamado
ngan tibur modamodanga,’
gimi anasi gid ga ala mao.
Be oangga tikeo, ‘Ega, ei
imamado luma iloleai,’ gimi
aeadi led posanga mao pade.
27 *Ngansa Eaba Inat
ele namanga eine ga iuot
mambe gla isamil ta itara
mariamba dodol, toa ado ele
parangai ga irangrang ngan
ado ele dilngai.
28 *Be ngan tibur isaoa bu-
rua mate ienono ngan, eine
gid man abalem ga tinam
tiluplup.”

Muriai Eaba Inat ga inam
(Markus 13.24-27, Lukas 21.25-28)

29 *Iesus ikeo pade bedane,
“Ga muriai oangga gid danga
kulupulupu toa oa kus, tota

“ ‘ado ga iuot dodom,
be taiko ga itara mao,
be gid gigima ga titaptap
mariambai ga tisulug,
be gid danga kapeipei
mariambai ga ino-
gonogoi.’

30 *“Ga kus ta kilala ngan
Eaba Inat ga iuot mariambai.
Ta gid alu toa ngada ne
tanoeai ga lolod isat ga ti-
tangtang. Gid ga tigera Eaba
Inat isulug ga inam ngan
gid laulau mariambai toman
ngan iura ga ele taranga
kapei.
31 *Be taule ga itang kapei
tau, ta ei ga isula ele anggelo
ga tila ngan tano igal toa
pange oa ta tipaluplup ele

* **24:23:** Mt 24.5 * **24:24:** Lo 13.1-3, 2Te 2.8-9, PM 13.13-14 * **24:26:** Lu 17.23-24 * **24:27:** Mt 24.37-39 * **24:28:** Lu 17.37 * **24:29:** Ais 13.10, 34.4, Ese 32.7, Jol 2.10, 2Pe 3.10, PM 6.12-13 * **24:30:** Dan 7.13, Sek 12.10, PM 1.7 * **24:31:** 1Ko 15.52, 1Te 4.16

panua toa isio gid. Gid ga
tipaluplup gid ngan tibur
toa ngada ne, irangrang
ngan tano aea digedige iadag
ga iadag, ta tibada gid ga
tinam."

Gimi abada oatainga ngan abei fik
(Markus 13.28-31, Lukas 21.29-33)

32 Iesus ikeo pade bedane,
"Gimi alongo oanenga itna
ngan abei fik ta abada
oatainga. Oangga ibogaboga
aea eau, ga ilaun papau
iuotot, eine gimi aoatai, ado
aea sau teta pade ga iuot.
33 Toa bedaoa ta oangga
gimi agera gid kadonga toa
ngada ne iuotot, eine gimi
aoatai, ado toaiua ta inam
boloma, mambe eaba imadid
atama iaoai.
34 *Nakeo tautaunga pag-
imi, gid panua ado toa ne ad
ga timate maitne be kadonga
toa ngada ne ga iuot.
35 *Mariamba ga tano ga
isapa, be irangrang ngan leg
posanga isapa mao ga mao
tau."

Eaba eta iuatai ngan ado toaiua mao
(Markus 13.32-37, Lukas 17.26-30, 17.34-36)

36 *Iesus ikeo pade bedane,
"Be eaba eta iuatai mao,
gid danga toa oa ga iuot
ngeda, mao ado imata pida
be gid danga toa oa iuot.
Gid anggelo buburiai tiuatai
mao, be Deo Inat iuatai mao
pade. Tamag kekelen iuatai.
37 *Kadonga toa gid panua
tikakado ngan ado toaiua
Noa imamado, eine ga tikado
toa bedaoa pade ngan Eaba
Inat ele namanga.
38 Ngan ado toaiua, mu-
gaeai ngan oanga kapei iuot,
gid panua tianean ga tiunun
ga tiuaioai ga tipapaoai led
gergeu taine, ga ila irangrang
ngan ado toa Noa idudunga
oagaeai.
39 *Gid tiuatai mao ngan
danga toa oa ga iuot. Tima-
mado toa bedaoa ga iran-
grang ngan oanga kapei iuot
ta ipamukuru gid. Be Eaba
Inat ele namanga eine ga
iuot toa bedaoa pade.
40 Ngan ado toaiua, panua
rua ga tiboko dadangai. Deo
ga ibada ede ga ila, be itnan
ede pade ga idio.
41 Taine rua ga tilumulumu
wit ipuapua ngan pat. Deo
ga ibada taine ede ga ila, be
itnan ede pade ga idio.
42 *"Tota agabit kemi.
Ngansa gimi aoatai mao, ami
Maron ga inam ngeda.
43 *Be matami nanan:
Oangga luma itama iuatai
ngan eaba lublubnga aea
ga inam bong ngan ado
imata pida, eine ga imata
arar ga igabit kemi ngan
ele luma, ta irangrang ngan
eaba lublubnga aea igoro
mao.
44 Tota gimi pade matami
idae, ngansa Eaba Inat ga
inama ngan ado imata eta
gimi aoatai ngan mao."

* **24:34:** Mt 16.28 * **24:35:** Mt 5.18 * **24:36:** PA 1.7, 1Te 5.1-2 * **24:37:** OM 6.5-8 * **24:39:** OM 7.21-23 * **24:42:** Mt 25.13 * **24:43:** Lu 12.39-40, PM 16.15

Oanenga itna ngan paeaeanga kemi ga paeaeanga paeamao

(Lukas 12.42-46)

45 Iesus ikeo pade bedane, “Paeaeanga isaoa ele oatainga kemi ga imata tutui ngan ele naurata? Maron ga idol paeaeanga ede bedaoa ta iman madidnga ngan ele paeaeanga padengada. Ta ei ga ipotapota ad annga tutui ngan ado imata aea maron ikeo ngan.

46 Oangga paeaeanga toa oa aea maron iluai mulian ta igera ei ikakado naurata kemi toa bedaoa, kemi tau ngan paeaeanga toa oa!

47 *Nakeo tautaunga pagimi, ei ga idol ele danga sisid toa ngada oa ga idae paeaeanga toa oa ibageai ta imariala ngan.

48 Be oangga paeaeanga toa oa paeamao, eine ga ikeo iloleai bedane, ‘Ag maron irangrang ngan inama manmanae mao.’

49 Tota ei ga iraurau gid paeaeanga padengada ta ianean ga iunun toman ngan panua led ununnga sat.

50 Oangga bedaoa, eine aea maron ga iluai mulian ngan ado ede, mao bong ede toa ei iuatai ngan mao.

51 Tota aea maron ga ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau†, ta idol ei ga idio toman ngan gid panua pakakanga ad. Toa eoa ga titangtang paeamao ga luod kek ga kek.”

25

Oanenga itna ngan taine blalala sangaul

1 *Iesus ikeo pade bedane, “Ngan ado toaiua, madonga Deo ibageai ga iuot mambe ninipunga ga oaine ngan taine blalala sangaul. Bong ede eaba iuangga iuai pau ikeo ga inama ngan badanga iadaoa. Gid taine blalala sangaul tibada led lam ta tila tisanga ei edapeai, ngan badanga ei ga inam.

2 Taine blalala lima lolod buobuo, be gid lima pade lolod iuatai.

3 Gid toa lolod buobuo oa, tibada led lam ga tila sapaean, be aea bude mao.

4 Be gid toa lolod iuatai, tiparere bude ngan eaupat, ta tibada ga inam toman ngan led lam.

5 Be eaba toa iuangga iuai, inama manmanae mao, tota gid taine toa ngada oa matad iboboeo ta tidio tieno.

6 “Be bong irabu tilongo eaba ede ibaba bedane, ‘Ega, eaba iuangga iuai tota inama! Adae ta tala tagera ei ta tabada ei ga inam.’

7 “Tota taine toa sangaul oa tidae ta tikado kemi led lam.

8 Be gid lolod buobuo oa tikeo pagid lolod iuatai bedane, ‘Apan lemai bude kauteta. Lemai lam iuangga imate.’

* **24:47:** Mt 25.21,23 † **24:51:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau eine ga bedane: iket ei ga iman rua. Be eine posanga idil ede toa ipu mambe panasnga paeamao.* * **25:1:** Lu 12.35, PM 19.7

9 “Be gid lolod iuatai tikoli
led posanga bedane, ‘Mao.
Bude toa ne irangrang ngan
gita busa mao. Gimi ala
pagid panua oalo ad ta aol
lemi.’
10 “Io, gid toa lima oa
tila ngan olnga led bude,
be eaba toa iuangga iuai,
ta inama. Tota gid toa
led danga imata karanga
motean, gid tila tidudunga
lumaeai toman ngan ei ngan
eaneannga oainga aea. Ta
tisaisai atama.
11 *“Be muriai, taine
blalala padengada tinam
ta tibaba bedane, ‘Maron,
maron, repe atama ngan gai.’

“Maron, repe atama ngan gai.”

12 *“Be ikoli led posanga
bedane, ‘Nakeo tautaunga
pagimi, gau naoatai ngan
gimi mao.’ ”
13 *Ta Iesus ikeo, “Tota
agabit kemi. Ngansa gimi
aoatai mao, ami Maron ga
inama ngan ado isaoa ga ado
imata pida.”

Oanenga itna ngan paeaeanga tol tibada pat (Lukas 19.11-27)

14 Iesus ikeo pade bedane,
“Be muriai, kadonga ga iuot
mambe ninipunga ga oaine
ngan maron ede toa iuangga
ila ngan tibur ede aluai.
Mugaeai ngan ila, ibaba
ele paeaeanga ga tinam, ta
idol ele danga sisid ga idae
bagedeai ta timariala ngan.
15 *Ei imata nanan
kadonga togid paeaeanga
kelede kelede ga urad,
ta ipota pat ga ila pagid.
Paeaeanga ede ibada bunor-
ingring lima, be ede pade
ibada bunoringring rua, be
ede pade ibada bunoringring
kelede. Maron ipota bedaoa
ga kus ta ila.
16 Ila ga kus ta paeaeanga
toa ibada bunoringring lima,
ei iboko ngan ta ibada pat
bunoringring lima pade.
17 Be paeaeanga toa ibada
pat bunoringring rua, ei
ikado toa bedaoa pade ta
ibada pat bunoringring rua
pade.
18 Be paeaeanga toa ibada
bunoringring kelede, ei ila ta
ilei baba tanoeai ta imudan
aea maron ele pat.
19 “Be mole tede ga kus
ta ad maron iluai mulian ta
ikeo ga ele paeaeanga tipa-
longo ei ngan pat toa mu-
gaeai tibada.
20 Tota paeaeanga toa
ibada bunoringring lima,
ei ibada bunoringring lima
pade ga inam ta ikeo,
‘Maron, mugaeai eao bada
pat bunoringring lima
pagau. Be ega, nakado
naurata ngan, ta nabada pat
bunoringring lima pade.’

* **25:11:** Lu 13.25-27 * **25:12:** Mt 7.23 * **25:13:** Mt 24.42 * **25:15:** Ro 12.6
* **25:21:** Mt 24.45-47, Lu 16.10

21 *“Ta aea maron ikeo
pan bedane, ‘Kemi tau! Eao
paeaeanga kemi ga matam
tutui somisomi. Ngan ado
toaiua eao mariala ngan
danga sisid pidaede, eao
pasolan mambe matam
tutui. Tota labone nadol eao
ta mariala ngan danga sisid
busa. Nam dudunga ta tinim
igelgel toman ngan gau.’

22 “Idio ta paeaeanga toa
ibada bunoringring rua, ei
pade inam ta ikeo, ‘Maron,
mugaeai eao bada pat
bunoringring rua pagau. Be
ega, nakado naurata ngan,
ta nabada pat bunoringring
rua pade.’

23 “Ta aea maron ikeo pan
bedane, ‘Kemi tau! Eao
paeaeanga kemi ga matam
tutui somisomi. Ngan ado
toaiua eao mariala ngan
danga sisid pidaede, eao
pasolan mambe matam
tutui. Tota labone nadol eao
ta mariala ngan danga sisid
busa. Nam dudunga ta tinim
igelgel toman ngan gau.’

24 “Be paeaeanga toa ibada
bunoringring kelede, ei pade
inam ta ikeo, ‘Maron, gau
naoatai mambe lem kadonga
kulupulupu. Ngan tibur toa
eao earum annga ngan mao,
eao kulekule gid annga. Be
ngan tano toa eao siran an-
nga ipuapua ngan mao, eao
suksuk gid annga.

25 Tota namataud ta nala
namudan lem pat tanoeai.
Ega, lem pat tota eko.’

26 “Ta aea maron ikoli
ele posanga bedane, ‘Eao
paeaeanga paeamao ga
malainga am! Eao keo ga
oatai mambe nakulekule an-
nga ngan tibur toa naearum
mao, ga nababada annga
ngan tano toa nasiran
ipuapua ngan mao. Eine
tautaunga?

27 Tota eao kamado dol leg
pat ga idio ngan luma pat aea
mao? Toa bedaoa ta oangga
naluagau, eine ga nabada
aea tlannga pade, be eine
mao.’

28 “ ‘Tota gimi abada pat
bunoringring kelede ne ga
ila pan eaba toa ele pat
bunoringring sangaul.

29 *Ngansa oangga sai ele
danga sisid ienono, gau ga
napan etangada pade ga ila
pan ta ele danga sisid busa.
Be oangga sai ele danga eta
mao, saoa danga ei ikikisi,
eine ga nabada mulian pan.

30 *Be paeaeanga paeamao
toa ne, atado ei ga ila gaot,
ngan tibur dodom. Toa eoa
ga titangtang paeamao ga
luod kek ga kek.’ ”

*Muriai Eaba Inat ga ipa-
madid panua ngan posanga*

31 *Iesus ikeo pade bedane,
“Muriai oangga Eaba Inat
iluai mulian, ei ga inam
toman ngan ele taranga
kapei ga ele anggelo busa.
Ta ei ga idio imado ngan ele
mul Maron aea kemi tau.

32 *Eine ga ipaluplup gid
alu toa ngada ne ga tinam

* **25:29:** Mt 13.12, Mk 4.25, Lu 8.18 * **25:30:** Mt 8.12, Lu 13.28 * **25:31:** Mt 16.27, 19.28 * **25:32:** Ese 34.17, PM 20.11-13

pan. Ta ei ga ipota gid ga
tiuot iaoa rua, mambe eaba
imariala ngan sipsip ipota
ele sipsip ga tila iadag, ga
meme tila iadag.
33 Ta ei ga idol gid sip-
sip ngan ibage oatai, be gid
meme ngan ibage angas.
34 “Ga kus ta Maron kapei
ga ikeo pagid panua ngan
ibage oatai bedane, ‘Gimi
anam. Tamag ikado kemi
tau ngan gimi! Mugaeai
ngan danga toa ngada ne
led otnga, ei isio gimi ngan
badanga madonga kemi ei
ibageai. Tota anam abada
madonga kemi toa ne!
35 *Ngansa mugaeai pitore-
agau, be gimi apan ag an-
nga. Marumian gau, be gimi
abada eau pagau. Gau eaba
ngan tuanga ede pade, be
gimi abada gau ga nala lemi
lumaeai.
36 Gau leg pononga eta
mao, be gimi apan leg
pononga. Gau ag dibala,
be gimi anam akiakia gau.
Gau namado ngan luma
panasnga aea, be gimi anam
agera gau.’
37 “Ta gid panua tututui ga
tibeta ei bedane, ‘Maron, gai
agera eao pitoreago ngeda, ta
apan am annga? Be maru-
mian go ngeda, ta abada eau
pago?
38 Be agera eao mambe
eaba ngan tuanga ede pade
ngeda, ta abada go ga la
lemai lumaeai? Be gai agera
mambe lem pononga mao, ta
apan lem pononga ngeda?
39 Be agera eao dibal
ngeda, ga mado ngan luma
panasnga aea ngeda, ta
anama akia go?’
40 *“Ta Maron kapei ga
ikoli led posanga bedane,
‘Nakeo tautaunga pagimi,
saoa danga akakado ngan
gid panua toa edad mao
ngan iaoa kelede togau, eine
akado ngan gau.’
41 *“Ga kus ta ei ga ikeo
pagid panua ngan ibage an-
gas bedane, ‘Gimi panua toa
Deo ga ipanas gimi ne, ala
aluai ngan gau! Ala ngan
dinga imperno toa ianean
somisomi ga ilalala ga ila.
Dinga toa ne, Deo ikado
ga iman tibur panasnga aea
ngan eaba paeamao toman
ngan ele anggelo.
42 Ngansa mugaeai pitore-
agau, be gimi apan ag annga
mao. Marumian gau, be gimi
abada eau pagau mao.
43 Gau eaba ngan tuanga
ede pade, be gimi abada gau
ga nala lemi lumaeai mao.
Gau leg pononga eta mao, be
apan leg pononga mao. Gau
ag dibala, ga namado ngan
luma panasnga aea, be gimi
anam akia gau mao.’
44 “Ta gid pade ga tikoli
ele posanga bedane, ‘Maron,
ngeda gai agera eao pitore-
ago, ga marumian go, ga eao
eaba ngan tuanga ede pade,
ga lem pononga mao, ga am
dibala, ga mado ngan luma
panasnga aea, be alua go
mao?’

* **25:35:** Ais 58.7 * **25:40:** Snd 19.17, Mt 10.42, Mk 9.41 * **25:41:** Mt 7.23

45 “Ta ei ga ikoli led posanga bedane, ‘Nakeo tautaunga pagimi, saoa danga akakado ngan gid panua toa edad mao ngan iaoa kelede togau mao, eina akado ngan gau mao pade.’

46 *“Tota gid ga tila ngan ad panasnga somisomi ga ilalala ga ila. Be gid panua tututui ga tila ngan madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.”

26

Gid madidnga tirau posanga ngan pamatenga Iesus
(Markus 14.1-2, Lukas 22.1-2, Ioanes 11.45-53)

1 Iesus ipasala ele posanga toa ngada oa ga kus ta ikeo pagid ele aluagau bedane,

2 *“Gimi aoatai, ado rua ga kus ta eaneannga Pasova* aea ga iuot. Be gid panua ga tidol Eaba Inat ga idae pagid aea isat bagedeai, ta tipatoto ei ngan abei tabala.”

3 Idio ta gid madidnga tenainga ad ga gid kapeipei togid Iuda tila tirou ngan luma kemi ton madidnga kapei tenainga aea ieda Kaiapas.

4 Gid tiraurau posanga ngan edap eta ngan pakakanga Iesus ta irangrang ngan tiluku ei ta tirau ei ga imate.

5 Be gid tikeo, “Irangrang ngan takado bedane rabu ngan eaneannga toa ne mao. Ngan kado gid ipom tigera ta tiparau.”

Taine ede itok bude kemi ga idae Iesus ilaborai
(Markus 14.3-9, Ioanes 12.1-8)

6 Idio ta Iesus imamado ngan tuanga Betani ngan luma ton eaba ede ieda Saimon. Mugaeai eaba toa oa aea dibala kankan.

7 *Iesus imamado ga ianean, be taine ede inam ibada ele botol pat†, aea bude iuad kemi ienono ngan. Bude toa oa aea olnga kapei tau, be itok ga idae Iesus ilaborai.

8 Be ele aluagau tigera ta lolod bake ta tikeo, “Ikamado ga itok bude toa ne ga kus sapaean?

9 Kemi ngan ilongean pagid panua ta tiuol, ta ibada pat kapei. Toa bedaoa ta ilualua gid panua lululunga ad. Be tota mao ne.”

10 Be Iesus iuatai ngan led posanga ta ikeo, “Ikamado ga akado kulupu ngan taine toa ne? Ei ikado kadonga kemi tau ngan gau.

11 *Ngansa gid panua lululunga ad timamado pagimi somisomi, be gau namamado pagimi somisomi mao.

12 Ei itok bude toa ne ga idae ngan gau, be ngan kadonga toa ne ipasogo gau

* **25:46:** Dan 12.2, Ins 5.29 * **26:2:** IM 12.1-27, Mt 20.18 * **26:2:** Ngan eaneannga toa oa gid Iuda matad nanan Deo iuduan tibutibud ta ibada gid mulian ta titnan Isip. * **26:7:** Lu 7.37-38 † **26:7:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.* * **26:11:** Lo 15.11

motean, ngan muriai nala
dengaeai.
13 Nakeo tautaunga pag-
imi, muriai gid panua ga
tila tipaola leg ato kemi
ngan tibur toa ngada ne
tanoeai, be eine ga tininipu
pade ngan taine toa ne ele
kadonga, ta panua ga matad
nanan ei.”

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae pagid madidnga bagedeai
(Markus 14.10-11, Lukas 22.3-6)

14 Idio ta eaba tiuato ei
Iudas Iskariot, toa ede ngan
gid aluagau sangaul igegea
rua, ei ila pagid madidnga
tenainga ad
15 *ta ibeta gid bedane,
“Oangga nadol ei ga idae
bagemiai, eine ga abada saoa
pagau?” Ta tibada pat silva
sangaul tol ga ila pan.
16 Tota ngan ado toaiua ga
ila, ei isangasanga ado eta
kemi ngan dolnga Iesus ga
idae bagedeai.

Iesus ian toman ngan ele aluagau
(Markus 14.12-21, Lukas 22.7-14, 22.21-23, Ioanes 13.21-30)

17 *Ngan ado toa imuga
ngan eaneannga ngan Bret
aea Yis Ienono ngan Mao,
Iesus ele aluagau tila pan ta
tibeta ei bedane, “Eao kim
gai ala sida ta akado annga
Pasova aea ta taean?”
18 Ta ikeo, “Gimi ala
tuangai pan eaba ede, ta
akeo pan bedane, ‘Eaba
Paoatainga aea ikeo ga ele
ado imata ta boloma ne. Tota
iuangga inam lem lumaeai ta
ikado eaneannga Pasova aea
toman ngan ele aluagau.’ ”
19 Io, ele aluagau tila tikado
mambe Iesus irenren pagid
ngan, ta tikado annga Pasova
aea.
20 Ado idil ngan lailai
toaiua, ta Iesus imamado
popouiai toman ngan ele
aluagau sangaul igegea rua.

Iesus imamado popouiai toman ngan ele aluagau.

21 Gid tianean, be ikeo
pagid bedane, “Nakeo tau-
taunga pagimi, eaba ede
ngan gimi ga idol gau pagid
ag isat bagedeai.”
22 Tilongo bedaoa ta lolod
isat kapei, ta gid kelede
kelede tibeta ei bedane,
“Maron, eine gau mao, na?”
23 *Be ikoli led posanga
bedane, “Eine eaba toa ga
idol ibage ga idudunga ngan
lalate toman ngan gau. Eaba
tota nena ga idol gau pagid
ag isat bagedeai.
24 Tautaunga, Eaba Inat
ga inasi edap mambe Deo
ele laulau ikeo ngan ei, be
paeamao tau ngan eaba toa
idol Eaba Inat ga idae pagid
aea isat bagedeai! Kemi
ngan eaba toa oa oangga itna
ipopo ei mao.”

* **26:15:** Sek 11.12, Ins 11.57 * **26:17:** IM 12.14-20 * **26:23:** Sng 41.9

25 Be Iudas, eaba toa
ga idol ei pagid aea isat
bagedeai, ikeo bedane,
“Eaba paoatainga am, eine
gau mao, na?”
Be Iesus ikeo, “Eine eao
keo toa bedaoa.”

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(Markus 14.22-26, Lukas 22.15-20, 1 Korin 11.23-25)

26 Idio ta Iesus asingada ele
aluagau tianean, be ei ibada
bret ta iposa kemi pan Deo.
Ga kus ta itei ta ibada ga ila
pagid aluagau ta ikeo, “Gimi
abada ta aean. Eine gau
medamedag.”
27 Ga kus ta ibada loba ta
iposa kemi pan Deo ta ibada
pagid. Ta ikeo, “Gimi toa
ngada ne aun.
28 *Eine gau singig. Singig
toa ne iparangrang posanga
toa Deo irau ngan ele panua.
Eine itoki ngan samumnga
kadonga sasat.
29 Nakeo pagimi, gau ga
naun oain isul pade mao
ga ila irangrang ngan ado
toaiua tamado kemi Tamag
ibageai. Toa eoa ga naun
oain pau toman ngan gimi.”
30 *Idio ta tibau baunga
ede ngan Deo, ga kus ta tiuot
ga tila ngan bereo Oliv.

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Markus 14.27-31, Lukas 22.31-34, Ioanes 13.36-38)

31 *Idio ta Iesus ikeo pagid,
“Labone bong, gimi ga agera
kadonga iuot ngan gau, ta
gimi toa ngada ne lemi
kadonga lolo matua aea ga
itap. Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane,

“ ‘Gau ga narau eaba imari-
ala ngan sipsip,
ta gid sipsip ga tibilin
alele.’

32 *Be muriai gau ga nadae
mulian ngan matenga ta na-
muga ngan gimi ga nala
Galili.”
33 Be Petrus ikeo pan be-
dane, “Goibe, gid toa ngada
ne ga tigera kadonga iuot
ngan eao ta led kadonga lolo
matua aea ga itap, be iran-
grang ngan gau leg kadonga
lolo matua aea itap mao.”
34 *Iesus ikeo pan bedane,
“Nakeo tautaunga pago,
labone bong kokako ga itang
maitne, be eao ga paisiamo
patol ngan oatai gau mao.”
35 Be Petrus ikeo, “Goibe,
gau ga namate toman ngan
eao, be irangrang ngan
napaisiamo bedaoa ngan eao
mao ga mao tau.” Ta gid
aluagau padengada tiposa
lalaede toa bedaoa pade.

Iesus iraring dadangai Getsemani
(Markus 14.32-42, Lukas 22.39-46)

36 Idio ta Iesus toman ngan
ele aluagau tila ngan tibur
ede tiuato Getsemani. Ta
ikeo pagid aluagau, “Gimi

* **26:28:** IM 24.8, Jer 31.31-34, Sek 9.11, 1Ko 10.16 * **26:30:** Lu 22.39, Ins 18.1
* **26:31:** Sek 13.7, Ins 16.32 * **26:32:** Mt 28.7,16 * **26:34:** Mt 26.69-75

adio amado nene, be gau
nala eoa ta nararing.”
37 Io, ibada Petrus ga
Sebedi inat rua ga tila toman
ngan ei, be ilolo isat kapei ta
inaman kemi mao.
38 *Ta ikeo pagid, “Gau
lolog isat kapei tau, ta
naoangga namate. Gimi adio
nene, be matami arar toman
ngan gau.”

39 Idio ta ila kautede pade
ta idol ilabora ga isulug
tanoeai ta iraring bedane,
“Apa, oangga eao longo,
bada loba ieieinga aea toa
ne ga ila aluai ngan gau. Be
nasi gau lingeg mao, nasi eao
lingem.”

40 Ga kus ta iluai mulian
pagid ele aluagau, ta igera
tienono. Ta ikeo pan Petrus
bedane, “Madongan? Gimi
arangrang ngan matami arar
toman ngan gau irangrang
ngan ado imata keleta mao?
41 Matami arar ga araring
ta irangrang ngan atap ngan
tobanga mao. Ngansa lolomi
ikim inasi Deo, be tinimi iura
mao.”

42 Idio ta ila iraring toa
bedaoa pade ta ikeo, “Apa,
nakim loba ieieinga aea toa
ne ila aluai ngan gau. Be
oangga edap eta pade mao,
ta eao keo ga manta naun,
goibe kado mambe eao kim.”

43 Ga kus ta iluai mulian
pade, ta igera tienono
maitne, ngansa matad
iboboeo.
44 Ta itnan gid pade ta ila
iraring lalaede toa bedaoa
patol aea.
45 Ga kus ta iluai mu-
lian pagid aluagau ta ikeo,
“Gimi aearagimi ga aenono
maitne? Ega, ado imata tota
iuot ne. Eine ga tidol Eaba
Inat ga idae pagid panua pa-
paeamao bagedeai.
46 *Adae ta tala. Ega, eaba
toa iuangga idol gau pagid
panua papaeamao bagedeai,
tota inam boloma ne.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Markus 14.43-50, Lukas 22.47-53, Ioanes 18.3-12)

47 Iesus iposaposa maitne,
be mole mao Iudas, aluagau
ede ngan gid sangaul igegea
rua, inama iuot toman ngan
ipom kapei. Gid madidnga
tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda tisula gid ga tila be
tikikisi didi ga kaip.
48 Be eaba toa iuangga idol
Iesus ga idae bagedeai, ikeo
pagid motean ngan kilala
ede iuangga ikado. Ta ikeo,
“Oangga nabusum eaba ede
ipapa, eaba toa oa eine Iesus.
Gimi aluku ei.”
49 Be mole mao ila pan
Iesus ta ikeo, “Bong kemi,
eaba paoatainga am.” Ta
ibusum ipapa.
50 Ta Iesus ikeo, “Leg eaba,
danga eao nama ngan, kado
manmanae.”‡
Tota tila pan Iesus ta tidol
baged ga idae ngan ei ta
tiluku ei.

* **26:38:** Ins 12.27 * **26:46:** Ins 14.31 ‡ **26:50:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne ipu ede pade bedane: *Leg eaba, eao nama ngan saoa?* * **26:51:** Ins 18.26

51 *Be mole mao, Iesus
ele aluagau ede inusi ele
didi ga iuot ta irau ngan
paeaeanga ton madidnga
kapei tenainga aea ta iket
itanga ga put.
52 *Be Iesus ikeo, “Dol
lem didi ga iluai mulian aea
lumaeai! Ngansa oangga sai
iparau ngan didi, eine ga
tipaeabu ngan ei pade ngan
didi.
53 Be gau narangrang ngan
nababa ga ila pan Tamag
ta isula ele anggelo bunor-
ingring sangaul bunor-
ingring rua (12,000) ta tinam
tilua gau. Be eao oatai mao?
54 Be oangga nakado be-
daoa, irangrang ngan Deo
ele laulau aea posanga iuot
tautaunga mao. Ngansa ele
laulau ikeo ga gid danga
manta iuot toa bedane.”
55 *Ngan ado imata toaiua,
Iesus ikeo pagid ipom be-
dane, “Gimi abada didi ga
kaip ta anama ngan lukunga
gau mambe aluku eaba ede
lublubnga aea? Ado ga ado
namamado gadudunga ngan
Deo ele luma aea ala ga na-
papaoatai gid ipom, be gimi
aluku gau mao.
56 Be danga toa ngada ne
iuot ta iparangrang Deo ele
posanga mambe gid panua
tibada iaoa tibode mugaeai.”
Tota ele aluagau toa ngada
oa titnan ei ta tiaoa alele.

*Gid madidnga tipamadid
Iesus ngan posanga*

*(Markus 14.53-65, Lukas
22.54-55, 22.63-71, Ioanes
18.13-14, 18.19-24)*

57 Gid panua toa tiluku
Iesus tibada ei ga ila pan ma-
didnga kapei tenainga aea
ieda Kaiapas. Gid madidnga
apu ad ga gid kapeipei togid
Iuda tiluplup toa eoa.
58 Petrus inasi ei ga ila, be
idio aluai tede ga ila iran-
grang ngan madidnga kapei
tenainga aea ele luma aea
ala. Ei idudunga ngan ala
toa oa ta ila imado toman
ngan gid nakala ton madid-
nga kapei, be iuangga igera
saoa kadonga ga iuot ngan
Iesus.
59 Be gid madidnga
tenainga ad ga gid madidnga
patutuinga posanga ad
padengada tiloilo panua
edengada ngan tiuaoa ngan
posanga pakakanga ngan
Iesus, ta irangrang ngan
tiuot ngan ipu eta ngan
raunga ei ga imate.
60 Ta panua busa tinam
ta tisol ei ngan posanga
pakakanga, be tiuot ngan ele
idil eta ngan pamatenga ei
mao.

Be panua rua tinam muriai

61 *ta tikeo bedane, “Eaba
toa ne ikeo ga irangrang
ngan irepe Deo ele luma, ta
ipagun mulian ngan ado tol.”
62 Tota madidnga kapei
tenainga aea imadid ta
ibeta Iesus bedane, “Eao
kado posanga eta mao?
Posanga toa tisol go ngan ne
madongan?”
63 *Be Iesus mumun ga
imadmadid.

---

* **26:52:** OM 9.6, PM 13.10 * **26:55:** Lu 19.47, 21.37 * **26:61:** Ins 2.19-21
* **26:63:** Ais 53.7, Mt 27.12

Ta madidnga kapei tenainga aea ikeo pan bedane, “Ngan Deo toa imamado somisomi ne ieda, eao posa tautaunga pagai, eao Kristus§, Deo Inat?”

64 *Ta Iesus ikeo, “Eine mambe eao keo. Be gau nakeo pagimi, muriai gimi ga agera Eaba Inat imado ngan Deo toa iura kapei tau ibage oatai, ta ei ga isulug ga inam ngan gid laulau mariambai.”

65 *Io, madidnga kapei tenainga aea ilongo bedaoa ta itaka ele pononga mulian ta ikeo, “Eaba ne iuangga ibada Deo imul! Gita leda ipu eta ngan ilonga panua padengada ngan solnga eaba toa ne mao. Patautene talongo ipaeabu ngan Deo ieda.

66 *Gimi aoangga takado mado ngan ei?”

Ta tikeo, “Ei ele idil paea-mao. Manta imate.”

67 *Tota tiplapla imata ga tiraurau ei. Be padengada tipodapoda ei

68 ta tikeo, “Eao Kristus na? Oangga eao bada Deo iaoa tautaunga, keo pagai toa patautene, sai ga sai tirau go?”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao

(Markus 14.66-72, Lukas 22.56-62, Ioanes 18.15-18, 18.25-27)

69 Be Petrus imamado gadudunga ngan ala ton madidnga kapei tenainga aea, be taine paeaeanga ede ila boloma pan ta ikeo, “Eao pade mamado toman ngan Iesus Galili aea.”

“Eao pade mamado toman ngan Iesus Galili aea.”

70 Be ei ipaisiamo panua busa matadeai ta ikeo, “Mao. Gau naoatai ngan danga toa eao posaposa ngan ne mao.”

71 Ta ila boloma ngan ala iaoa, ta taine ede pade igera ei ta ikeo pagid panua toa timadid boloma bedane, “Eaba toa ne imamado toman ngan Iesus Nasaret aea.”

72 Be ei ipaisiamo pade ta ikeo, “Tautaunga gadae, gau naoatai ngan eaba toa ne mao.”

73 Idio ta gid panua toa timadid boloma oa tila pan Petrus ta tikeo, “Tautaunga, eao eaba ede ngan gid. Lingem ipasolan go mulian. Ngansa am gagal mambe gid Galili.”

74 Be iposa tautaunga gadae ta ikeo, “Gau naoatai

§ **26:63:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **26:64:** Sng 110.1, Dan 7.13, Mt 24.30 * **26:65:** Mt 9.3, Ins 10.33 * **26:66:** Wkp 24.16, Ins 19.7 * **26:67:** Ais 50.6, 53.5

ngan eaba toa oa mao.
Oangga napakaka, goibe Deo
ga ipaeabu ngan gau."

Be mole mao kokako itang.
75 *Tota Petrus imata
nanan Iesus ele posanga pan
bedane, "Kokako ga itang
maitne, be eao ga paisiamo
patol ngan oatai gau mao."
Tota iuot ga ila gaot ta itang
paeamao tau.

27

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(Markus 15.1, Lukas 23.1-2, Ioanes 18.28-32)

1 Gaisala rumaruma ngan
ado sae, gid madidnga
tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda tirau posanga
ngan pamatenga Iesus.
2 Tota tikaukau ei ta tibada
ei ga ila pan Pailat, gavana
ngan tibur toa oa.

Iudas ele matenga
(Panua Ato ad 1.18-19)

3 Be Iudas, eaba toa idol
Iesus ga idae pagid aea isat
bagedeai, igera mambe tirau
posanga ngan pamatenga ei,
ta ipul ilolo. Ei ibada pat
silva sangaul tol toa oa ga
iluai mulian pagid madidnga
tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda.
4 Ta ikeo, "Gau nakado
kadonga sat ngan dolnga ei
ga idae bagemiai. Ngansa
ele idil eta paeamao mao, be
gimi ga arau ei ga imate."

Be gid tikeo, "Eine gai
lemai danga eta mao. Eine
eao lem danga."
5 *Tota itado pat toa oa ga
idio Deo ele lumaeai, ta itnan
gid ta ila ikon igagal ga imate.
6 Be gid madidnga
tenainga ad tibada pat toa
oa ta tikeo, "Oangga tadol
pat toa ne toman ngan
gid tenainga toa Deo ele
lumaeai, eine tutui mao.
Ngansa eine olnga ngan
raunga eaba ga imate."
7 Tota tirau posanga ngan
pat toa oa ta tiuol ngan tano
ede ton eaba ikakado ulo. Ta
tano toa oa iman denga togid
panua ngan gid tuanga aluai.
8 Tota tiuato tano toa oa,
"Tano Sing aea." Be panua
tiuatoato ieda toa bedaoa ga
irangrang ngan labone pade.
9 *Kadonga toa oa
iparangrang Deo ele posanga
ede. Ieremaia ibada Deo iaoa
mugaeai ta ikeo ga bedane,
"Eaba toa oa, gid panua tiuol
ei ngan pat silva sangaul tol
ga iman led. Eine gid Israel
tirau posanga ngan aea olnga
iuot toa bedaoa.* Be gid
panua tibada pat toa oa
10 ga ila pan eaba ikakado
ulo ngan olnga aea tano
idanga tede. Kadonga toa oa
iuot mambe Maron irenren
pagau ngan."

Pailat ibeta Iesus, "Eao maron kapei togid Iuda na?"
(Markus 15.2-5, Lukas 23.3-5, Ioanes 18.33-38)

* **26:75:** Mt 26.34 * **27:5:** Mt 26.14-15, PA 1.18-19 * **27:9:** Jer 19.1-13, 32.6-9, Sek 11.12-13 * **27:9:** Ngan ado toaiua, oangga sai ikim iuol paeaeanga sapaean ga iman ei ele, ei ga ibada pat silva sangaul tol ga ila pagid panua ngan olnga ei.

11 Idio ta Iesus imadid ga-
vana imatai, ta gavana ibeta
ei bedane, “Eao maron kapei
togid Iuda na?”
Ta Iesus ikeo, “Eine
mambe eao keo.”
12 *Ta gid madidnga
tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda tisol ei ngan
posanga busa. Be ei iposa
eta mao.
13 Ga kus ta Pailat ibeta ei
bedane, “Gid tisol go ngan
posanga busa, be eao longo
mao?”
14 Be Iesus ikoli posanga
eta mao. Ta gavana imatala
kapei.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Markus 15.6-15, Lukas 23.13-25, Ioanes 18.39–19.16)

15 Be rai ga rai ngan ado
Pasova aea, gavana inasnasi
ipom linged ta ilongean eaba
kelede ta itnan luma panas-
nga aea.
16 Be ngan ado toaiua, eaba
ede ieda Barabas imamado
ngan luma panasnga aea. Ei
eaba paeamao ede ta iualu
kapei.
17 Io, gid ipom tiluplup,
ta Pailat ibeta gid bedane,
“Gimi akim nalongean sai ga
ila pagimi? Akim Barabas,
mao akim Iesus toa tiuato ei
Kristus?”
18 *Pailat ibeta gid ipom be-
daoa ngansa iuatai mambe
gid lolod paeamao sapaean
ngan Iesus ta tiluku ei ga ila
pan.
19 Ta Pailat imamado ngan
mul patutuinga posanga aea,
be iadaoa ipaoen posanga ga
ila pan bedane, “Eao kado
kadonga eta ngan eaba tutui
toa na mao. Ngansa made
bong nagera ei ngan anunug,
be nanaman paeamao lolo-
geai.”
20 Be gid madidnga
tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda tidada gid ipom
ngan posanga ta tibeta ei
ngan ilongean Barabas ga ila
pagid be irau Iesus ga imate.
21 Ta gavana ibeta gid
pade bedane, “Gimi akim
nalongean sai ngan gisirua
ta ila pagimi?”
Ta tikeo, “Barabas!”
22 Ta Pailat ibeta gid, “Tota
akim nakado mado ngan
Iesus toa tiuato ei Kristus?”
Ta gid toa busa oa tingan-
gar bedane, “Patoto ei ngan
abei tabala!”
23 Ta Pailat ibeta gid,
“Ngan saoa? Ele kadonga
isaoa paeamao?”
Be tingangar kapei pade
bedane, “Patoto ei ngan abei
tabala!”
24 *Io, Pailat igera mambe
tilongo ele posanga eta mao,
be tiuangga tikado paraunga.
Tota ibada eau ta isigiri ibage
ipom matadeai ta ikeo, “Eine
gau leg idil eta paeamao
ngan eaba toa ne aea pa-
matenga mao. Eine gimi
lemi idil paeamao.”
25 *Ta gid panua toa ngada
oa tikoli ele posanga bedane,
“Goibe, aea pamatenga eine
idil paeamao togai ga lemai
gergeu.”

* **27:12:** Ais 53.7 * **27:18:** Ins 11.47-48, 12.19 * **27:24:** Lo 21.6-9 * **27:25:** PA 5.28

26 Tota ilongean Barabas ga
ila pagid, be idol Iesus ga
idae pagid panua paraunga
ad bagedeai. Ta ikeo ga
timuimui† ei ga kus ta tipa-
toto ei ngan abei tabala.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Oaroaro aea gigi toa tidol ga idae Iesus ilaborai.

Gid panua paraunga ad ti-
galinge sat ngan Iesus

(Markus 15.16-20, Ioanes 19.2-3)

27 Idio ta gavana ele panua
paraunga ad tibada Iesus ga
ila ngan luma gavman aea.
Ta gid panua paraunga ad
toa busa oa tiluplup Iesus
imatai.

28 *Gid titil pononga ngan
ei ta tidol pononga singsingia
ngan itin mambe pononga
togid mamaron kapeipei.

29 Ga kus ta tibada oaroaro
aea gigi ta tikado mambe
nakala togid mamaron
kapeipei ta tidol ga idae
ilaborai. Be tidol piso matua
ede ngan ibage oatai, ta
tigalinge ngan ei. Be tikor
aed boloma pan ta tikeo,
“Ado kemi, maron kapei
togid Iuda!”

30 *Gid tiplapla ei ga tibada
piso toa oa ta tiraurau ngan
ilabora.

31 Tigalinge ngan ei toa be-
daoa ga kus ta titil pononga
singsingia ngan ei, ta tidol ele
pononga mulian. Ta tibada
ei ga ila ngan patotonga ei
ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei
tabala

(Markus 15.21-32, Lukas 23.26-43, Ioanes 19.17-27)

32 Idio ta tilalala ga tila, be
gid panua paraunga ad tig-
era eaba ede Sairini aea ieda
Saimon. Gid tiparpar ngan ei
ta ibisi Iesus aea abei tabala.

33 Tota tiuot ngan tibur toa
tiuato Golgota. Edaeda toa
ne ipu eine Tibur Laborada
Ituatua aea.

34 *Toa eoa tibada oain pan
Iesus, be tibul toman ngan

† **27:26:** Oaro toa timuimui Iesus ngan, tikado ngan bulmakao itin kukul. Ngan oaro imata, tikaukau aen gereirei ta itakataka itin. * **27:28:** Lu 23.11 * **27:30:** Ais 50.6 * **27:34:** Sng 69.21 ‡ **27:34:** Panua oatainga ad edengada tiadi mambe sul toa ipaipai oa, iman marasin ieieinga aea. Be Iesus iun mao, ngansa iuangga inaman ieieinga ta ibada gita ada panasnga ngan leda kadonga sasat. * **27:35:** Sng 22.18

sul ede ipaipai. Ei itoba, be
itin ngan aea unnga mao.‡
35 *Tipatoto ei ngan abei
tabala ga kus ta tipota ele
danga sisid pol ngan gid, be
titado danga ede iman sal-
isalinga ngan sionga sai ga
sai ga tibada.
36 Ta tidio timamado be
timariala ngan ei.
37 Be gadae ngan ilabora,
tibode posanga toa tisol ei
ngan bedane, “Eine Iesus,
maron kapei togid Iuda.”
38 *Be boloma ngan Iesus,
tipatoto panua rua lublub-
nga ad ngan abei tabala
pade, ede ngan ibage oatai,
be ede pade ngan ibage an-
gas.
39 *Be gid panua toa tila ga
tinam, tiposa paeamao ngan
ei ga laborad itambolembole
40 *ta tikeo, “Eao oangga
repe Deo ele luma ta pa-
gun mulian ngan ado tol?
Oangga eao Deo Inat, lua eao
mulian ta tnan abei tabala ga
sulug!”
41 Be gid madidnga
tenainga ad ga apu ad ga
gid kapeipei togid Iuda, aoad
ibiu ei toa bedaoa pade ta
tikeo,
42 “Ei ilualua panua paden-
gada, be irangrang ngan ilua
ei mulian mao. Be ei maron
kapei Israel aea! Kemi ngan
itnan abei tabala ga isulug.
Toa bedaoa ga loloda matua
ngan ei.
43 *Ei ikeo ga ilolo matua
ngan Deo. Ta oangga Deo
ikim ei, kemi ngan ibada ei
mulian. Ngansa ikeo ngan
ei mulian bedane, ‘Gau Deo
Inat.’ ”
44 Be panua rua lublubnga
ad toa tipatoto gid ngan abei
tabala boloma ngan Iesus,
gid pade tiposa paeamao
ngan ei toa bedaoa.

Iesus ele matenga
(Markus 15.33-41, Lukas 23.44-49, Ioanes 19.28-30)

45 Be tutui ngan arobad,
tibur toa ngada oa iuot
dodom ga irangrang ngan
lailai toaiua ngan ado imata
tol.
46 *Be boloma ngan ado
imata tol, Iesus ingangar
kapei bedane, “Eli, Eli, lama
sabaktani.” Posanga toa ne
ipu bedane, “Ag Deo, ag Deo,
eao pul murim ngan gau
ngan saoa?”
47 Be panua edengada toa
timadid boloma oa tilongo
posanga toa oa ta tikeo, “Ei ta
ibaba Elaija!”
48 *Ta manmanae eaba ede
ngan gid ilado ga ila ibada
asile tad aea ta ilolo ngan
oain isul meleoleonga. Ga
kus ta iaud ngan piso imata
ta iuangga ipaun ei ngan.
49 Be gid padengada tikeo,
“Kado ei mao. Tadio ge ta
tagera. Elaija ga inama tau-
taunga ngan badanga ei mu-
lian, mao mao?”
50 Idio ta Iesus ingangar
kapei pade ta itautau itnan ei
ga ila be imate.

---

* **27:38:** Ais 53.12 * **27:39:** Sng 22.7, 109.25 * **27:40:** Mt 26.61, Ins 2.19 * **27:43:** Sng 22.8 * **27:46:** Sng 22.1 * **27:48:** Sng 69.21 * **27:51:** IM 26.31-33, Ibr 10.19-20

51 *Be tutui ngan ado imata
toaiua, malo kapitnami toa
itututu Deo ele luma iloleai
oa, itakai pan gadae ga isu-
lug ta iuot rua. Be nauruge
kapei inuga tano ta gid pat
kapeipei timapoga.
52 Be gid denga aoad
ipokakai, ta panua tututui
busa toa timate mugaeai tota
tidae mulian.
53 Gid titnan denga, be
muriai ngan Iesus ele daenga
mulian, tidudunga tuanga
iloleai ta panua busa tigera
gid.
54 Be madidnga paraunga
aea ga ele panua paraunga
ad toa timariala ngan Iesus,
tigera tano inogoi ga gid
danga padengada iuot toa
bedaoa, ta timataud kapei ta
tikeo, “Tautaunga, eaba toa
ne, ei Deo Inat!”
55 *Be taine busa timadma-
did aluai tede ga timamaran
ele matenga. Gid tinasnasi
Iesus Galili ga tinam, be tilu-
alua ei.
56 Ede ngan gid, eine Maria
Makdala aea, be ede pade
eine Maria toa Jems ga
Iosep tnad, be ede pade eine
Sebedi iadaoa.

Tidol Iesus ipat dengaeai
(Markus 15.42-47, Lukas 23.50-55, Ioanes 19.38-42)

57 Ado iuangga idil ngan
lailai toaiua, be eaba ede
tuanga Arimatea aea inam,
ieda Iosep. Ele danga sisid
busa, be ei pade iman alua-
gau ede ton Iesus.
58 *Ei ila pan Pailat ta ibeta
ei ngan ilongean Iesus ipat
ta ibada. Io, Pailat ilongo ta
ikeo pagid panua paraunga
ad ta tibada Iesus ipat ga ila
pan.
59 Iosep ibada Iesus ipat ta
imol ei ngan malo bodbode
toa aea muk eta mao.
60 *Ga kus ta idol ngan
denga pau ede ei ton. Denga
toa oa eine Iosep ipir pat
kapei ede ta ikado aea baba.
Tota ipul pat kapei ede ta
ipakala denga iaoa ngan, ga
kus ta ila.
61 Be Maria Makdala aea ga
Maria toa ede pade oa tima-
mado boloma, iadag ngan
denga iaoa.

Panua paraunga ad timar-
iala ngan Iesus aea denga

62 Ado toaiua eine Ado
Koromotnga aea toa imuga
ngan Ado Earainga aea. Be
ngan ado sae gid madidnga
tenainga ad ga gid Parisi tilu-
plup ga tila pan Pailat
63 *ta tikeo bedane,
“Eaba kapei, gai matamai
nanan posanga ede toa
eaba pakakanga aea oa
ikado ngan ei imata eababa
maitne. Ikeo, ‘Muriai ngan
ado tol, eine ga nadae
mulian.’
64 Tota eao manta keo
pagid panua paraunga ad ta
timariala kemi ngan denga
ga irangrang ngan ado tol
aea. Ngan kado ta ele
aluagau tila tipaeaoa ipat ta
tikeo pagid ipom bedane, ‘Ei

* **27:55:** Lu 8.2-3 * **27:58:** Lo 21.22-23 * **27:60:** Ais 53.9 * **27:63:** Mt 12.40, 16.21, Mk 9.31, 10.33-34, Lu 9.22, 18.31-33, Ins 2.19-21

idae mulian ngan matenga.’
Toa bedaoa ga posanga
pakakanga pau toa ne iasal
posanga pakakanga toa ei
ikakado mugaeai.”
65 Ta Pailat ikeo pagid, “Gid
panua paraunga ad tidio
bagemiai. Ala adol gid ta
timariala kemi ngan denga,
mambe gimi akeo ngan.”
66 Tota tila tipakala denga
iaoa ta tidol kararanga ede
ngan pat kapei toa oa. Ta
tidol gid panua paraunga ad
ta tidio timariala ngan.

28

Iesus idae mulian ngan matenga

(Markus 16.1-10, Lukas 24.1-10, Ioanes 20.1-18)

1 Gaisala rumaruma ngan
ado toa inasi Ado Earainga
aea, Maria Makdala aea ga
Maria ede pade tisogou ga
tila ngan geranga Iesus aea
denga.
2 Be mole mao, nauruge
kapei inuga tano. Ngansa
anggelo ton Maron isulug
buburiai ga inam ta ila ipul
pat kapei denga iaoai ta idae
imado ngan.
3 Anggelo toa oa imata mil
ga mil mambe gla isamil,
be ele pononga bodbode
tau mambe laulau bodbode
mariambai.
4 Gid panua paraunga ad
toa timariala ngan denga oa
timataud kapei ga tisamimi,
be titap ga tisulug mambe
panua timate.
5 Be anggelo ikeo pagid
taine bedane, “Amataud
mao. Gau naoatai, gimi
anam ngan ilonga Iesus,
eaba toa tipatoto ei ngan abei
tabala.
6 *Be ei nene mao. Idae
mulian o! Eine mambe
ikeo pagimi ngan mugaeai.
Anama agera imul.
7 Be ala manmanae ta apa-
longo ele aluagau bedane, ‘Ei
idae mulian ngan matenga!
Be ega, ei ga imuga ngan gimi
ta ila Galili. Ta gimi ga agera
ei toa eoa.’ Ega, napalongo
gimi na.”

“Ei nene mao. Idae mulian o!”

8 Io, gid taine titnan denga
manmanae be timataud
kapei ga tinid igelgel. Gid
tilado ga tila ngan palon-
gonga ele aluagau.
9 Be mole mao Iesus
iuot pagid edapeai ta ikeo,
“Gaisala kemi.” Be gid tila
boloma pan ta tikisi iaepu ga
tisoa ieda.
10 *Ta Iesus ikeo pagid,
“Amataud mao. Be ala apa-
longo oaeoaeg ta tila Galili.
Ta gid ga tigera gau toa eoa.”

* **28:6:** Mt 12.40, 16.21 * **28:10:** Mt 26.32

Posanga togid panua paraunga ad

11 Gid taine tilado ga tila, be mole mao gid panua paraunga ad idanga ede tila tuangai ta tipalongo gid madidnga tenainga ad ngan danga toa ngada oa iuot.

12 Gid tiluplup toman ngan gid kapeipei togid Iuda ta tirau posanga ede. Ta tibada pat silva kapei tede ga ila pagid panua paraunga ad

13 ta tikeo, “Oangga sapadua tibeta gimi, manta akeo bedane, ‘Ele aluagau tinam bong ta tipaeaoa ipat, be gai aenono.’

14 Be oangga gavana ilongo posanga toa ne, eine gai ga apatarui posanga ga ila pan, ta kadonga kulupu eta ga iuot ngan gimi mao.”

15 Idio ta gid panua paraunga ad tibada pat toa oa ta tila tikado mambe gid madidnga tikeo pagid ngan. Tota posanga toa ne iuasasa alele pagid Iuda ga irangrang ngan labone.

Iesus ibada naurata pagid ele aluagau

(Markus 16.14-18, Lukas 24.36-49, Ioanes 20.19-23)

16 *Idio ta gid aluagau sangaul ga igegea ede tila Galili ngan lusi toa Iesus ikeo pagid ngan.

17 Gid tigera ei ta tisoa ieda, be edengada lolod ruangada.

18 *Be Iesus ila boloma ta ikeo pagid bedane, “Deo idol danga toa ngada ne buburiai ga tanoeai ga idae gau bagegeai.

19 *Tota gimi ala ta akado ga gid alu toa ngada ne lolod matua ga tinasnasi gau. Be apaliliu gid ngan Tamada ieda ga Inat ga Itautau Tutui.

20 Be leg posanga toa ngada ne nababada pagimi, apaoatai gid ngan ta tinasnasi pade. Be ega, gau namamado toman ngan gimi toa somisomi ne ga irangrang ngan madonga tanoeai kus.”

---

* **28:16:** Mt 26.32 * **28:18:** Ins 13.3, Ep 1.20-22 * **28:19:** Mk 16.15-16, PA 1.8

Ato kemi ton Iesus Kristus
Markus ibode

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga

(Mateus 3.1-12, Lukas 3.1-18, Ioanes 1.19-28)

1 Ato kemi ton Iesus Kristus, Deo Inat, iuot mugaeai ga bedane:

2 *Aisaia ibada Deo iaoa ta ibode ga bedane,

“Ega, gau ga nasula leg eaba ato aea
ta ila imuga ngan eao.
Ta ei ga isaoa edap
ngan lem namanga.”

3 *“Eaba ede ipotalae ngan tibur modamodanga bedane,
‘Asaoa Maron ele edap ga apatutui kemi!’ ”

4 *Tota Ioanes Paliliunga aea ila ngan tibur modamodanga, ta ipaola posanga pagid ipom ngan gid manta tipul lolod ga tibada paliliunga, ta Deo isamum led kadonga sasat.

5 Gid panua busa ngan tibur Iudea ga tuanga Ierusalem tila pan Ioanes ta tiuaoa ngan led kadonga sasat, ta Ioanes ipaliliu gid ngan eau Iordan.

6 *Be Ioanes ipit malo tikado ngan kamel ilaun ta ikaukau irabu ngan aea pus tikado ngan bulmakao itin kukul. Ianean gurisi ga iunun bon isul tibur aea.

7 *Ei ipaola posanga bedane, “Eaba ede ga inam muriai ngan gau, ei iura kapei ngan gau. Ei iasal gau tau, ta irangrang ngan namouru ngan luanga ei ngan ele su aea polanga mao.

8 Gau napaliliu gimi ngan eau, be ei ga ipaliliu gimi ngan Itautau Tutui.”

Ioanes ipaliliu Iesus

(Mateus 3.13-17, Lukas 3.21-22)

9 Idio ta ngan ado toaiua, Iesus itnan tuanga Nasaret ngan tibur Galili ta ila ngan eau Iordan, ta Ioanes ipaliliu ei.

Ioanes ipaliliu Iesus.

* **1:2:** Mal 3.1 * **1:3:** Ais 40.3 * **1:4:** PA 13.24, 19.4 * **1:6:** 2Kin 1.8, Mt 11.8 * **1:7:** PA 13.25

10 Ei itnan eau ga idae,
be mole mao igera bubur
ipokakai ta Itautau Tutui isu-
lug ga inam pan mambe man
barur.
11 *Be babanga ede isulug
buburiai ga inam ta ikeo,
“Eao gau Natug. Gau nakim
go tau. Tinig igelgel ngan
eao.”

Satan itoba Iesus
(Mateus 4.1-11, Lukas 4.1-13)

12 Be mole mao, Itautau
Tutui isula Iesus ta ila ngan
tibur modamodanga.
13 *Ei idio ngan tibur toa
oa aea ado sangaul pange, be
Satan itobatoba ei. Ei ima-
mado toman ngan gid masi-
lau saksak, be gid anggelo
tinam tilua ei.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(Mateus 4.12-17, Lukas 4.14-15)

14 *Be muriai ngan tidol
Ioanes ngan luma panasnga
aea, Iesus ila ngan gid tuanga
Galili ta ipaola Deo ele ato
kemi.
15 *Ta ikeo, “Ado toa Deo
isio ne tota inama. Madonga
Deo ibageai ta iuot. Tota gimi
manta apul lolomi ta lolomi
matua ngan ele ato kemi!”

Iesus ibaba panua pange ta tinasi ei
(Mateus 4.18-22, Lukas 5.1-11)

16 Idio ta Iesus ipapaele
labiai ngan liu kapei Galili,
ta igera Saimon ga itar kakau
Andreas titatado puo liuiai,
ngansa gisirua tibabada ia
iman led pat aea.
17 Ta Iesus ikeo pagisirua,
“Gimirua anam anasi gau, ta
gau ga napaoatai gimi ngan
badanga panua ga tinam pa-
gau, mambe labone ababada
ia.”
18 Mole mao, gisirua titnan
led puo ga idio, ta tila tinasi
ei.
19 Idio ta ilalala pade ta
igera Jems toa Sebedi ele
gergeu ga itar kakau Ioanes.
Gisirua pade timamado oa-
gaeai ta tiaman led puo.
20 Mole mao, ibaba gisirua.
Tota titnan tamad Sebedi ga
idio oagaeai gisingada ele
panua naurata ad, ta gisirua
tila tinasi ei.

Iesus isere iriau paeamao ngan eaba ede
(Lukas 4.31-37)

21 Idio ta Iesus asingada
ele aluagau tila Kapernaum.
Be mole mao idudunga ngan
luma raring aea ngan Ado
Earainga aea ta ipapaoatai
gid.
22 *Tilongo ele paoatainga
ta timatala kapei, ngansa ei
ipapaoatai gid mambe gid
madidnga apu ad mao, be
ikakado paoatainga mambe
eaba ieda kapei.
23 Be mole mao, eaba
ede ingangar luma raring
aea iloleai. Iriau paeamao
ienono pan
24 *ta ikeo, “Iesus, Nasaret
am, eao ga kado mado ngan

* **1:11:** Sng 2.7, Ais 42.1, Mt 12.18, Mk 9.7 * **1:13:** Sng 91.11-13 * **1:14:** Mk 6.17 * **1:15:** Mt 3.2 * **1:22:** Mt 7.28-29 * **1:24:** Mk 5.7

gai? Eao nam ngan pae-
abunga gai na? Gau naoatai
ngan eao. Eao Eaba Tutui ton
Deo."
25 Be Iesus idaba iriau
paeamao ta ikeo, "Kapin
aoam ta tnan ei."
26 *Tota iriau paeamao toa
oa inuga ei paeamao tau ta
ingangar, ga kus ta itnan ei
ga ila.
27 Be panua toa ngada
oa tikakrik ta tibeta pol
ngan gid bedane, "Danga ne
saoa toa? Eine paoatainga
pau ede inam pan eaba
ieda kapei! Ei iposa pagid
iriau papaeamao ta tilongo
ilinge."
28 *Tota iualu ilado man-
manae ga ila ngan tuanga toa
ngada oa Galili.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine
(Mateus 8.14-15, Lukas 4.38-39)

29 Iesus asingada ele alua-
gau titnan luma raring aea
ga tiuot ta tila tutui pan Sai-
mon ga Andreas led lumaeai.
Jems ga Ioanes tila pade.
30 Be Saimon ilaoa taine
itin iuanaoana ta ienono
imuliai. Be tutui ngan Iesus
inama iuot, tipalongo ei.
31 Ei ila boloma pan ta ikisi
ibage ta ilua ei ga idae. Be
oanaoananga itnan ei, ta ila
ipan ad annga.

Iesus ikado kemi panua busa
(Mateus 8.16-17, Lukas 4.40-41)

32 Ado idil ngan lailai
toaiua, be gid panua tital
panua busa ad dibala ta tila
pan Iesus. Ga tital paden-
gada toa iriau papaeamao
ienono ngan gid ta tila pan.
33 Gid ipom toa ngada oa
tuangai tinam timadmadid
atama iaoai.
34 *Ta ei ikemi panua
busa ad dibala imata ede
ga ede, ga iseresere iriau
papaeamao pagid panua
padengada. Be ei ilongean
gid iriau papaeamao ta
tiposaposa mao, ngansa gid
tiuatai ngan ei sai.

Iesus ila ngan tuanga busa Galili
(Lukas 4.42-44)

35 *Gaga iuangga itakai, be
Iesus idae ta iuot ga ila ngan
tibur modamodanga. Ei idio
iraring toa eoa.
36 Be Saimon masin tiloilo
ei.
37 Tiuot ngan ei ga kus
ta tikeo, "Panua busa tiloilo
eao."
38 Be ikeo pagid, "Kemi
ngan tala ngan gid tuanga
padengada boloma, ta iran-
grang ngan napaola posanga
ga ila pagid. Ngansa gau
nanama ngan ipu tota nene."
39 *Idio ta ila ngan
gid tuanga busa Galili ga
idudunga ngan gid luma
raring aea, ta ipaola Deo
ele posanga ga ila pagid ga
iseresere iriau papaeamao.

* **1:26:** Mk 9.26 * **1:28:** Mt 4.24 * **1:34:** Mk 3.10-12 * **1:35:** Mt 14.23, Mk 6.46 * **1:39:** Mt 4.23, 9.35

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Mateus 8.1-4, Lukas 5.12-16)

40 Idio ta eaba ede aea dibala kankan ila pan Iesus. Ei ikor iae pan ta ibeta matua ei bedane, “Oangga eao kim, eao rangrang ngan kado tinig ga iuot kemi Deo imatai*.”
41 Iesus iuduan ei ta idol ibage ga idae ngan ei ta ikeo, “Gau nakim. Eao tinim iuot kemi.”
42 Be mole mao, dibala kankan itnan ei ta iuot kemi pade.
43 Iesus isula ei manmanae ga ila be iposa matua pan bedane,
44 *“Gabit kemi. Keo pan eaba eta pade mao. Be la tutui pan eaba tenainga aea ta pasolan tinim pan. Ga kus ta tal lem tenainga ngan tinim iuot kemi, mambe Moses ele apu ikeo ngan. Kadonga toa ne ga ipasolan gid mambe tinim iuot kemi tautaunga.”
45 Be mao. Eaba toa oa ila ta iuaoa pagid panua busa ngan danga toa oa ta ipaoasasa aea posanga. Toa bedaoa ta Iesus irangrang ngan ilalala tuangai panua matadeai mao. Be ei idio ngan tibur modamodanga, ta panua busa ngan tuanga toa ngada oa tilagalaga pan.

2

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate
(Mateus 9.1-8, Lukas 5.17-26)

1 Ado edengada ila ga kus ta Iesus iluai mulian ele tuangai Kapernaum. Ta gid panua tilongo mambe ei imamado lumaeai.
2 Be panua busa tiluplup ta tipakaranga luma ilolo, be atama iaoa pade iuon ngan gid panua. Ei ipaola Deo ele posanga ila pagid.
3 Be panua pange tibisi eaba ede ngan aea nagarengreng ta tinam. Eaba toa oa iae ga ibage imate.
4 Be tirangrang ngan tibada ei ga ila boloma pan mao, ngansa panua busa ga edap mao. Tota tidae ga tila ta tirepe usi gadae ngan tibur toa Iesus imamado ngan. Tikaukau aea nagarengreng ngan oaro ta tipasil ei ngan baba toa oa ta idudunga lumaeai.
5 Iesus igera led kadonga lolo matua aea ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Leg eaba, gau nasamum lem kadonga sasat na.”

6 Be gid madidnga apu ad timamado pade ta tikeo lolodeai bedane,
7 “Ikamado ga eaba toa ne iposa bedane? Ei iuangga ibada Deo imul! Eaba eta irangrang ngan isamum kadonga sasat mao. Deo kekelen irangrang.”

* **1:40:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.* * **1:44:** Wkp 14.1-32

8 Be mole mao toa iloleai
oa, Iesus iuatai ngan led
posanga lolodeai ta ikeo
pagid bedane, “Ikamado ga
aposa bedaoa lolomiai?
9 Posanga isaoa aea nau-
rata malan: oangga nakeo
pan dibala tamad bedane,
‘Gau nasamum lem kadonga
sasat,’ mao oangga nakeo,
‘Dae madid, bada am na-
garengreng ta lalala’?
10 Be gau ga napasolan
gimi ta irangrang ngan
aoatai kemi mambe Eaba
Inat ieda kapei tanoeai ngan
samumnga kadonga sasat.”
Ta ikeo pan dibala tamad
bedane,
11 “Nakeo pago, dae madid,
bada am nagarengreng ta la
lem lumaeai.”
12 Tota eaba toa oa idae
imadid ta manmanae ibada
aea nagarengreng ta iuot ga
ila panua busa matadeai. Ta
gid toa ngada oa timatala
kapei ga tisoa Deo ieda ta
tikeo, “Mugaeai ga inam,
gai agera danga eta bedane
mao!”

Iesus ibaba Livai ta inasi ei
(Mateus 9.9-13, Lukas 5.27-32)

13 Idio ta Iesus ila labiai
ngan liu kapei Galili pade.
Be ipom kapei tila pan, ta
ipaoatai gid.
14 Ga kus ta ilalala ga ila
ta igera Livai toa Alpius inat
imamado ngan luma takis
aea. Ta Iesus ikeo pan, “Eao
nam nasi gau.” Tota idae ta
ila inasi ei.
15 Idio ta gisirua timamado
Livai ele lumaeai ga tianean.
Be panua busa takis ad ga
kadonga sasat ad timamado
ga tianean toman ngan Iesus
ga ele aluagau. Ngansa
panua matad ede ga ede
tinasnasi ei.
16 *Be gid madidnga apu ad
ga gid Parisi tigera ei ianean
toman ngan gid panua
kadonga sasat ad ga panua
takis ad, ta tikeo pagid ele
aluagau bedane, “Ikamado
ga ami Maron ianean toman
ngan gid panua kadonga
sasat ad ga panua takis ad?”
17 Be Iesus ilongo toa be-
daoa ta ikeo pagid, “Gid
panua tinid kemi led ipu eta
ngan tila pan eaba keminga
aea mao, be gid dibala tila-
galaga pan. Gau nanam
ngan babanga gid panua tu-
tui mao, be nanam ngan
babanga gid panua kadonga
sasat ad.”

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao
(Mateus 9.14-17, Lukas 5.33-39)

18 Be gid aluagau ton
Ioanes Paliliunga aea
ga togid Parisi tinasnasi
kadonga ngan plesenga
annga. Ta ado ede tila pan
Iesus ta tibeta ei, “Ikamado
ga gid aluagau ton Ioanes
Paliliunga aea ga togid Parisi
tiplese annga, be eao lem
aluagau tiplese annga mao?”
19 Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Oangga
eaba ede iuai taine ta

* **2:16:** Mt 11.19

tikado eaneannga ngan led
oainga, gid toman ngan
oaeoaed tirangrang ngan
tiplese annga pade? Eine
mao. Oangga eaba oainga
imamado toman ngan gid,
tinid igelgel ta tirangrang
ngan tiplese annga mao.
20 Be ado ede muriai,
panua padengada ga
tipaeaoa eaba toa oa ga ila
aluai ngan gid. Ta ngan ado
toaiua, gid ga tiplese annga.

21 "Eaba eta irangrang
ngan ibada malo ilia pau
ta isaisai ngan aea malo
mugamuga aea krak mao.
Oangga ikado bedaoa, be
imum ga kus ta ipaeanado,
eine malo pau ilia ga itaka
malo mugamuga ga paea-
mao.*
22 Be eaba eta irangrang
ngan iparere oain pau ngan
meme itin kukul mugamuga
mao. Oangga ikado bedane,
eine oain pau ga ikado meme
itin kukul mugamuga ga pak.
Ta oain ga itoki, ga meme itin
kukul pade ga iduaea. Be
gita taparere oain pau ngan
meme itin kukul papau."

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea
(Mateus 12.1-8, Lukas 6.1-5)

23 Idio ta ngan Ado Ear-
ainga aea ede, Iesus ilalala
rabu ngan dadanga wit, be
ele aluagau tipasu wit itau-
tau edengada ta tianean ga
tilalala.
24 *Be gid Parisi tikeo pan
bedane, "Ega, ikamado ga
lem aluagau tikado kadonga
itutui mao ngan Ado Ear-
ainga aea?"

25 *Be ikeo pagid, "Kado
gimi aoato laulau ngan Devit
ele kadonga toa mugaeai oa
mao? Ngan ado toaiua, Devit
asingada iuaeoae ad annga
mao, ta pitoreagid.
26 *Ta idudunga Deo ele
palatai ngan ado toaiua
Abiatar iman madidnga
kapei tenainga aea, ta ibada
bret tenainga aea toa ienono
Deo imatai ta ian. Be
bret toa oa, itutui ngan gid
panua tenainga ad kekelegid
tianean. Be Devit ian ta ipan
iuaeuae ad pade."

27 *Ta Iesus ikeo pagid,
"Deo ele ipu ngan dolnga gid
eababa, eine ngan nasinga
gid apu ngan Ado Earainga
aea mao. Be ele ipu ngan dol-
nga Ado Earainga aea, eine
ngan luanga gid eababa.
28 Tota Eaba Inat, ei Maron
ngan Ado Earainga aea
pade."

3

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikemi eaba ibage
(Mateus 12.9-14, Lukas 6.6-11)

* **2:21:** Ikamado ga Iesus ikeo ga malo pau ilia ga itaka malo mugamuga? Eine ngansa gid Israel mugaeai, ad malo ede pade ngan gita ada malo labone. Togid, oangga tiuaoai pau ga kus ta timum ta tipaeanado, eine ga ila kakauede. * **2:24:** Lo 23.25 * **2:25:** 1Sml 21.1-6 * **2:26:** Wkp 24.5-9 * **2:27:** Lo 5.14

1 Idio ta Iesus idudunga
pade ngan luma raring aea.
Be eaba ede ibage imate ima-
mado toa eoa.
2 Be gid panua matad in-
gitngit Iesus, ngansa oangga
tigera ei ikado kemi dibala
ngan Ado Earainga aea, eine
ga tisol ei ngan posanga.
3 Be ikeo pan eaba toa
ibage imate oa bedane,
“Nam madid rabu.”
4 *Ta ibeta gid bedane,
“Ngan Ado Earainga aea,
eine tutui ngan takado
kadonga kemi, mao takado
kadonga paeamao? Eine
tutui oangga tabada mulian
gid panua, mao tapaeabu
ngan gid?” Be gid tiposa eta
mao.
5 Ta imata inono gid kelede
kelede be ilolo bake, ngansa
tipaki tangad ngan posanga
tautaunga, ta ei ilolo itang.
Ta ikeo pan eaba toa oa,
“Patutui bagem.” Io, ipatu-
tui ibage, be ibage iuot kemi
pade.
6 *Idio ta gid Parisi tiuot ga
tila tiluplup toman ngan Erot
ele panua, ta tiloilo edap eta
ngan pamatenga ei.

Panua busa tiluplup boloma ngan liu kapei Galili

7 Idio ta Iesus asingada ele
aluagau titnan tuanga toa oa
ta tila ngan liu kapei Galili.
Be gid ipom tinasi gid. Gid
panua Galili, ga Iudea,
8 ga tuanga Ierusalem, ga
tibur Idumea, ga gid tuanga
iadag ngan eau Iordan, ga
tuanga Tair ga Saidon, ga
gid tuanga boloma ngan,
gid busa tilongo ngan ele
kadonga ta tilagalaga pan.
9 Ta ikeo pagid ele alua-
gau ngan tibada oaga eta ga
inam ta imomono boloma, ta
oangga gid ipom tigong ei,
eine ga idug ga idae ngan.
10 *Ngansa ei ikakado kemi
panua busa. Ta sapadua
tidibal, eine tiparpar ngan
sibonga ei ta tipairile ngan
gid.

Iesus ikakado kemi panua busa.

11 *Be oangga gid iriau pa-
paeamao tigera ei, gid tikor
aed ngan ei ta tingangar ta
tikeo, “Eao Deo Inat.”
12 *Be ei ipakoko gid matua
tau ngan tiuaoa ngan ei sai.

Iesus idol ele aluagau sangaul ga igegea rua

(Mateus 10.1-4, Lukas 6.12-16)

13 Idio ta Iesus idae ga ila
lusiai ta ibaba gid panua toa
ikim gid, ta tila pan.
14 Ei idol panua sangaul ga
igegea rua ta iuato gid ele

* **3:4:** Lu 14.3 * **3:6:** Mt 22.15-16 * **3:10:** Mt 14.36 * **3:11:** Lu 4.41 * **3:12:** Mk 1.34

panua ato ad. Ei ikim timamado toman ngan ei somisomi, ta iuangga isula gid ga tila tipaola posanga,
15 ga iuangga ipamatua gid ngan serenga iriau papaeamao.
16 *Gid sangaul ga igegea rua toa Iesus idol oa, edad ga bedane: Saimon toa Iesus iuato ieda ede pade Petrus,
17 *ga Jems toa Sebedi inat, ga itar kakau Ioanes. (Iesus iuato gisirua edad ede pade Boanerges. Be edaeda toa ne ipu bedane: Gisirua mambe mariamba ele tandanga.)
18 Ga idol Andreas, ga Pilip, ga Bartolomeus, ga Mateus, ga Tomas, ga Jems toa Alpius inat, ga Tadius, ga Saimon Selot*,
19 ga Iudas Iskariot toa muriai idol Iesus ga idae aea isat bagedeai.

Madidnga apu ad tiuangga Iesus iboko toman ngan Belsebul
(Mateus 12.22-32, Lukas 11.14-23, 12.10)

20 Idio ta Iesus idudunga lumaeai. Be panua busa tiluplup pade ta tikado ga Iesus asingada ele aluagau tirangrang ngan tian ad annga mao.
21 Be isobosobo tilongo toa bedaoa ta tikeo ga ei imangamanga. Tota tila ngan badanga ei mulian.
22 *Be gid madidnga apu ad titnan Ierusalem ga tinam ta tikeo, "Belsebul† toa gid iriau papaeamao ad madidnga ienono pan, ta iseresere gid iriau papaeamao ngan Belsebul iura."
23 Be Iesus ibaba gid ga tinam pan ta itado oanenga itna pagid bedane, "Satan irangrang ngan isere Satan mao.
24 Oangga maron kapei ede ele panua timapoga ta tiparau pol ngan gid, irangrang ngan timadid matua mao.
25 Ga oangga gid panua ngan luma ede timapoga ta tiparau pol ngan gid, gid iaoa kelede toa oa tirangrang ngan timadid matua mao pade.
26 Tota oangga Satan ele panua timapoga ta tiparau pol ngan gid, eine ga timadid matua mao, be gid ga timukuru ga tila.
27 Be eaba eta irangrang ngan idudunga sapaean ngan luma ton eaba iura kapei ngan lubnga ele danga sisid mao. Be oangga ikaukau eaba toa iura kapei oa ngan kenga ga kus, tota ei ga irangrang ngan ilub ele danga toa ngada oa lumaeai.
28 Nakeo tautaunga pagimi, Deo ga isamum panua led kadonga sasat ga led posanga papaeamao imata ede ga ede,
29 be eaba sai ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda, Deo ga isamum ele kadonga sat mao. Labone ga muriai

* **3:16:** Ins 1.42 * **3:17:** Lu 9.54 * **3:18:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda *Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.* * **3:22:** Mt 9.34, 10.25 † **3:22:** *Belsebul eine Satan ieda ede pade.*

pade ele kadonga sat aea
samumnga mao ga ilalala ga
ila.”
30 Iesus ikeo bedaoa
ngansa gid tikeo ga iriau
paeamao ienono pan.

Iesus itna ga itar kakakau tila pan
(Mateus 12.46-50, Lukas 8.19-21)

31 *Idio ta Iesus itna toman
ngan itar kakakau tinam ta
timadmadid gaot ngan luma
toa oa, be tisula ato ga ila pan
ta tiuangga ei ila pagid.
32 Panua busa timamado
ga tibalil ngan ei ta tikeo pan
bedane, “Ega, tnam ga am
kakakau ga liulium timad-
madid gaot, be tiuangga tig-
era go.”
33 Ta ikoli led posanga
bedane, “Sai gau tnag, ga
sapadua ag kakakau?”
34 Ta imata ila pagid panua
toa timamado ga tibalil ngan
ei ta ikeo, “Ega, gau tnag ga
ag kakakau tota eko.
35 Ngansa eaba sai inasi
Deo ele kimnga, ei ag
kakakau ga liuliug ga tnat-
nag.”

4

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai
(Mateus 13.1-9, Lukas 8.4-8)

1 *Idio ta Iesus ila ngan liu
kapei Galili ta ipaoatai gid
panua pade. Ipom kapei tau
tinam tiluplup pan, ta idae
oagaeai ta idio imado. Gid
ipom timadmadid labiai,
2 *be ei itado oanenga itna
busa pagid ngan paoatainga
gid. Ei ipapaoatai gid ta ikeo,
3 “Alongo, dadanga itama
ila isiran wit ipuapua dadan-
gai.
4 Ei isisiran ga ila, be wit
ipuapua idanga ede itaptap
ga idio edap isaleai. Ta gid
man tinam tian ga kus.
5 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio ngan tano
aea patpat kapeipei. Be tano
kapei tau mao, tota wit ipara
ga idae manmanae ngansa
isulug tau mao.
6 Ado ipara ga idae ta ilaba
wit. Be wit iuaroar tos ngan
pat, tota imalai ga imisi.
7 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio rabu ngan
oaroaro aea gigi. Be oaroaro
idae kapei ta imol wit ta iran-
grang ngan itautau mao.
8 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio ngan tano
kemi, ta idae kapei ga itautau
iuot busa. Idanga ede itautau
iuot sangaul tol, idanga ede
itautau iuot sangalima san-
gaul ede, idanga ede itautau
iuot buno.”
9 Ta Iesus ikeo, “Eaba sai
itanga, manta ilongo kemi
posanga toaine.”

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Mateus 13.10-17, Lukas 8.9-10)

10 Idio ta Iesus imamado
toman ngan ele aluagau
sangaul igegea rua ga gid
panua toa tinasnasi ei, ta
gid kekelegid timamado. Ta

* **3:31:** Mk 6.3, Ins 2.12, PA 1.14 * **4:1:** Mk 3.7-9, Lu 5.1-3 * **4:2:** Mt 13.34, Mk 4.33-34

tibeta ei ngan gid oanenga
itna toa oa ipu madongan.
11 Ta ikeo pagid, “Deo
ipaola pagimi ngan posanga
ipu mumulnga ngan
madonga ibageai. Be gid
panua toa timan iaoa ede
toman ngan gita mao, gid ga
tibada posanga toa ngada ne
ngan oanenga itna kekelen.
12 *Toa bedaoa ta,

“ ‘Matad igeragera, be labo-
rad ibada mao.
Ga tangad ilongolongo,
be tibada oatainga
mao.
Ngan kado ta tipul
lolod ta nasamum led
kadonga sasat.’ ”

Iesus ipaola oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Mateus 13.18-23, Lukas 8.11-15)

13 Idio ta Iesus ibeta gid,
“Oanenga itna toa ne, gimi
aoatai ngan ipu mao na?
Oangga bedaoa, gimi ga
aoatai ngan oanenga itna
padengada madongan?
14 Dadanga itama eine
mambe eaba itado Deo ele
posanga ga ila pagid panua.
15 Be Deo ele posanga
ila pagid panua edengada
mambe wit ipuapua itaptap
edap isaleai. Gid tilongo Deo
ele posanga, be manmanae
Satan inam ta ipaeaoa
posanga toa lolodeai oa.
16 Be Deo ele posanga
ila pagid panua padengada
mambe wit ipuapua itaptap
ngan tano aea patpat. Gid
tilongo Deo ele posanga ga
tibada manmanae ta tinid
igelgel ngan.
17 Be posanga toa oa isulug
lolodeai mao, mambe wit
iuaroar isulug gadio tanoeai
mao. Gid timamado mole
mao, ta oangga kadonga
kulupulupu iuot, ga gid
panua tipaieiei sapadua
tinasi Deo ele posanga, eine
led kadonga lolo matua aea
itap manmanae tau.
18 Be Deo ele posanga
ila pagid panua padengada
mambe wit ipuapua itaptap
ga idio ngan oaroaro aea gigi.
Gid tilongo Deo ele posanga,
19 *be gid danga tanoeai
aea ikakado ga lolod ede
ga ede, ga tikim tau pat ta
ipabuobuo laborad, ga tin-
gale danga imata ede ga
ede. Tota gid danga toa
oa iuot mambe oaroaro aea
gigi toa imol Deo ele posanga
lolodeai ta irangrang ngan
itautau iuot mao.
20 Be Deo ele posanga
ila pagid panua padengada
mambe wit ipuapua itaptap
ga idio ngan tano kemi. Gid
tilongo Deo ele posanga ta
tikikisi kemi lolodeai. Tota
gid mambe tano kemi toa
wit itautau iuot busa ngan.
Idanga ede itautau iuot
sangaul tol, padengada itau-
tau iuot sangalima sangaul
ede, padengada itautau iuot
buno.”

Deo ele posanga eine mambe lam itara
(Lukas 8.16-18)

* **4:12:** Ais 6.9-10, PA 28.26-27 * **4:19:** Mt 19.23-24 * **4:21:** Mt 5.15, Lu 11.33

21 *Idio ta Iesus ikeo pagid,
“Oangga eaba eta ibada lam
ga inam, ei ga irobi ngan ulo
mao, ga idol mul ibuloloeai
mao pade. Be ei ga idol ga
idae ngan lam imul, ngan
tibur ede masaeai.

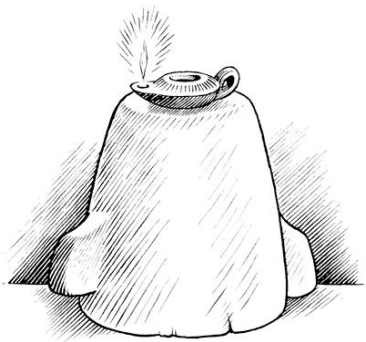

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Tadol lam ngan tibur ede masaeai.

22 *Ngansa saoa danga
labone ienono mumulnga,
eine muriai ga iuot masaeai.
Be saoa posanga toa ipu
ienono masaeai mao, muriai
eine ga iuot merengai.
23 Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine.”

24 *Iesus ikeo pagid pade
bedane, “Be posanga toa
gimi alongo, manta matami
nanan kemi. Saoa kadonga
gimi anasi ngan longonga
Deo ele posanga, ei ga
ibada oatainga pagimi ngan
kadonga lalaede toa bedaoa,
be ei ga ikado ga lemi
oatainga ilalala ga idae pade.
25 *Oangga sai ele
oatainga, Deo ga igal tatan
ele oatainga ga ila kapei. Be
oangga sai ele oatainga mao,
saoa danga ei iuatai ngan
kautede, eine Deo ga ikado
ga imata sapian.”

Oanenga itna ngan annga ele paranga

26 Iesus ikeo pade bedane,
“Madonga Deo ibageai eine
mambe eaba ede iarum kon
ipuapua dadangai.
27 Bong ga bong eaba toa oa
ienono. Ado ga ado idae ta
ilalala, be ei iuatai mao, kon
toa oa ipara madongan.
28 Tano kekelen ikado ga
kon ipara ga idae ta itautau
iuot. Ilaun iuot mugaeai, ga
kus ta aea boloae pros ga iuot
irabuiai, ga kus ta itautau
iuot aea boloae iloleai.
29 *Be oangga itautau itub
ga ila kapei, manmanae eaba
toa oa iket ta ibada, ngansa
aea laoe iuot na.”

Oanenga itna ngan mastet ipuapua

(Mateus 13.31-32, Lukas 13.18-19)

30 Iesus ikeo pade bedane,
“Madonga Deo ibageai eine
mambe saoa danga? Oa-
nenga itna isaoa kemi ta na-
paola pagimi ngan?
31 Eine mambe mastet
ipuapua taearum dadangai.
Mastet ipuapua kakauede
tau ngan gid annga ipuapua
toa ngada ne tanoeai.
32 Be oangga taearum ga
kus ta ipara ga idae, eine idae
ga ila kapei ta iasal gid annga

* **4:22:** Mt 10.26, Lu 12.2 * **4:24:** Mt 7.2 * **4:25:** Mt 13.12, 25.29, Lu 19.26
* **4:29:** Jol 3.13, PM 14.15

padengada dadangai. Ibogaboga ila kapeipei ta irangrang ngan gid man tirau ad luma ngan ta timado kemi aea molomoloeai.”

Iesus itado gid oanenga itna mon
(Mateus 13.34-35)

33 Idio ta Iesus itado oanenga itna busa pagid toa bedaoa, irangrang ngan tilongolongo ga laborad ibabada.
34 Be ei iposa masaeai pagid ngan danga eta mao. Ei itado gid oanenga itna mon. Be oangga imamado toman ngan ele aluagau kekelegid, eine ipaola posanga toa ngada oa ipu pagid.

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Mateus 8.23-27, Lukas 8.22-25)

35 Idio ta ado idil ngan lailai toaiua, ta Iesus ikeo pagid ele aluagau bedane, “Gita taore ga tala ngan liu isal iadag.”
36 Tota titnan gid ipom ga tidio, be gid tidae ngan oaga toa Iesus imamado ngan. Be oaga padengada tinasi gid.
37 Idio ta rai kapei iuot ta sobo iraurau led oaga. Ta oaga ilolo iuangga iuon ngan lilimo.
38 Be ei idio oaga imuriai, ta ilabora idae ngan aea nakulnga ta ieno. Tota tiuaoan ei ta tikeo, “Eaba paoatainga am, teta pade taduaea, be matam ila ngan mao?”
39 Tota Iesus idae imadid ta idaba rai ga ngalu ta ikeo, “Ikaranga na! Aoam itano ga idio!” Tota rai ga ngalu kos ga idio, be tibur madlo ituntun.
40 Ta ikeo pagid, “Ikamado ga amataud? Lolomi matua eta maitne?”
41 Be gid tilolon ngan ei kapei tau, ta tibetabeta pol ngan gid, “Eaba toa ne sai, ta rai ga ngalu tilongo ilinge?”

5

Iesus isere gid iriau papaeamao ngan eaba ede
(Mateus 8.28-34, Lukas 8.26-39)

1 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tiuot liu isal iadag ngan tibur togid Gerasa.
2 Ei itnan oaga ga idio, be manmanae eaba ede inam dengaeai ga ila pan. Iriau paeamao ienono pan
3 ta ikado ei ta imamado alele ngan gid denga. Panua tiuangga tiaud ei ngan sen, be tirangrang mao.
4 Somisomi tiaud iae ga ibage ngan sen ga ankap, be ei idada sen ga iketi ga igoro ankap pade. Tota eaba eta irangrang ngan ipakoko ei mao.
5 Somisomi bong ga ado ei idio imamado alele dengaeai ga bereoeai, be ingangar ga iketket itin ngan patpat.
6 Ei igera Iesus aluai maitne, ta ilado ga ila pan ta ikor iae.
7 *Be ingangar matua tau ta ikeo, “Iesus, gergeu ton Deo Gadae Tau, eao ga kado mado ngan gau? Nabeta eao

* **5:7:** Mk 1.24

ngan Deo ieda, paieiei gau
padam."
8 Ei ikeo toa bedaoa ngansa
Iesus ikeo pan bedane, "Iriau
paeamao, eao tnan eaba toa
ne ga idio!"
9 Ta Iesus ibeta ei, "Eao
edam sai?"
Ta ikeo, "Gau edag Ipom,
ngansa gai busa tau."
10 Ta gid tibeta ei matua
ngan isere gid ta titnan tibur
toa oa mao.
11 Be boloma ngan bereo
toa oa, gaea ipu kapei ede
tianean.
12 Ta gid iriau papaea-
mao tibeta ei matua be-
dane, "Longean gai ta ala
adudunga ngan gaea ipu ga
eoa."
13 Ta Iesus ilongo. Tota
gid iriau papaeamao titnan
eaba toa oa ta tila tidudunga
ngan gaea ipu. Be man-
manae gid gaea tiladlado ga
titaptap perpereai ga tisu-
lug liuiai. Tota gid gaea
toa bunoringring rua oa tidal
liuiai ga timatemate.
14 Be gid panua toa timari-
ala ngan gaea oa tiaoa ga tila
tipalongo gid panua tuan-
gai ga gid panua gaot ngan
tuanga. Tota gid busa tila
ngan geranga saoa danga
iuot.
15 Ta tila pan Iesus ta tigera
eaba toa mugaeai gid iriau
papaeamao timamado pan.
Be patautene eaba toa oa
ilolo iluai mulian ga ipit malo
kemi ta imamado. Tigera
bedaoa ta timataud.
16 Ta gid panua toa tigera
saoa danga iuot oa aoad inasi
pagid ngan iriau papaeamao
titnan eaba toa oa madon-
gan, ga ngan gid gaea titap
perpereai.
17 Be gid panua tiparpar
pan Iesus ngan itnan gid ta
ila ngan tibur eta pade.
18 Idio ta Iesus iuangga
idae oagaeai, be eaba toa
iriau papaeamao titnan ei
oa ibeta matua Iesus ngan
ilalala toman ngan ei somi-
somi.
19 Be Iesus ipalua ei ta ikeo,
"Eao luago ga la lem lumaeai
pagid sobosobom, ta palongo
gid ngan saoa danga Maron
ikado ngan eao ga ilolo isat
ngan go."
20 Idio ta eaba toa oa
ilalala ga ila ngan gid tuanga
Dekapolis ta ipaoasasa
posanga ngan saoa danga
Iesus ikado ngan ei, ta
timatala kapei.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga

(Mateus 9.18-26, Lukas 8.40-56)

21 Idio ta Iesus asingada ele
aluagau tidae oagaeai pade
ta tiuore ga tila ngan liu isal
iadag. Ei isulug ta imad-
madid labiai, be panua busa
tiama ga tinam pan.
22 Be madidnga ede ngan
luma raring aea, ieda Iairus,
inam igera ei ta ikor iae
boloma pan.
23 Ei iansaban Iesus ta
ibeta matua bedane, "Natug
taine teta pade imate. Nam
dol bagem ga idae ngan ei,
ta itin iuot kemi mulian ta
imamado."

24 Tota gisirua tila, be ipom
kapei tinasi gid ta tigong ei.

25 Be taine ede ilalala
toman ngan gid. Ei aea
dibala sing palapala ikakado
ei irangrang ngan aea rai
sangaul ga igegea rua.

26 Aea ieieinga kapei ta ila
pagid panua keminga ad ta
iuolol gid ga irangrang ngan
ele pat kus, be itin iuot kemi
eta mao. Aea dibala ila paea-
mao ta iasal toa mugaeai aea
pade.

27-28 Be taine toa oa ilongo
Iesus iualu, ta ikeo iloleai
bedane, "Oangga nasibo ele
pononga, tota tinig ga iuot
kemi." Tota idudunga ipom
lolodeai ta ila Iesus imuriai
ta isibo ele pononga.

29 Be mole mao, sing pala-
pala ilaea ngan ei ta inaman
aea dibala kus.

30 *Be Iesus iuatai man-
manae mambe iura idanga
ede ila ngan keminga, ta ipul
ei ipom lolodeai ta ibeta, "Sai
isibo leg pononga?"

31 Ta ele aluagau tikeo,
"Gera, panua busa tigong go.
Eao kamado beta ngan sai
isibo go?"

32 Be imata kleng alele
ngan gid ipom ngan geranga
sai ikado toa bedaoa.

33 Be taine toa oa iuatai
ngan kadonga toa iuot ngan
ei, ta imataud ga isamimi. Ta
inam ikor iae pan ta iuaoa
ngan gid danga toa ngada oa.

34 *Ta Iesus ikeo pan
bedane, "Taine, lem kadonga
lolo matua aea ikado ga
tinim iuot kemi. Lolom itarui
ta la. Eao am dibala kus."

35 Ei iposaposa maitne, be
gid panua tinam madidnga
toa oa ele lumaeai ga tinam
ta tikeo, "Natum taine imate
o. Paeaea eaba paoatainga
aea ne pade mao."

36 Be Iesus imata ila ngan
posanga toa oa mao ta
ikeo pan madidnga toa oa,
"Mataud mao. Lolom matua
kekelen."

37 Iesus ipaidi gid panua
padengada, be ibada Petrus
ga Jems ga itar kakau Ioanes
kekelegid

38 ta tila madidnga ele
lumaeai. Toa eoa igera
panua titangtang ga tiansa-
ban ga arerengad kapei.

39 Ei idudunga lumaeai ta
ikeo pagid, "Ikamado ga ar-
erengami ga atangtang toa
bedaoa? Gergeu imate mao.
Ei ienono."

40 Be gid tinging ngan ei.

Be ei isere gid toa ngada oa
ga tila gaot. Ta ibada gergeu
itama ga itna toman ngan
ele aluagau toa oa kekelegid,
ta ila boloma ngan taine
kakauede imul.

41 *Ei ikisi gergeu toa oa
ibage ta ikeo, "Talita kum."
(Posanga toa ne ipu bedane,
"Taine kakauede, nakeo
pago, dae!")

---

* **5:30:** Lu 6.19 * **5:34:** Mk 10.52, Lu 7.50, 17.19 * **5:41:** Lu 7.14

Ei ikisi gergeu ibage ta ikeo, “Talita kum.”

42 Be mole mao, taine kakauede toa oa idae imadid ta ilalala. Ngansa ei aea rai sangaul ga igegea rua. Gid tigera ta timatala kapei tau.

43 Be ei iposa matua pagid ta ikeo ga tiposa alele ngan danga toa oa mao. Ga kus ta ikeo ga tipan taine kakauede aea annga.

6

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus

(Mateus 13.53-58, Lukas 4.16-30)

1 Idio ta Iesus itnan tibur toa oa ta ila aea tuanga ipuiai Nasaret. Ele aluagau pade tinasi ei.

2 *Be ngan Ado Earainga aea, ei ila ngan luma raring aea ta ipaoatai gid panua.

Panua busa tilongo ele posanga ta titogragid ta tikeo, “Eaba toa ne ibada ele oatainga madongan? Ele posanga inam sida ga inam? Be sai ipamatua ei ta ikakado gid uisinga?

3 Be tautaunga ei Maria ele gergeu toa mugaeai ikakado luma. Ei itar kakakau Jems ga Iosep ga Iudas ga Saimon ga iliuliu pade timamado toman ngan gita.” Gid lolod paeamao ngan ei ta tiposa bedaoa.

4 *Ta Iesus ikeo pagid, “Oangga eaba ibada Deo iaoa ta ila ngan tuanga ga tuanga, gid busa ga tilolon ngan ei. Be oangga ila aea tuanga ipuiai, pagid isobosobo ga iaoa kelede ei ton, gid ga tilolon ngan ei mao.”

5 Tota ei irangrang ngan ikado uisinga kapei eta toa eoa mao. Be idol ibage ga idae ngan dibala pidaede ta ikado kemi gid.

6 Ta igera mambe lolod matua eta mao ta itograi. Be ei ila ngan gid tuanga boloma ta ipapaoatai gid.

Iesus isula ele aluagau ta tila ngan gid tuanga

(Mateus 10.5-15, Lukas 9.1-6)

7 Idio ta Iesus ibaba ele aluagau sangaul ga igegea rua ta tinam pan. Ei ipamatua gid ngan serenga iriau papaeamao, ta isula gid ruangada ga tila ngan tuanga ga tuanga.

8 *Ei irenren pagid ta ikeo ngan led lalalanga toa oa, irangrang ngan tikisi led toto lalalanga aea kekelen, be danga eta pade mao. Ikeo ga tibada annga mao ga pat mao ga bisinga mao pade.

* **6:2:** Ins 7.15 * **6:4:** Ins 4.44 * **6:8:** Lu 10.4-11

9 Irangrang ngan tidol su,
be led pononga ruangada
mao.
10 Ta irenren pagid be-
dane, “Oangga gimi ala ngan
luma eta, adio aeno ngan
luma toa oa irangrang ngan
atnan led tuanga.
11 *Be oangga tuanga
ede tibada gimi ga ala led
lumaeai mao, ga tinid ngan
longonga lemi posanga mao,
tota atnan tuanga toa oa, be
asile aemi aea kangkanga
ga idio pagid ta iman kilala
ngan paoatainga gid.”*
12 Idio ta tila tipaola
posanga ta tikeo ga gid
panua manta tipul lolod.
13 *Ta tiseresere iriau pa-
paeamao busa, ga tisama gid
dibala ngan bude ta tikado
kemi gid.

*Erot ipamate Ioanes Palil-
iunga aea*
*(Mateus 14.1-12, Lukas
9.7-9)*

14 *Idio ta maron kapei
Erot ilongo ngan Iesus,
ngansa iualu iuot ngan
tuanga toa ngada oa. Ta
panua edengada tikeo ga,
“Ioanes Paliliunga aea idae
mulian ngan ele matenga ta
ngan ipu toaine ikakado gid
uisinga.”
15 Be panua padengada
tikeo ga, “Mao, ei Elaija.”
Be padengada tikeo ga, “Ei
eaba ede ibada Deo iaoa,
mambe gid panua mugaeai
tibabada Deo iaoa.”
16 Be Erot ilongo posanga
toa oa ta ikeo, “Mugaeai
naket Ioanes igagal, be ei
idae mulian pade!”
17 Erot ikeo bedaoa ngansa
mugaeai isula ele panua
ta tiluku Ioanes ta tiaud ei
ta tidol ei idudunga ngan
luma panasnga aea. Ngansa
Ioanes iselele Erot ngan
oainga ele kadenge Erodias
toa itar kapei Pilip iadaoa.
18 *Ngansa Ioanes ikeo pan
Erot bedane, “Lem kadonga
ngan oainga lem kadenge ne
itutui mao.”
19 Tota Erodias ilolo paea-
mao ngan Ioanes ta iuangga
ipamate ei, be irangrang
mao.
20 Ngansa Erot iuatai
mambe Ioanes ei eaba tutui,
ta ilolon ngan ei ga imariala
kemi ngan ei. Ioanes ele
posanga ikakado ei ga ilolo
ede ga ede, be ikim tau ngan
longonga ele posanga.
21 Be ado ede danga toa
Erodias ikim, iuot ga bedane:
Erot ikado eaneannga kapei
ngan aea poponga. Ta ibaba
ele panua toa edad kapeipei,
ga gid madidnga paraunga
ad, ga gid mamaron Galili ad.
22 Gid tianean, be Erodias
inat taine blala idudunga ga
inam ta itoltol. Ta ikado ga
Erot toman ngan ele nounga
tinid igelgel kapei.

* **6:11:** PA 13.51 * **6:11:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **6:13:** Jms 5.14 * **6:14:** Mt 16.14, Mk 8.28, Lu 9.19-20 * **6:18:** Wkp 18.16

Ta maron kapei Erot ikeo
pan taine blala toa oa be-
dane, “Eao kim saoa pagau,
eine ga nabada pago.”
23 Ta ikado posanga
tautaunga gadae pan be-
dane, “Naposa tautaunga,
saoa danga eao beta gau
ngan, eine ga nabada pago.
Oangga eao keo ga napoga
leg tibur kapei toman leg
danga sisid ga iman rua ta
lem iadag, eine ga nakado.”
24 Ta taine toa oa iuot ga ila
ta ibeta itna, “Gau ga nakeo
pan ngan saoa ga ibada pa-
gau?”
Ta itna ikeo, “Eao keo pan
ta ibada Ioanes Paliliunga
aea ilabora ga inam.”
25 Tota taine blala toa oa
iluai manmanae ga ila pan
maron kapei ta ikeo, “Gau
nakim toa patautene eao dol
Ioanes Paliliunga aea ilabora
ga idae ngan lalate ta bada ga
inam pagau.”
26 Be maron kapei Erot
ilongo posanga toa oa ta ilolo
itang. Be imata nanan ele
posanga tautaunga gadae toa
ikado ele nounga matadeai,
ta igera mambe irangrang
ngan itolatola ngan taine toa
oa ele posanga mao.
27 Ta manmanae isula ele
eaba ede ga ila ngan luma
panasnga aea ta irenren pan
ngan badanga Ioanes ilabora
ga inam. Tota eaba toa oa ila
iket Ioanes igagal ga put.
28 Ga kus ta idol ilabora ga
idae ngan lalate ta ibada ga
ila pan taine blala toa oa, ta
ei ibada ga ila pan itna.
29 Idio ta Ioanes ele alu-
agau tilongo ngan kadonga
toa oa iuot, ta tila tibisi ipat
ga ila ta tidol dengaeai.

*Iesus ipan panua bunor-
ingring lima ad annga*
*(Mateus 14.13-21, Lukas
9.10-17, Ioanes 6.1-14)*

30 *Idio ta Iesus ele panua
ato ad tiluagid mulian ta
tiluplup pan. Ta tininipu
pan ngan kadonga toa ngada
oa tikakado ga ngan saoa
posanga tipapaoatai ngan.
31 Be panua busa tau tila ga
tinam ta tikado ga Iesus asin-
gada ele aluagau tirangrang
ngan tian ad annga mao. Ta
ikeo pagid, “Anam ta gita
kekelegita tala ngan tibur
modamodanga, ta aearagimi
teta.”
32 Tota tidae oagaeai ta
gid kekelegid tila ngan tibur
modamodanga.
33 Be panua busa tigera
gid tila ta tiuatai ngan led
lalalanga toa oa. Ta panua
busa ngan tuanga ga tuanga
tiladlado labiai ga tila ta
tipaket gid matad.
34 *Idio ta Iesus itnan oaga
ga idio ta igera ipom kapei
toa oa ta ilolo isat ngan gid,
ngansa gid mambe sipsip, be
tamad eta imariala ngan gid
mao. Ta ipaoatai gid ngan
danga imata ede ga ede.
35 *Idio ta ado iuangga
isulug ta ele aluagau tila
pan ta tikeo, “Tibur ne

* **6:30:** Lu 10.17 * **6:34:** Nam 27.17, Mt 9.36 * **6:35:** Mk 8.1-9

modamodanga, be teta pade
ado idil.
36 Tota sula gid ipom ga
tila ngan gid tibur ga tuanga
gereirei boloma, ta tiuol ad
annga ta tian."
37 Be Iesus ikoli led
posanga ta ikeo, "Gimi apan
ad annga."
Ta tikeo pan bedane, "Eao
oangga gai ala ta aol ad bret
ngan pat buno rua† ta apan
gid?"
38 Be ibeta gid, "Gimi
ami bret pida ienono? Ala
agera."
Io, tigera ga kus ta tikeo,
"Gai amai bret lima ga ia
rua."
39 Idio ta ikeo pagid ipom
ta tidio timado ngan rounga
ga rounga toa tanoeai‡ oa.
40 Ngan rounga edengada
panua dabad iuot buno,
be ngan rounga padengada
dabad iuot sangalima.
41 Idio ta ibada bret lima
ga ia rua ta imata idae ga ila
buburiai ta iposa kemi pan
Deo. Ta itei bret ta ibada ga
ila pagid ele aluagau, ta gid
tiuade pagid ipom. Ta ipota
gid ia toa rua oa ga ila pagid
toa ngada oa.
42 Ta gid toa ngada oa tian
ga apad isum.
43 Ga kus ta tibada mulian
annga ilialia ta tinonoi ngan
karei sangaul ga igegea rua.
44 Ngan gid ipom toa tian
annga oa, gid arangaranga
tiuot bunoringring lima.

Iesus ilalala eau igogoeai
(Mateus 14.22-33, Ioanes 6.15-21)

45 Idio ta Iesus iaoa isensen
ele aluagau ta tidae oagaeai
ta timuga ngan ei ga tila ngan
liu isal iadag, ngan tuanga
Betsaida. Be ei idio ta isula
gid ipom ta tiluagid mulian
led tuangai.
46 *Ga kus ta itnan gid ta
idae ga ila lusiai ta iraring.
47 Io, bong ta gid alu-
agau tiuodeode ga tila liu
irabuiai, be ei kekelen ima-
mado tanopuiai.
48 Be ei igera rai isoka gid
be pakpakid ngan odenga.
Io, gaga iuangga itakai be
Iesus ilalala gadae ngan
eau igogo ta ingata gid,
be iuangga ilalala ga ila
matadeai.
49 *Be gid tigera ei ilalala
gadae ngan eau igogo, ta
tiuangga ei lausio eta, ta tin-
gangar.
50 Gid toa ngada oa tigera
ei ta timataud kapei. Be ei
iposa toman ngan gid ta ikeo,
"Lolomi pu! Eine gau. Am-
ataud mao."
51 *Tota idae pagid oagaeai,
be rai kos ga idio. Ta gid
timatala kapei tau.
52 Ngansa gid tiuatai kemi
mao ngan ele kadonga ipu
ngan ikado bret ga iuot busa.
Laborad irangrang ngan
ibada mao.

Iesus ikado kemi dibala busa Genesaret
(Mateus 14.34-36)

† **6:37:** Ngan ado toaiua, pat buno rua eine eaba aea olnga ngan kadonga naurata ngan taiko lima ga tol. ‡ **6:39:** Ngan posanga Grik, ikeo ga tidio timado *garaseai.*
* **6:46:** Lu 5.16 * **6:49:** Lu 24.37 * **6:51:** Mk 4.39

53 Iesus asingada ele aluagau tiuore ngan liu isal iadag ta tidudunga ngan tuanga Genesaret ta titado nagun.

54 Gid titnan oaga ga idio, be mole mao panua tiuatai mambe eine Iesus.

55 Ta ipom kapei ngan tuanga busa ngan tibur toa oa tiladlado ga tila pan. Somisomi oangga panua tilongo ngan ei imamado ngan tibur isaoa, gid tibisibisi gid dibala ngan nagarengreng ga tila pan.

56 Ta somisomi oangga ila ngan gid tibur ga tuanga kapeipei ga gereirei, gid tidol gid dibala ngan tibur oalo aea, ta tibeta matua ei ngan ilongean gid dibala ta tisibo ele pononga imatamata. Ta gid toa ngada oa tisibo ei bedaoa, tinid iuot kemi.

7

Iesus iselele gid madidnga ngansa tinasi Deo ele posanga mao

(Mateus 15.1-9)

1 Idio ta gid Parisi ga gid madidnga edengada apu ad titnan Ierusalem ta tila tiluplup pan Iesus.

2 *Gid tigera ele aluagau edengada tianean be tisigiri baged mao, ta tiselele Iesus.

3 (Ngansa gid Parisi ga gid Iuda toa ngada oa tinasnasi tibutibud led nasinga, ta oangga tisigiri baged mao, irangrang ngan tian mao.

4 *Ga oangga tila ngan tibur oalo aea ta tiluagid led lumaeai, be tisigiri tinid aea muk mao, eine irangrang ngan tian mao pade. Tinasi led nasinga busa bedaoa ta tisigiri ad loba ga eaupat ga ulo ga mulid.)

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Gid Parisi led nasinga ngan sigiringa imata ede ga ede.

5 Tota gid Parisi ga madidnga apu ad tibeta ei bedane, “Ikamado ga lem aluagau tinasi tibutibuda led nasinga ngan bageda aea sigiringa mao, be tianean sapaean?”

6 *Ta ei ikeo pagid bedane, “Mugaeai Aisaia ibada Deo iaoa tutui ngan gimi panua pakakanga ami ta ibode bedane,

“ ‘Gid panua toa ne tilolon ngan gau ngan aoad kekelen,
be lolod inam pagau tautaunga mao.

7 Gid tisoa edag sapaean.
Tikado paoatainga ngan gid eababa led posanga
ta tikeo ga eine Deo ele apu.’

* **7:2:** Lu 11.38 * **7:4:** Mt 23.25 * **7:6:** Ais 29.13

8 Gimi atnan Deo ele apu, be
akisi matua gid eababa led
nasinga.”
9 Ta ikeo pade bedane,
“Gimi anasi kemi nasinga
togid tibutibumi, be apaki
tangami ngan Deo ele apu.
10 *Nakeo pagimi bedane
ngansa mugaeai Moses ikeo,
‘Eao manta lolon ngan
tamam ga tnam ta nasi
linged,’ ga ‘Oangga sai iposa
paeamao ngan itama, mao
ngan itna, ei ga imate.’
11 Be gimi akeo ga oangga
sai ikim, kemi ngan ikeo pan
itama ga itna bedane, ‘Leg
pat toa mugaeai ienono ngan
luanga gimirua, gau nasio ga
iuot korban.’ (Posanga idil
toaine ipu bedane: Deo ele
tenainga.)
12 Ta panua tinasi lemi
kadonga toa ne ta tirangrang
ngan tilua tamad ga tnad
mao.
13 Tota ngan lemi nasinga,
gimi akado ga Deo ele
posanga iman danga buli-
galiga. Gimi abada nasinga
toa ne pagid tibutibumi ta
apaoatai lemi gergeu ngan
pade. Be lemi kadonga toa
bedaoa imata ede ga ede.”

Iesus iposa ngan gid danga ikado gita ga taot paeamao Deo imatai
(Mateus 15.10-20)

14 Idio ta Iesus ibaba gid
ipom ta tinam pan pade ta
ikeo pagid, “Gimi toa ngada
ne alongo kemi leg posanga
ga abada oatainga ngan.
15-16 *Gid danga ienono
gaot ngan eaba ga idudunga
iaoai, irangrang ngan ikado
ei ga iuot paeamao Deo
imatai mao. Be gid danga toa
ienono eaba iloleai ga iuot,
tota ikado ei ga iuot paeamao
Deo imatai.”*
17 Idio ta itnan gid ipom
toa oa ga tidio ta idudunga
lumaeai. Be ele aluagau ti-
beta ei ngan oanenga itna toa
ne ipu.
18 Ta ikeo pagid, “Ika-
mado? Gimi pade laborami
ibada maitne? Manta gimi
aoatai bedane: Saoa danga
ienono gaot ngan eaba
ga idudunga iaoai, eine
irangrang ngan ikado ei ga
iuot paeamao Deo imatai
mao.
19 Eine ngansa idudunga
tautaunga eaba iloleai mao,
be idudunga iapai ta inasi
edap sakir aea.” (Ngan
posanga toa ne, Iesus ikeo
ga annga toa ngada ne kemi
ngan eaneannga.)
20 Ta ikeo pade bedane, “Be
gid danga ienono eaba iloleai
ga iuot, tota ikado ei ga iuot
paeamao Deo imatai.
21 Ngansa gid danga inam
eaba iloleai ga iuot, eine gid
danga ga bedane: matad
nanan danga papaeamao, ga
kadonga iriau aea, ga lublub-
nga, ga raunga panua ga ti-
mate,

* **7:10:** IM 20.12, 21.17, Lo 5.16 * **7:15-16:** PA 10.14-15 * **7:15-16:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toaine ga bedane: 16 *Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine.*

22 ga kadonga arala, ga
mogal buda, ga lolod pa-
paeamao, ga pakakanga, ga
nasinga kadonga mambe
kaua, ga mata galgal, ga
dabanga sat, ga kadonga
parimnga, ga kadonga
mangamanga.
23 Gid danga papaeamao
toa ngada ne ienono panua
lolodeai ga iuot, ta ikado
gid ga tiuot paeamao Deo
imatai.”

Taine alu ede pade aea ilolo matua ngan Iesus
(Mateus 15.21-28)

24 Idio ta Iesus idae ta it-
nan tuanga toa oa ta ila ngan
tibur togid panua Tair ad. Ei
idudunga ngan luma ede, be
itin ngan panua tiuatai ngan
ei mao. Be ei irangrang ngan
imumul mao.
25 Mole mao taine ede
ilongo posanga ngan ei ta
ila ikor iae boloma pan. Ele
gergeu taine, iriau paeamao
ienono ngan ei.
26 Be taine toa oa Iuda aea
mao. Ei tibur Ponisia aea
ngan tibur kapei Siria. Be
ila ta ibeta matua ei ngan
serenga iriau paeamao ngan
inat taine.
27 Be Iesus ikeo pan
bedane, “Kemi ngan gid
gergeu tian ga apad isum
bua. Ngansa oangga nabada
ad annga ta natado ga ila
pagid kaua, eine kemi mao.”†
28 Be taine toa oa ikoli ele
posanga bedane, “Be Maron,
gid kaua pade toa popou ibu-
loloeai tian annga isakirkir
togid gergeu.”
29 Ta Iesus ikeo pan, “Eao
keo bedane kemi. Tota luago
ga la. Iriau paeamao itnan
lem gergeu na.”
30 Idio ta taine toa oa iluai
mulian ele lumaeai ta igera
ele gergeu ienono imuliai, be
iriau paeamao itnan ei ga ila
o.

Iesus ikado kemi eaba itanga kua ga imae kulupu ngan posanga

31 Idio ta Iesus idae pade
ta itnan tibur togid Tair ga
Saidon ta ila boloma ngan liu
kapei Galili ngan tibur togid
Dekapolis.
32 Ila ta panua edengada
tital eaba ede toa itanga kua
ga imae kulupu, ta ila pan
Iesus. Gid tibeta ei matua
ngan idol ibage ga idae ngan
eaba toa oa.
33 Idio ta Iesus ibada ei
ga ila ta titnan gid ipom, be
gisirua kekelegid tidio. Ta
idol ibage igonga ga idae
ngan eaba itanga toa rua oa.
Ta ipla imau ta ibage idae
ngan eaba toa oa imae.
34 Ga kus ta Iesus imata
idae ga ila buburiai ta iso-
lil. Ta ikeo pan eaba toa oa
bedane, “Epata!” (Posanga
toa ne ipu bedane, “Manta
pak!”)
35 Be mole mao, eaba toa
itanga pak ga imae imapolai
ta iposaposa kemi.
36 *Idio ta Iesus iaoa
ikarara gid ngan tiposa alele

† **7:27:** Iesus ele oanenga itna toa ne ipu bedane: Deo isula ei ngan luanga gid Iuda mugaeai. Ngan ado toaiua, gid Iuda tiuatoato gid alu padengada *kaua.*

* **7:36:** Mk 1.43-45

ngan danga toa oa. Ei iposa
matua pagid, be mao. Gid
tipaoasasa alele pagid panua
busa.
37 *Be gid panua tilongo
ngan posanga toa oa ta
timatala kapei ta tikeo,
“Ele kadonga toa ngada ne
kemi. Ei ikado gid panua
tangad kua ta tilongolongo,
ga ikado panua aoad gum ta
tiposaposa pade.”

8

*Iesus ipan panua bunor-
ingring pange ad annga
(Mateus 15.32-39)*

1 *Ngan ado ede toaiua,
ipom kapei tiluplup pade be
ad annga eta mao. Ta Iesus
ibaba ele aluagau ga tinam
pan ta ikeo pagid,
2 “Gau lolog isat ngan gid
ipom toa ne, ngansa tima-
mado toman ngan gau iran-
grang ngan ado tol na, be ad
annga eta mao.
3 Be oangga nasula gid ga
tila led tuangai toman ad
pitoro, eine ga tinid iura mao
ta titaptap edapeai. Be eden-
gada tilalala aluai ga tinam.”
4 Ta ele aluagau tikeo,
“Tibur ne modamodanga.
Be gita tabada annga sida
irangrang ngan gid ipom toa
ne?”
5 Be ei ibeta gid, “Gimi ami
bret pida ienono?”
Ta tikeo, “Lima ga rua.”
6 Tota Iesus iposa pagid
ipom ta tidio timado tanoeai.
Ta ibada bret toa lima ga rua
oa, ta iposa kemi pan Deo
ta itei. Ga kus ta ibada ga
ila pagid ele aluagau ngan
oadenga ga ila pagid ipom.
Tota tiuade ga ila pagid.
7 Be gid ad ia pidaede
ienono pade, ta ei iposa kemi
pan Deo ngan gid pade ta
ikeo pagid, “Aoade ia toa ne
ga ila pagid pade.”
8 Ta gid toa ngada oa tian
ga apad isum. Ga kus ta
tibada gid annga ilialia mu-
lian ta tinonoi ngan samare
lima ga rua.
9 Gid ipom toa oa dabad
iuot mambe bunoringring
pange. Idio ta isula gid ga
tila.
10 Be mole mao, ei idae
oagaeai toman ngan ele alu-
agau ta tila ngan tibur Dal-
manuta.

*Gid Parisi tibeta Iesus
ngan kadonga uisinga
(Mateus 16.1-4)*

11 Idio ta gid Parisi tila
pan Iesus ta aoad isokan-
gai toman ngan ei. Gid
tiuangga titoba ei ta tibeta
ei ngan pasolannga gid ngan
uisinga eta iman kilala ngan
ei ikakado Deo ele naurata.
12 *Be ei ilolo kulupu
ngan led betanga, ta iuru
ei ta ikeo, “Ikamado ga gid
panua labone ad tikim tigera
uisinga iman kilala? Nakeo
tautaunga pagimi, gimi ga
agera uisinga eta mao ga
mao tau.”
13 Tota Iesus itnan gid ga
idae oagaeai pade ta ila ngan
liu isal iadag.

* **7:37:** Ais 35.5 * **8:1:** Mk 6.35-44 * **8:12:** Mt 12.39, Lu 11.29

Oanenga itna ngan yis togid Parisi ga ton Erot
(Mateus 16.5-12)

14 Be Iesus ele aluagau
matad sapian ngan badanga
bret. Ad bret kelede mon
ienono oagaeai.

15 *Idio ta Iesus ipabib
led bedane, “Gimi agabit
kemi. Ala aluai ngan yis
togid Parisi ga ton Erot.”

16 Ta tiposa pol ngan gid
ta tikeo ga ei ikado posanga
toa oa ngansa ad bret ienono
mao.

17 *Be ei iuatai ngan led
posanga ta ikeo pagid, “Ika-
mado ga aposaposa ngan
ami bret ienono mao? Gimi
lolomi iuatai maitne? Lab-
orami ibada maitne? Be
gimi arangrang ngan abada
oatainga mao?

18 Gimi matami, be agera
danga eta mao? Gimi
tangami, be alongo posanga
eta mao? Be matami nanan
mao na?

19 *Mugaeai gitaingada
ipom bunoringring lima, ta
natei bret toa lima oa, be
gimi anonoi annga ilialia
ngan karei pida?”

Ta tikeo, “Sangaul ga
igegea rua.”

20 Ta ikeo, “Be gitaingada
ipom bunoringring pange, ta
natei bret toa lima ga rua oa,
be gimi anonoi annga ilialia
ngan samare pida?”

Ta tikeo, “Lima ga rua.”

21 Ta ikeo pagid, “Ikamado
ga laborami ibada maitne?”

Iesus ikado kemi eaba ede imata ikila Betsaida

22 Idio ta Iesus asingada ele
aluagau tila ngan tuanga Bet-
saida. Be panua edengada
tital eaba ede imata ikila ga
ila pan. Ta tibeta ei matua
ngan idol ibage ga idae ngan
ei.

23 Ta ei ikisi eaba toa imata
ikila oa ibage ta ibada ei ga
tila gaot ngan tuanga. Ga kus
ta ipla eaba toa oa imata ta
idol ibage ga idae ngan ei. Ta
ibeta ei, “Matam igera danga
eta, mao maitne?”

24 Ta eaba toa oa imata
idae ta ikeo, “Gau nagera
panua edengada mambe
abei, be tilalala alele.”

25 Ta Iesus idol ibage ga
idae ngan eaba toa oa imata
pade, ta imata pal be iuot
kemi ta igera danga toa
ngada oa masaeai.

26 Ga kus ta Iesus isula ei
ga ila ele lumaeai ta ikeo pan
bedane, “Lalala alele tuanga
iloleai mao.”

Petrus iuaoa ngan Iesus ei sai
(Mateus 16.13-20, Lukas 9.18-21)

27 Idio ta Iesus asingada ele
aluagau tilalala ga tila ngan
gid tuanga boloma ngan Sis-
aria Pilipai. Be edapeai ibeta
ele aluagau bedane, “Gid
panua tikeo ga gau sai?”

28 *Ta tikeo, “Panua eden-
gada tikeo ga eao Ioanes
Paliliunga aea, be paden-
gada tikeo ga eao Elaija, be
padengada tikeo ga eao eaba

* **8:15:** Lu 12.1 * **8:17:** Mk 6.52 * **8:19:** Mk 6.41-44 * **8:28:** Mk 6.15
* **8:29:** Ins 6.68-69

ede mugaeai aea ibada Deo
iaoa.”
29 *Ta ibeta gid, “Be gimi
akeo ga gau sai?”
Ta Petrus ikeo, “Eao Kris-
tus*.”
30 *Be Iesus iaoa ikarara
gid ngan tiuaoa ngan ei pagid
panua padengada mao.

*Iesus iposa ngan ele
matenga ga daenga mulian
(Mateus 16.21-28, Lukas
9.22-27)*

31 Idio ta Iesus ipaoatai ele
aluagau ta ikeo ga Eaba Inat
manta ibada ieieinga imata
ede ga ede. Ta gid kapeipei
togid Iuda ga gid madidnga
tenainga ad ga apu ad gau
tipul murid ngan ei. Ta gid ga
tirau ei ga imate. Be muriai
ngan ado tol, ei ga idae mu-
lian.
32 Iesus iposa masaeai be-
daoa, be Petrus ibada Iesus
ga tila digedige ta idaba ei.
33 Be Iesus ipul ei mulian ta
imata ila pagid ele aluagau,
ta idaba Petrus ta ikeo, “Sa-
tan, eao la aluai ngan gau!
Ngansa eao nasi Deo ele kim-
nga mao, be eao nasi gid
eababa led kimnga.”
34 *Ta ibaba gid ipom
toman ngan ele aluagau ga
tinam boloma pan ta ikeo
pagid, “Oangga eaba eta ikim
inasi gau, manta itnan ele
kimnga tano aea ga idio, ta
ibisi aea abei tabala ta inasi
gau.
35 Ngansa oangga sai igera
ele madonga tanoeai mambe
danga kapei tau, ei ga imate
ta ele madonga iduaea. Be
oangga sai imate ngan ele
kadonga lolo matua aea
ngan gau ga leg ato kemi,
ei ga ibada madonga kemi
tautaunga.
36 Ngansa oangga eaba
eta ibabada danga sisid toa
ngada ne tanoeai, be isapir
ngan madonga kemi muriai
ngan ele matenga, ele danga
toa ngada oa ga ilua ei
madongan?
37 Ngansa eaba eta iran-
grang ngan iuol ele madonga
kemi muriai aea mao.
38 *Be oangga sai maea-
maea ei ngan gau ga leg
posanga labone, pagid panua
kadonga sasat ad ga panua
toa lolod itnan Deo somi-
somi, muriai Eaba Inat ga
maeamaea ei pan eaba toa
oa ngan ado toaiua inama
ngan Itama ele taranga kapei
toman ngan gid anggelo tutu-
tui.”

9

1 *Ta ikeo pagid, “Nakeo
tautaunga pagimi, panua
edengada timadmadid toa
nene ga timate maitne, be
tigera Deo iura kapei ga
danga toa ngada ne idae
ibageai.”

*Iesus itin iuot ede pade
(Mateus 17.1-13, Lukas
9.28-36)*

2 *Muriai ngan ado lima
ga ede, Iesus ibada Petrus ga
Jems ga Ioanes kekelegid ta

* **8:29:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **8:30:** Mk 9.9 * **8:34:** Mt 10.38-39, Lu 14.27 * **8:38:** Mt 10.33 * **9:1:** Mk 13.30 * **9:2:** PA 3.22, 2Pe 1.17-18

tidae ga tila ngan lusi ede
gadae tau. Be toa eoa Iesus
itin iuot ede pade matadeai.
3 Ele pononga iuot bod-
bode, be mil ga mil kapei tau.
Eaba eta tanoeai irangrang
ngan imum malo ga iuot bod-
bode toa bedaoa mao.
4 Be tigera Elaija toman
ngan Moses per ga tiuot, ta
gisingada Iesus tiposaposa.
5 Be Petrus ikeo pan Iesus
bedane, "Eaba paoatainga
am, eine kemi ngan tadio
toa eko. Longo ta gai akado
palata tol eta, eao lem ede, ga
Moses ele ede, ga ede pade
ton Elaija."
6 (Petrus iuatai ngan saoa
posanga ikakado oa mao,
ngansa timataud kapei.)
7 Be laulau ede irobi gid.
Ta babanga ede inam laulau
iloleai ga iuot ta ikeo, "Eine
gau Natug. Nakim ei tau.
Gimi alongo ilinge."
8 Mole mao, matad kleng
alele, be tigera eaba eta pade
mao. Iesus kekelen idio
toman ngan gid.
9 Idio ta tisorir lusiai ga
tisulug, ta ei iposa matua
pagid ngan tikeo pan eaba
eta ngan danga toa tigera oa
mao ga ila irangrang ngan
Eaba Inat idae mulian ngan
ele matenga.
10 Tota timudan posanga
toa oa be tibeta pol ngan
gid bedane, "Posanga
ngan daenga mulian ngan
matenga ne ipu madongan?"
11 *Idio ta tibeta ei, "Ika-
mado ga gid madidnga apu
ad tikeo ga Elaija ga inam
imuga ngan Kristus?"
12 *Ta ikeo pagid, "Tau-
taunga, Elaija imuga ta ipatu-
tui danga toa ngada ne. Be
ikamado ga Deo ele laulau
ikeo ga Eaba Inat ga ibada
ieieinga imata ede ga ede,
ta panua ga tikado paeamao
ngan ei?
13 *Be gau nakeo pagimi,
Elaija imuga ga inama o. Be
gid panua tinasi led kim-
nga ta tikado paeamao ngan
ei, lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan."

Iesus ikado kemi gergeu ede toa iriau paeamao ienono ngan ei

(Mateus 17.14-21, Lukas 9.37-43a)

14 Idio ta Iesus toman
ngan ele aluagau toa tol
oa tila tiuot pagid aluagau
padengada. Ta tigera panua
busa tigong gid aluagau
toa padengada oa. Be gid
madidnga apu ad aoad
isokangai toman ngan gid.
15 Mole mao gid ipom tig-
era ei ta timatala ta tilado
manmanae ga tila pan ta
tikeo "ado kemi" pan.
16 Be ei ibeta ele aluagau, "Gimingada madidnga apu ad aoami isokangai ngan saoa?"
17 Be eaba ede ngan ipom
toa oa ikoli ele posanga ta
ikeo, "Eaba paoatainga am,
gau labone natal natug ga
inam pago. Iriau paeamao
ienono ngan ei ta ikado ei ga
iaoa gum.

* **9:11:** Mal 3.1 * **9:12:** Sng 22.1-18, Ais 53.3, Mal 4.5-6 * **9:13:** Mt 11.14

18 Somisomi iriau paea-
mao toa ne ibada ei ta itado
ei ga isulug tanoeai. Ikado
ga ingarongaro iuotot iaoai,
ga iluo kek ga kek, be itin toa
ngada oa igagagai. Ta nabeta
lem aluagau ngan serenga
iriau paeamao toa ne, be
tirangrang mao."

19 Ta Iesus ikeo pagid,
"O gimi panua labone ami!
Lolomi matua eta mao.
Papida ga namamado toman
ngan gimi ga nabisi ami
kadonga kulupulupu? Atal
gergeu toa na inam pagau."

20 Tota tital ei ga ila pan. Be
mole mao iriau paeamao ig-
era ei ta inuga gergeu ta itap
ga isulug tanoeai. Ipulpul ei
alele ga ingarongaro iuotot
iaoai.

21 Ta Iesus ibeta itama,
"Aea kadonga toa ne iuot
ngeda?"

Ta itama ikeo, "Ikado ei toa
ngan ei kakauede ngan oa.

22 Somisomi iriau paea-
mao iuangga ipaeabu ngan
ei ta itado ei ga idae dingaeai
ga eauiai. Be oangga eao
rangrang, eao uduan gai ta
lua gai."

23 *Be Iesus ikeo pan,
"Eao kamado keo, 'Oangga
narangrang'? Eaba sai ilolo
matua ngan Deo, saoa danga
ibeta ei ngan, eine irangrang
ngan iuot."

24 Be gergeu itama ibaba ta
ikeo, "Gau lolog matua ngan
ei, be lua gau ta irangrang
ngan lolog ruangada mao!"

25 Io, Iesus igera ipom
kapei tilado ga tinam tilu-
plup, ta idaba iriau paeamao
ta ikeo, "Iriau paeamao, toa
kakado panua aoad gum
ga tangad kua ne, naposa
matua pago, tnan gergeu toa
ne, be dudunga pan pade
mao."

26 *Ta iriau paeamao
ingangar kapei ga inuga
gergeu toa oa paeamao tau
ta itnan ei ga ila. Be gergeu
idio ienono tanoeai mambe
imate, ta gid panua tikeo ga,
"Ei imate!"

27 Be Iesus ikisi ibage ta
ipei ei ga idae imadid.

28 Idio ta Iesus ila lumaeai
ta imado toman ngan ele alu-
agau kekelegid. Ta tibeta ei,
"Ikamado ga gai arangrang
ngan serenga iriau paeamao
toa oa mao?"

29 Ta ikeo, "Ngan raring
kekelen tarangrang ngan
serenga iriau papaeamao toa
bedaoa. Edap eta pade mao."

Iesus iposa parua aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 17.22-23, Lukas 9.43b-45)

30 *Idio ta Iesus asingada
ele aluagau titnan tuanga
toa oa ta tilalala ngan tibur
Galili. Be ei itin ngan eaba
eta iuatai ngan ei mao,

31 *ngansa ei ipapaoatai
ele aluagau. Ta ikeo pagid,
"Gid panua ga tidol Eaba
Inat ga idae pagid panua
bagedeai. Ta gid ga tirau ei
ga imate. Be ado tol muriai

* **9:23:** Mt 21.21, Mk 11.23 * **9:26:** Mk 1.26 * **9:30:** Ins 7.1 * **9:31:** Mk 8.31, 10.32-34

ngan ele matenga, eine ga
idae mulian.”
32 *Be gid aluagau tiuatai
ngan posanga toa oa ipu
mao. Be timataud ngan be-
tanga ei pade.

Sai ieda iuot kapei tau?
(Mateus 18.1-5, Lukas 9.46-48)

33 Idio ta Iesus asingada
ele aluagau tila Kapernaum
ta tidudunga lumaeai. Be
ei ibeta gid bedane, “Toa
edapeai oa aoami isokangai
ngan saoa?”
34 Be gid tikoli ele posanga
eta mao, ngansa toa edapeai
oa aoad isokangai ngan sai
ngan gid ieda ga iuot kapei
tau.
35 *Ei idio imado ga kus ta
ibaba gid toa sangaul igegea
rua oa ga tinam pan ta ikeo
pagid, “Sai ikim ieda iuot
kapei, ei manta idol ieda ga
isulug gadio tau ngan gimi
toa ngada ne ga iman lemi
paeaeanga.”
36 Ta ei ibada gergeu ede ta
idol ei rabu ngan gid. Ikisi ei
ta ikeo pagid bedane,
37 *“Oangga sai ibada
gergeu kelede toa bedane
ngan gau edag ta ilua ei,
eine ibada gau ta ilua gau.
Be eaba sai ibada gau, eine
ibada gau kekelegau mao, be
ibada Eaba toa isula gau ga
nanam ne.”

Eaba sai iman ada isat mao, ei ilualua gita
(Lukas 9.49-50)

38 Be Ioanes ikeo pan Iesus
bedane, “Eaba paoatainga
am, gai agera eaba ede is-
ere iriau papaeamao ngan
eao edam. Be gai apaidi ei,
ngansa ei inasnasi gita mao.”
39 Be Iesus ikeo, “Apaidi ei
mao. Ngansa oangga eaba
eta ikado uisinga ngan gau
edag, eine ga irangrang ngan
ipul ei manmanae ta iposa
paeamao ngan gau mao.
40 *Ngansa eaba sai iman
gita ada isat mao, ei ilualua
gita.
41 *Nakeo tautaunga pag-
imi, oangga sai igera gimi
anasi gau Kristus*, ta ipaun
gimi ngan eau, eine Deo ga
ilasu ei. Irangrang ngan eaba
toa oa isapir ngan badanga
aea lasunga mao.”

Tapaeabu ngan panua led kadonga lolo matua aea mao
(Mateus 18.6-9, Lukas 17.1-2)

42 Iesus ikeo pade bedane,
“Gid leg panua toa edad
mao bedane, gid lolod matua
ngan gau kemi. Be oangga
sai ipabuobuo eta ngan gid ta
ele kadonga lolo matua aea
itap, eine Deo ga ipanas eaba
toa oa paeamao tau. Kemi
ngan tikaukau eaba toa oa
igagal ngan pat kapei ede
ta titado ei ga isulug tadiai
motean. Toa bedaoa ta iran-
grang ngan ipabuobuo eta
ngan gid mao.
43-44 *Tota oangga bagem
eta ikado ga lem kadonga

* **9:32:** Lu 9.45 * **9:35:** Mt 20.25-27, Mk 10.43-44, Lu 22.24-26 * **9:37:** Mt 10.40 * **9:40:** Mt 12.30, Lu 11.23 * **9:41:** Mt 10.42 * **9:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:43-44:** Mt 5.30

lolo matua aea itap, ket
bagem toa ga iduaea. Kemi
ngan bagem kelede ta eao la
ngan madonga kemi. Kado
bagem rua be eao la ngan
dinga imperno. Dinga toa oa
irangrang ngan imate mao.†
45-46 Ga oangga aem eta
ikado ga lem kadonga lolo
matua aea itap, ket aem
toa ga iduaea. Kemi ngan
aem kelede ta eao la ngan
madonga kemi. Kado aem
rua be eao la ngan dinga im-
perno.
47 *Ga oangga matam eta
ikado ga lem kadonga lolo
matua aea itap, pasu matam
toa ga iduaea. Kemi ngan
matam kelede ta la mado
Deo ibageai. Kado matam
rua, be Deo itado go ga la
ngan dinga imperno.

48 *“ ‘Toa eoa motamota
tianean panua pa-
paeamao somisomi,
ga dinga toa eoa iran-
grang ngan imate
mao.’

49 Ngansa sol mambe dinga
ga itaptap ga idae ngan
panua toa ngada ne.‡

50 *“Sol eine danga kemi.
Be oangga imana kus, iran-
grang ngan gimi akado ga
imana iluai mulian pade
mao. Gimi manta aot mambe
sol ta apapot kadonga lolo
tarui aea pol ngan gimi.”

10

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Mateus 19.1-12, Lukas 16.18)

1 Idio ta Iesus itnan tuanga
toa oa ta inasi edap iadag
ngan eau Iordan ta iuore ga
ila ngan tibur Iudea. Be
ipom kapei tinam tiluplup
pan pade. Ta ei inasi ele
kadonga mambe somisomi
ta ipaoatai gid.
2 Be gid Parisi tinam
boloma pan ngan tobanga ei,
ta tibeta ei bedane, “Oangga
eaba iket ele oainga ta isuk
iadaoa, eine tutui, mao
madongan?”
3 Ei ikoli led posanga ta
ibeta gid, “Moses ikado
posanga madongan pagimi?”
4 *Ta tikeo, “Moses ilongo
ngan eaba ibode laulau ngan
ketnga oainga ta ibada pan
iadaoa ta isuk ei ga ila.”
5 Ta Iesus ikeo pagid, “Gimi
apaki tangami ngan Deo ele
posanga somisomi tau, tota
Moses ibode apu toaine pag-
imi.

† **9:43-44:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tidol lain 48 aea posanga ga ila iman lain 44 ga 46 pade. Toa bedaoa ta lain 48 aea posanga iuot patol. Be laulau padengada tidol posanga toa oa ngan lain 48 kekelen. * **9:47:** Mt 5.29 * **9:48:** Ais 66.24 ‡ **9:49:** Panua oatainga ad edengada tiadi mambe Iesus ele posanga ipu ngan lain 49 eine ga bedane: *Titil sol ga idae ngan tenainga toa ngada oa ngan kadonga tenainga ga iuot kemi Deo imatai. Ta lalaede toa bedaoa, gid kadonga kulupulupu ga iuotot ngan leg panua toa ngada ne mambe dinga inono tinid, ta ikado gid ga tiuot panua kemikemi ga timan Deo kekelen ele.* * **9:50:** Mt 5.13, Lu 14.34 * **10:4:** Lo 24.1-4, Mt 5.31 * **10:6:** OM 1.27, 5.2

6 *Be mugaeai tau, Deo
ikado danga toa ngada ne ga
iuot, be ‘ikado gid panua ga
tiuot arangaranga ga taine.’
7 *Ta ele laulau ikeo pade
ga bedane, ‘Ngan ipu toaine,
eaba ga itnan itama ga itna ta
ila ilup toman ngan iadaoa,
8 ta eine mambe gisirua
tinid iuot kelede.’ Toa
bedaoa ta tirangrang ngan
timan rua pade mao. Gisirua
tiuot kelede Deo imatai.
9 Tota danga toa Deo
ikaukau, irangrang ngan
eaba eta iket mao.”
10 Idio ta idudunga
lumaeai ta ele aluagau tibeta
ei ngan posanga idil toa ne
pade.
11 *Ta ikeo pagid, “Oangga
sai isuk iadaoa ta iuai taine
pau, eine ikado kadonga
arala iadaoa mugamuga
imatai.
12 Ga oangga taine itnan
iadaoa ta iuai eaba pau, ei
pade ikado kadonga arala
iadaoa mugamuga imatai.”

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Mateus 19.13-15, Lukas 18.15-17)

13 Idio ta gid panua tital
gid gergeu ga tila pan Iesus.
Ta tiuangga ei idol ibage ga
idae ngan gid. Be ele aluagau
tidaba gid.
14 Be ei igera ta ilolo bake
ta ikeo, “Alongean gid gergeu
ga tinam pagau. Apaidi gid
mao, ngansa madonga Deo
ibageai eine togid panua toa
bedane.
15 *Nakeo tautaunga pag-
imi: Oangga sai ilongean Deo
ga iman aea maron lalaede
mambe gid gergeu toa ne
mao, eine ga irangrang ngan
ibada madonga Deo ibageai
mao.”
16 Idio ta ikisi gid gergeu
kelede kelede, ta idol ibage
ga idae ngan gid ta ikado
posanga kemi ngan pamat-
uanga gid.

Iesus ikakado posanga kemi ngan pamatuanga gid gergeu.

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Mateus 19.16-30, Lukas 18.18-30)

17 Idio ta Iesus ilalala
edapeai, be eaba ede ilado
ga ila pan ta ikor iae ta
ibeta ei bedane, “Eaba
kemi paoatainga am, gau
ga nakado mado ta nabada
madonga kemi somisomi?”
18 Be Iesus ikeo pan, “Eao
oato gau ‘eaba kemi’ ngan
saoa? Eaba eta pade kemi
mao. Deo kekelen ei kemi.
19 *Be eao oatai ngan Deo
ele apu. Ikeo ga bedane,
‘Eao pamate eaba ede pade

* **10:7:** OM 2.24, Ep 5.31-33 * **10:11:** Mt 5.32 * **10:15:** Mt 18.3 * **10:19:** IM 20.12-17, Lo 5.16-20

mao. Eao kado arala ta pae-
abu ngan oainga mao. Eao
lublub mao. Oangga eao
madid ngan posanga, iran-
grang ngan eao pakaka mao.
Irangrang ngan eao pakaka
eaba ede pade ta bada ele
danga sisid mao. Manta
lolon ngan tamam ga tnam ta
nasi linged.’ ”
20 Ta eaba toa oa ikeo,
“Eaba paoatainga am, mu-
gaeai gau kakauede ga
irangrang ngan labone, gau
nanasnasi gid apu toa ngada
ne.”
21 Iesus imata inono ei be
ikim ei tau ta ikeo, “Lem idil
kelede mon imata karanga
maitne. La longean lem
danga sisid toa ngada oa
pagid panua ta tiuol. Ta bada
lem pat ta oade ga ila pagid
panua lululunga ad. Toa
bedaoa ta lem danga sisid
kemikemi ienono buburiai.
Ga kus ta nam nasi gau.”
22 Ei ilongo posanga toa
ne ta imata imalai, be ilolo
itangtang ta itnan ei ga ila.
Ngansa ele danga sisid busa.
23 Iesus imata igera pol gid
ele aluagau ta ikeo, “Eine
kulupu tau ngan gid panua
toa led danga sisid busa
ngan tibada madonga Deo
ibageai!”
24 Be gid aluagau tikakrik
ngan ele posanga toa ne. Be
ikeo pagid pade, “Leg gergeu,
eine kulupu tau ngan gid
panua ngan tibada madonga
Deo ibageai!
25 Oangga kamel itoba
ngan ipurususu ngan
salumu aea baba, eine
ga kulupu ngan ei, mao
madongan? Be kulupu ga
kulupu tau ngan eaba sai
toa ele danga sisid busa,
ngan ibada madonga Deo
ibageai.”
26 Ta gid aluagau tikakrik
kapei tau ta tibetabeta pol
ngan gid, “Toa bedaoa ta sai
irangrang ngan Deo ibada ei
mulian?”
27 Be Iesus imata ila pagid
ta ikeo, “Gid eababa tiran-
grang mao. Be danga eta
ikulupu ngan Deo mao. Ei
irangrang ngan ikado danga
toa ngada ne.”
28 Be Petrus ikeo pan be-
dane, “Ega, gai atnan lemai
danga sisid toa ngada oa ta
anama anasi go!”
29 Ta Iesus ikeo, “Nakeo
tautaunga pagimi, oangga
sai itnan ele luma, ga itar
kapeipei, ga aea kakakau, ga
iliuliu, ga itna, ga itama, ga
ele gergeu, ga aea dadanga,
ngan luanga gau ga leg ato
kemi,
30 eine Deo ga ikoli buno
pade pan eaba toa oa. Ei
ga ibada gid luma, ga itar
kapeipei, ga aea kakakau,
ga iliuliu, ga itnatna, ga
gid gergeu, ga gid dadanga.
Eaba toa oa ga imamado
tanoeai maitne, be Deo ga
ikoli kemi pan bedaoa. Be
ei ga ibada ieieinga pagid
panua papaeamao bagedeai
pade. Be muriai ei ga ibada
madonga kemi somisomi ga
ilalala ga ila.

* **10:31:** Mt 20.16, Lu 13.30

31 *Be panua busa toa edad
kapei labone, muriai edad
ga isulug. Be panua busa
toa edad mao labone, muriai
edad ga iuot kapei."

*Iesus iposa patol aea ngan
ele matenga ga daenga mu-
lian*
*(Mateus 20.17-19, Lukas
18.31-34)*

32 *Idio ta Iesus asingada
ele aluagau tinasi edap ila
ngan tuanga Ierusalem, be
Iesus imugamuga ngan gid.
Ele aluagau timatala, be gid
panua toa tinasnasi gid oa
timataud. Be ei ibada ele
aluagau sangaul igegea rua
ta iaoa inasi pagid pade ngan
saoa danga ga iuot toa eoa.
33 Ta ikeo, "Ega, gita
talalala ga tala Ierusalem,
be gid panua ga tidol Eaba
Inat ga idae pagid madidnga
tenainga ad ga apu ad
bagedeai. Ta gid ga tipama-
did ei ngan posanga ta tirau
posanga ngan pamatenga ei.
Eine ga tidol ei ga idae pagid
alu padengada bagedeai.
34 Ta gid ga tigalinge paea-
mao ngan ei, ga tiplapla ei,
ga timuimui ei, ga tirau ei ga
imate. Be muriai ngan ado
tol, eine ga idae mulian."

*Jems ga Ioanes tiuangga
tibada edaeda kapei*
(Mateus 20.20-28)

35 Idio ta Sebedi ele gergeu
rua, Jems ga Ioanes, tila
boloma pan Iesus ta tikeo,
"Eaba paoatainga am, gairua
akeo ga eao kado saoa danga
gai abeta go ngan."
36 Ta ikeo, "Akim nakado
mado ngan gimirua?"
37 Ta tikeo pan, "Muriai
oangga edam iuot kapei tau,
gai akim eao longo ngan
gairua abada edaeda kapei
toman ngan eao, ta ede ngan
gai imado ngan bagem oatai,
be ede pade imado ngan
bagem angas."
38 *Be Iesus ikeo pag-
isirua, "Gimirua aoatai ngan
saoa danga abeta ngan ne
mao. Loba ieieinga aea
toa teta pade ga naun, gimi
arangrang ngan aun pade?
Be paliliunga toa teta pade
nabada, gimi arangrang
ngan abada pade?"
39 *Ta gisirua tikeo pan,
"Be. Gairua arangrang."
Ta Iesus ikeo pagisirua,
"Tautaunga, gimirua ga aun
loba ieieinga aea mambe gau
naun, ga abada paliliunga
ieieinga aea mambe gau
pade.
40 Be sapadua ga timado
ngan bageg oatai ga bageg
angas, eine danga togau
mao. Deo kekelen ibada gid
mul toa ne pagid panua toa
ei isio."
41 Io, gid aluagau paden-
gada tilongo posanga toa oa
ta lolod bake ngan Jems ga
Ioanes.
42 *Be Iesus ibaba gid ga
tinam pan ta ikeo pagid, "Gid
panua toa tibada edaeda
mambe madidnga togid alu

* **10:32:** Mk 8.31, 9.31 * **10:38:** Mk 14.36, Lu 12.50 * **10:39:** PA 12.2, PM 1.9
* **10:42:** Lu 22.25-26

padengada, gimi aoatai ngan
led kadonga na. Timadid
matua ta tipaeaea led panua.
Ga led panua toa edad
kapeipei tikado kulupu tau
ngan gid.
43 *Be irangrang ngan gimi
anasi kadonga toa ne mao.
Be sai ngan gimi iuangga
ieda iuot kapei, manta ikado
naurata ngan luanga gimi.
44 Ga sai iuangga imadid
ga imuga ngan gimi, ei ga
iman paeaeanga ngan gimi
toa ngada ne.
45 Ngansa Eaba Inat, ei
pade inama ngan gid panua
tilua ei mao, be ei inama
ngan luanga gid panua. Ta
ilongean ei mulian ga imate
ngan patutuinga panua busa
ad gigi kapei Deo imatai."

Iesus ikado kemi Bartimeus imata sussusu
(Mateus 20.29-34, Lukas 18.35-43)

46 Idio ta Iesus toman ngan
ele aluagau tila Ieriko. Ta
gisingada ipom kapei titnan
Ieriko ga tila. Be Bartimeus,
gergeu ton Timeus, imamado
edap isaleai. Ei imata
sussusu, be somisomi igaugau
pat ga danga sisid pagid
panua.
47 Ei ilongo ngan Iesus
Nasaret aea ilalala ga inam
ta ibaba matua bedane,
"Iesus, Devit itub,* uduan
gau."
48 Be panua busa tidaba ei
ta tikeo, "Eao mumun!"
Be mao. Ei ibaba matua
pade, "Devit itub, uduan
gau!"
49 Ta Iesus iae tor ga ima-
did ta ikeo, "Ababa ei ga
inam."
Tota tibaba eaba toa imata
sussusu oa, ta tikeo pan,
"Lolom pu ta dae madid. Ei
ta ibaba go!"
50 Tota itado ele pononga
mamarae ga idio ta man-
manae idug ga idae imadid
ta ila pan Iesus.
51 Ta Iesus ibeta ei bedane,
"Eao kim nakado mado ngan
go?"
Ta eaba toa imata sussusu
oa ikeo, "Eaba paoatainga
am, gau nakim matag pal ta
nageragera pade."
52 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao
la. Lem kadonga lolo matua
aea ikado ga matam iuot
kemi." Mole mao, eaba toa
oa igeragera pade ta inasi
Iesus toa edapeai oa.

11

Iesus ila idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Mateus 21.1-11, Lukas 19.28-40, Ioanes 12.12-19)

1 Idio ta Iesus asingada
ele aluagau tipaboloma
Ierusalem ta tiuot ngan
tuanga Betpage ga Betani
boloma ngan bereo Oliv. Ta
ei isula ele aluagau rua
2 ta ikeo pagisirua,
"Gimirua ala ngan tuanga
ga matadai ne. Be tutui
ngan gimirua ala aot toa eoa,

* **10:43:** Mt 23.11, Mk 9.35 * **10:47:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.* * **10:52:** Mk 5.34

gimi ga agera donki daenga
pau ede tikaukau ngan oaro.
Donki toa oa, eaba eta imado
ngan maitne. Apola aea oaro
ta abada ei ga inam.
3 Be oangga eaba eta ibeta
gimirua, 'Ikamado ga akado
bedane?' gimi ga akoli ele
posanga bedane, 'Maron ele
bokonga ngan. Be mole mao
ei ga isula ei ta iluai mulian
toa nene.' "
4 Idio ta gisirua tila ta
tigera donki toa oa. Panua
tikaukau ei atama iaoai
boloma edap isaleai. Tota
gisirua tipola aea oaro.
5 Be panua edengada
timadmadid toa eoa tikeo
pagisirua, "Gimirua akado
mado ga apola donki aea
oaro?"
6 Ta tikeo pagid mambe
Iesus ikeo ngan. Tota panua
toa oa tilongo,
7 ta gisirua tibada donki ga
ila pan Iesus. Ta tidol led
pononga mamarae ga idae
donki ipaoeai ta Iesus idae
imado ngan.
8 Be panua busa tilalo led
pononga mamarae ga idio
edapeai, be padengada tila
dadangai ta tiket abei ilaun
ga inam ta tilalo edapeai
pade.
9 *Panua busa tilalala ga
timuga ngan ei, be paden-
gada tilalala muriai ta tibaba
bedane,

"Maron, gai asoa edam ga
idae!*
Maron ipamatua eaba
toa inama ngan ei ieda
ne!"

10 "Maron ipamatua eaba toa
ne, ta ei ga imadid ga
imugamuga ngan gita
mambe tibuda Devit
mugaeai.
Tasoa Maron ieda gadae
tau!"

11 Tota Iesus iuot
Ierusalem ta idudunga ngan
Deo ele luma aea ala, ta
imata igera alele danga toa
ngada oa. Be ado iuangga
idil, tota iuot ga ila Betani
toman ngan ele aluagau
sangaul ga igegea rua.

Iesus iposa ngan abei fik,
muriai ga itautau mao
(Mateus 21.18-19)

12 Ngan ado sae Iesus asin-
gada ele aluagau titnan Be-
tani ta tilalala pade, be Iesus
pitoreanei.
13 *Ei igera abei fik ede
toa ilaun iuotot ga imad-
madid boloma tede. Ta ei
ila boloma, ngansa iuangga
igera, itautau eta ienono,
mao mao. Be itautau eta
mao. Ilaun kekelen ienono,
ngansa aea laoe maitne.
14 Tota ikeo pan abei toa
oa bedane, "Irangrang ngan
eaba eta ian tautaudim pade
mao ga ilalala ga ila." Be
ele aluagau tilongolongo
posanga toa oa.

* **11:9:** Sng 118.25-26 * **11:9:** Posanga idil toa ne *Maron, gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana. Be tikeo toa bedaoa pade ngan lain 10.*
* **11:13:** Lu 13.6

Iesus isere panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Mateus 21.12-17, Lukas 19.45-48, Ioanes 2.13-22)

15 Idio ta Iesus asingada ele aluagau tila tiuot Ierusalem. Ei idudunga ngan Deo ele luma aea ala ta isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga ga gid panua tiuolol danga sisid Deo ele lumaeai. Ta ipatabul gid popou togid panua tilau-malile ngan pat, ga ipatabul gid mul madonga aea togid panua toa tilongean gid man barur ga panua tiuolol.

Iesus isere gid panua tibokoboko ngan pat aea badanga.

16 Ta ipakala gid panua ngan badanga danga sisid ga idudunga ngan Deo ele luma aea ala.

17 *Ta ipaoatai gid ta ikeo, "Deo ele laulau aea posanga ga bedane,

" 'Gau leg luma, gid panua ga tiuato luma raring aea togid alu toa ngada ne.'

Be gimi apul ga iman baba mumulnga aea togid panua lublubnga ad."

18 *Idio ta gid madidnga tenainga ad ga apu ad tilongo bedaoa ta tiloilo edap ngan pamatenga ei. Be timataud ei, ngansa gid ipom timatala ngan ele paoatainga.

19 Idio ga lailai, Iesus asingada ele aluagau titnan tuanga ga tila.

Eaba sai ilolo matua ngan Deo, Deo ga ilongo ei
(Mateus 21.20-22)

20 Gaisala ngan ado sae Iesus asingada ele aluagau tilalala ga tila ta tigera abei fik toa Iesus iposa ngan. Be iuaroar ga ilaun toa ngada oa imalai ga imisi.

21 Ta Petrus imata nanan Iesus ele posanga ta ikeo, "Eaba paoatainga am, gera. Abei fik toa made eao posa ngan, tota imisi!"

22 Ta Iesus ikoli ele posanga ta ikeo, "Manta lolomi matua ngan Deo.

23 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga sai ikeo pan lusi ga oaine bedane, 'Eao dae ta dug ga sulug tadiai,' ta eaba toa oa ilolo ruangada mao, be ilolo matua ta iadi mambe ele posanga toa oa ga iuot, eine ga iuot tautaunga ngan ei.

24 *Ngan ipu toaine nakeo pagimi, saoa danga gimi araring ta abeta Deo ngan, manta lolomi matua ta aeadi mambe lemi posanga toa oa ga iuot. Ta eine ga iuot tautaunga ngan gimi.

* **11:17:** Ais 56.7, Jer 7.11 * **11:18:** Mk 14.1 * **11:23:** Mt 17.20 * **11:24:** Mt 7.7 * **11:25-26:** Mt 6.14-15

25-26 *Be oangga amadid
ga araring ta matami nanan
ami gagal pan oaemi ede
pade ngan ele idil paeamao
eta, manta asamum ele
kadonga sat toa oa. Toa
bedaoa ta Tamami toa
buburiai oa ga isamum gimi
lemi kadonga sasat pade.†”

Gid madidnga tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata
(Mateus 21.23-27, Lukas 20.1-8)

27 Idio ta Iesus asingada
ele aluagau tila Ierusalem
pade. Ei ilalala gadudunga
ngan Deo ele luma aea ala, be
gid madidnga tenainga ad ga
apu ad ga gid kapeipei togid
Iuda tila pan.
28 Ta tibeta ei bedane, “Sai
idol naurata toa ne ga idae
bagemeai ta isula go ngan
aea kadonga?”
29 Ta Iesus ikeo pagid, “Gau
pade ga nabeta gimi ngan
posanga ede. Ta oangga akoli
leg posanga, eine ga nakeo
pagimi ngan sai isula gau
ngan kadonga naurata toa
ne.
30 Paliliunga toa Ioanes
ikakado mugaeai, eine inam
buburiai ga inam, mao inam
pagid eababa? Akoli leg
posanga!”
31 Be tiraurau posanga pol
ngan gid ta tikeo, “Oangga
takeo ga inam buburiai ga
inam, eine ga ikeo, ‘Ikamado
ga lolomi matua ngan ele
posanga mao?’
32 Be irangrang ngan takeo
ga inam pagid eababa mao
pade.” Tikeo bedaoa ngansa
timataud gid ipom, ngansa
gid busa tiadi mambe Ioanes
ibada Deo iaoa tautaunga.
33 Tota tikoli Iesus ele
posanga bedane, “Gai aoatai
mao.”
Ta ikeo pagid, “Goibe, gau
pade ga nakeo pagimi mao
ngan sai isula gau ngan
kadonga naurata toa ne.”

12

Oanenga itna ngan panua papaeamao tikado naurata ngan dadanga oain
(Mateus 21.33-46, Lukas 20.9-19)

1 *Idio ta Iesus itatado
gid oanenga itna pagid ta
ikeo, “Eaba ede iarum gid
abei oain aea dadangai. Ei
itado ala ngan ga ikado tibur
ede kemi ngan bibnga oain
itautau ta tibada isul ngan.
Ga ikado luma mamarae
ede ngan gid panua timadid
ngan ta matad ikilele. Ga
kus ta ilongean dadanga toa
oa pagid panua naurata ad
bagedeai, be ei ila ngan tibur
ede pade aluai.
2 “Idio ta oain aea laoe iuot,
ta isula ele paeaeanga ede
ga ila pagid panua naurata
ad ngan badanga oain itau-
tau idanga etangada ga inam
pan.

† **11:25-26:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 26 *Be oangga gimi asamum ele kadonga sasat mao, Tamami toa buburiai oa ga isamum gimi lemi kadonga sasat mao pade.* * **12:1:** Ais 5.1-2

3 Be gid tiluku ei ta tirau ei
ta tisere ei ga iluai sapaean.
4 Be dadanga itama isula
ele paeaeanga ede pade ga
ila pagid, be tirau ei ga idae
ilaborai ga tipamaeamaea ei.
5 Idio ta isula ele
paeaeanga ede pade ga ila,
be tirau ei ga imate. Tota
isulasula ele paeaeanga busa
pagid, be tiraurau edengada
ga tipapamate padengada.

6 "Ila ga ele eaba kelede
idio. Eaba toa oa, ei inat toa
ikim ei tau. Dadanga itama
isula ei ga ila muriai ngan
ele paeaeanga toa ngada oa
ta ikeo, 'Eine ga tilolon ngan
natug.'

7 "Be gid panua naurata ad
tiposa pol ngan gid bedane,
'Eaba toa ne muriai ga ibada
danga sisid toa ngada ne ton
itama. Io, tarau ei ga imate.
Ta ele danga sisid toa ngada
ne ga iman leda!'
8 *Tota tiluku ei ta tirau ei
ga imate. Be titado ipat ga ila
gaot ngan dadanga aea ala.

9 "Toa bedaoa ta dadanga
itama ga ikado mado? Eine
ga inam ta ipaeabu ngan
gid panua naurata ad ta idol
dadanga oain ga idae pagid
panua padengada bagedeai.
10 *Posanga ga oaine
ienono ngan Deo ele laulau,
be kado gimi aoato mao?
Ikeo bedane,

" 'Pat toa ne, gid panua
tikakado luma
tiuangga eine paea-
mao ta titado ga
iduaea.
Be labone iman luma
aea kisinga.
11 Maron ikado ga iuot be-
dane,
ta gai agera eine kemi
tau ta amatala ngan.' "

12 Be gid tiuangga tiluku
ei, ngansa tiuatai mambe ei
itado oanenga itna toa ne ga
idodo gid. Be timataud gid
ipom, tota titnan ei ga tila.

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?
(Mateus 22.15-22, Lukas 20.20-26)

13 *Idio ta gid madid-
nga tisula Parisi edengada
toman ngan Erot ele panua
edengada ga tila pan Iesus.
Tiuangga tipabuobuo ei
ngansa tikim tigera ei ikado
posanga idil eta paeamao ta
irangrang ngan tipamadid ei
ngan posanga.
14 Tota tila tikeo pan
bedane, "Eaba paoatainga
am, gai aoatai mambe eao
eaba posanga tautaunga am.
Eao kado kadonga bagbage
kelede mao ga mao tau,
ngansa eao mataud eaba
eta mao. Be eao papaoatai
gid panua ngan Deo ele
edap tautaunga. Be keo
pagai, eine tutui ngan taol
takis ga ila pan Kaisa, mao
madongan? Eao keo ga gita
manta taol, mao mao?"
15 Be Iesus iuatai ngan led
pakakanga ta ikeo pagid,

* **12:8:** Ibr 13.12 * **12:10:** Sng 118.22-23 * **12:13:** Lu 11.53-54

"Ikamado ga atoba gau? Abada pat eta ga inam ta nagera!"

16 Io, tibada ga ila pan, ta ibeta gid, "Sai ianun ga ieda ienono ngan pat toa ne?"

Ta tikeo, "Kaisa ianun ga ieda."

17 *Ta Iesus ikeo pagid, "Io, danga ton Kaisa, abada ga ila pan Kaisa, be danga ton Deo, abada ga ila pan Deo."

Gid tilongo ele posanga ta tikakrik ngan ei.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan matenga ga daenga mulian

(Mateus 22.23-33, Lukas 20.27-40)

18 *Idio ta gid Sadiusi tila pan Iesus. Gid tikeo ga panua matemate tirangrang ngan tidae mulian mao. Ta tikeo pan bedane,

19 *"Eaba paoatainga am, Moses ibode apu ede pagita ta ikeo ga, 'Oangga eaba eta itar kapei imate ta itnan iadaoa ga idio, be ele gergeu eta mao, manta itar kakau iuai asape toa oa ta tipopo itar kapei aea kolinga eta.'"

20 "Be ado ede, arangaranga lima ga rua ngan iaoa ede timamado. Ad lautabe iuai taine, ga kus ta imate, be gisirua led gergeu eta mao.

21 Tota itar kakau atange iuai asape toa oa, be ei pade ipopo gergeu mao ga imate. Ga kus ta itar kakau tol aea iuai ei ga imate toa bedaoa pade.

22 Kadonga lalaede iuot ngan gid arangaranga toa lima ga rua oa. Tipopo gergeu mao be timate. Ta muriai taine toa oa imate pade.

23 Tota ngan ado toaiua, oangga gid matemate tidae mulian, taine toa oa ga iman sai iadaoa? Ngansa gid toa lima ga rua oa tiuai ei."

24 Ta Iesus ikeo pagid, "Gimi abuobuo ngansa aoatai ngan Deo ele laulau aea posanga mao, ga aoatai ngan iura mao pade.

25 Ngansa muriai, oangga panua matemate tidae mulian, eine ga tiuaioai mao ga tipapaoai led gergeu mao pade. Be gid ga tiuot mambe gid anggelo buburiai.

26 *Be posanga ngan gid matemate tidae mulian ienono ngan Moses ele laulau, be gimi aoato mao? Ikeo ga Deo ele babanga iuot abei kakauede iloleai ta ikeo pan Moses bedane, 'Gau Deo ton Abraam ga Aisak ga Iakop.'*

27 Agera, ei Deo togid panua matemate mao. Ei Deo togid panua matad bibita. Gimi abuobuo kapei tau."

Deo ele apu isaoa kapei?

(Mateus 22.34-40, Lukas 10.25-28)

---

* **12:17:** Ro 13.7 * **12:18:** PA 23.8 * **12:19:** Lo 25.5 * **12:26:** IM 3.2,6

* **12:26:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.* * **12:28:** Lu 10.25-28

28 *Be madidnga ede apu
aea ilongolongo gid Sadiusi
aoad kaukau pan Iesus, ta
igera mambe ei ikoli led
posanga kemi tau, ta ibeta ei
bedane, “Deo ele apu isaoa
kapei ngan apu toa ngada
oa?”
29 *Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Apu ga
oaine kapei ga kapei tau.
Eine ga bedane, ‘Gimi Israel
alongo! Maron Deo togita
ei Deo kelede. Ei kekelen
Maron.
30 Be eao manta kim tau
am Maron Deo kapei tau
ngan lolom, ga tautaudim, ga
lem oatainga, ga uram.’
31 *Be apu kapei ede pade
eine ga bedane, ‘Eao manta
kim lem eaba ede pade
mambe kim go mulian.’ Apu
eta pade kapei mambe toa
rua ne mao.”
32 Ta madidnga apu aea toa
oa ikeo pan bedane, “Eaba
paoatainga am, lem posanga
kemi. Tautaunga Deo keke-
len ei Maron, be Deo eta pade
mao, mambe eao keo.
33 *Ga manta takim ei
tau ngan loloda, ga leda
oatainga, ga urada. Ga
manta takim eaba ede pade
mambe takim gita mulian.
Oangga tanasi apu toa rua
ne, eine kadonga toa ne iasal
gid tenainga imata ede ga
ede ga gid tenainga tinono
ngan dinga ga imomout ga
kus.”
34 Ta Iesus igera mambe
eaba toa oa ikoli posanga
mambe ei eaba oatainga aea
kemi ta ikeo, “Eao boloma
ngan badanga madonga Deo
ibageai.” Idio ta gid panua
timataud ngan betanga Iesus
ngan posanga eta pade.

Iesus ibeta gid ipom ngan Kristus
(Mateus 22.41-46, Lukas 20.41-44)

35 Idio ta Iesus ipapaoatai
gid panua gadudunga ngan
Deo ele luma aea ala ta ikeo,
“Ikamado ga gid madidnga
apu ad tikeo ga Kristus† eine
iaoa kelede pan Devit?
36 *Ngansa ngan pamat-
uanga inam pan Itautau Tu-
tui, Devit ikeo,

“ ‘Maron Deo ikeo pan ag
Maron bedane:
“Eao dio mamado ngan
bageg oatai,
ga irangrang ngan nadol
am miri itamatama ga
ṭidio aem ibuloloeai.”

37 Agera, Devit pade iuato
eaba toa oa aea Maron. Tota
ei ga iuot ngan iaoa kelede
pan Devit madongan?”
Be gid ipom tinid igel-
gel ngan longonga Iesus ele
posanga.

Iesus iposa ngan kadonga papaeamao togid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Lukas 20.45-47)

38 Idio ta Iesus ipapaoatai
gid ipom ta ikeo, “Gimi

* **12:29:** Lo 6.4-5 * **12:31:** Wkp 19.18 * **12:33:** 1Sml 15.22, Hos 6.6 † **12:35:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **12:36:** Sng 110.1

agabit kemi ngan gid madidnga apu ad. Gid tikim tau ngan dolnga pononga mamarae ta tilalala alele. Ga oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim panua busa tikeo ‘ado kemi’ ta tilolon ngan gid.

39 Ga oangga tila ngan luma raring aea, ga tila ngan gid eaneannga kapeipei, gid tikim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapeipei.

40 Be tipakaka gid asapsape ta tibabada sapaean led luma ga danga sisid. Ga kus ta tiraring mamarae, be led raring eine pakakanga aea. Muriai gid ad panasnga ga paeamao ga paeamao tau.”

Asape lululunga aea idol ele tenainga

(Lukas 21.1-4)

41 Idio ta Iesus imamado boloma ngan apou tenainga aea toa Deo ele lumaeai. Ei igeragera gid ipom tinam tidoldol led pat ga idudunga ngan apou toa oa. Panua busa toa led pat ga danga sisid busa tidoldol led pat kapeipei.

42 Be asape ede lululunga aea inam ta idol pat gereirei rua. Pat toa oa irangrang mambe pat singsingia kelede.

Asape lululunga aea idol pat gereirei rua iman ele tenainga.

43 *Ta Iesus ikamo ele aluagau ga tinam pan ta ikeo pagid, “Nakeo tautaunga pagimi, asape lululunga aea toa ne ele tenainga iasal tenainga togid panua toa ngada ne.

44 Ngansa gid toa ngada oa led danga sisid busa ta tipota ilia iman led tenainga. Be asape toa ne, ele danga sisid imata karanga mao, be ei idol ele pat madonga aea toa ngada oa ga kus.”

13

Iesus ikeo ga muriai ga tirepe Deo ele luma ga isulug

(Mateus 24.1-2, Lukas 21.5-6)

1 Idio ta Iesus iuangga itnan Deo ele luma ta ilalala ga ila, be ele aluagau ede ikeo pan bedane, “Eaba paoatainga am, gera Deo ele luma aea mosi kemi tau ga aea pat kapeipei!”

* **12:43:** 2Ko 8.12 * **13:2:** Lu 19.44

2 *Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Eao gera
gid luma kapeipei toa ne aea
mosi kemi na? Muriai luma
toa ne aea pat eta ga idae
tatan pat eta pade mao. Eine
ga tirepe toa ngada ne ga
isulug.”

Iesus ikeo ngan gid danga kulupulupu ga iuot
(Mateus 24.3-14, Lukas 21.7-19)

3 Idio ta Iesus idio imado
ngan bereo Oliv ta igera Deo
ele luma imadmadid iadag.
Be Petrus ga Jems ga Ioanes
ga Andreas kekelegid tila
pan ta tibeta ei bedane,
4 “Eao keo pagai, gid danga
kulupulupu toa ne ga iuot
ngeda? Be saoa kilala ga iuot
ta ipasolan mambe gid danga
toa ne teta pade ga iuot?”
5 Ta Iesus ikoli led posanga
bedane, “Gimi agabit kemi.
Ngan kado ta eaba eta
ipakaka gimi.
6 Ngansa panua busa ga
tinam ngan gau edag ta tikeo
ngan gid mulian bedane,
‘Gau eaba toa Deo isula gau
ne.’ Ta gid ga tipabuobuo
panua busa.
7 Be oangga gimi alongo
paraunga kapeipei iualu
boloma ga aluai, atogragimi
ngan mao. Gid paraunga
toa bedane ga iuotot, be ado
muriai ga muriai tau ga iuot
maitne.
8 Ngansa panua ngan alu
ede ga tiparau pagid alu
ede pade, be maron kapei
ede ele panua ga tiparau
pagid panua ton maron
kapei ede pade. Ngan tibur
edengada nauruge ga inuga
tano ga isamimi. Be sapanga
kapeipei ga iuotot pade.
Be gid danga kulupulupu
toa ne irangrang ngan kus
manmanae mao, mambe
ieieinga iuot ngan taine
mugaeai ngan ipopo gergeu.
9 *“Be gimi agabit kemi.
Ngansa gid panua ga tidol
gimi ga adae pagid madidnga
patutuinga posanga ad
bagedeai. Ta gid ga timuimui
gimi luma raring aea iloleai.
Ta gid ga tipamadid gimi
ngan posanga pagid ga-
vana ga mamaron kapeipei
matadeai, ngansa gimi anasi
gau. Ta gimi ga apamatua leg
posanga ila pagid.
10 Be mugaeai ngan ado
toaiua, leg panua ga tipaola
ato kemi ga ila pagid alu toa
ngada ne tanoeai.
11 *Be oangga tidol gimi
ga adae bagedeai ta tipa-
madid gimi ngan posanga,
irangrang ngan lolomi ede
ga ede ngan saoa edap
aoangga anasi ngan kolinga
led posanga solsolnga oa
mao. Be saoa posanga
Deo idol aoamiai ngan ado
toaiua, manta akoli ga ila
pagid. Ngansa eine gimi lemi
posanga mao, be Itautau
Tutui ele posanga.
12 *“Be eaba itar kapeipei
ga aea kakakau ga tidol
ei ga idae pagid madidnga
bagedeai, ta gid ga tirau ei ga
imate. Be gergeu tamatamad

* **13:9:** Mt 10.17-20 * **13:11:** Lu 12.11-12 * **13:12:** Mt 10.21

ga tikado toa bedaoa pade
ngan led gergeu. Ga gid
gergeu ga timan tnad ga
tamad ad isat ta tikeo pagid
madidnga ta tirau gid ga
timate.
13 *Be panua toa ngada
ne ga lolod itola ngan gimi,
ngansa lolomi matua ngan
gau edag. Be oangga sai
imadid matua ga irangrang
ngan ele madonga tanoeai
kus, eine Deo ga ibada ei
mulian."

Iesus iposa ngan danga ede paeamao ga paeamao tau ga iuot

(Mateus 24.15-28, Lukas 21.20-24)

14 *Iesus ikeo pade be-
dane, "Be muriai gimi ga
agera danga ede paeamao
ga paeamao tau imadmadid
ngan mul ton Deo ta ikado
ga panua tiaoa ta titnan ele
luma ga idio sapaean. (Eaba
iuato laulau manta iuatai
kemi ngan posanga toa ne.)
Ngan ado toaiua, gid panua
timamado Iudea manta tiaoa
ga tila bereoeai.
15 *Be oangga sai imamado
luma ipaoeai, ei manta
isulug ta iaoa manmanae.
Irangrang ngan idudunga ele
lumaeai ngan badanga ele
danga etangada mao.
16 Be oangga sai imamado
dadangai, irangrang ngan
ipul ei mulian ngan badanga
ele ponongа gaot aea mao.
17 *Be paeamao tau ngan
gid taine apapanga ga gid
pinapina ngan ado toaiua.
Gid tal mon ga kulupu ngan
eaoanga.
18 Be manta araring ta
danga paeamao toa ne iuot
ngan aoara lolo mao.
19 *Ngansa ngan ado
toaiua, danga kulupulupu
tau ga iuot. Ngan danga
toa ngada ne led otnga
ga irangrang ngan labone,
danga eta kulupu bedaoa
iuot mao, be muriai pade
danga eta kulupu bedaoa ga
iuot mao pade.
20 Be oangga Maron ikeo
ga gid danga kulupulupu
toa ne ga idio mole, panua
toa ngada ne tanoeai ga
timukuru. Be ei imata nanan
ele panua toa isio gid, ta ikeo
ga danga kulupulupu toa ne
ga idio mole tau mao.
21 Ngan ado toaiua, oangga
eaba eta ikeo pagimi, 'Ega,
eaba tiuato ei Kristus* tota
eko!' mao 'Ei tota eoa!' iran-
grang ngan aeadi posanga
toa oa mao.
22 *Ngansa panua busa ga
tinam ta tipakaka ta tikeo,
'Gau Kristus.' Be paden-
gada ga tipakaka ta tikeo ga
tibada Deo iaoa. Ta gid ga
tikado uisinga iman kilala ga
gid danga ipamatala panua
busa. Ta oangga tirangrang,
gid ga tipabuobuo Deo ele
panua toa isio gid.
23 Toa bedaoa ta gimi
agabit kemi. Gau napalongo

* **13:13:** Mt 10.22, Ins 15.21 * **13:14:** Dan 9.27, 11.31, 12.11 * **13:15:** Lu 17.31 * **13:17:** Lu 23.29 * **13:19:** Dan 12.1, PM 7.14 * **13:21:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **13:22:** PM 13.13

gimi motean ngan danga toa
ngada ne.”

Muriai, Eaba Inat ga inam
(Mateus 24.29-31, Lukas 21.25-28)

24 *Iesus ikeo pade bedane,
“Be ngan ado toaiua, oangga
gid danga kulupulupu toa oa
kus, tota

“ ‘ado ga iuot dodom, be
taiko ga itara mao,
25 be gid gigima ga titap-
tap mariambai ga tisu-
lug,
be gid danga kapeipei
mariambai ga ino-
gonogoi.’

26 *“Ga kus ta panua ga tig-
era Eaba Inat isulug ga inam
ngan gid laulau toman ngan
iura kapei ga ele taranga.
27 *Ga kus ta ei ga isula ele
anggelo ga tila ngan tano igal
toa pange oa ta tipaluplup
ele panua toa isio gid. Gid
ga tipaluplup gid ngan tibur
toa ngada ne, ngan tano aea
digedige ga ila bubur aea di-
gedige pade, ta tibada gid ga
tinam.”

Oanenga itna ngan abei fik
(Mateus 24.32-35, Lukas 21.29-33)

28 Iesus ikeo pade bedane,
“Gimi alongo oanenga itna
ngan abei fik ta abada
oatainga. Oangga ibogaboga
aea eau ga ilaun papau
iuotot, eine gimi aoatai, ado
aea sau teta pade ga iuot.
29 Toa bedaoa ta oangga
gimi agera gid danga toa
ne iuotot, eine gimi aoatai,
ado toaiua ta inam boloma,
mambe eaba imadid atama
iaoai.
30 Nakeo tautaunga pag-
imi, gid panua ado toa ne ad
ga timate maitne be kadonga
toa ngada ne ga iuot.
31 Mariamba ga tano ga is-
apa, be irangrang ngan leg
posanga isapa mao ga mao
tau.”

Eaba eta iuatai ngan ado toaiua mao
(Mateus 24.36-44)

32 Iesus ikeo pade bedane,
“Be eaba eta iuatai mao,
gid danga toa oa ga iuot
ngeda, mao ado imata pida
be gid danga toa oa iuot.
Gid anggelo buburiai tiuatai
mao, be Deo Inat iuatai mao
pade. Tamag kekelen iuatai.
33 Tota matami arar ga
agabit kemi. Ngansa gimi
aoatai mao, gid danga toa oa
ga iuot ngeda.
34 Eine mambe eaba ede
itnan ele luma ta ila ngan
langa ede. Ei ikeo pagid ele
paeaeanga ta timariala ngan
ele luma, ta ipota naurata
pagid ele paeaeanga kelede
kelede. Ta ikeo pan eaba
toa imariala ngan atama be-
dane, ‘Eao gabit kemi.’
35 *“Tota agabit kemi,
ngansa gimi aoatai mao,
luma itama ga iluai mu-
lian ngeda. Ei ga inam
lailai, mao bong irabu, mao
kokako itang, mao gaisala

* **13:24:** Ais 13.10, Jol 2.10, 3.15, PM 6.12-13 * **13:26:** PM 1.7 * **13:27:** Mt 13.41 * **13:35:** Lu 12.38

rumaruma, eine gimi aoatai
mao.
36 Kado ei inama man-
manae ta igera gimi aenono.
37 Posanga toa nakeo pag-
imi ne, eine nakeo pagid
panua toa ngada ne: ‘Agabit
kemi!’ ”

14

Gid madidnga tiposa ngan raunga Iesus ga imate
(Mateus 26.1-5, Lukas 22.1-2, Ioanes 11.45-53)

1 Ngan ado toaiua, eanean-
nga Pasova aea ga eanean-
nga ngan Bret aea Yis Ienono
ngan Mao inam boloma.
Be ado rua imuga ngan
eaneannga Pasova aea, gid
madidnga tenainga ad ga
apu ad tiloilo edap eta
ngan pakakanga Iesus ta
irangrang ngan tiluku ei ta
tirau ei ga imate.
2 Be tikeo bedane, “Iran-
grang ngan takado bedane
rabu ngan eaneannga toa ne
mao. Ngan kado ta gid ipom
tigera ta tiparau.”

Taine ede itok bude kemi ga idae Iesus ilaborai
(Mateus 26.6-13, Ioanes 12.1-8)

3 *Idio ta Iesus imamado
Betani ngan luma ton eaba
ede ieda Saimon. Mugaeai
eaba toa oa aea dibala
kankan. Iesus imamado ga
ianean, be taine ede inam
ibada ele botol pat* iuon
ngan bude ede iuad kemi
tiuato nardo. Tigalbatan
danga eta ngan bude toa oa
mao, ta aea olnga kapei. Be
ei ipir botol iaoa ta itok bude
dodol toa oa ga idae Iesus
ilaborai.
4 Be edengada ngan gid tig-
era bedaoa ta lolod bake ta
tiposa pol ngan gid bedane,
“Ikamado ga itok bude toa ne
ga kus sapaean?
5 Kemi ngan ilongean bude
toa ne ga panua tiuol ngan
pat kapei iasal buno tol†. Toa
bedaoa ta ilualua gid panua
lululunga ad, be mao.” Tota
tidaba taine toa oa.
6 Be Iesus ikeo, “Adaba ei
mao. Ikamado ga akado
kulupu ngan ei? Ei ikado
kadonga kemi tau ngan gau.
7 *Ngansa gid panua lulu-
lunga ad timamado pagimi
somisomi. Ta ngan ado isaoa
akim, gimi arangrang ngan
alua gid. Be gau namamado
pagimi somisomi mao.
8 *Ele luanga ngan gau,
tota ikado ne. Ei ipasogo gau
motean ngan bude toa ne,
ngan muriai nala dengaeai.
9 Nakeo tautaunga pag-
imi, muriai gid panua ga
tila tipaola leg ato kemi
ngan tibur toa ngada ne
tanoeai, be eine ga tininipu
pade ngan taine toa ne ele
kadonga, ta panua ga matad
nanan ei.”

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae

* **14:3:** Lu 7.37-38 * **14:3:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.* † **14:5:** Gid Iuda mugaeai tibokoboko ad rai dodol kelede ngan badanga pat buno tol. * **14:7:** Lo 15.11 * **14:8:** Ins 19.40

pagid madidnga bagedeai
(Mateus 26.14-16, Lukas 22.3-6)

10 Idio ta aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, ieda Iudas Iskariot, ila pagid madidnga tenainga ad, ngansa iuangga idol Iesus ga idae pagid bagedeai.
11 Tilongo toa bedaoa ta tinid igelgel, be tiposa tautaunga ngan badanga pat silva ga ila pan. Tota isangasanga ado eta kemi ngan dolnga ei ga idae bagedeai.

Iesus asingada ele aluagau tian
(Mateus 26.17-25, Lukas 22.7-14,21-23, Ioanes 13.21-30)

12 *Be ngan ado toa imuga ngan eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao, ngan ado toa titotoi gid sipsip Pasova aea, Iesus ele aluagau tibeta ei bedane, “Eao kim gai ala sida ta akado annga Pasova aea ta taean?”
13 Tota isula ele aluagau rua ta irenren pagisirua bedane, “Gimirua ala adudunga tuanga iloleai, ta eaba ede ibisi ulo eau aea ga iuot pagimirua. Gimirua ala anasi ei.
14 Ta oangga idudunga ngan luma isaoa, gimirua akeo pan luma itama bedane, ‘Eaba Paoatainga aea iuangga ibeta go: Lem bobo kaluae aea sida, ngan ei ian annga Pasova aea toman ngan ele aluagau?’
15 Ta ei ga ipasolan gimirua ngan bobo kapei ede ienono gadae luma iloleai. Aea popou ga mul ga danga toa ngada oa ienono motean. Gimirua akado ada annga Pasova aea tota eoa.”
16 Idio ta ele aluagau toa rua oa tila tuanga iloleai ta tigera danga toa ngada oa lalaede mambe Iesus ikeo ngan. Tota tidio tikado annga Pasova aea.
17 Io, ado idil ngan lailai toaiua, ta Iesus asingada ele aluagau tila ngan luma toa oa.
18 *Gid timamado ga tianean, be ikeo pagid bedane, “Nakeo tautaunga pagimi, eaba ede ngan gimi ga idol gau pagid ag isat bagedeai. Nakeo ngan eaba ede ianean toman ngan gau.”
19 Tilongo bedaoa ta lolod isat kapei, ta gid kelede kelede tibeta ei bedane, “Eine gau mao, na?”
20 Ta ikeo pagid bedane, “Eine eaba ede ngan gimi toa sangaul ga igegea rua ne, eaba toa ga igasi aea bret ngan lalate toman ngan gau.
21 Tautaunga, Eaba Inat ga inasi edap mambe Deo ele laulau ikeo ngan ei, be paeamao tau ngan eaba toa idol Eaba Inat ga idae pagid aea isat bagedeai! Kemi ngan eaba toa oa oangga itna ipopo ei mao.”

Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(Mateus 26.26-30, Lukas 22.14-20, 1 Korin 11.23-25)

---
* **14:12:** IM 12.6 * **14:18:** Sng 41.9

22 Idio ta Iesus asingada
ele aluagau tianean, be ei
ibada bret ta iposa kemi pan
Deo. Ga kus ta itei ta ibada
ga ila pagid ta ikeo, “Gimi
abada bret toa ne, eine gau
medamedag.”

23 Ga kus ta ibada loba ta
iposa kemi pan Deo ta ibada
pagid, ta gid kelede kelede
tiun.

24 *Ta ikeo, “Eine gau
singig. Singig toa ne
iparangrang posanga toa
Deo irau ngan ele panua.
Eine itoki ngan luanga panua
busa.

25 Nakeo tautaunga pag-
imi, gau ga naun oain isul
pade mao ga ila irangrang
ngan ado toaiua tamado
kemi Deo ibageai. Toa eoa ga
naun oain pau toman ngan
gimi.”

26 Idio ta tibau baunga ede
ngan Deo, ga kus ta tiuot ga
tila ngan bereo Oliv.

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Mateus 26.31-35, Lukas 22.31-34, Ioanes 13.36-38)

27 *Idio ta Iesus ikeo pagid,
“Gimi toa ngada ne lemi
kadonga lolo matua aea ga
itap. Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane:

“ ‘Gau ga narau eaba imari-
ala ngan sipsip,
ta gid sipsip ga tibilin
alele.’

28 *Be muriai, gau ga nadae
mulian ngan matenga ta na-
muga ngan gimi ga nala
Galili.”

29 Be Petrus ikeo pan be-
dane, “Goibe, gid toa ngada
ne led kadonga lolo matua
aea ga itap, be irangrang
ngan gau leg kadonga lolo
matua aea itap mao.”

30 Be Iesus ikeo pan
bedane, “Nakeo tautaunga
pago, labone bong, kokako
ga itang parua maitne, be
eao ga paisiamo patol ngan
oatai gau mao.”

31 *Be Petrus ikeo matua
pade, “Goibe, gau ga na-
mate toman ngan eao, be
irangrang ngan napaisiamo
bedaoa ngan eao mao ga
mao tau.” Ta gid toa ngada
oa tiposa lalaede toa bedaoa
pade.

Iesus iraring dadangai Getsemani
(Mateus 26.36-46, Lukas 22.39-46)

32 *Idio ta Iesus toman
ngan ele aluagau tila ngan
tibur ede tiuato Getsemani,
ta ikeo pagid, “Gimi adio
amado nene, be gau nala eoa
ta nararing.”

33 Io, ibada Petrus ga Jems
ga Ioanes ta tila toman ngan
ei, be ilolo ede ga ede ta ina-
man kemi mao.

34 *Ta ikeo pagid, “Gau
lolog isat kapei tau, ta
naoangga namate. Gimi adio
nene be matami arar.”

* **14:24:** IM 24.8, Jer 31.31-34, Sek 9.11, 1Ko 10.16, Ibr 9.20 * **14:27:** Sek 13.7
* **14:28:** Mt 28.16, Mk 16.7 * **14:31:** Ins 11.16 * **14:32:** Ins 18.1 * **14:34:** Ins 12.27

35 Idio ta ila kautede pade
ta idol ilabora ga isulug
tanoeai. Ta iraring ta ikeo
ga oangga edap eta ienono,
ikim ado imata toa oa isapir
ngan ei.
36 *Ta ikeo, “Apa, eao ran-
grang ngan kado danga toa
ngada ne. Tota bada loba
ieieinga aea toa ne ga ila
aluai ngan gau. Be nasi
gau lingeg mao. Nasi eao
lingem.”

“Apa, nasi gau lingeg mao. Nasi eao lingem.”

37 Ga kus ta iluai mulian
pagid, ta igera tienono. Ta
ikeo pan Petrus, “Saimon,
eao eno na? Eao rangrang
ngan matam arar ado imata
keleta mao?
38 Gimi matami arar kemi
ga araring ta irangrang ngan
atap ngan tobanga mao.
Ngansa lolomi ikim inasi
Deo, be tinimi iura mao.”
39 Idio ta ila iraring toa be-
daoa pade.
40 Ga kus ta iluai mulian ta
igera tienono maitne, ngansa
matad iboboeo tau. Be tiu-
atai ngan posanga eta kemi
ngan kolinga ga ila pan mao.
41 Idio ta ila iraring patol
aea ta iluai mulian pade
ta ikeo pagid, “Gimi aear-
agimi ga aenono maitne?
Ikaranga! Ado imata tota
iuot ne. Ega, eine ga tidol
Eaba Inat ga idae pagid
panua papaeamao bagedeai.
42 Adae ta tala! Ega, eaba
toa iuangga idol gau pagid
panua papaeamao bagedeai,
tota inam boloma ne.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Mateus 26.47-56, Lukas 22.47-53, Ioanes 18.3-12)

43 Iesus iposaposa maitne,
be mole mao Iudas, aluagau
ede ngan gid sangaul igegea
rua, inama iuot toman ngan
ipom ede tikikisi didi ga kaip.
Gid madidnga tenainga ad ga
apu ad ga gid kapeipei togid
Iuda tisula gid ga tinam.
44 Be eaba toa iuangga idol
Iesus ga idae bagedeai, ikeo
pagid motean ngan kilala
ede iuangga ikado. Ta ikeo,
“Oangga nabusum eaba ede
ipapa, eaba toa oa eine Iesus.
Gimi aluku ei ta abada ei ga
ila, be amariala kemi ngan
ei.”
45 Tota ila manmanae ga ila
pan Iesus ta ikeo, “O eaba
paoatainga am,” ta ibusum
ipapa.
46 Tota tidol baged ngan ei
ta tiluku ei.
47 Be ele aluagau ede
imadmadid boloma ta inusi
ele didi ga iuot ta irau ngan
paeaeanga ton madidnga
kapei tenainga aea ta iket
itanga ga put.
48 Be Iesus ikeo pagid,
“Gimi abada didi ga kaip
ta anama ngan lukunga

* **14:36:** Mk 10.38, Ins 6.38

gau mambe aluku eaba ede
lublubnga aea?
49 *Ado ga ado gau na-
mamado toman ngan gimi
ga napapaoatai gid ipom
gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala, be gimi aluku
gau mao. Be kadonga toa ne
iuot ta iparangrang Deo ele
laulau aea posanga.”
50 *Tota ele aluagau toa
ngada oa titnan ei ta tiaoa
alele.

Kakau iriau ede iaoa
51 Be kakau iriau ede inasi
Iesus ga ila. Ei ipit malo kemi
ede, be ele pononga eta pade
mao. Gid tiluku ei pade,
52 be itirtir ei, ta aea malo
gruk ga isulug, be ibanga-
banga ga iaoa ga ila.

Gid madidnga tipamadid Iesus ngan posanga
(Mateus 26.57-68, Lukas 22.54-55,63-71, Ioanes 18.13-14,19-24)
53 Idio ta tibada Iesus
ga ila pan madidnga kapei
tenainga aea. Be gid madid-
nga tenainga ad ga apu ad ga
gid kapeipei togid Iuda, gid
busa tiluplup toa eoa.
54 Petrus inasi ei ga ila, be
idio aluai tede ga irangrang
ngan idudunga ngan ala ton
madidnga kapei tenainga
aea. Ta ila imado toman
ngan gid nakala ton madid-
nga kapei tenainga aea, be
imamadil ngan dinga.
55 Be gid madidnga
tenainga ad ga gid madidnga
patutuinga posanga ad
padengada tiloilo panua
edengada ngan tiuaoa ngan
Iesus ele kadonga, ta iran-
grang ngan tiuot ngan ipu
eta ngan raunga ei ga imate.
Be tiuot ngan ipu eta mao.
56 Ngansa panua busa
tikado posanga pakakanga
ngan ei, be led posanga
iuotot lalaede mao.
57 Be panua padengada
timadid ta tisol ei ngan
posanga pakakanga ta tikeo
ga bedane,
58 *“Gai alongo eaba toa ne
ikeo ga ei ga irepe Deo ele
luma toa gid eababa tikado
ngan baged, ta ngan ado tol,
ei ga ipagun ede pade toa
iuot ngan gid eababa baged
mao.”
59 Tiposa bedaoa, be led
posanga iuot lalaede mao
pade.
60 Idio ta madidnga kapei
tenainga aea imadid rabu
ngan gid ta ibeta Iesus be-
dane, “Eao kado posanga eta
mao? Be posanga toa tisol go
ngan ne madongan?”
61 Be Iesus mumun. Ikoli
posanga eta mao.

Ta madidnga kapei
tenainga aea ibeta ei pade
bedane, “Keo pagai. Eao
Kristus‡, gergeu ton Deo toa
tasoa ieda somisomi ne, mao
madongan?”
62 Ta Iesus ikeo, “Be, eine
gau. Be muriai gimi ga
agera Eaba Inat imado ngan
Deo toa iura kapei tau ibage
oatai. Ta ei ga isulug ga

* **14:49:** Lu 19.47, 21.37, Ins 18.20 * **14:50:** Sng 31.11 * **14:58:** Ins 2.19-21
‡ **14:61:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

inam toman ngan gid laulau
mariambai.”
63 Madidnga kapei
tenainga aea ilongo posanga
toa oa ta itaka ele pononga
mulian ta ikeo, “Leda ipu
eta ngan ilonga panua
padengada ngan solnga eaba
toa ne mao.
64 *Patautene gimi alongo
iuangga ibada Deo imul!
Gimi akim takado mado
ngan ei?”

Tota gid toa ngada oa tikeo
ga ei manta imate.
65 Idio ta edengada ngan
gid tiplapla ei. Ta tikaukau
imata ngan malo ta tirau-
rau ei ta tikeo, “Eao bada
Deo iaoa ta keo pagai! Sai
irau go?” Ta gid nakala ton
madidnga kapei tibada ei ta
tipodapoda nanan ei.

Petrus ikeo ga ei iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.69-75, Lukas 22.56-62, Ioanes 18.15-18,25-27)

66 Petrus imamado gadio,
gadudunga ngan luma toa oa
aea ala, be taine paeaeanga
ede ton madidnga kapei
tenainga aea inam.
67 Ei igera Petrus imamadil
ngan dinga ta imata inono ei
ta ikeo, “Eao pade mamado
toman ngan Iesus Nasaret
aea.”
68 Be ei ipaisiamo ta ikeo,
“Mao. Gau naoatai ngan
saoa danga toa eao posaposa
ngan ne mao.” Ta iuot ga
ila boloma ala iaoai, be mole
mao kokako itang.
69 Idio ta taine paeaeanga
igera ei toa eoa ta iposa
pade pagid panua timadma-
did boloma ta ikeo, “Eaba toa
ne, ei ede ngan gid panua toa
oa.”
70 Be Petrus ipaisiamo
pade.

Idio ta gid panua timad-
madid boloma tikeo pan be-
dane, “Tautaunga! Eao eaba
ede ngan gid, ngansa eao
Galili am pade.”
71 Be iposa tautaunga
gadae ta ikeo, “Eaba toa gimi
akeokeo ngan, gau naoatai
ngan ei mao. Oangga na-
pakaka, goibe, Deo ipaeabu
ngan gau.”
72 Be mole mao, kokako
itang parua aea pade. Ta
Petrus imata nanan Iesus
ele posanga toa bedane,
“Kokako ga itang parua
maitne, be eao ga paisiamo
patol ngan oatai gau mao.”
Tota ilolo isat ga itang
paeamao.

15

Tibada Iesus ga ila pan Pailat
(Mateus 27.1-2,11-14, Lukas 23.1-5, Ioanes 18.28-38)

1 *Be gaisala ngan ado sae
gid madidnga tenainga ad
ga apu ad ga gid kapeipei
togid Iuda tikado aea gerei
mao. Gaisala rumaruma
tiluplup ngan posanga aea
patutuinga toman ngan gid
madidnga padengada patu-
tuinga posanga ad, ta tirau
posanga ngan Iesus. Tota

* **14:64:** Wkp 24.16, Ins 19.7 * **15:1:** Lu 22.66

tikaukau ei ta tibada ei ga ila
pan Pailat.
2 Ta Pailat ibeta ei, “Eao
maron kapei togid Iuda na?”
Ta Iesus ikoli ele posanga
bedane, “Eine mambe eao
keo.”
3 Be gid madidnga
tenainga ad tisol ei ngan
posanga busa,
4 ta Pailat ibeta ei pade
bedane, “Ega, tisol go ngan
posanga busa tau. Be eao
koli posanga eta mao?”
5 *Be Iesus iposa eta mao,
ta Pailat imatala.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.15-26, Lukas 23.13-25, Ioanes 18.39–19.16)

6 Be rai ga rai ngan ado
Pasova aea, Pailat inasnasi
gid ipom linged ta ilongean
eaba kelede ta itnan luma
panasnga aea.
7 Be ngan ado toaiua, eaba
ede ieda Barabas imamado
ngan luma panasnga aea
toman ngan iuaeoae paden-
gada toa tikado paraunga
pan gavman ta tirau panua
edengada ga timate.
8 Idio ta gid ipom tila
pan Pailat ta tibeta ei ngan
ikado mambe somisomi ta
ilongean eaba eta ga itnan
luma panasnga aea.
9 Ta Pailat ibeta gid, “Gimi
akim nalongean maron
kapei togid Iuda ta ila
pagimi?”

“Akim nalongean maron kapei togid Iuda ta ila pagimi?”

10 Ei ibeta gid bedaoa
ngansa iuatai mambe gid
madidnga tenainga ad lolod
paeamao sapaean ngan Iesus
ta tidol ei ga idae ibageai.
11 *Be gid madidnga
tenainga ad tipamasmasi
ipom lolod, ta tibaba pan
Pailat ngan ilongean Iesus
mao, be Barabas ga ila pagid.
12 Ta Pailat ibeta gid pade
bedane, “Tota akim nakado
mado ngan eaba toa gimi
aoato ei maron kapei togid
Iuda?”
13 Ta tibaba pade bedane,
“Patoto ei ngan abei tabala!”
14 Ta Pailat ibeta gid,
“Ngan saoa? Ele kadonga
isaoa paeamao?”
Be tingangar matua pade
bedane, “Patoto ei ngan abei
tabala!”
15 Idio ta Pailat iuangga
ikado ga gid ipom tinid igel-
gel ta ilongean Barabas ga
ila pagid. Be idol Iesus
ga idae pagid panua pa-
raunga ad bagedeai ta ikeo
ga timuimui* ei, ga kus ta
tipatoto ei ngan abei tabala.

---

* **15:5:** Ais 53.7, Mk 14.61 * **15:11:** PA 3.13-14 * **15:15:** Oaro toa timui Iesus ngan, tikado ngan bulmakao itin kukul. Ngan oaro imata, tikaukau aen gereirei ta itakataka itin.

Gid panua paraunga ad tigalinge ngan Iesus
(Mateus 27.27-31, Ioanes 19.2-3)

16 Idio ta gid panua paraunga ad tibada Iesus ga tila tidudunga ngan ala toa ibalil ngan luma gavman aea, ta tibaba gid panua paraunga ad toa ngada oa ga tinam.

17 Ta tidol pononga singsingia tede ga bil ga idae ngan ei mambe pononga togid mamaron kapeipei, ga tibada oaroaro aea gigi ta tikado mambe nakala togid mamaron kapeipei ta tidol ga idae ilaborai.

18 Ga kus ta tigalinge ta tibaba ga ila pan bedane, "Ado kemi, maron kapei togid Iuda!"

19 Ta tiraurau ilabora ngan piso matua ede ga tiplapla ei be tikor aed ngan ei ga tipakaka ngan soanga ieda.

20 Tigalinge ngan ei toa bedaoa ga kus ta titil pononga toa singsingia tede ga bil oa ngan ei, ta tidol ele pononga mulian. Tota tibada ei ga ila ngan patotonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.32-44, Lukas 23.26-43, Ioanes 19.17-27)

21 *Gid panua paraunga ad tibada Iesus ga tilalala ga tila be tiuot ngan eaba ede Sairini aea ilalala tiburiai ga inam, ieda Saimon. (Ei Aleksanda ga Rupus tamad.) Gid tikeo ga ei manta ibisi Iesus aea abei tabala.

22 Idio ta tibada Iesus ga tila ngan tibur toa tiuato Golgota. Edaeda toa ne ipu eine Tibur Laborada Ituatua aea.

23 Toa eoa tiuangga tipaun ei ngan oain toa tibul toman ngan abei mer itekea†, be ei iun mao.

24 *Tota tipatoto ei ngan abei tabala. Ga kus ta tipota ele danga sisid pol ngan gid, be titado danga ede iman salisalinga ngan sionga sai ga sai ga tibada.

25 Ado imata toa tipatoto ei ngan, eiua gaisala ngan ado imata lima ga pange.

26 Be gadae ngan aea abei tabala tibode posanga toa tisol ei ngan bedane, "Maron kapei togid Iuda."

27-28 *Be boloma ngan Iesus, tipatoto panua rua lublubnga ad ngan abei tabala pade, ede ngan ibage oatai, be ede pade ngan ibage angas.‡

29 *Be gid panua toa tila ga tinam, tiposa paeamao ngan ei ga laborad itambolembole ta tikeo, "Eao oangga repe Deo ele luma ta pagun mulian ngan ado tol?

30 Tota lua eao mulian ta tnan abei tabala ga sulug."

---

* **15:21:** Ro 16.13 † **15:23:** Tibul *abei mer itekea ngan oain toa oa ngan pamarumnga Iesus aea ieieinga, be ei iun mao.* * **15:24:** Sng 22.18 * **15:27-28:** Ais 53.12 ‡ **15:27-28:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 28 *Kadonga toa oa iparangrang posanga ede ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, "Tiadi mambe ei ede ngan gid panua tipul murid ngan Deo ele apu."* * **15:29:** Sng 22.7, 109.25, Mk 14.58

31 Gid madidnga tenainga
ad ga apu ad aoad ibiu ei
pade ta tiposa pol ngan gid
bedane, “Ei ilualua panua
padengada, be irangrang
ngan ilua ei mulian mao.

32 Oangga ei Kristus§,
maron kapei togid Israel,
kemi ngan itnan abei tabala
ta isulug ga inam, ta gita
tagera ta loloda matua
ngan ei.” Be panua rua
toa tipatoto gid boloma
ngan Iesus, gid pade tiposa
paeamao ngan ei.

Iesus imate
(Mateus 27.45-56, Lukas 23.44-49, Ioanes 19.28-30)

33 Be tutui ngan arobad,
tibur toa ngada oa iuot
dodom ga irangrang ngan
lailai toaiua ngan ado imata
tol.

34 *Be ngan ado imata tol
Iesus ingangar kapei ta ikeo,
“Eloi, Eloi, lama sabaktani!”
Posanga toa ne ipu bedane,
“Ag Deo, ag Deo, eao pul
murim ngan gau ngan saoa?”

35 Be panua edengada
timadid boloma, tilongo
posanga toa oa ta tikeo, “Ega,
ei ta ibaba Elaija!”

36 *Ta eaba ede ilado ta
ibada asile tad aea ta ilolo
ngan oain isul meleoleonga.
Ga kus ta iaud ngan piso
imata ta iuangga ipaun Iesus
ngan ta ikeo, “Tadio ge ta
tagera. Elaija ga inama tau-
taunga ngan badanga ei ga
isulug, mao mao?”

37 Idio ta Iesus ingangar
kapei ga idada mosonga
pakelede ga imate.

38 Iesus imate, be malo
kapitnami toa itututu Deo ele
luma iloleai oa itakai pan
gadae ga isulug ta iuot rua.

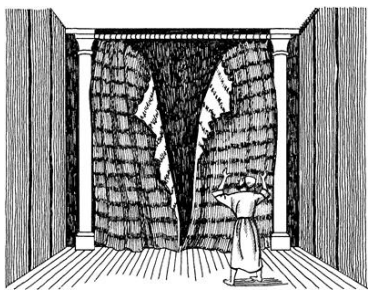

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Malo kapitnami itakai pan gadae ga isulug ta iuot rua.

39 Be madidnga paraunga
aea toa imadid boloma ngan
Iesus oa igera ele matenga
toa bedaoa ta ikeo, “Tau-
taunga, eaba toa ne ei Deo
Inat!”

40 *Be taine edengada
timadmadid aluai tede ta
timamaran ele matenga.
Ede ngan gid, eine Maria
Makdala aea. Be ede pade
eine Maria toa Jems kakau
ga Iosep tnad. Be ede pade
eine Salome.

41 Mugaeai Iesus imamado
Galili, be gid taine toa ne
tinasnasi ei ga tilualua ei.
Be taine busa pade tila
Ierusalem toman ngan ei,
gid pade timamaran ele
matenga.

Tidol Iesus ipat dengaeai
(Mateus 27.57-61, Lukas

§ **15:32:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **15:34:** Sng 22.1 * **15:36:** Sng 69.21 * **15:40:** Lu 8.2-3

23.50-56, Ioanes 19.38-42)

42 Ado toaiua eine Ado
Koromotnga aea toa imuga
ngan Ado Earainga aea.
Ngan lailai toaiua, ado
iuangga idil
43 be eaba ede ieda Iosep
Arimatea aea inam. Ei eaba
ede ngan gid madidnga patu-
tuinga posanga ad, be ieda
kapei rabu ngan gid. Ei pade
ilolo iminmin ngan geranga
madonga Deo ibageai iuot, ta
isangasanga. Be ei iuangga
ibada Iesus ipat ta idol den-
gaeai. Tota idudunga ta
ila imadid Pailat imatai, be
imataud mao. Ta ibeta ei
ngan badanga Iesus ipat.
44 Be Pailat itograi, ngansa
iuangga Iesus imate maitne,
ta ibaba madidnga paraunga
aea ta ibeta ei bedane, “Eaba
toa oa imate, mao maitne?”
45 Madidnga ipalongo
Pailat ga kus, ta Pailat
ilongean Iosep ngan
badanga Iesus ipat.
46 Ta Iosep ila iuol malo
bodbode ede kemi. Ta isoa
Iesus ipat ngan abei tabala
ga isulug ta imol ngan malo
toa oa. Ga kus ta idol ei ga
idudunga dengaeai. Denga
toa oa eine panua tipir pat
kapei ede ta tikado aea baba.
Ga kus ta ipul pat kapei ede
ta ipakala denga iaoa ngan.
47 Be Maria Makdala aea,
ga Maria Iosep itna tigera
denga toa tidol ei ngan.

16

Iesus idae mulian ngan ele matenga

(Mateus 28.1-8, Lukas 24.1-12, Ioanes 20.1-10)

1 Ado Earainga aea kus,
ta Maria Makdala aea, ga
Maria Jems itna, ga Salome
tila tiuol bude ga gid danga
iuad kemikemi. Ta tiuangga
tisama ngan Iesus ipat.
2 Be gaisala rumaruma
ngan ado toa inasi Ado
Earainga aea, ado idae
pau, ta gid tisogou ga tila
dengaeai.
3 Be tibeta pol ngan gid be-
dane, “Sai ga ilua gita ngan
pulnga pat kapei toa denga
iaoai oa?”
4 Be matad ila denga iaoai,
ta tigera denga iaoa ibanga-
banga. Pat toa kapei oa ima-
pul ga ila o.
5 Tota tila tidudunga den-
gaeai ta tigera eaba iriau ede
imamado denga iloleai pan
baged oatai. Ele pononga
bodbode be mamarae. Ta
titogragid.
6 Be ikeo pagid bedane,
“Atogragimi mao. Gimi
ailoilo Iesus Nasaret aea toa
tipatoto ei ngan abei tabala.
Be ei idae mulian o! Ei nene
mao. Agera mul toa tidol ei
ngan tota nene.
7 *Be gimi ala apalongo ele
aluagau, ga Petrus pade. Ta
akeo pagid bedane, ‘Ei imuga
ngan gimi ga ila Galili, ta
gimi ga agera ei toa eoa,
lalaede mambe ikeo pagimi
ngan.’ ”
8 Tota gid taine tiuot ga
tilado manmanae ga tila,
be timatala kapei tau ga

* **16:7:** Mt 26.32, Mk 14.28

tisamimi. Be tiposa pan
eaba eta pade mao, ngansa
timataud.

Maria Makdala aea igera
*Iesus**
(Mateus 28.9-10, Ioanes
20.11-18)

9 Gaisala rumaruma ngan
ado toa inasi Ado Earainga
aea, Iesus idae mulian, ta
matamata iuot pan Maria
Makdala aea. Maria toa oa
mugaeai Iesus isere iriau pa-
paeamao lima ga rua pan.
10 Ei igera Iesus ga kus
ta ila ipalongo gid panua
toa tilalala toman ngan Iesus
somisomi. Gid lolod isat ta
tidio titangtang.
11 Tilongo Maria ikeo pagid
mambe Iesus imata bibita ga
igera ei, be tiadi ele posanga
mao.

Aluagau rua tigera Iesus
edapeai
(Lukas 24.13-35)

12 Ga kus ta aluagau rua
titnan tuanga ta tilalala ga
tila edapeai, be Iesus iuot
pagisirua, be imata ede pade.
13 Ta gisirua tila tipalongo
gid aluagau padengada, be
gid tiadi gisirua led posanga
mao pade.

Iesus isula ele aluagau
(Mateus 28.16-20, Lukas
24.36-49, Ioanes 20.19-23,
Panua Ato ad 1.6-8)

14 *Muriai gid aluagau toa
sangaul ga igegea ede tima-
mado ga tianean, be Iesus
iuot pagid. Ei idaba gid,
ngansa tiadi gid panua led
posanga mao, ngan tigera ei
idae mulian ga imata bibita.
Idaba gid, ngansa tipaki tan-
gad ngan posanga toa oa ga
lolod matua ngan mao.

15 *Ta ikeo pagid bedane,
“Gimi ala ngan tibur toa
ngada ne tanoeai ta apaola
ato kemi ga ila pagid panua
toa ngada oa.

16 *Oangga sai ilolo matua
ga ibada paliliunga, eine
Deo ga ibada ei mulian. Be
oangga sai ilolo matua ngan
posanga toa oa mao, ei ga
ibada panasnga paeamao
ngan ele kadonga sasat.

17 *Be gid panua toa lolod
matua, kilala ga gid ne ga
iuotot bagedeai: Ngan gau
edag, eine ga tiseresere
gid iriau papaeamao, ga
maed ga iposaposa ngan gid
posanga padengada papau.

18 *Gid ga tikisi gid mota
ngan baged, be oangga tiun
danga eta ipapamate gid

* **16:8:** Posanga ngan 16.9-20 ienono ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik mao. Ngan laulau padengada ngan posanga Grik, tibode posanga ede pade ga bedane: *Idio ta gid taine tila manmanae, ta tipalongo Petrus masin ngan posanga toa ngada oa tilongo pan eaba iriau toa oa. Ga kus ta Iesus pade irenren pagid ele aluagau ta isula gid ngan paolanga ele ato kemi ga ila ngan tuanga toa ngada ne, toa ado ele parangai ga ila ado ele dilngai pade. Ele ato toa oa eine ngan Deo ibada mulian ele panua ta tibada madonga kemi somisomi. Posanga toa ne ton Deo ta irangrang ngan isapa mao. Eine tautaunga.* * **16:14:** 1Ko 15.5 * **16:15:** PA 1.8 * **16:16:** PA 2.38 * **16:17:** PA 2.4, 8.7 * **16:18:** Lu 10.19, PA 28.3-6

panua, eina ga ipaeabu ngan
gid mao. Ga pade, gid ga
tidol baged ga idae ngan gid
dibala, ta tiuot kemi.”

Deo isoa Iesus ga idae buburiai
(Lukas 24.50-53, Panua Ato ad 1.9-11)

19 *Maron Iesus iposa
pagid toa bedaoa ga kus, ta
Deo isoa ei ga idae buburiai.
Ta idio imado ngan Deo
ibage oatai.

20 *Be ele aluagau tila
tipaola ele ato kemi ngan
tibur toa ngada oa. Be Maron
ibokoboko toman ngan gid ta
ipamatua led posanga ngan
gid kilala toa iuotot bagedeai.

---

* **16:19:** PA 1.9-11, 2.33-34 * **16:20:** PA 14.3, Ibr 2.3-4

Ato kemi ton Iesus Kristus
Lukas ibode

Lukas ibode laulau toa ne ga ila pan Tiopilus

1 *Eaba kapei Tiopilus, mugaeai panua busa titoba bodenga ninipunga ngan gid danga toa iuot rabu ngan gai.
2 Led ninipunga inasi posanga togid panua tigera Iesus Kristus ele kadonga ngan matad toa mugaeai ga ilalala ga inam. Ga pade, led ninipunga inasi posanga togid panua naurata ad ngan Iesus Kristus ele ato toa tibada ga inam pagai.
3 Be gau nagal nanan ngan danga toa ngada ne ipu pan mugaeai ga inam. Toa bedaoa ta gau pade naoangga nabode ninipunga inasi edap tutui pan ipuiai ga ila irangrang ngan iuduai, ta naeabalan ga ila pago.
4 Toa bedaoa ta eao ga oatai kemi mambe posanga toa tipaoatai go ngan, eine tautaunga.

Anggelo ikeo pan Sekaraia ngan Ioanes Paliliunga aea ga iuot

5 Ngan taun toaiua, Erot iman maron kapei ngan tibur kapei Iudea, be eaba ede ieda Sekaraia imamado. Ei eaba tenainga aea ede ton Deo, be iuot ngan iaoa kelede tenainga aea pan Abia. Be iadaoa toa ieda Elisabet iuot ngan iaoa kelede pan Aron.
6 Gisirua led lalalanga itutui Deo imatai, ga tinasnasi tutui Maron ele apu ga ele posanga toa ngada oa, be led idil eta paeamao ngan mao.
7 Be gisirua led gergeu eta mao, ngansa Elisabet ei taine lasi, be gisirua kapeipei o.

8 Be ngan ado ede, naurata tenainga aea idae pagid iaoa kelede ton Abia bagedeai, ta Sekaraia pade ikakado ele naurata tenainga aea Deo imatai.
9 *Tinasi kadonga mugamuga togid panua tenainga ad ngan sionga eaba ede ngan gid ta idudunga Deo ele luma iloleai ngan nononga nabene ikado basu iuad kemi. Ta titado pat gereirei ta ipasolan mambe Sekaraia ieda iuot ngan kadonga naurata toa oa.
10 Be ngan ado imata toa nabene aea nononga, Sekaraia idudunga Deo ele luma iloleai, be gid ipom tiluplup gaot ta tiraring.

11 Be anggelo ton Maron per ga iuot pan ta idio imadid popou nabene aea isaleai pan ibage oatai.
12 Sekaraia igera ta ikakrik ga imataud kapei tau.
13 Be anggelo ikeo pan bedane, “Sekaraia, mataud mao, ngansa Deo ilongo lem raring na. Adaoam taine Elisabet ga ipopo lem gergeu aranga, ta eao ga oato ieda Ioanes.

* **1:1:** PA 1.1 * **1:9:** IM 30.7

14 Ei ga ikado ta tinim igel-
gel kapei, be panua busa
pade ga tinid igelgel ngan
aea poponga,
15 *ngansa ei ieda ga iuot
kapei Maron imatai. Be iran-
grang ngan iun oain ga gid
eau matua padengada mao.
Ienono itna iapai maitne, be
Itautau Tutui ga iuon pan.
16 Ta ei ga ipul panua Israel
busa lolod ta tiluagid mulian
pan ad Maron Deo.
17 *Ei ga ikado naurata ga
imuga ngan Maron. Be ei
ga iboko toman ngan Itau-
tau Tutui iura mambe Elaija
mugaeai. Ta ei ga ipul
gid gergeu tamatamad lolod
ga iluai mulian pagid led
gergeu, ga ipatutui gid panua
tipaki tangad ngan Deo ele
posanga ta tibada oatainga
kemi mambe gid panua toa
led kadonga tutui. Ei ga
ikado ga panua matad idae ta
tisangasanga Maron ele na-
manga."
18 Io, Sekaraia ibeta
anggelo bedane, "Be gau
ga naoatai ngan danga toa
ne iuot pagau madongan?
Ngansa gau ga adaoag taine,
gairua kapeipei o."
19 *Be anggelo ikoli ele
posanga bedane, "Gau
anggelo Gabriel toa somi-
somi namadmadid Deo
imatai. Deo isula gau ngan
talnga ato toa ne ga inam
pago.
20 Be ega, labone eao ga
rangrang ngan posa mao ga
irangrang ngan ado toaiua
danga toa ne iuot tautaunga,
ngansa eao eadi leg posanga
mao. Be eine ga iuot tau-
taunga ngan ado toa Deo
ikim."
21 Io, gid ipom tisan-
gasanga Sekaraia, be lolod
ede ga ede ngansa ei idio
mole tau Deo ele luma iloleai.
22 Be iuot ga inam, ta iran-
grang ngan ikado posanga
eta pagid mao. Tota tiuatai
mambe ei igera danga ede
Deo ele luma iloleai. Ta
ikakado posanga ngan ibage
ngansa iaoa gum.
23 Idio ta ele naurata
tenainga aea kus, ta iluai
mulian ga ila ele lumaeai.
24 Be muriai, iadaoa Elisa-
bet iapa ta imumul ga ima-
mado lumaeai ga irangrang
ngan aea taiko lima. Idio ta
Elisabet ikeo,
25 "Labone Maron imata
isulug ga inam pagau ta
ikado toa bedane ngan gau.
Ngansa gau taine lasi, be isa-
mum ag maeamaea toa ne
pagid ipom busa matadeai."

Anggelo ipalongo Maria ngan ei ga ipopo Iesus

26 Elisabet iapa ngan aea
taiko lima ga ede, be Deo
isula anggelo Gabriel ga
ila ngan tuanga ede ieda
Nasaret ngan tibur kapei
Galili.
27 *Ta ila pan taine blala
ede toa ilup toman ngan
eaba eta maitne. Taine toa
ne, tisio ei ngan oainga eaba
ede ieda Iosep ngan iaoa

* **1:15:** Nam 6.2-3 * **1:17:** Mal 3.1, 4.5-6, Mt 17.11-13 * **1:19:** Dan 8.16, 9.21
* **1:27:** Mt 1.16,18

kelede pan Devit. Taine blala
toa ne ieda Maria.
28 Ei ila iuot pan ta ikeo,
“Ado kemi, taine. Maron
imado toman ngan go ga
ilolo marum tau ngan eao.”
29 Be ei ilolo ede ga ede
ngan ele posanga ta ikeo
iloleai bedane, “Posanga toa
ne madongan?”
30 Be anggelo ikeo pan
bedane, “Maria, eao mataud
mao. Ngansa Deo ilolo
marum ngan eao.
31 *Ega, eao ga apam ta
popo gergeu aranga, ta eao
ga oato ieda Iesus.
32 *Ei ieda ga iuot kapei, ta
gid panua ga tiuato ei gergeu
aranga ton Deo Gadae Tau.
Be Maron Deo ga ibada itub
Devit ele mul maron aea ga
ila pan.
33 Ta ei ga imadid ga
imugamuga ngan gid iaoa
kelede pan Iakop somisomi,
ta ele naurata maron aea ga
irangrang ngan kus mao.”
34 Be Maria ikoli anggelo
ele posanga bedane, “Danga
toa ne ga iuot madongan?
Ngansa gau nalup toman
ngan eaba eta maitne.”
35 Ta anggelo ikoli ele
posanga bedane, “Itautau
Tutui ga isulug ga inam pago,
ta Deo Gadae Tau iura kapei
ga irobi go. Tota gid panua ga
tiuato gergeu tutui toa eao ga
popo ne ei Deo Inat.
36 Be ega, sobom Elisabet ei
taine lasi ga taine kapei o, be
ei pade iapa, ta aea taiko lima
ga ede.
37 *Ngansa danga eta
ikulupu ngan Deo mao.”
38 Ta Maria ikeo, “Ega, gau
taine paeaeanga ton Maron.
Kemi ngan ikado toa bedane
ngan gau mambe eao keo.”
Ga kus ta anggelo itnan ei ga
ila.

Maria ila ikia Elisabet

39 Ngan ado toaiua, Maria
idae manmanae ga ila ngan
tuanga ede ienono bereoeai
ngan tibur kapei Iudea.
40 Toa eoa ila idudunga
Sekaraia ele lumaeai ta ikeo
“ado kemi” pan Elisabet.
41 Be ngan ado imata toa
Elisabet ilongo Maria ele ado
kemi, tota ele gergeu iud
iapa, ta Itautau Tutui iuon
ngan Elisabet.
42 Ta imemetae ngan
posanga ta ikeo, “Rabu ngan
taine toa ngada ne, Deo ikado
kemi tau ngan eao! Ga pade,
Deo ikado kemi tau ngan
gergeu toa apameai na.
43 Be gau taine madongan
ga ag Maron itna inam pa-
gau?
44 Ngansa tangag ilongo
lem ado kemi pagau, ta
gergeu toa apageai ne itin
igelgel ga idug.
45 Be kemi tau ngan eao,
ngansa lolom matua ngan
Maron ele posanga pago ta
eao eadi mambe eine ga iuot
tautaunga.”

Maria ele baunga

46 *Ta Maria ikeo,

* **1:31:** Ais 7.14, Mt 1.21-23 * **1:32:** 2Sml 7.12, 13, 16, Ais 9.7 * **1:37:** OM 18.14 * **1:46:** 1Sml 2.1-10

“Ngan gau lolog, napakuru ngan Maron,
47 be ngan tautaudig, gau tinig igelgel ngan Deo toa ibada gau mulian.
48 Ngansa gau edag kapei mao,
be ei imata nanan gau ele taine paeaeanga.
Ega, labone ga muriai ga ilalala ga ila, gid panua toa ngada oa ga tikeo ga Deo ikado kemi tau ngan gau,
49 ngansa Deo matua soke tau ikado danga kapei ngan luanga gau.
Ei ieda itutui tau.
50 *Ele kadonga lolo isat aea iparangrang gid panua toa tilolon ngan ei,
labone ga muriai ga ilalala ga ila.
51 *Ngan ibage, ikado naurata kapeipei.
Gid panua toa tiuangga gid kekelegid edad kapeipei, ei isere gid.
52 *Gid mamaron kapeipei toa timamado ngan led mul madonga aea kapeipei, ei isek gid ga tisulug gadio,
be gid panua toa edad mao, ei isoa gid ga tidae.
53 *Gid panua toa pitoreagid, ei iparangrang gid ngan danga kemikemi,
be gid panua toa led pat kapei, ei isere gid ga tila sapaean.
54 *Ei ilua gid ele paeaeanga Israel ad,
be imata sapian ele kadonga lolo isat aea ngan gid oa mao.
55 *Eine ele kadonga lolo isat aea toa ikado ngan Abraam ga itubtub toa mugaeai ga inam, lalaede mambe ikeo pagid tibutibuda.”

56 Be Maria idio pan Elisabet irangrang ngan taiko tol, ga kus ta iluai mulian ele tuangai.

Elisabet ipopo Ioanes Paliliunga aea

57 Idio ta Elisabet imata poponga aea inam boloma, ta ipopo gergeu aranga.
58 Aea tuanga ipu ga isobosobo tilongo mambe Maron ilolo isat kapei ngan ei, ta tinid igelgel toman ngan ei.
59 *Be ngan ado lima ga tol aea, tinam ngan gergeu aea palunga ta tiuangga tidol itama ieda Sekaraia idae ngan ei.
60 Be itna ikeo, “Mao, be taoato ieda Ioanes.”
61 Ta tikeo pan bedane, “Eao sobom eta ieda toa bedana mao.”
62 Tota tiposa ngan baged ga ila pan itama ngansa tiuangga tiuatai, ei ikim ieda sai.

---

* **1:50:** Sng 103.13,17 * **1:51:** 2Sml 22.28 * **1:52:** Jop 12.19, 5.11, Sng 147.6 * **1:53:** Sng 34.10 * **1:54:** Sng 98.3 * **1:55:** OM 17.7, Mai 7.20 * **1:59:** OM 17.12, Wkp 12.3, Lu 2.21

63 Ta ibeta ngan pat bo-
denga aea ta ibode posanga
bedane, “Ei ieda Ioanes.” Ta
panua toa ngada oa timatala.
64 Be mole mao, iaoa ikakai
ta imae imalamalan ta ipos-
aposa be isoa Deo ieda.
65 Panua toa tuangai oa
timataud, be panua ngan
tuanga ga tuanga bereoeai
ngan tibur kapei Iudea tipos-
aposa ngan gid danga toa
ngada ne.
66 Be panua toa ngada oa ti-
longo bedaoa, matad nanan
posanga toa ne lolodeai ta
tibetabeta pol ngan gid be-
dane, “Gergeu toa ne, muriai
ga iuot eaba madongan?”
Ngansa Maron idol ibage ga
idae ngan ei.

Sekaraia ibada Deo iaoa

67 Idio ta gergeu itama
Sekaraia iuon ngan Itautau
Tutui ta ibada Deo iaoa ta
ikeo,

68 *“Tasoa Maron ieda, ei Deo
togita Israel,
ngansa ei inama ngan
luanga gita ele panua,
ta ipola gita ta tatnan
leda madonga paea-
mao.
69 *Ei isula eaba ede iura
kapei, ta iuot ngan
iaoa kelede pan ele
paeaeanga Devit.
Ta eaba toa ne inama
ngan badanga gita
mulian.
70 Eine mambe ikeo pagid
ele panua tututui
toa tibabada iaoa
mugaeai.
71 *Isula eaba toa oa ngan
badanga gita mulian
pagid ada miri ita-
matama bagedeai
ga pagid panua toa
ngada oa lolod paea-
mao ngan gita.
72 *Ikado bedaoa ngan pa-
solannga ele kadonga
lolo isat aea pagid
tibutibuda,
ta labone imata nanan
ele posanga tutui toa
irau toman ngan gid
mugaeai.
73 *Eine ele posanga tau-
taunga toa ikado pan
tibuda Abraam
74 ngan badanga gita mu-
lian pagid ada miri ita-
matama bagedeai,
ta tarangrang ngan
tamataud mao, be
takakado ele naurata
75 *ga tapasolan mambe Deo
ele ul ienono ngan gita
ga tamamado tutui
imatai somisomi ado
ga ado.

76 *“Be eao leg gergeu, gid
ga tiuato eao eaba toa
ibada Deo Gadae Tau
iaoa,
ngansa eao ga muga
ngan Maron ta patutui
edap ngan ei.
77 *Eao ga paoatai ele panua
ngan saoa danga
ei iuangga ikado

* **1:68:** Sng 72.18 * **1:69:** Sng 18.2 * **1:71:** Sng 106.10 * **1:72:** OM 17.7, Sng 105.8-9 * **1:73:** OM 22.16-17 * **1:75:** Tt 2.12-14 * **1:76:** Ais 40.3 * **1:77:** Jer 31.34

ngan samumnga led
kadonga sasat
ga saoa danga iuangga
ikado ngan badanga
gid mulian.
78 *Ada Deo ikado bedane
ngansa ilolo inam
pagita ga ilolo isat tau
ngan gita.
Ngan ele kadonga lolo
isat aea toa ne, isula
ele eaba toa oa mambe
ado itara buburiai ga
isulug ga inam pagita.
79 Gid panua toa timamado
ngan tibur dodom ga
timataud matenga,
eine ga itara gid.
Ta ei ga ipasolan gita ta ta-
lalala ngan edap lolo
tarui aea.”

80 Tota gergeu toa oa idae kapei ga ibada pamatuanga inam pan Itautau Tutui. Ei imamado ngan tibur modamodanga ga irangrang ngan ado toa ei per ga iuot masaeai pagid Israel.

2

Maria ipopo Iesus
(Mateus 1.18-25)

1 Ngan ado toaiua, Kaisa Ogastus ei maron kapei ngan tibur toa ngada oa Rom, be idol ele apu kapei ede ngan badanga panua toa ngada oa edad ga idae ngan laulau.

2 Naurata toa ne ngan panua edad aea badanga iuot ngan taun toa Kuirinius iman madidnga kapei ngan tibur Siria. (Be muriai ngan ado toaiua, tibada panua edad parua aea pade.)

3 Tota panua toa ngada oa tiluagid mulian ad tuanga ipuiai ngan tibode edad.

4 Be Iosep pade itnan tuanga Nasaret ngan tibur kapei Galili ta ila ngan tibur kapei Iudea ngan tuanga Betleem, toa mugaeai maron kapei Devit imamado ngan. Ikado bedaoa ngansa ei iuot ngan iaoa kelede pan Devit.

5 Tota gisirua Maria tila ngan dolnga edad ga idae ngan laulau pade. Maria toa, tisio ei ngan oainga Iosep, be iapa.

6 Gid timamado Betleem maitne be Maria imata boloma ngan poponga.

7 Tota ipopo ele gergeu lautabe aranga ta imol ei ngan malo ilia mamarae ta ipaeno ei ngan gid bulmakao ad golomada, ngansa luma kaluae aea iuon tau ngan gid panua.

Gid anggelo tipalongo gid panua timariala ngan sipsip

8 Be boloma ngan tibur toa oa, gid panua edengada timamado saupuiai be timariala ngan led sipsip bong.

9 Mole mao, anggelo ton Maron iuot pagid, be taranga ton Maron ibaliu ngan gid. Ta timataud kapei tau.

10 Be anggelo ikeo pagid bedane, “Amataud mao. Ega, gau natal ato kemi ga inam pagimi, ta ikado ga gimi panua toa ngada ne tinimi igelgel.

* **1:78:** Ais 60.1-2

11 Eine ga bedane: Labone
ngan Devit ele tuanga, taine
ede ipopo gergeu aranga.
Gergeu toa ne eine Kristus*
ami Maron toa ibada gimi
mulian.
12 Be gimi ga aoatai ngan
ei ngan kilala ga oaine: Gimi
ga agera gergeu ede timol ei
ngan malo ilia mamarae ta
ienono ngan gid bulmakao
ad golomada.”

13 Be mole mao gid anggelo
iaoa kapei ede buburiai aea
per ga tiuot toman ngan
anggelo toa oa. Gid tisoa Deo
ieda ta tikeo,

14 *“Tasoa Deo ieda toa ima-
mado gadae tau!
Be gid panua tanoeai toa
Deo itin igelgel ngan
gid, eine ele kadonga
lolo tarui aea idio
pagid.”

Gid panua timariala ngan sipsip tila tigera Iesus

15 Gid anggelo titnan gid
ga tila buburiai ga kus, ta
gid panua toa timariala ngan
sipsip oa tiposa pol ngan gid
ta tikeo, “Toa patautene tala
Betleem ta tagera danga toa
Maron ipalongo gita ngan!”

16 Tota manmanae ga tila
ta tigera Maria ga Iosep ga
gergeu toa ienono ngan gid
bulmakao ad golomada.

Tigera Maria ga Iosep ga gergeu toa ienono ngan gid bulmakao ad golomada.

17 Tigera ei ga kus, tota
tipaoasasa anggelo ele
posanga ngan gergeu toa ne.
18 Be gid panua toa ngada
oa tilongo led posanga ta
timatala.
19 *Be Maria imata nanan
danga toa ngada oa ta idol ga
ienono iloleai.
20 Idio ta gid panua toa
timariala ngan sipsip oa tilu-
agid mulian be tisoa Deo ieda
ga tipakuru ngan ei, ngansa
danga toa ngada oa tilongo
ga tigera, eine iuot tautaunga
mambe anggelo ikeo pagid
ngan.

Gid tiuato Iesus ieda

21 *Ngan ado lima ga tol
aea, tipalu ei ta tiuato ieda
Iesus. Itna iapa ngan ei
maitne be anggelo iposa
ngan ieda toa bedaoa.

Simeon ga Ana tigera Iesus Deo ele lumaeai

22 *Ngan ado toaiua, Maria
inasi kadonga ngan sigiringa
ei ga ele gergeu tinid aea
muk Deo imatai mambe
Moses ele apu ikeo ngan. Ga
kus ta tibada gergeu ga tila

* **2:11:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:14:** Lu 19.38 * **2:19:** Lu 2.51 * **2:21:** Lu 1.31 * **2:22:** Wkp 12.1-8 * **2:23:** IM 13.2,12

Ierusalem ngan dolnga ei ga
idae Maron ibageai.
23 *Kadonga toa bedaoa
inasi Maron ele apu aea
posanga ga bedane, “Manta
adol leg ul ngan lemi gergeu
arangaranga lautabtabe toa
ngada ne ta timan gau leg.”
24 *Ga pade, tikado
tenainga mambe Maron ele
apu ikeo ngan ga bedane,
“Manta atenai man barur
rua, mao man ganei rua.”
25 Be ngan ado toaiua, eaba
ede ieda Simeon imamado
Ierusalem. Ei eaba tutui ga
ilolon ngan Deo, be Itautau
Tutui ienono pan. Somisomi
imamado be isangasanga
Deo ngan sulanga eaba ede
ngan ramusnga ele panua
Israel.
26 Be Itautau Tutui ipaola
posanga pan, ngan ei ga
imate maitne be igera Maron
ele eaba toa tiuato ei Kristus.
27 Idio ta inasi Itautau Tu-
tui ele kimnga ta idudunga
ga ila ngan Deo ele luma
aea ala. Be mole mao, Iesus
itna ga itama tibada ei ga
idudunga toa eoa ngan dol-
nga ei ga idae Maron ibageai
mambe apu ikeo ngan.
28 Be Simeon igera ei ta
ikisi ei ta isoa Deo ieda ta
ikeo,

29 “Maron, gau lem
paeaeanga. Labone
narangrang ngan
natnan tano toa ne
be lolog itarui ta nala.
30 *Ngansa ngan gau matag
nagera gergeu toa eao
sula ei ngan badanga
gai mulian.
31 Eao sio ei motean
ta pasolan ei pagid
panua busa matadeai.
32 *Ei mambe taranga kapei
ede ipasolan gid alu
padengada ngan lem
edap,
ga ikado lem panua Is-
rael ga oalud kapei.”

33 Be gergeu itama ga itna
timatala ngan natud aea
posanga toa bedaoa.
34 *Ga kus ta Simeon ikado
posanga kemi ngan pamat-
uanga gid. Be ikeo pan itna
Maria bedane, “Ega, Deo isio
gergeu toa ne ngan kadonga
panua busa Israel ga edad
isulug ga padengada edad
idae. Ei mambe kilala ngan
Deo ele edap, be panua busa
ga tiselele ei.
35 Toa bedaoa ta panua
busa led posanga mumulnga
lolodeai ga iuot masaeai. Be
eao pade ga lolom isat kapei
tau ngan ei, ta eao ga na-
man mambe didi paraunga
aea igal lolom.”
36 Be ngan ado toaiua,
taine kapei ede ibabada Deo
iaoa imamado, ieda Ana. Ei
Panuel inat taine ngan iaoa
kelede pan Aser. Mugaeai
ei taine blala ta iuai aranga
ede, be rai lima ga rua ga kus
ta iadaoa imate.
37 Tota iman asape iran-
grang ngan aea rai sangal-
ima sangaul tol igegea pange.
Somisomi itnan Deo ele luma

* **2:24:** Wkp 12.8 * **2:30:** Ais 52.10, Lu 3.6, Tt 2.11 * **2:32:** Ais 42.6, 49.6, 52.10 * **2:34:** Ais 8.14, Mt 21.42, 1Pe 2.8

aea ala mao, be idio toa
eoa ta isoasoa Deo ieda ga
iplese annga ga ikakado rar-
ing bong ga ado.
38 Be tutui ngan ado imata
toa oa, ei inam boloma pan
gergeu ta ikado posanga
kemi pan Deo, be iposaposa
ngan ei pagid sapadua toa
lolod iminmin ngan Deo
ipola ele panua Ierusalem
ad ta titnan led madonga
paeamao.

Iosep ga Maria tiluagid mulian Nasaret

39 *Iosep ga Maria tikado
danga toa ngada oa mambe
Maron ele apu ikeo ngan ga
kus, ta tiluagid mulian led
tuangai Nasaret ngan tibur
kapei Galili.
40 Be gergeu toa oa idae
kapei ga itin pakpakia, be
ele oatainga kapei, ga Deo
ele kadonga lolo marum aea
ienono pan.

Iesus ila Deo ele lumaeai ngan ei aea rai sangaul igegea rua

41 *Be rai ga rai, Iesus
itama ga itna tilagalaga
Ierusalem ngan eaneannga
Pasova aea.
42 Tota ngan ei aea rai san-
gaul igegea rua, tila ngan
eaneannga toa oa mambe
somisomi tikakado.
43 Be eaneannga toa oa kus,
ta itama ga itna tilalala ga
tiluagid. Be tiuatai mambe
Iesus idio imamado maitne
Ierusalem oa mao.
44 Gisirua tiadi mambe ei
asingada gid panua paden-
gada tilalala. Tota ngan ado
dodol toaiua, gisirua tilalala
ga tila. Be muriai tota tiloilo
ei rabu ngan sobosobod ga
oaeoaed.
45 Tiloilo ei ga mao, tota
tipul gid mulian ga tila
Ierusalem ngan ilonga ei.
46 Idio ga ado tol muriai
ta tiuot ngan ei gadudunga
ngan Deo ele luma aea ala,
be imamado rabu ngan gid
panua paoatainga ad be
ilongolongo led posanga ga
ibetabeta gid pade.

Tiuot ngan ei rabu ngan gid panua paoatainga ad.

47 Be sapadua toa tilongo
ele posanga, timatala kapei
ngan ele oatainga ga ele
kolinga led betanga.
48 Itna ga itama tigera ei ta
tikakrik, be itna ikeo pan be-
dane, “Natug, ikamado eao
kado toa bedane ngan gai?
Ega, gairua tamam lolomai
ede ga ede be ailoilo go.”
49 Be Iesus ikeo pagid,
“Ikamado ga ailoilo gau?
Gau manta namamado
Tamag ele lumaeai,† be gimi
aoatai mao?”

---

* **2:39:** Mt 2.23 * **2:41:** IM 12.24-27, 23.14-17, Lo 16.1-8 † **2:49:** Posanga idil toa ne ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: *Gau manta namamado ngan Tamag ele danga sisid.*

50 Be gisirua tiuatai ngan
ele posanga ipu mao.
51 *Ga kus ta ila toman
ngan gid ta tiluagid mu-
lian Nasaret, ta ilongolongo
gisirua linged. Be itna imata
nanan danga toa ngada ne ta
idol ga ienono iloleai.
52 *Be Iesus itub ga idae
kapei ga ele oatainga kapei,
be Deo ikim ei tau, ga gid
panua tikim ei pade.

3

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Mateus 3.1-12, Markus 1.1-8, Ioanes 1.19-28)

1 Be ngan rai toaiua, Kaisa
Taiberius ei maron kapei
ngan tibur toa ngada oa.
Be ngan aea rai sangaul
igegea lima, Pontius Pailat
ei gavana ngan tibur Iudea,
ga Erot Antipas ei madid-
nga kapei ngan tibur Galili,
ga Erot Antipas itar kakau
Pilip ei madidnga kapei ngan
tibur Ituria ga Trakonitis, ga
Lisanias ei madidnga kapei
ngan tibur Abilene.
2 Be ngan rai toa oa pade,
Anas ga Kaiapas timan
madidnga kapeipei tenainga
ad. Be tutui ngan taun
toaiua, Deo ele posanga iuot
pan Sekaraia inat Ioanes
toa imamado ngan tibur
modamodanga.
3 *Tota ila ngan tibur toa
ngada oa boloma ngan eau
Iordan ta ipaola posanga
pagid ipom ngan gid manta
tipul lolod ga tibada palil-
iunga, ta Deo isamum led
kadonga sasat.
4 *Kadonga toa ne iuot
lalaede mambe laulau ton
Aisaia, eaba toa ibada Deo
iaoa mugaeai ikeo ngan ga
bedane,

“Ngan tibur modamodanga,
eaba ede ipotalae ta
ikeo ga,
‘Manta asaoa Maron ele edap
ga apatutui kemi!
5 Gid bereo toa ngada oa,
manta aket gid ga tisu-
lug,
ta apaon gid baba
dubuiai.
Be gid edap ikonggekongge,
manta apatutui,
ga edap isaoa idio ga
idae, manta aris ga
iuot kemi.
6 Tota gid panua toa ngada
ne ga tigera saoa
danga Deo ikado ngan
badanga gid mulian.’ ”

7 *Be Ioanes ikado posanga
ga ila pagid panua toa tinam
pan ngan badanga paliliunga
ta ikeo, “Gimi mota ele
gergeu! Sai ipabib lemi ta
aoangga abada paliliunga
sapaean ta aeaoa ngan Deo
ele kadonga lolo bake aea toa
teta pade ga iuot? Irangrang
ngan akado toa bedaoa mao.
8 *Tota oangga apul
lolomi, manta apatutui lemi
kadonga pade, ta ipasolan
mambe gimi apul lolomi
tautaunga. Be kado apakaka

* **2:51:** Lu 2.19 * **2:52:** 1Sml 2.26, Snd 3.4 * **3:3:** PA 13.24 * **3:4:** Ais 40.3-5
* **3:7:** Mt 12.34, 23.33 * **3:8:** Ins 8.33

gimi mulian ta aoangga gimi
iaoa kelede pan Abraam,
ta ngan ipu toaine Deo ga
ipanas gimi mao. Eine mao.
Ngansa gau nakeo pagimi,
Deo irangrang ngan ikado
gid patpat toa ne ga tiuot iaoa
kelede pan Abraam.

9 *Be kabasi ienono
motean abei ipuiai. Ta abei
isaoa toa itautau kemikemi
mao, eine ga iged ta itado ga
idae dingaeai."

10 Idio ta gid ipom tibeta
ei bedane, "Be gai ga akado
mado?"

11 Ta ikoli led posanga
bedane, "Oangga sai aea
barikia rua, manta ipan iuae
ede pade, toa ei aea mao. Be
oangga sai aea annga ienono,
manta ikado toa bedaoa
pade."

12 *Be gid panua takis ad
pade tinam ngan badanga
paliliunga ta tikeo, "Eaba
paoatainga am, gai ga akado
mado?"

13 Ta ikeo ga, "Irangrang
ngan adada sapaean gid
panua led pat mao. Be
manta abada pat ianun isaoa
gid madidnga tikeo pagimi
ngan."

14 Be gid panua paraunga
ad pade tibeta ei bedane, "Be
gai ga akado mado?"

Ta ikeo pagid, "Irangrang
ngan apamataud gid panua
ngan badanga sapaean led
pat mao ga apamadid gid
ngan posanga sapaean mao
pade. Be saoa olnga toa gimi
abada, manta lolomi kelede
ngan."

15 Be panua toa ngada
oa lolod iminmin ngan Deo
ibada gid mulian ad isat
bagedeai ta tigaga matad
alele. Be lolod ede ga ede
ngan Ioanes ta tikeo lolodeai
bedane, "Kado eaba toa ne
eine Kristus*?"

16 *Ta Ioanes ikoli panua
toa ngada oa led posanga
bedane, "Gau napaliliu gimi
ngan eau, be eaba ede inam
muriai ngan gau, ei iura
kapei ngan gau. Ei iasal gau
tau, ta irangrang ngan nalua
ei ngan ele su aea polanga
mao. Ei ga ipaliliu gimi ngan
Itautau Tutui ga dinga.

17 Ei mambe eaba ikisi ele
duduinga kapei, ta ilelean
sakirkir toa ngada oa ienono
ngan wit. Ei ga isuk gid wit
itautau ta idol ngan ele luma
wit aea. Be wit aea sakirkir,
ei ga itado ga idae dingaeai.
Dinga toa oa irangrang ngan
imate mao."

18 Be Ioanes idada gid ipom
lolod ngan posanga paden-
gada busa, ta ipapaola Deo
ele ato kemi pagid.

Erot idol Ioanes Paliliunga aea ngan luma panasnga aea

19 *Be Ioanes idaba madid-
nga kapei Erot, ngansa ei iuai
ele kadenge Erodias ga ikado
kadonga sasat padengada.

20 Tota gadae ngan gid
kadonga sasat toa ne, Erot
ikado kadonga sat ede pade
ga bedane: Idol Ioanes ga

* **3:9:** Mt 7.19 * **3:12:** Lu 7.29 * **3:15:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **3:16:** PA 13.25 * **3:19:** Mt 14.3-4, Mk 6.17-18

idudunga ngan luma panasnga aea.

Ioanes ipaliliu Iesus
(Mateus 3.13-17, Markus 1.9-11)

21 Be ngan taun toaiua gid ipom tibabada paliliunga pan Ioanes maitne, Iesus pade inam ta ibada paliliunga. Ei irararing, be bubur ipokakai,

22 *ta Itautau Tutui ipul ei ga iuot mambe man barur ta isulug ga inam pan. Be babanga ede isulug buburiai ga inam ta ikeo, “Eao gau Natug. Gau nakim go tau. Tinig igelgel ngan eao.”

Iesus itubtub edad
(Mateus 1.1-17)

23 *Iesus aea rai mambe sangaul tol ngan ado toaiua ipei ele naurata. Gid panua tiuangga ei Iosep inat.

Be Iosep ei Eli inat.
24 Eli ei Matat inat.
Matat ei Livai inat.
Livai ei Melki inat.
Melki ei Ianai inat.
Ianai ei Iosep inat.
25 Iosep ei Matatias inat.
Matatias ei Amos inat.
Amos ei Naum inat.
Naum ei Esli inat.
Esli ei Nagai inat.
26 Nagai ei Mat inat.
Mat ei Matatias inat.
Matatias ei Semen inat.
Semen ei Iosek inat.
Iosek ei Ioda inat.
27 Ioda ei Ioanan inat.
Ioanan ei Resa inat.
Resa ei Serubabel inat.
Serubabel ei Sealtiel inat.
Sealtiel ei Neri inat.
28 Neri ei Melki inat.
Melki ei Adi inat.
Adi ei Kosam inat.
Kosam ei Elmadam inat.
Elmadam ei Er inat.
29 Er ei Iosua inat.
Iosua ei Elieser inat.
Elieser ei Iorim inat.
Iorim ei Matat inat.
Matat ei Livai inat.
30 Livai ei Simeon inat.
Simeon ei Iuda inat.
Iuda ei Iosep inat.
Iosep ei Ionam inat.
Ionam ei Eliakim inat.
31 Eliakim ei Melea inat.
Melea ei Mena inat.
Mena ei Matata inat.
Matata ei Natan inat.
Natan ei Devit inat.
32 *Devit ei Iesi inat.
Iesi ei Obet inat.
Obet ei Boas inat.
Boas ei Salmon inat.
Salmon ei Nason inat.
33 Nason ei Aminadap inat.
Aminadap ei Atmin inat.
Atmin ei Arni inat.
Arni ei Esron inat.
Esron ei Peres inat.
Peres ei Iuda inat.
34 Iuda ei Iakop inat.
Iakop ei Aisak inat.
Aisak ei Abraam inat.
Abraam ei Tera inat.
Tera ei Naor inat.
35 Naor ei Seruk inat.
Seruk ei Reu inat.
Reu ei Pelek inat.
Pelek ei Eber inat.
Eber ei Sela inat.
36 *Sela ei Kainan inat.
Kainan ei Arpaksat inat.
Arpaksat ei Siem inat.
Siem ei Noa inat.
Noa ei Lamek inat.
37 Lamek ei Metusela inat.
Metusela ei Enok inat.
Enok ei Iaret inat.
Iaret ei Maalalel inat.
Maalalel ei Kenan inat.

* **3:22:** Ins 1.32 * **3:23:** Lu 4.22, Ins 6.42 * **3:32:** Rut 4.17-22 * **3:36:** OM 11.10-26 * **3:38:** OM 4.25-26

38 *Kenan ei Enos inat.
Enos ei Set inat.
Set ei Adam inat.
Be Adam ei Deo inat.

4

Eaba paeamao itoba Iesus (Mateus 4.1-11, Markus 1.12-13)

1 Iesus itnan eau Iordan ta iluai mulian ga inam, be Itautau Tutui iuon ngan ei. Inasi Itautau Tutui ilinge ta ila ngan tibur modamodanga
2 ta imamado toa eoa irangrang ngan aea ado sangaul pange, be eaba paeamao itobatoba ei. Be ngan taun toaiua Iesus ian annga eta mao, ta muriai ngan gid ado toa oa, ei pitoreanei.
3 Ta eaba paeamao ikeo pan bedane, "Oangga eao Deo Inat, posa ngan pat toa ne ta iuot am bret."
4 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Deo ele laulau aea posanga ikeo ga, 'Eaba eta irangrang ngan badanga madonga kemi ngan eannga bret kekelen mao.' "
5 Ga kus ta ibada ei ta tidae ga tila ngan tibur ede gadae, ta manmanae ipasolan ei ngan tibur kapei togid mamaron kapeipei toa ngada ne tanoeai.
6 Ta eaba paeamao ikeo pan, "Gau ga nadol tibur toa ngada ne toman ngan aea danga sisid kemikemi ga idae eao bagemeai. Ngansa ienono gau bagegeai, ta gau narangrang ngan nabada ga ila pan eaba sai nakim.
7 Tota oangga eao kor aem ta soa gau edag, eine danga toa ngada ne ga iman lem."

8 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, "Deo ele laulau aea posanga bedane, 'Eao manta soa am Maron Deo ieda, ta eao kikisi ei kekelen ele naurata.' "

9 Idio ta ibada ei ga tila Ierusalem, ta ipamadid ei gadae Deo ele luma kapei ipaoeai ta ikeo pan, "Oangga eao Deo Inat, ta dug ga sulug.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Satan ipamadid Iesus gadae Deo ele luma kapei ipaoeai.

* **4:4:** Lo 8.3 * **4:8:** Lo 6.13-14

10 *Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane,

“ ‘Ei ga iposa matua pagid ele
anggelo
ta matad ikisi go.’

11 Ga pade ikeo,

“ ‘Gid ga tisoa go ngan baged,
ngan kado ta pat eta igal
aem.’ ”

12 *Be Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Deo ele
laulau ikeo ga, ‘Eao toba am
Maron Deo padam.’ ”

13 *Io, eaba paeamao
ipasala ele tobanga toa
ngada oa ga kus ta itnan ei
ga ila, be isanga ado eta kemi
ngan tobanga ei pade.

Iesus ele naurata iuot matamata Galili
(Mateus 4.12-17, Markus 1.14-15)

14 Be ngan Itautau Tutui
iura, Iesus iluai mulian ga ila
ngan tibur Galili. Ta iualu
iuasasa ga ila ngan tibur toa
ngada oa.

15 Somisomi ipapaoatai gid
ipom led luma raring aea
iloleai, be gid panua toa
ngada oa tiposaposa kemi
ngan ei.

Gid Nasaret tipul murid ngan Iesus
(Mateus 13.53-58, Markus 6.1-6)

16 Idio ta Iesus ila tuan-
gai Nasaret toa mugaeai
imamado ngan ga iran-
grang ngan idae kapei. Be
ngan Ado Earainga aea,
ila idudunga ngan luma
raring aea mambe somisomi
ikakado, ta idae imadid ngan
oatonga Deo ele laulau.

17 Tota titumian laulau ton
Aisaia, eaba toa ibada Deo
iaoa mugaeai, ga ila pan ta
ipaola ga iuot ngan posanga
toa ikeo ga bedane,

18 *“Maron Itautau Tutui ta
ienono pagau,
ngansa itok bude kemi
ga idae ngan laborag
ngan sionga gau ngan
paolanga ato kemi
pagid panua lululunga
ad.
Ga isula gau ngan palon-
gonga gid panua toa
timanman paeaeanga,
ngan Deo ipola gid ta
titnan led madonga
paeamao.
Ga napalongo gid panua
matad susu ta tiger-
agera pade.
Ga napola gid panua
toa ad kadonga
kulupulupu ta timado
led kemi.
19 Ga napalongo gid
panua ngan taun toa
ilalala ga inam ga
bedane: Maron ga
ilolo kemi ngan ele
panua.”

20 Io, iuato ga kus ta ipol
mulian laulau toa oa ta ibada
ga ila pan eaba toa imuga-
muga ngan luma raring aea,
ta idio imado. Be panua toa

* **4:10:** Sng 91.11-12 * **4:12:** Lo 6.16, 1Ko 10.9 * **4:13:** Ibr 2.18, 4.15 * **4:18:** Ais 61.1-2

ngada oa luma raring aea
iloleai matad inono ei.
21 Ta ikeo pagid bedane,
“Deo ele posanga toa alongo
naoato pagimi, labone iuot
tautaunga.”

22 *Io, gid panua toa ngada
oa tiposa kemi ngan ei, be
timatala ngan gid posanga
kemikemi toa ikakado ta
tikeo, “Eaba toa ne Iosep inat
na?”

23 Ta ikeo pagid, “Gau
naoatai, gimi aoangga atado
oanenga itna ngan gau ta
akeo ga bedane, ‘Oangga eao
eaba keminga am, manta
kemi go mulian. Eao manta
kado gid uisinga etangada
am tuanga ipuiai mambe
gai alongo eao kakado
Kapernaum.’ ”

24 *Ta ikeo, “Nakeo tau-
taunga pagimi, oangga eaba
ibada Deo iaoa ngan ele
tuanga ipu, eine ga tinid igel-
gel ngan badanga ei mao.

25 *Gau napakaka mao, be
ngan ado toaiua Elaija ibada
Deo iaoa mugaeai, gid as-
apsape Israel ad busa tima-
mado. Ngan taun toaiua Deo
ipakala mariamba, ta aoara
itap mao ga irangrang ngan
rai tol ga taiko lima ga ede,
tota sapanga kapei iuot ngan
tibur toa ngada oa.

26 *Be Deo isula Elaija ga
ila ngan luanga asape eta
Israel aea mao. Deo isula ei
ga ila pan asape ede toa alu
ede pade aea ngan tuanga
Sarepat ngan tibur kapei
Saidon.

27 *Ga pade, ngan taun
toaiua Elisa ibada Deo iaoa,
eine gid panua busa Israel
tibada dibala kankan. Be
Elisa ikemi eta ngan gid mao.
Ikemi eaba alu ede pade aea,
Naman kekelen ngan tibur
kapei Siria.”

28 Io, panua toa ngada oa
luma raring aea iloleai ti-
longo posanga toa oa ta lolod
bake.

29 Tota tidae ta tisere ei
ga ila gaot ngan tuanga, ta
tidada ei ga ila imadid per-
per imatai toa led tuanga idi-
geai, ta tiuangga titado ei ga
isulug.

30 Be ei ilalala rabu ngan
gid ipom ta itnan gid ga ila.

Iesus isere iriau paeamao ngan eaba ede
(Markus 1.21-28)

31 Iesus isulug ga ila ngan
tuanga Kapernaum ngan
tibur kapei Galili, ta ngan
Ado Earainga aea ipapaoatai
gid ipom.

32 *Be gid tikakrik ngan
ele paoatainga, ngansa ei
ikakado ele posanga mambe
eaba ieda kapei.

33 Be gadudunga ngan
luma raring aea, eaba ede
toa iriau paeamao ienono
ngan ei oa imamado. Ei
ingangar kapei ta ikeo ga,

34 “Ae! Iesus Nasaret am,
eao oangga kado mado ngan
gai? Eao oangga paeabu
ngan gai na? Gau naoatai

* **4:22:** Lu 3.23, Ins 6.42 * **4:24:** Ins 4.44 * **4:25:** 1Kin 17.1,7 * **4:26:** 1Kin 17.8-16 * **4:27:** 2Kin 5.1-14 * **4:32:** Mt 7.28-29

ngan go. Eao Eaba Tutui ton
Deo.”
35 Be Iesus idaba ei ta ikeo,
“Kapin aoam ta tnan eaba
toa na.” Io, iriau paeamao
itado eaba toa oa ga isulug
tanoeai gid panua matadeai,
ta itnan ei ga ila be ipaeabu
ngan ei mao.
36 Be gid panua toa ngada
oa tikakrik ta tibetabeta
pol ngan gid bedane,
“Paoatainga toa ne madon-
gan? Ei ikado posanga
matua mambe eaba iura
ga ieda kapei, ta gid iriau
papaeamao titnan gid panua
ga tila.”
37 Tota iualu ilado ga ila
ngan tuanga toa ngada oa
ngan tibur toa oa.

Iesus ikado kemi Petrus ilaoa taine
(Mateus 8.14-15, Markus 1.29-31)

38 Iesus itnan luma rar-
ing aea ta ila idudunga Sai-
mon ele lumaeai. Be Saimon
ilaoa taine idibal ga itin iua-
naoana tau. Ta tibeta Iesus
ngan luanga ei.
39 Idio ta ila imadid boloma
imuliai ta iposa matua ngan
oanaoananga toa oa. Tota
dibala itnan ei ga ila. Be
mole mao, taine toa oa idae
ta ipan ad annga.

Iesus ikado kemi panua busa
(Mateus 8.16-17, Markus 1.32-34)

40 Ado idil ngan lailai
toaiua, ta gid panua tital
sapadua ad dibala imata ede
ga ede ga tila pan Iesus. Ta
ei idol ibage ga idae ngan gid
kelede kelede ta ikado kemi
gid.
41 *Be gid iriau papaeamao
titnan panua busa pade, be
tingangar ta tikeo, “Eao Deo
Inat.” Be ei idaba gid ta
ipakala aoad ngan posanga,
ngansa gid tiuatai mambe ei
Kristus*.

Iesus ila ngan gid tuanga padengada
(Markus 1.35-39)

42 Gaisala rumaruma ngan
ado sae Iesus iuot ga ila ngan
tibur ede modamodanga. Be
gid ipom tiloilo ei ga iran-
grang ngan tiuot ngan ei, ta
tiuangga tipaidi ei ta itnan
gid mao.
43 Be ikeo pagid bedane,
“Gau manta nala ngan
gid tuanga padengada ta
napaola ato kemi ngan
madonga Deo ibageai.
Ngansa Deo isula gau ga
nanam ngan ipu toaine.”
44 *Tota ila ipapaola ele
posanga ngan gid luma rar-
ing aea ngan tibur Iudea.

5

Iesus ikado ga Petrus ibada ia busa
(Mateus 4.18-22, Markus 1.16-20)

1 *Idio ta Iesus imadmadid
liu kapei Genesaret* isaleai,
be gid ipom tinam tigong ei
ngansa tiuangga tilongo Deo
ele posanga.

---

* **4:41:** Mt 8.29, Mk 3.11-12 * **4:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **4:44:** Mt 4.23 * **5:1:** Mt 13.1-2, Mk 3.9-10 * **5:1:** *Genesaret eine liu kapei Galili ieda ede pade.*

2 Be igera oaga rua togid
panua ia aea badanga toa
titnan ga idio ipatpat lab
imatai, be gid tila tisisigiri
led puo.
3 Tota ila idae ngan oaga
ton Saimon ta ibeta ei ngan
isarung oaga ta itnan lab
ga iuot kauteta. Ta idio
imado oagaeai be ipapaoatai
gid ipom.
4 Ei iposaposa ga kus ta
ikeo pan Saimon, “Toto ga la
siliai, ta atado lemi puo ga
isulug ngan badanga ia.”
5 *Be Saimon ikoli ele
posanga bedane, “Maron,
bong dodol ga irangrang
ngan gaisala, gai abokoboko
toa bedane be abada ia eta
mao. Be ngan eao lem
posanga, eine ga natado gid
puo ga isulug.”
6 Io, tikado toa bedaoa ta
tibada ia idaba kapei tau, ta
led puo iuangga itakai.
7 Tota tikamo oaeoaed
ngan oaga toa ede pade oa
ta tinam ngan luanga gid. Ta
tinonoi oaga toa rua oa ngan
ia ga tiuangga timadi.
8 Be Saimon Petrus igera
bedaoa, ta idol ilabora ga isu-
lug boloma ngan Iesus iae
ta ikeo, “Maron, la aluai
ngan gau, ngansa gau eaba
kadonga sasat ag.”
9 Iposa bedaoa ngansa ei
gisingada iuaeoae tikakrik
tau ngan ia busa toa tibada.
10 Be Sebedi ele gergeu rua,
Jems ga Ioanes toa gisingada
Saimon led naurata kelede,
gid pade tikakrik.

Be Iesus ikeo pan Saimon
bedane, “Mataud mao. Toa
labone ga ila, eao ga babada
gid panua ga tinam pagau.”
11 *Tota tisike led oaga ga
idae labiai, ga kus ta titnan
led danga sisid toa ngada oa
ga idio, ta tila tinasi ei.

Iesus ikado kemi eaba aea dibala kankan
(Mateus 8.1-4, Markus 1.40-45)

12 Idio ta Iesus imamado
ngan tuanga ede, be toa eoa
eaba ede imamado, be dibala
kankan iuon ngan itin. Ei
igera Iesus ta idol ilabora ga
isulug tanoeai ta iansaban
ei ta ikeo, “Maron, oangga
eao kim, eao rangrang ngan
kado tinig ga iuot kemi Deo
imatai†.”
13 Io, Iesus igaga ibage ta
idol ngan ei ta ikeo, “Gau
nakim. Ot kemi toa pataut-
ene.” Mole mao dibala
kankan itnan ei.
14 *Ta Iesus iposa matua
pan bedane, “Eao keo pan
eaba eta pade ngan danga
toa ne mao. Be la pasolan
tinim pan eaba tenainga aea
ta kado lem tenainga ngan
tinim aea keminga mambe
Moses ele apu ikeo ngan.
Kadonga toa ne ga ipasolan

* **5:5:** Ins 21.3-8 * **5:11:** Mt 19.27 † **5:12:** Gid Iuda led apu ikeo ga oangga eaba ede aea dibala kankan, ei irangrang ngan imamado tuangai mao, ga iraring toman ngan panua padengada mao pade. Ngan kado ta dibala iuore ngan panua padengada. Toa bedaoa ta tikeo ga eaba toa oa itin paeamao *Deo imatai. Gera posanga ngan Wkp 13.43-46.* * **5:14:** Wkp 14.1-32

gid mambe tinim iuot kemi tautaunga.”

15 Be mao, posanga ngan Iesus ele kadonga iuasasa ga ila kapei. Tota gid ipom busa tinaganagam somisomi ta tiluplup ngan longonga ele posanga ga ngan ad dibala aea keminga.

16 Be ei ilagalaga ngan tibur modamodanga ta idio iraring.

Iesus ikado kemi eaba iae ga ibage imate

(Mateus 9.1-8, Markus 2.1-12)

17 Ado ede Iesus ipapaoatai gid ipom, be gid Parisi ga madidnga apu ad timamado. Gid tinam ngan tuanga busa Galili ga Iudea ga tuanga Ierusalem ga tinam. Be Maron iura kapei ienono pan ngan keminga dibala.

18 Be mole mao panua edengada tibisi eaba ede ngan aea nagarengreng ga inam. Ei iae ga ibage imate, be tiuangga tidudunga ta tidol ei ga idio Iesus imatai.

19 Be led edap eta mao, ngansa ipom kapei tau. Tota tidae luma ipaoeai ta tirepe usi ta tipasil ei toman ngan aea nagarengreng ga isulug rabu ngan gid panua, tutui Iesus imatai.

Tipasil ei toman ngan aea nagarengreng ga isulug tutui Iesus imatai.

20 *Be Iesus igera led kadonga lolo matua aea ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Leg eaba, gau nasamum lem kadonga sasat na.”

21 Be gid madidnga apu ad ga gid Parisi tikeo lolodeai bedane, “Eaba toa ne sai ta iuangga ibada Deo imul? Eaba eta irangrang ngan isamum gid kadonga sasat mao. Deo kekelen irangrang!”

22 Be Iesus iuatai ngan lolod ta ikeo pagid, “Ikamado ga akado posanga toa bedaoa lolomiai?

23 Posanga isaoa aea naurata malan: Oangga nakeo, ‘Gau nasamum lem kadonga sasat,’ mao oangga nakeo, ‘Dae madid ta lalala’?

24 *Be gau ga napasolan gimi ta irangrang ngan aoatai kemi mambe Eaba Inat ieda kapei tanoeai ngan samumnga kadonga sasat.” Ta ikeo pan dibala tamad bedane, “Nakeo pago, dae madid, bada am nagarengreng ta la lem lumaeai.”

---

* **5:20:** Ais 43.25, Lu 7.48 * **5:24:** Ins 5.8

25 Io, mole mao ker ga
idae imadid ipom matadeai,
ta ibada aea nagarengreng
toa ienono ngan oa ta ila ele
lumaeai, be isoasoa Deo ieda.
26 Gid panua toa ngada
oa timatala kapei ta tisoa
Deo ieda. Be timataud pade
ta tikeo, “Danga toa tagera
labone eine ede pade tau!”

Iesus ibaba Livai
(Mateus 9.9-13, Markus 2.13-17)

27 Ga kus ta Iesus iuot ga
ila ta igera eaba ede ibabada
takis, ieda Livai, imamado
ngan luma takis aea. Ta ikeo
pan, “Eao nam nasi gau.”
28 Tota itnan ele danga
sisid toa ngada oa ga idio ta
idae ga ila inasi ei.
29 Idio ta Livai ikado
eaneannga kapei ede ele
lumaeai ngan Iesus. Be ipom
kapei takis ad ga gid panua
padengada tinam tianean
toman ngan gid.
30 *Be gid Parisi toman
ngan led panua apu ad
tiririak ga ila pagid ele
aluagau ta tikeo, “Ikamado
ga gimi aeanean ga aunun
toman ngan gid panua takis
ad ga kadonga sasat ad?”
31 Be Iesus ikoli led
posanga bedane, “Gid panua
tinid kemi, led ipu eta ngan
tila pan eaba keminga aea
mao. Be gid dibala tilagalaga
pan.
32 Gau nanam ngan ba-
banga gid panua tututui
mao, be nanam ngan ba-
banga gid panua kadonga
sasat ad ta tipul lolod.”

Iesus ele posanga pau irangrang ngan itlan led kadonga mugamuga mao
(Mateus 9.14-17, Markus 2.18-22)

33 Be gid panua idanga
ede tikeo pan Iesus bedane,
“Ioanes ele aluagau somi-
somi tirararing ga tiplese an-
nga, ga gid aluagau togid
Parisi tikakado toa bedaoa
pade. Be ikamado ga eao lem
aluagau tianean ga tiunun?”
34 *Ta Iesus ikeo pagid,
“Oangga eaba ede iuai taine
ta tikado eaneannga ngan
led oainga, irangrang ngan
gimi akado ga oaeoaed
tiplese annga mao, ngansa
eaba oainga imamado rabu
ngan gid.
35 Be ado ede muriai,
panua padengada ga
tipaeaoa eaba oainga ga ila
aluai ngan gid. Ta ngan ado
toaiua, gid ga tiplese annga.”
36 Ta Iesus itado oanenga
itna ede pade pagid bedane,
“Eaba eta irangrang ngan
itaka malo pau ilia ta
isaisai ga idae ngan malo
mugamuga aea baba mao.
Oangga ikado bedaoa, eine
ipaeabu ngan malo pau.
Ga pade, malo pau ilia ga
imata lalaede mambe malo
mugamuga mao.
37 Be eaba eta irangrang
ngan iparere oain pau ngan
meme itin kukul mugamuga
mao. Oangga ikado bedaoa,
eine oain pau ga ikado meme
itin kukul mugamuga ga pak,
ta oain ga itoki, be meme itin
kukul ga iduaea pade.

* **5:30:** Lu 15.1-2 * **5:34:** Ins 3.29

38 Be gita taparere oain pau
ga idudunga ngan meme itin
kukul papau.
39 Be oangga sai iun oain
mugamuga, eine ga itin ngan
unnga oain pau mao, ngansa
ikeo ga oain mugamuga eine
kemi."

6

Iesus iposa ngan kadonga ngan Ado Earainga aea
(Mateus 12.1-8, Markus 2.23-28)

1 *Idio ta ngan Ado Ear-
ainga aea ede, Iesus ilalala
rabu ngan dadanga wit, be
ele aluagau tipasu wit itau-
tau edengada, ta tilumu itin
kukul ngan baged ga ila ta
tian.
2 *Be gid Parisi edengada
tikeo ga, "Ikamado ga akado
kadonga toa ne itutui mao
ngan Ado Earainga aea?"

3 *Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, "Kado gimi
aoato laulau ngan Devit
ele kadonga toa mugaeai
oa mao? Ngan ado toaiua,
asingada iuaeoae pitoreagid,
4 *ta idudunga Deo
ele palatai ta ibada bret
tenainga aea toa ienono Deo
imatai, ta ian ga ipan iuaeoae
ad pade. Be bret toa oa, itutui
ngan gid panua tenainga ad
kekelegid tianean."
5 Ta Iesus ikeo pagid, "Eaba
Inat ei Maron ngan Ado Ear-
ainga aea."

Ngan Ado Earainga aea, Iesus ikado kemi eaba ibage imate
(Mateus 12.9-14, Markus 3.1-6)

6 Idio ta ngan Ado Ear-
ainga aea ede pade, Iesus
idudunga ngan luma raring
aea ta ipaoatai gid panua. Be
eaba ede imamado toa eoa
ibage oatai imate.
7 Be gid Parisi ga madid-
nga apu ad matad ingitngit
Iesus, ngansa oangga tigera
ei ikado kemi dibala ngan
Ado Earainga aea, eine ga
tisol ei ngan posanga.
8 Be ei iuatai ngan lolod,
ta ikeo pan eaba toa ibage
imate oa bedane, "Ker ga
dae, ta madid rabu." Tota
idae imadid toa eoa.
9 Ta Iesus ikeo pagid, "Gau
naoangga nabeta gimi be-
dane: Ngan Ado Earainga
aea, eine tutui ngan takado
kadonga kemi, mao takado
kadonga paeamao? Eine tu-
tui oangga tabada mulian gid
panua, mao tapaeabu ngan
gid?"
10 Io, imata inono gid
kelede kelede ga kus ta ikeo
pan eaba toa oa bedane,
"Patutui bagem." Tota
ipatutui ibage, be iuot kemi
mulian.
11 Be gid lolod bake tau
ta tiposa pol ngan gid ngan
saoa danga tiuangga tikado
ngan Iesus.

Iesus isio ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.1-4, Markus 3.13-19)

* **6:1:** Lo 23.25 * **6:2:** Ins 5.10 * **6:3:** 1Sml 21.1-6 * **6:4:** Wkp 24.5-9

12 Idio ta ado ede, Iesus
ikeo ga iraring ta idae ga ila
lusiai. Be iraring ga ila pan
Deo ngan bong dodol toaiua.
13 Gaisala rumaruma ngan
ado sae, ibaba ele aluagau ga
tinam pan ta isio sangaul ga
igegea rua ngan gid ta iuato
gid ele panua ato ad.
14 Edad ga bedane: Sai-
mon toa iuato ieda ede pade
Petrus, ga Andreas toa Sai-
mon itar kakau, ga Jems,
ga Ioanes, ga Pilip, ga Bar-
tolomeus,
15 ga Mateus, ga Tomas, ga
Jems toa Alpius inat, ga Sai-
mon toa tiuato ei Selot*,
16 ga Iudas toa Jems inat,
ga Iudas Iskariot toa muriai
idol Iesus ga idae aea miri
itamatama bagedeai.

Iesus ikemikemi panua busa
(Mateus 4.23-25)

17 Iesus asingada ele alua-
gau tisorir lusiai ga tisulug,
ta ei ila imadid ngan tibur
ede aea dubu. Be ele aluagau
busa tinam pan toman ngan
ipom kapei tau ngan tibur
Iudea ga tuanga Ierusalem,
ga tibur Tair ga Saidon aea
lab pade.
18 Gid busa tinam pan ngan
longonga ele posanga ga
ngan ad dibala aea keminga.
Be gid panua toa iriau
papaeamao tikakado gid,
eine ikemikemi gid pade.
19 Ta gid busa tiparpar
ngan sibonga ei, ngansa
Deo iura ienono pan ta
ikemikemi gid toa ngada oa.

Iesus ikeo ngan gid panua toa ad kadonga kemikemi ga padengada ad kadonga papaeamao
(Mateus 5.1-12)

20 Be Iesus imata ila pagid
ele aluagau ta ikeo,

"Kemi tau ngan gimi panua
toa lemi danga sisid
imata karanga mao!
Ngansa gimi amado Deo
ibageai.
21 *Kemi tau ngan gimi
panua toa pitoreagimi
labone!
Ngansa Deo ga ipan gimi
ga apami isum.
Kemi tau ngan gimi panua
toa atangtang labone!
Ngansa gimi ga anging-
ing.
22 *Kemi tau ngan gimi
oangga panua tigera
gimi anasi Eaba Inat,
be lolod paeamao
ngan gimi, ga tisuk
gimi, ga tidaba gimi
sat, ga tipaeabu ngan
edami.

23 "Oangga tikado toa be-
daoa ngan gimi, manta adug-
dug ga tinimi igelgel, ngansa
gimi ga abada ami lasunga
kemi tau buburiai. Ngansa
gid tibutibud tikado toa be-
daoa pade ngan gid panua
toa tibada Deo iaoa mugaeai.

* **6:15:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio.

* **6:21:** Sng 126.5-6, Ais 61.3, PM 7.16-17

* **6:22:** Ins 15.19, 16.2, 1Pe 4.14

24 “Be paeamao tau ngan gimi panua toa lemi danga sisid busa!
Ngansa lemi danga kemikemi tingelgel aea, abada ga kus.
25 Be paeamao tau ngan gimi panua toa apami isum labone!
Ngansa gimi ga pitoreagimi.
Be paeamao tau ngan gimi panua toa anginging labone!
Ngansa gimi ga lolomi isat ga atangtang.
26 Be paeamao tau ngan gimi oangga panua tiposaposa kemi ngan gimi!
Ngansa gid tibutibud tikado toa bedaoa pade ngan gid panua toa tipakaka ngan badanga Deo iaoa.”

Gita manta takim ada miri itamatama
(Mateus 5.38-48, 7.12a)

27 Iesus ikeo pade bedane, “Be gimi panua toa alongolongo leg posanga, gau nakeo pagimi bedane: Manta akim ami miri itamatama ga akado kemi ngan gid panua toa lolod paeamao ngan gimi.
28 Be oangga panua tipaeabu ngan gimi ngan posanga paeamao, manta akado posanga kemi ngan pamatuanga gid. Ta oangga tikado paeamao ngan gimi, manta araring ngan luanga gid.
29 Be oangga eaba eta ipoda papam, pul papam iadag ga ila pan pade. Be oangga eaba eta ipaeaoa lem pononga gaot aea, eao dangadangan tinim aea pononga pan mao.
30 Be oangga sai igau go ngan lem danga eta, eao bada pan. Be oangga sai ipaeaoa lem danga sisid, irangrang ngan eao parpar ngan lem danga iluai mulian mao.
31 *Saoa kadonga akim gid panua tikado ngan gimi, manta akado toa bedaoa ngan gid pade.
32 “Be oangga akimkim gid panua kekelegid toa tikimkim gimi, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Ngansa gid panua kadonga sasat ad pade tikimkim gid panua toa tikim gid.
33 Be oangga akado kemi ngan gid panua kekelegid toa tikado kemi ngan gimi, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Ngansa gid panua kadonga sasat ad pade tikakado toa bedaoa.
34 Be oangga alongean lemi pat ga danga sisid ga ila pagid panua kekelegid toa aeadi gid ngan aea kolinga mulian, irangrang ngan eaba eta ilasu gimi mao. Gid panua kadonga sasat ad pade tilongean led danga sisid ga ila pagid panua kadonga sasat ad padengada, ta tiadi gid ngan kolinga mulian saoa danga tiuanana.
35 Be manta akim ami miri

* **6:31:** Mt 7.12

itamatama ga akado kemi
ngan gid, ga alongean lemi
danga sisid ga ila pagid, be
lolomi ede ga ede ngan aea
kolinga mulian mao. Ngan
kadonga toa bedaoa, gimi
ga abada lasunga kapei ta
ipasolan mambe gimi gergeu
ton Deo Gadae Tau. Ngansa
gid panua kadonga sasat
ad ga gid panua toa tikado
posanga kemi ga ila pan mao,
ei ilolo marum ngan gid.
36 Manta lolomi isat ngan
gid lalaede mambe Tamami
Deo ilolo isat."

Irangrang ngan aselele panua padengada mao
(Mateus 7.1-5)

37 *Iesus ikeo pade bedane,
"Gimi aselele panua paden-
gada mao, ta Deo ga iselele
gimi mao pade. Be aparpar
ngan panua padengada ad
panasnga mao, ta Deo ga
iparpar ngan ami panasnga
mao pade. Asamum panua
led kadonga sasat, ta Deo ga
isamum lemi kadonga sasat
pade.
38 *Akado lemi mamaron
pagid panua, ta Deo ga ikado
ele mamaron pagimi. Be ei
ga ikoli kapei ga ila pagimi,
ta ipatae ga idudunga ami
bisinga iloleai ga irangrang
ngan iuon ta ibilin alele.
Ngansa saoa kadonga gimi
akakado ngan gid panua,
eine Deo ga ikado lalaede
ngan gimi pade."
39 *Iesus itado oanenga
itna ede pade bedane,
"Irangrang ngan eaba imata
sususu ipasolan edap ngan
eaba ede pade imata sususu
mao. Oangga bedaoa, gisirua
titap ga tisulug babaeai.
40 *Be aluagau eta iran-
grang ngan iasal ele eaba
paoatainga aea mao. Be
oangga ibada oatainga kemi
ga kus, ei ga iuot mambe ele
eaba paoatainga aea.
41 "Eao kamado gera
sakirkir kakauede ienono
ngan oaem ede pade imata,
be eao gera abei kapitnami
toa ienono eao matameai na
mao?
42 Eao kamado keo pan
oaem ede pade bedane, 'Leg
sil, nam boloma ta nasile
sakirkir kautede ienono
matameai,' be eao gera abei
kapitnami toa ienono eao
matameai na mao? Eao
eaba pakakanga am! Pul
abei kapitnami ienono eao
matameai bua, ga kus ta
matam igera kemi, ta eao sile
sakirkir kakauede ienono
ngan oaem ede pade imata."

Abei paeamao, itautau pade paeamao
(Mateus 7.16-20, 12.33-35)

43 Iesus ikeo pade bedane,
"Abei kemi irangrang ngan
itautau iuot papaeamao
mao. Be abei paeamao
irangrang ngan itautau iuot
kemikemi mao pade.
44 Ngansa taoatai ngan
gid abei kelede kelede
ngan geranga itautau. Gita
tababada abei fik itautau
ngan oaroaro aea gigi mao,
be tababada oain itautau

* **6:37:** Mt 6.14 * **6:38:** Mk 4.24 * **6:39:** Mt 15.14 * **6:40:** Mt 10.24-25

ngan purup aea asile mao pade.
45 Oangga eaba kemi, eine danga kemikemi ienono iloleai ta ipapot kadonga kemikemi. Be oangga eaba paeamao, eine danga papaeamao ienono iloleai ta ipapot kadonga papaeamao. Ngansa saoa danga iuon eaba iloleai, eine iaoa iposa ngan ga iuot."

Edap rua ngan luma aea kadonga
(Mateus 7.24-27)

46 *Iesus ikeo pade bedane, "Ikamado ga gimi aoato gau, 'Maron, Maron,' be anasi leg posanga mao?
47 Be eaba sai inam pagau ta ilongo leg posanga ga inasi, gau ga napasolan gimi ngan ele kadonga ga bedane:
48 Ei mambe eaba ikado luma, be ilei baba ga isulug gadio tau ta ipagun luma aea kadanga gadae ngan pat. Ga kus ta oanga imasesel ga inam ta idae tul ngan luma toa oa, be irangrang ngan inuga luma mao, ngansa ei ikado luma kemi ga matua.
49 Be eaba sai ilongo sapaean leg posanga be inasi mao, eine mambe eaba ipagun luma sapaean tano ipaoeai. Ga kus ta oanga imasesel ga inam ta idae tul ngan luma toa oa, be mole mao grum ga isulug be imarepei paeamao tau."

Oanga imasesel ga inam, be mole mao luma toa oa grum ga isulug.

7

Iesus ikado kemi paeaeanga ton madidnga paraunga aea
(Mateus 8.5-13)

1 Gid ipom tilongo Iesus ipasala ele paoatainga ga kus ta ei ila Kapernaum.
2 Be toa eoa paeaeanga ton eaba ede imugamuga ngan gid Rom led panua paraunga ad* idibal ga iuangga imate. Be madidnga ikim tau ele paeaeanga toa oa.
3 Ei ilongo ngan Iesus ta isula gid madidnga edengada togid Iuda ga tila tibeta ei ngan inam ta ikemi ele paeaeanga toa oa.
4 Tila pan Iesus ta tibeta matua ei bedane, "Madidnga toa ne ei eaba kemi, ta oangga eao lua ei, eine tutui.
5 Ngansa ei ikim tau gita Iuda ta ikado leda luma raring aea."
6 Tota Iesus ila toman ngan gid.
Ei ipaboloma luma toa oa, be madidnga paraunga aea isula iuaeoae ga tila tibada iaoa pan ga bedane, "Maron,

* **6:46:** Mt 7.21 * **7:2:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *imugamuga ngan gid Rom led panua paraunga ad ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.*

paeaea go mulian padam.
Ngansa gau leg idil kemikemi
imata karanga ngan eao nam
dudunga leg lumaeai mao.
7 Ngan ipu toaine, gau
nanam pago mao, be nasula
leg panua, ngansa nagera
mambe gau eaba kemi tau
mao. Be eao dio toa nena ta
kado posanga kekelen, ta leg
paeaeanga ga iuot kemi.
8 Ngansa gau pade nama-
mado gadio ngan gid panua
toa edad kapeipei. Be leg
panua paraunga ad tima-
mado gadio ngan gau. Ta
oangga nakeo pan ede, ‘Eao
la,’ ei ga ila. Be oangga nakeo
pan ede pade, ‘Eao nam,’ ei
ga inam. Be oangga nakeo
pan leg paeaeanga ede, ‘Eao
kado naurata toa ne,’ ei ga
ikado. Tota dibala toa ne ga
ilongo lingem pade.”
9 Iesus ilongo bedaoa ta
imatala ta ipul imata ga ila
pagid panua toa tinasi ei
ta ikeo, “Gau nakeo pagimi,
ngan panua toa ngada ne
Israel nagera eaba eta ilolo
matua mambe eaba toa ne
mao.”
10 Io, gid panua toa ma-
didnga isula gid oa tiluagid
mulian lumaeai ta tigera
paeaeanga toa oa itin iuot
kemi pade.

Iesus ipei mulian eaba iriau ede ngan tuanga Nain

11 Ngan ado sae Iesus ila
ngan tuanga ede ieda Nain,
be ele aluagau ga ipom kapei
tila toman ngan ei.
12 Iesus ipaboloma tuanga
aea atama be igera burua
mate ede tibisi ga iuot. Eaba
toa oa itna asape be ele
gergeu eta pade mao. Be
ipom kapei tede ngan tuanga
toa oa tinam toman ngan ei.
13 Maron igera taine toa oa
ta ilolo isat ngan ei ta ikeo ga,
“Tang mao.”
14 Tota ila boloma ta idol
ibage ga idae ngan ribrib,
ta gid panua toa tibisi bu-
rua mate oa aed tor ga tima-
did. Ta ikeo, “Leg eaba, gau
nakeo pago, dae!”
15 *Io, eaba toa imate oa
ker ga idae imado, ta iaoa
pel ngan posanga. Tota Iesus
ibada ei ga ila pan itna.
16 *Be ipom toa ngada oa
timataud kapei ga tisoa Deo
ieda ta tikeo ga, “Eaba ede
ieda kapei iuot rabu ngan
gita ga ibada Deo iaoa.” Be
padengada tikeo, “Deo inam
ngan luanga ele panua.”
17 Tota ato toa ne iuasasa
ga ila ngan gid tuanga toa
ngada oa Iudea ga gid tibur
padengada boloma ngan.

Ioanes Paliliunga aea isula ele aluagau rua ga tila pan Iesus
(Mateus 11.2-19)

18 Be Ioanes Paliliunga aea
ele aluagau tipalongo ei ngan
danga toa ngada oa Iesus
ikado. Tota Ioanes ibaba ele
aluagau rua ga tinam pan,
19 *ta isula gisirua ga tila
pan Maron ngan betanga ei,

* **7:15:** 1Kin 17.23, 2Kin 4.36 * **7:16:** Lu 1.68 * **7:19:** Sng 40.7, Mal 3.1, PM 1.8

"Eao eaba toa Deo iposa tau-
taunga ngan isula go ga nam,
mao gai asanga eaba eta
pade?"
20 Io, panua toa rua oa
tila pan ta tikeo, "Ioanes
Paliliunga aea isula gairua
ta anam abeta go bedane:
Eao eaba toa Deo isula go ga
nam, mao gai asanga eaba
eta pade?"
21 Be ngan ado toaiua,
Iesus ikado kemi gid panua
busa ad dibala imata ede
ga ede, ga isere gid iriau
papaeamao, ga ikado kemi
panua busa toa matad
ikilakila ta tigeragera pade.
22 *Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, "Aluagimi
ga ala ta apalongo Ioanes
ngan saoa danga gimi agera
ga alongo. Gid panua matad
ikilakila tigeragera pade,
ga gid panua aed imate
tilalala pade, ga gid panua
ad dibala kankan tiuot kemi
Deo imatai, ga gid panua
tangad ikua tilongolongo,
ga gid panua toa timate
tidae mulian, ga gid panua
lululunga ad tilongolongo
ato kemi.
23 Be kemi tau ngan eaba
sai toa ilolo matua ngan gau,
be ele kadonga lolo matua
aea itap mao."
24 Io, Ioanes ele panua
ato ad tila ga kus, ta Iesus
iposa ga ila pagid ipom ngan
Ioanes ta ikeo ga, "Gimi ala
ngan tibur modamodanga
ngan geranga saoa? Aoangga
agera eaba ilolo iburlogolo-
goi alele mambe piso ede rai
ipabeu na? Eine mao.
25 Be gimi ala ngan geranga
saoa danga? Aoangga
agera eaba idol danga sisid
kemikemi? Eine mao. Ega,
gid panua toa tidoldol danga
sisid kemikemi, timamado
kemi ngan luma kemikemi
togid mamaron kapeipei.
26 *Be gimi aot ga ala
ngan geranga saoa? Ala
ngan geranga eaba ibada
Deo iaoa? Be! Ei tota nena.
Be nakeo pagimi, Ioanes
iasal gid panua padengada
tibabada Deo iaoa mugaeai.
27 *Deo ele laulau iposa
ngan ei bedane,

" 'Ega, gau ga nasula leg eaba
ato aea ta ila imuga
ngan eao.
Ta ei ga isaoa edap ngan
eao lem namanga.'

28 Nakeo pagimi, mugaeai
ga irangrang ngan labone,
eaba eta tanoeai iasal Ioanes
mao, be labone gid panua
toa edad mao be timamado
Deo ibageai, gid toa ngada ne
tiasal Ioanes."†
29 *(Gid panua toa ngada
oa ga gid panua takis ad pade
tilongo Iesus ele posanga ta
tikeo ga Deo ele edap itutui,
ngansa gid tibada paliliunga
pan Ioanes.
30 *Be gid Parisi ga gid ma-
didnga apu ad tibada palil-

* **7:22:** Ais 35.5-6, 61.1, Lu 4.18 * **7:26:** Lu 1.76 * **7:27:** Mal 3.1 † **7:28:** Iesus ele posanga ipu ga bedane: Gid tiasal Ioanes ngansa gid tigera ga tiuatai ngan Iesus ele bokonga, be Ioanes igera mao. * **7:29:** Lu 3.12 * **7:30:** Mt 21.32

iunga pan Ioanes mao, ta
tipul murid ngan edap kemi
toa Deo iuangga tinasi.)
31 “Be gau ga natado oa-
nenga itna isaoa idodo kemi
gid panua labone ad? Gid
mambe saoa danga?
32 Gid mambe gergeu tima-
mado ngan tibur oalo aea ta
tibaba ga ila pagid areread
ga bedane,

“ ‘Gai auso piloli ngan gimi,
be ikamado ga atoltol
mao?
Be gai akado keoainga,
be ikamado ga atang-
tang mao?’

33 Ngansa Ioanes Paliliunga
aea inam ta iplese annga
ga iun oain mao pade, be
gimi akeo ga iriau paeamao
ienono ngan ei.
34 *Be Eaba Inat inam ta
ianean ga iunun, be gimi
akeo, ‘Ega, eaba ne ele
eaneannga ga ununnga sat
tau. Ei iarerea panua takis
ad ga panua kadonga sasat
ad.’
35 Gid tiselele toa bedaoa, be
gid panua toa tinasi Deo ele
edap, eine tipasolan mambe
Deo ele oatainga itutui.”

*Taine ede isama Iesus iae
ngan bude iuad kemi*

36 Be Parisi ede ibeta Iesus
ngan ila ian toman ngan ei.
Tota ila idudunga eaba toa
oa ele lumaeai ta idio imado
ngan eaneannga.
37 *Be taine ede kadonga
sat aea ngan tuanga toa oa
iuatai ngan Iesus imamado
Parisi ele lumaeai. Be mole
mao ibada botol pat‡ ga
inam, aea bude iuad kemi
ienono ngan.
38 Ta ila imouru ga isu-
lug muriai ngan ei toa
iaepuiai oa ta itangtang be
ipaburisinga iae ngan imata
sul. Be ipusi imata sul ngan
ilaun ga ibusum iae. Ta itok
bude ga idae ngan pade.
39 Be Parisi toa ibaba Iesus
ngan eaneannga oa igera be-
daoa ta ikeo iloleai bedane,
“Oangga eaba toa ne ibada
Deo iaoa tautaunga, ei ga iu-
atai ngan taine sai toa isibo
ei, ga ele kadonga madon-
gan, ngansa ei taine kadonga
sat aea.”
40 Be Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Saimon,
gau leg posanga ede pago.”
Ta ikeo, “Eaba paoatainga
am, posa.”
41 Ta Iesus ikeo, “Eaba ede
ilongean ele pat, ta panua
rua tiuanana. Ede aea gigi
iuot buno lima, be ede pade
aea gigi sangalima.
42 Be eta ngan gisirua iran-
grang ngan ikoli aea gigi
mao. Tota isamum gisirua ad
gigi. Be eao oangga sai ngan
gisirua ga ikim ei kapei tau?”
43 Ta Saimon ikeo pan be-
dane, “Naoangga eaba toa
aea gigi kapei ga ikim ei tau.”
Ta ikeo pan, “Eao posa tu-
tui.”

* **7:34:** Lu 15.2 * **7:37:** Mt 26.7, Mk 14.3, Ins 12.3 ‡ **7:37:** Botol pat toa oa eine lalaede tede mambe ulo kakauede iaoa igigirai, be tikado ngan pat bodbode ede tiuato *alabastro. Eine inam Isip ga inam, be aea olnga kapei.*

44 Tota ipul imata ga ila pan
taine toa oa ta ikeo pan Sai-
mon bedane, “Eao gera taine
toa ne pade? Gau nanam
nadudunga lem lumaeai, be
eao bada eau eta ngan si-
giringa aeg mao. Be taine
toa ne ipaburisinga aeg ngan
imata sul, ga kus ta ipusi
ngan ilaun.
45 Eao busum papag
eta mao. Be ngan gau
nadudunga lem lumaeai ga
irangrang ngan pataute ne,
taine toa ne ikaput ngan
busumnga aeg mao.
46 Eao tok bude eta ga idae
ngan laborag mao. Be ei
itok bude iuad kemi ga idae
aegeai.
47 Tota nakeo pago, ei ele
kadonga sasat toa busa oa,
gau nasamum gid ga kus,
ta ele kadonga kimnga aea
kapei tau. Be eaba sai toa
ele kadonga sat kapei mao ga
nasamum, ele kadonga kim-
nga aea kapei tau mao.”

48 Ga kus ta ikeo pan
taine toa oa bedane, “Lem
kadonga sasat toa ngada na,
nasamum ga kus.”

49 Be gid panua toa tianean
toman ngan ei tilongo ta
tiposa pol ngan gid bedane,
“Eaba toa ne sai ta iuangga
isamum gid panua led
kadonga sasat?”

50 *Ta Iesus ikeo pan
taine toa oa pade bedane,
“Lem kadonga lolo matua
aea ikado ga Deo ibada go
mulian. Lolom itarui ta la.”

8

Taine edengada tilalala toman ngan Iesus

1 Ga kus ta Iesus ila
ngan gid tuanga kapeipei
ga gereirei toa ngada oa
ta ipaola ato kemi ngan
madonga Deo ibageai. Gid
aluagau sangaul igegea rua
tila toman ngan ei.
2 *Be taine edengada toa
mugaeai Iesus isere iriau
papaeamao ngan gid ga
ikemi ad dibala, gid pade
tila toman ngan ei. Ede
ngan gid eine Maria toa
tiuato ei tuanga Makdala
aea. Mugaeai Iesus isere
iriau papaeamao lima ga rua
ienono ngan ei.
3 Be Ioana (toa iadaoa Kusa
ei madidnga ngan Erot ele
luma) ila toman ngan ei pade
gisingada Susana ga taine
busa padengada. Gid taine
toa ne tilualua Iesus ga ele
aluagau ngan ololnga ad an-
nga ga danga padengada.

Oanenga itna ngan eaba isiran wit ipuapua dadangai
(Mateus 13.1-9, Markus 4.1-9)

4 Ipom kapei tau ngan
tuanga ga tuanga tinam
tiluplup pan Iesus, ta itado
oanenga itna pagid ga
bedane,
5 “Dadanga itama ila isiran
ele wit ipuapua dadangai. Ei
isisiran ga ila, be wit ipuapua
idanga ede itaptap ga idio
edap isaleai, ta gid panua
tiuadoad, ga gid man tinam
tian ga kus.

* **7:50:** Lu 8.48, 18.42 * **8:2:** Mt 27.55-56, Mk 15.40-41, Lu 23.49

6 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio ngan
patpat kapeipei aea tano
kautede ienono ngan. Ta
wit ipara ga idae, be mole
mao imalai ga imate ngansa
iuaroar ibada eau mao.
7 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio rabu ngan
oaroaro aea gigi. Be oaroaro
idae kapei toman ngan, ta
imol wit ga paeamao.
8 Be wit ipuapua idanga
ede itaptap ga idio ngan
tano kemi, ta idae ga itau-
tau iasal wit ipuapua toa
dadanga itama isiran oa ta
iuot bunongada."

Io, Iesus iposa bedaoa ga
kus ta ibaba ga ila pagid ta
ikeo, "Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine."

Ikamado ga Iesus itatado oanenga itna?
(Mateus 13.10-17, Markus 4.10-12)

9 Idio ta ele aluagau tibeta
ei bedane, "Oanenga itna toa
ne ipu madongan?"

10 *Ta ikeo, "Deo ibada
oatainga mumulnga pagimi
ngan madonga ibageai, be
panua padengada, natado
oanenga itna pagid. Toa be-
daoa ta,

" 'Matad igeragera, be tiuatai
ngan saoa danga toa
tigera oa mao,
ga tangad ibabada, be
tiuatai ngan saoa
danga toa tilongo oa
mao pade.' "

Oanenga itna ipu ngan wit ipuapua
(Mateus 13.18-23, Markus 4.13-20)

11 Iesus ikeo pade bedane,
"Oanenga itna toa ne ipu ga
bedane: Wit ipuapua, eine
mambe Deo ele posanga.
12 Be wit ipuapua toa itap
ga idio edap isaleai, eine
mambe gid panua tilongo
Deo ele posanga, ga kus
ta eaba paeamao inam ta
ipaeaoa Deo ele posanga
lolodeai, ngan kado ta lolod
matua ngan Deo ta ibada gid
mulian.
13 Be wit ipuapua toa itap
ga idio ngan patpat kapeipei
toa aea tano kautede ienono
ngan, eine mambe gid panua
tilongo Deo ele posanga
ga tibada ta tinid igelgel
ngan. Be gid mambe wit
iuaroar isulug ga ila gadio
mao. Lolod matua ngan
Deo kautede ga ila irangrang
ngan tobanga iuot ngan gid,
tota lolod itnan Deo ta titap.
14 Be wit ipuapua toa itap
ga idio rabu ngan oaroaro
aea gigi, eine mambe gid
panua toa tilongo Deo ele
posanga, be oangga tilalala
ga tila, danga ga gid ne
idada gid: lolod ede ga ede
ngan saoa danga iuotot ngan
gid, ga tikim tau pat, ga
tikim tau tingelgel tano aea.
Tota gid danga toa ne iuot
mambe oaroaro toa imol gid
ta irangrang ngan wit itau-
tau imatua kemi mao.
15 Be wit ipuapua toa itap
ngan tano kemi, eine mambe

* **8:10:** Ais 6.9-10

gid panua toa lolod kemi
ga tutui. Gid tilongo Deo
ele posanga ga tikikisi. Ta
timadid matua ta tipapot
kadonga kemikemi mambe
wit itautau iuot kemikemi.”

Oanenga itna ngan lam ele taranga
(Markus 4.21-25)

16 *Iesus ikeo pade bedane,
“Eaba eta itun lam ga irobi
ngan ulo mao. Ga idol
ga idio mul ibululoeai mao
pade. Be ei ga idol ga iuot
masaeai ngan lam imul. Ta
oangga gid panua tidudunga
ga tinam, eine ga tigera ele
taranga.

17 *Ngansa saoa danga
ienono mumulnga labone,
eine muriai ga iuot masaeai.
Ga saoa danga Deo ipamu-
mul labone, muriai ga iuot
merengai, ta panua tiuatai
ngan.

18 *Tota agabit kemi
ta alongo kemi posanga.
Ngansa oangga sai ele
oatainga, Deo ga igaltatan
ele oatainga ga ila kapei.
Be oangga sai ele oatainga
mao, saoa danga iadi mambe
iuatai kautede ngan, eine
Deo ga ikado ga imata
sapian.”

Sapadua eine Iesus itna ga itar kakakau?
(Mateus 12.46-50, Markus 3.31-35)

19 Idio ta Iesus itna ga itar
kakakau tinam ngan geranga
ei, be tirangrang ngan tinam
boloma pan mao, ngansa
ipom kapei tau.

20 Ta gid panua tipalongo
ei bedane, “Eao tnam ga am
kakakau timadmadid gaot be
tiuangga tigera go.”

21 Be ei ikoli led posanga
bedane, “Sapadua tilongo
Deo ele posanga ga tinasi,
eine gau tnag ga ag
kakakau.”

Iesus ipamate rai ga ngalu
(Mateus 8.23-27, Markus 4.35-41)

22 Ado ede Iesus idae oa-
gaeai toman ngan ele aluu-
gau ta ikeo pagid, “Taore ga
tala ngan liu isal iadag.” Tota
tiuot ga tila.

23 Gid tiladlado ga tila, be
ei idio ieno. Mole mao, rai
kapei iuot liuiai, ta led oaga
sor ga sor ta tiuangga timadi.

Rai kapei iuot liuiai, ta led oaga sor ga sor ta tiuangga timadi.

* **8:16:** Mt 5.15, Lu 11.33 * **8:17:** Mt 10.26, Lu 12.2 * **8:18:** Mt 25.29, Lu 19.26

24 Be gid tiuaoan ei ta tikeo,
“Maron, Maron, teta pade
taduaea!”
Be ei idae ta idaba rai ga
ngalu, tota kos ga idio ta
tibur madlo.
25 Ta ikeo pagid, “Lemi
kadonga lolo matua aea
sida?”
Be gid timataud ga
timatala, ta tiposa pol ngan
gid bedane, “Eaba toa ne sai?
Ei iposa ngan rai ga ngalu ta
tilongo ilinge!”

*Iesus isere iriau papaea-
mao ngan eaba ede*
*(Mateus 8.28-34, Markus
5.1-20)*

26 Iesus asingada ele alua-
gau tilado ngan oaga ga tit-
nan Galili ta tila ngan liu
isal iadag, ngan tibur togid
Gerasa.
27 Ei isulug labiai, be
mole mao eaba ede ngan
tuanga toa oa iuot pan. Iriau
papaeamao tienono ngan ei.
Mugaeai ga inam, eaba toa
ne iuatai danga sisid aea
dolnga mao, ga imamado
lumaeai mao pade. Be idio
imamado alele ngan gid
denga.
28 Ei igera Iesus ta ikor
iae boloma pan ta ingangar
kapei ta ikeo, “Iesus, gergeu
ton Deo Gadae Tau, eao ga
kado mado ngan gau? Na-
beta matua eao, paieiei gau
padam!”
29 Ei iposa bedaoa ngansa
Iesus ikeo ngan iriau paea-
mao toa oa manta itnan ei.
Mugaeai ga inam, iriau paea-
mao ipadada eaba toa oa.
Somisomi panua tiaud iae ga
ibage ngan sen ga timari-
ala ngan ei, be ei igorogoro
sen, ga kus ta iriau paeamao
idada ei ga ilagalaga ngan
tibur modamodanga.
30 Idio ta Iesus ibeta ei,
“Eao edam sai?”
Ta ikeo, “Gau edag Ipom,”
ngansa iriau papaeamao
busa tidudunga ngan ei.
31 Ta tibeta ei sarian ngan
isula gid ga tila ngan baba
kilikilinga* mao.
32 Be gaea ipu ede tianean
bereoeai boloma ngan
tibur toa oa, ta gid iriau
papaeamao tibeta matua ei
ngan ilongean gid ga tila
tidudunga ngan gaea ipu toa
oa, ta Iesus ilongo.
33 Tota iriau papaeamao
titnan eaba toa oa ta tila
tidudunga ngan gid gaea. Ta
gaea ipu toa oa tilado man-
manae ga titaptap perpereai
ga tisulug liuiai ta tidal ga
timatemate.
34 Be gid panua toa timari-
ala ngan gaea, tigera bedaoa
ta tiaoa ga tila tipalongo gid
panua ngan tuanga kapei ga
aea tuanga gereirei pade.
35 Ta gid panua tila ngan
geranga saoa danga iuot ta
tila pan Iesus ta tigera eaba
toa iriau papaeamao titnan
ei, be imamado boloma ngan
Iesus iae ga idol danga sisid
ga ilolo iluai mulian. Be tig-
era bedaoa ta timataud.

* **8:31:** *Baba kilikilinga toa oa eine tibur panasnga aea ngan gid iriau papaeamao ga antu.*

36 Ta gid panua toa tigera
bedaoa, tipalongo gid ipom
ngan Iesus ikemi eaba toa oa
madongan.
37 Tota gid ipom toa busa
oa ngan tibur kapei Gerasa
tibeta Iesus ngan itnan gid
ga ila, ngansa timataud kapei
tau. Tota idae oagaeai ta iluai
mulian.
38 Be eaba toa iriau
papaeamao titnan ei, ibeta
matua Iesus ngan ila toman
ngan ei, be Iesus ipalua ei ta
ikeo,
39 "Luago mulian pagid
lem luma lolo ta keo pagid
ngan saoa danga Deo ikado
ngan eao." Tota eaba toa
oa ila ipaola posanga pagid
ipom toa ngada oa tuangai
ngan saoa danga Iesus ikado
ngan ei.

Iesus ipei mulian taine kakauede imate, ga ikemi taine kapei isibo itin aea pononga

(Mateus 9.18-26, Markus 5.21-43)

40 Iesus iluai mulian,
ta gid ipom tinid igelgel
ngan badanga ei ngansa
tisangasanga ei.
41 Be mole mao, madidnga
kapei ngan luma raring aea,
ieda Iairus, inam ta idol ilab-
ora ga isulug boloma ngan
Iesus iae, ta iansaban ei ngan
inam ele lumaeai.
42 Ngansa inat taine toa
kelede oa aea rai sangaul
igegea rua iuangga imate.

Tota Iesus ilalala ga ila
toman ngan ei, be gid ipom
tigong ei.
43 Be rabu ngan ipom toa
oa, taine kapei ede ilalala
pade. Ei aea dibala sing pala-
pala ikakado ei irangrang
ngan aea rai sangaul igegea
rua. Ei ipasala ele pat toa
ngada oa ngan olnga gid
panua keminga ad, be iran-
grang ngan ibada keminga
eta pagid mao.
44 Ei ingata Iesus pan imur
ta isibo itin aea pononga
imata. Be mole mao, sing
palapala toa oa kus ngan ei.
45 Ta Iesus ikeo, "Sai isibo
gau?"

Be gid toa ngada oa tikeo
ga, "Mao."

Ta Petrus ikeo, "Maron,
ipom kapei tigong go ta tidae
tor ga tor ngan eao."
46 Be Iesus ikeo, "Mao,
eaba ede isibo gau, ngansa
naoatai, urag idanga ede iuot
ga ila o."
47 Tota taine toa oa igera
mambe irangrang ngan
imumul mao, ta inam ikor
iae boloma ngan ei be
isamimi, ta panua busa
matadeai, iuaoa ngan isibo
ei ngan ipu saoa, ga ngan itin
iuot kemi manmanae.
48 *Ta Iesus ikeo pan
bedane, "Taine, lem kadonga
lolo matua aea ikado ga
tinim iuot kemi. Lolom itarui
ta la."
49 Ei iposaposa maitne, be
eaba ede inam madidnga ele
lumaeai ga inam ta ikeo, "Na-
tum taine imate o. Paeaea
eaba paoatainga aea ne pade
mao."

* **8:48:** Lu 7.50

50 Be Iesus ilongo toa be-
daoa ta ikeo pan bedane,
“Mataud mao. Lolom matua
kekelen, ta ei ga iuot kemi.”
51 Io, tiuot madidnga ele
lumaeai, be Iesus ilongean
eaba eta pade ga idudunga
toman ngan ei mao. Ibada
Petrus ga Ioanes ga Jems
kekelegid toman ngan
gergeu itama ga itna.
52 Be gid ipom tiansaban
ga titangtang ngan ei. Be ei
ikeo, “Gimi atang mao. Ei
imate mao, be ienono.”
53 Be gid tinging ngan ei
ngansa tiuatai mambe ei
imate o.
54 Be Iesus ikisi ibage ta
iaoa ura ta ikeo, “Gergeu, ker
ga dae!”
55 Tota itautau isabun ei, ta
mole mao idae imadid. Ta
Iesus ikeo pagid ngan tibada
annga eta ga inam ta ian.
56 Itna ga itama timatala
kapei tau, be Iesus irenren
pagid ngan danga toa iuot
ne, irangrang ngan tikeo pan
eaba eta pade ngan mao.

9

Iesus isula ele aluagau sangaul ga igegea rua
(Mateus 10.5-15, Markus 6.7-13)

1 Iesus ibaba ele aluagau
sangaul igegea rua ga tinam
tiluplup pan, ta ipamatua gid
ga idol iura ga idae ngan
gid ngan serenga gid iriau
papaeamao toa ngada oa ga
keminga gid dibala.
2 Isula gid ga tila ngan
paolanga posanga ngan
madonga Deo ibageai ga
ngan keminga gid panua ad
dibala.
3 *Ta ikeo pagid, “Ngan
lalalanga toa ne, irangrang
ngan gimi abada danga eta
ga ala toman ngan mao.
Abada toto lalalanga aea
mao, ga bisinga mao, ga
annga ga pat ga ami barikia
mao pade.
4 Be luma isaoa gimi
adudunga ngan, amamado
toa eoa ga irangrang ngan
atnan tuanga toa oa.
5 Be oangga panua tibada
gimi ga ala led lumaeai
mao, manta asile aemi aea
kangkanga ga idio pagid, ta
iman kilala ngan paoatainga
gid.”*
6 Io, tota tilalala ga tila
ngan tuanga ga tuanga.
Be ngan tibur isaoa tila
ngan, tipapaola ato kemi
ga tikemikemi gid panua ad
dibala.

Erot ilolo ede ga ede ngan Iesus ei sai
(Mateus 14.1-12, Markus 6.14-29)

7 *Idio ta Erot, madidnga
kapei ngan tibur toa oa,
ilongo ngan danga toa ngada
oa iuotot ta ilolo ede ga
ede, ngansa panua edengada
tikeo ga Ioanes idae mulian
ngan ele matenga.
8 Be padengada tikeo ga
Elaija per ga iuot sapaean.

* **9:3:** Lu 10.4-11 * **9:5:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid. * **9:7:** Mt 16.14, Mk 8.28, Lu 9.19

Be padengada tikeo ga eaba
ede ibada Deo iaoa mugaeai
idae mulian pade.
9 *Be Erot ikeo, “Ioanes,
naket igagal ga put o. Be
eaba sai toa ikakado gid
danga toa nalongolongo
ngan ne?” Ta itobatoba ngan
geranga Iesus.

*Iesus ipan panua bunor-
ingring lima ad annga*
*(Mateus 14.13-21, Markus
6.30-44, Ioanes 6.1-14)*

10 Iesus ele panua ato ad
tiluagid mulian ga tinam ta
tipalongo ei ngan saoa danga
tikado. Ta ei ibada gid ga
titnan tibur toa oa ta gid
kekelegid tila ngan tuanga
ede ieda Betsaida.
11 Be ipom kapei tilongo
bedaoa ta tinasi ei. Ei itin
igelgel ngan badanga gid ta
iposa pagid ngan madonga
Deo ibageai, ga ikemi gid
panua sapadua tipapauis
ngan ad keminga.

12 Be ado iuangga idil, ta
gid aluagau sangaul igegea
rua tinam pan ta tikeo, “Sula
gid ipom ga tila ngan gid
tuanga ga tibur boloma, ta
tiuol ad annga ga tilo tibur
enonga aea. Ngansa tibur
toa ne modamodanga.”

13 Be ikeo pagid, “Gimi
apan ad annga.”

Ta tikeo, “Gita ada bret
lima ga ia rua mon ienono.
Madongan? Gai ga ala aol
annga ngan gid ipom toa ne
pade?”
14 (Ngansa gid arangaranga
toa oa dabad iuot mambe
bunoringring lima.)

Be ikeo pagid ele aluagau bedane, “Akeo pagid ta tidio timado sangalima ngan rounga kelede kelede.”

15 Io, tikado toa bedaoa,
ta gid toa ngada oa tidio
timado.
16 Be Iesus ibada bret lima
ga ia rua ta imata idae ga ila
buburiai ta iposa kemi pan
Deo ngan. Ga kus ta itei ta
ibada ga ila pagid aluagau ta
gid tiuade ga ila pagid ipom.
17 Ta gid toa ngada oa tian
ga itara gid, ta gid aluagau
tigou annga ilialia ta tinonoi
ngan karei sangaul ga igegea
rua.

*Petrus iuaoa ngan Iesus ei
sai*
*(Mateus 16.13-19, Markus
8.27-29)*

18 Idio ta Iesus ei kekelen
iraring, be ele aluagau tidio
toman ngan ei. Ta ibeta gid
bedane, “Gid ipom tikeo ga
gau sai?”

19 *Ta tikoli ele posanga bedane, “Panua edengada tikeo ga eao Ioanes Paliliunga aea, be padengada tikeo ga eao Elaija, be padengada tikeo ga eaba ede toa ibada Deo iaoa mugaeai idae mulian.”

20 *Ta ibeta gid, “Be gimi
akeo ga gau sai?”

Ta Petrus ikoli ele posanga
bedane, “Eao Kristus† toa
nam pan Deo.”
21 Be Iesus iaoa ikarara gid
matua tau ngan tikeo pan

* **9:9:** Lu 23.8 * **9:19:** Lu 9.7-8 * **9:20:** Ins 6.68-69 † **9:20:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

eaba eta pade ngan posanga toa ne mao.

Iesus iposa ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 16.20-28, Markus 8.30–9.1)

22 *Iesus ikeo pade bedane, “Eaba Inat manta ibada ieieinga busa, ta gid kapeipei togid Iuda ga gid madidnga tenainga ad ga apu ad gau tipul murid ngan ei ta tirau ei ga imate. Be ngan ado tol aea, ei ga idae mulian.”

23 *Ta ikeo pagid toa ngada oa, “Oangga eaba eta ikim inasi gau, manta itnan ele kimnga tano aea ga idio, ta ibisi aea abei tabala ado ga ado ta inasi gau.

24 *Ngansa oangga sai igera ele madonga tanoeai mambe danga kapei tau, ei ga imate ta ele madonga iduaea. Be oangga sai imate ngan nasinga gau, ei ga ibada madonga kemi tautaunga.

25 Ngansa oangga eaba eta ibabada danga sisid toa ngada ne tanoeai be isapir ngan madonga kemi muriai ngan ele matenga, ele danga toa ngada oa ga ilua ei madongan?

26 *Be oangga sai maeamaea ei ngan gau ga leg posanga labone, muriai Eaba Inat ga maeamaea ei pan eaba toa oa ngan ado toaiua inama ngan ele taranga kapei ga Itama ele taranga kapei toman ngan gid anggelo tututui.

27 Be nakeo tautaunga pagimi, panua edengada timadmadid toa nene ga timate maitne, be tigera danga toa ngada ne idae Deo ibageai.”

Iesus itin iuot ede pade
(Mateus 17.1-8, Markus 9.2-8)

28 Muriai ngan Iesus ikeo toa bedaoa, mambe ado lima ga tol ga kus, ei ibada Petrus ga Ioanes ga Jems, ta tidae ga tila lusiai ngan kadonga raring.

29 Ei idio iraring, be imata iuot ede pade, ga ele danga sisid iuot bodbode ga mil ga mil.

30-31 *Mole mao, panua rua, Moses ga Elaija, per ga tiuot toman ngan taranga ta tiposaposa toman ngan ei ngan ele naurata iuangga ipasala ngan tnannga tano toa ne ngan tuanga Ierusalem.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Mole mao, panua rua, Moses ga Elaija, per ga tiuot toman ngan taranga.

* **9:22:** Lu 9.44, 18.32-33 * **9:23:** Mt 10.38, Lu 14.27 * **9:24:** Mt 10.39, Lu 17.33, Ins 12.25 * **9:26:** Mt 10.33, Lu 12.9 * **9:30-31:** Lu 9.22

32 *Petrus masin matad
boboeo ga tieno. Be matad
pal ga tidae ga kus, ta tig-
era ele taranga ga panua rua
timadmadid toman ngan ei.
33 Idio ta gisirua tiuangga
titnan Iesus ga tila, be Petrus
ikeo pan bedane, “Maron,
eine kemi ngan tadio toa eko.
Longo ta gai akado palata
tol eta. Ede togo, ede pade
ton Moses, ga ede pade ton
Elaija.” (Be ei iuatai ngan
saoa posanga toa ikakado oa
mao.)
34 Ei iposaposa maitne, be
laulau ede inam ta irobi gid.
Tidudunga ngan ta timataud.
35 *Be babanga ede inam
laulau iloleai ga iuot ta ikeo,
“Eine gau Natug. Gau nasio
ei. Gimi alongo ilinge!”
36 Io, babanga iposa be-
daoa ga kus, ta tigera Iesus
kekelen. Be gid timudan
posanga ngan saoa danga tig-
era, ta ngan taun toaiua tikeo
pan eaba eta ngan mao.

*Iesus ikado kemi gergeu
ede toa iriau paeamao ienono
ngan ei*
*(Mateus 17.14-18, Markus
9.14-27)*

37 Ngan ado sae tisorir lu-
siai ga tisulug, ta ipom kapei
tiuot pan.
38 Be mole mao, eaba ede
rabu ngan ipom toa oa ibaba
ta ikeo, “Eaba paoatainga
am, nabeta matua eao, nam
gera leg gergeu, ngansa ei
natug toa kelede ne.
39 Ega, somisomi iriau
paeamao ipadada ei ta mole
mao ikado ei ga ingangar ta
ipasamimi ei paeamao tau.
Be ingarongaro iuotot iaoai.
Iriau toa ne itin ngan itnan
ei mao, be iuangga ipaeabu
ngan ei.
40 Nabeta matua lem alu-
agau ngan aea serenga, be
tirangrang mao.”
41 Ta Iesus ikeo, “O gimi
panua labone ami! Lolomi
matua eta mao, be ananale
ngan lemi kadonga sasat tau.
Papida ga namamado toman
ngan gimi ga nabisi ami
kadonga kulupulupu? Bada
natum toa na inam pagau.”
42 Io, tibada gergeu toa oa
ga ila pan, be iriau paeamao
itado ei ga isulug tanoeai ta
ipasamimi ei. Be Iesus idaba
iriau paeamao ta ikado kemi
gergeu toa oa. Ga kus ta
ibada ei ga ila pan itama.
43 Ta gid toa ngada oa
tikakrik ngan geranga Deo
iura kapei.

*Iesus iposa parua aea
ngan ele matenga*
*(Mateus 17.22-23, Markus
9.30-32)*

Gid ipom timatala ngan
danga toa ngada oa Iesus
ikakado, be ei ikeo pagid ele
aluagau bedane,
44 *“Apagege tangami kemi
ngan leg posanga ga oaine:
Teta pade ga tidol Eaba Inat
ga idae aea miri itamatama
bagedeai.”
45 *Be gid tiuatai ngan
posanga toa ne ipu mao.
Ienono mumulnga ngan
gid, ta irangrang ngan

* **9:32:** 2Pe 1.16-18 * **9:35:** Lu 3.22 * **9:44:** Lu 9.22 * **9:45:** Lu 18.34

laborad ibada kemi mao. Be timataud ngan betanga ei.

Sai ieda iuot kapei tau?
(Mateus 18.1-5, Markus 9.33-37)

46 *Idio ta gid aluagau aoad isokangai ngan sai ngan gid ieda iuot kapei tau.
47 Be Iesus iuatai ngan lolod ta ibada gergeu ede ta idol ei ga imadid isaleai.
48 *Ta ikeo pagid, "Oangga sai ibada gergeu toa ne ngan gau edag ta ilua ei, eine ibada gau ga ilua gau. Be oangga sai ibada gau, eine ibada Eaba toa isula gau ga nanam. Ngansa oangga sai ngan gimi ieda mao ga idio gadio tau ngan gimi toa ngada ne, ei ieda iuot kapei."

Eaba sai iman ami isat mao, ei ilualua gimi
(Markus 9.38-40)

49 Ioanes ikoli Iesus ele posanga bedane, "Maron, gai agera eaba ede isere iriau papaeamao ngan eao edam, ta aoangga apaidi ei, ngansa ei inasnasi gita mao."
50 *Be Iesus ikeo pan, "Apaidi ei mao, ngansa eaba sai iman ami isat mao, ei ilualua gimi."

Gid Samaria tinid ngan Iesus ila led tuangai mao

51 Io, ado imata inam boloma ngan Iesus idae ga ila buburiai, ta idol ilabora matua ngan ila Ierusalem.
52 Tota isula panua edengada ato ad ga timuga ngan ei ga tila ngan tuanga ede togid Samaria ngan patutuinga danga sisid ngan ele namanga pagid.
53 Be gid panua toa oa tinid ngan ei inam pagid mao, ngansa ei iuangga ila Ierusalem.
54 *Be aluagau rua Jems ga Ioanes tigera bedaoa ta tikeo, "Maron, eao kim gai ababa dinga buburiai ga isulug ta ipaeabu ngan gid?"
55 Be ipul ei ta idaba gisirua.
56 Ta tila ngan tuanga ede pade.

Iesus iposa ngan nasinga ei
(Mateus 8.19-22)

57 Gid tilalala edapeai ga tila, be eaba ede inam ta ikeo pan bedane, "Gau ga nanasi go ngan tibur isaoa eao la ngan."
58 Be Iesus ikeo pan bedane, "Gid kaua saksak ad baba enonga aea tanoeai, ga gid man ad luma abeiai, be Eaba Inat ele tibur eta enonga aea mao."
59 Idio ta ikeo pan eaba ede pade bedane, "Eao nam nasi gau."
Be eaba toa oa ikeo, "Maron, longo ngan gau nala nataian tamag bua."
60 Ta Iesus ikeo pan, "Gid panua tiuatai ngan madonga kemi toman ngan Deo mao, gid tirangrang ngan titaian led panua matemate, be eao la ta paola posanga ngan madonga Deo ibageai."

* **9:46:** Lu 22.24 * **9:48:** Mt 10.40 * **9:50:** Mt 12.30, Lu 11.23 * **9:54:** 2Kin 1.9-16 * **9:61:** 1Kin 19.20

61 *Idio ta eaba ede pade
ikeo, “Maron, gau ga nanasi
eao, be irangrang ngan
longean gau ta nakisi gid
iaoa kelede togau baged, ga
kus ta natnan gid?”
62 Be Iesus ikeo pan, “Eaba
ikikisi eado, be somisomi
imata kleng ga kleng ga
ila muriai, ei kemi ngan
kadonga naurata ato aea
ngan madonga Deo ibageai
mao.”

10

*Iesus isula panua sangal-
ima sangaul rua igegea rua*

1 *Ga kus ta Maron ibada
naurata pagid panua sangal-
ima sangaul rua igegea rua,
ta isula gid ga tila ruan-
gada ta timuga ngan ei ngan
gid tuanga kelede kelede toa
iuangga ila ngan.
2 *Ta ikeo pagid, “Tau-
taunga, annga busa tau
imatua ga ienono dadangai,
be gid panua toa tibokoboko
ngan aea badanga, gid busa
mao. Tota gimi araring
matua ga ila pan dadanga
Itama ta isula gid panua
naurata ad ga tila aea
dadangai ta tisuk ele annga.
3 *Io, gimi ala. Ega, nasula
gimi ga ala mambe sipsip ele
gergeu tilalala rabu ngan gid
kaua saksak.
4 *Be irangrang ngan
akikisi lemi apou pat aea
mao, ga ami bisinga mao,
ga lemi su eta mao pade.
Be oangga agera gid panua
edapeai, irangrang ngan
akado posanga alele toman
ngan gid mao.
5 “Be oangga adudunga
ngan luma isaoa, matamata
akado posanga kemi ga be-
dane, ‘Kadonga lolo tarui aea
idio ngan luma toa ne aea
panua.’
6 Ta oangga eaba ede lolo
tarui aea imamado, eine
lemi posanga kemi ga ienono
ngan ei. Be oangga mao, eine
ga iluai mulian pagimi.
7 *Be gimi adio ngan luma
toa kelede oa ta aeanean
ga aunun saoa danga tibada
pagimi, ngansa itutui ngan
gid panua naurata ad tibada
ad ololnga. Be irangrang
ngan ala ngan luma ga luma
mao.
8 *“Be oangga ala aot ngan
tuanga ede ga tibada gimi,
aeanean annga toa tibabada
pagimi.
9 Akemi gid panua ad
dibala ta akeo pagid,
‘Madonga Deo ibageai ta iuot
pagimi na.’
10 Be oangga aot ngan
tuanga isaoa ga tibada gimi
mao, ala led melemeleai ta
akeo ga bedane,
11 *‘Lemi tuanga aea
kangkanga toa itoi aemai,
gai asile ga idio pagimi.*
Be manta aoatai bedane:

* **10:1:** Mk 6.7 * **10:2:** Mt 9.37-38, Ins 4.35 * **10:3:** Mt 10.16 * **10:4:** Mt 10.7-14, Mk 6.8-11, Lu 9.3-5 * **10:7:** 1Ko 9.6-14, 1Ti 5.18 * **10:8:** 1Ko 10.27 * **10:11:** PA 13.51, 18.6 * **10:11:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid.

Madonga Deo ibageai ta iuot
pagimi na.’
12 *Nakeo pagimi, ngan
ado toa Deo ipamadid gid
panua ngan posanga, tuanga
toa oa ad panasnga ga iasal
gid Tair ga Saidon ad panas-
nga.”

Paeamao tau ngan gid tuanga tipul lolod mao
(Mateus 11.20-24)

13 Iesus ikeo pade bedane,
“Paeamao tau ngan gimi
panua ngan tuanga Korasin
ga Betsaida! Ngansa oangga
gid panua Tair ga Saidon
tigera gid uisinga mambe
gimi agera nakakado, eine
ga tidol danga sisid mok aea
toa mugaeai oa ga tisama
matad ngan asaso ta iman
kilala ngan tipul lolod.
14 Be ngan ado toa Deo
ipamadid gid panua ngan
posanga, eine gimi ami
panasnga ga iasal gid Tair ga
Saidon ad panasnga.
15 Be gimi Kapernaum
aoangga Deo isoa gimi ga
adae buburiai na? Mao
tau! Gimi ga adio gadio,
ngan tibur paeamao togid
matemate.”
16 *Be Iesus ikeo pagid
aluagau bedane, “Oangga sai
ilongolongo lemi posanga,
eine ilongo gau leg posanga.
Be oangga sai ipul imur ngan
gimi, eine ipul imur ngan
gau pade. Be eaba sai ipul
imur ngan gau, eine ipul
imur ngan Eaba toa isula gau
ga nanam.”

Manta tinimi igelgel ngan Deo ibode edami buburiai

17 Idio ta gid aluagau
sangalima sangaul rua
igegea rua tinid igelgel ga
tiluagid mulian ta tikeo,
“Maron, ngan eao edam
gid iriau papaeamao pade
tilongolongo lingemai!”
18 *Ta Iesus ikeo pagid,
“Gau nagera Satan itap
buburiai ga isulug mambe
gla isamil.
19 *Ega, gau nadol urag ga
idae ngan gimi ta arangrang
ngan aoad gid mota ga apap
ga arangrang ngan aeasal
ami isat iura toa ngada ne.
Irangrang ngan danga eta
ipaeabu ngan gimi mao.
20 *Be irangrang ngan tin-
imi igelgel ngan gid iriau
papaeamao tilongo lingemi
kekelen mao, be manta tin-
imi igelgel ngan Deo ibode
edami buburiai.”

Iesus itin igelgel ngan Deo ipasolan iura pagid ele gergeu
(Mateus 11.25-27, 13.16-17)

21 Ngan ado imata toaiua,
Itautau Tutui ikado ga Iesus
itin igelgel kapei ta ikeo,
“Apa, eao Maron ngan bubur
ga tano. Gau naposa kemi
pago ngansa eao mudan gid
posanga toa ne ipu pagid
panua oatainga ad, be eao
pasolan pagid lem panua toa
edad mao mambe gergeu
gereirei. Apa, eine tau-
taunga, ngansa danga toa ne
inasi eao lem kimnga.

* **10:12:** OM 19.24-25, Mt 10.15, 11.24 * **10:16:** Mt 10.40, Lu 9.48, Ins 5.23 * **10:18:** Ins 12.31, PM 12.8-9 * **10:19:** Sng 91.13, Mk 16.18 * **10:20:** Plp 4.3, PM 3.5

22 *"Tamag idol danga toa
ngada ne ga idae bagegeai.
Be eaba eta iuatai ngan Deo
Inat ei sai mao. Tamag keke-
len iuatai. Be eaba eta iuatai
ngan Tamag ei sai mao. Inat
kekelen iuatai, toman ngan
gid panua toa Inat ikim ipa-
solan ei pagid."
23 Idio ta ipul imata ga ila
pagid aluagau kekelegid ta
ikeo, "Kemi tau ngan gimi
ga ngan panua toa ngada ne
tigera saoa danga gimi agera!
24 Nakeo bedane pagimi
ngansa mugaeai ga inam, gid
panua tibada Deo iaoa ga
gid mamaron kapeipei busa,
lolod ikim tau ngan geranga
saoa danga gimi agera, be
tigera mao. Ga lolod ikim tau
ngan longonga saoa danga
gimi alongo, be tilongo mao."

Oanenga itna ngan eaba Samaria aea ele kadonga kemi

25 *Be mole mao, madid-
nga apu aea ede iuangga
itoba Iesus ta imadid ta ikeo,
"Eaba paoatainga am, gau ga
nakado mado ngan badanga
madonga kemi somisomi?"
26 Ta ei ikeo pan bedane,
"Deo ele laulau apu aea ikeo
mado? Eao gera madon-
gan?"
27 *Ta ikoli ele posanga be-
dane, " 'Eao manta kim am
Maron Deo kapei tau ngan
lolom ga tautaudim ga uram
ga lem oatainga.' Ga 'kim
oaem ede pade mambe kim
go mulian.' "
28 *Ta Iesus ikeo pan, "Eao
koli tutui. Kado toa bedane,
ta eao ga bada madonga
kemi."
29 Be eaba toa oa iuangga
ipasolan ei mulian mambe
eaba tutui, ta ibeta Iesus be-
dane, "Be gau oaeg ede pade
sai toa?"
30 Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, "Eaba ede
itnan Ierusalem ta isorir ga
isulug ngan tuanga Ieriko.
Be edapeai panua lublubnga
ad tiuot pan, ta titakataka
ele danga sisid ga tiraurau
ei ta iuangga imate. Ga kus
ta titnan ei ga idio, ta tiaoa
ga tila.
31 Be ngan ado toaiua pade,
eaba tenainga aea ede inasi
edap toa oa ga ilalala ga ila.
Ei igera eaba toa oa, be irip
ngan ei ga idio iadag ta ila.
32 Toa bedaoa pade, eaba
ede ngan gid Livai† ilalala ga
ila ngan tibur toa oa ta igera
ei, be ei pade irip ngan ei ta
ila.
33 Be eaba ede Samaria
aea‡ ilalala ga ila iuot pan. Ei
igera ei ta ilolo isat ngan ei.
34 Ila boloma pan ta imol
aea tibun, be itok bude ga
oain ga idae ngan pade. Ga
kus ta isoa ei ga idae ngan
ele donki ta ibada ei ga ila
ngan luma kaluae aea ta idio
imariala ngan ei.

* **10:22:** Ins 3.35, 10.15 * **10:25:** Mt 22.35-40, Lu 18.18 * **10:27:** Lo 6.5, Wkp 19.18 * **10:28:** Wkp 18.5 † **10:32:** Gid Livai eine lum ede ngan gid Israel. Deo isio gid ngan kadonga naurata tenainga aea. ‡ **10:33:** Ngan ado toaiua, gid Iuda lolod kemi ngan gid panua Samaria ad mao.

Ila boloma pan ta imol aea tibun.

35 Be ngan ado sae ibada
pat silva rua ga ila pan luma
itama ta ikeo pan bedane,
‘Eao mariala kemi ngan ei,
ta oangga naluagau mulian
ga nanam, saoa pat eao tado
ngan luanga ei, eine gau ga
nakoli.’
36 “Be eaba toa gid panua
lublubnga ad tirau ei, eao
oangga sai ngan gid tol iman
iuae?”
37 Ta eaba apu aea toa oa
ikeo ga, “Eaba toa ilolo isat
ngan ei.”
Ta Iesus ikeo pan, “La, ta
kado toa bedaoa pade.”

Iesus imado Marta ga Maria led lumaeai

38 Tilalala ga tila, be Iesus
iuot ngan tuanga ton taine
ede ieda Marta. Ta ei ibaba
Iesus ga ila ele lumaeai.
39 *Be itar kakau ieda
Maria, ei idio imado boloma
ngan Maron iae ta ilongo-
longo ele posanga.
40 Be Marta imata alele
ngan gid naurata aea
kadonga. Ei ila imadid
boloma pan Iesus ta ikeo,
“Maron, ag kakau itnan
gau ta kekelegau nakakado
naurata kapei ne. Be eao
gera madongan? Keo pan ta
ilua gau.”
41 Be Maron ikoli ele
posanga bedane, “O Marta,
Marta. Eao lolom alele ga
lolom ede ga ede ngan danga
busa tau.
42 *Be gimi manta ailoilo
danga kelede mon. Maria
isio danga kemi, be gau
ga napakala ei ngan aea
badanga mao.”

11

Iesus ipaoatai ele aluagau ngan raring
(Mateus 6.9-13, 7.7-11)

1 Ado ede Iesus iraring
ngan tibur ede. Be ipasala
ele raring ga kus ta ele
aluagau ede ikeo pan be-
dane, “Maron, paoatai gai
ngan raring mambe Ioanes
ipaoatai ele aluagau ngan.”
2 Ta ikeo pagid bedane,
“Oangga gimi araring, akeo
ga bedane,

“ ‘Tamamai,* manta panua
tilolon ngan eao edam,
kemi ngan danga toa ngada
ne idae eao bagemeai.†
3 Pan gai ngan amai annga
ado ga ado.
4 Be samum lemai kadonga
sasat,

* **10:39:** Ins 11.1, 12.2-3 * **10:42:** Mt 6.33 * **11:2:** Laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ga bedane: *Tamamai buburiai.* † **11:2:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Kemi ngan lem kimnga iuot tanoeai mambe buburiai pade.*

ngansa gai pade asa-
mum kadonga sasat
togid panua toa ngada
oa tikado sat ngan gai.
Be longean gai ta atap ngan
tobanga mao.’ ”‡

5 Ta ikeo pagid bedane,
“Sai ngan gimi ga ila pan
iuae ede pade bong irabu ta
ikeo pan bedane, ‘Leg eaba,
irangrang ngan eao longean
bret tol eta ga inam pagau
bua?
6 Ngansa gau oaeg ede
ilalala ngan tibur aluai ga
inam pagau, be ag annga eta
ngan nabada pan mao’?
7 “Be eaba toa gadudunga
oa ga ikeo, ‘Eao paieiei
gau mao. Ngansa gau
nasaisai atama o. Gaingada
leg gergeu aeno. Gau
narangrang ngan nadae ta
nabada danga eta pago mao!’
Ei ikeo iloleai toa bedaoa,
8 be nakeo pagimi, ei ga
ipan saoa danga eaba toa oa
ipapauis ngan. Tautaunga,
gisirua tikemikemi ngan gid,
be ei ga ilua ei ngan ipu
toaine mao. Ei ga ilua
ei ngansa itolatola ngan ele
parparnga.§
9 “Tota nakeo pagimi,
abetabeta Deo, ta ei ga ibada
pagimi. Be ailoilo saoa danga
pan Deo, ta gimi ga aot ngan.
Be atintin atama, ta Deo ga
irepe ngan gimi.
10 Ngansa eaba sai
ibetabeta Deo, ei ga ibada
saoa danga ibeta ei ngan. Ga
eaba sai iloilo danga inam
pan Deo, ei ga iuot ngan. Ga
eaba sai itintin atama, Deo
ga irepe ngan ei.
11 “Be sai ngan gimi,
oangga inat ibeta ei ngan ia,
eine ga ibada mota pan? Na?
Oo, eaba eta ikado bedaoa
mao!**
12 Ga pade, oangga ibeta
ngan kakatol, eine ga ibada
apap pan? Na? Mao tau!
13 Tautaunga gimi lemi
kadonga papaeamao, be
somisomi aoatai ngan
badanga danga kemikemi
ga ila pagid lemi gergeu.
Be Tamami toa buburiai oa
ga iasal gimi ngan kadonga
kemikemi, ta ei ga ibada
Itautau Tutui pagid panua
toa tibeta ei ngan.”

Gid panua tiuangga Iesus iboko toman ngan Belsebul
(Mateus 12.22-30, Markus 3.20-27)

14 Idio ta Iesus isere iriau
paeamao ede toa ikado eaba
ga iaoa gum. Iriau paea-
mao itnan eaba toa oa, tota
iposaposa pade, be gid ipom
tigera ta timatala.
15 *Be edengada ngan gid
tikeo ga, “Belsebul, madid-
nga togid iriau papaeamao,
ipamatua eaba toa ne ta

‡ **11:4:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Bada gai mulian ngan danga paeamao.* § **11:8:** Posanga idil toa ne ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: *Ei ga ilua ei, ngan kado ta iualu paeamao.* ** **11:11:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: *Be oangga ibeta ei ngan bret, eine ga ibada patpat pan? Na?* * **11:15:** Mt 9.34, 10.25

iseresere gid iriau papaea-
mao.”
16 *Be panua padengada
titoba ei ta tibeta ei ngan
kadonga uisinga eta ta iman
kilala ngan ei ikado Deo ele
naurata.

17 Be Iesus iuatai ngan
lolod ta ikeo pagid bedane,
“Oangga maron kapei ede
ele panua timapoga ta tipa-
rau pol ngan gid, eine ga
timukuru. Ga pade, oangga
gid panua ngan luma ede
timapoga ta tiparau, eine ga
tipaeabu ngan gid mulian.

18 Tota oangga Satan ele
panua timapoga ga tiparau
pol ngan gid, eine Satan ga
imadid ga imugamuga ngan
ele tibur kapei madongan?
Gau nakeo bedane ngansa
gimi aoangga nasere iriau
papaeamao ngan Belsebul
iura.
19 Be oangga asol gau ngan
serenga iriau papaeamao
ngan Belsebul iura, gimi
akeo mado ngan lemi panua
toa tiseresere gid iriau
papaeamao pade? Gimi
aoangga Satan ilualua gid?
Tota naurata togid lemi
panua ga ipasolan mambe
lemi selelenga itutui mao.

20 Be oangga nasere iriau
papaeamao ngan Deo iura,
kadonga toa ne ipasolan
gimi mambe madonga Deo
ibageai iuot rabu ngan gimi
na.

21 “Oangga eaba matua
ede ikisi ele danga sisid
paraunga aea ta imariala
ngan ele luma, eine ele
danga sisid ga ienono kemi.

22 *Be oangga eaba ede
iura kapei tau inam ta iasal
eaba toa oa, ei ga ilub ele
danga sisid paraunga aea.
Eaba toa oa mugaeai iadi
mambe ele danga sisid pa-
raunga aea ga imariala ngan
ei, be mao. Eaba toa iura
kapei oa ga ilub ele danga
sisid toa ngada oa lumaeai
ta ipota ga ila pagid panua
padengada.

23 *“Oangga sai iboko
toman ngan gau mao, ei
iman ag isat. Ga oangga sai
ilua gau ngan badanga gid
panua ga tinam boloma pan
Deo mao, eine eaba toa oa
iseresere gid ga tila aluai
ngan Deo.”

*Iesus ipaoatai gid panua
ngan iriau papaeamao led
kadonga*
(Mateus 12.43-45)

24 Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga iriau paeamao it-
nan eaba ede, eine ga ilalala
alele ngan tibur mamasa ta
iloilo tibur eta kemi earainga
aea. Be iuot ngan mao ta
ikeo, ‘Gau ga naluagau mu-
lian ngan luma toa natnan
oa.’
25 Ta oangga ila iuot toa
eoa, ei ga igera mambe tisile
ga tipatutui mulian.

26 Ga kus ta ila ibada gid
iriau papaeamao lima ga
rua pade toa tiasal ei ngan
kadonga sasat, ta gisingada
tidudunga ta timulmuli toa
eoa. Tota labone, eaba toa

* **11:16:** Mt 12.38 * **11:22:** Kol 2.15 * **11:23:** Lu 9.50

oa ele madonga paeamao
tau ga iasal ele madonga toa
mugaeai aea.”

Kemi tau ngan sapadua tilongo Deo ele posanga ga tinasi

27 *Iesus ikakado posanga
toa bedaoa, be rabu ngan
gid ipom, taine ede ibaba ta
ikeo, “Kemi tau ngan taine
toa ipopo eao ga ipadud go!”
28 Be ei ikeo, “Mao be kemi
tau ngan sapadua tilongo
Deo ele posanga ga tinasi.”

Gid panua tikim tigera uisinga

(Mateus 12.38-42)

29 *Gid ipom kapei tina-
ganagam pan Iesus, ta ei
ikeo, “Gid panua labone
ad, gid panua papaeamao.
Tikim tigera uisinga eta iman
kilala. Be gau ga napasolan
kilala eta pagid mao. Kilala
kelede mon ga tigera eine
ngan Iona.
30 Ngansa lalaede mambe
Iona iman kilala ngan gid
panua Ninive ad mugaeai,
tota Eaba Inat ga iman kilala
ngan gid panua labone ad
pade.
31 *Be ngan ado toaiua Deo
ipamadid gid panua ngan
posanga, taine nagerara
ngan tibur saut ga idae
mulian toman ngan gid
panua labone ad, ta isol
gid ngan posanga. Ngansa
ele tuanga ienono tano
idigedigeai, be ilalala aluai
ga inam ngan longonga
Solomon ele paoatainga. Be
ega, labone eaba ede rabu
ngan gimi iasal Solomon.
32 *Be gid panua Ninive
ad pade ga timadid ngan
ado toaiua ta tisol gid panua
labone ad ngan posanga.
Ngansa gid Ninive tilongo
Iona ipaola posanga ta tipul
lolod. Be ega, labone eaba
ede rabu ngan gimi iasal
Iona.”

Matada eine mambe taranga ngan tinida

(Mateus 5.15, 6.22-23)

33 *Iesus ikeo pade bedane,
“Eaba eta itun lam ga
imudan mao, ga irobi ngan
ulo mao pade. Be ei ga idol
ga idae ngan lam imul, ta
oangga panua tidudunga
lumaeai, eine ga tigera
taranga toa oa.
34 Be eao matam kadlo
eine mambe lam ngan tinim.
Oangga matam igeragera
kemi††, eine tinim toa ngada
na ga iuon ngan taranga.
Be oangga matam paeamao,
eine tinim toa ngada na pade
ga iuot dodom.
35 Tota gabit kemi. Ngan
kado ta taranga toa ienono
lolomeai na iuot dodom.
36 Be oangga tinim
toa ngada na iuon ngan
taranga, be tinim eta ienono
dodomeai mao, eine tinim
toa ngada na iuot merengai,

* **11:27:** Lu 1.28,42,48 * **11:29:** Jna 1.17, 3.5, Mt 16.4 * **11:31:** 1Kin 10.1-10, 2Sto 9.1-12 * **11:32:** Jna 3.5-10 * **11:33:** Mk 4.21, Lu 8.16 †† **11:34:** Ngan posanga Grik, posanga idil *matam kemi ipu ede pade eine mambe lem lualuanga ga kadonga mamaron kemi. Ga matam paeamao eine mambe lem kadonga mogal buda ga matam nanan eao kekelego.*

lalaede mambe lam itara ga
idae ngan go.”

Iesus iselele gid Parisi ga gid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Markus 12.38-40)

37 Iesus iposa bedaoa ga
kus, ta Parisi ede ibeta ei
ngan ila ian toman ngan
ei. Tota ila ta idio imado
popouiai.
38 Be Parisi toa oa ikakrik
ngansa igera mambe ei isi-
giri itin aea muk mugaeai
ngan eaneannga mao.
39 Be Maron ikeo pan
bedane, “Ega, gimi Parisi
asigiri loba ga lalate tinid
pan gaot, be lolomi iuon
ngan kadonga mogal buda
ga kadonga papaeamao.
40 Gimi panua buobuonga
ami! Deo toa ikado tinida ga
iuot, eine ikado loloda pade,
be aoatai mao?
41 Be manta apan saoa
danga toa ienono gadudunga
ga ila pagid panua lululunga
ad. Oangga akado toa be-
daoa, eine ga aot kemi Deo
imatai ngan lolomi ga tinimi
gaot pade.
42 “Be paeamao tau ngan
gimi Parisi! Ngansa gid
sabatnga imata ede ga ede,
gimi apota ga iuot suknga
sangaul, be atenai suknga
ede ga ila pan Deo. Eine
anasi gid apu gereirei toa
bedaoa kemi, be atnan gid
apu kapeipei ga idio, mambe
kadonga tutui ga kadonga
ngan kimnga Deo. Manta
anasi gid apu kapeipei toa
bedaoa kemi, be atnan gid
apu toa gereirei oa mao
pade.
43 “Paeamao tau ngan gimi
Parisi! Ngansa gimi akim tau
ngan badanga mul kemikemi
togid panua edad kapeipei
toa luma raring aea iloleai,
ga akim panua busa tikeo
‘ado kemi’ ga tilolon ngan
gimi ngan tibur oalo aea.
44 “Paeamao tau ngan
gimi! Ngansa gimi mambe
gid denga mugamuga toa aea
kilala eta mao. Gid panua
tiuatai ngan mao ta tiuadoad
ngan aed.”
45 Be madidnga ede apu
aea ikoli ele posanga bedane,
“Eaba paoatainga am, ngan
lem posanga toa ne, eao pa-
maeamaea gai pade.”
46 Ta Iesus ikeo, “Paeamao
tau ngan gimi madidnga apu
ami! Ngansa gimi apakulupu
gid panua ngan nasinga gid
apu imata ede ga ede mambe
eaba ibisi tulua kulupu tau.
Be adol bagemi teta ngan lu-
anga gid mao.
47 “Paeamao tau ngan
gimi! Ngansa gimi akakado
denga togid panua tibada
Deo iaoa mugaeai ga imata
kemi, be eine tibutibumi
tirau gid ga timate.
48 Tota lemi kadonga
toa ne ipasolan mambe
lolomi kelede ngan kadonga
papaeamao togid tibutibumi.
Ngansa tibutibumi tirau gid
ga timate, be gimi akado ad
denga ga imata kemi.
49 Ngan ipu toaine, Deo
ikado posanga ga inasi ele
oatainga kapei ta ikeo, ‘Gau

ga nasula gid panua tibada
aoag ga gid panua ato ad
ga tila pagid, be gid ga
tirau edengada ga timate ga
tipaieiei padengada.'
50 Tota Deo ga ipanas gimi
panua labone ami ngan
pamatenga gid panua busa
tibabada iaoa mugaeai. Ei ga
imata nanan gid toa ngada
oa led matenga, ngan tano ga
bubur led otnga ga irangrang
ngan labone pade.
51 Eine ga ipanas gimi
ngan Abel aea pamatenga
mugaeai ga ila irangrang
ngan Sekaraia ele matenga.
Ei eaba toa apamate ei
rabu ngan luma ton Deo ga
popou tenainga aea. Nakeo
tautaunga pagimi, panasnga
ngan kadonga sasat toa
ngada ne ga iuot ngan gid
panua toa labone timamado.

52 "Paeamao tau ngan gimi
madidnga apu ami! Ngansa
gimi asaisai atama ngan
gid panua tiuangga tibada
oatainga ngan Deo. Gimi
adudunga ngan atama toa
oa mao, be apakala panua
padengada ta irangrang
ngan tidudunga mao pade."

53 Io, Iesus ilalala ga
iuangga itnan tibur toa oa,
be gid madidnga apu ad ga
gid Parisi lolod paeamao tau
ngan ei, ta titado betanga
kulupulupu imata ede ga ede
ga ila pan.
54 Ta tiuangga tipakaka
ei ta tisol ei ngan kadonga
posanga buobuonga eta.

12

Agabit kemi ngan kadonga pakakanga togid Parisi
(Mateus 10.26-27)

1 Ngan ado toaiua, ipom
kapei tau bunoringring busa
tinam tiluplup, be panua
busa tau ta tipairile ngan gid
ga tiuadoad ngan aed. Be
Iesus iposa matamata pagid
ele aluagau bedane, "Gimi
agabit kemi ngan yis togid
Parisi, eine led kadonga
pakakanga aea.
2 *Danga saoa ienono
mumulnga labone, eine
muriai ga iuot masaeai. Be
saoa danga timudan labone,
muriai panua toa ngada ne
ga tiuatai ngan.
3 Saoa posanga gimi akado
ngan tibur dodom, eine
ga tilongo merengai. Ga
saoa posanga gimi akamur
tangamiai luma iloleai, eine
ga timadid luma ipaoeai ta
tipaola ga iuot masaeai."

Manta amataud Deo kekelen
(Mateus 10.28-31)

4 Iesus ikeo pade bedane,
"Nakeo pagimi oaeoaeg, am-
ataud ngan gid panua tipa-
mate patimi mao. Oangga
tipamate gimi ga kus, iran-
grang ngan tikado danga eta
pade mao.
5 Be gau ga napasolan eaba
toa gimi manta amataud
ei. Amataud Deo kekelen,
ngansa ei irangrang ngan
ipamate patimi, be iura
kapei ngan itado tautaudimi

* **12:2:** Lu 8.17

pade ga ila ngan dinga imperno. Nakeo pade pagimi, amataud ei kekelen.

6 Gimi aoatai, man gereirei lima, eine panua tiuol ngan pat gereirei rua, be irangrang ngan Deo imata sapian eta ngan gid mao.

7 *Be ei iuade launimi idil toa ngada ne laboramiai. Tota amataud mao. Ngan Deo imata, gimi kapei tau ngan man gereirei busa.”

Irangrang ngan maeamaea gita pan Iesus mao

(Mateus 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 Iesus ikeo pade bedane, “Gau nakeo pagimi, oangga sai iuaoa pagid panua ngan ei gau leg eaba ede, eine gau pade ga naoaoa pagid anggelo ton Deo ngan ei gau leg eaba.

9 Be oangga sai ikeo pagid panua ngan ei gau leg eaba mao, eine gau pade ga nakeo pagid anggelo ton Deo ngan eaba toa oa gau leg eaba mao.

10 Be oangga sai iposa paeamao ngan Eaba Inat, eine irangrang ngan Deo isamum ele kadonga sat. Be oangga sai ipaeabu ngan Itautau Tutui ieda, eine Deo ga isamum eaba toa oa ele kadonga sat mao.

11 *“Be oangga tipamadid gimi pagid madidnga luma raring aea, ga mamaron ga kapeipei padengada matadeai, lolomi ede ga ede ngan saoa posanga aoangga akoli ga ila pagid mao.

12 Ngansa ngan ado imata toaiua, Itautau Tutui ga ipaoatai gimi ngan saoa posanga ga akado pagid.”

Iesus itado oanenga itna ngan eaba ele danga sisid busa

13 Eaba ede rabu ngan gid ipom ikeo pan Iesus bedane, “Eaba paoatainga am, gai tamamai imate, be keo pan tadig kapei ta ipota ele danga sisid rabu ngan gairua.”

14 Be Iesus ikeo pan bedane, “Leg eaba, sai ibada naurata pagau ngan patutuinga gimirua lemi posanga ta napota danga sisid rabu ngan gimirua?”

15 *Idio ta ikeo pagid ipom bedane, “Matami idae ga agabit kemi ngan kadonga mogal buda aea. Ngansa irangrang ngan tabada madonga kemi ngan gornga danga sisid tanoeai ne mao.”

16 Ta ikeo pagid ngan oanenga itna ede bedane, “Eaba ede ele pat kapei. Aea annga dadangai itautau iuot busa.

17 Ta ikeo iloleai bedane, ‘Eine ga nakado mado? Ngansa leg luma irangrang ngan annga kapei toa nagor ga ienono ne mao.’

18 “Ta ikeo, ‘Eine ga nakado bedane: Gau ga narepe gid leg luma annga aea ta nakado gid luma kapeipei, ta nasuk gid annga ga leg danga sisid ngan.

---

* **12:7:** Lu 12.24, PA 27.34 * **12:11:** Mk 13.11, Lu 21.12-15 * **12:15:** 1Ti 6.9-10

19 Ta gau ga nakeo lologeai bedane, “Gau leg danga sisid kemikemi busa. Eine ga ienono mole aea rai busa. Gau ga naboko pade mao. Namamado, naeanean, naunun, be tinig igelgel ga ila.” ’

“Gau leg danga sisid ga ienono mole aea rai busa.”

20 “Be Deo ikeo pan bedane, ‘Eao buobuonga am! Labone bong tota eao mate, be lem danga sisid toa koromot gid ne, sai ga ibada?’

21 *“Kadonga toa bedane ga iuot ngan gid panua sapadua tisuksuk led danga sisid, be ngan Deo imata led danga eta mao.”

Lolomi ede ga ede padam (Mateus 6.25-34)

22 Idio ta Iesus ikeo pagid ele aluagau, “Tota nakeo pagimi, lolomi ede ga ede ngan lemi madonga mao, ga ngan ami annga mao, ga ngan tinimi aea pononga mao pade.

23 Ngansa lemi madonga eine danga kapei, be annga eine danga kapei mao. Tinimi eine danga kapei, be aea pononga eine danga kapei mao.

24 Matami nanan gid man akrok. Gid tiarum annga mao ga tibada annga dadangai ga inama mao pade. Led luma eta ngan gornga ad annga mao. Deo kekelen ipanpan gid. Be gimi kapei tau ngan gid man.

25 Be sai ngan gimi, ngan ele kadonga lolo ede ga ede, irangrang ngan igalbatan ado imata keleta ngan ele madonga tanoeai?

26 Tota oangga arangrang ngan kadonga danga gereirei bedaoa mao, ikamado ga lolomi ede ga ede ngan gid danga padengada?

27 “Matami nanan gid koko led paranga. Gid tiboko eta mao ga tikado ad malo mao pade. Be nakeo pagimi, sogonga togid koko toa ne iasal tau maron kapei Solomon aea sogonga pade.

28 Gid koko toa tiparapara tiburiai labone, be sabale iman abei ibedbed. Tota oangga Deo ipasogo gid koko kemi toa bedaoa, eine ga idol tinimi aea pononga pade. Ikamado ga lemi kadonga lolo matua aea kapei mao?

29 Tota lolomi ede ga ede ga ailoilo saoa danga gimi ga aeanean ga aunun mao.

30 Ngansa gid alu padengada tanoeai, lolod ede ga ede ta tiloilo gid danga sisid toa bedaoa. Be Tamami iuatai ngan saoa danga gimi apapauis ngan.

31 Be manta amarum ngan ilonga lemi madonga Deo ibageai. Toa bedaoa ta ei ga ibada danga toa ngada ne pagimi.”

* **12:21:** Mt 6.19-20

Iesus iposa ngan gornga danga kemikemi buburiai
(Mateus 6.19-21)

32 Iesus ikeo pade bedane, “Gimi panua toa pidaede ne mambe sipsip ipu kakauede, amataud mao, ngansa Tamami itin igelgel ngan idol gimi ga amariala ngan danga sisid toa ienono ibageai.

33 *Manta alongean lemi danga sisid ta panua tiuol, ta apota lemi pat toa oa ga ila pagid panua lululunga ad. Abada lemi apou ga eine iuatai motmotnga mao. Be agor lemi danga sisid kemikemi buburiai, ta irangrang ngan kus mao. Toa eoa gid panua lublubnga ad tirangrang ngan tilub mao, ga ngorongoro tirangrang ngan tipaeabu ngan mao pade.

34 Ngansa oangga lemi danga sisid kemikemi ienono ngan tibur isaoa, lolomi pade ga inasi.”

Gimi manta agabit kemi

35 *Iesus ikeo pade bedane, “Akat ami malo ga apit matua, be lemi lam manta itaratara.

36 Be gimi akado mambe gid panua tisangasanga ad maron iluai mulian ngan eaneannga kapei oainga aea. Ta oangga inama itintin atama, mole mao tirepe atama ngan ei.

37 Be kemi tau ngan gid paeaeanga toa oa oangga ad maron inam ta igera gid tigabit kemi. Nakeo tautaunga pagimi, maron toa oa ga ipit malo mambe paeaeanga ta ikeo pagid ta tidio timado popouiai ta ipota ad annga ga ila pagid.

38 Be oangga gid paeaeanga toa oa ad maron inama bong irabu, mao ngan kokako itangtang, be igera gid tigabit kemi toa bedaoa, kemi tau ngan gid paeaeanga toa oa!

39 *Be matami nanan: Oangga luma itama iuatai ngan ado imata isaoa eaba lublubnga aea ga inama, ei ga irangrang ngan ilongean ei ta igoro ele luma mao.

40 Tota gimi pade matami idae, ngansa Eaba Inat ga inama ngan ado imata eta gimi aoatai ngan mao.”

Oanenga itna ngan paeaeanga kemi ga paeaeanga paeamao
(Mateus 24.45-51)

41 Idio ta Petrus ibeta Iesus bedane, “Maron, oanenga itna toa ne, eao tado ngan gai, mao ngan gid panua toa ngada ne?”

42 Ta Maron ikeo ga, “Paeaeanga isaoa ele oatainga kemi ga imata tutui ngan ele naurata? Maron ga idol paeaeanga ede bedaoa ta iman madidnga ngan ele paeaeanga padengada. Ta ei ga ipotapota ad annga ngan ado imata toa aea maron ikeo ngan.

* **12:33:** Lu 18.22 * **12:35:** Mt 25.1-13 * **12:39:** Mt 24.43-44, 1Te 5.2

43 Oangga paeaeanga toa
oa aea maron iluai mulian
ta igera ei ikakado naurata
kemi toa bedaoa, kemi tau
ngan paeaeanga toa oa!
44 *Nakeo tautaunga pag-
imi, ei ga idol ele danga
sisid toa ngada oa ga idae
paeaeanga toa oa ibageai ta
imariala ngan.
45 Be oangga paeaeanga
toa oa ikeo iloleai bedane,
‘Ag Maron ga irangrang
ngan iluai mulian man-
manae mao,’ ta iraurau
gid paeaeanga padengada
arangaranga ga taine, ta
ianean ga iunun ga imanga-
manga,
46 eine aea maron ga iluai
mulian ngan ado isaoa ga
ado imata ede toa ei iuatai
ngan mao. Tota aea maron
ga ipanas paeaeanga toa oa
paeamao tau* ta idol ei ga
idio toman ngan gid panua
toa lolod matua ngan Deo
mao.
47 *“Oangga paeaeanga toa
oa iuatai ngan aea maron
ele kimnga, be inasi mao
ga igabit mao pade, eine ga
timuimui ei pabusa.
48 Be oangga paeaeanga
toa oa iuatai ngan aea maron
ele kimnga mao, be ikado
saoa danga itutui mao, eine
ga timui ei kautede. Be
sapadua tibada danga busa,
manta tikoli busa ga iluai
mulian. Be eaba sai toa tidol
danga busa ga idae ibageai,
eine ga tibeta ei ta ikoli busa
pade ga ila pagid.”

Ngan Iesus ele namanga,
gid panua ga timan ari-
apolpol
(Mateus 10.34-36)

49 Iesus ikeo pade bedane,
“Gau nanam ngan tadonga
dinga ga isulug tanoeai.
Dinga toa ne, napaisi eta
maitne, be lolog ikim tau
ngan ian manmanae!
50 *Gau manta nabada
paliliunga ede iman ieieinga
aea. Be lolog ede ga ede tau,
ngansa nabada maitne.
51 Kado gimi aoangga
gau nanam ngan kadonga
gid panua tanoeai ga lolod
itarui. Eine mao. Nakeo
pagimi, gau nanam ngan
kadonga gid panua ga timan
ariapolpol.
52 Ngansa labone ga ila,
panua lima ngan iaoa ede ga
timapoga. Tol ga timan rua
ad isat, be rua ga timan tol ad
isat.
53 *Gergeu ga iman itama
aea isat, be itama ga iman
gergeu aea isat. Tnad ga
iman inat taine aea isat, be
inat taine ga iman itna aea
isat. Taine oainga ga iman
ilaoa taine aea isat, be ilaoa
taine ga iman inat iadaoa aea
isat.”

Gid kilala iuotot ngan
Iesus, gid panua tiuatai ngan
ipu mao
(Mateus 16.2-3)

* **12:44:** Mt 25.21,23 * **12:46:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ipanas paeaeanga toa oa paeamao tau eine ga bedane: iket ei ga iman rua. Be eine posanga idil ede toa ipu mambe panasnga paeamao.* * **12:47:** Jms 4.17 * **12:50:** Mk 10.38-39 * **12:53:** Mai 7.6

54 Iesus ikeo pagid ipom
pade bedane, “Oangga gimi
agera laulau ipara ga idae
ado ele dilngai, manmanae
tau gimi akeo, ‘Eine aoara ga
inam.’ Tota aoara itap.
55 Be oangga gimi agera rai
kapei iuot saut ga inam, eine
ga akeo, ‘Tibur ga oanaoana
tau.’ Tota iuot toa bedaoa.
56 Gimi panua pakakanga
ami! Gimi aoatai kilala ngan
tibur kemi ga tibur paeamao
ngan geranga mariamba ga
tano, be ikamado ga aoatai
ipu ngan kadonga toa iuotot
labone mao?”

Eao manta toba patutuinga posanga toman ngan eaba iuangga ipamadid go
(Mateus 5.25-26)

57 Iesus ikeo pade bedane,
“Ikamado gimi arangrang
ngan arau posanga ngan
saoa danga itutui mao?
58 Ngansa oangga eao la
toman ngan am isat toa
iuangga ipamadid go pan
eaba patutuinga posanga
aea, manta tobatoba ngan
kadonga gimirua ga lolomi
kelede motean toa edapeai
oa. Ngan kado ta ibada go
ga la pan eaba patutuinga
posanga aea, ta ei ibada go
ga la pan madidnga togid
nakala, ta madidnga toa oa
idol go ga dudunga ngan
luma panasnga aea.
59 Nakeo pago, eao ga ma-
mado toa eoa ga irangrang
ngan ol mulian lem idil pa-
paeamao toa ngada oa.”

13

Eaba ipul ilolo mao, ei ga imate

1 Ngan ado toaiua, panua
edengada timamado be tikeo
pan Iesus ngan gid panua
Galili ad toa Pailat ele madid-
nga tirau gid ga timate ngan
ado imata toa tikakado led
tenainga ga ila pan Deo.
2 *Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Gimi
aoangga gid panua Galili ad
toa ne led kadonga sasat
iasal kadonga sat togid
panua Galili ad padengada,
ta kadonga paeamao toa ne
iuot ngan gid na?
3 Nakeo pagimi, eine mao.
Be oangga gimi apul lolomi
mao, gimi toa ngada ne ga
amate toa bedaoa pade.
4 Be panua sangaul igegea
lima ga tol toa timate
ngan luma mamarae Siloam
itap ga ipatae gid, gimi
aoangga led idil papaeamao
iasal idil papaeamao togid
panua padengada timamado
Ierusalem na?
5 Nakeo pagimi, eine mao.
Be oangga gimi apul lolomi
mao, gimi toa ngada ne ga
amate toa bedaoa pade.”

Oanenga itna ngan abei itautau mao

6 Iesus itado oanenga itna
bedane, “Eaba ede iarum
abei fik aea dadangai. Idio ta
inam ngan ilonga abei itau-
tau, be mao.
7 *Ta ikeo pan eaba toa
imariala ngan dadanga be-
dane, ‘Ega, ngan rai tol gau

* **13:2:** Ins 9.2 * **13:7:** Lu 3.9

nanam ngan ilonga abei fik
toa ne itautau, be naot ngan
eta mao. Ged ga isulug. Ika-
mado ga ipaeabu ngan tano
toa ne imona?’

8 *“Be paeaeanga toa oa
ikoli ele posanga bedane,
‘Maron, tnan ga idio ngan
rai keleta pade bua, ta gau
ga nasuk tano ga idae ngan
ipu ga nadol bulmakao itae
ngan.
9 Ta oangga rai muriai itau-
tau, eine kemi. Be oangga
mao, tota ged ga isulug.’ ”

Ngan Ado Earainga aea Iesus ikado kemi taine ede aea dibala

10 Ngan Ado Earainga aea,
Iesus ipapaoatai gid panua
luma raring aea ede iloleai.
11 Be taine ede imamado.
Iriau paeamao ital ei ga
ibeberonga ngan aea rai
sangaul igegea lima ga tol. Ta
irangrang ngan imadid tutui
mao.
12 Be Iesus igera ta ibaba
ei ga inam ta ikeo, “Taine,
gau napola go ta dibala toa
ne ipakala go pade mao.”

“Taine, gau napola go ta dibala toa ne ipakala go pade mao.”

13 Tota idol ibage ga idae
ngan ei, be mole mao idae
imadid tutui ta isoa Deo ieda.
14 *Be madidnga ngan
luma raring aea ilolo bake,
ngansa Iesus ikemi dibala
ngan Ado Earainga aea. Ta
ikeo pagid ipom bedane,
“Ado lima ga ede eine ado
naurata aea. Gimi anama
ngan gid ado toa oa, ta
tikemikemi ami dibala, be
anama ngan Ado Earainga
aea mao.”
15 *Be Maron ikoli ele
posanga bedane, “Gimi
panua pakakanga ami! Ngan
Ado Earainga aea gimi
kelede kelede ala pagid lemi
bulmakao mao donki ad
lumaeai ta apola ad oaro ta
abada gid ga tila tiun eau.
16 Be taine toa ne ei iaoa
kelede pan Abraam pade,
be Satan ipakala ei ngan
aea dibala ngan rai sangaul
igegea lima ga tol. Ta oangga
napola ei ngan Ado Earainga
aea ngan danga toa ipakala
ei ne, gimi agera mambe itu-
tui mao?”
17 Iesus iposa toa bedaoa,
ta aea miri itamatama toa
ngada oa maeamaea gid.
Be gid ipom tinid igelgel
ngan gid danga kemikemi ei
ikakado.

Oanenga itna ngan mastet ipuapua

(Mateus 13.31-32, Markus 4.30-32)

18 Idio ta Iesus ikeo,
“Madonga Deo ibageai eine
mambe saoa toa? Eine ga

* **13:8:** 2Pe 3.9,15 * **13:14:** IM 20.9-10, Lo 5.13-14 * **13:15:** Lu 14.5

natado saoa oanenga itna
ngan?
19 Eine mambe mastet
ipuapua eaba ede ibada ta
iarum aea dadangai. Idio ta
ipara ga idae ta iuot mambe
abei kapei ede, ta gid man
tinam tirau ad luma ngan
ibogaboga."

Oanenga itna ngan yis
(Mateus 13.33)

20 Iesus ikeo pade bedane,
"Nakeo ngan madonga Deo
ibageai, be eine mambe saoa
toa?
21 Eine mambe yis toa
taine ede ibada ta ibul
toman plaoa iuon ngan tabla
kapeipei tol. Ga kus ta plaoa
toa ngada oa isum ga idae
kapei."

Manta adudunga ngan atama kakauede
(Mateus 7.13-14,21-23)

22 Iesus ilalala ga ila
Ierusalem, be toa edapeai oa
ila ngan gid tuanga kapeipei
ga gereirei ta ipapaoatai gid
panua.
23 Ta eaba ede ibeta ei be-
dane, "Maron, Deo ga ibada
mulian panua pidaede mon,
mao madongan?"
Ta ikeo pagid,
24 "Gimi manta urami
pakpakia ta adudunga ngan
atama kakauede, ngansa
nakeo pagimi, panua busa
ga titoba ngan tidudunga, be
tirangrang mao.
25 *Ngansa oangga luma
itama idae ta isaisai atama
toa oa, eine gimi ga ama-
did gaot ta atintin atama ta
aeansaban bedane, 'Maron,
repe atama ngan gai.'
"Be ei ga ikeo pagimi be-
dane, 'Gau naoatai ngan gimi
mao. Gimi sida ga anam?'
26 "Ta gimi ga akeo, 'Gai
aeanean ga aunun toman
ngan go, be eao madma-
did lemai melemeleai ta pa-
paoatai gai.'
27 *"Be ei ga ikeo pagimi,
'Gau naoatai ngan gimi mao.
Gimi sida ga anam? Gimi
panua toa anasnasi kadonga
papaeamao, gimi toa ngada
ne ala aluai ngan gau!'
28 *"Ta gimi ga atangtang
ga luomi kek ga kek ngan ado
toaiua, ngansa gimi ga agera
Abraam ga Aisak ga Iakop ga
gid panua tibada Deo iaoa
timamado Deo ibageai. Be
gimi, eine ga tisere gimi ga
ala gaot.
29 *Gid panua ga tinam ado
ele parangai ga ado ele dil-
ngai ga not ga saut pade, ta
tibada gid mul ngan eanean-
nga kapei ngan madonga
Deo ibageai.
30 *Be ega, ngan kadonga
toaine, panua busa toa edad
kapei labone, muriai edad
ga isulug. Be panua busa
toa edad mao labone, muriai
edad ga iuot kapei."

Iesus ilolo isat ngan tuanga Ierusalem
(Mateus 23.37-39)

31 Ngan ado imata toaiua,
gid Parisi idanga ede tila
pan Iesus ta tikeo, "Eao tnan
tibur toa ne, ta la ngan

* **13:25:** Mt 25.10-12 * **13:27:** Sng 6.8 * **13:28:** Mt 8.11-12 * **13:29:** Sng 107.3 * **13:30:** Mt 19.30

tibur eta pade, ngansa Erot
iuangga ipamate go.”
32 Be ei ikeo pagid, “Ala ta
akeo pan kaua saksak toa na
bedane: Ega, gau ga nasere
iriau papaeamao ga nakemi
gid panua ad dibala labone
ga sabale. Be ngan ado tol
aea, gau ga napasala leg nau-
rata toa ngada ne tanoeai.
33 Goibe saoa danga iuo-
tot, gau ga matag tutui ngan
leg naurata labone ga sabale
ga bong rua. Ngansa eaba
sai toa ibada Deo iaoa, iran-
grang ngan imate gaot ngan
tuanga Ierusalem mao.
34 “O Ierusalem, Ierusalem,
gimi apapamate gid panua
tibada Deo iaoa. Ga gid
panua toa Deo isula gid ga
tila pagimi, gimi araurau gid
ngan pat ga timate. Somi-
somi naoangga napaluplup
gimi ga namariala kemi ngan
gimi mambe kokako taine
ipaluplup inatnat ibagbage
ibuloloeai, be tinimi ngan
mao.
35 *Ega, Deo ga itnan lemi
tuanga ta adio sapaean. Be
gau nakeo pagimi, gimi ga
agera gau pade mao ga ila
irangrang ngan ado toaiua
gimi akeo, ‘Maron ipamatua
eaba toa ne ta isula ei ga
inama ngan ei ieda.’ ”

14

Iesus ikado kemi eaba ede iae kuakua

1 Ngan Ado Earainga aea
ede, Iesus ila ngan luma ton
madidnga ede togid Parisi
ngan ian toman ngan ei. Be
gid matad ingitngit ei.
2 Be eaba ede iae kuakua
imamado imatai.
3 *Ta Iesus ibeta gid Parisi
ga gid madidnga apu ad
bedane, “Eine tutui ngan
takemi gid dibala ngan Ado
Earainga aea pade, mao
madongan?”
4 Be gid tiposa eta mao.
Tota ibage idae ngan eaba
toa oa ta ikemi ei. Ga kus ta
isula ei ga ila.
5 *Ta ibeta gid, “Oangga eta
ngan gimi inat,* mao ele bul-
makao, itap ga isulug ngan
baba eau aea ngan Ado Ear-
ainga aea, eine ga idada ei
manmanae ga iuot, mao it-
nan ga idio?”
6 Be gid tirangrang ngan
tikoli ele posanga eta mao.

Eaba sai isoa ieda mulian, Deo ga idol ei ga idio gadio

7 Iesus igera gid panua toa
tinama ngan eaneannga oa
tisiosio gid mul togid panua
edad kapeipei, ta itado oa-
nenga itna ede pagid bedane,
8 *“Oangga eaba ede ibaba
go ga la ngan eaneannga
oainga aea, irangrang ngan
eao la mado ngan mul togid
panua edad kapeipei oa mao.
Ngan kado ta ibaba eaba eta
pade ieda kapei ngan eao ga
inama ngan eaneannga toa
oa.
9 Ta eaba toa ibaba gimirua
ga anama ngan eaneannga,
eine ga ikeo pago bedane,

* **13:35:** Sng 118.26 * **14:3:** Lu 6.9 * **14:5:** Mt 12.11, Lu 13.15 * **14:5:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ngan *inat mao, be ele donki.* * **14:8:** Snd 25.6-7

‘Eao longean mul toa ne ila
pan eaba ga eko.’ Oangga be-
daoa, eine eao ga maeamaea
go kapei ta la mado ngan mul
ede togid panua edad mao.
10 Be oangga tibaba go
ga la ngan eaneannga, eao
manta la mado ngan mul
ede togid panua edad mao.
Eao kado toa bedaoa, ta eaba
toa ibaba go ngan eaneannga
ga ikeo pago bedane, ‘Leg
eaba, dae ta la mado ngan
mul ede togid panua edad
kapeipei.’ Oangga bedaoa,
eine eao edam ga iuot kapei
rabu ngan panua toa ngada
oa timado ngan eaneannga
toman ngan eao.
11 *Ngansa eaba sai isoa
ieda mulian, Deo ga idol ei ga
idio gadio. Be oangga sai idol
ieda mulian ga isulug, eine
Deo ga isoa ieda ga idae.”

Manta takado kemi ngan gid panua toa tirangrang ngan tikoli mulian pagita mao

12 Idio ta Iesus ikeo pan
eaba toa ibaba ei ngan
eaneannga bedane, “Oangga
eao baba gid panua ngan
eaneannga, irangrang ngan
baba gid oaeoaem mao, ga
am kakakau ga sobosobom
mao, ga gid panua toa led
danga sisid busa lem tuangai
oa mao pade. Ngan kado
ta tibaba go pade ngan
eaneannga ta tikoli mulian
lem mamaron.
13 Be oangga eao kado
eaneannga, manta baba gid
panua lululunga ad, ga gid
panua aed imate ga baged
imate, ga gid panua baged
kukupu ga aed kukupu, ga
gid panua matad ikilakila.
14 *Eao kado toa bedaoa,
ta Deo ga ikado kemi tau
ngan eao. Ngansa gid panua
toa bedaoa tirangrang ngan
tikoli mulian pago mao, be
Deo ga ikoli mulian pago
ngan ado toaiua ipei mulian
gid panua tututui ngan led
matenga.”

Oanenga itna ngan eaneannga kapei
(Mateus 22.1-10)

15 *Be ede ngan gid
kapeipei toa popouiai oa
ilongo Iesus ele posanga ta
ikeo pan bedane, “Kemi tau
ngan eaba sai toa ila ngan
eaneannga kapei ngan ado
toaiua danga toa ngada ne
idae Deo ibageai!”
16 Ta Iesus ikeo pan be-
dane, “Eaba ede ikoromot
danga sisid eaneannga kapei
aea ta ibaba gid panua busa.
17 Tota ngan ado imata
eaneannga aea, isula ele
paeaeanga ga ila ikeo pagid
panua toa mugaeai ibaba gid
ta ikeo, ‘Gimi anam, ngansa
annga toa ngada ne imisi ga
ienono.’
18 “Be gid toa ngada oa
tikado kadonga lalaede ngan
posanga aea gerei. Eaba
ede ikeo, ‘Gau patautene
naol tano idanga tede,
ta gau manta nala ngan
aea geranga. Tota nabeta

* **14:11:** Mt 23.12, Lu 18.14 * **14:14:** Ins 5.29 * **14:15:** Lu 13.29

eao, longo ta nalat ngan
eaneannga toa na mao.’
19 “Be ede pade ikeo, ‘Gau
pataútene naol bulmakao
sangaul ta naoangga natoba
led naurata. Tota nabeta
eao, longo ta nalat ngan
eaneannga toa na mao.’
20 *“Be ede pade ikeo, ‘Gau
pataútene naoai taine. Ta
ngan ipu toaine irangrang
ngan nanama mao.’
21 “Idio ta paeaeanga toa
oa iluai mulian ta ipalongo
aea maron ngan gid panua
led posanga. Tota luma
itama toa oa ilolo bake ta
isula ele paeaeanga ta ikeo,
‘La manmanae ngan gid
edap gereirei ga gid luma
maraoad toa tuangai, ta ilo
gid panua lululunga ad, ga
panua aed ga baged imate,
ga panua matad susu, ta
bada gid ga tinam tidudunga
toa eko.’
22 “Ta paeaeanga toa oa
ikeo, ‘Maron, danga toa eao
keo ngan ne, nakado ga kus,
be luma iuon kemi maitne.’
23 “Be aea maron ikeo pan
paeaeanga bedane, ‘Ot ga
la ngan gid edap kapeipei
ga edap dadanga aea, ta
posa matua pagid ta tinam
tidudunga, ta irangrang
ngan leg luma iuon.
24 Nakeo pagimi, gid panua
toa ngada oa nababa gid mu-
gaeai, irangrang ngan eta
ngan gid itoba leg annga
imana mao.’ ”

Manta matada inasi leda kimnga, ga kus ta tanasi Iesus (Mateus 10.37-38)

25 Gid ipom kapei tilalala
toman ngan Iesus, be ipul
imata ga ila pagid ta ikeo,
26 *“Oangga eaba eta inam
pagau, manta ikim gau kapei
tau ga iasal ele kimnga ngan
itama, ga itna, ga iadaoa, ga
ele gergeu, ga aea kapeipei,
ga aea kakakau, ga iliuliu, ga
ei pade. Oangga mao, iran-
grang ngan eaba toa oa iuot
leg aluagau mao.
27 Ga pade, oangga sai ibisi
aea abei tabala ga inasi gau
mao, eine irangrang ngan
iuot leg aluagau mao.
28 “Ngansa oangga eaba
eta ngan gimi ikeo ga ikado
luma kapei ede, ei ga idio
imado ta imata inasi danga
sisid aea olnga ta iuatai, ele
pat irangrang ngan ipasala
luma toa oa, mao madongan.
29 Ngan kado ta ipagun
aea kadanga kekelen be iran-
grang ngan ipasala mao, ta
panua toa ngada oa tigera ta
tigalinge ngan ei.
30 Ta tikeo, ‘Eaba oaine
iuangga ikado luma, be iran-
grang ngan ipasala mao.’
31 “Ga pade, oangga maron
kapei ede ikeo ga ila iparau
pan maron kapei ede pade,
ei ga idio imado ta imata
inasi ele panua paraunga ad
ta iuatai, irangrang ngan ele
panua bunoringring sangaul
tiasal maron kapei ede pade
ele panua bunoringring san-
gaul rua toa tiuangga tiparau
pan, mao madongan.
32 Oangga mao, ei ima-
mado aluai tede maitne, be

* **14:20:** 1Ko 7.33 * **14:26:** Lu 9.23

isula ele panua edengada
ta tibada iaoa ga ila pan
maron kapei ede pade ta
iansaban ei ngan inasi edap
eta ngan kadonga gisirua ga
lolod itarui mulian.
33 Toa bedaoa pade ngan
gimi toa ngada ne. Oangga
apul murimi ngan lemi
danga sisid toa ngada na
mao, irangrang ngan aot leg
aluagau mao."

Oanenga itna ngan sol imana kus
(Mateus 5.13, Markus 9.50)

34 Iesus ikeo pade bedane,
"Sol eine danga kemi. Be
oangga imana kus, eine ga
takado ga imana iluai mulian
madongan?
35 Sol toa bedaoa eine kemi
ngan danga eta mao. Irangrang ngan ilua tano imona
mao, ga irangrang ngan tadol toman ngan bulmakao
itae mao pade. Eine tatado
ga iduaea.
"Eaba sai itanga, manta
ilongo posanga toaine."

15

Oanenga itna ngan sipsip isusu
(Mateus 18.12-14)

1 Gid panua takis ad ga
panua kadonga sasat ad tila
boloma pan Iesus ngan longonga ele posanga.
2 *Be gid Parisi ga gid madidnga apu ad lolod ngur ga
ngur ta tikeo, "Eaba oaine
itin igelgel ngan badanga gid
panua kadonga sasat ad ta
ian toman ngan gid."
3 Tota itado oanenga itna
ede pagid ga bedane,
4 *"Oangga eaba ede ngan
gimi ele sipsip buno, be ede
ngan gid isusu, eine ga itnan
gid sangalima sangaul pange
igegea lima ga pange ga tidio
ngan tibur ede, ta ila ilo ede
toa isusu oa ga irangrang
ngan iuot ngan.

Ei ga ila ilo ede toa isusu oa ga irangrang ngan iuot ngan.

5 Ta oangga iuot ngan, eine
ga itin igelgel ta idol ga idae
ikepeai
6 ta iluai mulian tuangai.
Ta ibaba gid iuaeuae ga gid
panua ele tuangai ga tinam
tiluplup ta ikeo pagid, 'Tinimi igelgel toman ngan gau,
ngansa naot ngan leg sipsip
ede toa isusu!'
7 Gau nakeo pagimi, tingelgel lalaede toa bedane
iuotot buburiai oangga eaba
kadonga sat aea kelede ipul
ilolo. Tingelgel buburiai
ngan eaba toa kelede ne
ipul ilolo, iasal tingelgel ngan
gid panua tututui sangalima
sangaul pange igegea lima ga
pange toa led ipu eta ngan
pulnga lolod mao."

* **15:2:** Lu 5.30 * **15:4:** Ese 34.11, 16, Lu 19.10

Oanenga itna ngan pat biling ede isusu

8 Iesus ikeo pade bedane, “Ga pade, oangga taine ede ele pat biling* sangaul be ede isusu, eine ga itun lam ta isile ele luma ilolo, ta iloilo kemi ga irangrang ngan iuot ngan.

9 Ta oangga iuot ngan, eine ga ibaba iarerea ga gid panua ele tuangai ga tinam tiluplup ta ikeo, ‘Tinimi igelgel toman ngan gau, ngansa naot ngan leg pat biling ede toa isusu ne!’

10 Nakeo pagimi, gid anggelo ton Deo tinid igelgel lalaede toa bedaoa oangga eaba kadonga sat aea kelede ipul ilolo.”

Oanenga itna ngan gergeu isusu

11 Iesus ikeo pade bedane, “Eaba ede ele gergeu rua.

12 Be ele gergeu toa kakau oa ikeo pan bedane, ‘Apa, pota lem danga sisid toa pataútene, ta gau anag inam pagau.’ Io, tota ipota ele danga sisid rabu ngan gisirua.

13 “Be mole tau mao, gergeu toa kakau oa ipagorou ele danga sisid toa ngada oa ta ila ngan tibur ede aluai. Be toa eoa iuolol danga sisid imata ede ga ede ngan kadonga ei mulian ga itin igelgel.

14 Io, ele danga sisid toa ngada oa kus, be mole mao sapanga kapei iuot ta iparangrang tibur toa ngada oa, ta ei inaman ele madonga iuot kemi mao ta ipapauis.

15 Tota ila pan eaba ede ngan tibur toa oa ta ila iboko pan, ta isula ei ga ila ngan gid gaea led tibur eaneannga aea ta ipanpan gid.

16 Igera gid bin boloae itin kukul toa ipanpan ngan gaea ta ilolo ila ngan aea eannga ngansa pitoreanei, be eaba eta ipan aea annga mao.

Ilolo ila ngan eannga gid gaea ad annga ngansa pitoreanei.

17 “Idio ta ilolo iluai mulian ta ikeo, ‘Gau tamag ele panua naurata ad toa ngada oa ad annga ilialia iman sakirkir, be gau ne, nakado namate ngan pitoro ta.

18 *Kemi ngan nadae ta naluagau ga nala pan tamag, ta gau ga nakeo pan bedane, “Apa, gau nakado kadonga sat ngan Deo imata ga ngan eao matam pade.

19 Gau eaba kemi mao, ta irangrang ngan eao oato gau lem gergeu pade mao. Dol gau mambe lem eaba naurata aea ede.” ’

20 Io, tota idae ta iluai mulian pan itama.

* **15:8:** Ngan gid panua mugaeai ad, pat biling ede toa Iesus ikeo ngan ne eine lalaede mambe naurata aea olnga ngan ado kelede. * **15:18:** Sng 51.4

"Ei ilalala aluai tede
maitne, be itama igera ei ta
ilolo isat kapei tau ngan ei ta
ilado ga ila pan. Ta iluku ei
ga ibusum ipapa.
21 "Be inat ikeo pan, 'Apa,
gau nakado kadonga sat
ngan Deo imata ga ngan eao
matam pade, ta gau kemi
mao. Irangrang ngan eao
oato gau lem gergeu pade
mao.'†
22 "Be itama ikeo pagid
ele paeaeanga bedane, 'Man-
manae, abada pononga ma-
marae toa kemi tau na, ta
adol ngan ei. Be adol pato ga
idae ibage igongai, ga su idae
ngan iae pade.
23 Be aluku bulmakao
daenga pau toa itub kapei
na, ta atotoi ga anono. Gita
taean ta tinida igelgel,
24 *ngansa natug toa ne
imate na, be labone imata
bibita pade! Ei isusu, be naot
ngan ei mulian!' Io, tota
tikado kadonga tingelgel aea.
25 "Be mole mao, ele
gergeu lautabe iluai mu-
lian dadangai ga inam.
Ipaboloma luma, be ilongo
baunga ga ipom titoltol.
26 Tota ibaba paeaeanga
ede ga inam pan ta ibeta ei
ngan saoa danga iuotot.
27 Ta ikeo, 'Tadim kakau
iluai mulian, ta tamam ito-
toi bulmakao daenga pau toa
itub kapei oa, ngansa ibada
inat mulian be itin kemi.'
28 "Io, itar kapei toa oa ilolo
bake ta itin ngan idudunga
lumaeai mao. Be itama iuot
ga inam ta iposa meles pan.
29 Be ikeo pan itama be-
dane, 'Ega, rai busa naboko
paeaeanga pago ga natola-
tola ngan lingem eta mao, be
mugaeai ga inam, eao bada
meme eta ga inam pagau
ngan gaingada oaeoaeg aean
ga tinimai igelgel mao.
30 Be natum toa ipa-
mukuru lem danga sisid
ngan gid taine edap ad,
labone inam ta eao totoi
bulmakao daenga pau toa
itub kapei oa.'
31 "Ta itama ikeo, 'Natug,
eao somisomi mamado
toman ngan gau, be leg
danga toa ngada ne eine eao
lem.
32 Be labone manta takado
eaneannga ga tinida igelgel,
ngansa tadim kakau imate
na, be imata bibita pade! Ei
isusu, be labone taot ngan ei
mulian!' "

16

*Oanenga itna ngan madid-
nga paeamao inasi oatainga
kemi*

1 Iesus ikeo pade pagid
ele aluagau bedane, "Maron
ede ele pat kapei imamado.
Be panua edengada tisol
ele paeaeanga ad madidnga
ngan posanga ta tikeo ga
iboko tutui ngan aea maron
ele danga sisid mao.
2 Tota maron ibaba madid-
nga toa oa ga inam pan ta

† **15:21:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne bedane: *Dol gau mambe lem eaba naurata aea ede.* * **15:24:** Ep 2.1,5

ibeta ei, ‘Posanga ede toa na-
longo ngan eao ne madon-
gan? Nakim eao matam inasi
lem kadonga ngan leg danga
sisid toa ienono bagemeai
na, ta bode ga idae ngan
laulau ta nagera. Ngansa
irangrang ngan eao man ma-
didnga pade mao.’
3 “Io, madidnga toa oa
ikeo iloleai bedane, ‘Gau ga
nakado mado? Ngansa ag
maron iuangga isere gau
ngan naurata madidnga aea.
Be gau urag ngan kadonga
dadanga mao. Ga pade,
maeamaea gau ngan gaunga
danga sisid pagid panua
padengada.
4 Gau naoatai ngan saoa
danga ga nakado. Ta oangga
isere gau ngan naurata toa
ne ga kus, eine ga panua
tibada gau ga nala led
lumaeai.’
5 “Io, tota ibaba panua
kelede kelede toa ad gigi
ienono pan aea maron ga
tinam, ta ibeta eaba toa
imuga oa bedane, ‘Eao am
gigi pan ag maron iuot pida?’
6 “Ta ikeo, ‘Gau ag gigi
ngan bude oliv aea ne iuot
dram sangaul rua.’
“Be madidnga toa oa ikeo
pan, ‘Bada lem laulau gigi
aea na, ta dio mado man-
manae ta bode ga iuot san-
gaul mon.’
7 “Ga kus ta ibeta ede pade
bedane, ‘Be eao am gigi pan
ag maron iuot pida?’
“Ta eaba toa oa ikeo, ‘Gau
ag gigi ngan karei wit iuot
buno.’
“Ta ikeo pan, ‘Bada lem
laulau gigi aea na, ta bode ga
iuot sangalima sangaul tol.’
8 “Tautaunga, madidnga
toa oa ele kadonga itutui
mao, be aea maron igera
ele kadonga toa bedaoa ta
ipakuru ngan ei, ngansa
inasi oatainga kemikemi.
Ngansa gid panua tanoeai
ad led oatainga kapei ngan
kadonga kemi gid led panua.
Led oatainga toa ne iasal
oatainga togid panua tima-
mado merengai.
9 Tota nakeo pagimi,
ngan lemi madonga tanoeai,
manta akado mamaron ngan
lemi pat ta gid panua tiuot
oaeoaemi. Ta oangga pat
kus, eine ga tibada gimi
ga ala amado ngan luma
kemikemi ienono somisomi
ga ilalala ga ila.
10 *“Oangga sai imata tu-
tui ngan danga gereirei, eine
ga imata tutui ngan danga
kapeipei pade. Be oangga
sai imata tutui ngan danga
gereirei mao, eine ga iran-
grang ngan imata tutui ngan
danga kapeipei mao pade.
11 Tota ngan lemi madonga
tanoeai labone, oangga
matami tutui ngan pat mao,
sai ga iadi gimi ngan danga
tautaunga ta amariala ngan?
12 Ta oangga matami tu-
tui ngan eaba ede pade ele
danga sisid mao, sai ga ipan
danga eta ga iman lemi?
13 *“Paeaeanga eta iran-
grang ngan iboko gadio ngan
madidnga rua mao. Ngansa

* **16:10:** Lu 19.17-26 * **16:13:** Mt 6.24

ei ga ilolo paeamao ngan ede,
be ilolo ikim ede pade. Be
ei ga ilongo ede ilinge, be
ipul imur ngan ede pade.
Irangrang ngan pat iman
ami maron toman ngan Deo
mao.”

Iesus iposa ngan Deo ele apu ga ngan madonga ibageai
(Mateus 11.12-13)

14 Be gid Parisi tilongo
Iesus ele posanga toa ngada
ne ta tigalinge ngan ei,
ngansa lolod ikim tau pat.
15 *Ta ikeo pagid, “Gimi
akeo ga aot tutui panua
matadeai, be Deo iuatai ngan
lolomi na. Ngansa saoa
danga gid panua tiuangga
eine kemi tau, eine danga
paeamao ga paeamao tau
ngan Deo imata.
16 *“Deo ele apu ga
posanga togid panua
tibabada iaoa eine panua
tipapaola ga irangrang ngan
Ioanes Paliliunga aea iuot.
Ngan ado toaiua ga inam,
panua tipapalongo ngan ato
kemi ngan madonga Deo
ibageai, be gid panua toa
ngada ne tiparpar tau ga
tipaparau ngan badanga
madonga toa oa.
17 *Eine malamalan ngan
mariamba ga tano isapa, be
irangrang ngan Deo ele apu
idil eta isapa mao.”

Iesus iposa ngan ketnga oainga
(Mateus 5.31-32, 19.9, Markus 10.11-12)

18 Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga sai isuk iadaoa ta
iuai taine pau, eine ikado
kadonga arala. Ga oangga
sai iuai taine ede toa iadaoa
isuk ei mugaeai, eaba toa ne
pade ikado kadonga arala.”

Ninipunga ngan eaba ele pat busa ga Lasarus

19 Iesus ikeo pade bedane,
“Ado ede eaba kapei ede toa
ele pat busa imamado. Ado
ga ado itin igelgel ga idol-
dol danga sisid kemikemi,
singsingia ga bil, be ianean
gid annga kemikemi.
20 Be eaba lululunga aea
ede ieda Lasarus itin iuon
ngan botoboto. Somisomi
tisoa ei ga ila imamado toa
eaba kapei ele ala aea atama
iaoai.
21 Ei ilolo iminmin ngan
eannga annga isakirkir
toa itaptap eaba kapei ele
popouiai ga isulug. Be gid
kaua tinam tidamedame aea
botoboto.
22 “Be ado ede eaba lulu-
lunga aea toa oa imate, ta gid
anggelo tisoa ei ga ila imado
pan Abraam isaleai. Be mole
mao eaba toa ele pat busa oa
imate pade ga titaian ei.
23 Ta ngan tibur paeamao
togid panua matemate,
ibada ieieinga kapei. Be
imata idae ta igera Abraam
imamado aluai ga Lasarus
imamado isaleai.
24 Tota ibaba ga ila pan
ta ikeo, ‘Apa Abraam, lolom
isat ngan gau ta sula Lasarus
ta idol ibage igonga ga
idudunga ngan eau ta inam

* **16:15:** Mt 23.28, Lu 18.9-14 * **16:16:** Mt 11.12-13 * **16:17:** Mt 5.18

teng ga idudunga aoageai, ta
ipamemednga maeg, ngansa
nabada ieieinga kapei tau
toa dingaeai ne.’
25 “Be Abraam ikeo,
‘Natug, matam nanan
lem madonga tanoeai.
Eao babada lem danga
kemikemi, be Lasarus ele
madonga paeamao. Ta
labone ei ibada pamusnga
kemi, be eao bada ieieinga
kapei.
26 Ga pade, Deo idol per-
per kapei rabu ngan gita, ta
gid panua toa eko tiuangga
tiuore ga tila pagimi, tiran-
grang mao. Be gid panua
toa nena tiuangga tiuore ga
tinam nene, gid pade tiran-
grang mao.’
27 “Ta eaba toa oa ikeo,
‘Apa, tota nabeta eao, sula
Lasarus ga ila tamag ele
lumaeai.
28 Ngansa ag kakakau lima
ta timamado. Kemi ngan ila
ipabib led, ngan kado ta gid
pade tinam tidio ngan tibur
toa ieieinga aea ne.’
29 “Be Abraam ikeo,
‘Posanga ton Moses ga gid
panua tibada Deo iaoa
ienono pagid. Kemi ngan ti-
longo ga tinasi led posanga.’
30 “Be ei ikeo, ‘Mao, apa
Abraam, be oangga eaba
mate ede itnan denga ga ila
pagid, eine ga tipul lolod.’
31 “Be ikeo, ‘Oangga tilongo
Moses ga gid panua tibada
Deo iaoa led posanga mao,
irangrang ngan posanga
ton eaba idae mulian ngan
ele matenga igal lolod mao
pade.’ ”

17

Iesus iposa ngan kadonga sasat
(Mateus 18.6-7,21-22, Markus 9.42)

1 Iesus ikeo pagid ele alua-
gau bedane, “Gid kadonga
toa idada panua ta led
kadonga lolo matua aea itap,
eine ga iuotot. Be paeamao
tau ngan eaba sai ikado ga
gid kadonga toa oa iuotot.
2 Kemi ngan tikaukau eaba
toa oa igagal ngan pat kapei
ede ta titado ei ga isulug
tadiai motean. Toa bedaoa ta
irangrang ngan ikado ga eta
ngan gid gergeu gereirei toa
ne led kadonga lolo matua
aea itap mao.
3 *Tota agabit kemi ngan
gimi mulian.
“Oangga oaem ede ikado
kadonga sat, daba ei. Ta
oangga ipul ilolo, tota sa-
mum ele kadonga sat.
4 Ta oangga ikado kadonga
sat ngan eao palima ga rua
ngan ado ede, be ipul ei mu-
lian palima ga rua ta ikeo
pago, ‘Napul lolog,’ tota sa-
mum ele kadonga sat.”

Iesus iposa ngan kadonga lolo matua aea

5 Idio ta Maron ele panua
ato ad tikeo pan bedane,
“Lua gai ta lemai kadonga
lolo matua aea ilalala ga
idae.”
6 *Ta Maron ikeo, “Oangga
lolomi matua kautede

* **17:3:** Mt 18.15 * **17:6:** Mt 17.20, 21.21

mambe mastet ipuapua ga
kakauede ne, eine gimi ga
akeo pan abei ga oaine
bedane, ‘Kule oaroarim ta
la madid tadiai,’ ta eine ga
ilongo lingemi.”

Iesus ikeo ga taot mambe paeaeanga

7 Iesus ikeo pade bedane,
“Sai ngan gimi, oangga ele
paeaeanga iboko dadangai,
mao imariala ngan sipsip,
ga kus ta iluai mulian ga
inam, eine ga ikeo pan be-
dane, ‘Nam manmanae ta
dio mado ta ean’? Eine ga
ikeo pan bedane mao.
8 Be ei ga ikeo, ‘Dol barikia
nononga aea ta kado ag an-
nga. Ta gal ga inam naean ga
naun. Ga kus ta eao ean ga
un.’
9 Gimi aoangga ei ga
ikado posanga kemi pan
paeaeanga toa oa ngansa
inasi ilinge na? Eine mao.
10 Tota gimi pade, oangga
apasala naurata toa ngada
ne Deo ibada pagimi, manta
akeo bedane, ‘Gai paeaeanga
kemi tau mao. Saoa danga
gai akado, eine danga toa gai
manta akakado.’ ”

Iesus ikado kemi panua sangaul ad dibala kankan

11 Iesus inasi edap ga ila
Ierusalem, be ilalala rabu
ngan but Samaria aea ga
Galili.
12 Ila idudunga ngan
tuanga ede, be panua san-
gaul toa ad dibala kankan
tiuot pan, be timadid aluai
tede.
13 *Ta tibaba kapei ga ila
pan bedane, “Iesus, Maron,
uduan gai!”

14 *Be Iesus igera gid ta
ikeo, “Gimi ala apasolan tin-
imi pagid panua tenainga
ad.” Idio ta tilalala ga tila, be
tinid iuot kemi.

15 Be ede ngan gid igera itin
iuot kemi ta iluai mulian, be
imemetae ngan soanga Deo
ieda.
16 Ei ikor iae ta idol ilabora
ga isulug boloma ngan Iesus
iae ta ikado posanga kemi
pan. Be ei eaba Samaria aea.

17 Idio ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Panua
sangaul tiuot kemi na? Be
gid lima ga pange sida?
18 Eaba alu ede pade aea
ne kekelen iluai mulian ngan
soanga Deo ieda, be eaba eta
pade mao?”

“Eaba alu ede pade aea ne kekelen iluai mulian ngan soanga Deo ieda.”

* **17:13:** Wkp 13.45-46 * **17:14:** Wkp 14.2-3, Mt 8.3-4

19 Ta ikeo pan, “Dae ta la.
Lem kadonga lolo matua aea
ikado ga tinim iuot kemi.”

Eaba Inat ga iuot masaeai
(Mateus 24.23-28,37-41)

20 Gid Parisi tibeta Iesus
bedane, “Madonga Deo
ibageai ga iuot ngeda?”

Ta ikoli led posanga be-
dane, “Oangga madonga Deo
ibageai iuot, irangrang ngan
ageragera ngan matami
mao.
21 Ga pade, irangrang
ngan panua tikeo bedane
mao, ‘Tota nene,’ mao ‘Tota
eoa,’ ngansa madonga Deo
ibageai ta ienono lolomiai.”

22 Ta ikeo pagid ele alu-
agau bedane, “Muriai gimi
ga lolomi iminmin ngan
geranga ado ede toa Eaba
Inat imamado, be gimi ga
agera mao.

23 *Ta gid panua ga tikeo
pagimi, ‘Ega, ei ta eoa,’ mao
‘Ei ta eko.’ Be irangrang ngan
gimi alado ga anasi gid mao.

24 Ngansa ngan ado toaiua
Eaba Inat inam, eine ga iuot
lalaede mambe gla isamil
ta igal mariamba iadag ga
iadag.

25 Be mugaeai ngan ado
toaiua, ei ga ibada ieieinga
busa, ga gid panua labone ad
ga tipul murid ngan ei.

26 “Gid kadonga lalaede
iuotot ngan ado toaiua Noa
imamado, eine ga iuot pade
ngan Eaba Inat ele namanga.

27 Gid tianean, ga tiunun,
ga tiuaioai, ga tipapaoai led
gergeu taine, ga ila irangrang
ngan ado toa Noa idudunga
oagaeai. Ga kus ta oanga
kapei iuot ta ipamukuru gid
toa ngada oa.

28 *“Ga pade, gid kadonga
lalaede toa iuotot ngan ado
toaiua Lot imamado, eine
ga iuot pade. Gid tianean,
ga tiunun, ga tiuolol danga
sisid, ga tilongean led danga
sisid ga panua tiuol, ga
tiarum annga, ga tikakado
luma.
29 Be ngan ado toa Lot
itnan tuanga Sodom, tota
dinga toman ngan pat kaeau
kakatol itaptap buburiai ga
isulug ta ipaeabu ngan gid
toa ngada oa.

30 “Eine ga iuot lalaede
toa bedaoa ngan ado toaiua
Eaba Inat iuot masaeai.

31 *Ngan ado toaiua,
oangga sai imamado luma
ipaoeai, be ele danga sisid
ienono luma iloleai, ei manta
iaoa manmanae. Irangrang
ngan isulug ga ila ibada
ele danga eta mao. Ga
pade, eaba sai imamado
dadangai, irangrang ngan
ipul ei mulian ngan badanga
danga eta mao.

32 *Matami nanan Lot
iadaoa!

33 *Oangga sai ikisi matua
ele madonga tanoeai, ei ga
imate ta ele madonga idu-
aea. Be oangga sai igera
ele madonga tanoeai mambe
danga kapei mao ta itnan ga
idio, eine ga ikisi madonga
kemi ga ilalala ga ila.

---

* **17:23:** Mk 13.21, Lu 21.8 * **17:28:** OM 18.20, 19.25 * **17:31:** Mt 24.17-18
* **17:32:** OM 19.17,26 * **17:33:** Lu 9.24

34 Nakeo pagimi, ngan
bong toaiua, panua rua ga
tieno ngan mul kelede. Eine
Deo ga ibada ede ga ila, be
itnan ede pade ga idio.
35-36 Be taine rua ga
tiluplup ga tilumulumu wit
ipuapua ngan tibur ede. Deo
ga ibada ede ga ila, be itnan
ede pade idio.”*
37 Ta ele aluagau tibeta ei
bedane, “Maron, sida?”
Ta ikeo pagid, “Ngan tibur
isaoa burua mate ienono
ngan, eine gid man abalem
ga tinam tiluplup.”

18

Oanenga itna ngan eaba patutuinga posanga aea ga asape ede

1 *Iesus itado oanenga
itna ede pagid ele aluagau
ngan pasolannga mambe gid
manta tiraring somisomi be
tikaput ngan mao.
2 Ta ikeo, “Eaba ede
patutuinga posanga aea
imamado ngan tuanga ede.
Ei ilolon ngan Deo mao, ga
imata idae ngan eaba eta
mao pade.
3 Be asape ede imamado
ngan tuanga toa oa. Ei ina-
ganagam pan ngan aea gagal
ede ta ikeo, ‘Patutui posanga
kemi rabu ngan gau ga ag
isat.’
4 “Mole tede eaba toa oa
itin ngan mao, be muriai ikeo
iloleai bedane, ‘Tautaunga,
gau nalolon ngan Deo mao,
ga matag idae ngan eaba eta
mao pade.
5 Be asape toa ne ina-
ganagam pagau somisomi ta
ipaieiei gau tau. Tota gau ga
namarum kemi ngan patu-
tuinga aea posanga, ngan
kado ta ikado ga lolog igaga-
gai.’ ”
6 Io, Maron ikeo, “Tau-
taunga eaba patutuinga
posanga aea ne eaba paea-
mao, be alongo kemi ele
posanga.
7 Oangga ipatutui asape
toa oa aea posanga bedaoa,
eine Deo ga ipatutui posanga
ngan ele panua toa isio gid
ne madongan? Ngansa tians-
aban ei somisomi bong ga
ado. Gimi aoangga ei ga
ikado aea gerei ngan luanga
gid?
8 Nakeo pagimi, ei ga ipatu-
tui ad posanga manmanae.
Be oangga Eaba Inat iluai
mulian ga inam, eine ga ig-
era kadonga lolo matua aea
ienono tanoeai pade?”

Oanenga itna ngan panua rua tiraring ga ila pan Deo

9 Iesus itado oanenga itna
ngan gid panua edengada
toa tiuangga gid kekelegid
tiuot tutui, be matad ibiu
panua padengada. Ta ikeo,
10 “Panua rua tidae ga tila
Deo ele lumaeai ta tiraring.
Ede ngan gisirua eine Parisi,
be ede pade eaba takis aea.
11 Parisi toa oa imadid
ta iraring iloleai bedane,

* **17:35-36:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 36 *Panua rua ga timado dadangai. Deo ga ibada ede ga ila, be itnan ede pade ga idio.* * **18:1:** Kol 4.2, 1Te 5.17

‘O Deo, gau naposa kemi
pago, ngansa gau mambe
gid panua padengada mao.
Gau mambe gid panua
lublubnga ad mao, ga gid
panua kadonga sasat ad
mao, ga gid panua arala ad
mao, ga mambe eaba toa
ibabada takis ne mao pade.
12 *Gau naplese annga
parua ngan wik ga wik,
be somisomi saoa danga
nababada ga aea sukngа iuot
sangaul, eine natenai aea
sukngа ede ga ila pago.’
13 *“Be eaba takis aea ima-
did aluai tede. Ei maeamaea
ei ta itin ngan imata idae ga
ila buburiai mao. Ibin igogo
ta ikeo, ‘O Deo, lolom isat
ngan gau. Gau eaba kadonga
sasat ag.’ ”
14 *Ta Iesus ikeo, “Nakeo
pagimi, ngan ado imata toa
eaba takis aea iluai ga ila ele
lumaeai, ei iuot eaba tutui
Deo imatai, be eaba toa ede
pade oa mao. Ngansa eaba
sai isoa ieda mulian, Deo ga
idol ei ga idio gadio. Be
oangga sai idol ieda mulian
ga isulug, eine Deo ga isoa
ieda ga idae.”

Iesus ikeo ga tilongean gid gergeu ga tila pan
(Mateus 19.13-15, Markus 10.13-16)

15 Idio ta gid panua tital led
gergeu gereirei ga tila pan
Iesus ngan ibage idae ngan
gid. Be ele aluagau tigera
bedaoa ta tidaba gid.
16 Be Iesus ibaba gid
gergeu ga tinam pan, ta ikeo
pagid ele aluagau bedane,
“Alongean gid gergeu ga
tinam pagau. Apaidi gid
mao. Ngansa madonga Deo
ibageai, eine togid panua toa
bedane.
17 *Nakeo tautaunga pag-
imi, oangga sai ilongean Deo
ga iman aea Maron lalaede
mambe gid gergeu toa ne
mao, eine ga irangrang ngan
ibada madonga Deo ibageai
mao.”

Eaba toa ele danga sisid busa ila pan Iesus
(Mateus 19.16-30, Markus 10.17-31)

18 *Idio ta madidnga ede
ibeta Iesus bedane, “Eaba
kemi paoatainga am, gau ga
nakado mado ngan badanga
madonga kemi somisomi?”
19 Ta Iesus ikeo pan, “Eao
oato gau eaba kemi ngan
saoa? Eaba eta pade kemi
mao. Deo kekelen ei eaba
kemi.
20 *Be eao oatai ngan Deo
ele apu. Ikeo ga bedane,
‘Irangrang ngan eao kado
arala ta paeabu ngan oainga
mao. Irangrang ngan eao
pamate eaba ede pade mao.
Irangrang ngan eao lublub
mao. Oangga eao madid
ngan posanga, irangrang
ngan eao pakaka mao.
Manta lolon ngan tamam ga
tnam.’ ”
21 Ta eaba toa oa ikeo,
“Mugaeai gau kakauede ga

* **18:12:** Ais 58.1-4, Mt 23.23 * **18:13:** Sng 51.1 * **18:14:** Mt 23.12 * **18:17:** Mt 18.3 * **18:18:** Lu 10.25 * **18:20:** IM 20.12-16, Lo 5.16-20

irangrang ngan labone, gau
nanasnasi gid apu toa ngada
ne.”
22 Iesus ilongo toa bedaoa
ta ikeo pan, “Lem idil kelede
imata karanga maitne.
Longean lem danga sisid toa
ngada na ga panua tiuolol, ga
kus ta bada lem pat ta oade
ga ila pagid panua lululunga
ad. Eao kado toa bedaoa, ta
lem danga sisid kemikemi ga
ienono buburiai. Ga kus ta
nam nasi gau.”
23 Be eaba toa oa ilongo
posanga toa ne ta ilolo isat
kapei, ngansa ele danga sisid
busa tau.
24 Be Iesus imata inono ei
be ilolo isat ta ikeo, “Eine
kulupu tau ngan gid panua
toa led danga sisid busa,
ngan tibada madonga Deo
ibageai.
25 Oangga kamel itoba
ngan ipurususu ngan
salumu aea baba, eine
ga kulupu ngan ei, mao
madongan? Be kulupu ga
kulupu tau ngan eaba sai
toa ele danga sisid busa,
ngan ibada madonga Deo
ibageai.”
26 Be gid panua tilongo be-
dane ta tibeta, “Tota sai iran-
grang ngan Deo ibada ei mu-
lian?”
27 Ta ikeo, “Saoa kadonga
gid eababa tirangrang ngan
tikado mao, eine Deo iran-
grang ngan ikado.”
28 Be Petrus ikeo, “Ega, gai
atnan lemai danga sisid toa
ngada oa ta anam anasi go!”
29 Ta ikeo pagid, “Nakeo
tautaunga pagimi, sapadua
tiuangga madonga Deo
ibageai eine danga kapei
tau ta titnan led luma, ga
adaoad, ga ad kapeipei ga ad
kakakau, ga tnad ga tamad,
ga led gergeu,
30 eine ga tibada danga
busa tau ngan led madonga
labone tanoeai ga iasal
led madonga mugaeai aea.
Be muriai pade ga tibada
madonga kemi somisomi.”

Iesus iposa patol aea ngan ele matenga ga daenga mulian
(Mateus 20.17-19, Markus 10.32-34)

31 *Iesus ibada ele aluagau
sangaul igegea rua ga tila
rol, ta ikeo pagid bedane,
“Ega, gita talalala ga tala
Ierusalem, ta posanga toa
ngada ne gid panua tibada
Deo iaoa tibode ngan Eaba
Inat, eine ga iuot tautaunga.
32 *Eine ga tidol ei ga
idae pagid alu padengada
bagedeai, ta gid ga tigalinge
ngan ei, ga tikado paeamao
ngan ei, ga tipla ei,
33 ga timuimui ei, ga kus ta
tipamate ei. Be ngan ado tol
aea, eine ga idae mulian.”
34 *Be ele aluagau tiuatai
ngan posanga toa ne ipu
mao. Ienono mumulnga
ngan gid, ta irangrang ngan
laborad ibada kemi saoa
danga toa iposaposa ngan oa
mao.

* **18:31:** Lu 24.44 * **18:32:** Lu 9.22,44 * **18:34:** Mk 9.32

Iesus ikado kemi eaba ede imata sususu
(Mateus 20.29-34, Markus 10.46-52)

35 Iesus ipaboloma tuanga Ieriko, be eaba ede imata sususu imamado edap isaleai, be igaugau pat pagid panua.
36 Ei ilongo gid ipom tilalala ga tinam, ta ibeta ngan saoa danga iuot.
37 Ta tipalongo ei mambe Iesus Nasaret aea ta ilalala ga inam.
38 Tota ibaba ta ikeo, “Iesus, Devit itub,* uduan gau!”
39 Be gid panua tilalala ga timuga, tidaba ei ta tikeo, “Mumun!”
Be ei ibaba kapei ga kapei pade ta ikeo, “Devit itub, uduan gau!”
40 Io, Iesus iae tor ta ikeo ga tibada eaba toa oa ga inam pan. Ei inam boloma, ta ibeta ei,
41 “Eao kim nakado mado ngan eao?”
Ta ikeo, “Maron, gau nakim matag pal pade.”
42 Ta Iesus ikeo pan, “Tota matam pal. Lem kadonga lolo matua aea ikado ga matam iuot kemi pade.”
43 Mole mao, igeragera pade ta inasi Iesus, be isoasoa Deo ieda. Be gid ipom tigera toa bedaoa, ta tipakuru ngan Deo.

19

Iesus ila Sakius ele lumaeai

1 Iesus idudunga Ieriko ta ilalala tuanga iloleai ga ila.

2 Be eaba ede ieda Sakius imamado toa eoa. Ei madidnga togid panua takis ad, ga ele danga sisid busa.

3 Ei ikim igera Iesus ei eaba madongan, be irangrang mao, ngansa ei bolobolo, be ipom kapei tau.

4 Tota ilado ga imuga ta idae abei fik ngan geranga ei, ngansa teta pade Iesus inasi edap toa oa.

5 Iesus iuot ngan tibur toa oa, ta imata idae ta ikeo pan bedane, “Sakius, sulug manmanae ga nam, ngansa labone gau ga nanam namado lem lumaeai.”

“Sakius, sulug manmanae ga nam.”

* **18:38:** Gera palongonga ngan posanga idil *Devit itub ngan Mt 1.16.*

6 Tota isulug manmanae ta
ibada ei ga ila, be itin igelgel.
7 *Be gid panua toa ngada
oa tigera bedaoa ta ngun ga
ngun ta tikeo, “Ei ila iarai
pan eaba kadonga sasat aea
ele lumaeai.”
8 *Idio ta Sakius idae
imadid ta ikeo pan Maron
bedane, “Maron, ega, gau
ga napoga leg danga sisid
toa ngada ne, ta iadag ila
pagid panua lululunga ad.
Be oangga napakaka eaba
eta ngan badanga ele danga
sisid, eine ga nakoli papange
ga ila pan.”
9 *Ta Iesus ikeo ngan ei
bedane, “Labone Deo ibada
mulian gid panua ngan luma
toa ne. Ngansa eaba toa
ne, ei pade iaoa kelede pan
Abraam.
10 *Ngansa Eaba Inat
inama ngan ilonga gid
panua tisususu ta ibada gid
mulian.”

Oanenga itna ngan gid paeaeanga tibada pat
(Mateus 25.14-30)

11 Gid ipom tilongolongo
Iesus ele posanga, be ei
isalangan ele posanga ta
itado oanenga itna ede
pagid, ngansa ei ipaboloma
Ierusalem, ta gid panua
tiuangga teta pade madonga
Deo ibageai ga iuot.
12 Tota ikeo, “Madidnga
kapei ede iuangga ila ngan
tuanga ede aluai, ngan tidol
ei ga iuot ad maron kapei, ga
kus ta iuangga iluai mulian.
13 Be mugaeai ngan ele
langa, ibaba ele paeaeanga
sangaul ga tinam pan ta idol
pat gol* ga idae gid kelede
kelede bagedeai. Ta ikeo
pagid, ‘Akado naurata ngan
pat toa ne ga irangrang ngan
naluagau mulian.’
14 “Be tibur toa oa aea
panua lolod paeamao ngan
ei, ta tisula led panua iaoa
ede ga tinasi ei ta tikeo pan
aea madidnga bedane, ‘Gai
tinimai ngan eaba toa ne
imadid ga imugamuga ngan
gai mao.’
15 “Be mao. Ei iuot ad
maron kapei ta iluai mulian.
Ga kus ta ikeo, ‘Ababa gid
paeaeanga toa mugaeai
nadol pat ga idae bagedeai,
ta naoatai ngan pat aea
tlannga iuot madongan.’
16 “Io, eaba toa imuga oa
inam ta ikeo, ‘Maron, lem pat
gol toa ne ipupulou ga iuot
sangaul.’
17 *“Ta ikeo pan, ‘Kemi
tau! Eao paeaeanga kemi.
Eao matam tutui ngan danga
sisid pidaede, tota eao ga
mariala ngan tuanga san-
gaul.’
18 “Idio ta eaba ede pade
inama ta ikeo, ‘Maron, eao
lem pat gol toa ne ipupulou
ga iuot lima.’

* **19:7:** Lu 15.2 * **19:8:** IM 22.1, Nam 5.6-7 * **19:9:** Lu 13.16, PA 16.31
* **19:10:** Lu 15.4, Ins 3.17, 1Ti 1.15 * **19:13:** Pat gol toa maron idol ga idae gid paeaeanga kelede kelede bagedeai oa eine mambe eaba aea olnga ngan naurata ngan taiko tol. * **19:17:** Lu 16.10

19 “Ta ikeo pan paeaeanga
toa ne bedane pade, ‘Eao ga
mariala ngan tuanga lima.’
20 “Be eaba tol aea inama
ta ikeo, ‘Maron, gera, eao lem
pat gol toa bada pagau ne,
naluga ngan malo kakauede.
21 Ngansa namataud eao.
Eao lem kadonga naurata ne
oanaoana tau. Ngan tibur
toa eao earum annga ngan
mao, eao kulekule gid an-
nga. Be eao babada pat iuo-
tot ngan naurata togid panua
padengada.’
22 “Be ikeo pan, ‘Eao
paeaeanga paeamao! Eao
lem posanga ipasolan lem
idil paeamao, ta gau ga
napanas go ngan. Eao keo
ga oatai mambe gau leg
kadonga naurata oanaoana
tau, ta nakulekule annga
ngan tibur toa naearum
mao, ga nababada pat iuotot
ngan naurata togid panua
padengada. Eine tautaunga?
23 Tota eao kamado dol leg
pat ga idudunga ngan luma
pat aea mao? Toa bedaoa
ta oangga naluagau, eine ga
nabada aea tlannga pade, be
eine mao.’
24 “Ta ikeo pagid panua toa
timadmadid boloma bedane,
‘Abada pat gol toa ibageai na
ga ila pan eaba ede pade toa
ele pat gol sangaul.’
25 “Be tikeo pan, ‘Maron, ei
ele pat gol sangaul o.’
26 *“Ta ikeo, ‘Nakeo pag-
imi, oangga sai ele danga
sisid ienono, gau ga napan
etangada pade ga ila pan.
Be oangga sai ele danga eta
mao, saoa danga ei ikikisi,
eine ga nabada mulian pan.
27 Be gid ag miri itamatama
toa tinid ngan naman ad
maron mao, abada gid ga
tinam ta apamate gid toa
matageai ne.’ ”
28 Iesus ikado posanga toa
ne ga kus ta ilalala ga imuga
ga ila Ierusalem.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Mateus 21.1-11, Markus 11.1-11, Ioanes 12.12-19)

29 Iesus ipaboloma tuanga
Betpage ga Betani, boloma
ngan bereo tiuato Oliv. Ta
isula ele aluagau rua ga tila
30 ta ikeo, “Gimirua ala
ngan tuanga ga matadai
ne, ta oangga ala aot, eine
ga agera donki daenga pau
ede toa eaba eta idae ngan
maitne be tikaukau ngan
oaro. Apola aea oaro ta
abada ga inam.
31 Be oangga eaba eta ibeta
gimirua, ‘Ikamado ga apola
aea oaro?’ ta akeo pan
bedane, ‘Maron ele naurata
ngan.’ ”
32 Io, isula gisirua ga tila
ta tigera danga toa ngada oa
mambe ikeo pagisirua ngan.
33 Idio ta tipola aea oaro,
be donki itamatama tibeta
gid, “Ikamado ga apola aea
oaro?”
34 Ta gisirua tikeo, “Maron
ele naurata ngan.”
35 Idio ta tidada ga ila pan
Iesus, be titado led pononga
mamarae ga idae donki

* **19:26:** Mt 13.12, Lu 8.18

ipaoeai, ta tilua Iesus ga idae
imado ngan.
36 Ei ilalala ga ila, be gid
ipom tilalo led pononga ma-
marae edapeai.
37 Idio ta ila boloma ngan
edap aea sorirnga ngan
bereo Oliv, ta ele aluagau
busa tau tinid igelgel. Matad
nanan gid uisinga busa
tigera, ta timemetae ngan
soanga Deo ieda.
38 *Ta tikeo,

"Maron Deo ipamatua
maron kapei toa
inama ngan ei ieda
ne!"
"Deo ilolo itarui ngan
gita! Tasoa Deo ieda
toa imamado gadae
tau!"

39 Be gid Parisi eden-
gada toa ipom lolodeai oa
tikeo pan bedane, "Eaba
paoatainga am, daba lem
aluagau!"
40 Be ikeo, "Nakeo pagimi,
oangga gid mumun, eine gid
patpat ga tingangar."

Iesus itang ngan tuanga Ierusalem

41 Iesus ipaboloma tuanga
Ierusalem ta igera, be itang
ngan
42 ta ikeo, "Man ga gimi
aoatai labone ngan Deo ele
edap lolo tarui aea toa isaoa
ngan gimi! Be labone edap
toa ne imumul ngan matami.
43 Ngansa ado ede muriai
ga inam, ami miri itamatama
ga tisuk pat iman daedaenga
ngan lemi tuanga aea ala, ta
tianliunga ngan raunga gimi.
44 *Eine ga tipaeabu ngan
lemi tuanga ga gimingada
lemi gergeu. Be eine ga tit-
nan pat eta ga idae tatan pat
eta pade mao. Eine ga tirepe
toa ngada oa ga isulug. Eine
ga tikado danga toa ngada ne
ngansa gimi aoatai mao ngan
ado toa Deo inama ngan lu-
anga gimi."

*Iesus isere gid panua ti-
boko ngan pat aea badanga
Deo ele lumaeai*
*(Mateus 21.12-17, Markus
11.15-19, Ioanes 2.13-22)*

45 Iesus idudunga ngan
Deo ele luma aea ala ta isere
gid panua toa tilongean led
danga sisid ga panua tiuolol.
46 *Ta ikeo pagid, "Deo ele
laulau aea posanga bedane,
'Gau leg luma iman luma
raring aea.' Be gimi apul
ga iman baba mumulnga aea
togid panua lublubnga ad."

47 *Be ado ga ado, Iesus
ipapaoatai gid ipom toa
gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala. Be gid
madidnga tenainga ad ga
apu ad ga gid kapeipei
togid Iuda tiloilo edap ngan
pamatenga ei.
48 Be led edap eta mao,
ngansa gid ipom lolod
ikim tau ngan longonga ele
posanga.

* **19:38:** Sng 118.26, Lu 2.14 * **19:44:** Lu 21.6 * **19:46:** Ais 56.7, Jer 7.11
* **19:47:** Lu 21.37

20

Gid madidnga tibeta Iesus ngan sai isula ei ngan kadonga naurata
(Mateus 21.23-27, Markus 11.27-33)

1 Ado ede Iesus ipapaoatai gid ipom gadudunga ngan Deo ele luma aea ala ta ipapaola ato kemi ga ila pagid. Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad toman ngan gid kapeipei togid Iuda timadid boloma pan
2 ta tikeo, “Keo pagai, sai idol naurata toa ne ga idae bagemeai ta isula go ngan aea kadonga?”
3 Ta ikoli led posanga bedane, “Gau pade ga nabeta gimi ngan posanga ede ga oaine, ta akeo pagau.
4 Paliliunga toa Ioanes ikakado mugaeai, eine inam buburiai ga inam, mao inam pagid eababa?”
5 Be tiraurau posanga pol ngan gid ta tikeo, “Oangga takeo ga inam buburiai ga inam, eine ga ikeo ga, ‘Ikamado ga lolomi matua ngan ei mao?’
6 Be oangga takeo ga inam pagid eababa, eine gid ipom ga tiraurau gita ngan pat, ngansa gid tiadi mambe Ioanes ibada Deo iaoa tautaunga.”
7 Ta tikoli ele posanga bedane, “Gai aoatai mao ngan inam sida ga inam.”
8 Ta Iesus ikeo pagid, “Goibe, gau pade ga nakeo pagimi mao ngan sai isula gau ngan kadonga naurata toa ne.”

Oanenga itna ngan panua papaeamao tiboko ngan dadanga oain
(Mateus 21.33-46, Markus 12.1-12)

9 *Iesus itado oanenga itna pagid ipom bedane, “Eaba ede iarum dadanga oain ta idol dadanga toa oa ga idae pagid ele panua naurata ad bagedeai. Ga kus ta ila idio ngan tibur ede pade mole.
10 Idio ta oain aea laoe iuot, ta isula ele paeaeanga ede ga ila pagid panua naurata ad ngan badanga oain itautau etangada ga inam pan. Be gid panua naurata ad tirau ei ta tisere ei ga iluai sapaean.
11 Idio ta dadanga itama isula ele paeaeanga ede pade, be tirau ei pade ga tipamaeamaea ei ta tisere ei ga iluai sapaean.
12 Ga kus ta isula ele paeaeanga tol aea ga ila, be tipaeabu ngan ei pade ta titado ei ga iuot ga ila.
13 “Idio ta dadanga itama ikeo, ‘Gau ga nakado mado? Eine ga nasula natug toa nakim ei. Be gid ga tilolon ngan ei, mao madongan?’
14 “Be gid panua naurata ad tigera ei ta tiposa pol ngan gid bedane, ‘Eaba toa ne muriai ga ibada danga sisid toa ngada ne ton itama. Tarau ei ga imate, ta danga sisid toa ngada ne ga iman leda!’

* **20:9:** Ais 5.1

"Tarau ei ga imate, ta danga sisid toa ngada ne ga iman leda!"

15 Tota titado ei ga ila gaot ngan dadanga aea ala ta tirau ei ga imate.

"Be gimi aoangga dadanga itama ga ikado mado ngan gid panua naurata ad toa oa?

16 Eine ga inam ta ipae-abu ngan gid ta idol dadanga toa oa ga idae pagid panua padengada bagedeai."

Io, gid panua tilongo posanga toa ne ta tikeo, "Oe, kadonga toa ne, manta iuot mao!"

17 *Be Iesus imata inono gid ta ikeo, "Tota ikamado ga Deo ele laulau aea posanga bedane,

" 'Pat toa ne, gid panua tikakado luma tiuangga eine paea-mao ta titado ga iduaea.
Be labone iman luma aea kisinga'?

18 *Sapadua titap ga tidae ngan pat toa ne, eine gid ga krau ga krau ga tirumrum, be oangga pat toa ne itap ga idae ngan eaba sai, eine ga ibib ei ga imaraka."

19 Io, ngan ado imata toa oa gid madidnga apu ad ga tenainga ad tiloilo edap ngan lukunga ei, ngansa tiuatai mambe ei itado oanenga itna toa ne ngan gid, be timataud gid ipom.

Itutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa?
(Mateus 22.15-22, Markus 12.13-17)

20 *Gid madidnga tenainga ad ga apu ad matad ingit-ngit Iesus ta tisula panua edengada taleleannga ad toa tipakaka mambe gid panua kadonga tutui ad. Tikado bedaoa ngansa tikim tigera ei ikado posanga idil eta paeamao, ta irangrang ngan tipamadid ei ngan posanga ta tidol ei ga idae gavana ibageai.

21 Ta tibeta ei bedane, "Eaba paoatainga am, gai aoatai mambe lem posanga ga lem paoatainga itutui, be eao kado kadonga bagbage kelede mao ga mao tau, be somisomi eao nasi posanga tautaunga ta papaoatai gid panua ngan Deo ele edap.

22 Be keo pagai, eine tutui ngan taol takis ga ila pan Kaisa, mao madongan?"

23 Be ei iuatai mambe maed ruangada ta ikeo pagid,

24 "Apasolan pat eta pagau. Sai ianun ga ieda ienono ngan?"

Ta tikeo, "Kaisa ianun ga ieda."

* **20:17:** Sng 118.22 * **20:18:** Ais 8.14-15 * **20:20:** Lu 11.54

25 Ta ikeo pagid, “Tota
danga ton Kaisa, abada ga ila
pan Kaisa, be danga ton Deo,
abada ga ila pan Deo.”
26 Be toa ipom matadeai oa,
tirangrang ngan tiuot ngan
ele posanga idil eta paeamao
mao. Tota gid mumun be
timatala ngan ele posanga.

Gid Sadiusi tibeta Iesus ngan matenga ga daenga mulian
(Mateus 22.23-33, Markus 12.18-27)

27 Be Sadiusi edengada, toa
tikeo ga gid panua matemate
tirangrang ngan tidae mu-
lian mao, tila boloma pan
Iesus
28 *ta tibeta ei bedane,
“Eaba paoatainga am, Moses
ibode apu ede pagita ta ikeo
ga oangga eaba eta itar kapei
imate ta itnan iadaoa ga idio,
be ele gergeu eta mao, manta
itar kakau toa oa iuai ele as-
ape ta tipopo aea kolinga eta.
29 Be mugaeai, arangaranga
lima ga rua ngan iaoa ede
timamado. Ad lautabe iuai
taine, ga kus ta imate be
tipopo gergeu eta mao.
30 Idio ta itar kakau atange
iuai taine toa oa, be ei pade
imate.
31 Ga kus ta itar kakau
tol aea iuai ei, ta ei pade
imate toa bedaoa. Be ngan
kadonga lalaede toa ne,
panua toa lima ga rua oa
timate be tipopo gergeu eta
mao.
32 Ga kus ta taine pade
imate.
33 Tota ngan ado toaiua,
oangga gid matemate tidae
mulian, eine taine toa ne ga
iman sai iadaoa? Ngansa gid
toa lima ga rua oa tiuai ei.”

34 Ta Iesus ikeo pagid, “Gid
panua labone ad tiuaioai ga
tipapaoai led gergeu taine.
35 Be gid panua toa Deo
ikeo ga tirangrang ngan tidae
mulian ngan ado toaiua, eine
ga tiuaioai mao, ga tipapaoai
led gergeu mao pade,
36 ngansa irangrang ngan
timate pade mao. Ngansa
gid tiuot lalaede mambe gid
anggelo. Deo ipei gid mulian
ngan matenga, ta timan ei ele
gergeu.
37 *Be Moses pade ipasolan
gita mambe gid matemate
tidae mulian. Ngan titnga
ngan abei kakauede irara-
bal, ei ikeo ga Maron eine
‘Deo ton Abraam ga Aisak ga
Iakop.’*
38 Ei Deo togid panua mate-
mate mao. Be ei Deo togid
panua matad bibita. Ngansa
ngan ei imata, panua toa
ngada oa matad bibita.”

39 Idio ta madidnga eden-
gada apu ad tikeo ga, “Eaba
paoatainga am, eao koli
posanga ne kemi.”
40 Be gid panua toa ngada
oa timataud ngan betanga ei
ngan posanga eta pade.

---

* **20:28:** Lo 25.5 * **20:37:** IM 3.6 * **20:37:** Iesus ele posanga ipasolan mambe gid matemate tidae mulian ne madongan? Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timate ga kus, eine irangrang ngan Deo ikeo ga ei Deo togid mao, be ngan posanga Ibru, ei ga ikeo ga *mugaeai ei Deo togid. Be ei iposa bedaoa mao.*

Iesus ibeta gid ipom ngan Kristus ei iaoa kelede pan sai
(Mateus 22.41-46, Markus 12.35-37)

41 Iesus ibeta gid ipom bedane, “Ikamado ga panua tikeo ga Kristus† ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit?

42 *Ngansa ngan Laulau Baunga aea, Devit pade ikeo bedane,

“ ‘Maron Deo ikeo pan ag Maron bedane:
“Eao dio mamado ngan bageg oatai
43 ga irangrang ngan nadol am miri itamatama
ga tidio aem ibuloloeai.” ’

44 Ega, Devit pade iuato ei ‘Maron,’ tota ei ga iuot ngan iaoa kelede pan Devit madongan?”

Iesus ipabib ele aluagau led ngan gid madidnga apu ad
(Mateus 23.1-36, Markus 12.38-40)

45 Gid ipom tilongolongo Iesus ele posanga, be ikeo pagid ele aluagau bedane,

46 “Gimi agabit kemi ngan gid madidnga apu ad. Gid tikim tau ngan dolnga pononga mamarae ga tilalala alele. Ga oangga tila ngan tibur oalo aea, tikim gid panua tikeo ‘ado kemi’ pagid ga tilolon ngan gid. Ga oangga tila ngan luma raring aea ga tila ngan gid eaneannga, tikim tau ngan badanga mul kemikemi togid panua edad kapeipei.

47 Be tipakaka gid asapsape ta tibabada sapaean led luma ga danga sisid. Ga kus ta tiraring mamarae, be led raring pakakanga aea. Be muriai gid ad panasnga ga paeamao ga paeamao tau.”

21

Asape lululunga aea idol ele tenainga ga ila pan Deo
(Markus 12.41-44)

1 Iesus imata idae ta igera gid panua toa led danga sisid busa tidol led tenainga ga idudunga ngan apou tenainga aea toa Deo ele lumaeai.

2 Be igera asape lululunga aea ede idol ele pat gereirei rua.

3 *Ta ikeo, “Nakeo tautaunga pagimi, asape lululunga aea toa ne ele tenainga toa idol oa iasal gid toa ngada oa led tenainga.

4 Ngansa gid toa ngada oa led danga sisid busa, ta tipota ilia iman led tenainga. Be asape toa ne ele danga sisid imata karanga mao, be idol ele pat madonga aea toa ngada oa ga kus.”

Iesus ikeo ga muriai ga tirepe Deo ele luma
(Mateus 24.1-2, Markus 13.1-2)

5 Idio ta panua edengada tiposa pan Iesus ngan Deo ele luma idanga sisid kemikemi tikado ngan pat toman ngan

† **20:41:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ga Devit itub ngan Mt 1.16.*
* **20:42:** Sng 110.1 * **21:3:** 2Ko 8.12

gid danga toa panua titenai
ga ila pan Deo. Be Iesus ikeo,
6 *"Gid danga toa gimi
agera ne, ngan ado ede
muriai, gid panua ga titnan
pat eta ga idae tatan pat eta
pade mao. Eine ga tirepe toa
ngada ne ga isulug."

Iesus ikeo ga kadonga kulupulupu ga iuot
(Mateus 24.3-14, Markus 13.3-13)

7 Idio ta Iesus ele aluagau tibeta ei bedane, "Eaba paoatainga am, kadonga toa ne ga iuot ngeda? Be saoa kilala ga iuot ta ipasolan mambe gid danga toa ne teta pade ga iuot?"
8 Ta ikeo, "Gimi agabit kemi. Ngan kado ta eaba eta ipakaka gimi. Ngansa panua busa ga tinama ngan gau edag ta tikeo ngan gid mulian bedane, 'Gau eaba toa Deo isula gau.' Ga padengada ga tikeo, 'Ado muriai ga muriai tau tota iuot ne.' Be irangrang ngan gimi ala anasi gid mao.
9 Be oangga gimi alongo ato ngan paraunga ga ngan panua tiparau ta tibada gavman imul, amataud mao. Ngansa gid paraunga toa bedane ga iuotot ga imuga, be ado muriai ga muriai tau ga iuot maitne."
10 Ta Iesus ikeo pagid, "Alu ede ga tiparau pagid alu ede pade, ga maron kapei ede ele panua ga tiparau pagid panua ton maron kapei ede pade.
11 Be nauruge kapeipei, ga sapanga, ga dibala kapeipei gau iuotot ngan tibur edengada. Be gid kadonga ga iuot ta ipamataud gid panua, ga gid kilala kapeipei ga iuotot mariambai.
12 "Be mugaeai ngan danga toa ngada ne, gid panua ga tigera mambe lolomi matua ngan gau edag ta tiluku gimi, ga tipaieiei gimi, ga tipamadid gimi ngan posanga toa gid luma raring aea iloleai, ta tidol gimi ga adudunga ngan luma panasnga aea. Ga pade, gid ga tipamadid gimi ngan posanga pagid mamaron kapeipei ga gavana matadeai.
13 Be kadonga toa ne ga iman lemi edap ngan pamatuanga leg posanga ga ila pagid.
14 *Be manta arau posanga lolomiai, ngan gimi ga lolomi ede ga ede ngan saoa edap aoangga anasi ngan kolinga led posanga solsolnga mao.
15 *Ngansa gau ga nadol posanga aoamiai ga oatainga kemi laboramiai, ta irangrang ngan ami miri itamatama tiasal mao ga tiple lemi posanga mao pade.
16 *Be tnatnami ga tamtamami ga ami kapeipei ga ami kakakau ga sobosobomi ga oaeoaemi gau tidol gimi ga adae pagid ami miri itamatama bagedeai, ta gid ga tipamate edengada ngan gimi.
17 Be panua toa ngada ne

* **21:6:** Lu 19.44 * **21:14:** Lu 12.11-12 * **21:15:** PA 6.10 * **21:16:** Mt 10.21-22

ga lolod itola ngan gimi,
ngansa lolomi matua ngan
gau edag.
18 Be Deo ga imariala kemi
ngan gimi ta irangrang ngan
danga eta ipaeabu ngan lau-
nimi idil eta mao.*
19 Be oangga amadid
matua, eine ga abada
madonga kemi.”

Iesus ikeo ga muriai panua ga tipaeabu ngan tuanga Ierusalem
(Mateus 24.15-21, Markus 13.14-19)

20 Iesus ikeo pade bedane,
“Be oangga gimi agera gid
panua paraunga ad tinam
tianliunga ngan tuanga
Ierusalem, tota gimi ga
aoatai, teta pade ga tipaeabu
ngan ga paeamao tau.
21 Ngan ado toaiua, gid
panua timamado Iudea
manta tiaoa ga tila bereoeai,
be gid panua timamado
gadudunga ngan tuanga
Ierusalem manta titnan
tuanga ga idio, be gid panua
timamado tiburiai irangrang
ngan tiluagid mulian tuangai
mao.
22 *Ngansa ado toa oa
eine ado panasnga aea, ta
iparangrang Deo ele laulau
aea posanga toa ngada oa ga
iuot tautaunga.
23 Be paeamao tau ngan gid
taine apapanga ga gid pinap-
ina ngan ado toaiua. Ngansa
kadonga kulupu tau ga iuot
ngan tibur kapei Iudea, ta
kadonga lolo bake aea ga
iuot ngan gid Iuda toa ngada
oa.
24 *Eine gid Iuda busa ga
timate ngan didi, be tipaeaoa
padengada ga tila timan
paeaeanga sapaean togid alu
toa ngada ne tanoeai. Be gid
alu padengada ga tipakiukiu
tuanga Ierusalem ga ila
irangrang ngan ado toa Deo
isio ngan Ierusalem ienono
gid alu toa oa bagedeai pade
mao.”

Muriai Eaba Inat ga inam
(Mateus 24.29-31, Markus 13.24-27)

25 *Iesus ikeo pade bedane,
“Be muriai gid kilala ga iuo-
tot ngan ado ga taiko ga
gigima. Be tanoeai, gid alu
toa ngada ne ga lolod ede
ga ede ga lolod isal alele
ngan tad iaoa ingongo ga aea
ngalu kapeipei idio ga idae.
26 Be gid panua ga timate
lebolebo ngansa timataud ga
lolod alele ngan gid danga
iuangga iuotot tanoeai,
ngansa gid danga kapeipei
mariambai ga inogonogoi.
27 *Ta ngan ado toaiua,
gid panua ga tigera Eaba
Inat isulug ga inam ngan
laulau toman ngan iura ga
ele taranga kapei.
28 Be oangga gid danga
toa ne iuot ga imuga, gimi
adae amadid ta matami idae,
ngansa teta pade Deo ga
ibada gimi mulian pagid ami
isat bagedeai.”

* **21:18:** Iesus ikeo ngan launida, be ele posanga ipu eine mambe danga eta irangrang ngan ipaeabu ngan tautaudida mao. * **21:22:** Jer 5.29, 46.10, Hos 9.7 * **21:24:** Sng 79.1, PM 11.2 * **21:25:** Ais 13.10, Ese 32.7, Jol 2.31, PM 6.12-13 * **21:27:** Dan 7.13, Mt 26.64, PM 1.7

Gimi abada oatainga ngan abei fik

(Mateus 24.32-35, Markus 13.28-31)

29 Idio ta Iesus itado oanenga itna ede pagid ga bedane, “Agera abei fik ga gid abei toa ngada ne.

30 Oangga agera ilaun papau iuotot, eine gimi aoatai, teta pade ado aea sau ga iuot.

31 Toa bedaoa pade, oangga agera gid danga toa ne iuotot, eine gimi aoatai, teta pade madonga Deo ibageai ga iuot.

32 “Nakeo tautaunga pagimi, gid panua ado toa ne ad ga timate maitne, be kadonga toa ngada ne ga iuot.

33 Mariamba ga tano ga isapa, be irangrang ngan leg posanga isapa mao ga mao tau.”

Manta agabit kemi

34 Iesus ikeo pade bedane, “Be manta agabit kemi, ngan kado ta eau matua idada gimi ta anasi kadonga mangamanga togid panua ununnga ad. Be agabit kemi, ngan kado ta lolomi ede ga ede ngan lemi madonga tanoeai, ta kadonga toa ne idada gimi. Toa bedaoa ta ado toaiua ipatogran gimi

35 mambe pitpit isai gaea manmanae tau. Ngansa ado toa ne ga iuot ngan gid panua ngan tibur toa ngada ne tanoeai.

36 Be manta matami arar somisomi ga araring, ta irangrang ngan gimi aeaoa ngan gid danga toa ngada ne iuangga iuotot ta arangrang ngan amadid Eaba Inat imatai.”

37 Io, ado ga ado Iesus ipapaoatai gid ipom toa Deo ele lumaeai, be bong ga bong ila imado ngan bereo toa tiuato Oliv.

38 Be gaisala rumaruma, gid panua tisogou ga tila Deo ele lumaeai ngan longonga ele posanga.

22

Iudas iposa tautaunga ngan dolnga Iesus ga idae gid madidnga bagedeai

(Mateus 26.1-5,14-16, Markus 14.1-2,10-11, Ioanes 11.45-53)

1 Be ngan ado toaiua, eaneannga ngan Bret aea Yis Ienono ngan Mao inam boloma. Ado imuga ngan eaneannga toa oa tiuato Pasova.

2 Be gid madidnga tenainga ad ga apu ad tiloilo edap eta ngan tipaeabu ngan Iesus, ngansa timataud gid ipom.

3 *Be aluagau ede ngan gid sangaul igegea rua, Iudas toa tiuato ieda ede pade Iskariot, Satan idudunga iloleai.

4 Ta ei ila pagid madidnga tenainga ad ga gid madidnga toa timariala ngan Deo ele luma, ta iposa pagid ngan dolnga Iesus ga idae bagedeai.

5 Ta gid tinid igelgel ta tirau posanga ngan badanga pat silva ga ila pan.

* **22:3:** Ins 13.2,27

6 Tota ilongo ta iloilo ado
kemi eta ngan dolnga Iesus
ga idae bagedeai, be iuangga
ikado pagid ipom matadeai
mao.

Iesus ele aluagau tikoro-
mot danga sisid eaneannga
Pasova aea
(Mateus 26.17-25, Markus
14.12-21, Ioanes 13.21-30)

7 *Idio ta ado eaneannga
aea iuot ngan gid Iuda tian
Bret aea Yis Ienono ngan
Mao. Be manta titotoi sipsip
Pasova aea ngan ado toaiua.
8 Ta Iesus isula Petrus
ga Ioanes ta ikeo pagid,
"Gimirua ala ta akado annga
Pasova aea ngan gita taean."
9 Ta tikeo pan, "Be eao kim
gai ala sida ta akado annga?"
10 Ta ikeo pagisirua, "Ega,
oangga ala adudunga tuanga
iloleai, eine ga aot ngan
eaba ede ibisi ulo eau aea.
Gimirua anasi ei ta ala
adudunga ngan luma isaoa
ei idudunga ngan.

"Gimirua anasi ei ta ala adudunga ngan luma isaoa ei idudunga ngan."

11 Ta akeo pan luma
itama, 'Eaba paoatainga aea
iuangga ibeta go bedane:
Lem bobo kaluae aea sida,
ngan ei ian annga Pasova aea
toman ngan ele aluagau?'
12 Ta ei ga ipasolan gimirua
ngan bobo kapei ede ienono
pan gadae luma iloleai.
Aea popou ga mul ienono
motean. Gimirua akado
annga Pasova aea tota eoa."
13 Io, gisirua tila ta tigera
danga toa ngada oa lalaede
mambe ikeo pagid ngan.
Tota tidio tikado annga
Pasova aea.

Iesus ipan ele aluagau
ngan bret ga oain
(Mateus 26.26-30, Markus
14.22-26, 1 Korin 11.23-25)

14 Ado imata eaneannga
aea iuot, ta Iesus imamado
popouiai toman ngan ele
panua ato ad.
15 Ta ikeo pagid, "Gau lolog
ikim tau ngan eannga an-
nga Pasova aea toa ne toman
ngan gimi, mugaeai ngan
nabada ieieinga.
16 Ngansa nakeo pagimi,
irangrang ngan naean an-
nga toa ne pade mao ga ila
irangrang ngan eaneannga
toa ne ipu iuot tautaunga
muriai, ta gitaingada tama-
mado Deo ibageai."
17 Idio ta ibada loba ta
iposa kemi pan Deo, ga kus ta
ikeo, "Abada loba toa ne, ta
gimi kelede kelede aun ngan.
18 Ngansa nakeo pagimi,
irangrang ngan naun oain
isul pade mao ga ila iran-
grang ngan madonga Deo
ibageai iuot."
19 Idio ta ibada bret ta
iposa kemi pan Deo. Ga kus
ta itei ta ibada ga ila pagid ta
ikeo, "Eine gau medamedag

* **22:7:** IM 12.1-27

toa natumian ga ila ngan luanga gimi. Akado bedane
ngan matami nanan gau.”
20 Be ngan kadonga lalaede
toa bedaoa, muriai ngan
tian, ibada loba ta ikeo,
“Loba toa ne iparangrang
posanga pau toa Deo irau
ngan gau singig. Eine itoki
ngan luanga gimi.
21 *Be ega, eaba toa
iuangga idol gau ga nadae
ag miri itamatama bagedeai
ta imamado popouiai toman
ngan gau.
22 Tautaunga, Eaba Inat ga
inasi edap toa Deo isio ngan
ei, be paeamao tau ngan
eaba toa idol ei ga idae aea
miri itamatama bagedeai!”
23 Ta tibetabeta pol ngan
gid ngan sai ga irangrang
ngan ikado toa bedaoa.

Gid aluagau aoad isokangai ngan sai ieda iuot kapei ngan gid

24 *Idio ta aoa kaukau iuot
rabu ngan gid aluagau, ngan
sai ngan gid ieda iuot kapei
tau.
25 *Be Iesus ikeo pagid,
“Gid alu padengada ad
mamaron kapeipei tikado
kulupu tau ngan led panua,
be ad madidnga tiuato gid
mulian panua lualuanga ad.
26 *Be irangrang ngan gimi
anasi bedaoa mao. Be sai
ngan gimi iuangga ieda iuot
kapei, ei manta iuot mambe
eaba ieda mao. Ga eaba sai
imadid ga imugamuga ngan
gimi, manta iuot mambe
lemi paeaeanga.
27 *Ngansa sai kapei, eaba
imamado popouiai, mao
eaba igalgal annga? Eine
eaba toa imamado popouiai,
na? Be gau namamado
rabu ngan gimi mambe eaba
iboko paeaeanga ngan gimi.
28 Be somisomi oangga
tobanga isaoa iuotot ngan
gau, gimi amadmadid toman
ngan gau, be atnan gau mao.
29 Tota gau ga nadol gimi
ga aman mamaron, lalaede
mambe Tamag idol gau ga
naman maron.
30 *Ngansa muriai oangga
naman maron kapei ga
danga toa ngada ne ienono
bagegeai, nakim gimi
aeanean ga aunun leg
popouiai. Ta gimi ga
amamado ngan lemi mul
maron aea ta amugamuga
ngan gid lum sangaul igegea
rua togid Israel.”

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Mateus 26.31-35, Markus 14.27-31, Ioanes 13.36-38)

31 Iesus ikeo pade bedane,
“O Saimon, Saimon, ega, Satan ibeta ngan tobanga gimi,
mambe eaba ilelean wit aea
sakirkir ga iduaea.
32 *Be gau nararing ngan
luanga eao, ta lem kadonga
lolo matua aea irangrang
ngan itap mao. Ta oangga
eao lolom iluai mulian, ta
eao pamatua oaeoaem lolod
pade.”

* **22:21:** Sng 41.9, Ins 13.21-22 * **22:24:** Lu 9.46 * **22:25:** Mt 20.25-27, Mk 10.42-45 * **22:26:** Mt 23.11, Mk 9.35 * **22:27:** Ins 13.12-15 * **22:30:** Mt 19.28 * **22:32:** Ins 17.15

33 Be Petrus ikeo pan be-
dane, “Maron, gau naoangga
nala ngan luma panasnga
aea ga namate toman ngan
eao pade.”
34 Be Iesus ikeo, “Petrus,
nakeo pago, labone bong
kokako ga itang maitne, be
eao ga paisiamo patol ngan
oatai gau mao.”

Iesus ikeo ga ele aluagau tibada led apou ga bisinga ga didi

35 *Idio ta Iesus ikeo pagid
ele aluagau bedane, “Ngan
ado toaiua nasula gimi ga ala
be lemi apou mao, ga bisinga
mao, ga lemi su mao, eine
apapauis ngan danga etan-
gada, mao madongan?”
Ta tikeo, “Mao.”
36 Ta ikeo pagid, “Be
labone oangga sai ele apou
ienono, manta ibada. Toa
bedaoa pade ngan bisinga.
Be oangga sai ele didi
paraunga aea ienono mao,
manta ilongean ele pononga
mamarae ta tiuol, ga kus ta
ila iuol ele didi eta.
37 *Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane, ‘Gid
panua tiuangga ei ede ngan
gid panua tipul murid ngan
apu.’ Gau nakeo pagimi,
gid panua ga tikado posanga
toa bedane ngan gau, ngansa
Deo ele laulau aea posanga
toa ngada ne ngan gau eine
ga iuot tautaunga.”
38 Idio ta tikeo, “Maron
gera, didi paraunga aea rua
tota eko.”
Ta ikeo, “Eine ikaranga.”

Iesus ila ngan bereo Oliv ta iraring
(Mateus 26.36-46, Markus 14.32-42)

39 Iesus inasi ele kadonga
mambe somisomi ta iuot ga
ila ngan bereo Oliv, be ele
aluagau tinasi ei.
40 Ila iuot ngan tibur toa oa
ta ikeo pagid, “Gimi araring
ta irangrang ngan atap ngan
tobanga mao.”
41 Idio ta itnan gid ga ila
ga tedaoa, mambe eaba itado
pat ga ila isulug. Ta idio ikor
iae ga iraring
42 ta ikeo, “Apa, oangga eao
kim, bada loba ieieinga aea
toa ne ga ila aluai ngan gau.
Be nasi gau leg kimnga mao.
Nasi eao lem kimnga.”
43 Idio ta anggelo ede
buburiai aea iuot pan ta
ipamatua ei.
44 Be ei ilolo iketi tau ta
iraring matua pade ga iasal
toa mugaeai aea. Be aea
kasiksiknga itap ga isulug
mambe sing ipatpat teng ga
teng ga isulug tanoeai.*
45 Ei iraring ga kus ta idae
ta iluai mulian pagid ele alu-
agau, be igera gid tienono,
ngansa lolod isat kapei.
46 Ta ikeo pagid, “Ikamado
ga aenono? Adae ta araring
ta irangrang ngan atap ngan
tobanga mao.”

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Mateus 26.47-56, Markus 14.43-50, Ioanes 18.3-11)

---

* **22:35:** Lu 9.3, 10.4 * **22:37:** Ais 53.12 * **22:44:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, lain 43 ga 44 ienono mao.

47 Iesus iposaposa maitne,
be mole mao gid ipom tinam.
Be eaba ede ngan gid sangaul
igegea rua toa tiuato ei Iudas,
ei imugamuga ngan ipom toa
oa, ta inam boloma pan Iesus
ngan busumnga ipapa.
48 Be Iesus ikeo pan be-
dane, “Iudas, eao busum pa-
pag ta oangga dol Eaba Inat
ga idae aea miri itamatama
bagedeai?”
49 Io, ele aluagau toa
tibalil ngan ei tigera kadonga
iuangga iuot ta tibeta ei,
“Maron, eao kim gai aket gid
ngan didi?”
50 Be ede ngan gid irau
paeaeanga ton madidnga
kapei tenainga aea ta iket
itanga oatai ga put.
51 Be Iesus ikeo, “Ae,
ikaranga!” Ga kus ta isibo
itanga ta ikado kemi ei.
52 Idio ta gid madidnga
tenainga ad, ga gid madid-
nga toa timariala ngan Deo
ele luma, ga kapeipei paden-
gada toa tinama ngan aea
lukunga, Iesus ikeo pagid be-
dane, “Gimi anama toman
ngan didi ga kaip, mambe
anama aluku eaba lublub-
nga aea ede na?
53 Ado ga ado namamado
toman ngan gimi gadudunga
ngan Deo ele luma aea ala, be
gimi aluku gau mao. Be ado
imata toa ne eine gimi lemi
ado imata ngan dodom iura
kapei.”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao
(Mateus 26.57-58,69-75, Markus 14.53-54,66-72, Ioanes 18.12-18,25-27)

54 *Tiluku Iesus ta tibada
ei ga ila ngan luma ton ma-
didnga kapei tenainga aea.
Petrus inasnasi ei, be idio
aluai tede.
55 Idio ta tipaisi dinga
gadudunga ngan luma toa
oa aea ala, ta gisingada tidio
timado, be Petrus imamado
rabu ngan gid.
56 Be taine paeaeanga ede
igera ei imamado boloma
ngan dinga ele taranga, ta
imata inono ei ta ikeo, “Eaba
toa ne toman ngan ei pade.”
57 Be ei ipaisiamo ta ikeo,
“Taine, gau naoatai ngan ei
mao.”
58 Idio ga kautede pade,
eaba ede pade igera ei ta
ikeo, “Eao pade ede ngan
gid.”

Be Petrus ikeo, “Eaba, gau
mao!”
59 Be ado imata kelede ila
ga kus ta eaba ede pade
iparpar ngan posanga ta ikeo
ga, “Tautaunga eaba toa ne
toman ngan ei, ngansa ei
Galili aea pade.”
60 Be Petrus ikeo, “Eaba,
gau naoatai ngan saoa danga
eao posaposa ngan ne mao.”
Io, iposaposa maitne, be
mole mao kokako itang.
61 Ta Maron ipul imata,
ta imata inono Petrus. Be
Petrus imata nanan Maron
ele posanga pan bedane,
“Labone bong kokako ga
itang maitne, be eao ga
paisiamo patol ngan oatai
gau mao.”

* **22:54:** Mk 14.53-54

62 Ei iuot ga ila gaot ta itang
paeamao.

Tigalinge sat ngan Iesus ga tiraurau ei
(Mateus 26.67-68, Markus 14.65)

63 Idio ta gid panua
toa timariala ngan Iesus
tigalinge sat ngan ei ga
tiraurau ei.
64 Ta tikaukau imata ngan
malo ta tibetabeta ei bedane,
"Oangga eao bada Deo iaoa
tautaunga, keo pagai, sai irau
go?"
65 Be gid tikakado posanga
papaeamao padengada ngan
ei.

Kapeipei Iuda ad tipamadid Iesus ngan posanga
(Mateus 26.59-66, Markus 14.55-64, Ioanes 18.19-24)

66 Gaisala rumaruma ngan
ado sae, gid kapeipei togid
Iuda tirourou. Edengada
ngan gid eine madidnga
tenainga ad ga padengada
apu ad. Gid busa tiluplup
ngan patutuinga posanga, be
tibada Iesus ga ila imadid
matadeai.
67 *Ta tikeo, "Oangga eao
Kristus†, keo pagai."
Be ikeo pagid, "Oangga
nakeo pagimi, eine ga aeadi
leg posanga mao,
68 ga oangga nabeta gimi,
eine ga akoli leg posanga
mao pade.
69 *Be labone ga ila, Eaba
Inat ga idio imado ngan
Deo toa iura kapei tau ibage
oatai."
70 Ta gid toa ngada oa ti-
beta, "Tota eao Deo Inat?"
Ta ikeo pagid, "Eine gau,
be gimi akeo bedane."
71 Ta tikeo, "Irangrang
ngan tababa panua paden-
gada ngan tinam tiuaoa ngan
eaba toa ne ele kadonga mao.
Ngansa patautene talongo
posanga toa iuot iaoai!"

23

Iesus imadid ngan posanga pan Pailat imatai
(Mateus 27.1-2,11-14, Markus 15.1-5, Ioanes 18.28-38)

1 Idio ta gid kapeipei toa
ngada oa tidae ta tibada
Iesus ga ila imadid Pailat
imatai.
2 Be tisolsol ei ngan
posanga ta tikeo, "Gai
agera eaba toa ne iuangga
ipabuobuo alu togai ta lemai
panua ga tiuol takis ga ila
pan Kaisa mao. Be ikeo ga ei
Kristus, maron kapei ede."
3 Ta Pailat ibeta ei, "Eao
maron kapei togid Iuda na?"
Ta Iesus ikoli ele posanga
bedane, "Eine mambe eao
keo."
4 Ta Pailat ikeo pagid
madidnga tenainga ad ga
gid ipom bedane, "Gau naot
ngan eaba toa ne ele idil eta
paeamao mao."
5 Be gid tiparpar ta tikeo,
"Ele paoatainga ipamasmasi
gid ipom lolod ngan tibur toa
ngada ne Iudea. Matamata
ele naurata toa ne iuot Galili

* **22:67:** Ins 3.12 † **22:67:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **22:69:** PA 7.56

ta ilalala ga inam irangrang
ngan toa eko pade.”

Iesus imadid ngan posanga pan Erot imatai

6 Pailat ilongo mambe
Iesus ele naurata iuot mata-
mata Galili, ta ibeta gid
bedane, “Ei eaba Galili aea
na?”
7 *Ta ilongo mambe ei
imamado ngan tibur toa
ienono Erot ibageai, ta isula
ei ga ila pan Erot, ngansa
ei pade imamado Ierusalem
ngan ado toaiua.

8 Idio ta Erot igera Iesus,
ta itin igelgel kapei, ngansa
mole tau ga inam, ilolo ikim
ngan geranga ei. Ngansa
ei ilongo iualu ta ilolo im-
inmin ngan geranga uisinga
eta pan.
9 Ta ibetabeta ei ngan
posanga busa, be Iesus ikoli
ele posanga eta mao.
10 Be gid madidnga
tenainga ad ga apu ad
timadid ta tikado posanga
oanaoana tau ngan solnga
ei.
11 Ga kus ta Erot ga ele
panua paraunga ad aoad
ibiu ei ga tigalinge ngan ei.
Ga kus ta tipasogo ei ngan
malo kemi ede ta tisula ei ga
iluai mulian pan Pailat.
12 Mugaeai, Erot ga Pailat
timan ariapolpol, be ngan
ado toaiua ga ila, gisirua
tikemikemi ngan gid.

Pailat ikeo ga tipatoto Iesus ngan abei tabala

(Mateus 27.15-26, Markus 15.6-15, Ioanes 18.39–19.16)

13 Pailat ibaba gid madid-
nga tenainga ad, ga gid ma-
didnga padengada, toman
ngan gid ipom ta tinam tilu-
plup,
14 ta ikeo pagid, “Gimi
abada eaba toa ne ga inam
pagau ta akeo ga ipabuobuo
gid ipom ta tilongolongo gid
madidnga linged pade mao.
Be toa matamiai ne, nagal
nanan ngan aea posanga, be
naot ngan ele idil eta paea-
mao mambe gimi asol ei
ngan ne mao.
15 Be Erot pade iuot ngan
ele idil eta paeamao mao,
ngansa isula ei ga iluai mu-
lian ga inam pagita. Ta gimi
pade agera, ei ikado kadonga
eta paeamao ngan tarau ei ga
imate mao.
16-17 Tota gau ga napanas
ei, ga kus ta nalongean ei ga
iuot.”*
18 Be gid toa ngada oa tin-
gangar ta tikeo, “Bada ei ga
ila ta pamate ei! Be longean
Barabas ta itnan luma panas-
nga aea ga inam pagai!”
19 Be Barabas ila ngan
luma panasnga aea ngansa
tuanga iloleai, ikado pa-
raunga pan gavman ga
ipamate panua.
20 Ta Pailat ibeta gid pade,
ngansa iuangga ilongean
Iesus ga iuot.

* **23:7:** Lu 3.1 * **23:16-17:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 17 *Be rai ga rai ngan eaneannga Pasova aea, Pailat manta ilongean eaba keleta ta itnan luma panasnga aea ga iuot.*

21 Be gid ipom tingangangar ta tikeo, “Patoto ei! Patoto ei ngan abei tabala!”

22 Be Pailat iposa patol aea pagid ta ikeo, “Ikamado? Ei ikado saoa kadonga paeamao? Gau naot ngan ele idil eta paeamao ngan pamatenga ei mao. Tota gau ga napanas ei, ga kus ta nalongean ei ga iuot.”

23 Be gid tingangar parpar tau ta tiposa matua pan ngan patotonga ei ngan abei tabala. Ta led ngangarnga iasal Pailat ele posanga.

24 Ta Pailat irau posanga ngan nasinga linged.

25 Be eaba toa ila ngan luma panasnga aea ngan ele kadonga paraunga ga pamatenga, toa gid ipom tibetabeta ngan, Pailat ilongean ei ga iuot. Be idol Iesus ga idae pagid panua paraunga ad bagedeai ngan tila tikado mambe gid ipom tikim.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.32-44, Markus 15.21-32, Ioanes 19.17-27)

26 Tibada Iesus ga ila, be tigera eaba ede Sairini aea ieda Saimon toa ilalala tiburiai ga inam, ta tiluku ei ta tidol Iesus aea abei tabala ga idae ikepeai, ta ibisi ga inasi Iesus.

Saimon Sairini aea ibisi Iesus aea abei tabala.

27 Be ipom kapei tinasi ei, ga gid taine pade tinasi ei be lolod isat ga titangtang.

28 Be Iesus ipul imata ga ila pagid ta ikeo, “Gimi taine Ierusalem ami, atang ngan gau mao. Be atang ngan gimi mulian ga lemi gergeu.

29 *Ngansa ado ede muriai, kadonga paeamao ga iuot, ta gid panua ga tikeo ga eine kemi tau ngan gid taine lasi, ga taine tiuatai poponga mao, ga gid taine tipadudud mao.

30 *Ta ngan ado toaiua,

“ ‘Eine ga tikeo ngan gid lusi bedane, “Atap ga adio ngan gai!”
Ga tikeo pagid bereo pade bedane, “Arobi gai!” ’†

31 Ngansa oangga tikado bedane ngan abei ikatinge pau aea eau, eine saoa ga iuot ngan abei imisi?”‡

32 Be tibada panua papaeamao rua pade ga tila ngan

---

* **23:29:** Lu 21.23 * **23:30:** Hos 10.8, PM 6.16 † **23:30:** Ikamado ga panua tikeo ga bereo irobi gid? Eine ngansa tiuangga tisapir ngan danga paeamao iuangga iuot ngan gid. ‡ **23:31:** Ngan Iesus ele oanenga itna toa ne, abei ikatinge pau aea eau eine idodo Iesus, eaba kadonga tutui aea. Be abei imisi idodo gid panua kadonga sasat ad toa tipul lolod mao.

pamatenga gid pade toman
ngan ei.
33 Tila ga tiuot ngan tibur
toa tiuato Laborada Ituatua,
ta tipatoto ei ngan abei ta-
bala asingada panua papaea-
mao toa rua oa, ede ngan
ibage oatai, be ede pade ngan
ibage angas.
34 *Be Iesus ikeo, “Apa,
samum led kadonga sat,
ngansa tiuatai ngan saoa
danga tikakado ne mao.”§
Idio ta gid panua paraunga
ad tipotapota ele danga sisid,
be titado danga ede iman
salisalinga ngan sionga sai
ga sai ga tibada.
35 *Io, gid ipom timad-
madid ga timamaran. Be
gid madidnga aoad ibiu ei
ta tikeo, “Ei ilualua panua
padengada ga ibada gid mu-
lian. Ta oangga ei Kristus**,
eaba toa Deo isio, kemi ngan
ilua ei mulian.”
36 *Be gid panua paraunga
ad tinam boloma ta tigalinge
ngan ei pade, ta tiuangga
tipaun ei ngan oain isul
meleoleonga.
37 Ta tikeo, “Oangga eao
maron kapei togid Iuda, ta
lua eao mulian.”
38 Be gadae ngan aea abei
tabala, tibode aea posanga
bedane, “EINE MARON KAPEI
TOGID IUDA.”
39 Be ede ngan panua
papaeamao toa titututu oa
ipaeabu ngan Iesus ieda ta
ikeo, “Eao Kristus na? Tota
lua eao mulian ga gairua
pade!”
40 Be eaba toa ede pade
oa idaba iuae ta ikeo, “Eao
kamado mataud Deo mao?
Ngansa eao bada panasnga
lalaede mambe ei.
41 Gid tipanas gita, eine tu-
tui, ngansa ada panasnga toa
ne inasi ngan leda kadonga.
Be eaba toa ne ele idil eta
paeamao mao.”
42 Ga kus ta ikeo, “Iesus,
muriai oangga eao ot maron
kapei ga danga toa ngada
ne idae bagemeai, matam
nanan gau.”
43 Ta Iesus ikeo pan, “Na-
posa tautaunga pago, labone
eao ga mamado toman ngan
gau ngan Deo ele tuanga
kemi.”

Iesus ele matenga
(Mateus 27.45-56, Markus 15.33-41, Ioanes 19.28-30)

44 Eiua arobad, be tibur toa
ngada oa iuot dodom ga iran-
grang ngan lailai ngan ado
imata tol,
45 *ngansa ado itara eta
mao. Be malo kapitnami toa
Deo ele luma iloleai oa itakai
ga iman rua.
46 Be Iesus ingangar kapei
ta ikeo, “Apa, nadol tau-
taudig ga idae eao bage-
meai.” Io, ikado posanga toa
ne ga kus ta idada mosonga
pakelede ga imate.
47 Be madidnga paraunga
aea igera danga toa ngada ne

* **23:34:** Sng 22.18, Ais 53.12 § **23:34:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga ngan 23.34a ienono mao. * **23:35:** Sng 22.7-8 ** **23:35:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **23:36:** Sng 69.21 * **23:45:** Ibr 6.19-20, 10.19-20

iuot, ta isoa Deo ieda ta ikeo,
“Tautaunga, eaba toa ne ei
eaba tutui.”
48 Be gid panua toa ngada
oa tinam tiluplup ngan ma-
marannga kadonga toa oa,
gid lolod isat ta tibin gogod ta
tilualuagid ga tila.
49 Be gid iuaeoae toa ngada
oa gisingada gid taine toa
tinasi ei Galili ga tinam, tima-
did aluai tede ta tigera gid
kadonga toa oa.

Tidol Iesus ipat ga idudunga pat ibabai
(Mateus 27.57-61, Markus 15.42-47, Ioanes 19.38-42)

50 Ngan ado toaiua, eaba
ede ieda Iosep imamado. Ei
ele kadonga kemi ga tutui,
be ei ede ngan gid madidnga
patutuinga posanga ad.
51 Be ilolo kelede ngan
posanga toa tirau ga tikado
ngan Iesus oa mao. Ele
tuanga ipu Arimatea, tuanga
ede Iudea aea. Ei pade isan-
gasanga Deo ele ado ngan
danga toa ngada ne idae
ibageai.
52 Ta ei ila pan Pailat ta
ibeta ngan badanga Iesus
ipat.
53 Ta isoa ga isulug, ga
kus ta imol ngan malo kemi
ede ta idol ga idudunga ngan
denga ede. Denga toa oa
panua tipir pat kapei ede ta
tikado aea baba. Be mugaeai
ga inam, tidol eaba eta ipat
ngan baba toa oa mao.

Tidol Iesus ipat dengaeai.

54 Be ado toaiua, eine Ado
Koromotnga aea toa imuga
ngan Ado Earainga aea, be
teta pade Ado Earainga aea
iuot.
55 Be gid taine toa tilalala
toman ngan Iesus Galili ga
tinam, tinasi Iosep ta tigera
denga toa oa ga Iosep ipaeno
Iesus ipat madongan.
56 *Ga kus ta tiluagid
mulian tuangai ta tikoromot
danga sisid ga bude iuad
kemikemi ngan tisama
ngan Iesus ipat. Be ngan
Ado Earainga aea tiaragid
mambe Deo ele apu ikeo
ngan.

24

Iesus idae mulian
(Mateus 28.1-10, Markus 16.1-8, Ioanes 20.1-10)

1 Gaga itakai ngan ado toa
inasi Ado Earainga aea, ta gid
taine tibada gid danga iuad
kemikemi toa tikoromot oa
ta tisogou ga tila dengaeai.
2 Be tigera pat kapei toa
ipakala denga iaoa imapul ga
ila o.
3 Tidudunga denga iloleai,
be tigera Maron Iesus ipat
mao.
4 Idio ta lolod ede ga ede
ngan saoa danga iuot, be

* **23:56:** IM 20.10, Lo 5.14

mole mao tigera panua rua
timadid boloma pagid, be led
danga sisid mil ga mil tau.
5 Gid timataud kapei tau
ta timouru ga tidol laborad
ga isulug tanoeai. Be gisirua
tikeo pagid, “Ikamado ga
ailoilo eaba imata bibita
rabu ngan gid matemate?
6 *Ei nene mao. Idae
mulian o! Matami nanan
posanga toa ikado pagimi
ngan gimingada amamado
Galili maitne.
7 Ele posanga ga bedane,
‘Eaba Inat, eine ga tidol ei
ga idae pagid panua papaea-
mao bagedeai, ta tipatoto ei
ngan abei tabala. Be ngan
ado tol aea, ei ga idae mu-
lian.’ ”
8 Ta gid taine matad nanan
ele posanga.
9 Io, tiluagid dengaeai ga
tinam, ta tipalongo gid alua-
gau sangaul igegea ede ga gid
padengada ngan gid danga
toa ne.
10 Gid taine toa tipalongo
Iesus ele panua ato ad ngan
danga toa ne, edad ga be-
dane: Maria Makdala aea, ga
Ioana, ga Maria Jems itna, ga
gid taine padengada toman
ngan gid.
11 Be tiadi gid taine toa
oa led posanga mao, ngansa
tilongo led posanga mambe
posanga mangamanga.
12 Be Petrus idae ta ilado
ga ila dengaeai, ta ikepa ga
italolo, be igera malo kekelen
ienono. Ga kus ta iluai mu-
lian ga ila, be ilolo ede ga ede
ngan saoa danga iuot.

Panua rua tigera Iesus ngan edap ila ngan tuanga Emeus
(Markus 16.12-13)

13 Be ngan ado toaiua,
panua rua tilalala ga tila
ngan tuanga ede ieda Emeus,
toa aea maraoa ila Ierusalem
iuot mambe kilomita san-
gaul igegea ede.
14 Be tiposaposa pol ngan
gid ngan danga toa ngada oa
iuot.
15 Tilalala ga tiposaposa, be
Iesus iuot pagisirua ta ilalala
toman ngan gid.

Iesus iuot pagisirua ta ilalala toman ngan gid.

16 Be danga ede ipakala
gisirua matad, ta irangrang
ngan tiuatai ngan ei sai mao.
17 Ta ikeo pagisirua,
“Gimirua alalala ga ala, be
aposaposa ngan saoa?”
Ta gisirua timadid, be
matad kakapanga.
18 Ta ede ngan gid toa
ieda Kliopas ikeo pan, “Eao
kaluae nama ngan tuanga
Ierusalem, be eao kekelego
oatai mao ngan saoa danga
iuot oadla ga inam toa
nena?”
19 Ta ibeta gisirua, “Saoa
danga?”
Ta tikeo, “Gid danga iuot
ngan Iesus Nasaret aea. Ei

* **24:6:** Lu 9.22

eaba ibada Deo iaoa, be ele
posanga ga ele kadonga iura
kapei tau toa Deo imatai ga
gid panua matadeai pade.
20 Be gid madidnga
tenainga ad ga gid ma-
didnga padengada togita
Iuda tidol ei ga idae pagid
Rom bagedeai, ta tirau
posanga ngan pamatenga
ei ta tipatoto ei ngan abei
tabala.
21 *Be gai lolomai imin-
min ngan ei ipola gita Is-
rael ta tatnan madonga paea-
mao toa ada miri itamatama
bagedeai. Be labone eine ado
tol muriai ngan gid kadonga
toa ne iuot.
22 Be taine edengada ngan
gai tipatogran gai. Labone
gaisala rumaruma tila den-
gaeai,
23 be tigera Iesus ipat mao.
Ga kus ta tiluagid ga tinam
ta tikeo ga gid anggelo per
ga tiuot pagid, be tikeo ga ei
imata bibita.
24 *Ta oaeoaemai eden-
gada tila dengaeai ta tigera
denga toa oa mambe gid
taine tikeo ngan, be tigera
ei eta mao."
25 Ta ikeo pagisirua,
"O gimirua abuobuo tau!
Posanga toa ngada oa togid
panua tibada Deo iaoa,
eine lolomi matua ngan
manmanae mao na?
26 *Kristus* manta ibada
ieieinga toa ne, ga kus ta
ila imado ngan ele taranga
kapei. Be gimi aoatai mao?"
27 *Tota ngan Moses ele
posanga ga ila irangrang
ngan posanga togid panua
tibada Deo iaoa, ei ipaola
Deo ele laulau aea posanga
toa ngada oa ngan ei mulian.
28 Tila ga tipaboloma
tuanga toa tila ngan oa, be
ei iuangga isalasala ngan
lalalanga ga ila pade.
29 Be gisirua tibeta ei
matua ta tikeo, "Dio toman
ngan gai, ngansa ado
iuangga idil na. Teta pade
bong." Tota idudunga
lumaeai ta idio toman ngan
gisirua.
30 Idio ta imamado
popouiai toman ngan
gisirua, ta ibada bret ta iposa
kemi pan Deo ngan. Ga kus
ta itei ta ibada pagisirua.
31 Tota matad pal ta tiuatai
ngan ei sai. Be ei oas sapaean
ga ila, ta tigera ei mao.
32 Ta tiposa pol ngan gid
ta tikeo, "Toa edapeai oa
ei ipaola Deo ele laulau ga
inam pagitarua, be loloda
buk ngan ele posanga!"
33 Tota ngan ado imata
toa oa, tidae ta tiluagid
mulian ga tila Ierusalem.
Idio ta tiuot pagid aluagau
sangaul igegea ede gisingada
oaeoaed padengada toa
tirourou.
34 *Ta gisirua tilongo
led posanga bedane, "Tau-
taunga, Maron idae mulian
ngan ele matenga! Ei iuot
pan Saimon o."
35 Ga kus ta gisirua
tininipu pagid ngan gid

* **24:21:** Lu 19.11, PA 1.6 * **24:24:** Ins 20.3-10 * **24:26:** Lu 9.22 * **24:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **24:27:** Sng 22.1-21, Ais 53 * **24:34:** 1Ko 15.4-5

danga toa iuot edapeai, ga
ngan ele teinga bret ta tiuatai
ngan ei sai.

Iesus iuot pagid ele aluagau
(Mateus 28.16-20, Markus 16.14-18, Ioanes 20.19-23, Panua Ato ad 1.6-8)

36 Gid aluagau tikakado
posanga toa ne maitne, be
Iesus iuot ta imadid rabu
ngan gid. Ta ikeo pagid,
"Kadonga lolo tarui aea idio
pagimi!"
37 *Be gid tikakrik ga
timataud ta tiuangga tigera
lausio eta.
38 Be ikeo pagid, "Ikamado
ga amataud ga lolomi ruan-
gada?
39 Gimi agera bageg ga aeg.
Gau tota eko. Be asibo gau ta
agera, lausio eta imedameda
ga ituatua mambe gimi agera
ngan gau ne mao."
40 Io, ikeo bedaoa ga kus ta
ipasolan ibage ga iae pagid.
41 Be lolod matua eta ngan
ei maitne, ngansa tinid igel-
gel ga timatala kapei tau. Ta
ibeta gid, "Ami annga etan-
gada ta nena?"
42 Ta tipan aea ia ikatinge
ede tilut ngan dinga.
43 Tota ibada ta ian toa
matadeai oa.
44 *Ga kus ta ikeo pagid,
"Ngan ado toaiua nama-
mado toman ngan gimi,
nakado leg posanga toa ne
motean pagimi ga bedane:
Posanga toa ngada ne ngan
gau ienono ngan Moses ele
apu, ga ngan laulau togid
panua tibada Deo iaoa, ga
ngan Laulau Baunga aea,
manta iuot tautaunga."
45 Tota ilua gid ta tiuatai
kemi ngan Deo ele laulau aea
posanga ipu.
46 Ta ikeo pagid, "Deo ele
laulau aea posanga bedane:
Kristus manta ibada ieieinga
ga imate. Be ngan ado tol aea
ta idae mulian.
47 Be ngan ei ieda, ato toa
ne manta ila ngan tuanga
Ierusalem ga ila irangrang
ngan gid alu toa ngada ne
tanoeai, ngan gid panua
manta tipul lolod ta Deo
isamum led kadonga sasat.
48 *Be gid danga toa gimi
agera ne, manta apapalongo
ngan.
49 *Be ega, gau ga nasula
danga toa Tamag iposa tau-
taunga ngan oa ga ila pag-
imi. Be gimi adio amamado
tuanga iloleai ga irangrang
ngan Deo gadae tau irobi
gimi ngan iura kapei."

Deo ibada Iesus ta idae ga ila buburiai
(Markus 16.19-20, Panua Ato ad 1.9-11)

50 Idio ta Iesus ibada ele
aluagau ta tiuot ga tila
boloma ngan tuanga Betani.
Ta isoa ibage ga idae ta
ipamatua gid.
51 Ei ipapamatua gid
maitne, be itnan gid, ta
Deo ibada ei ta idae ga ila
buburiai.
52 Tota tikor aed ga tisoa
ieda. Ga kus ta tiluagid ga

* **24:37:** Mt 14.26 * **24:44:** Lu 9.22 * **24:48:** Ins 15.27, PA 1.8 * **24:49:** Ins 14.16, 15.26, PA 1.4

tila Ierusalem, be tinid igel-
gel kapei tau.
53 Ta timamado somisomi
toa Deo ele lumaeai be tisoa-
soa Deo ieda.

Ato kemi ton Iesus Kristus
Ioanes ibode

Posanga madonga kemi aea iuot eababa

1 *Matamata ngan danga toa ngada ne led otnga, Posanga* ienono. Posanga toa ne ienono toman ngan Deo, be Posanga toa ne eine Deo.
2 Ei imamado toman ngan Deo toa matamata oa.
3 *Ngan ei, ta Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot. Be danga toa ngada ne iuot, eine iuot ngan edap eta pade mao. Iuot ngan ei kekelen.
4 *Madonga kemi ipu ienono pan, be madonga kemi toa oa, eine iman taranga ngan gid eababa.
5 *Taranga itara ngan tibur dodom, be irangrang ngan dodom iasal taranga toa oa mao.
6 *Deo isula eaba ede ga inam ieda Ioanes†.
7 Eaba toa oa inam ta ikado posanga ngan taranga toa oa. Ta ikim panua toa ngada ne tilongo ele posanga ta lolod matua ngan.
8 Ei taranga toa oa mao, be inam ngan paolanga posanga ngan taranga toa oa.
9 *Be taranga tautaunga toa itara panua toa ngada ne, tota isulug ga inam tanoeai.
10 Ei imamado tanoeai. Ngan ei, ta Deo ikado danga toa ngada ne tanoeai. Be gid panua tanoeai ad tiuatai ngan ei mao.
11 Ei ila ngan aea tuanga ipu, be ele panua tibada ei mao.
12 Be sapadua tibada ei ga lolod matua ngan ei, tota ilongean gid ga tiuot Deo ele gergeu.
13 *Gid tiuot Deo ele gergeu ngan tnad ga tamad singid mao, ga kimnga tinida aea mao, ga eaba eta ele kimnga mao pade. Be Deo kekelen ikado gid ga tiuot ele gergeu.
14 *Be Posanga iuot eababa, ta inam imamado rabu ngan gai. Ta gai agera ele taranga ga iura kapei, eine taranga ton gergeu toa kelede oa Itama isula ei ga inam. Ei iuon ngan kadonga lolo marum aea ga posanga tautaunga.
15 Ioanes ipamatua aea posanga ta ibaba ga ikeo, “Eaba toa ne, mugaeai nakeo pagimi ngan ga bedane, ‘Eaba inam muriai ngan gau, ei ieda kapei ngan gau. Ngansa ei imamado mugaeai ngan ado toaiua naot maitne.’ ”
16 Ngansa kadonga lolo marum aea iuon ngan ei.

* **1:1:** Ins 17.5, 1Io 1.1-2, PM 19.13 * **1:1:** *Posanga toa Ioanes iposaposa ngan ne, eine Kristus.* * **1:3:** 1Ko 8.6, Kol 1.16-17, Ibr 1.2 * **1:4:** Ins 5.26 * **1:5:** Ins 3.19 * **1:6:** Mt 3.1, Lu 1.13-17,76 † **1:6:** Ioanes toa ne eine Ioanes Paliliunga aea. Be Ioanes toa ibode laulau, eine Iesus ele aluagau Ioanes. * **1:9:** Ins 8.12 * **1:13:** Ins 2.11, 3.3-6, 1Pe 1.23 * **1:14:** Plp 2.7

Be ele kadonga lolo marum
aea toa ne, ei ipaore ga inam
pagita kapei tau.
17 *Ngansa apu iuot ngan
Moses ibage, ta kadonga lolo
marum aea ga posanga tau-
taunga iuot ngan Iesus Kris-
tus ibage.
18 *Mugaeai ga inam, eaba
eta igera Deo mao, be Deo toa
kelede oa, imamado Itama
isaleai, ei kekelen iaoa inasi
pagita ngan Deo.

Ioanes Paliliunga aea ipaola posanga
(Mateus 3.1-12, Markus 1.1-8, Lukas 3.1-18)

19 Ioanes ipaola posanga
ngan ado toaiua gid Iuda
tisula gid panua tenainga ad
ga gid Livai‡ ga tila pan. Gid
titnan Ierusalem ga tila ta
tibeta ei bedane, “Eao sai?”
20 Be ei iuaoa tutui pagid
be imudan posanga mao, ta
ikeo, “Gau Kristus§ mao.”
21 *Ta tibeta ei, “Be eao sai?
Eao Elaija?”
Be ikeo, “Gau mao.”
Ta tikeo, “Be eao eaba toa
bada Deo iaoa toa gai asan-
gasanga ne**?”
Be ikeo ga, “Mao.”
22 Tota tibeta ei pade be-
dane, “Be eao sai? Keo pa-
gai ta irangrang ngan akoli
posanga tutui ga ila pagid
panua toa tisula gai. Eao keo
mado ngan eao mulian?”
23 *Ta ikoli posanga lalaede
mambe Aisaia toa ibada
Deo iaoa mugaeai ikeo
ngan ga bedane, “Gau
eaba toa nababa ngan
tibur modamodanga bedane,
‘Apatutui Maron ele edap.’ ”
24 Be gid panua toa ti-
betabeta Ioanes oa, gid Parisi
tisula gid ga tila pan.
25 Ta tibeta ei bedane,
“Oangga eao Kristus mao, ga
Elaija mao, ga eaba toa ibada
Deo iaoa mao, ikamado ga
eao paliliu gid panua?”
26 Ta Ioanes ikoli led
posanga bedane, “Gau na-
paliliu gid panua ngan eau,
be eaba ede imadid rabu
ngan gimi, gimi aoatai ngan
ei mao.
27 *Eaba toa oa ga inam
muriai ngan gau, be iran-
grang ngan napola ele su aea
oaro mao, ngansa ei iasal gau
tau.”
28 Be gid kadonga toa oa
iuot Betani ngan eau Ior-
dan isal iadag, ngan tibur
toa Ioanes ipaliliu gid panua
ngan.

Iesus ei Sipsip kakauede ton Deo

29 *Ngan ado sae, Ioanes
igera Iesus ilalala ga inam
pan ta ikeo, “Ega, eine Sip-
sip kakauede ton Deo. Ei
isamum kadonga sasat togid
panua tanoeai.

* **1:17:** IM 34.28, Ro 6.14 * **1:18:** IM 33.20, Ins 6.46, 1Ti 6.16 ‡ **1:19:** Gid Livai eine lum ede ngan gid Israel, be Deo isio gid ngan kadonga naurata tenainga aea. § **1:20:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **1:21:** Lo 18.15, 18, Mt 11.14 ** **1:21:** Mugaeai Moses ikeo ga eaba ede ga inam muriai ta ibada Deo iaoa, ta gid Iuda tisangasanga ei. Gera posanga ngan Lo 18.15. * **1:23:** Ais 40.3 * **1:27:** Ins 1.15 * **1:29:** Ais 53.6-7, 1Pe 1.18-19 * **1:30:** Ins 1.15

30 *Eaba toa ne, mugaeai
nakeo ngan ei bedane, ‘Eaba
inam muriai ngan gau, ei
ieda kapei ngan gau. Ngansa
ei imamado mugaeai ngan
ado toaiua naot maitne.’
31 Be gau pade natalin-
galinga ngan ei. Be napaliliu
gid panua ngan eau ta iran-
grang ngan gid panua Israel
tiuatai kemi ngan ei.”
32 *Be Ioanes ipamatua
aea posanga ta ikeo bedane,
“Gau nagera Itautau Tutui
isulug buburiai ga inam
mambe man barur, ta idio
imado ngan ei.
33 Gau pade natalingalinga
ngan ei. Be Deo toa isula gau
ngan paliliunga gid panua
ngan eau, ikeo pagau be-
dane, ‘Oangga eao gera Itau-
tau Tutui isulug ga inam pan
eaba ede ta idio imado ngan
ei, eine eaba toa oa ga ipaliliu
gid panua ngan Itautau Tu-
tui.’
34 *Be gau nagera gid
danga toa ne ngan matag, ta
napamatua eaba toa oa aea
posanga ta nakeo ga ei Deo
Inat.”

Matamata panua tol tiuot aluagau ton Iesus

35 Ngan ado sae Ioanes
imadmadid toa eoa pade
toman ngan ele aluagau rua.
36 Be igera Iesus ilalala ga
ila ta ikeo, “Ega, eine Sipsip
kakauede ton Deo.”
37 Io, aluagau toa rua oa
tilongo ei iposa toa bedaoa ta
tila tinasi Iesus.
38 Be Iesus ipul imata ta
igera gisirua tinasi ei, ta
ibeta gid bedane, “Gimi akim
saoa?”

Ta tikeo pan bedane,
“Rabai, eao mamado sida?”
Be posanga idil toa ne
“Rabai” ipu mambe Eaba
Paoatainga aea.
39 Ta ikeo pagisirua,
“Anama ta agera.”

Tota gisingada tila ta tigera
luma toa ei imamado ngan,
ta gisingada tidio timamado
ngan ado toaiua. Eiua lailai
ngan ado imata pange.
40 *Be eaba ede ngan
gisirua eine Andreas toa
Saimon Petrus itar kakau.
Mugaeai gisirua tilongo
Ioanes iposa ngan Iesus, ta
tinasi ei.
41 Be Andreas itnan Iesus
ga kus ta ila tutui ngan ilonga
itar kapei Saimon, ta ikeo
pan bedane, “Gai aot ngan
Mesaia na.” Posanga idil
toa ne “Mesaia” ipu mambe
Kristus.
42 *Ta Andreas ibada ei ga
ila pan Iesus.

Idio ta Iesus igera ei ta
ikeo, “Eao Saimon, Ioanes
inat. Be labone ga ila,
gid panua ga tiuato edam
Sipas.” Edaeda toa ne ipu
eine lalaede mambe Petrus.††

Iesus ibaba Pilip ga Nataniel

43 Ngan ado sae Iesus
iuangga ila Galili, ta igera
Pilip ta ikeo pan bedane,
“Nasi gau.”

* **1:32:** Mt 3.16 * **1:34:** Mt 3.17 * **1:40:** Mt 4.18-20 * **1:42:** Mt 16.18
†† **1:42:** Edaeda toa rua ne *Sipas ga Petrus ipu eine pat.*

44 Be Pilip, ei tuanga Bet-
saida aea. Eine Andreas ga
Petrus led tuanga.

45 *Idio ta Pilip iuot pan
Nataniel ta ikeo pan, “Gai
aot pan eaba toa Moses ibode
ngan ei ngan laulau apu aea
ga gid panua tibada Deo iaoa
pade tibode ngan ei. Ei Iesus
Nasaret aea, Iosep inat.”

46 Be Nataniel ikeo pan
bedane, “Irangrang ngan
danga eta kemi iuot Nasaret
pade?”

Ta Pilip ikeo, “Nam ta
gera.”

47 Idio ta Iesus igera
Nataniel ilalala ga inam ta
ikeo ngan ei bedane, “Ega,
eine eaba tautaunga ede
Israel aea. Kadonga eta
pakakanga aea ienono pan
mao.”

48 Ta Nataniel ibeta ei be-
dane, “Eao oatai ngan gau
madongan?”

Ta Iesus ikeo pan bedane,
“Mugaeai ngan Pilip ibaba
go, nagera eao mamado abei
fik ipuiai.”

49 *Ta Nataniel ikeo pan be-
dane, “Eaba paoatainga am,
eao Deo Inat, ga eao Maron
kapei togai Israel.”

50 Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Nakeo ga
nagera go abei fik ipuiai, ta
ngan ipu toaine eao lolom
matua ngan gau na? Muriai
eao ga gera danga kapeipei
iasal danga toa ne.”

51 *Ta ikeo pade bedane,
“Nakeo tautaunga pag-
imi, gimi ga agera bubur
ipokakai, ta gid anggelo ton
Deo tidae ga tisulug pan Eaba
Inat.”

2

Iesus ipul eau ga iuot oain ngan tuanga Kena

1 Ngan ado tol aea,
eaneannga oainga aea iuot
ngan tuanga Kena ngan
tibur Galili. Be Iesus itna
imamado toa eoa pade.

2 Be tibaba Iesus asingada
ele aluagau ngan eaneannga
toa oa pade.

3 Idio ta oain kus, ta Iesus
itna ikeo pan bedane, “Gid
panua ad oain kus.”

4 *Be Iesus ikeo pan
bedane, “Taine kapei, eine
danga eta togau mao. Gau
leg ado imata inam maitne.”

5 Idio ta itna ikeo pagid
paeaeanga bedane, “Saoa
danga ikeo pagimi ngan
kadonga, gimi akado.”

6 Be ulo kapeipei eau aea
lima ga ede ienono boloma.
Gid ulo toa oa timan gid
Iuda led sigiringa aea ngan
nasinga led apu. Gid kelede
kelede eine irangrang ngan
galen sangaul rua mao san-
gaul tol.

7 Idio ta Iesus ikeo pagid
bedane, “Anonoi gid ulo toa
na ngan eau.” Tota tinonoi
ga iuon kemi iaoai.

8 Ga kus ta ikeo pagid, “Aed
kauteta ta abada ga ila pan

* **1:45:** Lo 18.18, Ais 7.14, 9.6, Jer 23.5, Ese 34.23 * **1:49:** Mt 14.33, 16.16, Mk 3.11 * **1:51:** OM 28.12 * **2:4:** Ins 7.30, 8.20

eaba toa imuga ngan eaneannga.”

Io, tota tibada ga ila pan.

9 Be eau toa oa ipul ei ga iuot oain o. Ta eaba toa imuga ngan eaneannga oa itoba imana. Be iuatai ngan oain toa oa inam sida ga inam mao. Be gid paeaeanga toa tied oa tiuatai. Tota eaba toa imuga ngan eaneannga oa ibaba eaba oainga aea ga ila pan

Eaba toa imuga ngan eaneannga itoba oain imana.

10 ta ikeo, “Somisomi gid panua tibada oain kemi ga imuga, be oangga panua tiun ga itara gid, ga kus ta tibada oain kemi tau mao ga ila pagid. Be eao dol oain kemi toa na ga irangrang ngan patautene.”

11 Io, uisinga toa Iesus ikado ngan tuanga Kena oa, eine iman kilala be imuga ngan gid uisinga padengada toa ikado muriai. Ngan kadonga toa oa, ipasolan iura ga ele taranga kapei, ta ele aluagau lolod matua ngan ei.

12 *Ga kus ta isulug ga ila ngan tuanga Kapernaum toman ngan itna ga itar kakakau ga gid ele aluagau. Ta tidio toa eoa irangrang ngan ado pidaede.

Iesus isere panua tiboko ngan pat aea badanga Deo ele lumaeai
(Mateus 21.12-13, Markus 11.15-17, Lukas 19.45-46)

13 *Be gid Iuda led eaneannga Pasova aea inam boloma. Ta Iesus ilalala ga ila Ierusalem.

14 Be gadudunga ngan Deo ele luma aea ala, igera gid panua tilongean gid bulmakao ga sipsip ga gid man barur ta panua tiuolol. Be panua padengada timamado popouiai ta tilaumalile ngan gid pat.

15 Idio ta Iesus ibada oaro ta ikado ga iman muinga aea, ta isere gid panua toa ngada oa toman ngan led sipsip ga bulmakao ta tiuot ga tila gaot. Be ipul popou togid panua tilaumalile ngan pat, ta led pat ibilin alele.

16 Ta ikeo pagid panua toa tilongean gid man barur bedane, “Abada gid danga toa ne ga ila. Irangrang ngan gimi akado Tamag ele luma ga iman luma oalo aea mao!”

17 *Be ele aluagau matad nanan posanga ienono ngan Deo ele laulau ga bedane, “Gau lolog ikim tau lem luma, ta kimnga toa ne

* **2:12:** Mt 4.13 * **2:13:** IM 12.1-27 * **2:17:** Sng 69.9

eine mambe dinga ianean
lologeai.”
18 Idio ta gid Iuda ad
madidnga tibeta ei bedane,
“Eao ga pasolan gai mambe
edam kapei ngan kadonga
toa bedane madongan?
Kado uisinga eta ta iman
kilala!”
19 *Be Iesus ikoli led
posanga bedane, “Arepe Deo
ele luma toa ne, ta gau ga
napagun mulian ngan ado
tol.”
20 Be gid Iuda tikeo,
“Madongan? Deo ele luma
toa ne, tipasala ngan aea rai
sangaul pange igegea lima
ga ede. Be eao keo ga pagun
mulian ngan ado tol?”
21 *Be luma toa Iesus ipos-
aposa ngan oa, eine ei itin.
22 *Tota muriai ngan
ele daenga mulian ngan
matenga, gid aluagau matad
nanan posanga toa mugaeai
ei ikado. Ta lolod matua
ngan posanga ienono ngan
Deo ele laulau toman ngan
posanga toa Iesus ikado ngan
ei mulian.

Iesus iuatai kemi ngan panua toa ngada ne lolod

23 *Iesus imamado maitne
Ierusalem ngan eaneannga
Pasova aea, be panua busa
tigera gid uisinga iman ki-
lala toa ei ikakado, ta lolod
matua ngan ei ieda.
24 Be Iesus iadi gid mao,
ngansa ei iuatai motean
ngan panua toa ngada oa.
25 Ga pade, ele ipu eta
ngan eaba eta ipalongo ei
ngan gid panua led kadonga
mao, ngansa ei iuatai ngan
saoa danga ienono panua
lolodeai.

3

Iesus ipaoatai Nikodemus

1 *Be eaba ede Parisi aea
ieda Nikodemus imamado.
Ei madidnga kapei ede togid
Iuda.
2 Eaba toa ne ila pan Iesus
bong ta ikeo pan bedane,
“Eaba paoatainga am, gai
aoatai mambe Deo isula
go ga nam mambe eaba
paoatainga aea. Ngansa
irangrang ngan eaba eta
sapaean ikado gid uisinga
iman kilala mambe eao
kakado ne mao. Be oangga
Deo imamado toman ngan
ei, ta io.”
3 *Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Naposa
tautaunga pago, oangga
sai aea poponga parua aea
mao, irangrang ngan ibada
madonga Deo ibageai mao.”
4 Ta Nikodemus ikeo pan,
“Oangga eaba iuot eaba
kapei, eine ga tipopo ei pade
madongan? Irangrang ngan
idudunga itna iapai, ta ipopo
ei pade?”
5 *Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Nakeo
tautaunga pago, oangga eaba
eta aea poponga ngan eau
kekelen, be ngan Itautau
Tutui mao, eine ga irangrang

* **2:19:** Mt 26.61, 27.40 * **2:21:** 1Ko 6.19 * **2:22:** Lu 24.6-8, Ins 12.16 * **2:23:** Ins 7.31 * **3:1:** Ins 7.50, 19.39 * **3:3:** Mt 18.3, 1Pe 1.23 * **3:5:** Ese 36.25-27

ngan ibada madonga Deo
ibageai mao.
6 *Saoa danga eababa tipa-
pot eine danga togid eababa,
be saoa danga Itautau Tutui
ipapot, eine danga ton Itau-
tau Tutui.
7 Eao kamado kakrik ngan
gau nakeo ga gimi manta ami
poponga parua aea?
8 Somisomi rai ilele ga
inam ta ila ngan tibur isaoa
ikim ila ngan. Ta eao longo
ele tandanga, be oatai ngan
inam sida mao ga ila sida
mao pade. Be Itautau Tutui
ele naurata tota bedaoa.
Gimi agera ngan matami
mao, be ikakado gid panua
ga tiuot pau.”
9 Ta Nikodemus ibeta ei be-
dane, “Gid danga toa ne iran-
grang ngan iuot madongan?”
10 Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Eao eaba
paoatainga am togid Israel,
be oatai ngan gid danga toa
ne mao?
11 Nakeo tautaunga pago,
gai aposa ngan saoa danga
gai aoatai ngan, ga apalongo
ngan saoa danga gai agera,
be lolomi matua ngan lemai
posanga mao.
12 Gau naposa pagimi ngan
danga tanoeai aea, be lolomi
matua ngan mao. Ta oangga
nakeo pagimi ngan danga
buburiai aea, eine ga lolomi
matua ngan madongan?
13 Mugaeai ga inam, eaba
eta idae ga ila buburiai
mao. Be Eaba Inat toa isulug
buburiai ga inam, ei kekelen
idae ga ila ta irangrang ngan
iaoa inasi ngan.
14 *Lalaede mambe Moses
ipakantutu mota aea namer
ga idae ngan abei ngan tibur
modamodanga mugaeai*,
eine ga tipakantutu Eaba
Inat toa bedaoa pade.

“Eine ga tipakantutu Eaba Inat toa bedaoa pade.”

15 *Toa bedaoa ta sapadua
lolod matua ngan ei, gid ga
tibada madonga kemi somi-
somi ga ilalala ga ila.
16 *“Ngansa Deo ilolo ikim
tau panua toa ngada ne
tanoeai, ta ilongean Inat
toa kelede oa, ta oangga sai
ilolo matua ngan ei, eine ga
irangrang ngan iduaea mao.
Be ei ga ibada madonga kemi
somisomi ga ilalala ga ila.
17 *Ngansa Deo isula Inat
ga inam tanoeai ngan panas-
nga gid panua mao. Be isula
ei ga inam ngan badanga gid
mulian.
18 *Oangga sai ilolo matua

* **3:6:** Ins 1.13 * **3:14:** Ins 8.28, 12.32-34 * **3:14:** Mugaeai mota papaeamao tingotngot gid Israel ngan tibur modamodanga, be Deo ikeo pan Moses ngan ikado mota aea namer bras, ta oangga sai imata inono mota toa oa, eine itin iuot kemi. Gera posanga ngan Nam 21.4-9. * **3:15:** Ins 20.31 * **3:16:** Ins 3.36, 10.28, Ro 5.8, 8.32, 1Io 4.9-10 * **3:17:** Lu 19.10 * **3:18:** Ins 5.24

ngan ei, eine ga imadid ngan
posanga mao. Be sai ilolo
matua ngan ei mao, Deo irau
posanga motean ngan aea
panasnga na. Ngansa ei ilolo
matua ngan Deo Inat toa
kelede ne ieda mao.
19 *Ngan ipu ga oaine
ta Deo ipamadid gid ngan
posanga. Ngansa ele taranga
isulug ga inam tanoeai na,
be gid panua tikim tau
madonga dodom aea. Be
tikim Deo ele taranga mao,
ngansa gid led kadonga
papaeamao.
20 Ngansa panua toa ngada
ne tikakado kadonga pa-
paeamao, gid timan taranga
aea isat, ta tinam tiuot ngan
taranga mao. Ngan kado ta
led kadonga iuot masaeai.
21 Be oangga sai inasi
posanga tautaunga, ei inam
idudunga ngan taranga, ta
irangrang ngan gid panua
tigera kemi mambe saoa
danga ei ikakado, eine ikado
ngan Deo iura.”

Ioanes Paliliunga aea iposa ngan Iesus ei sai

22 *Ga kus ta Iesus asin-
gada ele aluagau tila ngan
tibur kapei Iudea. Be toa eoa
idio imamado toman ngan
gid ta ipaliliu gid panua.
23 Be Ioanes pade ipaliliu
gid panua ngan tibur ieda
Ainon boloma ngan tuanga
Salim. Ngansa tibur toa oa
aea eau busa, ta gid panua
tilagalaga pan ngan badanga
paliliunga.
24 Be ngan ado toaiua,
Ioanes idudunga ngan luma
panasnga aea maitne.
25 Idio ta aoa kaukau iuot
rabu ngan gid aluagau ton
Ioanes ga eaba ede Iuda aea.
Gid aoad isokangai ngan apu
aea nasinga ngan sigiringa
tinid aea muk.
26 Ga kus ta tila pan Ioanes
ta tikeo, “Eaba paoatainga
am, eaba toa mugaeai ima-
mado toman ngan eao ngan
eau Iordan isal iadag toa
eao paola posanga ngan ei,
ei tota ipaliliu gid panua,
be panua toa ngada oa tila-
galaga pan.”
27 Ta Ioanes ikoli led
posanga bedane, “Irangrang
ngan eaba ibada danga eta
sapaean mao. Manta Deo toa
imamado buburiai oa ibada
pan.
28 *Be gimi alongo posanga
nakeo ngan gau mulian mu-
gaeai ga bedane, ‘Gau Kris-
tus† mao. Be Deo isula gau ta
namuga ngan ei.’
29 Ngan eaneannga oainga
aea, eaba toa iuai taine, ei
kekelen ieda kapei, ngansa ei
taine toa oa iadaoa. Be eaba
oainga aea ele aluagau imad-
madid boloma ta itin igelgel
ngan longonga ilinge. Tota
leg tingelgel toa ne ila iuot
lai.
30 Eaba toa oa manta ieda
iuot kapei, be gau edag isu-
lug gadio.
31 *“Eaba isulug buburiai
ga inam, ei gadae ngan
danga toa ngada ne. Be eaba

* **3:19:** Ins 1.5, 9, 8.12 * **3:22:** Ins 4.1-2 * **3:28:** Mt 11.10, Ins 1.20 † **3:28:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **3:31:** Ins 8.23

imamado tanoeai, ei eaba
tanoeai aea ta iposaposa
ngan gid danga tanoeai aea.
Be eaba isulug buburiai ga
inam, ei gadae ngan danga
toa ngada ne.
32 *Ei ipaola posanga ngan
saoa danga igera ga ilongo,
be eaba eta ilolo matua ngan
ele posanga mao.
33 Be oangga sai ilongo ga
ikisi matua ele posanga, eine
ipasolan mambe Deo ei eaba
posanga tautaunga aea.
34 Ngansa eaba toa Deo
isula ei ga inam ne, ei
ikakado Deo ele posanga.
Ngansa Deo ibada Itautau
Tutui kautede ga ila pan
mao. Eine Itautau Tutui
ienono pan kapei tau.
35 *Deo Tamada ikim tau
Inat, ta idol danga toa ngada
ne ga idae ibageai.
36 *Oangga sai ilolo matua
ngan Inat, ei ibada madonga
kemi somisomi ga ilalala ga
ila. Be oangga sai inasi Inat
ele posanga mao, ei iran-
grang ngan ibada madonga
kemi somisomi mao. Eine
Deo ga ilolo bake ngan ei ta
ipanas ei."

4

Iesus iposa toman ngan taine ede Samaria aea

1 *Idio ta gid Parisi tilongo
mambe Iesus ipaliliu panua
busa ta ikado ga tiuot ele alu-
agau. Be panua toa ne dabad
iasal gid panua toa Ioanes
ipaliliu gid.
2 Be tautaunga Iesus
ipaliliu gid panua mao, be
ele aluagau tikakado.
3 Io, Iesus iuatai mambe
gid Parisi tilongo ngan ei toa
bedaoa, ta itnan tibur Iudea
ta iluai mulian Galili.
4 Be ei manta ilalala rabu
ngan tibur Samaria.
5 *Ilalala ga ila ta iuot ngan
tuanga ede togid Samaria
ieda Sikar. Tuanga toa oa
boloma ngan tano toa mu-
gaeai Iakop ipan ga iman
inat Iosep ele.
6 Be eaumata ede ton
Iakop ienono toa eoa. Iesus
itin imanggolenga ngan
lalalanga, ta idio imado
boloma ngan eaumata toa
oa. Eine ado imata boloma
ngan arobad.
7 Be taine ede Samaria aea
inam ngan ednga eau, ta
Iesus ikeo pan bedane, "Bada
eau ga inam naun."

* **3:32:** Ins 3.11 * **3:35:** Mt 11.27, Ins 5.20 * **3:36:** Ins 3.16-18, 1Io 5.12 * **4:1:** Ins 3.22 * **4:5:** OM 33.19, Jos 24.32

Taine ede Samaria aea inam ngan ednga eau.

8 Be ele aluagau tila tuangai ngan annga aea olnga.

9 *Io, taine Samaria aea ikeo, “Eao eaba Iuda am, be gau taine Samaria ag. Be eao kamado keo pagau ngan napan am eau?” Taine toa oa ikado posanga toa bedaoa ngansa somisomi gid Iuda tiluplup ga tiposaposa toman ngan gid Samaria mao.

10 *Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Man ga eao oatai ngan Deo ele tenainga, ga eaba toa ibeta eao ngan pannga aea eau. Toa bedaoa ta eao ga beta ei, ta ei ga ibada eau madonga kemi aea pago.”

11 Ta taine toa oa ikeo, “Maron, eao lem ulo eta ngan ednga eau mao. Be eaumata toa ne isulug ga ila gadio tau. Tota eao ga bada eau madonga kemi aea na sida?

12 *Kado eao oangga easal tibumai Iakop toa ipan eaumata toa ne pagai. Ei ga ele gergeu ga ele masilau mud tiunun ngan eaumata toa ne.”

13 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Sapadua tiun eau toa ne eine ga marumian gid pade.

14 *Be oangga sai iun ngan eau toa gau nabada pan, eine ga irangrang ngan marumian ei pade mao. Eau toa gau nabada pan, eine ga iuot mambe eaumata ienono iloleai ta buk ga buk ga idaedae, ta ibada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.”

15 Ta taine toa oa ikeo pan bedane, “Maron, bada eau toa na pagau, ta irangrang ngan marumian gau pade mao ga nanaganagam nene ngan ednga eau mao pade.”

16 Ta Iesus ikeo pan bedane, “La baba adaoam ta gimirua anam.”

17 Be taine toa oa ikoli ele posanga bedane, “Gau adaoag mao.”

Ta Iesus ikeo, “Patautene keo ga adaoam mao, eine tautaunga.

18 Ngansa mugaeai ga inam, eao oai palima, be eaba toa labone gimirua amamado, eine eao adaoam mao. Lem posanga toa ne tautaunga.”

19 Ta taine toa oa ikeo pan bedane, “Maron, patautene

* **4:9:** Esr 4.1-5 * **4:10:** Ins 7.37-38, PM 21.6 * **4:12:** Ins 8.53 * **4:14:** Ins 6.35

nagera mambe eao eaba ede
bada Deo iaoa.
20 *Be keo pagau, gai
tibutibumai somisomi tilu-
plup ngan lusi ga oaine
ta tiraring. Be gimi Iuda
aoangga Ierusalem eine
tibur tautaunga toa manta
tararing ngan.”
21 Ta Iesus ikeo pan
bedane, “Taine, eao manta
lolom kelede ngan leg
posanga ga bedane: Ngan
ado ede iuangga inam, gimi
panua ga araring ga ila pan
Tamada ngan lusi toa ne mao
ga toa Ierusalem mao pade.
22 *Gimi Samaria araring
ngan Deo be aoatai ngan ei
mao. Be gai Iuda araring
ngan Deo toa aoatai ngan ei,
ngansa Deo ele edap ngan
badanga mulian gid panua
eine ienono pagai Iuda.
23 Be ngan ado ede iuangga
iuot, gid panua toa tiuangga
tiraring tautaunga, eine
ga tiraring pan Tamada
ngan Itautau Tutui iura
ga posanga tautaunga. Be
ado toa ne iuot pataute ne.
Ngansa Tamada ikim gid
panua toa bedane tiraring
ngan ei.
24 *Deo itin eta mao, be ei
itautau. Ta gid panua tirar-
ing ngan ei, manta tiraring
ngan Itautau Tutui iura ga
posanga tautaunga.”
25 Ta taine toa oa ikeo
pan bedane, “Gau naoatai
mambe Mesaia* ga inam.
Eine eaba toa tiuato ei Kris-
tus. Ta oangga inam, ei ga
iaoa inasi kemi pagai ngan
danga toa ngada ne.”
26 *Ta Iesus ikeo, “Eine gau
tota eko, gau toa naposaposa
toman ngan go.”
27 Io, mole mao ele alua-
gau tinam tiuot, be timatala
ngansa tigera ei iposaposa
toman ngan taine toa oa. Be
eta ngan gid ibeta ei ngan
ikim saoa mao, ga ngan ipu
isaoa iposa toman ngan ei oa
mao pade.
28 Tota taine toa oa itnan
ele ulo eau aea ga idio, ta
iluai mulian ga ila tuangai ta
ikeo pagid panua bedane,
29 “Anam ta agera eaba ede
ikeo pagau ngan danga toa
ngada ne gau nakakado mu-
gaeai. Kado eaba toa ne Kris-
tus?”
30 Tota titnan tuanga ta
tilalala ga tila pan Iesus.
31 Be gid aluagau tikeo pan
bedane, “Eaba paoatainga
am, ean teta bua.”
32 Be ikeo pagid, “Gau ag
annga ede pade, be gimi
aoatai ngan mao.”
33 Be ele aluagau tiposa pol
ngan gid bedane, “Kado eaba
eta ipan aea annga?”
34 *Ta Iesus ikeo pagid,
“Gau ag annga eine ngan
nasinga kimnga ton Eaba toa
isula gau ga nanam ga na-
pasala ele naurata.

* **4:20:** Lo 12.5-14, Sng 122.1-5 * **4:22:** 2Kin 17.29-41, Ais 2.3, Ro 9.4-5 * **4:24:** Ro 12.1, 2Ko 3.17, Plp 3.3 * **4:25:** Posanga idil toa *Mesaia ne eine posanga Ibru, be Kristus eine posanga Grik. Posanga idil toa rua ne ipu lalaede. Gera palongonga ngan Mt 1.16.* * **4:26:** Mk 14.61-62 * **4:34:** Ins 6.38 * **4:35:** Lu 10.2

35 *Gimi akeo ga taiko
pange ienono maitne, ga kus
ta taiko annga aea badanga
iuot. Be gau nakeo pagimi,
matami idae ta agera kemi
gid dadanga. Patautene gid
panua tilalala ga tinam, gid
mambe annga imatua kemi
ngan badanga na.
36 Eaba iboko ngan annga
aea badanga, ei ibada aea ol-
nga. Ei ipaluplup gid annga
itautau ngan madonga kemi
somisomi ga ilalala ga ila.
Toa bedaoa ta eaba iarum
annga ga eaba ibabada an-
nga, gisirua tiluplup ga tinid
igelgel.
37 Ngansa posanga idil
toa panua tikeokeo ngan
ne, eine iuot tautaunga ga
bedane, 'Eaba ede iarum
annga dadangai, be eaba ede
pade ibada annga itautau.'
38 Gau nasula gimi ga ala
ngan badanga annga toa mu-
gaeai gimi aboko eta ngan
mao. Panua padengada ti-
boko ngan. Be gimi ala
abada annga toa iuot ngan
gid led naurata."
39 Io, panua Samaria ad
busa ngan tuanga toa oa
tilongo taine toa oa ele
posanga bedane, "Eaba toa
ne ikeo pagau ngan danga
toa ngada ne nakakado
mugaeai." Tilongo bedaoa
ta lolod matua ngan Iesus.
40 Tota gid Samaria tila
pan ta tibeta ei ngan idio
imado toman ngan gid, ta
idio imado pagid irangrang
ngan ado rua.
41 Be panua busa pade ti-
longo Iesus ele posanga ta
lolod matua ngan ei.
42 *Idio ta tikeo pan taine
toa oa bedane, "Gai alongo
eao lem posanga ngan ei, be
lolomai matua ngan ei ngan
ipu toaine kekelen mao.
Ngansa patautene alongo ele
posanga ta aoatai mambe
eaba toa ne, tautaunga ibada
mulian panua toa ngada ne
tanoeai."

*Iesus ikado kemi madid-
nga ele gergeu*

43 Ado rua ila ga kus ta
Iesus itnan tuanga toa oa ta
ila Galili.
44 *Be mugaeai Iesus
ipaola posanga ngan ei
mulian ga bedane, "Oangga
eaba ibada Deo iaoa ngan ele
tuanga ipu, eine ga tilolon
ngan ei mao."
45 *Io, ila iuot Galili, ta gid
Galili tinid igelgel sapaean
ngan badanga ei. Ngansa
gid pade tila Ierusalem ngan
eaneannga toa oa, ta tigera
danga toa ngada oa ei ikado
toa eoa.
46 *Idio ta iluai mulian
ngan tuanga Kena ngan tibur
kapei Galili. Mugaeai ipul
eau ga iuot oain toa eoa.
Be ngan tuanga Kapernaum,
maron kapei ele madidnga
ede inat idibal.
47 *Be madidnga toa oa
ilongo mambe Iesus itnan
Iudea ga inam iuot Galili, ta
ila pan ta ibeta ei ngan isulug
ga inam ta ikado kemi inat,
ngansa teta pade ta imate.

* **4:42:** 1Io 4.14 * **4:44:** Mt 13.57 * **4:45:** Ins 2.23 * **4:46:** Ins 2.1-11
* **4:47:** Mt 8.5-6

48 *Ta Iesus ikeo pan,
“Oangga gimi agera gid
uisinga ga kilala mao, eine
ga lolomi matua mao.”
49 Be madidnga toa oa ikeo,
“Maron, sulug ga nam man-
manae! Kado natug imate.”
50 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao
la. Natum itin kemi o.”
Tota madidnga ilolo matua
ngan ele posanga pan, ta
iluai mulian ga ila.
51 Io, ei iladlado edapeai
maitne, be ele paeaeanga tila
tiuot pan ta tikeo ga, “Natum
itin kemi o!”
52 Ta ibeta gid ngan ado
imata pida itin iuot kemi. Ta
tikeo, “Made lailai ngan ado
imata kelede itin oanaoana
toa oa kus.”
53 Tota gergeu itama iuatai
mambe inat iuot kemi tu-
tui ngan ado imata toa Iesus
ikeo pan bedane, “Natum
itin kemi o.” Tota asingada
ele luma lolo, lolod matua
ngan ei.
54 *Be uisinga toa iman ki-
lala ne, eine Iesus ele uisinga
parua aea muriai ngan itnan
Iudea ga inam idio Galili.

5

Iesus ikado kemi eaba ede ngan liu tiuato Betesda

1 Ado edengada muriai,
Iesus ilalala ga ila Ierusalem
ngan eaneannga ede raring
aea togid Iuda.
2 Be ngan tuanga
Ierusalem liu ede ienono,
tiuato ieda Betesda ngan
posanga Ibru. Liu toa oa
ienono boloma ngan tuanga
aea atama toa gid sipsip
tidudunga ngan. Be palata
lima imadmadid isaleai.
3-4 Be ngan gid palata toa
oa gid panua busa ad dibala
timamado. Edengada matad
ikilakila ga padengada aed
imatemate ga baged imatem-
ate.*
5 Be eaba ede, dibala ikado
ei ga irangrang ngan aea rai
sangaul tol igegea lima ga tol.
6 Iesus igera eaba toa oa
ienono ta iuatai mambe aea
dibala ikakado ei mole tau.
Ta ibeta ei bedane, “Eao kim
tinim iuot kemi na?”
7 Ta dibala tamad ikeo,
“Maron, gau leg eaba eta
ngan luanga gau ga nasu-
lug eauiai mao. Somisomi
oangga eau buk ga buk ga
idaedae, eaba ede pade ga
imuga ngan gau ta isulug.”
8 *Be Iesus ikeo pan, “Dae
madid. Bada lem moe ta
lalala.”
9 Io, mole mao eaba toa oa
itin iuot kemi ta ibada ele
moe ta ilalala.
Be kadonga toa oa iuot
ngan Ado Earainga aea.
10 *Ta gid Iuda ad ma-
didnga tikeo pan eaba toa
itin iuot kemi oa bedane,
“Eao kamado bisi lem moe?
Labone eine ado Earainga

* **4:48:** Ins 2.18, 1Ko 1.22 * **4:50:** Mt 8.13 * **4:54:** Ins 2.11 * **5:3-4:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: *Gid dibala toa oa tisangasanga eau buk ga buk,* 4 *ngansa tiuangga pateatea anggelo ede ton Maron ga isulug ta imalango ngan eau toa oa ta buk ga idae, ta oangga sai idug ga imuga eauiai, eine ga itin iuot kemi.* * **5:8:** Mt 9.6 * **5:10:** Neh 13.19, Jer 17.21-22

aea! Lem kadonga toa ne
itutui mao.”
11 Ta ikeo, “Eaba toa ikado
ga tinig iuot kemi ne ikeo pa-
gau bedane, ‘Bada lem moe
ta lalala.’ ”
12 Ta tibeta ei, “Eaba sai
toa ikeo pago ngan bada lem
moe ta lalala?”
13 Be eaba toa itin iuot
kemi oa iuatai ngan Iesus
ei eaba sai mao, ngansa ei
ilim ga idudunga toa ipom
lolodeai oa.
14 Idio ga muriai Iesus ig-
era ei gadudunga ngan Deo
ele luma aea ala, ta ikeo pan,
“Ega, tinim ta iuot kemi na.
Be kado kadonga sasat pade
mao. Ngan kado ta kadonga
eta kulupu ga kulupu tau
iuot ngan go.”
15 Ga kus ta eaba toa oa ila
ikeo pagid madidnga togid
Iuda mambe eaba toa ikado
ga itin iuot kemi, eine Iesus.
16 Be ngan ado toaiua ga
ila, gid Iuda ad madidnga
timan Iesus aea isat, ngansa
ei ikakado gid kadonga toa
oa ngan Ado Earainga aea.
17 Idio ta Iesus ikeo
pagid bedane, “Gau Tamag
ikakado naurata somisomi
ga irangrang ngan labone,
be gau pade nakakado
naurata.”
18 *Ngan ipu toaine gid
Iuda ad madidnga tiparpar
tau ngan ilonga edap eta
ngan pamatenga ei. Ngansa
ei itnan led apu ngan Ado
Earainga aea kekelen mao,
be ikeo ga Deo ei Itama pade.
Ta ngan kadonga toa ne idol
ei mulian ga iuot lalaede
mambe Deo.

Deo Inat ieda kapei ngan peinga mulian gid matemate

19 *Iesus ikoli led posanga
bedane, “Nakeo tautaunga
pagimi, Deo Inat irangrang
ngan ikado danga eta ngan
ei kekelen ele kimnga mao.
Be saoa danga ei igera Itama
ikakado, eine ikakado gid
kadonga toa oa kekelen.
Ngansa saoa kadonga Itama
ikakado, eine Inat pade
ikakado lalaede toa bedaoa.
20 Ngansa Itama ikim tau
Inat ta ipasolan ei ngan
danga toa ngada ne ei
ikakado. Be ei ga ipasolan ei
ngan gid naurata padengada
kapeipei toa iasal gid nau-
rata ikakado mugaeai. Be
gimi ga agera gid naurata toa
ne ta amatala ngan.
21 Ngansa Itama ipei mu-
lian gid matemate ta ikado ga
matad bibita. Be lalaede toa
bedaoa, Inat pade irangrang
ngan isio panua sapadua toa
ei ikim, ta ikado ga matad
bibita.
22 *Ga pade, Itama ipama-
did eaba eta ngan posanga
mao. Be naurata toa ngada
oa ngan pamadidnga gid
panua ngan posanga, eine
idol ga idae Inat ibageai.
23 *Toa bedaoa ta panua
toa ngada ne ga tilolon ngan
Inat lalaede mambe tilolon
ngan Itama. Oangga sai
ilolon ngan Inat mao, eine ga

* **5:18:** Mt 26.4, Ins 7.1, 10.30 * **5:19:** Ins 5.30 * **5:22:** Ins 5.27, PA 10.42
* **5:23:** Plp 2.10-11, 1Io 2.23

ilolon ngan Itama toa isula ei
oa mao pade.

24 *“Nakeo tautaunga pag-
imi, oangga sapadua tilongo
leg posanga ga lolod matua
ngan Eaba toa isula gau,
eine tibada madonga kemi
somisomi, ta irangrang ngan
tibada panasnga mao. Eine
titnan matenga ga idio, ta tila
tibada madonga kemi.
25 Nakeo tautaunga pag-
imi, ado toa gid matem-
ate tibada madonga pau tota
iuot ne. Gid panua matem-
ate ga tilongo Deo Inat ilinge,
ta sapadua tilongo, eine ga
tibada madonga kemi.
26 Ngansa edap mata bibita
aea ienono pan Itama, ta
lalaede toa bedaoa, Deo ikeo
ga edap mata bibita aea
ienono pan Inat pade.
27 Ta Itama idol ieda kapei
ta irangrang ngan ipama-
did gid panua ngan posanga,
ngansa ei Eaba Inat.

28 “Gimi akakrik ngan
leg posanga toa ne padam,
ngansa ado toa gid matemate
tidae mulian ne, teta pade
ga iuot. Ta gid toa ngada oa
tienono ad dengaeai eine ga
tilongo Eaba Inat ilinge.
29 *Ta gid ga titnan denga
ga tiuot. Be sapadua tikado
kadonga kemikemi, eine
ga tidae mulian ta tibada
madonga kemi, be sapadua
tikado kadonga papaeamao,
eine ga tidae mulian ta
tibada ad panasnga.”

*Gid kilala ipasolan mambe
Iesus ei sai*

30 *Iesus ikeo pade bedane,
“Ngan gau kekelegau leg
kimnga, irangrang ngan
nakado danga eta mao.
Be gau nalongo Tamag ele
renrennga ga kus ta narau
gid panua kelede kelede ad
posanga. Ta posanga toa
narau eine tutui, ngansa
nanasi gau leg kimnga mao.
Be nanasi Tamag ele kimnga
toa isula gau ga nanam.
31 “Oangga napaola
posanga ngan gau mulian,
eine lemi ipu eta ngan lolomi
matua ngan leg posanga
mao.
32 Be Eaba ede pade ima-
mado ta ipapaola posanga
ngan gau, eine Tamag. Ta
naoatai mambe posanga toa
ipapaola ngan gau ne, eine
tautaunga.
33 “Mugaeai gimi asula gid
panua edengada ga tila pan
Ioanes Paliliunga aea ngan
longonga ele posanga, ta
posanga toa ei ipapaola ngan
gau eine tautaunga.
34 Be gau naeadi mambe
eaba eta ele posanga iran-
grang ngan ipamatua leg
posanga mao. Be gau
napapei matami ngan Ioanes
ele posanga ngansa nakim
Deo ibada gimi mulian.
35 Ioanes ei mambe usi
irarabal ta itara gimi. Ta
ngan ado toaiua gimi alongo
ele posanga, eine tinimi igel-
gel ngan ele posanga mambe
usi itara gimi ngan ado pi-
daede.

---

* **5:24:** Ins 3.15-18 * **5:29:** Dan 12.2, Mt 16.27, PA 24.15 * **5:30:** Ins 5.19, 6.38

36 *“Be kilala ede pade
ngan gau ta ienono. Ki-
lala toa ne iasal Ioanes ele
posanga. Eine gid nau-
rata toa Tamag ikeo ga na-
pasala ne. Gid naurata
toa nakakado ne ipasolan
mambe Tamag isula gau ga
nanam.
37 *Be Tamag toa isula gau
ga nanam ne, ei pade ipaola
ag posanga. Gimi alongo ele
babanga eta mao ga agera
imata mao pade.
38 Ta ele posanga ienono
pagimi mao, ngansa lolomi
matua ngan eaba toa ei isula
ga inama ne mao.
39 *Gimi matami inasnasi
Deo ele laulau ngansa gimi
aoangga abada madonga
kemi somisomi ngan laulau
toa ne. Laulau toa ne pade
iposaposa ngan gau.
40 Be gimi atolatola ngan
anam pagau ngan badanga
madonga kemi.
41 “Gau nailoilo gid panua
ngan tisoa gau edag mao.
42 Be gau naoatai ngan
gimi. Toa lolomiai na gimi
akim Deo mao.
43 Gau nanam ngan Tamag
ieda, be gimi apul murimi
ngan gau. Be oangga eaba
eta pade inama ngan ei
ieda, eine tinimi igelgel ngan
badanga ei.
44 Gimi akim tau ngan
oaeoaemi tisoasoa edami. Be
Deo toa kelede oa isoasoa
edami ngan edap ede pade.
Be gimi tinimi ngan nasinga
edap toa oa mao. Tota iran-
grang ngan lolomi matua
madongan?
45 “Kado gimi aoangga gau
ga nasol gimi ngan posanga
toa Tamag imatai oa. Eine
mao. Eaba toa ga isol gimi
ngan posanga eine Moses toa
aeadi ei ngan luanga gimi.
46 *Ngansa oangga lolomi
matua ngan Moses tau-
taunga, eine ga lolomi matua
ngan gau pade, ngansa ei
ibode laulau ngan gau.
47 Be oangga lolomi matua
ngan posanga toa Moses
ibode ne mao, eine ga lolomi
matua ngan gau leg posanga
madongan?”

6

*Iesus ipan panua bunor-
ingring lima ad annga
(Mateus 14.13-21, Markus
6.30-44, Lukas 9.10-17)*

1 Idio ga muriai, ta Iesus
iuore ga ila ngan liu kapei
Galili isal iadag. (Liu toa ne
ieda ede pade Taiberias.)
2 Be ipom kapei tinasi ei
ngansa tigera gid uisinga toa
ei ikakado ngan keminga gid
dibala.
3 Idio ta Iesus idae ga
ila bereoeai ta idio imado
toman ngan ele aluagau.
4 Ngan ado toaiua, gid Iuda
led eaneannga Pasova aea
imata boloma.
5 Be Iesus imata idae ta
igera ipom kapei tingata ei ga
tinam, ta ibeta Pilip bedane,
“Gita ga taol annga sida ngan
ipom toa ne tian?”
6 Ei ikado posanga toa ne
ngan tobanga Pilip. Be ei

* **5:36:** Ins 3.2, 14.11 * **5:37:** Mt 3.17, Ins 5.32, 8.18 * **5:39:** Lu 24.27 * **5:46:** PA 3.22

iuatai ngan saoa danga ei ga
ikado.

7 Ta Pilip ikoli ele posanga
bedane, “Oangga tatado pat
silva buno rua* ngan olnga
ad annga, eine ga irangrang
ngan gid ipom toa ne tian
kautede kautede mao.”

8 Be ele aluagau ede ieda
Andreas toa Saimon Petrus
itar kakau idae ta ikeo,
9 “Gergeu aranga ede ta
imamado ne. Ei aea ia
rua toman ngan bret lima
tikado ngan bali plaoa. Be
annga kautede bedane ga
iparangrang gid ipom toa ne
madongan?”

10 Ta Iesus ikeo, “Akeo
pagid ipom ta tidio timado.”
Be tibur toa oa aea purup
kemikemi ngan madonga.
Ta gid toa ngada oa tidio
timado. Be gid arangaranga
kekelegid dabad iuot bunor-
ingring lima.
11 Idio ta Iesus ibada bret
toa oa ta iposa kemi pan Deo
ngan. Ga kus ta ipota ga
ila pagid ipom toa timamado
oa. Ta ikado bedaoa ngan ia
pade. Ta gid toa ngada oa
tibada ga irangrang ngan led
kimnga.

12 Gid toa ngada oa tian ga
apad isum. Ga kus ta ikeo
pagid ele aluagau bedane,
“Abada mulian annga ilialia,
ngan kado ta etangada idu-
aea sapaean.”

“Abada mulian annga ilialia.”

13 Io, annga ilialia toa iuot
ngan bret lima oa, ele alua-
gau tigou mulian ta tinonoi
ngan karei sangaul ga igegea
rua.
14 Be gid panua tigera
uisinga toa Iesus ikado
ta tikeo, “Deo ikeo ngan
sulanga eaba ede ga inam
tanoeai ngan badanga iaoa.
Tautaunga ei eaba tota
nene!”
15 *Be Iesus iuatai mambe
gid tiuangga tiluku ei ta tidol
ei ga iman ad maron kapei.
Tota itnan gid ga tidio, be ei
kekelen idae ga ila lusiai.

Iesus ilalala eau igogoeai
(Mateus 14.22-33, Markus 6.45-52)

16 Ado ila sum ta ele alua-
gau tisulug ga tila liu isaleai.
17 Ta tidae oagaeai ngan
langa tuangai Kapernaum
ngan liu isal iadag. Eine
tibur dodom na. Be Iesus
inam iuot pagid maitne.
18 Be rai kapei iuot ta ipei
ngalu ga idae.
19 Be gid tiuodeode ga tila
aluai tede mambe kilomita
lima. Be mole mao tigera
Iesus ilalala eau igogoeai ga

* **6:7:** Ngan ado toaiua, oangga panua naurata ad tikeo ga tibada *pat silva buno rua, eine ga tiboko mambe taiko lima ga tol.*

* **6:15:** Ins 18.36

ipaboloma led oaga. Tota
timataud.
20 Be ei ikeo pagid, “Am-
ataud mao. Eine gau.”
21 Tota tinid igelgel ngan
badanga ei ga idae oagaeai.
Be mole mao led oaga
idudunga ngan lab toa tila
ngan oa.

Gid ipom tilo Iesus

22 Ngan ado sae, gid ipom
toa timamado ngan liu isal
iadag tigera mambe oaga eta
pade ienono mao. Be oaga
toa kelede oa Iesus ele alua-
gau tidae ngan ga tila o. Be
tiuatai mambe Iesus idae ga
ila toman ngan gid mao, be
gid kekelegid tila.
23 Idio ta oaga edengada
togid Taiberias tidudunga
boloma ngan tibur toa
Maron ipan gid ipom ngan
oa, muriai ngan ikado
posanga kemi.
24 Be gid ipom tigera Iesus
eta mao ga ele aluagau mao
pade, tota tidae ngan gid
oaga toa oa ta tila Kaper-
naum ngan ilonga Iesus.

Iesus ei annga madonga kemi aea

25 Idio ta tiuot pan Iesus
ngan liu isal iadag ta tibeta
ei, “Eaba paoatainga am, eao
nam ot nene ngeda?”
26 Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Nakeo
tautaunga pagimi, gimi aean
ga apami isum, ta ngan ipu
toaine ailoilo gau. Be agera
kemi gid uisinga toa nakado
ga iman kilala oa mao.
27 *Irangrang ngan aboko
ngan badanga annga tanoeai
aea toa ibudabuda ne mao.
Manta aboko ngan badanga
annga madonga kemi aea toa
ienono somisomi. Eaba Inat
ga ipan gimi ngan annga toa
ne. Ngansa Itama Deo idol
ieda kapei ngan kadonga toa
bedaoa.”
28 Ta tibeta ei bedane, “Gai
ga akado mado ta akado nau-
rata mambe Deo ikim?”
29 *Ta Iesus ikeo pagid,
“Deo ele naurata eine ga be-
dane: Manta lolomi matua
ngan eaba toa isula ei ga
inam.”
30 *Ta tibeta ei, “Eao ga
kado saoa uisinga iman ki-
lala ta gai agera ta lolomai
matua ngan eao? Eao ga
kado saoa?
31 *Matam nanan
tibutibuda tian mana†
ngan tibur modamodanga,
mambe Deo ele laulau ikeo
ngan ga bedane, ‘Ei ibada
annga buburiai aea pagid ta
tian.’ ”
32 Ta Iesus ikeo pagid,
“Nakeo tautaunga pagimi,
Moses ipan gimi ngan annga
buburiai aea mao. Eine gau
Tamag toa ipan gimi ngan
annga tautaunga buburiai
aea.
33 Ngansa annga toa Deo
ibada ne, eine eaba toa isu-
lug buburiai ga inam. Ta
ibada madonga kemi ga ila
pagid panua tanoeai.”

* **6:27:** Ins 6.48-58 * **6:29:** 1Io 3.23 * **6:30:** Mt 16.1, Ins 2.18 * **6:31:** IM 16.4,14-15, Nam 11.7-9, Neh 9.15, Sng 78.24 † **6:31:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.*

34 Ta tikeo, “Maron, pan gai
ngan annga toa na labone ga
somisomi ga ila!”

35 *Iesus ikeo, “Gau annga
madonga kemi aea. Eaba
sai inam pagau, eine ga iran-
grang ngan pitoreanei pade
mao. Be eaba sai ilolo matua
ngan gau, eine ga marumian
ei mao pade.
36 Be mambe nakeo pagimi
ga ila na, gimi agera gau, be
lolomi matua mao.
37 Panua sapadua toa
Tamag ibada ga tinam pagau,
eine ga tinam pagau. Be
eaba sai inam pagau, eine
ga nasuk ei mao ga mao tau.
38 Ngansa gau nasulug
buburiai ga nanam ngan
nasinga gau leg kimnga mao.
Be nanam ngan nasinga
Tamag ele kimnga toa isula
gau ga nanam.
39 *Tamag toa isula gau ga
nanam ne, ele kimnga ga be-
dane: Gid panua toa ngada
ne ibada ga tinam pagau,
irangrang ngan eta ngan gid
iduaea mao. Be gau ga napei
gid mulian ngan ado muriai
ga muriai tau.
40 Ngansa Tamag ele kim-
nga eine ga bedane: Panua
toa ngada ne tigera gau ga
lolod matua ngan gau, gid ga
tibada madonga kemi somi-
somi ga ilalala ga ila. Ta gau
ga napei gid mulian ngan
ado muriai ga muriai tau.”

41 Io, gid Iuda tiririak
ngansa ei ikeo bedane, “Gau
annga toa isulug buburiai ga
inam.”
42 *Ta tikeo, “Eaba toa ne
Iesus, Iosep inat na? Itama
ga itna, taoatai ngan gid.
Tota ikamado ga patautene
ikeo ga isulug buburiai ga
inam?”

43 Be Iesus ikeo pagid,
“Gimi aririak pol ngan gimi
mao.
44 *Eaba eta irangrang
ngan inam pagau ngan ei ele
kimnga mao. Manta Tamag
toa isula gau ga nanam ne
idada ilolo ta inam pagau, ta
gau ga napei ei mulian ngan
ado muriai ga muriai tau.
45 *Posanga ienono ngan
laulau togid panua tibada
Deo iaoa ga bedane, ‘Deo
ga ipapaoatai gid panua
toa ngada ne.’ Panua toa
ngada ne tilongo Tamag ele
posanga ga tinasi, gid tinam
pagau.
46 *Eaba eta igera Tamag
mao. Gau namamado toman
ngan Deo ga nanam, gau
kekelegau nagera ei.
47 *Nakeo tautaunga pag-
imi, eaba sai ilolo matua
ngan gau, ei ibada madonga
kemi somisomi ga ilalala ga
ila.
48 *Gau annga madonga
kemi aea.
49 Tibutibumi tian mana
ngan tibur modamodanga,
be muriai gid pade timate.
50 Be annga toa isulug
buburiai ga inam, labone
ienono. Ta oangga eaba

* **6:35:** Ins 4.14 * **6:39:** Ins 10.28-29, 17.12 * **6:42:** Mt 13.55 * **6:44:** Ins 6.65 * **6:45:** Ais 54.13 * **6:46:** Ins 1.18 * **6:47:** Ins 3.15-16 * **6:48:** Ins 6.32,58

sai ian annga toa ne, ei ga
irangrang ngan imate mao.‡
51 Gau annga madonga
kemi aea toa isulug buburiai
ga inam. Oangga sai ian
annga toa ne, ei ga imamado
kemi somisomi ga ilalala
ga ila. Tautaunga, annga
toa ne eine gau medamedag
toa natenai ngan badanga
madonga kemi ga ila pagid
panua tanoeai."
52 Be gid Iuda aoad isokan-
gai pol ngan gid ta tikeo,
"Madongan? Eaba toa ne ga
ipan gita ngan imedameda ta
taean?"
53 Ta Iesus ikeo pagid,
"Nakeo tautaunga pagimi,
oangga gimi aean Eaba
Inat imedameda mao ga
aun ising mao, irangrang
ngan madonga kemi ienono
pagimi mao.
54 Be oangga sai ian
medamedag ga iun singig,
ei ibada madonga kemi
somisomi. Ta gau ga napei
ei mulian ngan ado muriai
ga muriai tau.
55 Ngansa gau medamedag
eine annga tautaunga, ga
singig eine danga tautaunga
ununnga aea.
56 Oangga sai ian
medamedag ga iun singig,
ei imamado pagau, ga gau
namamado pan.
57 *Tamag toa imamado
somisomi ne isula gau
ga nanam. Ta ngan ei
iura, gau pade namamado
somisomi. Ta oangga sai
ian medamedag, ei ga ibada
madonga kemi ngan gau
urag.
58 Annga toa ne isulug
buburiai ga inam. Eine
lalaede mambe mana toa
tibutibumi tian ga timate oa
mao. Oangga sai ian annga
toa ne, ei ga imamado kemi
somisomi ga ilalala ga ila."
59 Iesus ikado gid posanga
toa ne ngan ele paoatainga
ngan luma raring aea toa
Kapernaum oa.

Iesus ele posanga ibada madonga kemi somisomi

60 Iesus ele aluagau busa ti-
longo ele posanga bedaoa ta
tikeo, "Paoatainga ne kulupu
tau! Sai ga irangrang ngan
ilongo?"
61 Be toa iloleai oa ei iuatai
mambe ele aluagau lolod
ngur ga ngur toa bedaoa.
Ta ibeta gid, "Ikamado?
Posanga toa ne ikado ga gimi
pade lolomi itnan gau?
62 Ta oangga gimi agera
Eaba Inat idae mulian ga ila
ngan tibur toa mugaeai ima-
mado ngan oa, eine madon-
gan?
63 Itautau Tutui kekelen
ikado ga abada madonga
kemi, be eababa urad iran-
grang ngan ilua gimi mao.
Gid posanga toa naposa pag-
imi ngan ne, eine inam pan
Itautau Tutui ta ikado ga
abada madonga kemi.

‡ **6:50:** Kado gimi aoangga Iesus ikeo ga sapadua lolod matua ngan ei, eine ga tirangrang ngan timate ngan led madonga tanoeai mao. Eine mao. Be ei iposa ngan led madonga muriai buburiai. Ta ngan ado toaiua, irangrang ngan timate mao ga ilalala ga ila. * **6:57:** 1Io 3.24 * **6:64:** Ins 13.11

64 *Be edengada ngan gimi,
lolomi matua mao.” Iesus
ikeo bedaoa ngansa sapadua
toa lolod matua ngan ei mao,
ei iuatai ngan toa mugaeai
ga inam. Ga iuatai ngan
eaba sai ga idol ei ga idae
pagid aea miri itamatama
bagedeai.
65 *Iesus ikeo pade bedane,
“Edengada ngan gimi, lolomi
matua mao. Ta ngan ipu
toaine nakeo pagimi mambe
eaba eta irangrang ngan
inam pagau ngan edap eta
pade mao. Manta Tamag
ilongean ei ga inam pagau.”
66 Be ngan ado toaiua ga
ila, ele aluagau busa titnan ei
ga tila ta tinasi ei pade mao.
67 Ta Iesus ibeta ele aluagau toa sangaul igegea rua
oa bedane, “Ikamado? Gimi
aoangga atnan gau ga ala
pade?”
68 *Ta Saimon Petrus ikoli
ele posanga bedane, “Maron,
gai ga ala pan sai pade? Eao
kekelego lem posanga ibada
madonga kemi somisomi ga
ilalala ga ila.
69 Be gai lolomai matua ga
aoatai kemi mambe eao Eaba
Tutui ton Deo.”
70 Ta Iesus ikeo, “Gau nasio
gimi toa sangaul igegea rua
ne, na? Be ede ngan gimi,
eine eaba paeamao mambe
Satan.”
71 Be eaba toa ikeokeo
ngan oa eine Iudas, Saimon
Iskariot inat. Ei ede ngan gid
aluagau sangaul igegea rua,
be muriai ga idol ei pagid aea
miri itamatama bagedeai.

7

Iesus ila ngan Eaneannga ngan Matad Nanan Madonga Palatai

1 *Idio ga muriai, Iesus
ilalala ga ila ngan tuanga ga
tuanga Galili. Be ei itin ngan
langa Iudea mao, ngansa gid
Iuda tiloilo edap eta ngan pa-
matenga ei.
2 *Be gid Iuda led Eanean-
nga ngan Matad Nanan
Madonga Palatai* ta inam
boloma.
3 Ta Iesus aea kakakau
tikeo pan bedane, “Eao tnan
tibur toa ne ta la Iudea ta
irangrang ngan lem aluagau tigera gid uisinga eao
kakado.
4 Ngansa oangga eaba eta
ikim iualu iuot kapei, ei
ga ikado naurata mumulnga
mao. Oangga eao kakado
gid naurata toa ne, kemi
ngan eao pasolan eao mulian
pagid panua toa ngada ne
tanoeai.”
5 *Aea kakakau tiposa be-
daoa ngansa gid pade lolod
matua ngan ei mao.
6 Ta Iesus ikeo pagid, “Gau
leg ado imata inam maitne.
Be ado toa ngada ne kemi
ngan gimi.

* **6:65:** Ins 6.44 * **6:68:** Mt 16.16 * **7:1:** Ins 5.18 * **7:2:** Wkp 23.34 * **7:2:** Ngan gid Iuda led eaneannga toa oa, timamado ngan gid palata, lalaede mambe tibutibud tikakado mugaeai toman ngan Moses ngan tibur modamodanga. Tikado eaneannga toa oa ga ila irangrang ngan ado lima ga rua, be tinid igelgel ngan led abei oain ga oliv itautau imatua. Tikakado rai ga rai ngan taiko Septemba mao Oktoba. * **7:5:** PA 1.14

7 Irangrang ngan gid
panua tanoeai timan ami isat
mao. Gid timan gau ag isat,
ngansa napaola posanga
ngan kadonga papaeamao
tikakado.
8 Gimi ala ngan eaneannga
toa oa, be gau patautene† ga
nala mao. Ngansa gau leg
ado imata inam maitne."
9 Ei ikeo bedaoa ga kus, ta
idio imamado Galili.
10 Be aea kakakau tila
ga kus ta ei pade ila ngan
eaneannga, be ila masaeai
mao. Ei ila mumulnga.
11 Be ngan eaneannga toa
oa, gid Iuda ad madidnga
tiloilo ei ta tikeo, "Eaba toa
ne imamado sida?"
12 Be gid ipom tikamur
alele ngan aea posanga.
Edengada tikeo ga, "Ei eaba
kemi."
Be padengada tikeo ga,
"Mao. Ei ipabuobuo gid
ipom."
13 Be eaba eta ikado
posanga masaeai ngan ei
mao, ngansa timataud gid
madidnga togid Iuda.
14 Idio ta gid ado eanean-
nga aea toa oa inam
irabuiai, ta Iesus idae ga
ila gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala ta ipapaoatai
gid panua.
15 *Be gid Iuda tikakrik
ta tikeo, "Eaba toa ne ila
ngan luma pananalenga aea
mao, be ibada ele oatainga
ne sida?"
16 *Ta Iesus ikeo pagid,
"Paoatainga toa ne gau togau
mao. Eine posanga ton Eaba
toa isula gau ga nanam.
17 Be oangga sai ikeo ga
inasi Deo ele kimnga, ei ga
iuatai kemi ngan paoatainga
toa ne inam sida. Ei ga iu-
atai mambe paoatainga toa
ne inam pan Deo, mao iuot
ngan gau laborag ta naposa
ngan.
18 *Oangga sai ikado
posanga ga iuot ngan ei
ilabora, eine ikim gid panua
padengada tipakuru ngan ei.
Be eaba sai ipakuru ngan aea
maron toa isula ei ga inam, ei
eaba posanga tautaunga aea.
Ele idil eta paeamao mao.
19 *Mugaeai Moses ibada
apu pagimi na? Be eaba
eta ngan gimi inasnasi apu
toa ne mao. Ikamado ga
aoangga arau gau ga na-
mate?"
20 *Ta gid ipom tikoli ele
posanga bedane, "Kado iriau
paeamao ienono pago? Sai
iuangga ipamate go?"
21 Ta Iesus ikeo pagid, "Gau
nakado uisinga ede ngan
Ado Earainga aea, ta gimi toa
ngada ne akakrik.
22 *Be matami nanan.
Moses ibada nasinga
palunga aea pagimi. Ta
gimi apalu lemi gergeu
arangaranga ngan ado toa
ngada ne, ga ngan Ado
Earainga aea pade. (Be tau-
taunga Moses ipaot nasinga

† **7:8:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *patautene ienono mao.* * **7:15:** Mt 13.54, Lu 2.47 * **7:16:** Ins 12.49, 14.10 * **7:18:** Ins 8.50 * **7:19:** PA 7.53, Ro 2.21-24 * **7:20:** Ins 8.48, 10.20 * **7:22:** OM 17.9-13, Wkp 12.3 * **7:23:** Ins 5.8-10,16

toa ne mao, be inam pagid
tibutibuda.)
23 *Io, gimi tinimi ngan at-
nan Moses ele apu mao. Ta
ngan ipu toaine apalupalu
lemi gergeu ngan Ado Ear-
ainga aea pade. Tota ika-
mado ga lolomi bake ngan
gau ngan keminga eaba itin
dodol ngan ado Earainga
aea?
24 Agera sapaean ngan
matami ta aselele leg
kadonga mao. Manta anasi
edap tutui ta arau lemi
posanga."

Gid panua lolod ede ga ede ngan Iesus ei sai

25 Idio ta panua edengada
Ierusalem ad tibeta alele be-
dane, "Eine eaba toa ada
madidnga tiuangga tipamate
na?
26 Be ega, ei ipapaola
posanga masaeai, be gid
tikado posanga eta pan
mao. Kado gid madidnga
tiuot ngan posanga mambe
tautaunga ei Kristus‡?
27 *Be gita taoatai ngan
eaba toa ne ele tuanga ipu.
Be oangga Kristus inam,
irangrang ngan eaba eta
iuatai ngan ele tuanga ipu
mao."
28 *Io, Iesus ipapaoatai
gid panua gadudunga ngan
Deo ele luma aea ala, be
ibaba ngan posanga ta ikeo,
"Gimi aoatai ngan gau ga
leg tuanga ipu na? Be gau
nanam ngan gau leg kimnga
mao. Eaba toa isula gau
ga nanam, ei eaba posanga
tautaunga aea. Gimi aoatai
ngan ei mao.
29 Be gau naoatai ngan
ei, ngansa gau namamado
toman ngan ei, ta isula gau
ga nanam."
30 *Gid tilongo posanga toa
bedaoa, ta tiuangga tiluku ei.
Be eaba eta ibage idae ngan
ei mao, ngansa ele ado imata
inam maitne.
31 Be panua busa ngan
ipom toa oa lolod matua
ngan ei ta tikeo ga, "Tau-
taunga eaba toa ne Kristus.
Ngansa eaba eta pade iran-
grang ngan ikado uisinga
busa ga iasal eaba toa ne
mao!"

Gid madidnga togid Iuda tisula led paeaeanga ngan lukunga Iesus

32 Idio ta gid Parisi tilongo
gid ipom tikamur alele ngan
Iesus aea posanga. Ta gid
madidnga tenainga ad ga gid
Parisi tisula led paeaeanga
toa timariala ngan Deo ele
luma, ta tila ngan lukunga
Iesus.
33 Be Iesus ikeo, "Gau na-
mamado toman ngan gimi
kauteta pade ga kus ta nalu-
agau mulian pan Eaba toa
isula gau ga nanam.
34 *Ta gimi ga ailo gau, be
irangrang ngan aot ngan gau
mao. Be tibur toa ga na-
mamado ngan oa, irangrang
ngan gimi ala ngan mao."
35 Ta gid Iuda tiposa pol
ngan gid bedane, "Ei ga ila

‡ **7:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **7:27:** Ins 7.41, 9.29 * **7:28:** Mt 11.27, Ins 8.55 * **7:30:** Ins 7.44 * **7:34:** Ins 8.21, 13.36

sida ta irangrang ngan taot
ngan ei mao? Ikamado? Ei
ga ila pagid sobosoboda toa
timamado alele ngan tibur
togid alu padengada, ta ipa-
paoatai gid alu padengada?
36 Ele posanga ne ipu
madongan? Ngansa ei ikeo
ga, ‘Gimi ga ailo gau be
irangrang ngan aot ngan
gau mao.’ Ga pade ikeo ga,
‘Irangrang ngan gimi ala
ngan tibur toa ga namamado
ngan oa mao.’ ”

Iesus iposa ngan eau madonga kemi aea

37 *Be somisomi oangga
gid Iuda tipasala led eanean-
nga toa oa, eine tikado ga
iman ado kapei raring aea.
Be tutui ngan ado toaiua,
Iesus idae imadid ta ipota-
lae ngan posanga ga bedane,
“Oangga sai marumian ei,
goibe inam pagau ta iun.§
38 *Oangga sai ilolo matua
ngan gau, eine Deo ele
laulau aea posanga ga iuot
tautaunga ngan ei, ta eau
madonga kemi aea ga ilele
iloleai ga iuot.”
39 *Be itado oanenga itna
toa ne ngan Itautau Tutui.
Ngan ado toaiua, Itautau Tu-
tui inama maitne, ngansa
Iesus ibada edaeda kapei
maitne. Be gid panua toa
lolod matua ngan ei, muriai
ga tibada Itautau Tutui.

Gid ipom timapoga alele

40 *Panua edengada ngan
gid ipom tilongo ele posanga
toa ne ta tikeo, “Tautaunga,
eaba toa ne ei eaba ibada Deo
iaoa toa tasangasanga ne.”
41 *Be padengada tikeo, “Ei
Kristus.”
Be padengada tikeo,
“Madongan? Irangrang
ngan Kristus inam Galili
mao.
42 *Deo ele laulau ikeo
ga Kristus ga iuot ngan
iaoa kelede pan Devit, ta
ele tuanga ipu Betleem
toa mugaeai maron kapei
Devit imamado ngan. Deo
ele laulau ikeo bedaoa
tautaunga na?”
43 Tota gid panua lolod ede
ga ede ngan ei ta timapoga
alele.
44 Edengada tiuangga
tiluku ei, be eaba eta idol
ibage ga idae ngan ei mao.

Gid madidnga Iuda ad lolod matua ngan Iesus mao

45 Gid paeaeanga toa oa
tiluagid mulian ga tila pagid
madidnga tenainga ad ga gid
Parisi. Ta gid madidnga toa
oa tibeta gid bedane, “Ika-
mado ga gimi aluku ei ta
abada ei ga inama mao?”

---

* **7:37:** Wkp 23.36, Ais 55.1, Ins 4.14 § **7:37:** Iesus ikeo bedaoa ngan ei mulian sapaean mao. Ngansa nasinga ede toa gid Iuda tikakado somisomi ngan led eaneannga oa eine ga bedane: Toa Deo ele lumaeai oa madidnga kapei tenainga aea itok eau, ta gid Iuda matad nanan Deo ikado ga eau iuot ngan pat ngan luanga tibutibud mugaeai ngan tibur modamodanga. Gera posanga ngan IM 17.1-7. Be Iesus ikeo ga ei kekelen irangrang ngan ikado ga panua marumian gid pade mao.

* **7:38:** Ais 58.11, Sek 14.8 * **7:39:** Ins 16.7, 20.22, PA 2.4 * **7:40:** Ins 6.14 * **7:41:** Ins 1.46 * **7:42:** Sng 89.3-4, Mai 5.2 * **7:46:** Mk 1.22

46 *Ta gid paeaeanga tikeo,
“Mugaeai ga inam, eaba eta
ikado posanga mambe eaba
toa ne mao.”
47 Ta gid Parisi tikeo,
“Madongan? Ele posanga
pakakanga ipabuobuo gimi
pade?
48 *Gimi agera madidnga
eta, mao Parisi eta ilolo
matua ngan ei pade, mao
madongan?
49 Be gid ipom toa ne tiu-
atai ngan apu mao, ta muriai
Deo ga ipanas gid.”

50 *Be eaba ede ngan gid
ieda Nikodemus toa mugaeai
ila pan Iesus, ibeta gid be-
dane,
51 “Gita leda apu ikeo ga
itutui ngan tapanas eaba
eta ngan posanga sapaean
mao. Manta talongo kemi
ele posanga ta taoatai kemi
ngan danga saoa ei ikakado,
ga kus ta io.”

52 *Ta tikoli ele posanga
bedane, “Eao kamado? Eao
Galili am pade? Matam
ikirisi kemi ngan Deo ele
laulau ta gera, eaba eta
ibada Deo iaoa ga inam Galili
mao.”
53 Idio ta gid kelede kelede
tila led lumaeai.**

8

Tibada taine arala aea ga ila pan Iesus

1 Be Iesus idae ga ila ngan
bereo Oliv.

2 Io, gaisala rumaruma
ngan ado sae, Iesus ila
idudunga ngan Deo ele luma
aea ala pade, ta gid panua
busa tila pan. Ei idio imado
ta ipapaoatai gid.

3 Be gid madidnga apu ad
ga gid Parisi tiluku taine ede
toa ikado kadonga arala, ta
tibada ei ga ila imadid rabu
ngan gid ipom.

4 Ta tikeo pan Iesus be-
dane, “Eaba paoatainga am,
gai agera taine toa ne ikado
kadonga arala!

“Gai agera taine toa ne ikado kadonga arala!”

5 *Be ngan Moses ele apu,
ikeo ga gid taine tikado be-
dane, manta taraurau gid
ngan pat ga timate. Be eao
keo mado?”
6 Be tikado posanga toa
bedaoa ngan tobanga ei,
ngansa tiloilo ipu eta ngan
solnga ei ngan posanga.

Be Iesus imouru ga isu-
lug, ta ibode tano ngan ibage
igonga.
7 *Io, tibetabeta ei maitne,
ta Iesus idae imadid ta ikeo
pagid, “Eaba sai rabu ngan
gimi, oangga ele idil eta

* **7:48:** Ins 12.42 * **7:50:** Ins 3.1-2 * **7:52:** Ins 7.41-42 ** **7:53:** Ngan gid laulau edengada ngan posanga Grik, posanga ngan 7.53 ga ila irangrang ngan 8.11 ienono mao. * **8:5:** Wkp 20.10, Lo 22.22-24 * **8:7:** Lo 17.7

paeamao mao, goibe ei ga
imuga ta itado pat ngan taine
toa na."
8 Ga kus ta imouru ga isu-
lug pade ta ibode tano.
9 Be gid tilongo posanga
toa oa, ta gid kelede kelede
sek ga sek ga tila. Gid
kapeipei timuga, be gid
kakau tila muriai. Ila
ga irangrang ngan Iesus
kekelen idio toman ngan
taine toa imadmadid rabu
oa.
10 Idio ta Iesus idae imadid
ta ibeta ei bedane, "Taine,
gid ipom toa ne sida ga tila?
Eta ngan gid idio ngan panas-
nga go mao?"
11 *Ta taine toa oa ikeo,
"Maron, eaba eta idio mao."
Ta Iesus ikeo, "Gau pade ga
napanas go mao. Eao la, be
muriai kado kadonga sasat
pade mao."

Iesus ei taranga ngan gid panua toa ngada ne tanoeai

12 *Idio ta Iesus ikeo pagid
pade bedane, "Gau taranga
ngan gid panua toa ngada
ne tanoeai. Oangga sai inasi
gau, ei ga ilalala ngan dodom
mao ga mao tau. Be ei
ga ibada taranga madonga
kemi aea."
13 Ta gid Parisi tikeo pan
bedane, "Eao rangrang ngan
pasolan mambe lem posanga
ne tautaunga mao, ngansa
eao bebem eta ngan ipa-
matua lem posanga mao, be
eao posaposa ngan eao mu-
lian."
14 *Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, "Tau-
taunga, nakado posanga
ngan gau mulian, be leg
posanga toa ne tautaunga.
Ngansa gau naoatai ngan
gau nanam sida ga nala sida
pade. Be gimi aoatai ngan
nanam sida mao ga aoatai
ngan nala sida mao pade.
15 *Gimi anasi gid eababa
led oatainga ta asol gau ngan
posanga. Be gau nasol eaba
eta ngan posanga mao.
16 *Be oangga nasol eaba
eta, eine leg posanga tau-
taunga, ngansa gau kekele-
gau nasol ei mao, be gau
ga Tamag toa isula gau ga
nanam ne, gairua asol ei.
17 *Ngan gimi lemi apu,
ikeo ga oangga panua rua
tiposa lalaede ngan saoa
danga, eine led posanga
tautaunga.
18 *Gau nakado posanga
ngan gau mulian. Be eaba
toa iman bebeg ta ipamatua
leg posanga, eine Tamag toa
isula gau ga nanam."
19 Ta tibeta ei, "Tamam toa
eao posaposa ngan ne ima-
mado sida?"
Ta Iesus ikeo, "Gimi aoatai
ngan gau mao, ga Tamag
mao pade. Oangga gimi
aoatai ngan gau, eine ga
aoatai ngan Tamag pade."
20 *Iesus ikado paoatainga
toa oa gadudunga ngan Deo
ele luma aea ala, boloma
ngan apou tenainga aea. Be
eaba eta idol ibage ga idae

* **8:11:** Ins 5.14 * **8:12:** Ais 49.6, Ins 1.4-9, 9.5, 12.46 * **8:14:** Ins 5.31-32, 7.28
* **8:15:** Ins 12.47 * **8:16:** Ins 5.30, 8.29 * **8:17:** Lo 19.15 * **8:18:** 1Io 5.9
* **8:20:** Ins 7.30

ngan ei mao, ngansa ele ado
imata inam maitne.

Iesus ikeo ga gid panua tirangrang ngan tila ngan tibur toa ei ga ila ngan oa mao

21 *Iesus ikeo pagid pade
bedane, “Gau ga natnan
gimi, ta gimi ga ailo gau,
be eine ga amate ngan lemi
kadonga sasat. Irangrang
ngan gimi ala ngan tibur toa
gau nala ngan ne mao.”
22 Gid Iuda tilongo toa be-
daoa ta tibeta pol ngan gid
bedane, “Ikamado ga ikeo
ga irangrang ngan tala ngan
tibur toa ei ila ngan oa mao?
Kado iuangga ipamate ei mu-
lian?”
23 *Idio ta ikeo, “Gimi
panua gadio ami, be gau
eaba gadae ag. Gimi panua
tanoeai ami, be gau eaba
tanoeai ag mao.
24 Mambe nakeo pagimi ga
ila na, gimi ga amate ngan
lemi kadonga sasat. Manta
lolomi matua mambe Gau
eine Ei.* Oangga lolomi
matua ngan gau toa bedane
mao, eine ga lemi kadonga
sasat ienono ga irangrang
ngan amatemate.”
25 Ta tibeta ei, “Eao sai?”
Ta Iesus ikeo, “Eine nakeo
pagimi matamata ga iran-
grang ngan pataute ne.
26 Gau leg posanga busa
ngan solsolnga gimi, be Eaba
toa isula gau ga nanam, ei
eaba posanga tautaunga aea.
Gid posanga toa nalongo-
longo pan, eine napapaola
pagid panua tanoeai.”
27 Be gid tiuatai mao
mambe iposaposa pagid
ngan Itama.
28 *Idio ta Iesus ikeo,
“Oangga gimi asoa Eaba
Inat ga idae,† eine ga aoatai
mambe Gau eine Ei. Ga
pade, gimi ga aoatai mambe
nakado danga eta ngan gau
leg kimnga mao, be nakado
gid posanga toa ne lalaede
mambe Tamag ipaoatai gau
ngan.
29 Eaba toa isula gau ne,
ei imamado toman ngan gau,
be itnan gau ga nadio kekel-
egau mao. Ngansa somisomi
nakakado saoa danga ikado
ei ga itin igelgel.”
30 Io, Iesus ikado posanga
toa oa, ta gid busa lolod
matua ngan ei.

“Posanga tautaunga ipola gimi ta atnan madonga mambe paeaeanga sapaean”

31 Iesus ikeo pagid Iuda toa
lolod matua ngan ei bedane,
“Oangga gimi anasnasi leg
posanga, eine ga aman leg
aluagau tautaunga.
32 Ta gimi ga aoatai
ngan posanga tautaunga,
ta posanga tautaunga toa
ne ipola gimi ta atnan

* **8:21:** Ins 7.34, 13.33 * **8:23:** Ins 3.31 * **8:24:** Ipu madongan ta Iesus ikeo ga *Gau eine Ei? Ikeo ga ei sai? Panua busa oatainga ad tiuangga ei ikeo ga ei Deo. Gera posanga lalaede bedane ngan Ais 41.4.* * **8:28:** Ins 3.14 † **8:28:** Iesus ele posanga ipu madongan ta ikeo ga *gimi asoa Eaba Inat ga idae? Panua busa oatainga ad tikeo ga iposa ngan ele matenga ngan abei tabala. Gera posanga ngan Ins 12.32-33.*

madonga mambe paeaeanga
sapaean.”
33 *Ta gid tikoli ele posanga
bedane, “Gai iaoa kelede
pan Abraam. Mugaeai ga
inam, gai aman eaba eta
ele paeaeanga sapaean mao.
Tota eao kamado keo ga gai
ga atnan madonga mambe
paeaeanga sapaean?”
34 *Ta Iesus ikeo, “Nakeo
tautaunga pagimi, eaba sai
ikado kadonga sasat, ei iman
kadonga sat ele paeaeanga
sapaean.
35 Gid paeaeanga sapaean
timamado ngan luma toa
tibokoboko ngan oa somi-
somi mao. Be luma itama
inat imamado somisomi ga
ilalala ga ila.
36 Ta oangga Deo Inat
ipola gimi ta atnan madonga
mambe paeaeanga sapaean,
eine ga amado kemi tau-
taunga.
37 Gau naoatai mambe
gimi iaoa kelede pan
Abraam. Be gimi aoangga
apamate gau, ngansa leg
posanga idudunga lolomiai
mao.
38 Gau naposa ngan saoa
danga Tamag ipasolan pa-
gau. Ta lalaede toa be-
daoa, gimi akado saoa danga
alongo pan tamami.”
39 *Ta tikoli ele posanga be-
dane, “Abraam eine gai tibu-
mai.”
Ta Iesus ikeo, “Oangga
gimi Abraam itubtub, eine
ga akakado saoa danga ei
ikakado.
40 Be gau napaola posanga
tautaunga pagimi mambe
nalongo pan Deo. Ta
labone gimi ailo edap ngan
pamatenga gau. Abraam ele
kadonga eta bedane mao.
41 *Gimi anasi gid kadonga
mambe tamami ikakado.”
Ta gid tikeo, “Gai ne
budibala mao! Deo kekelen
eine gai Tamamai!”
42 Ta Iesus ikeo pagid,
“Oangga Deo ei Tamami,
eine ga lolomi ikim gau.
Ngansa gau namamado
pan Deo ta nanam. Gau
nanam sapaean ngan gau leg
kimnga mao, be ei isula gau
ta nanam.
43 Ikamado ga leg posanga
iuot masaeai pagimi mao?
Eine ngansa gimi tinimi ngan
longonga leg posanga mao.
44 *Gimi anam pan tamami
toa eaba paeamao, ta
aoangga anasi tamami toa
oa ele kimnga. Mugaeai
ga inam, ei ipapamate gid
panua ga iman posanga
tautaunga aea isat. Ngansa
posanga tautaunga eta
ienono pan mao. Posanga
pakakanga eine ele naurata
iuaro. Ngansa ei eaba
pakakanga aea ga aleburo
itama.
45 Be gau leg posanga eine
tautaunga, ta lolomi matua
ngan gau mao.
46 *Sai ngan gimi irangrang
ngan ipasolan leg idil eta
paeamao? Mao na? Tota
oangga nakado posanga tau-
taunga, ikamado ga lolomi

* **8:33:** Mt 3.9 * **8:34:** Ro 6.16,20 * **8:39:** Mt 3.9 * **8:41:** Ais 63.16 * **8:44:** 1Io 3.8 * **8:46:** 2Ko 5.21, 1Pe 2.22

matua ngan gau mao?
47 *Oangga sai ei gergeu
ton Deo, eine ilongolongo
Deo ele posanga. Be gimi
alongo ele posanga mao,
ngansa gimi gergeu ton Deo
mao."

Iesus ikeo, "Abraam iuot maitne, be Gau Namamado"

48 *Ta gid Iuda tikoli ele
posanga bedane, "Gai akeo
ga eao eaba ede Samaria
am, be iriau paeamao ienono
ngan go, eine tautaunga,
na?"
49 Ta Iesus ikeo, "Iriau
paeamao eta ienono ngan
gau mao. Gau nalolon ngan
Tamag, be gimi alolon ngan
gau mao.
50 Gau nailoilo gid panua
ngan tisoa gau edag mao.
Eaba kelede isoa gau edag.
Ei kekelen ga ipamadid gid
panua ngan posanga.
51 *Nakeo tautaunga pag-
imi, oangga sai inasi leg
posanga, irangrang ngan
imate mao ga ilalala ga ila."‡
52 Ta gid Iuda tikeo pan
bedane, "Ega, patautene gai
aoatai, iriau paeamao ta
ienono pago! Abraam imate
ga gid panua tibada Deo
iaoa timate pade. Be eao
keo ga oangga sai inasi lem
posanga, eine ga imate mao
ga ilalala ga ila.
53 Ikamado? Eao oangga
easal tibumai Abraam? Ei
imate na, ga gid panua
tibada Deo iaoa timate
pade. Eao keo ga eao eaba
madongan?"
54 Ta Iesus ikeo, "Oangga
nasoa edag mulian, eine na-
parim ngan edag sapaean.
Be Tamag, ei Eaba toa isoa
gau edag. Ei Eaba toa gimi
aoangga ei ami Deo.
55 Gimi aoatai ngan ei
mao, be gau naoatai ngan
ei. Oangga nakeo ga naoatai
ngan ei mao, eine ga naot
eaba pakakanga ag mambe
gimi pade. Be tautaunga
gau naoatai ngan ei, ga
nanasnasi ele posanga.
56 Tibumi Abraam itin igel-
gel ngan geranga ado toa gau
nanama ngan oa. Ei igera ta
ilolo kemi."
57 Ta gid Iuda tikeo, "Eao
am rai sangalima maitne, be
eao keo ga gera Abraam na?"
58 *Ta Iesus ikeo, "Nakeo
tautaunga pagimi, Abraam
iuot maitne, be Gau Nama-
mado§."
59 Io, tota tibada pat ta
tiuangga tirau ngan ei, be
ei imumul ta itnan Deo ele
luma aea ala ga iuot.

9

Iesus ikado kemi eaba imata ikila

* **8:47:** 1Io 4.6 * **8:48:** Mk 3.21-22 * **8:51:** Ins 5.24 ‡ **8:51:** Kado gimi aoangga Iesus ikeo ga sapadua tinasi ele posanga, eine ga tirangrang ngan timate ngan led madonga tanoeai mao. Eine mao. Be ei iposa ngan led madonga muriai buburiai. Ta ngan ado toaiua, irangrang ngan timate mao ga ilalala ga ila. * **8:58:** Ins 1.1 § **8:58:** Posanga idil toa ne *Gau Namamado ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: Gau eine Ei. Iesus ikeo lalaede bedane ngan 8.24 ga 8.28 ga 13.19.*

1 Idio ta Iesus ilalala ga ila
be igera eaba ede imata ikila
toa aea popongai ga inam.
2 *Ta ele aluagau tibeta
ei, “Eaba paoatainga am, sai
ikado kadonga sat, eaba toa
ne, mao itna ga itama, ta
imata ikila toa aea popongai
ga inam?”
3 *Ta Iesus ikeo, “Eaba toa
ne ikado kadonga sat mao,
ga itna ga itama tikado mao
pade. Be danga toa ne iuot
ta irangrang ngan Deo ele
naurata iuot masaeai ngan
ei.
4 Patautene tibur ado, ta
gita manta takado naurata
ton Eaba toa isula gau.
Ngansa oangga bong inam,
irangrang ngan eaba eta
ikado naurata mao.
5 *Oangga namamado
tanoeai maitne, gau mambe
taranga ngan gid panua
tanoeai ad.”
6 *Io, ikeo bedane ga kus, ta
ipla ga isulug tanoeai, ta ibul
imau toman ngan tano. Ga
kus ta isama tano maraka toa
oa ga idae eaba toa oa imatai.
7 Ta ikeo pan bedane,
“La men matam ngan liu
Siloam.” (Edaeda Siloam ipu
eine “Tisula ei.”) Tota ila
imen imata, ga kus ta iluai
mulian ga inam, be imata
iuot kemi.
8 Be ele panua tuangai
ga gid panua toa tigera ei
mugaeai mambe eaba gau-
gaunga aea, tikeo bedane,
“Eaba sai toa oa? Eine
eaba toa imamado ga igau-
gau danga sisid ne?”
9 Panua edengada tikeo,
“Be. Ei tota nena.”
Be padengada tikeo ga,
“Mao. Eina eaba ede pade,
be imata lalaede mambe ei.”
Be ei ikeo, “Mao. Gau tota
eko!”
10 Ta tibeta ei, “Be matam
iuot kemi ne madongan?”
11 Ta ikoli led posanga,
“Eaba tiuato Iesus ibul tano
toman ngan imau ta isama
ngan matag, ta ikeo pagau
bedane, ‘La ngan liu Siloam
ta men matam.’ Tota nala
namen matag ta nageragera
pade!”
12 Ta tibeta ei, “Eaba toa ne
sida?”
Be ikeo, “Gau naoatai
mao.”
13 Io, tibada eaba toa mu-
gaeai imata ikila oa ga ila
pagid Parisi.
14 Be Iesus ele kadonga
ngan bulnga tano ga iuot
maraka ga keminga eaba oa
imata, eine iuot ngan Ado
Earainga aea.
15 Ta gid Parisi pade tibeta
ei, “Eao matam iuot kemi ne
madongan?”
Ta ikeo pagid, “Ei isama
tano maraka ngan matag, ga
kus ta namen matag, tota
nageragera pade.”
16 Ta Parisi edengada tikeo
bedane, “Eaba toa ne inam
pan Deo mao, ngansa ei inasi
apu ngan Ado Earainga aea
mao.”
Be padengada tikeo, “Iran-
grang ngan eaba kadonga sat

* **9:2:** Ese 18.20, Lu 13.2,4 * **9:3:** Ins 11.4 * **9:5:** Mt 5.14, Ins 8.12 * **9:6:** Mk 8.23

aea ikado gid uisinga bedane
pade? Mao tau!” Tota tima-
poga ga tiuot iaoa rua.

17 *Idio ta tipul matad ga
ila pan eaba toa mugaeai
imata ikila oa, ta tibeta ei
pade bedane, “Eao keo mado
ngan ei? Ngansa eao matam
toa na ei ikado kemi.”

Ta ikeo, “Ei eaba ibada Deo
iaoa.”

18 Be gid madidnga togid
Iuda tiadi mambe mugaeai ei
imata ikila mao. Tiuangga
ei ipakaka ngan imata iuot
kemi. Tiadi bedaoa ga iran-
grang ngan tibaba itna ga
itama ga tinam.

19 Ta tibeta gisirua bedane,
“Eaba toa ne lemi gergeu? Ta
gimi akeo ga ei imata ikila
toa aea popongai ga inam,
eine tautaunga na? Be ika-
mado ga labone igeragera
pade?”

20 Ta itna ga itama tikoli
led posanga bedane, “Gai
aoatai mambe eaba toa ne
gai lemai gergeu. Ga pade
aoatai mambe ei imata ikila
toa aea popongai ga inam.

21 Be labone ikamado ga
igeragera pade, mao sai
ikemi imata, eine gai aoatai
mao. Gimi abeta ei. Ei kapei
ta irangrang ngan ikado
posanga ngan ei mulian.”

22 Itna ga itama tikeo
bedane ngansa timataud
gid madidnga togid Iuda.
Ngansa mugaeai gid madid-
nga toa oa tirau posanga
ta tikeo ga oangga sai
iuaoa ngan Iesus mambe
ei Kristus*, ei ga irangrang
ngan ila ilup toman ngan gid
ngan luma raring aea pade
mao.

23 Ngan ipu toaine ta itna
ga itama tikeo, “Ei kapei o.
Gimi abeta ei.”

24 Io, tibaba eaba toa imata
ikila oa parua aea pade ta
tikeo, “Eao manta kado lem
posanga tautaunga ta soa
Deo ieda. Gai aoatai mambe
eaba toa na kadonga sasat
aea.”

25 Ta ei ikoli led posanga
bedane, “Oangga ei eaba
kadonga sasat aea, mao be
ei eaba kadonga sasat aea
mao, eine gau naoatai mao.
Danga kelede gau naoatai ga
bedane: Mugaeai gau matag
ikila, be labone nageragera
pade.”

26 Ta tibeta ei, “Ei ikado
mado ngan eao? Ikado ga
matam pal madongan?”

27 Ta ikeo pagid, “Gau
nakeo pagimi na, be gimi
alongo mao. Ikamado akeo
ga alongo pade? Gimi
aoangga aot ele aluagau
pade na?”

28 Tota gid Parisi tidaba ei
ta tikeo, “Eao sakirkir, alua-
gau ton eaba toa na! Be gai
Moses ele aluagau.

29 Gai aoatai mambe Deo
iposa pan Moses. Be eaba toa
na, gai aoatai ngan ei inam
sida mao.”

30 Ta eaba toa oa ikoli
led posanga bedane, “Gau
namatala tau ngan lemi
posanga! Ikamado ga aoatai

* **9:17:** Ins 4.19 * **9:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

ngan ei inam sida mao? Ei
ikado ga matag pal!
31 *Gita taoatai mambe
Deo ilongolongo gid panua
kadonga sasat ad mao. Be ei
ilongo eaba sai ilolon ngan ei
ga inasnasi ele kimnga.
32 Mugaeai tau ga inam,
talongo ato eta ngan eaba
imata ikila toa aea popongai
ga inam, ga kus ta tikado ga
imata pal pade? Mao tau!
33 Oangga Deo isula eaba
toa ne ga inama mao, ei ga
irangrang ngan ikado danga
eta mao."
34 *Ta gid Parisi tikoli ele
posanga bedane, "Kadonga
sat ibul go toa am popon-
gai ga inam labone! Be eao
oangga paoatai gai na?" Tota
tisuk ei ga iuot ga ila.

Panua lolod matua ngan Iesus mao, gid mambe panua matad sususu

35 Iesus ilongo mambe
tisuk eaba toa oa ga iuot.
Tota ila iuot pan ta ikeo,
"Eao lolom matua ngan Eaba
Inat?"
36 Ta eaba toa oa ibeta ei
bedane, "Maron, ei sai toa?
Keo pagau ta lolog matua
ngan ei."
37 Ta Iesus ikeo, "Eao gera
ei na. Gau tota naposaposa
toman ngan eao ne."
38 Ta eaba toa oa ikeo,
"Maron, gau lolog matua
ngan eao." Tota ikor iae ta
isoa ieda.
39 Ta Iesus ikeo, "Gau
nanam tanoeai ngan patu-
tuinga gid panua ad posanga.
Toa bedaoa ta gid panua
matad sususu ga tigeragera
pade, be gid panua tikeo
ga matad kemi, eine ga
tiuot mambe panua matad
sususu."
40 *Be gid Parisi edengada
toa timamado, tilongo be-
daoa ta tikeo, "Ikamado?
Eao keo ga gai pade matamai
sususu na?"
41 Ta Iesus ikeo pagid,
"Oangga matami sususu,
eine ga lemi kadonga sat eta
mao. Be labone gimi akeo
ga matami kemi, tota lemi
kadonga sat ienono maitne."

10

Oanenga itna ngan eaba imariala ngan sipsip

1 Iesus ikeo pade bedane,
"Nakeo tautaunga pagimi,
eaba sai idudunga ngan gid
sipsip led ala aea atama
mao, be idug ga idudunga
ngan tibur eta pade, ei eaba
lublubnga aea ga ipapaeaoa
gid sipsip.
2 Be eaba idudunga ngan
ala aea atama, ei gid sipsip
tamad.
3 Eaba toa imariala ngan
atama, ipokaka atama ngan
ei, ta gid sipsip tilongo
tamad ilinge. Be ei iuato gid
sipsip kelede kelede edad,
ta imugamuga ngan gid ga
tiuot.
4 Oangga ibada ele sipsip
toa ngada oa ga tiuot ga kus,
ei ga imuga ngan gid, ta ele
sipsip tinasi ei, ngansa tiu-
atai ngan ilinge.

* **9:31:** Sng 34.15 * **9:34:** Sng 51.5 * **9:40:** Mt 15.14

5 Gid ga tinasi eaba eta
pade mao, be eine ga tiaoa
ngan ei, ngansa tiuatai ngan
eaba eta pade ilinge mao.”
6 Iesus itado oanenga itna
toa ne, be gid panua tiuatai
ngan saoa danga toa ipos-
aposa ngan oa mao.
7 Idio ta Iesus ikeo pade,
“Nakeo tautaunga pagimi,
gau eine atama togid sipsip.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
“Gau eine atama togid sipsip.”

8 *Panua toa ngada oa
tinam mugaeai ngan gau,
eine gid panua lublubnga ad
ga tipapaeaoa gid sipsip. Be
gid sipsip tilongolongo gid
mao.
9 Gau eine atama. Oangga
sai inam pagau ta idudunga,
Deo ga ibada ei mulian. Ta
ei ga idudunga ga iuot ngan
atama toa oa. Ta somi-
somi ei ga iuotot ngan purup
kemikemi eaneannga aea.
10 Eaba lublubnga aea ikim
ilub gid sipsip, ga ipapaeabu
ngan gid, ga ipapamate gid.
Ei inama ngan ipu eta pade
mao. Be gau nanam ngan
badanga madonga kemi
pagid. Ta madonga kemi toa
oa eine kemi ga kemi tau ga
ilalala ga ila.
11 *“Gau sipsip tamad
kemi. Sipsip tamad kemi
ilongean ei mulian ga imate
ngan luanga gid.
12 *Be eaba sai iboko pat
pan sipsip tamad, ei sipsip
tamad mao. Ei irangrang
ngan imariala kemi ngan gid
sipsip mambe sipsip tamad
mao. Tota oangga igera kaua
saksak inam, eine ga itnan
gid ga tidio, be iaoa ga ila.
Ta kaua saksak ga ian gid ga
ipare gid alele.
13 Eaba toa oa iaoa ngansa
ei iboko pat, ta imata ila ngan
gid sipsip mao.
14 “Gau sipsip tamad kemi.
Gau naoatai ngan leg sipsip,
ga leg sipsip tiuatai ngan gau,
15 *lalaede mambe Tamag
iuatai ngan gau, ga gau pade
naoatai ngan ei. Ta na-
longean gau ga namate ngan
luanga gid sipsip.
16 *Be gau leg sipsip paden-
gada toa tienono gadudunga
ngan ala toa ne mao. Ta
gau manta nabada gid pade
ga tinama. Tota gid ga ti-
longo lingeg ta tiuot sipsip
iaoa kelede ga tamad kelede
pade.
17 *Tamag ilolo ikim gau
ngan ipu ga oaine: Na-
longean gau mulian ga na-
mate ngan luanga gid sipsip,
ga kus ta nadae mulian pade.
18 Irangrang ngan eaba eta
ipamate gau sapaean mao.
Oangga nalongean gau ga
namate, ta io. Gau urag
kapei ngan longeannga gau
ga namate, ga urag kapei

* **10:8:** Jer 23.1-2, Ese 34.2-3 * **10:11:** Sng 23.1, PM 7.17 * **10:12:** PA 20.29
* **10:15:** Mt 11.27, 1Io 3.16 * **10:16:** Ais 56.8, Ese 34.23 * **10:17:** Plp 2.8-9

ngan daenga mulian pade.
Ngansa Tamag irenren pa-
gau toa bedaoa.”
19 Io, ngan gid posanga
toa ne, gid Iuda timapoga ga
tiuot iaoa rua pade.
20 Busa ngan gid tikeo ga,
“Iriau paeamao ienono ngan
ei ta imangamanga. Ika-
mado ga gimi alongo ele
posanga?”
21 Be padengada tikeo ga,
“Posanga toa ne inam pan
eaba eta toa iriau paeamao
ienono ngan ei ne mao. Iran-
grang ngan iriau paeamao
ikado eaba imata ikila ga ig-
eragera pade? Mao tau!”

Gid Iuda timan Iesus aea isat

22 Ngan ado toaiua, gid
Iuda led eaneannga iuot
Ierusalem ngan Matad
Nanan Deo ele Luma Ilolo
aea Silenga. Eiua aoara lolo.
23 Be Iesus ilalala
gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala boloma ngan
Naparpar ton Solomon.
24 Be gid Iuda tinam tibalil
ngan ei ta tikeo, “Ngeda be
eao patarui lolomai ta keo
pagai ngan eao sai? Oangga
eao Kristus*, manta posa
masaeai pagai.”
25 Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Gau nakeo
pagimi na, be gimi lolomi
matua ngan gau mao. Gid
uisinga nakakado ngan
Tamag ieda, eine ipasolan
gimi mambe gau sai.
26 Be gimi lolomi matua
mao, ngansa gimi eine gau
leg sipsip mao.
27 Gau leg sipsip tilongo
lingeg. Gau naoatai ngan gid,
ta gid tinasi gau.
28 *Ta gau nabada
madonga kemi somisomi aea
pagid, ta irangrang ngan
eta ngan gid iduaea mao
ga ilalala ga ila. Irangrang
ngan eaba eta ipaeaoa gid
toa bagegeai ne mao.
29 Tamag toa ibada gid ga
tinam pagau, ei kapei ngan
panua toa ngada ne. Eaba
eta irangrang ngan ipaeaoa
gid Tamag ibageai mao.
30 Gau ga Tamag aot
kelede.”
31 Io, gid Iuda tibada pat
pade ta tiuangga tirau ei,
32 be Iesus ikeo pagid
bedane, “Gau napasolan
gimi ngan naurata kemikemi
busa iuot ngan Tamag iura.
Be gimi aoangga arau gau
ngan naurata isaoa?”
33 *Ta gid Iuda tikeo,
“Gai arau go ngan nau-
rata eta ngan gid naurata
toa kemikemi ne mao, be
aoangga arau go ngansa eao
paeabu ngan Deo ieda ta keo
ga ot mambe Deo, be eao
eababa.”
34 *Ta Iesus ikeo pagid,
“Posanga ga oaine tibode ga
idae ngan lemi apu. Be gimi
aoatai mao? Ikeo ga bedane,
‘Gau nakeo ga gimi aman
deo.’

* **10:24:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **10:28:** Ins 3.16, 6.39 * **10:33:** Wkp 24.16 * **10:34:** Sng 82.6

35 Gita taoatai mambe Deo
ele laulau aea posanga eta
irangrang ngan itap sapaean
mao. Be Deo ikado posanga
toa ne ga ila pagid madidnga.
Tota oangga iuato gid deo,
36 ikamado ga gimi akeo
ga gau napaeabu ngan Deo
ieda ngan oatonga gau mu-
lian Deo Inat? Ngansa Deo
idol ele ul ngan gau ta isula
gau ga nanam tanoeai.
37 Oangga nakakado
Tamag ele naurata mao,
goibe lolomi matua ngan gau
mao.
38 *Be gau nakakado ele
naurata. Tota oangga lolomi
matua ngan gau mao, goibe
lolomi matua ngan gid
uisinga, ta irangrang ngan
aoatai kemi mambe Tamag
imamado pagau, ga gau
namamado pan Tamag.”
39 Io, titoba ngan lukunga
ei pade, be ei itir baged ga ila.
40 *Ei iluai mulian ta iuore
ngan eau Iordan, ta ila ngan
tibur toa Ioanes ipaliliu gid
panua ngan mugaeai. Ei idio
imamado toa eoa
41 be panua busa tilagalaga
pan. Ta tikeo bedane,
“Tautaunga Ioanes ikado
uisinga eta iman kilala mao,
be posanga toa ngada oa
ikado ngan eaba toa ne eine
tautaunga.”
42 Ta ngan tibur toa oa
panua busa lolod matua
ngan Iesus.

11

Lasarus ele matenga

1 *Eaba ede ieda Lasarus
idibal. Ei tuanga Betani aea,
toa Maria ga itar kapei Marta
led tuanga.
2 *(Maria toa ne, ei taine
toa muriai ga itok bude iuad
kemi ga idae ngan Maron iae,
ga kus ta ipusi ngan ilaun.)
3 Io, tota Maria toman ngan
itar kapei tiabalan posanga
ga ila pan ta tikeo, “Maron,
ega, eaba toa eao kim ei tau
ne idibal.”
4 *Be Iesus ilongo ta ikeo
ga, “Dibala toa ne irangrang
ngan ipamate ei mao. Be
eine ga iman Deo ieda aea
soanga. Toa bedaoa ta Deo
Inat ieda ga iuot kapei ngan
pade.”
5 Iesus ikim tau Marta ga
itar kakau ga liud Lasarus.
6 Be ei ilongo mambe
Lasarus idibal, ta idio ngan
tibur toa imamado ngan oa
aea ado rua pade.
7 Ga kus ta ikeo pagid ele
aluagau, “Taluagita mulian
Iudea pade.”
8 Ta ele aluagau tikeo pan
bedane, “Eaba paoatainga
am, patautene gid Iuda
tiuangga tirau go ngan pat,
be eao oangga luago mulian
toa eoa na?”
9 Ta Iesus ikeo, “Ngan ado
kelede, tibur meremere iran-
grang ngan aea ado imata
sangaul igegea rua. Oangga
sai ilalala ado, irangrang
ngan ikot iae mao, ngansa ei
igera ado ele taranga isulug
tanoeai.

* **10:38:** Ins 14.10-11 * **10:40:** Ins 1.28 * **11:1:** Lu 10.38-39 * **11:2:** Ins 12.3 * **11:4:** Ins 9.3

10 Be oangga ilalala bong,
eine ga ikot iae ta imokeke,
ngansa ele taranga eta mao."
11 Io, iposa bedaoa ga kus,
ta ikeo pade bedane, "Oaeda
Lasarus ienono. Be gau ga
nala ta naoaoan ei ga idae."
12 Ta ele aluagau tikeo
pan bedane, "Maron, oangga
ienono, ei ga iuot kemi
pade."
13 Be Iesus iposaposa ngan
ele matenga, be ele aluagau
tiuangga ikeo ngan enonga
sapaean.
14 Tota Iesus iposa masaeai
pagid bedane, "Lasarus
imate.
15 Be tinig igelgel ngansa
gau namamado toman ngan
ei mao. Toa bedane ta iran-
grang ngan gimi agera saoa
danga ga nakado, ta lolomi
matua ngan gau. Be gita tala
pan."
16 *Be Tomas toa ieda ede
pade Didimus ikeo pagid
aluagau padengada bedane,
"Gita tala, ta tamate toman
ngan Iesus."

Iesus ikeo, "Gau daenga mulian ga madonga kemi ipu"

17 Iesus ila iuot toa eoa ta
igera mambe Lasarus ienono
dengaeai aea ado pange na.
18 Be Betani ienono boloma
tede ngan Ierusalem. Aea
maraoa mambe kilomita tol.
19 Tota gid Iuda busa tila
pan Marta ga Maria ngan
pataruinga lolod ngan liud
ele matenga.
20 Be Marta ilongo mambe
Iesus ilalala ga inam, tota
ila iuot pan toa edapeai, be
Maria idio lumaeai.
21 Ta Marta ikeo pan Iesus
bedane, "Maron, man ga eao
mamado toa eko, ta iran-
grang ngan liug imate mao!
22 Tautaunga ei imate, be
gau naoatai, labone pade
oangga eao beta Deo ngan
saoa danga, ei ga ilongo go."
23 Ta Iesus ikeo pan be-
dane, "Lium ga idae mulian
pade."
24 *Ta Marta ikeo, "Gau
naoatai mambe ei ga idae
mulian toman ngan gid
matemate toa ngada oa ngan
ado muriai ga muriai tau."
25 Ta Iesus ikeo pan
bedane, "Gau daenga mulian
ga madonga kemi ipu.
Oangga sai ilolo matua ngan
gau, goibe, ei ga imate, be
muriai ta idae mulian ta
imamado.
26 Oangga sai imata bibita
be ilolo matua ngan gau,
ei ga irangrang ngan imate
mao ga ilalala ga ila. Eao
lolom matua ngan posanga
toa ne pade?"
27 *Ta ikeo pan bedane,
"Be. Tautaunga Maron, gau
lolog matua ngan eao. Eao
Kristus*, Deo Inat toa sulug
ga nam tanoeai."

Iesus itang

28 Marta ikeo bedaoa
ga kus, ta iluai mulian ta
ibaba itar kakau Maria
ta ikamur itangai bedane,
"Eaba paoatainga aea ta

* **11:16:** Mk 14.31 * **11:24:** Ins 6.40 * **11:27:** Ins 6.69 * **11:27:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

inam ne, be ibetabeta ngan
eao.”
29 Maria ilongo, ta idae
manmanae ga ila pan.
30 Be Iesus inam iuot tuan-
gai maitne. Ei imamado
ngan tibur toa Marta ila iuot
pan ngan oa.
31 Be gid Iuda toa tima-
mado lumaeai toman ngan
Maria ngan pataruinga ilolo,
tigera mambe ei idae man-
manae tau ta iuot ga ila. Tota
tinasi ei, ngansa tiuangga ei
ila dengaeai ngan tandanga
toa eoa.
32 Maria ila iuot ngan tibur
toa Iesus imamado ngan oa,
ta igera ei ta idol ilabora
ga isulug iaepuiai ta ikeo,
“Maron, man ga eao ma-
mado toa eko, ta irangrang
ngan liug imate mao!”
33 Io, Iesus igera itangtang,
ga gid Iuda toa tinam toman
ngan ei titang pade, tota ilolo
kemi mao ta iuru ei.
34 Ta ibeta gid bedane,
“Gimi adol ei sida?”
Ta tikeo pan bedane,
“Maron, nam ta gera.”
35 Iesus itang.
36 Ta gid Iuda tikeo, “Ega, ei
ikim ei kapei tau.”
37 *Be padengada tikeo be-
dane, “Ei ikado gid panua
matad ikilakila ga tigeragera
pade, be ikamado ga iran-
grang ngan ilua eaba toa ne
mao be imate?”

Iesus ipei mulian Lasarus ngan ele matenga

38 Iesus ilolo kemi mao ta
iuru ei pade. Ta ila iuot
toa dengaeai oa. Be denga
toa oa ienono ngan bereo
aea baba ede, be pat kapei
ipakala iaoa.
39 Idio ta Iesus ikeo, “Asoa
pat ga ila aluai.”

Be Marta, toa matenga
tamad iliu ikeo, “Maron,
labone oadoad paeamao ga
iuot, ngansa eine ado pange
aea na.”

40 Ta Iesus ikeo, “Gau
nakeo pago ga ila na, oangga
eao lolom matua, eine eao
ga gera Deo ele taranga. Be
matam nanan mao na?”

41 Tota tisoa pat ga ila aluai,
ta Iesus imata idae buburiai
ta ikeo, “Apa, gau naposa
kemi pago ngansa eao longo
gau.
42 Gau naoatai mambe
somisomi eao longolongo
gau, be nakado posanga
toa ne ngan luanga gid
panua toa timadmadid ne ta
irangrang ngan tiuatai kemi
ga lolod matua mambe eao
sula gau.”

43 Io, ikeo toa bedaoa
ga kus ta ipotalae kapei,
“Lasarus, ot ga nam!”

“Lasarus, ot ga nam!”

* **11:37:** Ins 9.6-7

44 Tota eaba toa imate oa
iuot ga inam toman ngan
malo toa tikaukau ngan
ibage ga iae, ga malo toa ede
pade timol ngan ilabora.

Ta Iesus ikeo pagid, “Apola
gid malo toa na ta alongean
ei ga inam.”

Gid madidnga tirau posanga ngan pamatenga Iesus
(Mateus 26.1-5, Markus 14.1-2, Lukas 22.1-2)

45 *Gid Iuda busa toa tikia
Maria ngan ado toaiua, tig-
era saoa danga Iesus ikado,
tota lolod matua ngan ei.

46 *Be edengada tila pagid
Parisi ta tikeo pagid ngan
saoa danga Iesus ikado.

47 Ta gid madidnga patu-
tuinga posanga ad, toa
edengada Parisi ga paden-
gada madidnga tenainga
ad, gid busa tila tiluplup
ngan patutuinga posanga ta
tikeo, “Eine ga takado mado?
Ngansa eaba toa ne ikakado
uisinga busa.

48 Oangga talongean ei ta
ikakado bedaoa, eine panua
toa ngada ne ga lolod matua
ngan ei. Ta gid Rom ga
tinam ta tipaeabu ngan Deo
ele luma, be leda tibur toa
kapei ne ga iman led.”

49 Be eaba ede ngan gid,
ieda Kaiapas, ei madidnga
kapei tenainga aea ngan rai
toaiua. Ei ikeo pagid bedane,
“Gimi aoatai ngan danga eta
mao ga mao.

50 Gimi aoatai mao ngan
kadonga isaoa kemi ga ilua
gimi. Kemi ngan gimi oangga
eaba kelede ibada panua toa
ngada ne mulid ga imate.
Ngan kado ta panua toa
ngada ne timukuru.”

51 Be posanga toa ne iuot
sapaean ilaborai mao. Eine
ibada Deo iaoa ngansa ei ma-
didnga kapei tenainga aea
ngan rai toaiua, ta iposa
motean ngan Iesus ta ikeo ga
ei ga imate ngan badanga gid
Iuda toa ngada oa mulid.

52 *Be ikeo ga Iesus ga
imate ngan luanga gid Iuda
kekelegid mao, be ikeo ga
ele matenga ga ipaluplup
Deo ele gergeu toa timamado
alele ngan tibur padengada
ta tiuot alu kelede.

53 *Tota ngan ado toaiua ga
ila, gid madidnga tiloilo edap
ngan pamatenga ei.

54 Tota Iesus irangrang
ngan ilalala masaeai rabu
ngan gid Iuda pade mao.
Be itnan tibur toa oa ta
ila boloma ngan tibur
modamodanga, ngan tuanga
ede ieda Epraim. Ta idio
imamado toa eoa toman
ngan ele aluagau.

55 Idio ta gid Iuda led
eaneannga Pasova aea imata
boloma, ta panua busa titnan
led tuanga ga tila Ierusalem
ta tisigiri tinid aea muk
Deo imatai mugaeai ngan
Pasova.

56 Gid tiloilo Iesus be tima-
did gadudunga ngan Deo
ele luma aea ala, ta tibeta
pol ngan gid, “Gimi lolomi
madongan? Ei ga inam nene

* **11:45:** Ins 7.31 * **11:46:** Lu 16.31 * **11:52:** Ins 10.16 * **11:53:** Ins 5.18

ngan eaneannga Pasova aea
pade, mao mao?”
57 Be gid madidnga
tenainga ad ga gid Parisi
tikado posanga matua ta
tikeo ga oangga sai iuatai
ngan Iesus imamado sida,
ei manta iuaoa pagid ta tila
tiluku ei.

12

Maria isama Iesus iae ngan bude

(Mateus 26.6-13, Markus 14.3-9)

1 *Ado lima ga ede imuga
ngan eaneannga Pasova aea,
Iesus ila ngan Lasarus ele
tuanga Betani. Ei eaba toa
Iesus ipei ei mulian ngan
matenga.
2 *Be ngan lailai toaiua
tinono annga tingelgel aea
ngan Iesus. Marta ikado
mosi, be Lasarus ei ede ngan
gid panua toa timamado
popouiai toman ngan Iesus.
3 *Idio ta Maria ibada botol
ede iuon ngan bude ede iuad
kemi tiuato nardo. Tigal-
batan danga eta ngan bude
toa oa mao, ta aea olnga
kapei. Be ei itok ga idae ngan
Iesus iae ta isama, ta ipusi
ngan ilaun. Be bude toa oa
iuad ipakaranga luma ilolo.

Ei itok bude ga idae ngan Iesus iae ta isama, ta ipusi ngan ilaun.

4 Be Iesus ele aluagau ede,
Iudas Iskariot toa iuangga
idol ei ga idae aea miri ita-
matama bagedeai, ikeo be-
dane,
5 “Kemi ngan talongean
bude toa ne ga panua tiuol
ngan pat silva buno tol!* Toa
bedaoa ta talua gid panua
lululunga ad.”
6 Be tautaunga imata bada
gid panua lululunga ad mao.
Ei ikeo bedaoa ngansa ei
eaba lublubnga aea. Ei
eaba toa imariala ngan Iesus
masin led pat, be ilublub
ngan luanga ei mulian.
7 Be Iesus ikeo, “Adaba ei
mao. Kemi ngan idol bude
toa ne ga ienono irangrang
ngan ado toaiua titaian gau.
8 *Panua lululunga ad
timamado toman ngan gimi
somisomi, be gau nama-
mado toman ngan gimi
somisomi mao.”

Madidnga tenainga ad

---

* **12:1:** Ins 11.1,43 * **12:2:** Lu 10.40 * **12:3:** Lu 7.37-38 * **12:5:** Ngan ado toaiua, *pat silva buno tol eine lalaede mambe olnga ila pan eaba iboko pat ngan rai dodol ede.* * **12:8:** Lo 15.11

tirau posanga ngan pamatenga Lasarus

9 Ipom kapei Iuda ad
tilongo mambe Iesus ima-
mado Betani, tota tila toa eoa
ngan geranga Iesus kekelen
mao, be Lasarus pade toa
Iesus ipei ei mulian ngan
matenga.
10 Tota gid madidnga
tenainga ad tirau posanga
ngan pamatenga Lasarus
pade,
11 *ngansa gid Iuda busa
tilongo iualu ta lolod itnan
gid madidnga tenainga ad be
lolod matua ngan Iesus.

Iesus idudunga Ierusalem mambe maron kapei
(Mateus 21.1-11, Markus 11.1-11, Lukas 19.28-40)

12 Ngan ado sae, ipom
kapei toa tinam Ierusalem
ngan eaneannga Pasova aea,
tilongo mambe Iesus ga inam
Ierusalem.
13 *Ta tibada abei babaka
ilaun ta tila tiuot pan ta
tibaba taran ei bedane,

"Maron, gai asoa edam ga
idae!†"

"Maron ipamatua eaba toa
inama ngan ei ieda
ne!"

"Ei Maron kapei togita Is-
rael!"

14 Io, Iesus igera donki ede
daenga pau ta idae imado
ngan mambe Deo ele laulau
ikeo ngan ga bedane,

15 *"Gimi panua amamado
ngan bereo Saion‡,
amataud mao.
Ega, ami maron kapei
ta idae imado ngan
donki daenga pau ede
ta ilalala ga inam ne."

16 *Be ngan ado toaiua,
ele aluagau tiuatai ngan
kadonga toa ne ipu mao. Be
muriai ngan ibada edaeda
kapei, matad nanan mambe
kadonga toa tikado ngan ei
ne iuot lalaede mambe Deo
ele laulau ikeo ngan.
17 Be gid ipom toa tima-
mado toman ngan ei ngan
ado toa ibaba Lasarus
dengaeai ga iuot, tipaoasasa
posanga ngan ipei ei mulian
ngan matenga.
18 Tota gid ipom tila tiuot
pan edapeai, ngansa tilongo
mambe ei ikado uisinga toa
ne ga iuot.
19 Ta gid Parisi tiposa pol
ngan gid ta tikeo, "Agera,
danga saoa taoangga takado,
eine ga iuot mao. Ega, panua
toa ngada ne tanoeai tila
tinasi ei!"

Iesus ikeo, "Ado imata ngan Eaba Inat ibada edaeda kapei tota patautene"

---

* **12:11:** Ins 11.45 * **12:13:** Sng 118.25-26, Ins 1.49 † **12:13:** Posanga idil toa ne *Maron, gai asoa edam ga idae ngan posanga Grik eine ga bedane: Osana.* * **12:15:** Sek 9.9 ‡ **12:15:** Ngan posanga Grik, *panua amamado ngan bereo Saion eine ga bedane: gergeu taine Saion aea, be iposaposa ngan gid panua Ierusalem ad. Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.* * **12:16:** Ins 2.22

20 Be panua edengada Grik
ad tila Ierusalem ngan ado
toaiua ngan soanga Deo ieda
ngan eaneannga toa oa pade.
21 Ta gid panua toa oa tila
pan Pilip, eaba toa Betsaida
aea ngan tibur kapei Galili, ta
tikeo pan bedane, “Eaba, gai
akim agera Iesus.”
22 Io, Pilip ila ikeo pan An-
dreas, ta gisirua tila tikeo
pan Iesus.
23 *Ta Iesus ikoli led
posanga bedane, “Ado imata
ngan Eaba Inat ibada edaeda
kapei tota pataутene.
24 *Nakeo tautaunga pag-
imi, manta wit ipuapua itap
ga isulug tanoeai ga imate.
Oangga mao, eine ipuapua
kelede mon, ta itautau eta
mao. Be oangga isulug
tanoeai ga imate, muriai eine
ga ipara ga idae ta itautau
iuot busa.
25 *Eaba sai ikim tau ele
madonga tanoeai, eine ga
imate ta ele madonga ga id-
uaea. Be oangga sai imata
tnan ele madonga tanoeai,
eine ga ibada madonga kemi
ta ikikisi somisomi ga ilalala
ga ila.
26 Oangga sai ikado leg
naurata, manta inasi gau. Ta
ngan tibur isaoa namamado
ngan, eine leg paeaeanga
ga imamado toa eoa pade.
Oangga sai ikakado leg nau-
rata, eine Tamag ga ilasu ei.”

Iesus ikeo, “Manta alalala ngan taranga”

27 *Iesus ikeo pade be-
dane, “Toa pataутene lolog
kemi mao, be gau ga nakeo
mado? Kado gimi aoangga
nakeo ga, ‘Apa, bada gau mu-
lian ngan kadonga kulupu
toa iuangga iuot ngan gau
ne.’ Eine nakado posanga
eta bedane mao, ngansa gau
nanam ngan ipu tota nene.
28 Apa, soa eao edam!”

Be mole mao, babanga ede
isulug buburiai ga inam ta
ikeo, “Gau nasoa ga idae na,
be eine ga nasoa pade.”
29 Be gid ipom timadma-
did toa eoa tilongo babanga
toa oa ta tikeo ga mariamba
itang. Be padengada tikeo ga
anggelo ede iposa pan.
30 Ta Iesus ikeo, “Babanga
toa ne inam ngan gau mao,
inam ngan gimi.
31 Labone eine Deo ele ado
ngan pamadidnga gid panua
tanoeai ngan posanga, ta ei
ga isere eaba paeamao toa
imugamuga ngan tano toa ne
ga ila.
32 *Be oangga tisoa gau ta
natnan tano ga nadae, eine
ga nadada panua busa lolod
ga tinam pagau.”
33 *Ei ikeo bedane ngan
paolanga posanga ngan
matenga isaoa ei ga imate
ngan.
34 *Ta gid ipom tikeo, “Gai
aoatai mambe apu ikeo ga
oangga Kristus§ inam, ei
ga imamado somisomi ga

* **12:23:** Ins 13.31-32, 17.1 * **12:24:** 1Ko 15.36 * **12:25:** Mt 16.25 * **12:27:** Sng 6.3, 42.5, Mt 26.38 * **12:32:** Ins 3.14 * **12:33:** Ins 19.6 * **12:34:** Sng 110.4, Ais 9.7, Dan 7.14 § **12:34:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

ilalala ga ila. Tota eao
kamado keo ga gid manta
tisoa Eaba Inat ga idae? Eaba
Inat sai toa?”
35 *Ta Iesus ikeo pagid be-
dane, “Taranga ga ienono
pagimi mole mao. Manta
alalala ngan taranga ngan
ado kemi labone toa ienono
pagimi. Ngan kado ta dodom
inam ta irobi gimi. Be
oangga sai ilalala dodom, ei
iuatai ngan tibur isaoa ilalala
ngan oa mao.
36 *Labone taranga ienono
pagimi. Manta lolomi matua
ngan taranga, ta gimi aot
panua taranga ami.” Io,
Iesus iposa bedane ga kus
ta itnan gid ta imumul ngan
gid.

Gid Iuda lolod matua ngan Iesus mao

37 Tautaunga Iesus ikado
uisinga busa matadeai, be
lolod matua ngan ei mao.
38 *Kadonga toa ne iuot
ta iparangrang posanga ton
Aisaia, eaba ibada Deo iaoa
mugaeai. Ele posanga ga be-
dane,

“Maron, eaba eta ilolo matua
ngan lemai posanga
mao!
Be eaba eta iuatai kemi
ngan naurata toa ipa-
solan uram kapei ne
mao.”

39 Ngan ipu toaine lolod
matua mao. Ngansa Aisaia
ibode posanga ede pade ga
bedane,
40 *“Deo ikado ga matad
susu
ga laborad irangrang
ngan ibada danga eta
mao.
Ngan kado ta matad inasi
kemi,
ga laborad ibada
posanga,
ta tipul lolod ga tinam
pagau. Toa bedaoa ta
nakado kemi gid. Be
eine mao.”

41 *Aisaia ikeo bedaoa
ngansa igera Kristus ele
taranga ta iposaposa ngan
ei.
42 *Be tautaunga madidnga
busa tede lolod matua ngan
ei, be tiposa masaeai ngan
mao, ngansa timataud gid
Parisi. Ngan kado ta tisuk gid
ta tirangrang ngan tila ngan
luma raring aea pade mao.
43 *Ngansa tikim tau ngan
gid panua tipakuru ngan gid,
be tinid ngan nasinga edap
toa Deo ikeo ga tinasi ngan
badanga pakurunga.

Iesus inam ngan badanga mulian gid panua tanoeai

44 Idio ta Iesus ipotalae ta
ikeo, “Oangga sai ilolo matua
ngan gau, eine ilolo matua
ngan gau kekelegau mao, be
ilolo matua ngan Eaba toa
isula gau ga nanam.
45 *Oangga sai igera gau,
eine igera Eaba toa isula gau
pade.
46 Gau nanam tanoeai
mambe taranga, ta oangga
sai ilolo matua ngan gau,

* **12:35:** Ins 8.12 * **12:36:** Ep 5.8 * **12:38:** Ais 53.1 * **12:40:** Ais 6.10
* **12:41:** Ais 6.1 * **12:42:** Ins 9.22 * **12:43:** Ins 5.44 * **12:45:** Ins 14.9

eine ga imamado dodomeai
mao.
47 *"Be oangga sai ilongo
leg posanga ga inasi mao,
gau ga napamadid ei ngan
posanga mao. Ngansa
gau nanam tanoeai ngan
pamadidnga panua ngan
posanga mao. Be nanam
ngan badanga gid mulian.
48 Be oangga sai ipul
imur ngan gau ga ilongo
leg posanga mao, sai ga
ipamadid ei? Posanga toa
gau naposa ngan, eine ga
ipamadid ei ngan ado muriai
ga muriai tau.
49 Ngansa nanasi gau leg
kimnga ta nakado posanga
toa ne mao, be Tamag toa
isula gau ga nanam, irenren
pagau ngan saoa posanga
nakado, ta napaola ei ele
posanga.
50 Be naoatai mambe
Tamag ele renrennga,
oangga eaba inasi, eine ga
ikado ei ta ibada madonga
kemi somisomi aea. Tota
saoa posanga nakeo ngan,
eine lalaede mambe Tamag
ikeo ga naposa ngan."

13

Iesus isigiri ele aluagau aed

1 Mugaeai ngan eanean-
nga Pasova aea, Iesus iuatai
mambe ele ado ngan tnan-
nga tano toa ne ga luainga
mulian pan Itama, tota iuot
ne. Be ei ikim ele panua toa
timamado tanoeai oa kapei
tau ga irangrang ngan ele
matenga.*
2 *Ngan bong toaiua,
Iesus asingada ele aluagau
timamado ngan eaneannga
Pasova aea. Be Saimon
Iskariot inat Iudas, eaba
paeamao idol posanga
motean ilaborai ngan dolnga
Iesus ga idae aea miri
itamatama bagedeai.
3 *Iesus iuatai mambe
Itama idol danga toa ngada
ne ga idae ibageai. Ga iuatai
pade mambe ei inam pan
Deo ga teta pade iluai mulian
ga ila pan Deo.
4 Tota itnan popou eanean-
nga aea ga idae. Ta itil ele
pononga mamarae, ga kus ta
ikaukau malo pusinga aea ga
idae irabuiai.
5 Idio ta itok eau ga
idudunga ngan tabla ta
iboko ngan ele aluagau aed
aea sigiringa, ta ipusi aed
ngan malo pusinga aea toa
irabuiai oa.
6 Be inam pan Saimon
Petrus, ta Saimon ikeo pan
bedane, "Maron, eao ga sigiri
aeg?"
7 Ta Iesus ikoli ele posanga
bedane, "Labone eao oatai
kemi ngan saoa danga
nakakado ne mao. Be muriai
eao ga oatai."
8 Ta Petrus ikeo, "Iran-
grang ngan eao sigiri aeg
mao ga mao!"

Be Iesus ikeo pan, "Oangga
nasigiri aem mao, irangrang

* **12:47:** Ins 3.17 * **13:1:** Posanga idil toa ne *ikim ele panua ... ga irangrang ngan ele matenga ipu ede pade ngan posanga Grik ga bedane: ele kadonga kimnga aea ngan gid ila iuot lai.* * **13:2:** Lu 22.3, Ins 13.27 * **13:3:** Ins 3.35, 16.28

ngan nabada anam eta ga ila pago mao.”

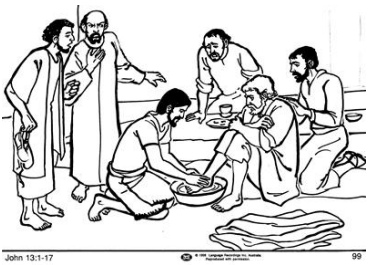

“Oangga nasigiri aem mao, irangrang ngan nabada anam eta ga ila pago mao.”

9 Ta Saimon Petrus ikeo ga, “Maron, oangga bedaoa, sigiri aeg kekelen mao. Be sigiri bageg ga laborag pade!”

10 *Ta Iesus ikeo pan bedane, “Eaba sai ililiu ga kus, eine isigiri iae kekelen. Be ililiu pade mao, ngansa itin toa ngada oa aea muk eta mao. Ta gimi tinimi aea muk eta mao, be nakeo bedane ngan gimi toa ngada ne mao.”

11 Be Iesus iuatai motean ngan sai ga idol ei ga idae aea miri itamatama bagedeai, ta ngan ipu toaine ikeo ga, “Tinimi aea muk eta mao, be nakeo bedane ngan gimi toa ngada ne mao.”

12 Iesus isigiri aed ga kus, ta idol mulian ele pononga mamarae ta iluai mulian popouiai. Ta ibeta gid, “Gimi aoatai ngan saoa danga nakado ngan gimi?

13 Gimi aoatoato gau eaba paoatainga aea ga Maron, eine tutui, ngansa gau tota bedaoa.

14 *Gau ami Maron ga eaba paoatainga aea, tota oangga gau nasigiri aemi ne, gimi pade manta asisigiri aemi pol ngan gimi toa labone ga ila.

15 *Ngansa gau napasolan kadonga toa ne pagimi, ta nakim gimi ala ta akado lalaede mambe gau nakado ngan gimi.

16 *Nakeo tautaunga pagimi, paeaeanga irangrang ngan iasal aea maron mao. Be eaba ato aea iasal aea madidnga toa isula ei oa mao pade.

17 Labone gimi aoatai kemi ngan kadonga toa ne ipu, tota oangga anasnasi, kemi tau ngan gimi.

18 *“Gau nakeo ngan gimi toa ngada ne mao. Panua sapadua nasio, eine naoatai ngan gid. Be Deo ele laulau aea posanga ga iuot tautaunga bedane, ‘Eaba ian annga toman ngan gau, ei ga isoa iae ta iuad gau.’

19 *“Patautene nakeo pagimi motean ngan kadonga toa ne iuot. Ta muriai oangga iuot, gimi ga lolomi matua mambe Gau eine Ei.

20 *Nakeo tautaunga pagimi, oangga eaba eta itin igelgel ngan badanga eaba sai toa nasula ei, eine ibada gau pade. Be eaba sai toa ibada gau, eine ibada gau kekele-

* **13:10:** Ins 6.64,70-71, 15.3 * **13:14:** Mt 20.28, Lu 22.27 * **13:15:** Plp 2.5, Kol 3.13, 1Pe 2.21 * **13:16:** Mt 10.24 * **13:18:** Sng 41.9 * **13:19:** Ais 41.4, Ins 8.24, 14.29 * **13:20:** Mt 10.40

gau mao, be ibada Eaba toa
isula gau pade.”

Iudas ila ngan dolnga Iesus ga idae aea isat bagedeai

(Mateus 26.20-25, Markus 14.17-21, Lukas 22.21-23)

21 Iesus ikeo bedaoa ga kus
ta inaman mambe ilolo kemi
mao ta iuaoa ngan posanga
bedane, “Nakeo tautaunga
pagimi, ede ngan gimi ga
idol gau ga nadae ag isat
bagedeai.”

22 Be ele aluagau matad in-
ono pol ngan gid, be lolod
ede ga ede ngansa tiuatai
ngan eaba sai toa iposaposa
ngan oa mao.

23 Be ede ngan gid aluagau
eine eaba toa Iesus ikimkim
ei tau. Ei imamado boloma
tau ngan Iesus toa isaleai oa.

24 Ta Saimon Petrus imata
inono ei ta ilabora but ga but
ngan keonga pan bedane,
“Beta ei, sai toa.”

25 Io, aluagau toa oa ikepa
ga ila pan Iesus ta idol ilab-
ora ga idae igogoeai ta ibeta
ei, “Maron, sai toa?”

26 Ta Iesus ikeo, “Annga ilia
ga oaine eine ga nagasi ga
idudunga ngan sul, ga kus ta
nabada pan. Eine eaba tota
eko.” Idio ta igasi annga ilia
toa oa ga idudunga ngan sul
ta ibada pan Iudas, Saimon
Iskariot inat.

27 *Muriai ngan Iudas ian
annga ilia toa oa, Satan
idudunga iloleai.

Ta Iesus ikeo pan Iudas,
“Saoa danga eao oangga
kado, kado manmanae.”

28 Be eaba eta toa popouiai
oa iuatai ngan posanga ipu
toa Iesus iposa pan ngan oa
mao.

29 Be Iudas ei eaba imar-
iala ngan Iesus masin led
apou. Ta edengada ngan gid
tiadi mambe Iesus isula ei
ngan olnga saoa danga tikim
ngan eaneannga toa oa, mao
be ibada luanga eta ga ila
pagid panua lululunga ad.

30 Io, Iudas ian annga ilia
toa oa ga kus, tota iuot ga ila,
be tibur bong.

Iesus ibada apu pau ede pagid ele aluagau

31 *Iudas ila ga kus ta
Iesus ikeo, “Labone Eaba
Inat ibada edaeda kapei.
Ga pade, Deo ibada edaeda
kapei ngan Eaba Inat ele
naurata.

32 *Ta oangga Deo ibada
edaeda kapei ngan Eaba Inat
ele naurata, eine Deo ga isoa
Eaba Inat ieda ngan ei ele
naurata pade. Be eine ga
ikado manmanae.

33 *“Leg gergeu, gau ga
namado toman ngan gimi
mole tau mao. Gimi ga
ailo gau. Ta posanga toa
nakeo pagid Iuda mugaeai,
eine nakeo lalaede pagimi ga
bedane: Ngan tibur toa gau
nala ngan, eine irangrang
ngan gimi anam toa pataut-
ene mao.

34 *“Apu pau ede gau
nabada pagimi ga bedane:

* **13:27:** Ins 13.2 * **13:31:** Ins 12.23 * **13:32:** Ins 17.5 * **13:33:** Ins 7.33-34
* **13:34:** Ins 15.12, 17, 1Io 3.23, 2Io 5

Manta lolomi ikimkim pol
ngan gimi. Akado bedane
lalaede mambe gau lolog
ikim gimi.
35 Kadonga kimnga aea
manta ienono rabu ngan
gimi. Ta ngan kadonga toa
ne, gid panua toa ngada ne
ga tiuatai kemi mambe gimi
gau leg aluagau."

Iesus ikeo ga Petrus ga ipaisiamo ngan iuatai ei mao
(Mateus 26.31-35, Markus 14.27-31, Lukas 22.31-34)

36 Be Saimon Petrus ibeta
ei, "Maron, eao ga la sida?"
Ta Iesus ikoli ele posanga
bedane, "Ngan tibur toa nala
ngan ne, irangrang ngan eao
nasi gau labone mao. Be
muriai ga eao nasi gau ta la
ngan."
37 Ta Petrus ibeta ei
pade, "Maron, ikamado ga
narangrang ngan nanasi go
labone mao? Gau ga namate
ngan luanga go pade!"
38 Be Iesus ikeo, "Tau-
taunga eao ga mate ngan
luanga gau? Nakeo tau-
taunga pago, kokako ga itang
maitne, be eao ga paisiamo
patol ngan oatai gau mao."

14

Iesus ei edap ngan gid panua tila pan Itama

1 Iesus ikeo pade bedane,
"Lolomi ede ga ede padam.
Lolomi matua ngan Deo ga
lolomi matua ngan gau pade.
2 Ngan Tamag ele luma,
aea bobo busa ienono. Ta
gau nala nakoromot bobo
etangada motean ngan gimi.
Be oangga posanga toa ne
tautaunga mao, irangrang
ngan naposa pagimi bedane
mao.
3 *Ta oangga nala nakoro-
mot lemi bobo ga kus, eine
ga naluagau mulian ngan
badanga gimi ga anam pa-
gau. Toa bedaoa ta tibur toa
namamado ngan, eine gimi
pade ga amamado toman
ngan gau toa eoa.
4 Be gimi aoatai ngan edap
ila ngan tibur toa gau nala
ngan."
5 Be Tomas ikeo pan be-
dane, "Maron, gai aoatai
ngan eao la sida mao, tota gai
ga aoatai ngan edap madon-
gan ta ala toa eoa?"
6 *Ta Iesus ikeo pan, "Gau
edap, ga posanga tautaunga,
ga madonga kemi ipu. Eaba
eta ila pan Tamag ngan edap
eta pade mao. Tota ngan gau
kekelegau.
7 *Oangga aoatai ngan gau,
eine ga aoatai ngan Tamag
pade. Be labone ga ila, gimi
aoatai ngan ei ga agera ei
pade."
8 Ta Pilip ikeo pan bedane,
"Maron, danga kelede gai
akim, pasolan Tamam pagai
ta ikaranga."
9 *Ta Iesus ikeo pan be-
dane, "Pilip, gau namamado
toman ngan gimi mole
tau, be eao oatai ngan gau
maitne? Sai igera gau, eine
igera Tamag pade. Eao

* **14:3:** Ins 12.26 * **14:6:** Ins 11.25, Ro 5.1-2 * **14:7:** Ins 8.19 * **14:9:** Ins 12.45, Kol 1.15, Ibr 1.3 * **14:10:** Ins 12.49

kamado keo pagau, ‘Pasolan
Tamam pagai’?
10 *Gau namamado pan
Tamag, be Tamag imamado
pagau. Eao lolom matua
ngan posanga toa ne, mao
mao? Posanga nakeo pagimi
ngan, inam pagau mao, be
inam pan Tamag. Ei ima-
mado pagau ta ikakado ele
naurata ngan gau.
11 *Manta lolomi matua
ngan gau ta aoatai kemi
mambe gau namamado pan
Tamag ga Tamag imamado
pagau. Oangga lolomi matua
ngan leg posanga toa ne
mao, manta matami inasi gid
naurata nakakado ta lolomi
matua.
12 *Nakeo tautaunga pag-
imi, eaba sai ilolo matua
ngan gau, eine ga ikakado
gid naurata mambe gau
nakakado. Be ei ga ikado
gid naurata kapeipei iasal
leg naurata, ngansa gau nala
pan Tamag.
13 *Be oangga abeta ngan
saoa danga ngan gau edag,
eine ga nakado. Toa bedaoa
ta Tamag ga ibada edaeda
kapei ngan Inat ele naurata.
14 Goibe, abeta ngan saoa
danga ngan gau edag, eine ga
nakado.”

Iesus iposa tautaunga ngan Itautau Tutui ele namanga

15 *Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga lolomi ikim gau,
gimi ga anasnasi leg apu.
16 *Be gau ga nabeta
Tamag, ta ei ga isula ami
Luanga ede pade. Ta ei ga
imamado toman ngan gimi
somisomi.
17 *Ami Luanga toa ne
eine Itautau Tutui. Ei Eaba
posanga tautaunga aea, be
gid panua tanoeai tirangrang
ngan tibada ei mao. Ngansa
irangrang ngan tigera ei
mao ga tiuatai ngan ei mao
pade. Be gimi aoatai ngan
ei, ngansa imamado toman
ngan gimi, ta ei ga imamado
lolomiai.
18 Gau ga natnan gimi
ga adio mambe akonokono
mao. Gau ga naluagau
mulian pagimi pade.
19 Teta pade gid panua
tanoeai ga tigera gau pade
mao, be gimi ga agera gau.
Gau ga matag bibita, ta ngan
ipu toaine, gimi pade ga
matami bibita.
20 *Ngan ado toaiua, gimi
ga aoatai mambe gau nama-
mado pan Tamag, ga gimi
amamado pagau, ga gau na-
mamado pagimi.
21 Eaba sai iuatai ngan leg
apu ga inasnasi, eine ilolo
ikim gau. Be eaba sai ilolo
ikim gau, eine gau Tamag ga
ikim ei pade, ga gau pade ga
nakim ei ga napasolan gau
mulian pan.”
22 Ta Iudas ede pade, toa
Iskariot mao, ibeta ei be-
dane, “Maron, ikamado ga
eao keo ga pasolan eao mu-
lian pagai, be pagid panua

* **14:11:** Ins 10.38 * **14:12:** Mk 16.19-20 * **14:13:** Mt 7.7, Ins 15.16 * **14:15:** Ins 15.10, 1Io 5.3 * **14:16:** Ins 14.26, 15.26, 16.7 * **14:17:** Ins 16.13 * **14:20:** Ins 17.21-23

tanoeai ad mao?”

23 Ta Iesus ikoli ele posanga bedane, “Eaba sai ikim gau, eine ga inasi leg posanga. Ta gau Tamag ga ilolo ikim ei pade. Tota gairua Tamag ga anam pan ta mulmulimai pan eaba toa oa iloleai.

24 *Be eaba sai ilolo ikim gau mao, eine ga inasi leg posanga mao. Posanga gimi alongo, eine togau mao. Be inam pan Tamag toa isula gau ga nanam.

25 “Labone namamado toman ngan gimi maitne, be naposa pagimi ngan gid posanga toa ne.

26 Be ami Luanga eine Itautau Tutui. Tamag ga isula ei ga inam ngan gau edag, ta ei ga ipaoatai gimi ngan danga toa ngada ne, ga ipapei matami ngan danga toa ngada ne naposa pagimi ngan.

27 Gau nadol leg kadonga lolo tarui aea ga idio pagimi, be leg tenainga ila pagimi eine leg kadonga lolo tarui aea. Lolo tarui toa ne nabada pagimi mambe gid panua tanoeai ad tibabada pagimi mao. Lolomi ede ga ede padam, be amataud mao.

28 *“Gimi alongo leg posanga mambe gau ga natnan gimi ga nala, ga kus ta naluagau mulian pagimi pade. Ta oangga lolomi ikim gau, eine ga tinimi igelgel ngansa gau nala pan Tamag. Be Tamag ei kapei ngan gau.

29 *Kadonga toa ne iuot maitne, be gau nakeo pagimi motean ngan. Ta oangga muriai iuot, gimi ga lolomi matua ngan gau.

30 Gau ga naposa pagimi mole tau mao, ngansa eaba paeamao toa imugamuga ngan tano toa ne ta inam ne. Be ei iura eta ngan kadonga danga eta ngan gau mao.

31 Be gau nakado danga toa ngada ne lalaede mambe Tamag ikeo pagau ngan. Toa bedaoa ta gid panua tanoeai tirangrang ngan tiuatai mambe gau lolog ikim Tamag.

“Io, adae ta tala.”

15

Iesus eine abei oain tautaunga

1 Iesus ikeo pade bedane, “Gau eine abei oain tautaunga, be dadanga itama eine gau Tamag.

2 *Abei iboga isaoa ngan gau toa itautau mao, eine iket ga iduaea, be iboga isaoa toa itautau pidaede, eine isalud idanga etangada ta itautau iuot busa.

“Abei iboga isaoa ngan gau toa itautau mao, eine iket ga iduaea.”

* **14:24:** Ins 7.16 * **14:28:** Ins 20.17 * **14:29:** Ins 13.19 * **15:2:** Mt 3.10

3 Be gimi mambe abei
iboga toa isalud ga iuot kemi
na. Ngansa posanga toa
nakado pagimi, eine ikado
ga aot kemi.
4 Manta atoi gau, ta gau
ga natoi gimi. Abei iboga
eta irangrang ngan itautau
sapaean mao. Manta itoi itna
ta itautau. Toa bedaoa pade
ngan gimi. Oangga gimi atoi
gau mao, eine ga lemi nau-
rata itautau mao pade.
5 “Gau abei oain, be gimi
ibogaboga. Oangga sai itoi
gau ga gau natoi ei, eine ga
itautau busa. Ngansa oangga
gimi atnan gau, irangrang
ngan akado danga eta mao.
6 *Oangga sai itoi gau mao,
ei mambe abei iboga toa
titado ga iduaea. Ibogaboga
bedane eine imalai ga imisi,
ta tisuk ga kus ta titun.
7 Oangga gimi atoi gau, ga
leg posanga ienono pagimi,
goibe abeta ngan saoa danga
ta gimi ga abada.
8 *Manta lemi naurata
itautau iuot busa ta ipasolan
mambe gimi gau leg aluagau
tautaunga. Toa bedaoa ta
Tamag ga ibada edaeda
kapei.
9 “Gau lolog ikim gimi,
lalaede mambe Tamag ilolo
ikim gau. Manta amamado
ngan leg kimnga.
10 *Oangga anasnasi leg
apu, eine ga amamado ngan
leg kimnga, lalaede mambe
gau nanasi Tamag ele apu ga
namamado ngan ele kimnga.
11 Nakado gid posanga toa
ne pagimi ngansa nakim leg
tingelgel ienono pagimi, ta
lemi tingelgel toa ne ga ila
iuot lai.
12 *Gau leg apu eine ga
bedane: Manta akimkim pol
ngan gimi, lalaede mambe
gau nakimkim gimi.
13 *Oangga sai ikimkim
iuaeoae ta ilongean ei ga
imate ngan luanga gid, ele
kadonga kimnga aea toa ne
iuot kapei tau. Kimnga eta
pade irangrang ngan iasal
kimnga toaine mao.
14 *Be oangga anasnasi leg
apu, gimi eine oaeoaeg.
15 Mugaeai ga inam, naoa-
toato gimi leg paeaeanga, be
labone mao. Eine ngansa
paeaeanga iuatai ngan aea
maron ele naurata mao. Be
labone naoato gimi oaeoaeg,
ngansa posanga toa ngada ne
nalongo pan Tamag, eine na-
paoatai gimi ngan na.
16 Gimi asio gau mao. Be
gau nasio gimi ta nadol gimi
ga ala ta akado naurata ga
itautau iuot. Be lemi nau-
rata itautau toa ne ga ienono
toa bedaoa ga ilalala ga ila.
Be saoa danga gimi abeta
Tamag ngan gau edag, ei ga
ibada pagimi.
17 *Gau leg apu eine ga
bedane: Akimkim pol ngan
gimi.”

Panua tanoeai ad ga
timan gid aluagau ad isat

* **15:6:** Mt 7.19, 13.42 * **15:8:** Mt 5.16 * **15:10:** Ins 14.15, 1Io 2.5 * **15:12:** Ins 13.34 * **15:13:** Ins 10.11, 1Io 3.16 * **15:14:** Mt 12.50 * **15:17:** Ins 13.34

18 Iesus ikeo pade bedane,
“Oangga panua tanoeai
timan ami isat, manta aoatai
kemi mambe mugaeai timan
gau ag isat pade.
19 *Oangga gimi panua
tanoeai ami, eine gid panua
tanoeai ad ga tikim gimi. Be
tautaunga gimi tanoeai ami
mao. Gau nasio gimi ta adio
rol ngan gid panua tanoeai
ad, ta ngan ipu toaine timan
ami isat.
20 *Matami nanan posanga
nakado pagimi ga bedane,
‘Paeaeanga eta irangrang
ngan iasal aea maron mao.’
Oangga tipaieiei gau, eine
ga tipaieiei gimi pade.
Be oangga tinasi gau leg
posanga, eine ga tinasi gimi
lemi posanga pade.
21 Be tiuatai ngan Eaba
toa isula gau ne mao, tota
tikado kadonga papaeamao
toa ngada ne ngan gimi,
ngansa lolomi matua ngan
gau edag.
22 Oangga nanam ta
nakado Tamag ele posanga
pagid mao, eine ga led idil
eta paeamao ngan pulnga
murid ngan gau mao. Be
labone tirangrang ngan
tikarara gid mao.
23 *Oangga sai iman ag isat,
eine iman Tamag aea isat
pade.
24 Mugaeai ga inam, eaba
eta ikado gid uisinga mambe
gau nakakado rabu ngan gid
mao. Ta oangga nakado gid
uisinga toa ne mao, eine led
idil eta paeamao ngan pul-
nga murid ngan gau mao. Be
labone tigera gid uisinga, ta
timan gau ag isat ga Tamag
aea isat pade.
25 *Be kadonga toa ne iuot
ta iparangrang posanga ede
tibode ngan led apu ga be-
dane, ‘Gid led ipu eta mao, be
timan ag isat.’
26 *“Be ami Luanga toa
Itautau Tutui, ei Eaba
posanga tautaunga aea. Gau
ga nasula ei ta ila pagimi.
Ei inam pan Tamag. Ta
oangga ei inam, eine ga
ipaola posanga ngan gau.
27 Be gimi pade ga apaola
posanga ngan gau, ngansa
gimi amamado toman ngan
gau toa mugaeai ga inam.

16

1 “Nakado gid posanga
toa ne pagimi ngansa tinig
ngan danga eta ikado ga gimi
atap ngan lemi kadonga lolo
matua aea mao.
2 *Be gid ga tisuk gimi ta
irangrang ngan alup toman
ngan gid ngan led luma
raring aea pade mao. Be
ngan ado ede ga inam,
sapadua tipamate gimi, eine
ga tiuangga kadonga toa ne
iman led tenainga ila pan
Deo.
3 *Eine ga tikado bedane
ngansa tiuatai ngan gau mao
ga Tamag mao pade.
4 Be labone nakeo pagimi
ngan gid danga toa ne. Ta
oangga iuot, eine ga matami

* **15:19:** Ins 17.14 * **15:20:** Ins 13.16 * **15:23:** Lu 10.16 * **15:25:** Sng 35.19, 69.4 * **15:26:** Ins 14.26 * **16:2:** Mt 24.9, Lu 6.22, Ins 9.22 * **16:3:** Ins 15.21

nanan mambe nakeo pagimi
ngan motean. Mugaeai ga
inam, nakado gid posanga
toa ne pagimi mao, ngansa
gau namamado toman ngan
gimi.”

Itautau Tutui ele naurata

5 Iesus ikeo pade bedane,
“Teta pade gau nala pan
Eaba toa isula gau, be eta
ngan gimi ibeta gau ngan
nala sida mao.
6 Be nakado gid posanga
toa ne pagimi, ta labone
lolomi isat kapei.
7 *Be nakeo tautaunga pag-
imi, gau natnan gimi ngan
lemi kemi aea. Gau manta
nala, ngansa oangga nala
mao, eine ami Luanga toa
Itautau Tutui ga ila pagimi
mao. Be oangga nala, eine ga
nasula ei ga ila pagimi.
8 Ta oangga inam, ei ga
igal gid panua tanoeai lolod
ngan led kadonga sasat, ga
led pakakanga ngan nasinga
kadonga tututui, ga ngan led
selelenga sapaean.
9 Ei ga igal lolod ngan led
kadonga sasat, ngansa lolod
matua ngan gau mao.
10 Be ei ga igal lolod
ngan led pakakanga ngan
kadonga tututui, ngansa gau
nala pan Tamag, ta gimi ga
agera gau pade mao.
11 *Be ei ga igal lolod pade
ngan led selelenga sapaean,
ngansa eaba paeamao toa
imugamuga ngan tano toa
ne, Deo irau posanga motean
ngan aea panasnga.
12 *“Gau leg posanga busa
maitne ngan keonga pagimi,
be patautene irangrang ngan
laborami ibada mao.
13 Be oangga Eaba posanga
tautaunga aea toa Itautau
Tutui inam, ei ga ipanasi
gimi ngan posanga tau-
taunga toa ngada ne. Ngansa
ei ga inasi ele kimnga mulian
ngan kadonga posanga mao.
Be ei ga iposa ngan saoa
danga ilongo, ga ipalongo
gimi ngan saoa danga ga iuot
muriai.
14 Be ei ga isoa gau edag
ga idae, ngansa ei ga ibada
posanga togau ta ipalongo
gimi ngan.
15 Danga toa ngada ne ton
Tamag, eine gau togau. Tota
nakeo ga Itautau Tutui ga
ibada saoa posanga inam pa-
gau, ta ipalongo gimi ngan.”

Gid aluagau led lolo isat
eine ga ipul ei ga iuot tingelgel

16 *Iesus ikeo pade bedane,
“Teta pade gimi ga agera gau
mao. Be teta pade ga kus ta
agera gau pade.”
17 Ta ele aluagau tibeta pol
ngan gid, “Ele posanga toa
ne ipu madongan ta ikeo ga
teta pade tagera ei mao, be
teta pade ga kus ta tagera ei
pade? Ga pade ikeo ga, ‘Gau
nala pan Tamag,’ be posanga
toa ne ipu madongan?”
18 Idio ta tikeo, “Ele
posanga idil toa ne, ‘Teta
pade,’ eine ipu madongan?
Taoatai ngan saoa danga
iposaposa ngan mao.”

* **16:7:** Ins 14.16 * **16:11:** Ins 12.31 * **16:12:** 1Ko 3.1-2 * **16:16:** Ins 14.19

19 Be Iesus iuatai mambe
tiuangga tibeta ei ngan
posanga idil toa ne ta ikeo
pagid, “Patautene nakeo ga
teta pade gimi ga agera gau
mao, be teta pade ga kus
ta agera gau pade. Gimi
abetabeta pol ngan gimi
ngan posanga idil toa ne, na?
20 Nakeo tautaunga pag-
imi, gimi ga atangtang ga
matami isul isulug, be gid
panua tanoeai ad ga tinid
igelgel. Gimi ga lolomi isat,
be lemi lolo isat toa ne ga ipul
ei ga iuot tingelgel.
21 Matami nanan, taine
iuangga ipopo gergeu, ei
ilolo ede ga ede ngansa ele
ado poponga aea ta iuot.
Be oangga ipopo gergeu
ga kus, tota imata sapian
aea kadonga kulupu toa
oa, ngansa itin igelgel ngan
ipopo gergeu pau ga isulug
ngan tano toa ne.
22 Toa bedaoa pade ngan
gimi. Patautene lolomi isat,
be gau ga nagera gimi pade.
Ta gimi ga tinimi igelgel.
Be irangrang ngan eaba eta
ipalakaukau lemi tingelgel
toa ne mao.
23 *Ngan ado toaiua, gimi
ga abeta gau ngan danga
eta mao. Nakeo tautaunga
pagimi, oangga abeta Tamag
ngan saoa danga ngan gau
edag, eine ga ikado ngan
gimi.
24 Irangrang ngan labone,
gimi abeta ngan danga eta
ngan gau edag mao. Abeta ta
abada, ta lemi tingelgel ga ila
iuot lai.”

Iesus iasal eaba paeamao iura

25 Iesus ikeo pade bedane,
“Gau nakado gid posanga
toa ne pagimi be natatado
ngan oanenga itna. Be
ado ede ga inam, eine ga
natado oanenga itna pagimi
pade mao. Eine ga nakado
posanga masaeai kekelen, ta
napalongo gimi ngan Tamag.
26 Ngan ado toaiua, gimi ga
abeta ei ngan gau edag. Be
nakeo ga gau leg ipu eta ngan
betanga ei ngan luanga gimi
mao.
27 *Ngansa Tamag tota
ikim gimi. Ei ikim gimi
ngansa gimi akim gau ga
lolomi matua mambe gau
nanam pan Deo.
28 Mugaeai namamado pan
Tamag ga kus ta nasulug ga
nanam tanoeai. Be labone
natnan tano toa ne ta naluagau mulian pan Tamag.”
29 Ta ele aluagau tikeo pan,
“Ega, patautene eao kado
posanga masaeai, be tado oa-
nenga itna mao.
30 Patautene gai aoatai
mambe eao oatai ngan
danga toa ngada ne, ta lem
ipu eta ngan eaba sai ibeta go
ngan posanga mao. Ngansa
gai abeta go maitne, be eao
keo pagai ngan saoa posanga
ienono lolomaiai. Kadonga
toa ne ikado gai ga lolomai
matua mambe eao nam pan
Deo.”
31 Ta Iesus ikeo pagid,
“Patautene lolomi matua?
32 *Ega, ado ede iuangga
inam, be patautene iuot,

* **16:23:** Mt 7.7 * **16:27:** Ins 14.21,23 * **16:32:** Mt 26.31,56

eine ga tipare gimi ta ala
ngan gimi kelede kelede lemi
luma. Ta gimi ga atnan
gau ta nadio kekelegau. Be
tautaunga nadio kekelegau
mao, ngansa Tamag ima-
mado toman ngan gau.

33 *"Nakado gid posanga
toa ne pagimi, ngansa nakim
matami nanan gau ta lolomi
itarui. Ngan tano toa ne,
kadonga kulupulupu busa
ikado ga lolomi ede ga ede.
Be apamatua lolomi! Ngansa
gau naeasal eaba paeamao
toa imugamuga ngan tano
toa ne."

17

*Iesus iraring ngan luanga
ele aluagau*

1 Iesus ikado gid posanga
toa oa ga kus, ta imata idae
ga ila buburiai ta ikeo be-
dane, "Apa, leg ado imata
tota iuot ne. Soa Natum ieda
ga idae ta irangrang ngan
Natum isoa eao edam ga idae
pade.

2 Ngansa eao dol panua toa
ngada ne ga tidae ibageai,
ta ei irangrang ngan ibada
madonga kemi somisomi aea
pagid panua sapadua toa eao
bada ga tila pan.

3 *Be madonga kemi somi-
somi aea ipu ga bedane: Gid
panua toa ne tiuatai ngan
eao mambe eao kekelego Deo
tautaunga, ga tiuatai ngan
Iesus Kristus toa sula ei ga
inam.

4 *Gau napasala naurata
toa bada pagau ne. Ta ngan
kadonga toa ne, nasoa eao
edam rabu ngan gid panua
tanoeai.

5 *Tano toa ne iuot maitne,
be gau namamado toman
ngan eao ta nabada edaeda
kapei. Be Apa, labone nakim
eao bada edaeda kapei pa-
gau pade toa matameai na,
lalaede mambe mugaeai.

6 "Gid panua tanoeai toa
eao bada ga tinam pagau ne,
gau napaola edam pagid. Gid
eao lem. Be eao bada gid
ga tinam pagau, ta tinasnasi
lem posanga.

7 Labone tiuatai kemi
mambe danga toa ngada ne
eao bada pagau, eine inam
pago.

8 Ngansa gid posanga toa
bada pagau ne, gau nabada
pagid na, ta idudunga
lolodeai ta tiuatai tautaunga
mambe mugaeai gau na-
mamado toman ngan eao
ga nanam, ga lolod matua
mambe eao sula gau ga
nanam.

9 Gau nararing ngan lu-
anga gid, be nararing ngan
luanga panua toa ngada ne
tanoeai mao. Nakeo ngan gid
panua toa eao bada ga tinam
pagau, ngansa gid eao lem
panua.

10 Leg panua toa ngada ne,
eine eao lem. Be gid panua
toa ngada ne eao lem, eine
gau leg. Ta gau nabada
edaeda kapei ngansa lolod
matua ngan gau.

11 Be gau nalat pago, ta

* **16:33:** Ins 14.27, Ro 5.1, 1Io 5.4 * **17:3:** 1Io 5.20 * **17:4:** Ins 4.34 * **17:5:** Ins 1.1

irangrang ngan namamado
tanoeai pade mao. Be gid
ga tidio tanoeai. Apa, eao
kekelego tutui tau. Mari-
ala ngan gid ngan eao edam.
Edam toa ne eao dol ngan
gau pade. Toa bedaoa ta
gid ga tiuot kelede lalaede
mambe gitarua taot kelede.

12 *Ngan ado toaiua na-
mamado toman ngan gid,
gau namariala ngan gid ga
matag ikikisi gid kemi ngan
eao edam toa dol ngan gau
ne. Be eta ngan gid iduaea
mao. Eaba kelede toa iman
dinga imperno aea, ei keke-
len iduaea. Ta kadonga toa
ne iparangrang posanga toa
ienono ngan lem laulau.

13 "Teta pade nalat pago,
be labone namamado
tanoeai maitne ta nakakado
gid posanga toa ne. Ngansa
nakim leg tingelgel ga iuon
lolodeai.
14 Gau nabada lem
posanga ga ila pagid na. Be
gid panua tanoeai timan
ad isat, ngansa leda panua
toa ne, gid tanoeai ad mao,
lalaede mambe gau tanoeai
ag mao pade.
15 *Leg raring eine ngan
eao bada gid ta titnan tano
toa ne mao. Be nakim eao
mariala ngan gid kemi ta
irangrang ngan eaba paea-
mao ipaeabu ngan gid mao.
16 Gid tanoeai ad mao,
lalaede mambe gau pade
tanoeai ag mao.
17 Eao lem posanga eine
posanga tautaunga. Be ngan
lem posanga toa ne, dol lem
ul ngan gid.
18 *Gau nasula gid ga tila
tanoeai, lalaede mambe eao
sula gau ga nanam tanoeai.
19 Be ngan led kemi aea,
nalongean gau mulian ta lem
ul idae ngan gau. Toa bedaoa
ta lem posanga tautaunga
ikado ga lem ul ienono ngan
gid pade.
20 "Be gau nararing ngan
luanga gid kekelegid mao.
Nararing pade ngan luanga
gid panua toa tilongo led
posanga ta lolod matua ngan
gau.
21 Apa, nararing ta iran-
grang ngan gid panua toa
busa ne lolod kelede, lalaede
mambe eao mado pagau ga
gau namado pago. Ngansa
nakim gid pade timado pag-
itarua. Toa bedaoa ta gid
panua toa ngada ne tanoeai
ga tiuatai kemi mambe eao
sula gau ga nanam.
22 *Be taranga kapei toa
eao bada pagau ne, eine
nabada pagid pade. Ngansa
nakim lolod kelede, lalaede
mambe gitarua loloda
kelede.
23 Gau namamado pagid,
be eao mamado pagau. Toa
bedaoa ta tilup kelede, ta
led lupnga kelede toa ne ga
ila iuot lai. Ngansa nakim
panua toa ngada ne tanoeai
tiuatai mambe eao sula gau
ga nanam, ga tiuatai mambe
eao kim gid lalaede mambe
kim gau pade.
24 "Apa, gau nakim gid

* **17:12:** Ins 6.39, 13.18 * **17:15:** Mt 6.13, 2Te 3.3 * **17:18:** Ins 20.21 * **17:22:** PA 4.32

panua toa eao bada ga tinam
pagau manta tilup toman
ngan gau ngan tibur isaoa
namamado ngan ta tigera leg
taranga. Taranga toa ne, eao
bada pagau ngansa lolom
ikim gau mugaeai ngan tano
ga bubur led otnga.
25 “Apa, eao tutui tau. Tau-
taunga, gid panua tanoeai
tiuatai ngan eao mao. Be gau
naoatai ngan eao. Be leda
panua toa ne tiuatai mambe
eao sula gau ga nanam.
26 Gau tota napaola edam
pagid, be gau ga napapaola
pade ga ilalala ga ila. Toa be-
daoa ta lem kadonga kimnga
aea toa kim gau ngan, eine
ga ienono pagid, ga gau pade
namamado pagid.”

18

Iudas ipasolan Iesus pagid aea miri itamatama
(Mateus 26.47-56, Markus 14.43-50, Lukas 22.47-53)

1 Iesus iraring toa bedaoa
ga kus ta asingada ele alua-
gau tiuore ngan eau Kidron
ga tila iadag. Ngan tibur
toa oa abei oliv ilolo ienono,
ta Iesus idudunga toa eoa
toman ngan ele aluagau.
2 Be Iudas, eaba toa
iuangga idol Iesus ga
idae aea miri itamatama
bagedeai, ei pade iuatai
ngan tibur toa oa, ngansa
somisomi Iesus iluplup
toman ngan ele aluagau toa
eoa.
3 Idio ta Iudas ibada gid
panua paraunga ad ga gid
nakala edengada togid ma-
didnga tenainga ad ga togid
Parisi, ta ipasolan gid ga tila
ngan tibur toa oa. Be tikikisi
usi ga lam ga danga sisid pa-
raunga aea.
4 Io, Iesus iuatai ngan
danga toa ngada ne iuangga
iuot ngan ei, ta ingata gid ga
ila ta ikeo, “Gimi ailoilo sai?”
5 Ta tikoli ele posanga be-
dane, “Iesus Nasaret aea.”
Ta ikeo pagid, “Gau eine
Ei.”* Be Iudas, eaba toa
iuangga idol Iesus ga idae
bagedeai, ei pade imadma-
did toman ngan gid.
6 Be tilongo Iesus ikeo,
“Gau eine Ei,” tota kos pan
murid ta titap ga tisulug
tanoeai.
7 Ta ibeta gid pade, “Gimi
ailoilo sai?”
Ta tikeo, “Iesus Nasaret
aea.”
8 Ta Iesus ikeo, “Gau nakeo
pagimi na, Gau eine Ei. Tota
oangga ailoilo gau, alongean
gid panua toa ne ga tila.”
9 *Ngan kadonga toaine,
iparangrang ele posanga toa
ikado mugaeai ga bedane,
“Gid panua toa eao bada ga
tinam pagau ne, eta ngan gid
iduaea mao.”
10 Be Saimon Petrus ele
didi ienono. Ta inusi ga iuot
ta irau ngan paeaeanga ton
madidnga kapei tenainga
aea, ta iket itanga pan ibage
oatai ga put. Be paeaeanga
toa oa ieda Malkus.

* **18:5:** Ngan posanga idil toa ne *Gau eine Ei, Iesus ikeo ga ei Deo. Ikeo lalaede bedane ngan Ins 8.24, 8.28, 8.58, ga 13.19.* * **18:9:** Ins 6.39, 17.12

Petrus inusi ele didi ga iuot ta irau ngan paeaeanga ton madidnga kapei tenainga aea.

11 *Be Iesus ikeo pan
Petrus, “Dol lem didi ga
iluai mulian aea lumaeai.
Ikamado? Eine ga naun ngan
loba toa Tamag ibada pagau
ne mao?”

Tibada Iesus ga ila pan Anas

12 Gid panua paraunga ad
toman ngan ad madidnga ga
gid nakala togid Iuda tiluku
Iesus ta tikaukau ei ngan
oaro.
13 Ta matamata tibada ei
ga ila pan Anas toa Kaiapas
ilaoa. Be Kaiapas eine ma-
didnga kapei tenainga aea
ngan rai toaiua.
14 *Kaiapas, ei eaba toa
mugaeai ipabib gid Iuda led
ta ikeo, “Kemi ngan eaba
kelede imate ngan badanga
panua toa ngada ne mulid.”

Petrus ikeo ga iuatai ngan Iesus mao

(Mateus 26.69-70, Markus 14.66-68, Lukas 22.55-57)

15 Be Saimon Petrus ga alu-
agau ede pade tinasi Iesus ga
tila. Be aluagau toa ede pade
oa, madidnga kapei tenainga
aea iuatai ngan ei. Tota
inasi Iesus ga ila gadudunga
ngan ala ton madidnga kapei
tenainga aea.
16 Be Petrus imadmadid
gaot atama iaoai. Tota alu-
agau ede pade toa madid-
nga kapei tenainga aea iuatai
ngan ei, iluai mulian ga ila
ta ikeo pan taine toa imariala
ngan atama ta ibada Petrus
ga idudunga pade.
17 Io, taine paeaeanga toa
imariala ngan atama ibeta
Petrus, “Eao pade aluagau
ede ton eaba toa ne, na?”

Ta Petrus ikeo, “Gau mao.”

18 Be del kapei tau ta gid
nakala ga gid paeaeanga
tipaisi dinga aea asaso ta
timadid ga tilanglang tinid
ngan. Be Petrus pade
imadmadid toman ngan gid
ta ilanglang itin.

Madidnga kapei tenainga aea ieda Anas ipamadid Iesus ngan posanga

(Mateus 26.59-66, Markus 14.55-64, Lukas 22.66-71)

19 Idio ta madidnga kapei
tenainga aea ibeta Iesus
ngan ele aluagau ga ngan ele
paoatainga.
20 Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Gau
nakado leg posanga masaeai
pagid panua busa matadeai.
Toa somisomi ne napa-
paoatai gid gadudunga ngan
Deo ele luma aea ala, ga luma
raring aea iloleai, ngan tibur
isaoa gid Iuda tiluplup ngan.
Be nakado posanga eta ngan
tibur mumulnga mao.

* **18:11:** Mt 26.39 * **18:14:** Ins 11.49-51

21 Ikamado ga eao beta
gau? Kemi ngan beta gid
panua toa tilongolongo leg
posanga. Ngansa gid tiuatai
ngan saoa danga naposaposa
ngan."
22 Io, iposa toa bedaoa ga
kus ta nakala ede toa imadid
boloma pan, ipoda Iesus ta
ikeo, "Eao kamado koli ma-
didnga kapei tenainga aea
ele posanga bedane na?"
23 Ta Iesus ikeo pan,
"Oangga nakado posanga
idil eta paeamao, eao
oaoa ga iuot masaeai ngan
saoa posanga idil paeamao
nakado. Be oangga nakado
posanga kemi, eao poda gau
ngan saoa?"
24 Idio ta Anas ikeo ta
tibada ei ga ila pan ma-
didnga kapei tenainga aea
ieda Kaiapas. Be oaro toa
tikaukau ei ngan ienono
maitne.

*Petrus ikeo pade ngan iu-
atai ngan Iesus mao*
*(Mateus 26.71-75, Markus
14.69-72, Lukas 22.58-62)*

25 Saimon Petrus imadma-
did be ilanglang itin ngan
dinga. Ta tibeta ei bedane,
"Eao pade ele aluagau ede,
na?"
Be ei ipaisiamo ta ikeo,
"Gau mao."
26 Be paeaeanga ede ton
madidnga kapei tenainga
aea imadid boloma pan
Petrus. Ei eaba toa Petrus
iket itanga oa isobo. Be ikeo
pan bedane, "Gau nagera
eao toman ngan ei toa oliv
iloleai oa, na?"
27 *Be Petrus ipaisiamo
pade ta ikeo ga, "Mao." Be
mole mao kokako itang.

*Tibada Iesus ga ila pan
Pailat*
*(Mateus 27.1-2,11-14,
Markus 15.1-5, Lukas 23.1-5)*

28 Gaisala rumaruma ngan
ado sae tibada Iesus ta tit-
nan Kaiapas ele luma ta tila
ngan luma gavman aea. Be
tidudunga ngan luma toa
oa mao, ngan kado ta tinid
aea muk Deo imatai,† ta
tirangrang ngan tian annga
Pasova aea mao.
29 Ta Pailat iuot ga ila pagid
ta ibeta gid bedane, "Gimi
asol eaba toa ne ngan ele idil
isaoa paeamao?"
30 Ta tikoli ele posanga
bedane, "Oangga ei eaba
kadonga paeamao aea mao,
gai arangrang ngan abada ei
ga inam pago sapaean mao."
31 *Ta Pailat ikeo pagid,
"Abada ei ga ila ta apatu-
tui aea posanga mambe gimi
lemi apu ikeo ngan."
Ta gid Iuda tikeo, "Be gimi
Rom lemi apu ikeo ga itutui
ngan gai apamate eaba eta
mao."
32 *Be kadonga toa ne
iuot ta iparangrang Iesus ele
posanga ngan matenga isaoa
ei ga imate ngan.

---

* **18:27:** Ins 13.38 † **18:28:** Gavana Pailat ei eaba Iuda aea mao. Be gid Iuda led nasinga ikeo ga oangga tidudunga ngan luma togid alu padengada, eine tinid aea muk Deo imatai, ta manta tinasi edap ngan tinid aea sigiringa. Ga kus ta tirangrang ngan tila ngan gid eaneannga kapeipei raring aea. * **18:31:** Ins 19.6-7 * **18:32:** Ins 3.14, 12.33

33 Idio ta Pailat idudunga
mulian ngan luma gavman
aea ta ibaba Iesus ga inam
pan ta ibeta ei, “Eao maron
kapei togid Iuda na?”
34 Ta Iesus ikoli ele
posanga bedane, “Posanga
toa ne iuot ngan eao labo-
ram, mao panua padengada
tikeo pago ngan gau?”
35 *Ta Pailat ikeo, “Eao
oangga gau Iuda ag? Eine
eao lem panua ga gid ma-
didnga tenainga ad tidol go
ga dae bagegeai. Eao kado
saoa?”
36 Ta Iesus ikeo, “Eaba
eta tanoeai idol gau ga
naot maron kapei ne mao.
Oangga gid eababa tidol gau
ga naot maron kapei, eine
ga leg paeaeanga tiparau
ala ngan gau, ngan kado ta
nadae pagid Iuda bagedeai.
Be tautaunga Eaba toa idol
gau ga naman maron kapei
ne, ei tanoeai aea mao.”
37 Ta Pailat ibeta ei, “Tota
eao maron kapei na?”
Ta Iesus ikeo, “Eao keo ga
gau maron kapei. Tipopo
gau ga nanam ngan tano toa
ne ngan kadonga naurata ga
oaine. Eine ngan paolanga
posanga tautaunga. Be
sapadua tinasi posanga
tautaunga, gid tilongolongo
lingeg.”
38 Ta Pailat ibeta ei,
“Posanga tautaunga eine
saoa danga?”

*Pailat ikeo ga tipatoto
Iesus ngan abei tabala*
*(Mateus 27.15-31, Markus
15.6-20, Lukas 23.13-25)*

Pailat ikeo bedaoa ga kus
ta iuot mulian ga ila pagid
Iuda ta ikeo, “Gau naot ngan
ele idil eta paeamao mao.
39 Be ngan lemi nasinga
ngan eaneannga Pasova aea,
gau narangrang ngan na-
longean eaba sai toa gimi
asio ta itnan luma panasnga
aea. Tota akim nalongean
maron kapei togimi Iuda ta
ila pagimi?”
40 Ta tingangar pade be-
dane, “Mao. Ei mao! Manta
longean Barabas ga inam pa-
gai!” Be Barabas ikado pa-
raunga pagid gavman.

19

1 Idio ta Pailat ikeo
ga tibada Iesus ga ila ta
timuimui ei.
2 *Ta gid panua paraunga
ad tibada oaroaro aea gigi ta
tipol ga iuot mambe nakala
togid mamaron kapeipei ta
tidol ga idae ilaborai. Be
tidol pononga singsingia
tede ga bil ga idae ngan
ei mambe gid mamaron
kapeipei led.
3 Be tila pan ta tikeo, “Ado
kemi, maron kapei togid
Iuda!” Ta tipodapoda ei.
4 Idio ta Pailat iuot ga ila
pagid pade ta ikeo, “Ega, gau
ga nabada ei ta iuot ga inam
pagimi ta aoatai mambe gau
naot ngan ele idil eta paea-
mao mao.”
5 Ta Iesus iuot ga ila,
be nakala toa tikado ngan
oaroaro aea gigi ienono
ilaborai maitne. Be pononga
toa singsingia tede ga bil oa

* **18:35:** Ins 1.11 * **19:2:** Lu 23.11

ienono pade. Ta Pailat ikeo
pagid, “Ega, eaba tota eko.”
6 Idio ta gid madidnga
tenainga ad ga gid nakala
tigera ei ta tingangar bedane,
“Apatoto ei! Apatoto ei ngan
abei tabala!”
Ta Pailat ikeo pagid, “Gimi
abada ei ta apatoto ei ngan
abei tabala, be gau naot ngan
ele idil eta paeamao mao.”
7 Ta gid Iuda tikeo pan,
“Gai lemai apu ede ikeo ga ei
manta imate, ngansa ikeo ga
ei Deo Inat.”
8 Be Pailat ilongo posanga
toa ne ta imataud kapei.
9 *Ta idudunga mulian
ngan luma gavman aea ta
ibeta Iesus, “Eao sida am?”
Be Iesus ikoli ele posanga eta
mao.
10 Ta Pailat ikeo pan,
“Madongan? Eao koli
leg posanga mao? Gau
edag kapei irangrang ngan
nalongean go ga la, ga
narangrang ngan patotonga
go ngan abei tabala. Be eao
oatai mao?”
11 *Ta Iesus ikeo, “Oangga
Deo toa imamado gadae oa
idol edam kapei ne mao,
eine eao rangrang ngan kado
danga eta ngan gau mao.
Ngan ipu toaine eaba toa idol
gau ga nadae bagemeai, ele
idil paeamao ga iasal eao lem
idil paeamao.”
12 *Io, Pailat ilongo be-
daoa ta iloilo edap eta ngan
longeannga Iesus ga ila, be
gid Iuda tingangar ta tikeo,
“Oangga eao longean eaba
toa ne ga ila, eine eao man
Kaisa iuae mao. Ngansa eaba
sai ikeo ga ei maron kapei, ei
iman Kaisa aea isat.”
13 Be Pailat ilongo bedaoa
tota ibada Iesus ta iuot ga
ila, be ei idio imado ngan
mul patutuinga posanga aea
ngan tibur toa tilalo pat ba-
banga mambe edap. Be tiu-
ato tibur toa oa ieda Gabata
ngan posanga Ibru.
14 Be ado toaiua eine gid
Iuda led Ado Koromotnga
aea toa imuga ngan Ado
Pasova aea. Eiua ado imata
boloma ngan arobad, be
Pailat ikeo pagid Iuda, “Ega,
ami maron kapei tota eko.”
15 Be gid tingangar ta tikeo,
“Pamate ei! Pamate ei! Pa-
toto ei ngan abei tabala!”
Ta Pailat ibeta gid, “Gimi
akeo ga napatoto ami maron
kapei ngan abei tabala?”
Be gid madidnga tenainga
ad tikeo, “Amai maron kapei
eta pade mao. Kaisa keke-
len.”
16 Io, tota Pailat idol Iesus
ga idae bagedeai ngan pato-
tonga ei ngan abei tabala.

Tipatoto Iesus ngan abei tabala
(Mateus 27.32-44, Markus 15.21-32, Lukas 23.26-43)

17 Tibada Iesus ga ila, be
ibisi abei tabala toa ei ton,
ta itnan tuanga ga ila ngan
tibur ede tiuato Tibur Labo-
rada Ituatua aea. Be ngan
posanga Ibru tiuato Golgota.
18 Ngan tibur toa tipatoto ei
ngan abei tabala oa, tipatoto
panua rua pade toman ngan

* **19:9:** Mt 27.12 * **19:11:** Ins 10.18, PA 2.23, Ro 13.1 * **19:12:** Lu 23.2, PA 17.7

ei, ede iadag, ede pade iadag,
be Iesus rabu.
19 Be Pailat ikeo ga ti-
bode posanga ede ta tidol ga
idae ngan aea abei tabala.
Posanga ga bedane: IESUS
NASARET AEA, MARON KAPEI
TOGID IUDA.
20 Ta gid Iuda busa tig-
era ga tiuato posanga toa oa,
ngansa tibur toa tipatoto ei
ngan oa, eine boloma tuan-
gai ga Pailat ikeo ga tibode
ngan posanga Ibru ga Rom
ga Grik.
21 Be gid madidnga
tenainga ad togid Iuda tila
pan Pailat ta tikeo, “Eao
bode ‘Maron kapei togid
Iuda’ mao, be manta bode
posanga ga bedane, ‘Eaba toa
ne ikeo ga ei maron kapei
togid Iuda.’ ”
22 Be Pailat ikeo, “Saoa
posanga nabode, eine
ienono.”
23 Io, gid panua paraunga
ad tipatoto Iesus ngan abei
tabala ga kus ta tibada ele
danga sisid ta tipota ga iuot
pange. Ta gid kelede kelede
tibada anad. Be tibada
itin aea pononga mamarae,
ta tigera mambe tisaisai
malo ilialia ngan kadonga
pononga toa oa mao, be
tiuaoai ga iuot malo kelede
mon.
24 *Ta gid panua paraunga
ad tiposa pol ngan gid ta
tikeo, “Tataka pononga toa
ne mao. Kemi ngan takado
salisalinga ngan sionga eaba
sai ga ibada.”
Be kadonga toa oa
iparangrang posanga ede
ienono ngan Deo ele laulau.
Posanga ga bedane,

“Gid tipota leg danga sisid ta
iman led,
be titado danga sal-
isalinga aea ngan
sionga eaba sai ga
ibada leg pononga.”

Be gid panua paraunga ad
tikado tota bedaoa.
25 *Be gid taine toa timad-
madid boloma ngan Iesus
aea abei tabala, eine Iesus
itna, ga itna itar kakau, ga
Maria toa Klopas iadaoa, ga
Maria ede pade tuanga Mak-
dala aea.
26 *Io, Iesus igera itna
ga aluagau toa ikim ei tau
timadmadid boloma. Ta
ikeo pan itna bedane, “Taine
kapei, eaba toa na eao
natum.”
27 Be ikeo pan aluagau toa
oa bedane, “Ega, taine toa na
eao tnam.” Tota ngan ado
toaiua ga ila, aluagau toa oa
ibada ei ga ila ta imariala
ngan ei.

Iesus imate
(Mateus 27.45-56, Markus 15.33-41, Lukas 23.44-49)

28 *Ga kus ta Iesus iu-
atai mambe ele naurata
toa ngada oa kus. Ta
ikeo, “Marumian gau.” Ei
ikado posanga toa ne ta
iparangrang posanga ede
ienono ngan Deo ele laulau.

* **19:24:** Sng 22.18 * **19:25:** Mt 27.55-56 * **19:26:** Ins 13.23 * **19:28:** Sng 22.15 * **19:29:** Sng 69.21

29 *Be eaupat ede iuon
ngan oain isul meleoleonga
ienono boloma. Ta tibada
asile tad aea ta tilolo ngan
oain toa oa. Ga kus ta tiaud
ga idae ngan abei isop* iboga
ta tidol ga idae Iesus iaoai.
30 Iesus itoba oain toa oa ga
kus ta ikeo, “Tota kus ne.” Ta
ilabora itaperonga ga isulug
ta itautau itnan ei ga ila.

*Eaba paraunga aea ede
igal Iesus ikarkare*

31 *Be ado toaiua eine gid
Iuda led Ado Koromotnga
aea toa imuga ngan Ado
Earainga aea. Be Ado
Earainga aea toa oa eine
ado kapei, ngansa eine Ado
Pasova aea pade. Toa bedaoa
ta gid Iuda tinid ngan panua
patid ienono ngan abei
tabala ngan ado toa oa mao.
Tota tikeo pan Pailat ngan
kornga panua aed ituatua
ta irangrang ngan timate
manmanae, ta tibada patid
ga ila.
32 Tota gid panua paraunga
ad tila ta tikor eaba toa
imuga oa iae ituatua, ga eaba
ede pade toa itututu toman
ngan Iesus.
33 Io, tinam pan Iesus be
tigera ei imate o. Ta tikor iae
mao.
34 Be eaba paraunga aea
ede igal ikarkare ngan ido.
Ta mole mao, sing toman
ngan eau ilele ga iuot.
35 *Be eaba igera danga
toa iuot ne, labone ipaola
posanga ga ibode ngan saoa
danga igera. Be ele posanga
eine tautaunga. Ta ei pade
iuatai mambe posanga toa
ikado ne tautaunga. Toa be-
daoa ta gimi pade arangrang
ngan lolomi matua ngan.
36 *Ngansa gid danga
toa oa iuot ta iparangrang
posanga ede ienono ngan
Deo ele laulau ga bedane,
“Irangrang ngan ituatua eta
krau mao.”
37 *Be Deo ele laulau aea
posanga ede pade ikeo ga be-
dane, “Gid ga matad inono
eaba toa tigal ei ngan ido.”

*Tidol Iesus ipat ngan
denga pau ede*
*(Mateus 27.57-61, Markus
15.42-47, Lukas 23.50-56)*

38 Idio ta Iosep Arimatea
aea ibeta Pailat ngan
ilongean Iesus ipat ta ibada.
Ngansa ei aluagau ede ton
Iesus be imataud gid Iuda
ta imudan ele kadonga lolo
matua aea. Ta Pailat ilongo.
Tota Iosep ila ibada Iesus ipat
ga inam.
39 *Be Nikodemus, eaba toa
mugaeai ila igera Iesus bong,
ei pade inam. Be ibada bude
iuad kemi toa tibul ngan abei
mer itekea ga alos itekea.
Bude toa oa aea kulupu iuot
mambe kilo sangaul tol.
40 Tota gisirua tibada Iesus
ipat ta tisama ngan bude toa
oa. Ga kus ta timol ngan
malo kemikemi mambe gid

* **19:29:** *Abei isop eine abei ede toa gid Iuda mugaeai tigasi ga idudunga ngan sipsip ising ta tisama ngan led atama iaoa ngan eaneannga Pasova aea.* * **19:31:** Lo 21.22-23 * **19:35:** Ins 21.24 * **19:36:** IM 12.46, Nam 9.12, Sng 34.20 * **19:37:** Sek 12.10, PM 1.7 * **19:39:** Ins 3.1-2

Iuda led nasinga somisomi
ngan panua matemate patid.
41 Be boloma ngan tibur
toa tipatoto Iesus ngan,
dadanga ede ienono. Be
dadanga toa oa aea denga
pau ede. Tidol eaba eta ipat
ngan maitne.
42 Tota tidol Iesus ipat toa
eoa, ngansa tibur boloma, ga
pade, eine gid Iuda led Ado
Koromotnga aea toa imuga
ngan Ado Earainga aea.

20

Iesus idae mulian ngan ele matenga
(Mateus 28.1-8, Markus 16.1-8, Lukas 24.1-12)

1 Gaga itakai ngan ado
toa inasi Ado Earainga aea,
ta Maria Makdala aea ila
dengaeai be tibur dodom
maitne. Ila ta igera pat
kapei toa ipakala denga iaoa
ienono imuliai mao.
2 Tota ilado ga ila pan Sai-
mon Petrus ga aluagau ede
pade toa Iesus ikimkim ei,
ta ikeo, “Tibada Maron ipat
dengaeai ga ila o. Be gai
aoatai ngan tidol ipat sida
mao!”
3 Io, tota Petrus ga aluagau
toa ede pade oa tila dengaeai.
4 Gisirua tiladlado ga tila,
be aluagau ede pade ilado
ga iasal Petrus ta imuga den-
gaeai.
5 Ta italolo ga idudunga
dengaeai ta igera malo toa
timol ngan Iesus ipat ienono,
be ei idudunga mao.
6 Ga kus ta Saimon Petrus
ilado muriai ga inam ta
isalasala ga idudunga denga
iloleai. Ta igera gid malo
ienono.
7 Ga igera malo ede pade
toa timol Iesus ilabora ngan.
Be malo toa oa ienono toman
ngan malo padengada mao.
Ienono rol ngan tibur ede
pade, be mambe eaba ede
ikop*.
8 Tota aluagau ede pade
toa imuga dengaeai, ei pade
idudunga ta igera ga ilolo
matua.
9 *Tautaunga Deo ele
laulau ikeo ga Iesus manta
idae mulian ngan ele
matenga, be ngan ado
toaiua, gid aluagau tiuatai
ngan maitne.
10 Ta gid aluagau tiluagid
mulian tuangai.

Maria Makdala aea igera Iesus
(Mateus 28.9-10, Markus 16.9-11)

11 Maria imadid gaot ngan
denga ta itangtang. Ei itang-
tang maitne be italolo ga
idudunga dengaeai.
12 Ta igera anggelo rua
be led danga sisid bodbode.
Gid timamado ngan tibur toa
mugaeai Iesus ipat ienono
ngan, ede pan ilabora be ede
pade pan iae.
13 Ta tibeta ei, “Taine, eao
tangtang ngan saoa?”
Ta ikeo pagisirua, “Tibada
ag Maron ipat ga ila, be
naoatai ngan tidol ei sida
mao.”

* **20:7:** Posanga idil toa ne *ikop ipu ede pade ngan posanga Grik eine ipol.*
* **20:9:** PA 2.24-32, 1Ko 15.4 * **20:14:** Lu 24.16, Ins 21.4

14 *Ei ikado posanga toa oa
ga kus ta ipul ei pan imur ta
igera Iesus imadmadid. Be
ei iuatai mambe eaba toa oa
Iesus mao.
15 Ta Iesus ikeo pan be-
dane, “Taine, eao tangtang
ngan saoa? Eao iloilo sai?”
Be ei iuangga eaba toa
oa imariala ngan dadanga
ta ikeo pan bedane, “Eaba,
oangga eao bada ei ga ila, keo
pagau ngan eao dol ei sida, ta
gau ga nala nabada ei.”
16 Ta Iesus iposa ngan gid
linged bedane, “Maria.”
Io, Maria ipul imata ga
ila pan ta iposa ngan gid
linged ngan posanga Ibru be-
dane, “Rabonai!” (Posanga
toa ne ipu ga bedane, “Eaba
paoatainga am.”)
17 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao
sibo gau padam, ngansa
nadae ga nala pan Tamag
maitne. Be la pagid oaeoaeg
ta palongo gid ta keo ga gau
ga nadae ga nala pan Tamag
ga gimi Tamami. Ei gau ag
Deo ga gimi ami Deo pade.”
18 Io, Maria Makdala aea
ila ta ipalongo gid alua-
gau bedane, “Gau nagera
Maron!” Ga ipalongo gid
ngan posanga toa Iesus ikeo
pan ngan pade.

Gid aluagau tigera Iesus
(Mateus 28.16-20, Markus 16.14-18, Lukas 24.36-49)

19 Gid aluagau timataud
gid madidnga togid Iuda
ta tisaisai led luma aea
atama ta tidio timamado
gadudunga. Be bong ngan
ado toa inasi Ado Earainga
aea, Iesus inam ta imadid
rabu ngan gid ta ikeo,
“Lolomi itarui!”

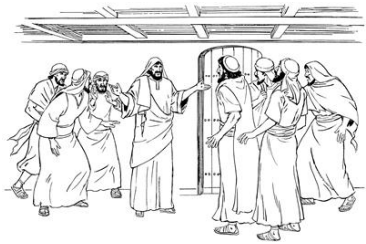

Iesus inam ta imadid rabu ngan gid ta ikeo, “Lolomi itarui!”

20 *Ikeo bedaoa ga kus ta
ipasolan ibage ga ikarkare
pagid. Tota gid aluagau tinid
igelgel ngan geranga Maron.
21 Ta Iesus ikeo pagid pade
bedane, “Lolomi itarui. Gau
nasula gimi ga ala, lalaede
mambe Tamag isula gau.”
22 Io, ikeo bedaoa ga kus ta
iuso iaoa uru ga idae ngan
gid ta ikeo, “Abada Itautau
Tutui!
23 *Oangga gimi asamum
gid panua led kadonga sasat,
eine Deo pade ga isamum led
kadonga sasat. Be oangga
asamum mao, eine Deo ga
isamum led kadonga sasat
mao pade.”

Tomas igera Iesus

24 Tomas toa ieda ede pade
Didimus, ei ede ngan gid
aluagau sangaul igegea rua,
be imamado toman ngan gid
ngan ado toaiua Iesus inam
iuot pagid oa mao.
25 Ta gid aluagau paden-
gada tikeo pan, “Gai agera
Maron o!”

* **20:17:** Ro 8.29, Ibr 2.11-12 * **20:20:** Ins 16.22, 1Io 1.1 * **20:23:** Mt 16.19

Be ei ikeo pagid, “Oangga
nagera tibun toa tipatoto
ibage ngan oa mao, ga nadol
bageg igonga ga idudunga
ngan mao, ga nadol bageg
ga idudunga ngan ikarkare
aea tibun mao pade, eine
irangrang ngan lolog matua
mao ga mao tau.”
26 Io, ado lima ga rua ila
ga kus, ta gid aluagau tima-
mado luma iloleai pade, be
Tomas pade imamado toman
ngan gid. Gid tisaisai atama
ga matua, be mole mao Iesus
inam ta imadid rabu ngan
gid ta ikeo, “Lolomi itarui!”
27 Ta ikeo pan Tomas,
“Nam dol bagem igonga
nene ta gera bageg. Be
bagem inam ta dol ga
idudunga ngan karkareg aea
tibun. Lolom ruangada mao.
Manta lolom matua.”
28 Ta Tomas ikeo pan, “Eao
ag Maron ga ag Deo!”
29 *Ta Iesus ikeo pan, “Eao
gera gau ta lolom matua na?
Be kemi tau ngan gid panua
toa tigera gau mao be lolod
matua.”

Laulau toa ne aea posanga ipu

30 Iesus ikakado uisinga
padengada busa iman kilala
toa ele aluagau matadeai. Be
gau nabode ga idae ngan
laulau toa ne mao.
31 *Be posanga toa na-
bode ne, eine irangrang ngan
ilua gimi ta lolomi matua
mambe Iesus ei Kristus† toa
Deo Inat. Ta oangga lolomi
matua bedaoa, eine ga abada
madonga kemi ngan ei ieda.

21

Aluagau lima ga rua tigera Iesus

1 Ga kus ta Iesus ipasolan
ei pagid ele aluagau pade
toa boloma ngan liu kapei
Taiberias.* Iuot ga bedane.
2 Iesus ele aluagau ga gid
ne tinam tiluplup: Saimon
Petrus, ga Tomas toa ieda ede
pade Didimus, ga Nataniel
toa tuanga Kena aea ngan
tibur kapei Galili, ga Sebedi
inat rua, ga aluagau rua pade
ton Iesus.
3 *Ta Saimon Petrus ikeo
pagid, “Gau nala natado
puo.”
Ta tikeo pan, “Gitaingada
tala.” Tota tidae oagaeai ga
tila, be bong dodol toaiua
tibada ia eta mao.
4 Be gaisala rumaruma
ngan ado sae, Iesus inam ta
imadid labiai. Be ele aluagau
tiuatai mambe ei Iesus mao.
5 Ta Iesus ibaba ga ila
pagid ta ikeo, “Gergeu, gimi
abada ia etangada pade, mao
mao?”
Ta tikeo ga, “Mao.”
6 Ta ikeo pagid, “Atado
lemi puo ga isulug oaga
isaleai iadag ngan bagemi
oatai, ta abada ia etangada.”
Io, tota titado puo ga isulug,
be tibada ia busa tau ta urad
ngan dadanga puo ga idae
mao.

* **20:29:** 1Pe 1.8 * **20:31:** Ins 3.15, Ro 1.17, 1Io 5.13 † **20:31:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **21:1:** *Liu kapei Taiberias ieda ede pade Galili.* * **21:3:** Lu 5.4-7 * **21:7:** Mt 14.29, Ins 13.23

7 *Tota aluagau toa Iesus
ikim ei tau ikeo pan Petrus
bedane, “Eine Maron.”
Be Saimon Petrus ilongo
mambe eiua Maron, ta idol
mulian ele pononga gaot
aea ta ikaukau irabu aea
pus, ngansa mugaeai itil ele
danga sisid ngan kadonga
naurata. Ga kus ta idug ga
isulug liuiai ta iaoal ga idae
labiai.
8 Be gid aluagau paden-
gada toa oagaeai oa
tiuodeode ga tidudunga. Be
tiuona puo toa ia iuon ngan.
Tibur toa oa aluai ngan lab
mao, aea maraoa mambe
leoa sangalima.
9 Tinam tidae labiai ga kus
ta tigera dinga ianean ngan
asaso be ia toman ngan bret
ienono gadae ngan.
10 Ta Iesus ikeo pagid, “Ia
toa abada pataутene, abada
etangada ga inam.”
11 *Tota Saimon Petrus
idae oagaeai ta iuona puo ga
idae labiai. Puo iuon ngan
gid ia kapeipei, be krak eta
mao. Ia toa oa idaba iuot
buno ede sangalima igegea
tol (153).
12 Ta Iesus ikeo pagid,
“Anam aean annga gaisala
aea.” Be eta ngan gid alu-
agau irangrang ngan ikado
ele pespes ngan betanga ei
mambe ei sai mao. Gid
tiuatai mambe ei Maron.
13 Iesus ila dingaeai ta
ibada bret ta ibada ga ila
pagid. Be ikado lalaede pade
ngan ia.
14 *Eiua patol aea ngan
Iesus ipasolan ei pagid ele
aluagau, muriai ngan idae
mulian ngan ele matenga.

Iesus ipamatua Petrus ilolo

15 Iesus asingada ele
aluagau tian ga kus ta
ibeta Saimon Petrus bedane,
“Saimon, Ioanes inat, eao
kim gau kapei tau ga easal
oaeoaem padengada led
kimnga?”
Ta Petrus ikeo, “Be.
Maron, eao oatai mambe gau
nakim go.”
Ta Iesus ikeo, “Matam
bada leg sipsip gereirei ngan
ad annga.”
16 *Io, Iesus ibeta ei pade
bedane, “Saimon, Ioanes
inat, lolom ikim gau na?”
Ta ikeo, “Be. Maron, eao
oatai mambe nakim go.”
Ta Iesus ikeo, “Mariala
ngan leg sipsip.”
17 Io, Iesus ibeta ei patol
aea bedane, “Saimon, Ioanes
inat, eao kim gau?”
Be Petrus ilolo isat ngansa
Iesus ibeta ei patol aea be-
dane, “Eao kim gau?” Ta
ikeo, “Maron, eao oatai ngan
danga toa ngada ne. Eao
oatai mambe gau nakim go.”
Ta Iesus ikeo pan, “Matam
bada leg sipsip ngan ad an-
nga.
18 Nakeo tautaunga pago,
ngan ado toaiua eao iriau
maitne, eao kaukau rabum
ngan am pus† ta lalala alele
ngan tibur isaoa eao kim.

* **21:11:** Lu 5.6 * **21:14:** Ins 20.19,26 * **21:16:** PA 20.28 † **21:18:** Posanga idil toa ne, *kaukau rabum ngan am pus, ipu ede pade ngan posanga Grik bedane: lem madonga ienono eao bagemeai.*

Be muriai oangga eao eaba
kapei, eao ga paoatan bagem
ta eaba ede pade ga ikaukau
rabum ta ibada go ga la ngan
tibur toa eao kim la ngan
mao.”
19 *Be Iesus ikeo bedaoa
ngan paolanga posanga ngan
matenga isaoa ei ga isoa Deo
ieda ngan. Ga kus ta ikeo,
“Nam nasi gau.”

Ioanes eine aluagau toa Iesus ikim ei tau

20 *Be Petrus ipul ei ta ig-
era aluagau ede pade toa
Iesus ikim ei tau, ilalala ga
inasnasi gid. Aluagau toa
oa, rabu ngan led eanean-
nga mugaeai, idol ilabora ga
idae Iesus igogoeai ta ibeta
ei, “Maron, sai ga idol go
ga dae am miri itamatama
bagedeai?”
21 Be Petrus igera ei ta ibeta
Iesus, “Maron, be eaba toa ne
madongan?”
22 Ta Iesus ikeo pan,
“Oangga nakim ei imamado
ga irangrang ngan naluagau
mulian, eine danga togo
mao. Eao nam nasi gau.”
23 Tota posanga iuasasa
rabu ngan gid iaoa kelede
ton Kristus mambe aluagau
toa oa irangrang ngan imate
mao. Be Iesus iposa eta
pan Petrus ngan eaba toa oa
ele matenga mao. Ikeo ga
bedane, “Oangga nakim ei
imamado ga irangrang ngan
naluagau mulian, eine danga
togo mao.”
24 *Be aluagau toa ipaola
posanga ngan gid danga toa
ne ga ibode, eine gau tota
eko. Be gai aoatai mambe
posanga toa napapaola ne
tautaunga.
25 *Be Iesus ikado danga
padengada busa. Ta oangga
tabode ninipunga ngan
danga kelede kelede ga idae
ngan laulau, eine tibur toa
ngada ne tanoeai ga iuon
ngan laulau kekelen, ta tibur
eta pade ngan aea dolnga
mao.

* **21:19:** Mt 16.24-25, 2Pe 1.14 * **21:20:** Ins 13.23-25 * **21:24:** Ins 19.35
* **21:25:** Ins 20.30

Naurata togid
Panua Ato ad

Iesus iposa tautaunga ngan isula Itautau Tutui

1 *Leg eaba Tiopilus, ngan
leg laulau toa nabode mata-
mata ga ila pago, nabode
posanga ngan Iesus ele
kadonga ga ele paoatainga
toa ngada oa mugaeai ga
inam
2 *ga irangrang ngan ado
toa Deo ibada ei ga ila
buburiai. Be mugaeai ngan
idae ga ila buburiai, ngan
Itautau Tutui iura, ikado
renrennga ga ila pagid ele
panua ato ad toa isio gid.
3 *Ei ibada ieieinga ga
imate, ga kus ta ipasolan
ei mulian pagid panua toa
ne ngan edap imata ede
ga ede, ta tiuatai kemi tau
mambe ei imata bibita.
Ikakado bedaoa ga irangrang
ngan ado sangaul pange,
ga iposaposa pagid ngan
madonga Deo ibageai.
4 *Be ado ede, gisingada
tianean, ta irenren pagid be-
dane, "Gimi atnan Ierusalem
mao, be adio ta asangasanga
danga toa Tamag iposa tau-
taunga ngan, toa alongo gau
nakeokeo ngan.
5 *Ngansa Ioanes ikado
paliliunga ngan eau, be
teta pade gimi ga abada
paliliunga ngan Itautau
Tutui."
6 *Io, tila tiluplup pade, ta
tibeta ei bedane, "Maron,
labone gau madongan?
Tibur kapei Israel ga idae
bagemeai ta eao ga ot amai
maron kapei ta sere ada miri
itamatama na?"
7 *Ta ikeo pagid, "Oatainga
ngan gid rai ga ado toa
Tamag kekelen isiosio, eine
danga togimi mao.
8 *Be gimi ga abada pa-
matuanga ngan ado toa Itau-
tau Tutui isulug ga inam
pagimi. Ta gimi ga apa-
matua leg posanga ga ila
pagid Ierusalem, ga Samaria,
ga ila irangrang ngan tibur
toa ngada ne tanoeai."

Iesus idae ga ila buburiai (Markus 16.19-20, Lukas 24.50-53)

9 Iesus ikado posanga toa
ne ga kus, ta Deo ibada ei
ga idae ga ila, be ele aluagau
matad inasi ei. Ga kus ta
laulau ede irobi ei, ta tigera
ei pade mao.

Iesus idae ga ila buburiai.

* **1:1:** Lu 1.3 * **1:2:** Mk 16.19, Lu 24.49-51 * **1:3:** Lu 24.36-49, PA 10.41 * **1:4:** Lu 24.49, Ins 14.16-17, PA 2.33 * **1:5:** Mt 3.11 * **1:6:** Lu 24.21 * **1:7:** Mk 13.32 * **1:8:** Mt 28.19, Lu 24.48

10 Matad inono mariamba
maitne, be ei ila o. Be mole
mao, panua rua per ga tiuot
toman ngan gid, be led danga
sisid bodbode tau.
11 *Ta gisirua tikeo, "Gimi
panua Galili ami, ikamado
ga amadmadid, be matami
idae ga ila mariambai? Iesus
toa kelede ne, Deo ibada ei
ga ila buburiai, be ei ga iluai
mulian pade ngan kadonga
lalaede mambe patautene
agera ei itnan gimi ta idae
ga ila buburiai."

Tisio Matias ga ibada Iudas imul

12 *Idio ta gid aluagau tit-
nan bereo toa tiuato Oliv,
ta tiluagid mulian Ierusalem.
(Bereo toa oa aea maraoa ila
Ierusalem eiua mambe kilo-
mita kelede.)
13 *Tidudunga lumaeai, ta
tidae ga tila ngan bobo gadae
toa timamado ngan. Gid alu-
agau toa oa edad ga bedane:
Petrus, ga Ioanes, ga Jems, ga
Andreas, ga Pilip, ga Tomas,
ga Bartolomeus, ga Mateus,
ga Jems toa Alpius inat, ga
Saimon toa tiuato ei Selot*,
ga Iudas toa Jems inat.
14 Gid toa ngada oa tidol
lolod kelede ta tiraring somi-
somi toman ngan gid taine,
ga Iesus itna Maria, ga itar
kakakau.
15 Ngan taun toaiua gid
panua toa lolod matua ngan
Iesus, dabad iuot mambe
buno ede sangaul rua (120).

Idio ta Petrus idae imadid
rabu ngan gid ta ikeo ga,
16 *"Oaeoaeg, mugaeai
Itautau Tutui ikado posanga
ga iuot Devit iaoai ngan
Iudas, eaba toa ipasolan
Iesus pagid panua ta tiluku
ei. Be irangrang ngan Deo
ele laulau aea posanga toa
ne itap sapaean mao.
17 Ngansa Iudas ei ede
ngan gita ga ikado naurata
toa ne toman ngan gita."

18 *(Be Iudas ibada pat toa
tiuol ei ngan ele kadonga
paeamao, ta iuol tano idanga
ede. Ga kus ta imate, be itap
ga ilabora imuga ga isulug
ngan tano toa oa, be iapa pak
ta imogal iborou ga iuot.
19 Panua toa ngada oa
Ierusalem tiuatai ngan aea
ninipunga toa ne, ta ngan
led posanga tiuato tano toa
oa ieda Akeldama. Edaeda
toa ne ipu mambe Tano Sing
aea.)

20 *Io, Petrus ikeo pade
bedane, "Ngansa posanga
ienono ngan Laulau Baunga
aea ga bedane,

" 'Eaba toa ne ele tibur, iran-
grang ngan eaba eta
ila ngan mao.
Ga irangrang ngan eaba
eta imamado ngan
mao pade.'

Be laulau toa ne aea posanga
ede pade bedane,

* **1:11:** Mt 26.64, Lu 21.27 * **1:12:** Lu 24.50-53 * **1:13:** Mt 10.2-4 * **1:13:** Ngan ado toaiua, tidol edaeda Selot ga idae ngan eaba sai toa iuangga isere gid Rom ta titnan Israel ga tidio. * **1:16:** Sng 41.9 * **1:18:** Mt 27.3-8 * **1:20:** Sng 69.25, 109.8

“ ‘Kemi ngan eaba eta pade ibada eaba toa ne imul ngan kadonga naurata.’

21 Tota gita manta tasio eaba eta rabu ngan gid arangaranga toa tilalala toman ngan gita somisomi ngan taun toa Maron Iesus ila ga inam rabu ngan gita.

22 *Eaba toa ne manta imamado toman ngan gita toa mugaeai ga inam, ngan Ioanes Paliliunga aea ele naurata ga irangrang ngan patautene toa Deo ibada Iesus ga itnan gita ga ila. Tasio eaba eta toa igera Iesus ele daenga mulian, ta iboko toman ngan gita ngan pamatuanga posanga toa ne.”

23 Ta tidol panua rua ga tidio rol, ede eine Iosep Barsabas toa ieda ede pade Iastus, be eaba ede pade ieda Matias.

24 Tota tiraring ta tikeo ga, “Maron, eao oatai ngan panua toa ngada ne lolod. Pasolan gai ngan sai ngan gisirua eao sio

25 ngan badanga naurata ato aea toa ne. Ngansa Iudas itnan naurata toa ne ta ila inasi ei ele edap.”

26 Ta titado pat gereirei ta ipasolan mambe Matias ieda iuot ngan kadonga naurata toa ne. Tota ei itlan gid panua ato ad toa sangaul igegea ede.

2

Itautau Tutui isulug ga inam

1 *Idio ta eaneannga kapei Pentekos* aea iuot, ta gid aluagau toa ngada oa tila tiluplup ngan tibur kelede.

2 Mole mao, tilongo danga mambe rai kapei tau iaoa ingongo buburiai ga inam, ta ele tandanga iuon ngan luma toa timamado ngan oa.

3 *Be tigera danga mambe dinga imaemae ibilin ga idae ngan gid kelede kelede.

Danga mambe dinga imaemae ibilin ga idae ngan gid.

4 *Ta gid toa ngada oa, Itautau Tutui iuon lolodeai, ta maed ikakado posanga ngan gid tuanga padengada led posanga mambe Itautau Tutui iparangrang gid ngan.

5 Be ngan ado toaiua, gid panua edengada Iuda ad toa tilolon ngan Deo timamado ngan tibur togid alu toa ngada ne tanoeai, be tila

* **1:22:** Mk 1.9, 16.19, Ins 15.27 * **2:1:** Wkp 23.15-21, Lo 16.9-11 * **2:1:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. Gera posanga ngan IM 34.22. * **2:3:** Mt 3.11 * **2:4:** Mk 16.17, PA 4.31, 10.44-46, 19.6

Ierusalem ngan eaneannga
ta timan kaluae.
6 Be tilongo tandanga
toa oa, ta gid busa tinam
tiluplup, be titalingalinga,
ngansa tilongo posanga
iuotot ngan gid kelede kelede
led posanga.
7 Tikakrik ga timatala ta
tikeo, “Ega, panua toa tipos-
aposa ne, gid toa ngada ne
Galili ad na?
8 Tota ikamado ga talongo
tiposaposa ngan gita kelede
kelede leda posanga toa tnat-
nada tipopo gita ngan?
9 Gita Iuda ada, be tama-
mado alele ngan tibur ga gid
ne: Partia, ga Midia, ga Elam,
ga Mesopotemia, ga Iudea,
ga Kapadosia, ga Pontus, ga
Esia,
10 ga Prigia, ga Pampilia,
ga Isip, ga tibur togid Libia
boloma ngan tuanga Sairini,
ga gid kaluae Rom ad.
11 Gita edengada tibutibuda
Iuda ad, be padengada tipul
gid ga tinasi raring togita
Iuda. Edengada inu Krit ad,
ga tibur Arebia ad, be gita toa
ngada ne talongo gid panua
Galili ad ne tiposaposa ngan
Deo ele naurata kapeipei
ngan gita kelede kelede leda
posanga!”
12 Tota gid toa ngada oa
tikakrik ga titalingalinga, ta
tibetabeta pol ngan gid ta
tikeo, “Oae! Kadonga toa ne
madongan?”

13 Be padengada tigalinge
ngan gid ta tikeo ga, “Eine
tilasu unnga oain tau!”

Petrus ipaola posanga ga ila pagid ipom

14 Idio ta Petrus idae ima-
did toman ngan gid aluagau
sangaul igegea ede, ta iposa
kapei ta ikeo, “Gimi panua
Iuda ami, ga gimi toa ngada
ne amamado Ierusalem, gau
ga napatarui posanga toa ne
ga ila pagimi. Alongo kemi
leg posanga.
15 Ngansa gid panua toa
ne timangamanga ngan oain
aea unnga mambe gimi akeo
ngan ne mao, ngansa pataut-
ene gaisala ngan ado imata
lima ga pange. Ado imata toa
ne ununnga aea mao.
16 Be kadonga toa ne
iparangrang posanga ton
Ioel toa ibada Deo iaoa
mugaeai ga bedane,

17 *“ ‘Deo ikeo ga bedane,
“Boloma ngan ado
muriai ga muriai tau,
gau ga natok Tautaudig
Tutui ga idae ngan gid
panua toa ngada ne.
Ta lemi gergeu arangaranga
ga taine ga tibabada
aoag,
be lemi kakau iririau ga
tigera gid danga napa-
solan pagid,
be lemi kapeipei ga
anununud.
18 Ga pade, gau ga natok Tau-
taudig Tutui
ga idae ngan leg
paeaeanga arangaranga
ga taine ngan ado
toaiua.
Ta gid ga tibada aoag.
19 Be gau ga napasolan gid
danga iuot mariambai

* **2:17:** Jol 2.28-32

ta ipamatala gid panua.
Be tanoeai, eine ga nakado sing ga dinga ga basu kapei iuot,
ta iman kilala ngan ado kapei toa oa.
20 Be ado ga ipul ei ga iuot dodom,
ga taiko ga ila iuot mambe sing.
Gid danga toa ne ga iuot ga imuga.
Ga kus ta Maron ele ado kapei ga iuot, ta ele taranga ga iuot masaeai.
21 Ta ngan ado toaiua, oangga sai ibaba Maron ieda,
eine ga ibada mulian ei.”
’

22 “Gimi panua Israel ami, alongo leg posanga ga bedane: Iesus Nasaret aea, ei eaba toa Deo ipasolan pagimi toman ngan gid kilala ipamatala gimi ga gid uisinga toa Deo ikado eaba toa ne ibageai rabu ngan gimi. Be gimi aoatai kemi ngan danga toa ngada ne.
23 Be gimi adol eaba toa ne ga idae pagid panua bagedeai toa tiuatai ngan Deo ele apu mao. Ta gid tilua gimi ta apatoto ei ngan abei tabala ga imate. Be kadonga toa ne inasi posanga toa Deo irau motean oa.
24 Be Deo ipei ei mulian ngan ele matenga. Itnan ei ga idio ngan ieieinga kapei matenga aea oa mao, ngansa matenga irangrang ngan ikisi ei mao.
25 *Ngansa mugaeai Devit ibode posanga ngan ei ga bedane,

“ ‘Gau nagera Maron imamado matageai somisomi.
Ei idio boloma ngan bageg oatai,
ta irangrang ngan danga eta ikado ga lolog ede ga ede mao.
26 Tota gau tinig igelgel ta nakakado posanga tingelgel aea.
Be naoatai kemi mambe Deo ga ikado tinig ga iuot pau, ta nabada madonga kemi somisomi, ta nadio nasangasanga.
27 Ngansa eao ga tnan gau ga nadio ngan tibur togid matemate mao.
Be lem eaba tutui, eao ga longean ipat ga idio ibuda mao pade.
28 Eao pasolan gau ngan edap mata bibita aea,
ta gau ga tinig igelgel kapei matameai.’

29 *“Oaeoaeg, gau naposa masaeai pagimi ngan tibuda Devit. Ei imate ta titaian ei, be aea denga ienono pagita ga irangrang ngan labone. Posanga toa ikado ne, iposa ngan ei mulian mao.
30 *Be ei ibada Deo iaoa pade, ta iuatai mambe Deo iposa tautaunga gadae, ngan

* **2:25:** Sng 16.8-11 * **2:29:** 1Kin 2.10 * **2:30:** 2Sml 7.12, Sng 89.3-4, 132.11

ei itub ede ga ibada naurata
maron aea mambe ei.
31 *Ei iuatai motean ngan
danga toa ne, ta iposa ngan
Kristus ele daenga mulian.
Ta ikeo ga Deo ga itnan ei ga
idio ngan tibur togid matem-
ate mao, ga irangrang ngan
ipat ibuda mao pade.
32 Be eaba toa iposaposa
ngan ne, eine Iesus. Deo ipei
ei mulian ngan ele matenga,
ta gai toa ngada ne agera
bedane ta apamatua aea
posanga.
33 *Tota Deo Tamada isoa
ei ga idae ngan ibage oatai,
ta ibada Itautau Tutui pan
mambe iposa tautaunga
ngan. Ta labone itok
Itautau Tutui ga idae ngan
gid panua toa ne, mambe
pataútene gimi ageragera ga
alongolongo.
34 *Ngansa Devit idae ga ila
buburiai mambe Iesus mao.
Be ikeo,

“ ‘Maron Deo ikeo pan ag
Maron bedane:
“Eao dio mamado ngan
bageg oatai
35 ga irangrang ngan nadol
am miri itamatama
ga tidio aem ibuloloeai.”
’

36 *“Tota nakim gimi
panua Israel ami toa ngada
ne aoatai kemi bedane: Iesus
toa apatoto ei ngan abei
tabala ne, Deo idol ei ga iuot
Maron ga Kristus† pade.”

Panua busa tipul lolod ga tibada paliliunga

37 Gid ipom tilongo
posanga toa ne, be igal lolod
ta tikeo pan Petrus ga gid
panua ato ad padengada
bedane, “Oaeoaemai, gai ga
akado mado?”
38 Ta Petrus ikeo pagid,
“Gimi kelede kelede apul
lolomi ga abada palili-
unga ngan Iesus Kristus
ieda, ta Deo isamum lemi
kadonga sasat. Tota gimi ga
abada Itautau Tutui mambe
tenainga ila pagimi.
39 *Ngansa Deo ele
posanga tautaunga toa ne
eine ngan gimingada lemi
gergeu, ga gid panua aluai
ad, ga panua sapadua ada
Maron Deo ibaba gid.”
40 Be ngan posanga busa
pade Petrus ipabib led
ga ikado posanga matua
bedane, “Manta abeta Deo
ta ibada gimi mulian, ngan
kado ta amukuru toman
ngan gid panua papaeamao
labone ad!”
41 *Gid ipom toa lolod
matua ngan posanga toa
ne, dabad iuot mambe
bunoringring tol. Tibada
paliliunga ta titlan gid panua
lolo matua ad ngan ado
toaiua.

Gid panua lolod kelede ta timamado

42 *Gid panua toa oa
timarum tau ngan kadonga
ga gid ne: longonga gid
panua ato ad led paoatainga,

* **2:31:** Sng 16.10 * **2:33:** PA 5.32, 7.55-56 * **2:34:** Sng 110.1 * **2:36:** PA 5.30-31 † **2:36:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:39:** Ais 57.19 * **2:41:** PA 2.47, 4.4 * **2:42:** PA 20.7

ga kadonga lolo kelede
aea, ga matad nanan Iesus
imedameda ngan teinga
bret, ga led kadonga raring.
43 Gid kelede kelede
timataud, ngansa tigera
gid panua ato ad tikakado
uisinga iman kilala ta ipa-
matala gid.
44 *Be gid panua lolo
matua ad toa ngada oa tinam
tiluplup somisomi, be gid
kelede kelede led danga sisid
iman gid toa ngada oa led.
45 Gid tilongean ad tano ga
danga sisid ta panua tiuol,
ta tipotapota ga ila pagid
sapadua tipapauis.
46 Ado ga ado, lolod kelede
ta tila tiluplup Deo ele
lumaeai, ta titei bret ngan
luma ga luma ngan matad
nanan Iesus imedameda.
Be tianean ad annga toman
ngan led kadonga mamaron,
ga tinid igelgel.
47 *Tisoasoa Deo ieda, be
panua padengada toa lolod
matua ngan Iesus mao, lolod
marum ngan gid. Be Maron
ibada mulian panua papau,
ta igalbatan dabad ga idae
ado ga ado.

3

Eaba iae paeamao iuot kemi

1 Lailai ede ngan ado imata
tol, Petrus ga Ioanes tidae
ga tila Deo ele lumaeai.
Somisomi tirararing ngan
ado imata toa oa.
2 Be eaba ede imamado,
iae paeamao toa aea popon-
gai ga inam. Ado ga ado
panua tisoa ei ga ila ta tidol
ei ga idio imamado boloma
ngan Deo ele luma aea atama
toa ieda Imata Kemi, ta ei
idio igaugau pat pagid panua
toa tidudunga ngan Deo ele
luma aea ala.
3 Ei igera mambe Petrus ga
Ioanes tiuangga tidudunga
ngan Deo ele luma aea ala ta
igau pat pagisirua.
4 *Be Petrus ga Ioanes
matad inono ei, ta Petrus
ikeo, “Matam inam pa-
gairua.”
5 Tota imata idae pagisirua,
ta iuangga ibada danga eta
pagid.
6 *Be Petrus ikeo, “Gau
leg pat silva ga gol mao,
be danga toa ienono pagau
ne, gau ga nabada pago.
Ngan Iesus Kristus Nasaret
aea ieda nakeo pago, dae ta
lalala!”
7 Tota ikisi ibage oatai ta
ilua ei ga idae. Be mole mao,
iaepu toman ngan iae aea tue
iuot matua pade.
8 Tota idug ga idae ta ilalala
alele. Ga kus ta idudunga
Deo ele lumaeai toman ngan
gisirua, be ilalala ga idugdug
ga isoasoa Deo ieda.
9 Be gid ipom tigera ei
ilalala ga isoasoa Deo ieda,
10 ta tiuatai mambe ei eaba
toa igaugau pat boloma ngan
Deo ele luma aea atama
Imata Kemi. Tota tikakrik ga
timatala ngan danga toa iuot

* **2:44:** PA 4.32-35 * **2:47:** PA 6.7, 11.21 * **3:4:** PA 14.9 * **3:6:** PA 4.10, 16.18

ngan ei.

Petrus ipaola posanga Deo ele lumaeai

11 Eaba toa mugaeai igau-
gau pat, ei itin igelgel ta
iluku Petrus ga Ioanes, be gid
panua toa ngada oa tikakrik
kapei tau ta tilado ga tinam
pagid ngan tibur toa tiuato
Naparpar ton Solomon.
12 Petrus igera bedaoa ta
ikeo pagid, “Gimi panua
Israel ami, ikamado ga
akakrik ngan kadonga toa
ne ga matami inono gairua?
Kado gimi aoangga gairua
lemai kadonga itutui tau,
ta ngan ipu toaine uramai
ngan kadonga eaba toa ne ga
ilalala pade. Eine mao.
13 *Deo togid tibutibuda
Abraam, ga Aisak, ga Iakop
idol edaeda kapei ga idae
ngan ele paeaeanga Iesus. Be
gimi adol ei ga idae pagid
Rom bagedeai. Pailat irau
posanga ngan ilongean ei ga
iuot, be gimi apul murimi
ngan ei toa Pailat imatai oa.
14 Gimi apul murimi ngan
eaba tutui toa Deo ele ul
ienono ngan ei, be abeta
Pailat ngan ilongean eaba
ipapamate panua ta ila pag-
imi.
15 Gimi apamate eaba toa
ne. Ei madonga kemi ipu,
be Deo ipei ei mulian ngan
ele matenga. Gairua agera
kadonga toa ne iuot ta apa-
matua aea posanga toa ne.
16 Gai lolomai matua ngan
Iesus ieda, ta ngan kadonga
lolo matua aea toa ne, eaba
toa ne iuot kemi. Gimi agera
ga aoatai ngan eaba toa ne,
be itin iuot kemi ngan Iesus
ieda ga ngan kadonga lolo
matua aea ngan ei.
17 *“Be oaeoaeg, labone
naoatai mambe gimingada
ami madidnga aoatai ngan
saoa danga toa gimi akado oa
mao.
18 Be ngan kadonga toa ne,
Deo iparangrang posanga
toa ikado motean pagid
panua toa ngada oa tibada
iaoa mugaeai. Tikeo ga
eaba tiuato Kristus*, ei ga
ibada ieieinga ga imate. Ta
labone posanga toa ne iuot
tautaunga.
19 *Tota gimi manta apul
lolomi ta aluagimi ga ala pan
Deo, ta ei ga isamum lemi
kadonga sasat.
20 Oangga akado bedaoa,
eine Maron ga imamado
toman ngan gimi ga iaran
gimi, ta isula eaba toa ei isio
motean ngan badanga gimi
mulian, eine Iesus Kristus.
21 Be ei ga idio buburiai ta
isanga ado toa Deo isio ngan
kadonga danga toa ngada
ne ga iuot pau, mambe ele
panua tututui tibada iaoa
ngan mugaeai.
22 *Ngansa Moses ikeo ga
bedane, ‘Muriai, ami Maron
Deo ga ikado eaba ede ga
ibada iaoa ga iuot mambe
gau rabu ngan sobosobomi.
Ta gimi manta alongo eaba
toa oa ilinge ngan saoa danga

* **3:13:** IM 3.6, 15, Lu 23.13-25, PA 2.23 * **3:17:** Lu 23.34, 1Ti 1.13 * **3:18:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **3:19:** PA 2.38 * **3:22:** Lo 18.15,18-19

ikeo pagimi ngan.
23 Ta oangga sai ilongo
eaba toa oa ele posanga mao,
eine Deo ga ipaeabu ngan
ei, ta irangrang ngan imado
toman ngan ele panua pade
mao.'
24 "Be gid panua toa tibada
Deo iaoa ngan ado toaiua
Samuel imamado ga ilalala
ga inam, gid toa ngada oa
tiposa ngan kadonga toa iuo-
tot labone.
25 *Posanga togid panua
tibada Deo iaoa, ga posanga
toa Deo irau toman ngan
tibutibuda, eine ipalongo
ngan gid danga toa Deo iposa
tautaunga ngan. Ta gimi
ga abada gid danga toa oa,
mambe ikeo pan Abraam
ngan ga bedane, 'Ngan eao
tibum ede, gau ga nakado
kemi ngan gid alu toa ngada
ne tanoeai.'
26 *Ngan ado toaiua Deo
isula ele paeaeanga ga inam,
matamata isula ei ga ila
pagimi ta ikado kemi ngan
gimi, ta iuangga gimi kelede
kelede atnan lemi kadonga
papaeamao."

4

Tiluku Petrus ga Ioanes

1 Petrus ga Ioanes tipos-
aposa pagid ipom maitne,
be madidnga imariala ngan
Deo ele luma, ga gid panua
tenainga ad, ga gid Sadiusi
tingata gisirua.
2 Gid lolod imasmasi tau,
ngansa gisirua tipaoatai gid
ipom ga tipaola posanga
ngan Deo ta tikeo ga ei ga ipei
mulian gid panua matemate
mambe ipei mulian Iesus.
3 Tota tiluku gisirua ta
tiuangga tipamadid gid ngan
posanga, be lailai sagogogo,
ta tidol gid ga tidudunga
ngan luma panasnga aea ga
irangrang ngan ado sae.
4 *Be panua busa tilongo
gisirua led posanga ta lolod
matua ngan. Ta gid panua
toa lolo matua ad oa dabad
iuot mambe bunoringring
lima.

Tipamadid Petrus ga Ioanes ngan posanga

5 Ngan ado sae gid kapeipei
togid Iuda, ga gid madid-
nga apu ad, ga gid madid-
nga padengada tila tiluplup
Ierusalem.
6 Be panua ga gid ne
timamado pade, madidnga
kapei tenainga aea toa Anas,
ga Kaiapas, ga Ioanes, ga
Aleksanda, ga madidnga
tenainga aea isobosobo
padengada.
7 Ta tipamadid gisirua
matadeai, ta tibeta gid
bedane, "Gimirua abada
pamatuanga sida ngan
kadonga toa bedane? Be
akado ngan sai ieda?"
8 Be Petrus iuon ngan Itau-
tau Tutui, ta ikeo pagid be-
dane, "Gimi madidnga togid
panua ga gimi kapeipei,
9 labone, oangga agal
nanan gairua ngan lemai
kadonga ngan luanga dibala
tamad toa ne, ga abeta gai
ngan iuot kemi madongan,

* **3:25:** OM 22.18 * **3:26:** PA 13.46 * **4:4:** PA 2.41

10 *manta gimi panua
Israel ami toa ngada ne
aoatai kemi bedane: Eaba
toa imadmadid matamiai ne
iuot kemi ngan Iesus Kristus
Nasaret aea ieda. Gimi
apatoto ei ngan abei tabala,
be Deo ipei ei mulian ngan
ele matenga.
11 *Ei mambe pat toa Deo
ele laulau ikeo ngan ga be-
dane,

“ ‘Gimi panua akakado luma,
aoangga pat toa ne
paeamao ta atado ga
iduaea.
Be labone iman luma
aea kisinga.’

12 *Be eaba eta pade iran-
grang ngan ibada gita
mulian mao, ngansa rabu
ngan gid panua toa ngada
ne tanoeai, Deo idol eaba eta
pade ieda ngan badanga gita
mulian mao.”
13 Io, tiuatai mambe
Petrus ga Ioanes tibada
pananalenga eta mao, be tig-
era mambe gisirua timataud
mao. Tota tikakrik, be
matad nanan mambe gisirua
timamado toman ngan Iesus.
14 Be tigera eaba toa itin
iuot kemi asingada timadma-
did, ta irangrang ngan tikado
posanga eta pagisirua mao.
15 Ta tikeo ngan gisirua
manta tiuot ga tila, ta tirau-
rau led posanga bua.
16 Gisirua tiuot ga tila ga
kus ta gid madidnga tikeo,
“Eine ga takado mado ngan
panua toa rua ne? Ngansa
tikado uisinga imata ede
pade tau, ga panua toa ngada
ne Ierusalem tiuatai ngan,
ta irangrang ngan takeo ga
tipakaka mao.
17 Be kemi ngan tapamir
gid ta irangrang ngan tiposa
pan eaba eta pade ngan
edaeda toa ne mao. Ngan
kado ta posanga toa ne
iuasasa pagid ipom pade.”
18 *Idio ta tibaba gisirua
ga tiluagid mulian, ta tiposa
matua pagid ta irangrang
ngan tiposa ngan Iesus ieda
mao ga tipaoatai ngan mao
pade.
19 *Be Petrus ga Ioanes
tikoli led posanga bedane,
“Gimi agera saoa kadonga
itutui ngan Deo imata,
oangga gai anasi gimi
lingemi, mao Deo ilinge?
20 Ngansa gid danga gai
agera ga alongo, irangrang
ngan akaput ngan aea
posanga mao.”
21 Be tipamir gid pade,
ga kus ta tilongean gid ga
tiuot. Be tiuot ngan edap
eta kemi ngan panasnga gid
mao, ngansa gid panua toa
ngada oa tisoasoa Deo ieda
ngan kadonga toa iuot.
22 Ngansa eaba toa uisinga
keminga aea iuot ngan ei,
aea rai iasal sangaul pange.

*Tiraring ta Deo ipamatua
gid ngan paolanga posanga*

23 Tilongean Petrus ga
Ioanes ta titnan luma panas-
nga aea ga tiuot, ga kus ta
gisirua tiluagid mulian pagid

* **4:10:** PA 3.6,13-16 * **4:11:** Sng 118.22 * **4:12:** Mt 1.21 * **4:18:** PA 5.28
* **4:19:** PA 5.29

led panua. Ta tipalongo
gid ngan saoa danga gid
madidnga tenainga ad ga
gid kapeipei togid Iuda tikeo
pagid ngan.
24 *Be tilongo bedaoa, ta
lolod kelede ta tiraring ga ila
pan Deo ta tikeo, “O Deo,
eao Maron kapei. Eao kado
bubur ga tano ga tad ga
danga toa ngada ne ienono
ngan.
25 *Mugaeai, eao posa
pan tibumai Devit lem
paeaeanga, ta Itautau Tutui
ikado posanga ga iuot iaoai
bedane,

“ ‘Gid alu padengada lolod
bake ngan saoa?
Be ikamado ga gid panua
tiraurau posanga
sapaean?
26 Gid mamaron kapeipei ga
gid madidnga tanoeai
aea tiluplup ngan
kadonga paraunga
pan Maron ga ele eaba
toa isio ei, Kristus*.’

27 *Tautaunga, ngan tuanga
toa ne, Erot ga Pontius Pailat
tiluplup toman ngan gid
panua alu padengada ad ga
gid Israel, ngan raunga lem
paeaeanga tutui Iesus toa
eao sio ei.
28 *Be led kadonga toa ne iuot
sapaean mao. Inasi eao lem
kimnga. Ngan eao uram, eao
rau posanga motean ngan
kadonga toa ne manta iuot.
29 *Ta labone gai abeta eao,
Maron, matam nanan led
pamirnga, ta lua gai lem
paeaeanga ta arangrang
ngan lolomai matua ga
apaola lem posanga be
amataud mao.
30 Be dol bagem idae ngan
keminga gid dibala, ga kado
gid uisinga iman kilala ga
iuotot ngan lem paeaeanga
tutui Iesus ieda.”
31 Io, tiraring ga kus ta
tibur toa tiluplup ngan oa
inogoi. Be gid toa ngada
oa lolod iuon ngan Itautau
Tutui, ta tipapaola Deo ele
posanga be timataud mao.

Gid panua lolod kelede ta tilualua ngan gid

32 *Be gid panua lolo
matua ad, lolod ga laborad
kelede, ta eta ngan gid ikeo
ga ele danga sisid iman ei
kekelen ele mao. Be gid
kelede kelede led danga sisid
iman gid toa ngada oa led.
33 Be ngan Itautau Tutui
iura, gid panua ato ad tipa-
matua posanga ngan Iesus
ele daenga mulian, be Deo
ele kadonga lolo marum aea
iuon ngan gid toa ngada oa.
34 *Be eaba eta ngan gid
ipapauis ngan danga sisid
mao, ngansa tano itamatama
toa ngada oa tilongean ad
tano ga led luma ga panua
tiuol, ta tibada pat toa oa
35 ta tidol ga idae pagid
panua ato ad bagedeai. Ta

* **4:24:** IM 20.11, Neh 9.6, Sng 146.6 * **4:25:** Sng 2.1-2 * **4:26:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **4:27:** Mt 27.1-2, Lu 23.7-11, PA 3.13 * **4:28:** PA 2.23 * **4:29:** Ep 6.19 * **4:32:** PA 2.44 * **4:34:** PA 2.45

gid tipotapota ga ila pagid
sapadua tipapauis.
36 Eaba ede ikado toa
bedaoa ieda Iosep, be gid
panua ato ad tidol ieda ede
pade Barnabas. (Edaeda
toa ne ipu bedane, “Eaba
Ipapamatua Panua Lolod.”)
Ei iaoa ede ngan lum pan
Livai, be ele tuanga ipu ngan
inu Saiprus.
37 Ei aea tano idanga ede,
be ilongean pagid panua ga
tiuol, ta ibada pat toa oa
ga idae pagid panua ato ad
bagedeai.

5

Ananaias ga Sapaira tiuangga tipakaka Deo

1 Ado ede, eaba ede ieda
Ananaias toman ngan iadaoa
Sapaira tilongean ad tano
idanga ede ga panua tiuol.
2 *Be ei ikate ei ngan tano
aea pat ilia, be iadaoa iuatai
ngan. Be pat ilia iadag, ibada
ga ila ta idol pagid panua ato
ad bagedeai.
3 *Idio ta Petrus ikeo
pan, “Ananaias, ikamado ga
Satan iuon lolomeai, ta eao
kado posanga pakakanga
pan Itautau Tutui ngan tano
aea pat iadag toa kate go
ngan?
4 Mugaeai ngan tiuol, eine
danga togo na? Be tiuol ga
kus ta aea pat ienono bage-
meai na? Be eao pakaka ta
keo ga tano toa na aea olnga
dodol iman tenainga. Ika-
mado ga lolom iboko ngan
kadonga toa bedane? Eao
pakaka gid eababa mao. Eao
oangga pakaka Deo.”
5 Io, Ananaias ilongo
bedaoa, ta itap ga isu-
lug ga imate. Be gid
panua toa ngada oa tilongo
aea posanga bedaoa, tota
timataud kapei.
6 Ga kus ta gid kakau
iririau tidae ga tinam ta
tirobi ipat ta tibisi ei ga ila ta
titaian.
7 Io, ado imata tol ila ga
kus ta iadaoa taine inam, be
iuatai ngan saoa danga iuot
ngan iadaoa mao.
8 Be Petrus ibeta ei bedane,
“Keo pagau, tano toa gimirua
alongean ga tiuol, aea olnga
toa bedane?”
Ta ikeo ga, “Be. Aea olnga
tota bedaoa.”
9 Ta Petrus ikeo pan,
“Ikamado ga gimirua arau
posanga ngan tobanga
Maron Itautau Tutui? Ega,
gid panua toa titaian
adaoam, ta timadmadid
atama iaoai, ta gid ga tisoa
eao pade ga ot ga la.”
10 Be mole mao, ei itap ga
idio boloma Petrus iaepuiai
ga imate. Ta gid kakau
iririau tigera mambe imate,
ta tibisi ipat ga ila ta titaian
ei toa iadaoa isaleai oa.
11 Tota gid iaoa kelede
toa ngada oa ton Kris-
tus timataud kapei tau,
ga sapadua tilongo ngan
kadonga toa ne, gid pade
timataud.

Uisinga imata ede ga ede iuot ngan gid panua ato ad baged

* **5:2:** PA 4.34-35 * **5:3:** Ins 13.2

12 *Idio ta gid uisinga busa
iuotot ngan gid panua ato
ad baged ta iman kilala rabu
ngan gid ipom. Be gid toa
ngada oa lolod kelede ta
tiluplup somisomi ngan Na-
parpar ton Solomon.
13 Be gid panua paden-
gada toa lolod matua maitne,
timataud ngan titlan gid, be
tipakuru ngan gid.
14 Be panua busa
arangaranga ga taine tipul
gid ga lolod matua ngan
Maron pade, ta dabad idae
ga ila kapei.
15 Tota tibisi gid dibala ga
tila ngan edap toa Petrus
ila ngan oa, ta tidol gid
ngan moe ga nagarengreng,
ngansa tiuangga Petrus isibo
gid, mao ado igal ianun ga
idae ngan gid, ta tiuot kemi.
16 Be gid ipom ngan
gid tuanga toa ibalil ngan
Ierusalem tinam tiluplup,
be tibisibisi led panua ad
dibala ga gid panua toa iriau
papaeamao tipaieiei gid, ta
toa ngada oa tiuot kemi.

Anggelo ilua gid panua ato ad ta titnan luma panasnga aea

17 Be madidnga kapei
tenainga aea toman ngan
iuaeoae toa ngada oa Sadiusi
ad, lolod paeamao
18 ta tiluku gid panua ato
ad ta tidol gid ga tidudunga
ngan luma panasnga aea toa
led tuangai oa.
19 *Be ngan bong toaiua,
anggelo ton Maron irepe
atama ngan luma panasnga
aea ta ibada gid ga tiuot ta
ikeo,
20 "Gimi ala amadid Deo
ele lumaeai, ta apalongo gid
ipom ngan madonga pau toa
ne aea posanga toa ngada
oa."
21 Io, tilongo ga kus
ta gaisala rumaruma tila
tidudunga ngan Deo ele
luma aea ala ta tipapaoatai
gid ipom.
Be madidnga kapei
tenainga aea ga iuaeoae
tibaba gid kapeipei patu-
tuinga posanga ad toa ngada
oa togid Israel ga tinam, ta
tisula gid paeaeanga ga tila
ngan badanga gid panua
toa timamado ngan luma
panasnga aea.
22 Io, gid paeaeanga tila
ngan luma panasnga aea,
be tigera gid panua ato ad
toa eoa mao. Tota tiluagid
sapaean ta tipalongo ngan
23 ta tikeo ga, "Gai agera
luma panasnga aea tisaisai
matua ga gid panua timari-
ala ngan atama ta timadma-
did, be arepe atama ta agera
eaba eta gadudunga mao."
24 Io, madidnga ngan
gid panua toa timariala
ngan Deo ele luma toman
ngan gid madidnga tenainga
ad, tilongo posanga toa ne
ta titalingalinga ta tikeo,
"Kadonga toa ne madon-
gan?"
25 Be mole mao, eaba ede
inam ta ipalongo led bedane,
"Ega, gid panua toa adol
gid ngan luma panasnga aea,
pataутene timadmadid Deo

* **5:12:** PA 2.43, 14.3 * **5:19:** PA 12.7-10

ele lumaeai ga tipapaoatai
gid ipom!”
26 Tota madidnga toa
imariala ngan Deo ele luma
imuga ngan gid paeaeanga
ta tila tibada gid ga tila,
be tiluku gid mao, ngansa
timataud gid ipom, ngan
kado ta titado pat ngan gid.

Gid panua ato ad tipaola posanga pagid panua patutuinga posanga ad

27 Idio ta tibada gid panua
ato ad ga timadid pagid
panua patutuinga posanga
ad matadeai, ta madidnga
kapei tenainga aea ibeta gid
bedane,
28 *“Gai aposa matua
tau pagimi ngan apaoatai
ngan eaba toa ne ieda pade
mao na? Be mao. Gimi
apaoasasa lemi paoatainga
ga ila ngan tibur toa ngada
ne Ierusalem. Be aparpar
ngan solnga gai ngan eaba
toa ne ele matenga ta ising
idae ngan gai.”

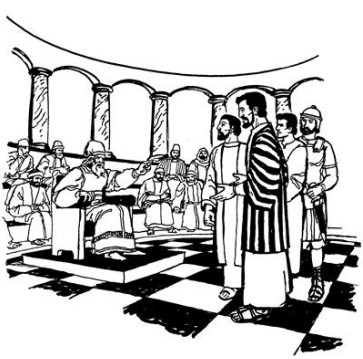

Gid panua ato ad timadid pagid panua patutuinga posanga ad matadeai.

29 *Ta Petrus toman ngan
panua ato ad padengada
tikeo bedane, “Gai manta
alongo Deo ilinge, be gimi
eababa lingemi mao.
30 Gimi apamate Iesus
ngan patotonga ei ngan
abei tabala, be Deo togid
tibutibuda ipei ei mulian.
31 *Ta Deo isoa ei ga idae
ngan ibage oatai, ta idol ei ga
iman eaba toa imugamuga
ngan gita ga ibada gita mu-
lian. Ngansa iuangga ilua
gid Israel ta tipul lolod, ta
irangrang ngan isamum led
kadonga sasat.
32 Gai agera kadonga
toa ne, ta apamatua aea
posanga. Be Itautau Tutui
toa Deo ibada pagid panua
tilongolongo ilinge, ei pade
ipamatua aea posanga toa
ne.”

Eaba kapei Gamaliel ikeo ga tikado marum ngan gid panua ato ad

33 Gid panua patutuinga
posanga ad tilongo bedaoa ta
lolod bake tau, ta tiuangga
tirau gid ga timate.
34 Be eaba Parisi aea ieda
Gamaliel, ei madidnga apu
aea ede be gid panua toa
ngada oa tilolon ngan ei.
Ei imadid rabu ngan gid
panua patutuinga posanga
ad, ta ikeo ga gid panua ato
ad manta tiuot ga tila gaot
kauteta.
35 Ta ikeo pagid, “Gimi
panua Israel ami, manta
matami inasi kemi saoa

* **5:28:** Mt 27.25 * **5:29:** PA 4.19 * **5:31:** Lu 24.47, PA 2.33-34, Ep 1.20
* **5:36:** PA 21.38

kadonga aoangga akado
ngan gid panua toa ne.
36 *Ngansa rai edengada
ila na, eaba ede ieda Teudas
iuot, ta iuangga ei ieda kapei.
Ta gid panua buno pange ti-
tlan ei. Be ei imate ngan
panua padengada baged, ta
ele panua toa tinasi ei oa
tibilin, ta led naurata iman
danga buligaliga.
37 Ga kus ta Iudas, eaba
Galili aea iuot ngan ado
toa gid madidnga tibabada
panua edad. Ei idada gid
ipom edengada ga tinasi
ei, ta tilongo gid madidnga
linged pade mao. Be ei pade
imate, ta ele panua toa tinasi
ei oa, tibilin alele.
38 Tota labone nakeo pag-
imi, akado kadonga eta ngan
panua toa ne mao. Atnan gid
ga tidio, ngansa oangga gid
eababa tipaot naurata toa ne,
eine ga aea annga eta iuot
mao.
39 Be oangga Deo ipaot,
irangrang ngan gimi apaidi
gid mao. Ngan kado ta lemi
kadonga mambe apaparau
pan Deo.”

Io, ele posanga toa ne ipul
lolod, ta tilongo.

40 *Tota tibaba gid panua
ato ad ga tiluagid, ta timui
gid. Be tiposa matua pagid
ta tikeo ga tirangrang ngan
tiposa ngan Iesus ieda pade
mao. Ga kus ta tilongean gid
ga tila.
41 *Titnan gid panua
patutuinga posanga ad ga
tidio, ta tilalala be tinid
igelgel ngansa Deo igera gid
mambe panua kemikemi,
ta tirangrang ngan badanga
pamaeamaeanga ngan Iesus
ieda.*
42 Be ado ga ado tipa-
paoatai ga tipapaola ato
kemi ngan Iesus ei Kris-
tus†. Tikakado toa bedaoa
gadudunga ngan Deo ele
luma aea ala ga ngan gid
kelede kelede led luma pade.

6

Tisio panua lima ga rua ngan luanga gid panua ato ad

1 *Ngan taun toaiua gid
aluagau dabad ilalala ga
idae, be ado ede selelenga
iuot rabu ngan gid. Gid
aluagau toa tiposaposa Grik
tiselele oaeoaed toa tipos-
aposa Ibru, ngansa somisomi
oangga tilualua gid panua
tipapauis, eine matad sapian
gid Grik led asapsape.
2 Tota gid panua ato ad
sangaul igegea rua tibaba gid
aluagau toa busa oa ga tinam
tiluplup, ta tikeo ga, “Oangga
gai atnan naurata ngan
paolanga Deo ele posanga,
be aboko ngan danga sisid
aea potanga, eine kemi mao.
3 Tota oaeoaemai, gimi
manta asio panua lima ga
rua toa edad kemi rabu ngan

* **5:40:** PA 4.18 * **5:41:** Mt 5.10-12, 1Pe 4.13 * **5:41:** Ikamado ga tibada pamaeamaeanga oangga Deo igera gid mambe panua kemikemi? Ieieinga toa tibada ngan Iesus ieda, eine pamaeamaeanga tanoeai aea. Be matad nanan mambe lasunga kapei isanga gid buburiai, ta tinid igelgel ngan pamaeamaeanga toa oa. † **5:42:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **6:1:** PA 4.35

gimi, be Itautau Tutui iuon
lolodeai, ga led oatainga
kemi. Ta gai ga adol gid ga
tikisi naurata toa ne.
4 Be gai ga amarum ngan
raring ga ngan paolanga Deo
ele posanga."
5 Io, gid panua toa ngada
oa tinid igelgel ngan posanga
toa ne, ta tisio Stepan, eaba
ede iuon ngan Itautau Tu-
tui ga ilolo matua tau ngan
Iesus. Ga tisio Pilip ga Proko-
rus ga Nikanor ga Timon ga
Parmenas ga Nikolas. Niko-
las toa ei eaba Iuda aea mao.
Ei eaba Antiok aea be ipul ei
mugaeai ta inasi raring togid
Iuda.
6 Tital gid panua toa ne ga
tila pagid panua ato ad, ta gid
tidol baged ga idae ngan gid
ta tiraring.
7 *Tota Deo ele posanga
iuasasa, be gid aluagau
dabad ilalala ga idae kapei
ngan tuanga Ierusalem, be
panua busa tenainga ad,
gid pade tipul gid ga tinasi
kadonga lolo matua aea
ngan Iesus.

Tipamadid Stepan ngan posanga

8 Be Deo iura ga ele
kadonga lolo marum aea
iuon Stepan iloleai, ta ei
ikakado gid uisinga kapeipei
iman kilala rabu ngan gid
ipom.
9 Be panua edengada tidae
ta aoad parau pan Stepan.
Gid panua toa oa Sairini ad,
ga Aleksandria ad, ga Silisia
ad, ga Esia ad, be led luma
raring aea, eine tiuato luma
raring aea togid panua ti-
boko paeaeanga mugaeai be
labone timado kemi.
10 *Be Itautau Tutui ibada
oatainga kemi tau pan
Stepan, ta tirangrang ngan
tiasal ele posanga mao.
11 Tota tiparumrum panua
edengada ngan pat, ta gid
panua toa oa tisol Stepan
ngan posanga pakakanga ta
tikeo, "Gai alongo eaba toa
ne ikakado posanga papaea-
mao ngan Moses ga Deo!"
12 Be tipamasmasi gid
ipom ga kapeipei ga ma-
didnga apu ad lolod, ta tila
boloma pan ta tiluku ei, ta
tibada ei ga ila pagid panua
patutuinga posanga ad.
13 Be tidol panua edengada
ta tipakaka ngan oaoanga
ngan ele kadonga ta tikeo,
"Eaba toa ne somisomi
ikakado posanga paeamao
ngan luma toa Deo ele ul
ienono ngan ne ga ngan ele
apu pade.
14 Gai alongo ei ikeo ga
Iesus Nasaret aea ga ipaeabu
ngan luma toa ne ga ipalele
leda nasinga toa Moses
ipaoatai tibutibuda ngan."
15 Ta gid panua toa
timamado ngan patutuinga
posanga oa, matad inono
Stepan, be tigera imata
mambe anggelo ede imata.

7

Stepan ipaola posanga pagid panua patutuinga posanga ad

* **6:7:** PA 2.41, 16.5 * **6:10:** Lu 21.15

1 Ta madidnga kapei
tenainga aea ibeta Stepan
bedane, “Posanga toa tisol
go ngan ne, eine tautaunga
na?”
2 *Ta Stepan ikeo ga,
“Oaeoaeg ga kapeipei,
alongo leg posanga. Ngan
ado toaiua tibuda Abraam
imamado Mesopotemia
maitne, toa mugaeai ngan ila
ngan tuanga Aran, Deo iuot
pan. Ei Deo toa ele taranga
kapei.
3 Ta ikeo pan bedane,
‘Tnan am tano ga so-
bosobom, ta la ngan tano
ede toa gau ga napasolan go
ngan.’
4 *“Tota itnan tano togid
panua Kaldia ta ila imado
ngan tuanga Aran. Io, itama
imate ga kus ta itnan tuanga
toa oa, ta inam imado ngan
tibur toa labone gimi ama-
mado ngan.
5 *Deo iposa tautaunga pan
Abraam ngan tano, be ei iuot
tano itama ngan ado toaiua
mao, ta iae mul idae ngan
tano eta ei ton mao. Deo
ikado posanga kekelen, ta
ikeo ga eine ga iman ei aea ga
itubtub ad pade. Be ngan ado
toaiua, Abraam ele gergeu
eta mao.
6 *Be Deo ikeo ga ei itub-
tub ga tila timado ngan tano
togid alu ede pade, mambe
panua patpatnga ad. Ta
alu toa oa ga tipaeaea gid
ga tipaieiei gid ga irangrang
ngan rai buno pange.
7 *Ta Deo ikeo pade be-
dane, ‘Be gau ga napanas alu
toa tiboko paeaeanga pagid
oa, ta muriai eine ga titnan
tibur toa oa ta tinam tisoa
gau edag ngan tano toa ne.’
8 *Ga kus ta irau posanga
toman ngan ei, ta ikeo ga ei
manta ipalu gid ele gergeu
arangaranga. Ta muriai
Abraam ipopo Aisak, ta ipalu
ei ngan ado lima ga tol aea.
Ta Aisak ipopo Iakop, ta
Iakop ipopo gid gergeu san-
gaul igegea rua toa muriai
tiuot mamaron ngan gid lum
kelede kelede Israel aea.
9 *“Be gid mamaron toa
oa lolod paeamao ngan ad
kakau Iosep, ta tilongean ei
pagid Isip ta tiuol ei ga iman
paeaeanga sapaean. Be Deo
imamado toman ngan ei.
10 *Ta ibada ei mulian ngan
aea kadonga paeamao toa
ngada oa, ta ibada oatainga
kemi pan, ta ikado ga maron
kapei Isip aea ilolo marum
ngan ei, ta idol ei ga iman
madidnga ngan tibur Isip ga
ngan ele luma ga danga sisid
pade.
11 *“Idio ta sapanga kapei
iuot ngan tibur Isip ga Ke-
nan, ta ikado ga panua led
madonga paeamao tau. Ta
tibutibuda tiloilo annga ga
mao.
12 Be Iakop ilongo mambe
annga ienono ngan tibur

* **7:2:** OM 11.31, 12.1 * **7:4:** OM 11.31–12.5 * **7:5:** OM 12.7, 15.18, 17.8 * **7:6:** OM 15.13-14, IM 12.40 * **7:7:** IM 3.12 * **7:8:** OM 17.9-14, 21.4 * **7:9:** OM 37.11, 28, 39.2,21-23 * **7:10:** OM 41.37-44 * **7:11:** OM 41.54, 42.1-2

Isip, ta isula tibutibuda
matamata ga tila.
13 *Be parua aea ngan tila
Isip, Iosep ipaola ei mulian
pagid itar kapeipei, ta maron
kapei Isip aea iuatai ngan gid
iaoa kelede ton Iosep.
14 *Idio ta Iosep iabalan
posanga ta ibaba itama
Iakop ga isobosobo toa ngada
oa ga tinam pan, be dabad
iuot sangalima sangaul rua
igegea lima.
15 *Tota Iakop ila imado
ngan tibur Isip. Be idio
ga muriai ei gisingada
tibutibuda timate toa eoa.
16 *Be tibisi patid ga iluai
mulian ngan tuanga Sekem,
ta titaian gid toa eoa ngan
denga toa Abraam iuol mu-
gaeai pagid gergeu ton Amor
ngan pat silva.
17 *"Io, ado toa inam
boloma ngan Deo iparangrang
posanga tautaunga toa ikado
pan Abraam mugaeai, be
leda panua dabad idae ga ila
kapei tau ngan tibur Isip.
18 Idio ta maron kapei pau
ede imadid ga imuga ngan
tibur Isip, be ei iuatai ngan
Iosep mao.
19 *Ei ikado aleburo paea-
mao pagid tibutibuda ta
ipaieiei gid, be isusuran
gid ga titnan led gergeu
puruanga ga tidio gaot ga
timate.
20 *"Ngan ado toaiua
tipopo Moses, be Deo igera
gergeu toa ne imata kemi
tau. Gid tiperengreng ngan
ei kemi itama ele lumaeai ga
irangrang ngan taiko tol.
21 *Ga kus ta titnan ei ga
idio gaot, be maron kapei
inat taine ibada ei ta iperen-
greng ngan ei kemi mambe
ei ele gergeu.
22 Idio ta Moses inanale
ngan gid Isip led paoatainga
toa ngada oa. Ta iuot
eaba posanga matua aea ga
ikakado naurata kapeipei.
23 "Be ngan ado toaiua
Moses aea rai sangaul pange,
ei ilolo ila pagid isobosobo
Israel ad ta iuangga ila ikia
gid.
24 *Be igera eaba ede Isip
aea ipaieiei ede ngan gid,
ta iuangga ilua ei ta ikoli
mulian eaba Isip aea ele
kadonga paeamao, ta irau ei
ga imate.
25 Ei iuangga isobosobo ga
tiuatai mambe Deo iuangga
ilua gid ta isula ei ngan
badanga gid mulian, be tiu-
atai mao.
26 Io, ado sae, iuot pagid
panua rua Israel ad tipapa-
rau, ta iuangga ipalua led pa-
raunga ta lolod itarui, ta ikeo
ga, 'Oaeoaeg, ikamado ga
apapaeabu pol ngan gimi?'
27 "Be eaba toa ikado
paeamao ngan iuae oa
isusuran Moses ta ikeo,
'Sai idol go ga man amai
madidnga ngan patutuinga
posanga rabu ngan gairua?

* **7:13:** OM 45.1-4,16 * **7:14:** OM 45.9-11, 46.27 * **7:15:** OM 46.1-7, 49.33
* **7:16:** OM 23.2-20, 33.19, Jos 24.32 * **7:17:** IM 1.7-8 * **7:19:** IM 1.11-22
* **7:20:** IM 2.2 * **7:21:** IM 2.3-10 * **7:24:** IM 2.11-15 * **7:28:** IM 2.14

28 *Eao keo ga rau gau pade
mambe rau eaba Isip aea
made ga imate na?'
29 *Io, Moses ilongo
posanga toa ne, ta iaoa ga ila
ngan tibur Midian. Ta idio
imamado toa eoa mambe
eaba patpatnga aea, ta iuai
taine ga ipopo inat rua.
30 *"Io, rai sangaul pange
ila ga kus, ta anggelo iuot
pan ngan tibur Sainai aea
modamodanga. Iuot pan
ngan abei kakauede toa
dinga irarabal ngan.
31 Be Moses igera bedaoa
ta imatala, be iuangga igera
kemi ta ila boloma. Be ilongo
Maron ele babanga ikeo ga,
32 'Gau Deo togid
tibutibum Abraam ga Aisak
ga Iakop.' Be Moses imataud
ga isamimi, ta irangrang
ngan imata idae pan mao.
33 "Ta Maron ikeo pan,
'Pola lem su ga idio, ngansa
tibur toa madmadid ngan na,
gau leg ul ienono ngan.
34 Tautaunga nagera
leg panua ad kadonga
kulupulupu ngan tibur Isip,
ga nalongo tisolilil ngan ad
ieieinga, tota nanam ngan
badanga gid mulian. Io,
nam, ta nasula go ga la Isip.'
35 *"Moses tota nena gid Is-
rael tipul murid ngan ei mu-
gaeai ta tikeo ga, 'Sai idol go
ga man amai madidnga ngan
patutuinga lemai posanga?'
Be ngan babanga ton anggelo
ngan abei kakauede, Deo
isula eaba tota nena ga iman
madidnga ga eaba ipola gid
ngan led madonga paeamao.
36 *Eaba toa ne imuga ngan
gid, ta titnan tibur toa oa,
be ikakado uisinga iman ki-
lala ga ipamatala gid ngan
tibur Isip ga tad Singsin-
gia ga tibur modamodanga
irangrang ngan rai sangaul
pange.
37 *"Moses tota nena ikeo
pagid Israel bedane, 'Deo ga
isula eaba ede ga iuot rabu
ngan sobosobomi mambe
gau, ta ei ga ibada Deo iaoa
ga ila pagimi.'
38 *Ei tota nena imamado
toman ngan tibutibuda
toa tiluplup ngan tibur
modamodanga. Ga pade,
imamado toman ngan
anggelo toa iposaposa pan
ngan lusi Sainai. Ta ei ibada
gid posanga madonga kemi
aea, ta ibada posanga toa oa
ga inam pagita.
39 "Be tibutibuda tinid
ngan longonga ele posanga
mao, ta tipul murid ngan
ei, be lolod ikim tau ngan
luainga mulian Isip.
40 *Ta tikeo pan Aron be-
dane, 'Kado amai deo etan-
gada ta timugamuga ngan
gai. Be eaba ga Moses ne,
ei ibada gai ta atnan Isip, be
aoatai ngan saoa danga iuot
ngan ei mao.'
41 *Tota ngan ado toaiua,
tikado bulmakao ele gergeu
aea namer, ta titenai gid
masilau ga ila pan, be tinid

* **7:29:** IM 2.21-22, 18.3-4 * **7:30:** IM 3.1-10 * **7:35:** IM 2.14 * **7:36:** IM 7.3, 14.21, Nam 14.33 * **7:37:** Lo 18.15 * **7:38:** IM 19.3 * **7:40:** IM 32.1 * **7:41:** IM 32.2-6

igelgel ngan danga toa tikado
ngan baged.
42 *Ta Deo ipul imur ngan
gid ta ilongean gid ga tikado
naurata raring aea ngan gid
danga mariambai mambe
ado ga taiko ga gigima,
lalaede mambe eaba ibada
Deo iaoa ibode ga bedane,

“ ‘Gimi panua Israel ami,
ngan rai sangaul
pange toa ama-
mado ngan tibur
modamodanga,
gimi akakado gid
tenainga toa oa ga
inam pagau tautaunga
na? Mao tau!
43 Gimi abisibisi palata ton
ami deo Molek,
ga abisibisi gigima ton
ami deo Repan,
eiua gid danga toa gimi
akado ta asoasoa edad.
Tota gau ga nasere gimi ga
ala aluai ta amado
iadag ngan tibur
Babilonia.’

44 “Be Deo ele palata
ienono pagid tibutibuda
ngan tibur modamodanga
toman ngan korol apu aea
toa ipamatua ele posanga.
Tikado gid danga toa oa ga
iuot lalaede mambe Deo ikeo
pan Moses ngan, ta tinasi
ianun toa ipasolan pan.
45 *Idio ga muriai,
tibutibuda gisingada Iosua
tibada palata toa oa ga ila
ngan tano Kenan, ta Deo
isere gid alu padengada ta
tiaoa ngan tibutibuda. Ta
palata toa oa ienono toa eoa
ga irangrang ngan maron
kapei Devit iuot.
46 *Devit toa, Deo ilolo
marum ngan ei. Ei ibeta Deo
ngan ilongean ei ta ikado
luma kemi ede, ta irangrang
ngan Deo ton tibuda Iakop
imamado ngan.
47 *Be Devit inat Solomon,
ei eaba toa ikado Deo ele
luma toa oa.
48 “Be tautaunga, Deo
Gadae Tau imamado ngan
luma eta gid eababa
tikakado mao. Eine mambe
eaba ibada Deo iaoa ikeo
ngan ga bedane,

49 *“ ‘Maron ikeo: Bubur
eine gau leg mul
maron aea,
be tano eine mul toa
nadol aeg gadae ngan.
Tota gimi ga akado leg luma
ede ne madongan?
Be gimi aoangga adol
leg tibur earainga aea
sida?
50 Ngansa gau bageg ikado
danga toa ngada ne!’

51 *“Gimi panua tanga
balbal ami! Irangrang
ngan abada oatainga mao
ga mao tau. Gimi apaki
tangami somisomi ngan
Deo ele posanga. Gimi
lalaede mambe tibutibumi ta
atolatola ngan Itautau Tutui
ilinge.
52 *Tibutibumi tipaieiei gid
panua toa ngada oa tibabada

* **7:42:** Amo 5.25-27 * **7:45:** Jos 3.14-17 * **7:46:** 2Sml 7.1-16 * **7:47:** 1Kin 6.1-38 * **7:49:** Ais 66.1-2 * **7:51:** Ais 63.10 * **7:52:** Mt 23.31

Deo iaoa. Be gid panua toa tiposa motean ngan Eaba Tutui ele namanga, tibutibumi tirau gid ga timate. Be labone eaba toa ne inama, ta gimi adol ei ga idae pagid aea miri itamatama bagedeai ta gimingada arau ei ga imate.

53 Gid anggelo tibada Deo ele apu ga ila pagimi, be gimi anasi mao."

Tirau Stepan ngan pat ga imate

54 Gid ipom tilongo Stepan ele posanga bedane, ta lolod bake tau ga luod kek ga kek ngan ei.

55 *Be ei iuon ngan Itautau Tutui, ta imata idae ga ila buburiai, ta igera Deo ele taranga, be Iesus imadmadid ngan Deo ibage oatai.

56 *Ta ikeo, "Ega, gau nagera bubur ipokakai be Eaba Inat imadmadid ngan Deo ibage oatai!"

57 Be gid ipom tipaki tangad ga tingangar kapei, ta tilos kelede ga tingata ei.

58 Ta tisere ei ga ila gaot ngan tuanga, ga kus ta gid panua toa tisol ei ngan posanga toman ngan gid ipom tiraurau ei ngan pat. Be tidol led pononga mamarae ga idio pan eaba iriau ede ieda Saulus.

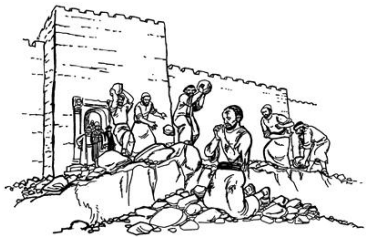

Gid ipom tiraurau Stepan ngan pat.

59 Io, tiraurau Stepan ngan pat, be ei ibaba ngan posanga ga bedane, "Maron Iesus, nadol tautaudig ga idae bagemeai!"

60 *Io, tota ikor iae ga isulug, be ingangar kapei bedane, "Maron, panas gid ngan led kadonga sat toa ne mao!" Ikeo toa bedaoa ga kus ta imate.

8

1 Be Saulus ilolo kelede ngan tipamate ei.

Saulus ipapaeabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus

Ngan ado toaiua, gid panua tipaieiei gid iaoa kelede ton Kristus paeamao tau ngan tuanga Ierusalem. Ta gid toa ngada oa tibilin alele ngan tibur Iudea ga Samaria. Be gid panua ato ad kekelegid tidio Ierusalem.

2 Be panua tututui edengada titaian Stepan ga tikado tandanga kapei ngan ei.

3 *Be Saulus ipapaeabu ngan gid iaoa kelede ton Kristus, ta ila ngan gid luma ga luma ta iluku gid arangaranga ga taine, ta idol gid ga tidudunga ngan luma panasnga aea.

---

* **7:55:** Sng 110.1 * **7:56:** Kol 3.1 * **7:60:** Lu 23.34 * **8:3:** PA 9.1, 13, 22.4, 26.9-11

Ato kemi ila pagid Samaria

4 Be gid panua toa tibilin
alele oa, tipaola ato kemi
ngan tibur isaoa tila ngan.
5 Pilip ila ngan tuanga
ede togid Samaria, ta ipaola
posanga ngan Kristus.
6 Ta gid ipom tilongo ele
posanga ga tigera gid uisinga
ikakado, tota lolod kelede ta
tidol tangad kemi ngan ele
posanga.
7 Ngansa tigera ei isere-
sere iriau papaeamao ngan
panua busa, ta gid iriau tit-
nan gid be tingangar kapei.
Ga tigera gid panua toa aed
ga baged imate ga gid panua
toa aed papaeamao tinid iuot
kemi.
8 Tota panua ngan tuanga
toa oa tinid igelgel kapei.

Eaba borou aea iuangga iuol Itautau Tutui pan Petrus

9 Be eaba ede ieda Sai-
mon imamado ngan tuanga
toa oa. Mugaeai ei eaba
borou aea, ta iuangga ieda
kapei, be ipamatala panua
busa Samaria ad.
10 Ta gid panua toa edad
mao ga edad kapeipei toa
ngada oa tilongolongo ei ta
tikeo ga, “Eaba toa ne, ei
mambe Deo iura toa gid
panua tiuatoato iura matua
soke tau.”
11 Ta lolod ikim tau ngan
longonga ei, ngansa mole ga
inam, ei ipamatala gid ngan
ele borou.
12 Be ngan ado toaiua, gid
ipom lolod matua ngan Pilip
ele ato kemi ngan madonga
Deo ibageai ga ngan Iesus ei
Kristus*, ta gid arangaranga
ga taine busa tibada palili-
unga.
13 Ta Saimon pade ilolo
matua ta ibada paliliunga.
Ta inasnasi Pilip alele,
ngansa igera gid uisinga
kapeipei iman kilala toa ei
ikakado, ta imatala kapei
ngan.
14 Be gid panua ato ad
ngan tuanga Ierusalem ti-
longo mambe gid Samaria
tibada Deo ele posanga, ta
tisula Petrus ga Ioanes ga tila
pagid.
15 Ta gisirua tinam tiuot
ta tiraring ngan gid ngan
badanga Itautau Tutui,
16 ngansa ngan ado toaiua,
Itautau Tutui isulug ga
inam pan eaba eta ngan gid
maitne, be tibada paliliunga
kekelen ngan Maron Iesus
ieda.
17 *Tota gisirua tidol baged
ga idae ngan gid, ta tibabada
Itautau Tutui.
18 Be Saimon igera mambe
gid panua ato ad tidol baged
ga idae ngan gid panua
ta tibada Itautau Tutui, ta
iuangga ibada pat ga ila
pagisirua
19 ta ikeo, “Abada pamat-
uanga toa na pagau pade, ta
oangga nadol bageg ga idae
ngan sapadua, eine gid pade
ga tibada Itautau Tutui.”
20 Be Petrus ikeo pan, “Lem
pat ga iduaea toman ngan
eao, ngansa eao oangga ol
tenainga ton Deo ngan pat!

* **8:12:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **8:17:** PA 19.6

21 Naurata toa ne eao togo
mao, ngansa eao lolom itutui
Deo imatai mao.
22 Tota pul lolom ngan lem
kadonga paeamao toa ne, ta
raring ga ila pan Maron, ta
beta ei ngan isamum muk
toa ienono lolomeai na.
23 Ngansa gau nagera
mambe eao lolom paeamao
tau, be kadonga sat iaud go."

24 Ta Saimon ikoli ele
posanga bedane, "Raring ga
ila pan Maron ta irangrang
ngan danga toa eao keokeo
ngan ne iuot ngan gau mao."

25 Idio ta gid panua ato
ad tipamatua Maron ele
posanga ga tipalongo ngan
pade, ga kus ta tiluagid ga
tila Ierusalem, be tipaola
ato kemi ngan tuanga busa
Samaria aea.

Pilip ipaola ato kemi pan madidnga Itiopia aea

26 Idio ta anggelo ton
Maron ikeo pan Pilip bedane,
"Dae ta la nasi edap ila saut
ngan tuanga Ierusalem ngan
tibur modamodanga ga ila
ngan tuanga Gasa."
27 Io, tota idae ga ila, be toa
edapeai oa igera madidnga
ede Itiopia aea. Ei eaba nau-
rata aea ede† toa iboko pan
nagerara togid Itiopia ieda
Kandasi, ta imariala ngan ele
pat toa ngada oa. Be ngan
ado toaiua, ila Ierusalem
ngan soanga Deo ieda.

28 Ta iluai mulian ga inasi
edap ila ele tuangai, be ima-
mado ngan ele karis ta iua-
toato laulau ton Aisaia, eaba
ibada Deo iaoa.
29 Ta Itautau Tutui ikeo pan
Pilip bedane, "Ngata karis
toa oa, ta dio boloma ngan."

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
"Ngata karis toa oa, ta dio boloma ngan."

30 Tota Pilip ilado ga ila ta
ilongo eaba toa oa iuatoato
laulau ton Aisaia, eaba ibada
Deo iaoa, ta ibeta ei bedane,
"Eao oatai ngan posanga ipu
toa oatoato na?"
31 Ta ei ikoli ele posanga
bedane, "Gau ga naoatai
madongan, oangga eaba eta
ipanasi gau ngan mao?" Tota
ibeta Pilip ngan idio imado
toman ngan ei toa karis
ipaoeai.

32 *Be Deo ele laulau aea
posanga toa iuatoato eine ga
bedane,

"Eaba toa oa, gid panua
tibada ei ga ila ngan
pamatenga ei mambe
titotoi sipsip,

† **8:27:** Posanga idil toaine *eaba naurata aea ede idodo posanga idil ede ngan posanga Grik ipu mambe eaba naurata aea ede toa tiket ilabe. Ngan ado toaiua, tikado toa bedaoa ngan mamaron kapeipei led panua naurata ad, ngan kado ta tikado arala.*

* **8:32:** Ais 53.7-8

be ei mumun ga imamado mambe sipsip toa tiket ilaun.
Ei ikado posanga eta ga ila pagid mao.
33 Gid tipamaeamaea ei, be tipatutui posanga toa imadid ngan oa kemi mao.
Irangrang ngan eaba eta ininipu ngan ele gergeu mao, ngansa ei imate be ipopo eta mao.
Ngansa ele madonga tanoeai kus.”

34 Io, madidnga toa ibeta Pilip bedane, “Keo pagau, eaba toa ibada Deo iaoa ne ikeokeo ngan sai, ei mulian, mao eaba eta pade?”
35 Tota Pilip ipaola ato kemi ngan Iesus ga ila pan, matamata ngan laulau aea posanga toa oa, ga ila irangrang ngan Deo ele posanga padengada.

36-37 *Gid tilalala edapeai ga tila, ta tiuot ngan eau ede, ta madidnga ikeo bedane, “Ega, eau tota nene. Saoa danga ipakala gau ngan badanga paliliunga?”‡
38 Tota ikeo ngan karis toa oa manta idio imadid, ta ei gisirua Pilip tisulug ga tila eauiai, ta Pilip ipaliliu ei.
39 Ga kus ta titnan eau ga tidae, be Maron Itautau Tutui ibada Pilip ga oas sapaean ga ila, ta madidnga igera ei pade mao. Be ei itin igelgel ga ilalala edapeai ga ila.
40 *Be Pilip igera mambe ei imamado ngan tuanga Asdot. Ta ei ila ngan gid tuanga toa ngada oa be ipapaola ato kemi ga ila irangrang ngan iuot ngan tuanga Sisaria.

9

Saulus ipul ilolo
(Panua Ato ad 22.6-16, 26.12-18)

1 *Be Saulus ikakado posanga matua maitne ngan pamatenga gid aluagau ton Maron. Tota ila pan madidnga kapei tenainga aea
2 ta ibeta ei ngan bodenga laulau ga ila pagid luma raring aea ngan tuanga Damaskus. Laulau toa oa ikeo ga oangga sapadua arangaranga mao taine timamado toa eoa, be tinasnasi Iesus ele Edap, ei ga ikaukau gid ta ibada gid ga tila ngan luma panasnga aea toa Ierusalem oa.
3 Idio ta ilalala ga ila ta ipaboloma tuanga Damaskus, be mole mao taranga ede buburiai aea itara ga ibaliu ngan ei.
4 Tota itap ga idio tanoeai be ilongo babanga ede ikeo pan ngan gid linged bedane, “Saulus, Saulus, ikamado ga eao paieiei gau?”

* **8:36-37:** PA 10.47 ‡ **8:36-37:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne bedane: 37 *Pilip ikeo, “Oangga lolom matua tau, ta io.” Ta madidnga ikoli ele posanga bedane, “Gau lolog matua ngan Iesus Kristus ei Deo Inat.”* * **8:40:** PA 21.8 * **9:1:** PA 8.3

"Saulus, Saulus, ikamado ga eao paieiei gau?"

5 Ta Saulus ikeo, "Maron, eao sai?"
Ta ikeo, "Gau Iesus, eaba toa paieiei gau ne.
6 Be dae madid ta la dudunga tuangai, ta gid ga tikeo pago ngan saoa danga eao manta kado."
7 Be gid panua toa tilalala toman ngan ei, mumun ga timadmadid. Tilongo babanga be tigera eaba eta mao.
8 Ta Saulus ker tanoeai ga idae, ta imata pal be irangrang ngan igeragera mao. Tota timugamuga ngan ei be tikikisi ibage ta tibada ei ga ila Damaskus.
9 Ta ei idio imata sususu irangrang ngan ado tol, be ianean ga iunun danga eta mao.
10 Be ngan tuanga Damaskus, aluagau ede ieda Ananaias imamado. Ei igera danga ede Maron ipasolan pan, ta ilongo Maron ele babanga ikeo pan bedane, "Oe, Ananaias!"
Ta ikeo, "Maron, gau ta eko."
11 Ta Maron ikeo pan, "Dae ta la ngan edap toa tiuato ieda Tutui, ta la ngan luma ton Iudas, ta beta ngan eaba toa ieda Saulus Tarsus aea. Patautene ei ikakado raring.
12 Ngan danga napasolan pan, ei igera eaba ede ieda Ananaias inam idudunga ta idol ibage ga idae ngan ei ngan kadonga imata ga igeragera pade."
13 Be Ananaias ikeo, "Maron, gau nalongo posanga busa ngan eaba toa ne. Ei ikado kadonga papaeamao busa ngan lem panua tututui ngan tuanga Ierusalem.
14 Gid madidnga tenainga ad tisula ei ga inam toa eko ngan eaudnga gid panua sapadua tiraring ga tiuatoato edam."
15 *Be Maron ikeo pan bedane, "Eao la, ngansa eaba toa ne, gau nasio ei ngan paolanga edag ga ila pagid alu padengada ga gid mamaron kapeipei ga gid panua Israel ad pade.
16 *Be gau ga napasolan ei ngan saoa ieieinga manta iuot ngan ei ngan gau edag."
17 Tota Ananaias ila ngan luma toa oa ta idudunga. Idio ta idol ibage ga idae ngan ei ta ikeo, "Oaeg Saulus, Maron Iesus toa iuot pago ngan edap eao nasnasi, isula gau ga nanam pago ngan kadonga matam ga igeragera pade, ga ngan Itautau Tutui iuon lolomeai."
18 Be mole mao, danga mambe ia inangile itap imata kadloeai ga isulug, ta igeragera pade. Ga kus ta idae ta ila ibada paliliunga.

* **9:15:** PA 26.2, 6, 27.24, Ro 1.5 * **9:16:** 2Ko 11.23-28

19 Idio ta ian pade, ta iura
iluai mulian.

Saulus ipaola posanga
ngan tuanga Damaskus

Saulus idio imamado
ado edengada toman ngan
gid aluagau ngan tuanga
Damaskus.
20 Be mole mao, ila ngan
luma raring aea ta ipaola
posanga ngan Iesus ei Deo
Inat.
21 *Ta gid toa ngada oa
tikakrik ngan longonga ele
posanga ta tibetabeta be-
dane, "Ei eaba toa ipapae-
abu ngan gid panua tiraring
ga tiuatoato edaeda toa ne
ngan tuanga Ierusalem na?
Ta ngan ipu toaine inama
nene ngan eaudnga gid ga
badanga gid ga tila pagid ma-
didnga tenainga ad na?"
22 *Be Saulus iura idae ga
ila kapei, ta ipatogran gid
Iuda ngan tuanga Damaskus
ta lolod ede ga ede tau ta
irangrang ngan tikoli ele
posanga mao. Ngansa ei
ipasolan masaeai tau mambe
Iesus ei Kristus*.

Gid Iuda timan Saulus aea
isat, ta iaoa

23 Mole tede ga kus, ta gid
Iuda tirau Saulus aea kisa,
24 be Saulus ilongo mambe
tiposaposa toa bedaoa ngan
ei. Be bong ga ado, matad
isangasanga ei toa led tuanga
aea ala iaoai ngan raunga ei
ga imate.
25 *Be ele aluagau tibada ei
bong, ta tidol ei ngan samare
ede, ta tipasil ei ngan ala toa
oa aea baba ede, ta tipakan-
tutu ei ga isulug ta iaoa ga ila.

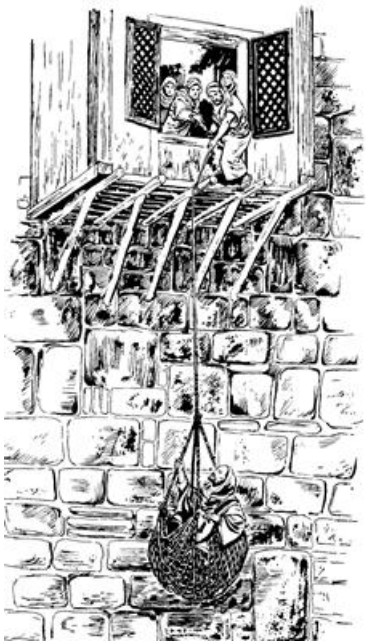

Tipakantutu Saulus ga isulug ta iaoa ga ila.

Saulus ila Ierusalem

26 *Idio ta Saulus ila iuot
Ierusalem ta itoba ngan lup-
nga toman ngan gid aluagau,
be gid toa ngada oa timataud
ei, ngansa tiadi mambe ei
aluagau tautaunga mao.
27 *Be Barnabas ibada ei
ta ital ei ga ila pagid panua
ato ad, ta ininipu pagid
ngan Saulus igera Maron
iposaposa pan toa edapeai
oa. Ta Barnabas ikeo pagid
pade ngan Saulus ipaola
posanga matua ngan Iesus
ieda ngan tuanga Damaskus.

* **9:21:** PA 8.3 * **9:22:** PA 18.28 * **9:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:25:** 2Ko 11.32-33 * **9:26:** Gal 1.17-19 * **9:27:** 1Ko 9.1

28 Tota Saulus iluplup
toman ngan gid ga ilalala
alele toman ngan gid ngan
tuanga Ierusalem be ipos-
aposa matua ngan Maron
ieda.
29 Idio ta iposa toman
ngan gid Iuda toa tiposaposa
Grik, be aoad isokangai ta
tiuangga tiloilo edap ngan
raunga ei ga imate.
30 Be Saulus iuaeoae ti-
longo mambe tiposaposa toa
bedaoa, ta tital ei ga ila ngan
tuanga Sisaria ta tisula ei ga
ila ngan tuanga Tarsus.

31 Tota ngan ado toaiua,
gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tibur Iudea ga Galili
ga Samaria timado kemi
ga lolod itarui. Be tilolon
ngan Deo ta led kadonga lolo
matua aea idae ga ila kapei.
Be Itautau Tutui ipamatua
lolod, ta dabad idae ga ila
pade.

Petrus ikado kemi Ainias

32 Be Petrus ilalala alele
ngan tibur toa ngada oa ta ila
igera gid panua tututui toa
timamado ngan tuanga Lida.
33 Be toa eoa igera eaba ede
ieda Ainias. Ei iae ga ibage
imate, ta imanman mul aea
ga irangrang ngan aea rai
lima ga tol.
34 Ta Petrus ikeo pan be-
dane, “Ainias, Iesus Kristus
ikado tinim ga iuot kemi!
Dae ta kop lem moe.” Io,
mole mao idae imadid.
35 Ta gid panua busa ngan
tuanga Lida ga tibur Saron
tigera ei ta tipul lolod ga
tinasi Maron.

Petrus ipei mulian Tabita ngan ele matenga

36 Be ngan tuanga Iopa,
aluagau taine ede ieda Tabita
imamado. Edaeda toa ne
ngan posanga Grik tiuato
Dorkas. Ei taine kadonga
kemi aea ga ilualua gid
panua lululunga ad.
37 Be ngan ado toaiua,
dibala ibada ei ga imate. Idio
ta tipaliliu ipat ta tidol ei
luma iloleai ngan bobo ede
gadae.
38 Be tuanga Lida ienono
boloma ngan tuanga Iopa. Ta
gid aluagau tilongo mambe
Petrus imamado toa eoa, ta
tisula panua rua ga tila pan
ta tikeo ga, “Nam manamana
pagai.”
39 Ta Petrus idae ta ila
toman ngan gid. Idio ta
tila tiuot tuangai ta tibada ei
ga ila ngan bobo toa gadae
oa. Ta gid asapsape timad-
madid boloma pan, be ti-
tangtang ga tipapasolan ei
ngan gid pononga mama-
rae ga malo kemikemi toa
Dorkas ikakado ngan ado toa
imamado toman ngan gid
maitne.
40 Idio ta Petrus ikeo ga gid
toa ngada oa manta tila gaot.
Be idio ikor iae ta iraring, be
ipul imata ga ila ngan burua
toa oa, ta ikeo, “Tabita, dae.”
Io, tota imata pal ta igera
Petrus ta idae imado.
41 Ta Petrus ikisi ibage ta
ilua ei ga idae imadid. Ga
kus ta ibaba gid asapsape ga
gid panua tututui padengada
ta ipasolan ei pagid, be imata
bibita.

42 Tota posanga toa ne
iuasasa ngan tibur toa ngada
oa ngan tuanga Iopa, ta
panua busa lolod matua
ngan Maron.
43 Be Petrus idio imamado
mole tede ngan tuanga Iopa,
toman ngan eaba ede ieda
Saimon toa ibokoboko ngan
roputnga masilau tibur aea
tinid kukul.

10

Anggelo iuot pan Kornilius ta iposa pan

1 Ngan tuanga Sisaria
madidnga paraunga aea*
ede togid Rom ieda Kornilius
imamado. Ei imugamuga
ngan panua paraunga ad
iaoa ede toa tiuato Itali ad.
2 Ei gisingada ele luma lolo
tilolon ngan Deo ga lolod
matua ngan ei. Be ikakado
mamaron ila pagid panua lu-
lulunga ad ga iraring somi-
somi ga ila pan Deo.
3 Be lailai ede boloma ngan
ado imata tol, Deo ipasolan
ei ngan danga ede mambe
ianun, ta igera anggelo ton
Deo inam pan ta ikeo, “Oe,
Kornilius.”
4 Ta Kornilius imata in-
ono ei, be imataud ta ikeo,
“Maron, madongan?”

Ta anggelo ikeo ga, “Deo
imata nanan lem raring
ga lem mamaron ngan gid
panua lululunga ad ta igera
lem kadonga toa ne mambe
tenainga ikado ei ga itin
igelgel.
5 Toa patautene sula panua
etangada ga tila ngan tuanga
Iopa ngan badanga eaba ede
ieda Saimon toa tiuato ei
Petrus.
6 Ei imamado pan Saimon
ede pade toa ibokoboko ngan
roputnga masilau itin kukul.
Ele luma imadmadid labiai.”
7 Io, anggelo iposa pan be-
daoa ga kus ta itnan ei ga ila.
Be ei ibaba ele paeaeanga
rua ga tinam pan toman
ngan ele eaba paraunga aea
ede toa ikakado ele naurata
ga ilolo matua ngan Deo.
8 Ei iaoa inasi pagid ngan
danga toa ngada ne, ga kus ta
isula gid ga tila Iopa.

Deo ipasolan danga ede pan Petrus mambe ianun

9 Arobad ngan ado sae,
gid panua toa Kornilius isula
gid oa tilalala ga tipaboloma
tuanga. Be Petrus idae ga ila
luma ipaoeai ta idio iraring.
10 Be pitoreanei ta ikim ian
danga eta, ta idio isangsanga
gid panua tikakado annga
maitne. Be mole mao Deo
ipasolan ei ngan danga ede
mambe ianun,
11 ta igera bubur ipokakai,
be danga mambe malo kapei
ede tikaukau imata toa
pange oa ta tipakantutu ga
isulug ga inam tanoeai.
12 Be gadae ngan malo toa
oa, gid masilau toa aed pange
imata ede ga ede timamado,
ga gid paria ga mota, ga man
pade.

* **10:1:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga paraunga aea ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.*

13 Ta babanga ede ikeo pan
bedane, “Petrus, dae ta rau
gid ta ean.”

“Petrus, dae ta rau gid ta ean.”

14 *Be Petrus ikeo ga,
“Maron, gau narangrang
mao tau! Ngansa mugaeai ga
inam, gau naean danga eta
toa aoam ikarara gai ngan
mao, ga danga eta paeamao
ngan matam mao pade.”

15 *Be babanga iposa parua
aea pan ta ikeo, “Saoa danga
Deo ikeo ga eine kemi, iran-
grang ngan eao keo ga eine
paeamao mao.”

16 Be kadonga toa ne iuot
patol, ga kus ta malo toa
oa idae manmanae ga ila
buburiai.

17 Be Petrus italingalinga
ngan danga toa igera oa ipu
madongan. Be mole mao gid
panua toa Kornilius isula gid
oa tibeta ngan Saimon ele
luma ienono sida. Ta tiuot
ngan ta timadmadid ala aea
atama iaoai,

18 ta tibaba ga tibeta, “Sai-
mon toa ieda ede pade Petrus
ta imamado?”

19 Be danga toa Petrus
igera oa, ei imata nanan
maitne, be Itautau Tutui ikeo
pan bedane, “Ega, panua tol
tiloilo eao.

20 Dae ta sulug pagid ta la
toman ngan gid. Be lolom
ede ga ede ngan mao, ngansa
gau nasula gid.”

21 Io, Petrus isulug ga ila ta
ikeo ga, “Gau tota eko, gimi
ailoilo gau. Be gimi anama
ngan saoa?”

22 Ta tikeo, “Madidnga pa-
raunga aea Kornilius isula
gai. Ei eaba tutui ga ilolon
ngan Deo, ta gid Iuda toa
ngada oa tipakuru ngan ei.
Be anggelo tutui ede ikeo
pan ngan isula gai ga anama
ngan badanga go ga la ele
lumaeai, ta irangrang ngan
ilongo saoa posanga eao keo
pan ngan.”

23 Tota Petrus ibada gid ga
tidudunga lumaeai ta timan
aea kaluae.

Petrus ila Kornilius ele lumaeai

Ado sae Petrus gisingada
panua toa tol oa tikakagid
ngan lalalanga, be Petrus
iuaeoae edengada Iopa ad
tila toman ngan ei.

24 Idio ta ado sae tiuot
Sisaria, be Kornilius isan-
gasanga gid. Ei ibaba iso-
bosobo ga iuaeoae motean ga
tinam tiluplup.

25 Idio ta Petrus idudunga
ta Kornilius igera ei, be ikor
iae boloma Petrus iaepuiai ta
iraring ga ila pan.

26 *Be Petrus idada ei ga
idae ta ikeo, “Dae madid.
Gau eababa pade mambe
eao.”

---

* **10:14:** Wkp 11.1-47, Ese 4.14 * **10:15:** Mk 7.15,19 * **10:26:** PA 14.13-15, PM 19.10

27 Idio ta tiposaposa, be
Petrus idudunga ta igera
panua busa tiluplup ga
timamado.
28 Ta ikeo pagid, “Gimi
aoatai, gai Iuda lemai apu
ikeo ga itutui ngan gai anam
aluplup toman ngan gimi alu
padengada mao, ga anam
boloma pagimi mao pade.
Be Deo ipasolan gau mambe
gau narangrang ngan nakeo
ga eaba eta paeamao ngan
imata mao, ga irangrang
ngan naeadi mambe ei iaoa
ikarara gai ngan asokon gid
mao pade.
29 Tota oadla gid panua
tinam ngan badanga gau, be
lolog ede ga ede ngan nanam
toman ngan gid mao. Toa be-
daoa ta nabeta gimi, ababa
gau ga nanama ngan saoa?”

30 Ta Kornilius ikeo ga,
“Ado tol ila na, nararing
leg lumaeai mambe lailai
pataутene ngan ado imata
tol. Be mole mao eaba
ede imadid matageai, be ele
danga sisid mil ga mil tau.
31 Ta ikeo, ‘Kornilius, Deo
ilongo lem raring ga imata
nanan lem mamaron ngan
gid panua lululunga ad.
32 Tota sula panua ga tila
Iopa ngan badanga Saimon
toa ieda ede pade Petrus ga
inam. Ei imamado lumaeai
pan Saimon ede pade toa
iboko ngan roputnga masi-
lau tinid kukul toa labiai oa.’
33 Tota nasula leg panua
manmanae ga tila ngan
badanga eao, ta eine kemi
ngan eao nama. Ta labone,
gai toa ngada ne amamado
Deo imatai ngan longonga
posanga toa ngada na Maron
ibada pago ngan keonga
pagai.”

*Petrus ipaola posanga Ko-
rnilius ele lumaeai*

34 *Idio ta Petrus ipaola
posanga ta ikeo ga, “Labone
naoatai tautaunga mambe
Deo ikado kadonga bagbage
kelede ngan alu eta mao.
35 Be ei itin igelgel ngan
panua ngan alu toa ngada ne
toa tilolon ngan ei ga tikado
kadonga tutui.
36 Gimi aoatai ngan
posanga toa Deo iabalan
ga ila pagid panua Israel
ad. Eine ato kemi ngan
Iesus Kristus, ei Maron ngan
danga toa ngada ne, be Deo
ele kadonga lolo tarui aea
inam pagita ngan eaba tota
nena.
37 *Be gimi aoatai ngan
gid kadonga toa iuot Iudea
pade. Matamata gid kadonga
toa oa iuot ngan tibur Galili,
muriai ngan Ioanes ipaola
posanga pagid panua ngan
badanga paliliunga.
38 *Gimi aoatai mambe
Deo isio† Iesus Nasaret aea
ta idol Itautau Tutui ga
iura kapei pan. Ta ilalala
alele be ikakado naurata
kemikemi ga ikakado kemi
gid panua sapadua eaba

* **10:34:** Lo 10.17, Ro 2.11 * **10:37:** Mt 4.12-17 * **10:38:** Mt 3.16, Lu 4.17-21
† **10:38:** Posanga idil toa ne *isio inasi posanga idil ede ngan Grik ipu ga bedane: Deo itok bude ga idae ilaborai ngan sionga ei. Be posanga idil toa ne ipu ede pade eine edaeda toa ne Kristus.*

paeamao ipaeabu ngan gid,
ngansa Deo imamado toman
ngan ei.
39 “Be gai agera danga
toa ngada ne ei ikado ngan
tuanga Ierusalem ga tibur
togid Iuda, ta apamatua aea
posanga. Be gid tipakantutu
ei ngan abei tabala ga imate.
40 Be ngan ado tol aea,
Deo ipei ei mulian ngan
ele matenga, ta ilongean gai
edengada ta agera ei.
41 *Panua toa ngada oa
tigera ei mao, be Deo isio
gai edengada motean ta apa-
matua aea posanga. Gai
aeanean ga aunun toman
ngan ei muriai ngan ele
daenga mulian.
42 *Ta ei iposa matua pagai
ta apamatua aea posanga ga
apaola ga ila pagid panua
bedane: Ei eaba toa Deo isio
ngan patutuinga posanga
ngan gid panua toa ngada
ne matad bibita ga gid
matemate pade.
43 *Gid panua toa ngada oa
tibabada Deo iaoa tipamatua
aea posanga pade, ta tikeo ga
sapadua lolod matua ngan ei,
Deo ga isamum led kadonga
sasat ngan ei ieda.”

Gid panua alu padengada ad tibada Itautau Tutui

44 *Petrus iposaposa
maitne, be Itautau Tutui
isulug ga idae pagid panua
toa ngada oa tilongolongo
posanga toa oa.
45 Be gid panua Iuda
ad‡ toa lolod matua ngan
Iesus ga tinam toman ngan
Petrus, tikakrik ngansa
tigera mambe Deo itok
Itautau Tutui ga idae ngan
gid panua alu padengada ad.
46 *Be tilongo mambe
maed iposaposa ngan gid
posanga imata ede ga ede ga
tisoasoa Deo ieda.
Tota Petrus ikeo,
47 “Sai ga irangrang ngan
ipakala gid panua toa ne
ngan badanga paliliunga
ngan eau? Ngansa gid tibada
Itautau Tutui lalaede mambe
gita pade.”
48 *Tota ikeo ngan gid
panua toa oa manta tibada
paliliunga ngan Iesus Kristus
ieda. Idio ta tibeta ei ngan
idio imamado toman ngan
gid ngan ado edengada.

11

Petrus ipalongo iuaeoae Ierusalem ngan gid danga iuot

1 Idio ta gid panua ato
ad ga oaeoaed ngan tibur
toa ngada oa Iudea tilongo
mambe gid alu padengada
tibada Deo ele posanga.
2 Ta ngan ado toaiua,
Petrus ilalala ga ila
Ierusalem, be gid panua
toa tiparpar ngan palunga
tiselele ei
3 *ta tikeo, “Eao kamado
dudunga ngan luma togid

* **10:41:** Lu 24.42-43, PA 1.8 * **10:42:** PA 17.31, 1Pe 4.5 * **10:43:** Ais 53.5-6, Jer 31.34, PA 2.38 * **10:44:** PA 11.15, 15.8 ‡ **10:45:** Ngan posanga Grik, idil toa ne *gid panua Iuda ad eine ga bedane: gid panua toa tipalu gid.* * **10:46:** PA 2.4, 19.6 * **10:48:** PA 19.5 * **11:3:** PA 10.28, Gal 2.12

panua tibada palunga mao
ga ean toman ngan gid?”
4 Tota Petrus iaoa inasi tu-
tui pagid ngan danga toa
ngada oa iuot ta ikeo,
5 *“Gau namamado ngan
tuanga Iopa ga nararing. Be
Deo ipasolan gau ngan danga
ede mambe anunug, ta
nagera danga mambe malo
kapei ede tikaukau imata toa
pange oa, ta tipakantutu ga
isulug buburiai ga inam tutui
pagau.
6 Be gadae ngan malo toa
oa nagera gid masilau aed
pange imata ede ga ede, mud
ga saksak, ga gid paria ga
mota ga man pade.
7 Be nalongo babanga ede
ikeo pagau bedane, ‘Petrus,
dae ta rau gid ta ean.’
8 “Be gau nakeo ga, ‘Maron,
gau narangrang mao tau.
Ngansa mugaeai ga inam,
naean danga eta toa aoam
ikarara gai ngan mao ga
danga eta paeamao ngan
matam mao pade.’
9 “Be babanga isulug
buburiai ga inam parua
aea ta ikeo ga, ‘Saoa danga
Deo ikeo ga eine kemi,
irangrang ngan eao keo ga
eine paeamao mao.’
10 Be kadonga toa ne iuot
patol, ga kus ta malo toman
ngan aea danga toa ngada
oa idae ga iluai mulian
buburiai.
11 “Be mole mao, panua tol
tinam tiuot pagau. Tisula gid
Sisaria ga tinam, ta timadid
gaot ngan luma toa nama-
mado ngan oa.
12 Be Itautau Tutui ikeo pa-
gau ta nala toman ngan gid,
be ikeo ga irangrang ngan
lolog ede ga ede mao. Tota
nala, be oaeoaeg toa lima ga
ede ne tila toman ngan gau,
ta gaingada ala adudunga
eaba toa oa ele lumaeai.
13 Ta ei ipalongo lemai
mambe ei igera anggelo
ede imadmadid boloma pan
toa ele lumaeai oa, ta ikeo
pan bedane, ‘Sula panua
etangada ga tila Iopa ngan
badanga Saimon toa tiuato
ei Petrus.
14 *Ei ga ipalongo gimi
ngan edap toa Deo ga ibada
gimingada lem luma lolo mu-
lian ngan.’
15 *“Tota nala naposa
pagid, be mole mao Itautau
Tutui isulug ga idae ngan gid
lalaede mambe matamata
idae ngan gita.
16 *Ta gau matag nanan
Maron ele posanga bedane,
‘Ioanes ipaliliu ngan eau,
be gimi ga abada paliliunga
ngan Itautau Tutui.’
17 Deo ibada tenainga
toa ne ga ila pagid lalaede
mambe ibada pagita ngan
ado toaiua loloda matua
ngan Maron Iesus Kristus
mugaeai. Tota gau sai
ga narangrang ngan na-
paidi Deo ngan saoa danga
iuangga ikado?”
18 *Io, tilongo posanga toa
oa ga kus ta tiselele pade
mao, be tisoa Deo ieda ta

* **11:5:** PA 10.9-48 * **11:14:** PA 16.31 * **11:15:** PA 2.4 * **11:16:** PA 1.5
* **11:18:** PA 13.48, 14.27

tikeo ga, “Tota Deo ilongean
gid alu padengada ga tipul
lolod ta tibada madonga
kemi pade!”

Gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Antiok

19 *Ngan ado toa tipamate
Stepan ga tipaieiei gid panua
lolo matua ad, gid busa tiaoa
alele. Ta edengada ngan gid
tila Ponisia ga Saiprus ga An-
tiok, be tipapaola ato kemi ga
ila pagid Iuda kekelegid.
20 Be panua edengada
Saiprus ad ga Sairini ad
tila Antiok ta tiposaposa
pagid alu padengada pade, ta
tipaola ato kemi ngan Maron
Iesus.
21 Be Maron iura ienono
ngan gid, ta panua busa tau
lolod matua ta tipul lolod ga
tinam pan Maron.
22 *Be gid iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga
Ierusalem tilongo ad
posanga toa bedaoa ta tisula
Barnabas ga ila Antiok.
23 Ta ei inam ta igera
Deo ele kadonga lolo marum
aea ienono ngan gid, ta itin
igelgel ga ipamatua gid toa
ngada oa lolod, ta ikeo ga
gid manta matad tutui pan
Maron.
24 Barnabas toa ei eaba
kemi, ga ilolo matua tau,
ga iuon ngan Itautau Tutui.
Ta panua busa tau tinam
tidudunga ngan iaoa kelede
ton Maron.
25 *Idio ta Barnabas itnan
gid ta ila Tarsus ngan ilonga
Saulus.
26 Iuot ngan ei ga kus ta
ibada ei ga ila Antiok. Ta
gisirua tidio toa eoa ngan
rai dodol ede, be tiluplup
toman ngan gid iaoa kelede
ton Kristus ga tipapaoatai
ipom kapei. Ta ngan ado
toaiua ngan tuanga Antiok,
eiua matamata ngan tiuato
gid aluagau ngan edaeda ne
Kristien.
27 Be ngan ado toaiua,
gid panua edengada toa
tibabada Deo iaoa titnan
Ierusalem ga tila Antiok.
28 *Ede ngan gid ieda
Agabus. Ei idae imadid,
ta ngan Itautau Tutui iura,
iposa motean ngan sapanga
kapei ga iuasasa ngan tibur
toa ngada oa tanoeai. Ta
muriai, sapanga toa ne iuot
ngan ado toaiua Klodius
iman maron kapei Rom aea.
29 Tota gid aluagau kelede
kelede matad inasi led pat ga
danga sisid, ta tirau posanga
ngan eabalannga luanga ga
ila pagid oaeoaed ngan tibur
Iudea.
30 *Tota tidol luanga toa oa
ga idae Barnabas ga Saulus
bagedeai, ta tisula gisirua ta
tibada ga ila pagid madidnga
ngan iaoa kelede ton Kristus
toa eoa.

12

Erot ipamate Jems ga idol Petrus ngan luma panasnga aea

1 Ngan ado toaiua, maron
kapei Erot iluku panua eden-
gada ngan iaoa kelede ton

* **11:19:** PA 8.1-4 * **11:22:** PA 4.36 * **11:25:** PA 9.30 * **11:28:** PA 21.10
* **11:30:** PA 12.25

Kristus ta iuangga ipaeabu
ngan gid.
2 Tota ikeo ta tiket Ioanes
itar kapei Jems ngan didi ga
imate.
3 Be igera mambe kadonga
toa ne ikado ga gid Iuda tinid
igelgel, ta isula ele panua ta
tiluku Petrus pade. Kadonga
toa ne iuot ngan ado toaiua
gid Iuda tikado eaneannga
ngan Bret aea Yis Ienono
ngan Mao.
4 Tota idol ei ga idudunga
ngan luma panasnga aea ta
isio panua paraunga ad iaoa
pange ngan timariala ngan
ei. Ngan gid iaoa kelede
kelede toa oa gid panua pan-
gengada timamado. Ta Erot
iuangga isanga eaneannga
Pasova aea ila ga kus, ta ipa-
madid ei ngan posanga toa
gid panua matadeai oa.

5 Tota timariala ngan
Petrus toa luma panasnga
aea oa, be gid iaoa kelede ton
Kristus urad pakpakia ngan
raring ga ila pan Deo ngan
luanga ei.

Anggelo ibada Petrus ga itnan luma panasnga aea

6 Erot iuangga ipamadid
Petrus ngan ado sae, be ngan
bong toaiua, Petrus ienono
rabu ngan panua paraunga
ad rua, be tiaud ei ngan sen
rua. Panua paraunga ad
padengada timariala ngan
luma toa oa aea atama.

Petrus ienono rabu ngan panua paraunga ad rua.

7 Be mole mao anggelo
ton Maron ila boloma pan,
be taranga kapei itara luma
iloleai. Ta anggelo ibage igal
Petrus ikarkare, ta iuaoan ei
ga idae ta ikeo, “Dae man-
manae.” Be mole mao sen
toa rua oa blos ngan ibage ga
isulug.
8 Ta anggelo ikeo pan,
“Kaukau am pus ta dol lem
su.” Io, Petrus ikado toa
bedaoa ga kus ta anggelo
ikeo, “Dol lem pononga
mamarae ta nasi gau.”
9 Io, anggelo iuot ga ila,
ta Petrus inasi ei, be ei iadi
mambe kadonga toa anggelo
ikado ngan ei oa iuot tau-
taunga mao. Ei iuangga igera
danga ede Deo ipasolan pan.
10 *Be tilalala ga titnan
eaba paraunga aea toa
imadid ga imuga oa ga iuae
ede pade, ta tiuot ala aea
atama iaoai. Atama toa oa
aen. Ienono ngan edapmata
ila tuangai. Be imokakai
sapaean ngan gisirua, ta
tiuot ga tila. Tota tinasi edap
ede ga tila kautede, be mole
mao anggelo itnan ei ga ila.
11 Tota Petrus imata iualai
ta ikeo, “Labone naoatai tau-
taunga mambe Maron isula

* **12:10:** PA 5.19

ele anggelo ngan badanga
gau mulian pan Erot ibageai
ga ngan danga toa ngada
oa gid Iuda tiuangga tikado
ngan gau!”

12 Io, iuatai kemi bedaoa
ga kus ta ila Maria ele
lumaeai. Maria toa oa ele
gergeu Ioanes, ieda ede
pade Markus. Be toa eoa
panua busa tede tiluplup ga
tiraring.

13 Petrus itintin ala toa
oa aea atama, ta taine
paeaeanga ede ieda Roda ila
ngan aea repenga.

14 Be ilongo Petrus ilinge ta
iuatai ngan ei. Ta itin igelgel
kapei ta ilado ga iluai mulian
lumaeai, be ipokaka atama
eta mao. Ila ta ipalongo gid
bedane, “Petrus ta imadma-
did atama iaoai!”

15 Be gid panua toa oa
tikeo ga, “Madongan? Eao
mangamanga?” Be ei
iparpar mambe ele posanga
tautaunga, ta tikeo ga, “Kado
aea anggelo ta?”

16 Be Petrus itintin atama
maitne, tota tirepe atama ga
matad idae tor ngan ei ta
timatala kapei.

17 Be ei isoa ibage ga idae,
ta ipakoko gid ga mumun.
Ga kus ta iaoa inasi pagid
ngan Maron ibada ei ga itnan
luma panasnga aea. Ta ikeo,
“Gimi apalongo Jems* ga
oaeoaeda padengada ngan
danga toa ne.” Idio ta itnan
gid ta ila ngan tibur ede
pade.

18 *Be gaisala ngan ado sae,
gid panua paraunga ad led
tograinga kemi mao, ngansa
tiuatai ngan saoa danga toa
iuot ngan Petrus oa mao.

19 Be Erot ikeo ga tisalusalu
ngan ilonga ei. Ga mao, ta
ibeta nanan gid panua pa-
raunga ad toa oa. Ga kus ta
ikeo ga gid manta timate.

Erot ele matenga

Idio ta Erot itnan tibur
Iudea ta ila imamado ngan
tibur Sisaria.

20 Be ei ilolo bake tau ngan
gid panua Tair ga Saidon
ad. Ta ado ede gid tilup
kelede ga tila pan. Be tikado
ga ele madidnga ede ieda
Blastus ilolo kelede ngan led
posanga. Madidnga toa oa
imariala ngan maron kapei
Erot ele mul enonga aea.
Be gid tikim maron kapei
ilolo itarui mulian ngan gid,
ngansa gid ad annga ina-
ganagam ele tiburiai ga ila
pagid.

21 Idio ta Erot isio ado ede
ngan kadonga ele posanga
ila pagid, ta idol ele so-
gonga maron aea ta idio
imado ngan ele mul patu-
tuinga posanga aea. Tota
ikado ele posanga ga ila
pagid.

22 Idio ta gid ipom tingan-
gar ta tikeo ga, “Eine deo
ede ta iposaposa, be eababa
mao!”

23 *Be mole mao anggelo
ton Maron irau ei, ngansa
ei isoa Deo ieda mao. Tota

* **12:17:** Jems toa ne Ioanes itar kapei oa mao. Ei Erot irau ga imate o. Be Jems toaine ei Iesus itar kakau. * **12:18:** PA 5.22-24 * **12:23:** Dan 5.20

motamota tianean imogal ga
imate.
24 *Be Deo ele posanga
iuasasa ga ilalala ga ila.
25 *Idio ta Barnabas ga
Saulus tipasala led naurata
ngan talnga luanga ga ila
pagid Ierusalem, ga kus ta
tiluagid mulian. Be tibada
Ioanes toa ieda ede pade
Markus ga ila toman ngan
gid.

13

Tisula Barnabas ga Saulus ngan kadonga Deo ele naurata

1 Be ngan iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga
Antiok, panua edengada
tibabada Deo iaoa ga panua
paoatainga ad timamado.
Edad ga bedane: Barnabas,
ga Simeon toa ieda ede pade
Niger, ga Lusius eaba toa
Sairini aea, ga Manain toa
ei madidnga kapei Erot iuae,
ga Saulus pade.
2 *Idio ta tikakado raring
ga tiplese annga, be Itautau
Tutui ikeo ga, “Gau nakim
gimi adol Barnabas ga Saulus
ga tidio rol, ta irangrang
ngan tikado naurata toa
nababa gisirua ngan.”
3 *Io, tiplese annga ga tirar-
ing ga kus ta tidol baged ga
idae ngan gisirua, ta tisula
gid ga tila.

Barnabas ga Saulus tipaola ato kemi ngan inu Saiprus

4 Itautau Tutui isula Barn-
abas ga Saulus ga tila, ta tisu-
lug ga tila Selusia. Ta toa eoa
tidae ngan oaga ede ila ngan
inu Saiprus.
5 *Tila tidudunga ngan
tuanga Salamis ta tipapaola
Deo ele posanga ngan gid
luma raring aea togid Iuda,
be Ioanes Markus ilualua
gisirua.

6 Idio ta tila ngan inu aea
tibur toa ngada oa ga ila iran-
grang ngan tuanga Papos. Ta
toa eoa tigera eaba Iuda aea
ede ieda Bariesus. Ei eaba
ede borou aea be ipakaka
ngan badanga Deo iaoa.
7 Somisomi imamado
toman ngan tibur toa oa aea
madidnga kapei ieda Sergius
Paulus. Sergius Paulus toa
ei ele oatainga kemi ta ibaba
Barnabas ga Saulus ga tinam
pan, ngansa iuangga ilongo
Deo ele posanga.
8 Be eaba toa borou aea
oa (ieda ede pade Elimas
ngansa ieda ipu mambe
Eaba Borou aea), ei iuangga
ipaeabu ngan gisirua led
naurata ga ipaidi madidnga
kapei ta irangrang ngan ilolo
matua ngan Iesus mao.
9 Be Saulus toa ieda ede
pade Paulus, iuon ngan Itau-
tau Tutui ta imata inono ei
10 ta ikeo, “Eao gergeu ton
eaba paeamao! Lolom iuon
ngan aleburo ga pakakanga
imata ede ga ede. Saoa
danga itutui, eao man aea
isat. Somisomi papaeabu
ngan Maron ele edap tututui.

* **12:24:** Ais 55.11 * **12:25:** PA 11.29-30, 15.37 * **13:2:** PA 9.15 * **13:3:** PA 6.6 * **13:5:** PA 12.12, 15.39

Be eao rangrang ngan tnan
lem kadonga toa na mao?
11 *Be ega, Maron igaga
ibage ga idae ngan panasnga
go, ta eao ga matam ikila
kauteta, ta irangrang ngan
eao gera ado imata mao."

Be mole mao igera danga
ede mambe gagau ga dodom
kapei irobi ei, be idabdab
alele ga iloilo panua ngan
kisinga ibage ga timugamuga
ngan ei.
12 Io, madidnga kapei igera
bedaoa ta ilolo matua ngan
Maron, be imatala kapei
ngan ele paoatainga.

Tipaola posanga ngan tuanga Antiok toa ienono ngan tibur Pisidia

13 *Idio ta Paulus masin
tidae oagaeai ga titnan
Papos ta tila tidudunga ngan
tuanga Perga ngan tibur
Pampilia. Be toa eoa Ioanes
itnan gisirua ta iluai mulian
Ierusalem.
14 Idio ta titnan Perga ga
tila ngan tuanga Antiok*
ngan tibur Pisidia. Be ngan
Ado Earainga aea tidudunga
ngan luma raring aea ta tidio
timado.
15 Gid panua tiuato Deo
ele laulau apu aea ga laulau
togid panua tibabada Deo
iaoa ga kus, ta gid madid-
nga ngan luma raring aea
tipaoen posanga ga ila pagid
ta tikeo, "Oaeoaemai, oangga
lemi posanga eta ngan pa-
matuanga gid ipom lolod, ta
aposa ngan."
16 Io, Paulus idae ta
isoa ibage ngan pakokonga
gid ga mumun, ga kus ta
ikeo, "Gimi arangaranga
Israel ami ga gimi panua
alu padengada ami toa
alolon ngan Deo, alongo leg
posanga.
17 *Deo togita Israel isio
tibutibuda. Be ngan ado
toa timamado Isip mambe
panua patpatnga ad, ei ikado
dabad ga idae ga ila kapei.
Ga kus ta ipasolan iura kapei
ta ibada gid ga titnan tibur
toa oa.
18 *Ta ngan tibur
modamodanga, ibisibisi led
kadonga imata ede ga ede
irangrang ngan rai sangaul
pange, be ilolo bake ngan gid
manmanae mao.
19 *Ga kus ta ipaeabu ngan
gid alu lima ga rua ngan
tibur Kenan ta ibada tano
togid ga ila pagid tibutibuda
ga tiuot tano itamatama.
20 *Kadonga toa ngada ne
iuot ngan rai buno pange
sangalima (450).

"Idio ga muriai ta Deo
isio gid madidnga ga timuga-
muga ngan ele panua ga ila
irangrang ngan Samuel ele
otnga, eaba toa ibada Deo
iaoa.
21 *Be ngan ado toaiua,
tibeta ei ngan dolnga ad

* **13:11:** PA 9.8 * **13:13:** PA 15.38 * **13:14:** Tuanga rua edad Antiok. Ede ienono ngan tibur kapei Siria (gera posanga ngan PA 13.1 ga 14.6), be ede pade ga oaine ienono ngan tibur kapei Pisidia. * **13:17:** IM 1.7, 6.6, 12.51 * **13:18:** Nam 14.34, Lo 1.31-32 * **13:19:** Lo 7.1, Jos 14.1 * **13:20:** Het 2.16, 1Sml 3.20 * **13:21:** 1Sml 8.5, 19, 10.20-24

maron kapei eta ga imuga
ngan gid, ta Deo isio Saul toa
Kis inat ngan lum pan Ben-
jamin. Ta ei iman ad maron
kapei ga irangrang ngan rai
sangaul pange.
22 *Be Deo isuk ei ga ila
ga kus ta idol Devit ga iman
ad maron kapei. Be ikado
posanga kemi ngan ei be-
dane, ‘Gau nagera Devit, Iesi
inat, ei eaba toa inasnasi gau
lolog. Ta ei ga ikado danga
toa ngada ne mambe nakim.’
23 *“Be ngan eaba toa
ne itubtub, Deo isula ede
ngan gid, ieda Iesus, ngan
badanga gid Israel mulian
mambe iposa tautaunga
ngan.
24 *Be mugaeai ngan ele
namanga, Ioanes iuot ta
ipaola posanga ngan gid
panua Israel manta tipul
lolod ga tibada paliliunga.
25 *Io, Ioanes iuangga
ipasala ele naurata be ikeo
ga bedane, ‘Gimi aoangga
gau sai? Gau eaba toa gimi
asangasanga ne mao. Be
ega, eaba ede ga inam muriai
ngan gau. Ei ieda kapei tau
ngan gau, ta irangrang ngan
napola ele su aea oaro mao.’
26 “Gimi Abraam itubtub
ga gimi panua alu paden-
gada ami toa alolon ngan
Deo, gimi oaeoaeg toa ngada
ne alongo leg posanga. Ato
toa ikeo ngan badanga gita
mulian ne, eine Deo iabalan
ga inam pagita.
27 Be gid panua Ierusalem
ad ga ad madidnga tiuatai
kemi ngan eaba toa ne mao.
Tiadi mambe ei eaba toa
ibada gid mulian oa mao.
Somisomi ngan Ado Ear-
ainga aea, tiuatoato laulau
togid panua tibada Deo iaoa,
be matad nanan led posanga
mao. Tota tirau posanga
ngan panasnga ei. Be ngan
kadonga toa ne tiparangrang
Deo ele posanga.
28 *Tiuot ngan ipu eta ngan
raunga ei ga imate mao, be ti-
beta Pailat ngan pamatenga
ei.
29 *Io, tiparangrang Deo
ele posanga toa ngada oa
ngan ei ga kus ta tibada ipat
ga isulug ngan abei tabala, ta
tidol dengaeai.
30 Be Deo ipei ei mulian
ngan ele matenga.
31 *Ta ngan ado busa,
ei iuotot pagid panua toa
tilalala toman ngan ei Galili
ga tila Ierusalem. Ta labone
gid panua toa ne tipamatua
aea posanga ga ila pagid
ipom.
32 “Ato kemi toa Deo iposa
tautaunga pagid tibutibuda
ngan, tota gai apaola ga ila
pagimi.
33 *Ngan peinga Iesus
mulian ngan ele matenga,
Deo iparangrang posanga
tautaunga toa ikado pagid
tibutibuda ga inam iran-
grang ngan gita labone.
Eine lalaede mambe Laulau

* **13:22:** 1Sml 13.14, 16.12, Sng 89.20 * **13:23:** 2Sml 7.12-16 * **13:24:** Mt 3.1-2 * **13:25:** Ins 1.20,27 * **13:28:** Mt 27.22-23 * **13:29:** Mt 27.59-60 * **13:31:** PA 1.3,8 * **13:33:** Sng 2.7

Baunga aea, aea baunga rua
aea ikeo ngan ga bedane,

“ ‘Eao gau Natug.
Labone naot eao
Tamam.’

34 *Deo ipei ei mulian ngan
ele matenga, ta irangrang
ngan iluai mulian ga ibuda
dengaeai pade mao, be
ikado posanga motean ngan
kadonga toa ne ga bedane,

“ ‘Gid posanga tutui toa gau
Deo naposa tautaunga
pan Devit ngan, toa
gimi arangrang ngan
lolomi matua ngan,
gau ga nakado ga iuot
tautaunga pagimi.’

35 *Tota Devit ikeo ngan
baunga ede pade ga bedane,

“ ‘Lem Eaba Tutui, eao ga
longean ipat ga idio
ibuda mao.’

36 “Be Devit, ngan ado
toaiua ei imamado, ei
ikakado Deo ele naurata ga
inasnasi ele kimnga. Ga kus
ta imate ga titaian ei ngan
denga togid itubtub, ta ipat
ibuda.
37 Be eaba toa Deo ipei
mulian ngan ele matenga, ei
ibuda mao.
38 “Tota oaeoaeg, nakim
gimi aoatai kemi ngan
posanga toa gai apaola ga
ila pagimi ga bedane: Ngan
eaba toa ne ele naurata,
Deo irangrang ngan isamum
lemi kadonga sasat. Apu
ton Moses irangrang ngan
isamum lemi kadonga sasat
mao, ga irangrang ngan aot
tutui Deo imatai ngan aea
nasinga mao pade.
39 *Be eaba toa ne isas-
amum kadonga sasat togid
sapadua lolod matua ngan
ei, ta ikado ga tiuot panua
tututui Deo imatai.
40 Tota agabit kemi, ngan
kado ta posanga togid panua
tibada Deo iaoa iuot tau-
taunga ngan gimi bedane,

41 *“ ‘Gimi panua toa aoami
ibiubiu somisomi,
agera ga akakrik, ga kus
ta amukuru,
ngansa gau ga nakado nau-
rata ede ngan ado toa
gimi amamado.
Ta oangga eaba eta iposa
pagimi motean ngan,
irangrang ngan aeadi ei
mao.’ ”

42 Io, Paulus ga Barnabas
titnan luma raring aea ga
tiuot, be gid panua tibeta
matua gisirua ngan tiluagid
mulian ngan Ado Earainga
aea ede pade ngan paolanga
posanga toa ne pade.
43 Idio ta ipom tibilin ga
tila, be gid Iuda ga gid panua
toa tipul gid ga tinasi raring
togid Iuda, gid busa tibalil
ngan Paulus ga Barnabas
ta tinasi gid. Ta gisirua
tikado posanga matua ngan
gid manta tidio timamado
ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea.

* **13:34:** Ais 55.3 * **13:35:** Sng 16.10 * **13:39:** Ro 10.4 * **13:41:** Hab 1.5

44 Be ngan Ado Earainga
aea toa ede pade oa, ipom toa
ngada oa tuangai ad tinam
tiluplup ngan longonga
Maron ele posanga.
45 Be gid Iuda tigera gid
ipom kapei, ta lolod paea-
mao ta tiselele Paulus ele
posanga ga tipaeabu ngan
ieda.

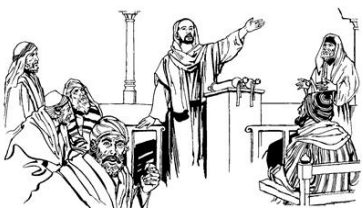

Gid Iuda lolod paeamao ta tiselele Paulus ele posanga.

46 *Be Paulus ga Barn-
abas tiposa matua ta tikeo,
"Gai manta akado Deo
ele posanga ga ila pagimi
matamata, be gimi apul
murimi ngan. Gimi apasolan
mambe tinimi ngan badanga
madonga kemi somisomi aea
mao. Tota gai ga atnan gimi
ta ala pagid alu padengada.
47 *Ngansa Deo iposa
matua pagai bedane,

" 'Gau nadol eao ga ot
taranga ngan gid alu
padengada,
ta eao ga bada ato
ila pagid tuanga toa
ngada ne ga irangrang
ngan tano idigedigeai,
ngan saoa danga
nakado ngan badanga
gid mulian.' "

48 Io, gid panua alu paden-
gada ad tilongo bedaoa ta
tinid igelgel ga tilolon ngan
Maron ele posanga. Be gid
panua sapadua toa Deo isio
gid motean ngan badanga
madonga kemi somisomi,
gid lolod matua ngan ele
posanga.
49 Be Maron ele posanga
iuasasa ga ila ngan tibur toa
ngada oa.
50 Be gid taine toa edad
kapeipei ga tinasnasi rar-
ing togid Iuda, ga gid
arangaranga toa timuga-
muga ngan tuanga toa oa,
gid Iuda tipamasmasi lolod,
ta timuga ngan paieieinga
Paulus ga Barnabas ta tisere
gisirua ga titnan led tibur.
51 *Be gisirua tisile aed aea
kangkanga ga idio pagid ta
iman kilala ngan paoatainga
gid†. Ga kus ta tila ngan
tuanga Aikoniam.
52 Be gid aluagau lolod
iuon ngan Itautau Tutui ga
tinid igelgel.

14

Paulus ga Barnabas tipaola posanga ngan tuanga Aikoniam

1 Ngan tuanga Aiko-
niam Paulus ga Barnabas
tinasi kadonga lalaede
mambe tikakado somisomi
ta tidudunga ngan luma
raring aea togid Iuda. Be
tipaola posanga kemi tau, ta
panua busa Iuda ad ga alu

* **13:46:** PA 3.26, 18.6 * **13:47:** Ais 49.6 * **13:51:** Mt 10.14, PA 18.6 † **13:51:** Kadonga ngan silenga aed aea kangkanga eine kilala ipasolan gid mambe gid aluagau tipabib led ga kus. Ta oangga muriai gid panua toa oa tibada panasnga, eine danga togid.

padengada ad lolod matua
ngan.
2 Be gid Iuda padengada
toa tinid ngan posanga toa
oa mao ga lolod matua ngan
mao, tipamasmasi gid alu
padengada lolod ta titolatola
ngan gid panua lolo matua
ad.
3 *Tota gisirua tidio toa
eoa mole tede, be tikakado
posanga matua ngan Maron
ele kadonga lolo marum
aea. Be Maron ipamatua led
posanga toa oa ta ilongean
uisinga iuotot ngan gisirua
baged ta iman kilala.
4 Be panua ngan tuanga
toa oa timapoga. Edengada
tinasi gid Iuda, be paden-
gada tinasi gid panua ato ad.
5 *Be ngan ado toaiua, gid
Iuda toman ngan ad ma-
didnga ga gid panua alu
padengada ad tirau posanga
ngan paieieinga gisirua ta
tiuangga tirau gid ngan pat.
6 Be gisirua tilongo
posanga toa oa ta tiaoa
ga tila ngan tibur kapei
Likonia, ngan tuanga Listra
ga Derbe ga Likonia aea
tuanga padengada gereirei.
7 Ta tipapaola ato kemi toa
eoa.

Barnabas ga Paulus tipaola posanga ngan tibur Likonia

8 Be ngan tuanga Listra,
eaba ede iae imate imamado.
Itna ipopo ei toa bedaoa, ta
mugaeai ga inam, irangrang
ngan ilalala mao.
9 Ei ilongo Paulus ipos-
aposa, be Paulus imata inono
ei ta igera mambe ei ilolo
matua ta irangrang ngan
ibada keminga.
10 Ta Paulus ibaba kapei ga
ila pan ta ikeo, “Dae madid
ngan aem.” Io, tota idug ga
idae ta ilalala alele.
11 *Gid ipom tigera danga
toa Paulus ikado, ta tingan-
gar ngan posanga togid Liko-
nia bedane, “Gid deo tipul
gid ga timan eababa ta tinam
pagita!”
12 Be tidol deo Sus ieda ga
idae ngan Barnabas, be deo
Ermes ieda idae ngan Paulus
ngansa ei imugamuga ngan
posanga.
13 Be deo Sus ele luma
raring aea ienono ngan
tuanga aea edapmata. Ta
ele eaba tenainga aea ibada
bulmakao arangaranga ga
itul gid saroinga ga ila
kaponga mambe nakala, ta
ibada ga inam toa tuanga
aea ala iaoai, ngansa ei gisin-
gada ipom tiuangga tikado
tenainga ga ila pagisirua.
14 Be gid panua ato ad
Barnabas ga Paulus tilongo
toa bedaoa ta titaka led
pononga mamarae, ta tilado
ga tidudunga ipom lolodeai,
ta tingangar kapei
15 *ta tikeo, “Lemai panua,
ikamado ga akado toa be-
dane? Gai eababa mambe
gimi pade! Be gai apaola
ato kemi ila pagimi ngan
gimi manta atnan gid danga
papaeamao toa ne ta apul

* **14:3:** Mk 16.20, Ibr 2.4 * **14:5:** PA 14.19 * **14:11:** PA 28.6 * **14:15:** Sng 146.6, PA 10.26

lolomi ga ala pan Deo toa
imamado somisomi. Ei ikado
bubur ga tano ga tad ga
danga toa ngada ne ienono
ngan.
16 *Mugaeai ga inam, ei
ilongean gid alu toa ngada ne
ga tinasi saoa edap tikim.
17 *Be ei ikado gid kilala
toa ipasolan gid panua ngan
ei sai. Ei ikado kemi pagimi
ta ikado aoara ga itap mari-
ambai ga isulug ngan luanga
gimi, be ikado annga ga itau-
tau ngan aea laoe ta ikado
ga aeanean ga itara gimi ga
tinimi igelgel.”
18 Io, Paulus iposa bedaoa,
be mao. Kulupu tau ngan
ei, be ipakoko gid ipom ta
tikado tenainga ga ila pag-
isirua mao.
19 *Be gid Iuda edengada
titnan Antiok ga Aikoniam
ga tinam ta tidada gid ipom
ngan posanga, ta tiraurau
Paulus ngan pat. Ila ga tiadi
mambe ei imate, ta tidada ei
ga ila gaot ngan tuanga.

Tiraurau Paulus ngan pat.

20 Be gid aluagau tibalil
ngan ei ga kus ta idae imadid
ta iluai mulian ga ila tuangai.
Be ngan ado sae, ei ga Barn-
abas tila ngan tuanga Derbe.

*Paulus ga Barnabas tipa-
matua panua lolod*

21 Gisirua tipaola ato kemi
ngan tuanga Derbe ta tikado
panua busa ga tiuot aluagau
ton Iesus. Ga kus ta tiluagid
mulian ngan tuanga Listra
ga Aikoniam ga Antiok.
22 *Be tipapamatua gid
aluagau lolod, ta tiposa
matua pagid ngan lolod
imulmuli ngan Iesus. Ta
tikeo ga, “Gita taoangga
tadudunga ngan madonga
Deo ibageai, be manta tabisi
ada kadonga kulupulupu
imata ede ga ede.”
23 Io, tisio gid madidnga
ga timugamuga ngan gid
iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga kelede kelede, ga kus
ta tiplese annga ga tiraring
ngan dolnga gid ga tidae
Maron ibageai toa lolod
matua ngan ei.

*Barnabas ga Paulus tilu-
agid mulian led tuangai An-
tiok ngan tibur Siria*

24 Idio ta tilalala ga tila
ngan gid tuanga ngan tibur
Pisidia, ga kus ta tila ngan gid
tuanga Pampilia aea.
25 Tipaola posanga ngan
tuanga Perga ga kus ta
tisulug ga tila ngan tuanga
Atalia.
26 *Toa eoa tidae ngan
oaga ta tiluagid mulian led
tuangai Antiok. Ngan tuanga
Antiok toa oa, mugaeai
gid oaeoaed tidol gisirua
ga tidae Deo ibageai ngan
ilolo marum ngan gisirua ta

* **14:16:** PA 17.30 * **14:17:** Jer 5.24 * **14:19:** PA 17.13, 2Ko 11.25 * **14:22:** PA 15.32, 1Te 3.3 * **14:26:** PA 13.1-2

tikado naurata toa patautene tipasala.

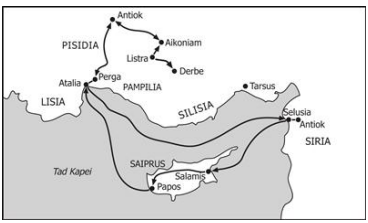

Paulus ga Barnabas led lalalanga matamata aea

27 *Tinam tiuot toa eoa, ta tipaluplup gid iaoa kelede ton Kristus ta tipalongo gid ngan danga toa ngada oa Deo ikado ga iuot ngan gisirua baged, ga ngan Deo isaoa edap ngan gid alu padengada ta lolod matua ngan Iesus.

28 Ta tidio toa eoa mole tede toman ngan gid aluagau.

15

Gid iaoa kelede ton Kristus tiluplup Ierusalem ngan patutuinga posanga

1 *Idio ta panua edengada titnan Iudea ta tisulug ga tila ngan tuanga Antiok, be tipapaoatai gid oaeoaed ngan iaoa kelede ton Kristus bedane, “Gimi manta anasi nasinga ton Moses ta abada palunga. Oangga mao, irangrang ngan Deo ibada gimi mulian mao.”

2 *Be posanga toa ne ikado ga Paulus ga Barnabas aoad isokangai kapei toman ngan gid. Tota gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Antiok tisio Paulus ga Barnabas toman ngan led panua padengada ngan tila Ierusalem. Tila pagid panua ato ad ga gid madidnga ngan patutuinga posanga toa ne.

3 Gid iaoa kelede ton Kristus tisula gisirua ga tila, be edapeai, tila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tibur Ponisia ga Samaria ta aoad inasi pagid ngan gid panua Iuda ad mao tipul lolod ga tinam pan Iesus. Ta posanga toa ne ikado ga oaeoaed toa ngada oa tinid igelgel kapei.

4 *Tinam tiuot Ierusalem ga kus ta gid iaoa kelede ton Kristus, ga gid panua ato ad, ga gid madidnga tinid igelgel ngan badanga gid. Be gisirua tipalongo gid ngan saoa danga Deo ikado ga iuot ngan baged.

5 Be Parisi edengada toa lolod matua ngan Iesus timamado rabu ngan gid pade. Timadid ta tikeo, “Oangga gid panua Iuda ad mao tikeo ga tiuot Kristien, manta taposa matua pagid ta tibada palunga ga tinasi apu ton Moses.”

6 Io, tota gid panua ato ad ga gid madidnga tila tiluplup ngan patutuinga posanga toa ne.

7 *Tiposa mole ngan ga kus, ta Petrus idae imadid ta ikeo pagid bedane, “Oaeoaeg, gimi aoatai, mugaeai Deo isio gau rabu ngan gimi ngan paolanga ele ato kemi ga ila pagid panua Iuda

* **14:27:** PA 15.4,12 * **15:1:** Gal 5.2 * **15:2:** Gal 2.1 * **15:4:** PA 14.27
* **15:7:** PA 10.1-43

ad mao, ta tilongo ga lolod
matua ngan.
8 *Be Deo iuatai ngan
panua kelede kelede lolod.
Ei ibada Itautau Tutui pagid
lalaede mambe ibada pagita
mugaeai, ta ngan kadonga
toa ne ipasolan mambe ei
itin igelgel ngan badanga gid
mulian pade.
9 Ei ikado kadonga bag-
bage kelede rabu ngan gid
ga gita mao. Ele kadonga
lalaede mon. Lolod matua
ngan ei, ta ngan kadonga toa
ne ei isamum lolod aea muk
ga ila.
10 *Tota labone ikamado
ga aoangga atoba Deo ta
adol apu mambe danga
kulupu ga idae Iesus ele
aluagau kepedeai? Apu toa
ne, tibutibuda ga gita pade
tarangrang ngan tanasnasi
tautaunga mao.
11 *Be ngan Maron Iesus
ele kadonga lolo marum aea,
ilua gita ta loloda matua
ngan ei, ta ibada gita mulian
lalaede mambe gid pade.”
12 Io, Petrus iposa bedaoa
ga kus ta gid toa ngada oa
mumun ga tilongo Barnabas
ga Paulus aoad inasi ngan
gid uisinga ga kilala toa Deo
ikado ga iuotot ngan baged
rabu ngan gid panua toa
Iuda ad mao.
13 Gisirua tiposa ga kus ta
Jems ikeo bedane, “Oaeoaeg,
alongo leg posanga.
14 Saimon Petrus ikeo
pagita ngan Deo imata bada
gid alu padengada, ta ibada
edengada ngan gid ga tiuot
ei ele panua ta idol ieda ga
idae ngan gid.
15 Be kadonga toa ne eine
lalaede mambe posanga toa
gid panua tibada Deo iaoa
tibode ga bedane,

16 *“ ‘Maron ikeo, “Gid iaoa
kelede ton Devit led
mul maron aea eine
mambe palata ede
grum ga isulug.
Be muriai gau ga nalu-
agau mulian ta napa-
gun ga idae mulian
pade.
Be palata toa ne aea danga
sisid papaeamao,
eine ga nakado ga iuot
pau pade.
17 Toa bedaoa ta gid panua
tipul lolod maitne ga
gid alu padengada toa
nadol edag ga idae
ngan gid,
eine ga tiloilo Maron.
Maron toa ikado kadonga toa
ne, eine ikeo toa be-
daoa.”
18 Mugaeai tau ga inam,
gid danga toa ne
ienono masaeai.’

19 “Tota gau nakeo ga kemi
ngan tanasi ga bedane: Gid
alu padengada toa tipul lolod
ga ila pan Deo, irangrang
ngan takado kulupu ngan gid
mao.
20 *Be kemi ngan tabode
laulau ga ila pagid ta takeo
ga irangrang ngan tian an-
nga eta titenai ga ila pagid

* **15:8:** PA 10.44, 11.15 * **15:10:** Mt 11.30, Gal 3.10 * **15:11:** Gal 2.16, Ep 2.5-8
* **15:16:** Amo 9.11-12 * **15:20:** IM 34.15-17, Wkp 17.10-16

deo pakakanga ad mao, ga
tikakado kadonga arala mao,
ga tian masilau eta tikaukau
igagal ga imate oa mao, ga
tian masilau eta sing ienono
ngan mao pade.
21 Ngansa mugaeai tau
ga inam, panua tipapaola
Moses ele apu ga tiuatoato
somisomi ngan Ado Earainga
aea gadudunga ngan gid
luma raring aea ngan tuanga
ga tuanga.”

Tibode laulau ga ila pagid panua lolo matua ad ngan gid alu padengada

22 Gid panua ato ad ga
gid madidnga toman ngan
gid iaoa kelede toa ngada
oa ton Kristus tirau posanga
ngan sionga panua rua ngan
gid, ta tisula gisirua ga tila
Antiok toman ngan Paulus
ga Barnabas. Ede ngan gid
eine Iudas toa ieda ede pade
Barsabas, ga ede pade eine
Sailas. Gisirua timan madid-
nga rabu ngan oaeoaed.
23 Tidol laulau ede ga
idae gisirua bagedeai, aea
posanga ga bedane:

Gai panua ato amai ga
gai madidnga, gai gimi
oaeoaemi ngan iaoa kelede
ton Kristus.
Gai abode laulau toa ne ga
ila pagimi oaeoaemai ngan
gid alu padengada ngan
tuanga Antiok ga Siria ga
Silisia.

Ado kemi ila pagimi.

24 Gai alongo posanga
ede mambe panua eden-
gada ngan gai tila pagimi,
ta led posanga ikado ga
lolomi ede ga ede tau. Be
gai asula gid ngan kadonga
toaine mao.
25 Tota gai lolomai
kelede ta arau posanga ngan
sionga panua rua ta asula
gid ga tila pagimi toman
ngan oaeoaemai Barnabas
ga Paulus toa akim gid tau.
26 Barnabas ga Paulus
toa, gisirua tilongean gid mu-
lian be timataud mao ngan
kadonga posanga ngan ada
Maron Iesus Kristus ieda.
27 Tota gai asula Iudas ga
Sailas ga tila pagimi, ta gid ga
tikado posanga pagimi ngan
aoad ta tipamatua laulau toa
ne aea posanga.
28 *Posanga toa ne eine
kemi ngan Itautau Tutui
imata ga ngan gai matamai
pade. Posanga ga bedane:
Irangrang ngan gai adol apu
kulupu eta ga idae ngan
gimi mao. Be gai akeo ga
gimi manta anasi posanga
pidaede ga bedane:
29 Irangrang ngan gimi
aean masilau eta titenai ga
ila pagid deo pakakanga ad
mao, ga aean masilau eta
ising ienono ngan mao, ga
aean masilau eta tikaukau
igagal ga imate oa mao, ga
akado kadonga arala mao
pade. Oangga ala aluai ngan
gid kadonga toa ne, eine
kemi. Lemai posanga tota
tedane.

* **15:28:** Mt 23.4

Gimi adio kemi.

30 Io, gid iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga
Ierusalem tisula gid ga tila.
Ta tisulug ga tila Antiok. Be
toa eoa tipaluplup gid iaoa
kelede ton Kristus ta tibada
laulau toa oa ga ila pagid.
31 Tiuato ta tinid igelgel
ngan aea posanga ga ipa-
matua lolod.
32 Be Iudas ga Sailas toa,
gisirua pade tibabada Deo
iaoa ta tikado posanga busa
ngan pamatuanga oaeoaed
lolod.
33-34 Gisirua timamado
mole tede ga kus, ta oaeoaed
tisula gisirua toman ngan
posanga lolo tarui aea. Ta
tiluagid ga tila pagid panua
toa tisula gid mugaeai.*
35 Be Paulus ga Barnabas
tidio Antiok, ta gisingada
panua busa pade tikakado
paoatainga ngan Maron ele
posanga ga tipapaola ato
kemi.

Paulus ga Barnabas lolod kelede mao

36 Ado edengada ila ga
kus ta Paulus ikeo pan
Barnabas bedane, "Taluagita
mulian ta tagera oaeoaeda
ngan tuanga ga tuanga toa
mugaeai tapapaola Maron
ele posanga ga ila pagid,
ta tagera led madonga
madongan."
37 *Ta Barnabas ilongo,
be ikim ibada Ioanes toa
ieda ede pade Markus ga ila
toman ngan gid.
38 *Be Paulus ikeo ga,
"Eaba toa ne mugaeai itnan
gitarua ngan tibur Pampilia
ta ikado naurata toa ne
toman ngan gita mao. Tota
irangrang ngan tabada ei
ga inam toman ngan gita
labone mao."
39 Io, aoad isokangai ga ila
ga ila ga kus ta gisirua titnan
ngan gid. Barnabas ibada
Markus ta gisirua tidae ngan
oaga ede ta tila ngan inu
Saiprus.
40 Be Paulus isio Sailas.
Ta gisirua tiuangga tila, be
oaeoaed tikeo pagisirua be-
dane, "Maron ele kadonga
lolo marum aea ila toman
ngan gimirua."
41 Paulus ga Sailas tilalala
ga tila ngan tibur Siria ga Sil-
isia be tipapamatua gid iaoa
kelede ton Kristus.

16

Timoti ila toman ngan Paulus ga Sailas

1 *Paulus inam iuot ngan
tuanga Derbe ga kus ta ila
ngan tuanga Listra. Be toa
eoa aluagau ede ieda Timoti
imamado. Itna Iuda aea ga
ilolo matua ngan Iesus, be
itama Grik aea.
2 *Gid oaeoaed ngan
tuanga Listra ga Aikoniam
tipakuru ngan ei.
3 Paulus ikim eaba toa ne
ila toman ngan gid ta ibada

* **15:33-34:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 34 *Be Sailas ipul ilolo ta irau posanga ngan idio toa eoa.*
* **15:37:** PA 12.12,25 * **15:38:** PA 13.13, Kol 4.10 * **16:1:** PA 14.6, 2Ti 1.5
* **16:2:** Plp 2.19-22

ei ga ipalu ei, ngansa gid
Iuda ngan tibur toa oa tiuatai
mambe itama Grik aea.*
4 *Io, tilalala ga tila ngan
tuanga ga tuanga be tipapa-
longo gid ngan posanga toa
gid panua ato ad ga madid-
nga tirau toa Ierusalem oa, ta
tikeo ga gid manta tinasnasi.
5 Tota gid iaoa kelede ton
Kristus led kadonga lolo
matua aea idae ga ila kapei,
ta ado ga ado dabad idae ga
ila kapei pade.

Ngan danga mambe ianun, Deo ipasolan Paulus ngan eaba ede Masedonia aea

6 *Paulus masin tilalala
ga tila ngan tibur Prigia
ga Galesia, ngansa Itautau
Tutui ipakala led edap ngan
paolanga Deo ele posanga
ngan tibur Esia.
7 Ta tiuot ngan tibur Misia
aea but ta tiuangga tila ngan
tibur Bitinia, be Iesus Itau-
tau Tutui ilongean gid ga tila
mao.
8 Tota titnan tibur Misia ta
tisulug ga tila ngan tuanga
Troas.
9 Be ngan bong toaiua,
Paulus igera danga ede
mambe ianun, ta eaba ede
Masedonia aea imadmadid
be ibeta matua ei bedane,
"Bulou tad ta ore ga nam
pagai ngan tibur Masedonia
ta lua gai!"
10 Paulus igera danga toa
oa ga kus, ta gai† adae man-
manae ga ailoilo edap ngan
langa Masedonia ngansa gai
aoatai, Deo ta ibaba gai ngan
paolanga ato kemi ga ila
pagid.

Lidia iuot Kristien ngan tuanga Pilipai

11 Io, gai adae oagaeai ta
atnan tuanga Troas ta alado
tutui ga ala ngan inu ede
ieda Samotres. Ta ngan ado
sae pade, alado ga adudunga
ngan tuanga Neapolis.
12 Be toa eoa alalala ga ala
ngan tuanga Pilipai. Tuanga
Pilipai toa, gid Rom tila
timado ngan mugaeai, be
eine kapei ga iasal tuanga
padengada ngan tibur Mase-
donia. Ta adio amamado toa
eoa ado pidaede.
13 Be ngan Ado Earainga
aea atnan tuanga toa oa aea
ala ta aot ga ala eau isaleai.
Toa eoa aoangga aot ngan
tibur eta raring aea. Tota
adio amado ta aposaposa
toman ngan gid taine toa tilu-
plup ngan raring toa eoa.
14 Ngan gid taine toa ti-
longo Paulus ele posanga
oa, ede ngan gid ieda Lidia
tuanga Taiataira aea. Ei ilo-
longean gid malo singsingia
tede ga bil ta panua tiuolol
pan iman ele pat aea. Be
ei ilolon ngan Deo. Ta
Maron ilua ei ta ipul ilolo ta
ilongolongo kemi Paulus ele
posanga.
15 Io, ei ga ele luma lolo
tibada paliliunga ga kus
ta iposa matua pagai ta

* **16:3:** Ngan ado toaiua, gid Grik tipalu led gergeu mao. Eine nasinga togid Iuda kekelegid. * **16:4:** PA 15.23-29 * **16:6:** PA 18.23 † **16:10:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.*

ikeo, “Oangga agera mambe
matag itutui ngan Maron,
kemi ngan anam adio leg
lumaeai.” Ta gai alongo ele
posanga matua toa bedaoa
ta ala toman ngan ei.

*Paulus ga Sailas
tidudunga ngan luma panas-
nga aea ngan tuanga Pilipai*

16 Idio ga ado ede pade,
gai alalala ga ala ngan
tibur raring aea, be taine
paeaeanga ede iuot pagai.
Iriau paeamao ienono iloleai
be ikakado ei ta irangrang
ngan iposa motean ngan
saoa danga iuangga iuotot.
Be taine blala toa oa aea
mamaron tibabada pat kapei
ngan ele naurata toa bedaoa.

17 *Ei inasnasi gaingada
Paulus be ingangar ta ikeo,
“Panua ga gid ne timan Deo
Gadae Tau ele panua naurata
ad. Gid tipapaola posanga
pagimi ngan Deo ele edap
ngan badanga gimi mulian.”

18 Be ado ga ado ikakado
toa bedaoa, ta Paulus ilolo
itola tau ngan ele kadonga ta
ipul imata ga ila pan ta ikeo
pan iriau paeamao bedane,
“Naposa matua pago ngan
Iesus Kristus ieda, tnan ei ga
la!” Io, tutui ngan ado imata
toa oa iriau paeamao itnan ei
ga ila.

19 Be taine toa oa aea
mamaron tigera mambe led
edap ngan pat aea badanga
kus, ta tiluku Paulus ga Sailas
ta tidada gisirua ga tila ngan
tibur oalo aea ta timadid
pagid madidnga matadeai.

20 *Tibada gid ga tila
pagid madidnga patutuinga
posanga ad ta tikeo bedane,
“Panua Iuda ad ga gid ne
tipamasmasi leda panua
tuangai ad lolod.

21 Ta tiuangga tidada gita
ta tanasi nasinga edengada
toa itutui ngan gita Rom
tanasnasi mao!”

22 *Ta gid ipom tinam tilu-
plup ta gid pade tisol Paulus
ga Sailas ngan posanga,
ta gid panua patutuinga
posanga ad titaka gisirua led
danga sisid ta tikeo pagid led
panua ta timuimui gisirua
ngan keri.

23 Timui gid paeamao
tau ga kus ta tidol gid
ga tidudunga ngan luma
panasnga aea. Ta tiposa
matua pan eaba imariala
ngan luma toa oa ta imata
kikisi gid kemi.

24 Eaba toa oa ilongo led
renrennga ga kus ta idol
gisirua ga tidudunga ngan
bobo ede gadudunga tau
ngan luma panasnga aea.
Be gisirua aed, ei isabun
ga idudunga ngan abei rua
maraoad, ga kus ta ibalep.

25 Be bong irabu Paulus ga
Sailas tiraring ga tibaubau
gid baunga ga ila pan Deo,
be gid panua padengada toa
luma panasnga aea iloleai oa
tilongolongo.

---

* **16:17:** Mk 1.24 * **16:20:** Mk 13.9 * **16:22:** 2Ko 11.25, 1Te 2.2

Paulus ga Sailas tiraring ga tibaubau ga ila pan Deo.

26 Mole mao nauruge kapei
ede inuga luma toa oa aea
kisinga, be manmanae tau
gid atama toa ngada oa
imokakai, be gid panua toa
ngada oa baged aea sen blos
gid.
27 *Io, eaba imariala ngan
luma toa oa ienono. Be
ikakrik ga idae ta igera gid
atama toa ipokakai. Ta iadi
mambe gid panua toa ngada
oa tiaoa ga tila, tota inusi
ele didi ga iuot ta iuangga
ipamate ei mulian.
28 Be Paulus ingangar ta
ikeo, “Pamate go mulian
mao! Gai toa ngada ne ta
nene.”
29 Ta eaba toa oa ikeo ga
titun usi ga inam, ta ilado ga
idudunga be isamimi ta ikor
iae ga idol imata ga isulug
tanoeai boloma ngan Paulus
ga Sailas.
30 *Idio ta ibada gisirua ga
tiuot ta ibeta gid, “Panua rua,
gau ga nakado mado ta Deo
ibada gau mulian?”
31 Ta tikeo, “Eao lolom
matua ngan Maron Iesus,
ta Deo ga ibada go mulian
toman ngan lem luma lolo.”
32 Tota gisirua tikado
Maron ele posanga ga ila pan
toman ngan ele luma lolo.
33 Ta tutui ngan ado imata
toaiua, eaba toa oa ibada
gisirua ta isigiri ad nasimou.
Be manmanae tau ei toman
ngan ele panua tibada palili-
unga.
34 Eaba toa oa ibada gisirua
ga tila ele lumaeai ta ipan ad
annga, be itin igelgel kapei
ngansa ei gisingada ele luma
lolo toa oa lolod matua ngan
Deo.
35 Be gaisala ngan ado sae,
gid madidnga patutuinga
posanga ad tisula gid nakala
ga tila ta tikeo, “Longean gid
panua toa na ga tila.”
36 Ta eaba toa imariala
ngan luma panasnga aea
ikeo pan Paulus bedane,
“Gid madidnga patutuinga
posanga ad tikeo ga gimirua
atnan luma toa ne ga aot.
Tota lolomi tarui ga ala.”
37 Be Paulus ikeo pagid,
“Made ikamado ga tilongo
kemi amai posanga mao, be
tiraurau gai sapaean panua
busa matadeai? Gai panua
Rom amai, be tikado toa be-
daoa sapaean ngan gai. Ga
tidol gai ga adudunga ngan
luma panasnga aea pade! Ta
labone tiuangga tipaoen gai
ga aot mumulnga? Mao
tau! Kemi ngan gid tinam ta
tibada gai ga aot.”
38 Io, gid nakala tipa-
longo gid panua patutuinga
posanga ad ngan Paulus ele

* **16:27:** PA 12.18-19 * **16:30:** PA 2.37

posanga mambe gisirua Rom
ad, ta tilongo ga timataud.
39 Tota tinam ta tikado
posanga lolo isat aea pag-
isirua ta tibada gid ga tiuot.
Ga kus ta tibeta gid ngan tit-
nan led tuanga ga tila.
40 Titnan luma panasnga
aea ga tiuot ga kus ta tila
Lidia ele lumaeai. Be tig-
era gid oaeoaed ta tipamatua
lolod. Ga kus ta titnan gid ga
tila.

17

Gid Tesalonika tiuangga tirau Paulus ga Sailas

1 Paulus masin tibulou
tuanga Ampipolis ga Apolo-
nia ta tila tiuot ngan tuanga
Tesalonika. Toa eoa luma
raring aea ede togid Iuda
ienono.
2 Ta lalaede mambe somi-
somi ikakado, Paulus ila
idudunga ngan luma raring
aea ta ipasolan gid ngan
Deo ele laulau aea posanga
ipu madongan. Ngan Ado
Earainga aea tol ikakado toa
bedaoa.
3 Ei ipapaola posanga ga
ipasolan mambe Kristus
manta ibada ieieinga ga
imate, ga kus ta idae mulian
ngan ele matenga. Ta
ikeo ga, “Iesus toa napaola
posanga ngan ei pagimi ne,
ei Kristus*.”
4 Ta edengada ngan gid
tipul lolod ta tila tilup toman
ngan Paulus ga Sailas. Be gid
panua alu padengada ad toa
tilolon ngan Deo, gid busa
tipul lolod pade toman ngan
taine busa toa edad kapeipei.
5 Be gid Iuda lolod paea-
mao ta tibada panua papaea-
mao edengada ngan tibur
oalo aea ta tipamasmasi
gid ipom lolod ta tikado
paraunga tuanga iloleai.
Tota tila ngan luma ton Ieson
ngansa tiuangga tibada
Paulus ga Sailas ta tiuot ga
tila pagid ipom.
6 Be tiloilo gisirua ga mao,
ta tidada Ieson toman ngan
oaeoaed padengada ngan
iaoa kelede ton Kristus.
Tibada gid ga tila pagid
madidnga be tingangar ta
tikeo, “Panua ga gid ne
tipamasmasi panua busa
lolod ngan tibur toa ngada ne
tanoeai, be labone ta tinam
toa eko!
7 *Be Ieson ibada gid ga tila
ele lumaeai. Gid panua toa
ne tipul murid ngan Kaisa ele
apu ta tikeo ga maron kapei
ede pade idae imadid, ieda
Iesus.”
8 Io, tilongo bedaoa ga kus
ta gid ipom asingada ad ma-
didnga lolod bake ta aoad
sara kapei.
9 Tota tikeo ga Ieson toman
ngan iuaeoae padengada
tibada pat kapei ila pagid,
ngan tikikisi bua.† Be gid
tibada pat toa oa ga ila pagid
ga kus ta tilongean gid ga tila.

* **17:3:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **17:7:** Lu 23.2, Ins 19.12 † **17:9:** Ieson masin tibada pat kapei ga ila pagid madidnga tuangai ad ngan tikikisi bua. Ta gid madidnga tikeo ga Paulus ga Sailas tirangrang ngan tiluagid mulian Tesalonika mao. Oangga tilongo kemi gid madidnga led posanga ngan idil toaine, eine Ieson masin ga tibada mulian led pat.

Paulus masin tila ngan tuanga Beria

10 Tibur bong ta manmanae gid oaeoaed tisula Paulus ga Sailas ga tila ngan tuanga Beria. Idio ta tiuot toa eoa ta tidudunga ngan luma raring aea togid Iuda.

11 Be gid panua Beria ad, lolod ikim tau ngan badanga oatainga kemi, ta led kadonga toa ne iasal kadonga togid Tesalonika. Gid tikim tau ngan longonga Deo ele posanga, ta ado ga ado tigal nanan Deo ele laulau aea posanga ngansa tikim tiuatai, Paulus ele posanga itutui, mao madongan.

12 Tota gid Iuda busa lolod matua ngan Iesus toa eoa. Be ngan gid panua alu padengada ad toa edad kapeipei, arangaranga ga taine busa lolod matua pade.

13 Be gid Iuda ngan tuanga Tesalonika tilongo mambe Paulus ipapaola Deo ele posanga ngan tuanga Beria pade, ta tila toa eoa ta tipamasmasi gid ipom lolod ta tiuangga tikado paraunga.

14 Tota manmanae gid oaeoaed tisula Paulus ta isulug ga ila labiai, be Sailas ga Timoti tidio tuangai Beria.

15 Gid tital Paulus ga ila irangrang ngan tuanga Atens. Ta ei isula gid ga tiluagid mulian, be irenren pagid ngan tikeo pan Sailas ga Timoti ngan gisirua tinam manmanae pan.

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Atens

16 Paulus isangasanga gid ngan tuanga Atens, be ilolo ede ga ede tau ngansa igera mambe tuanga toa oa iuon ngan gid deo pakakanga ad namer.

17 *Tota ila ngan luma raring aea ta iposaposa toman ngan gid Iuda ga gid Grik pade toa tilolon ngan Deo. Be ado ga ado ila ngan tibur oalo aea ta iposaposa toman ngan sapadua timamado.

18 Toa eoa panua busa tikim tau ngan nasinga oatainga togid panua mugaeai ad. Iaoa ede ngan gid eine gid Epikurian ga iaoa ede pade eine gid Stoik. Gid aoad isokangai toman ngan Paulus ta tiposa pol ngan gid bedane, “Eaba oaine posanga aea tau, be iuangga ikado posanga madongan?” Be panua padengada tikeo ga, “Ei idada gid panua ngan nasinga gid deo ngan tibur padengada.” Tikeo toa bedaoa ngansa Paulus ipaola ato kemi ngan Iesus ga ele daenga mulian.

19 Tota tibada ei ga ila ngan led tibur posanga aea tiuato Areopagus. Ta tikeo pan bedane, “Gai aoangga aoatai kemi ngan paoatainga pau toa eao posaposa ngan ne.

20 Ngansa lem posanga edengada toa alongolongo ne ikado ga gai akakrik ta akim aoatai ngan ipu.”

21 Somisomi gid panua Atens ad toman ngan gid

* **17:17:** PA 18.19

panua patpatnga ad toa
eoa lolod ikim tau kadonga
kelede mon. Eine ngan
kadonga posanga ga lon-
gonga saoa paoatainga
papau iuotot.

22 Ta Paulus idae imadid
rabu ngan led tibur posanga
aea toa oa ta ikeo, “Gimi
panua Atens ami, gau nagera
danga imata ede ga ede ipa-
solan gau mambe gimi am-
atua tau ngan kadonga rar-
ing.

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Atens.

23 Ngansa oadla ga inam,
gau nalalala alele lemi tuan-
gai be matag igera kemi
lemi danga sisid raring aea.
Danga ede naot ngan eine
popou tenainga aea ede toa
tibode posanga ngan ga be-
dane, ‘Popou tenainga aea
toa ne, eine ton deo ede gai
aoatai ngan mao.’ Be Deo
toa gimi araring ngan ne ga
aoatai ngan ei mao, eine ga
napaola aea posanga ga ila
pagimi.

24 *“Deo toa mugaeai ikado
tano ga iuot toman ngan
danga toa ngada ne ienono
ngan, ei Maron ngan bubur
ga tano. Be ei imamado
ngan gid luma raring aea toa
panua tikakado ngan baged
ne mao.

25 *Ga pade, ei ipapauis
ngan danga eta mao ta iran-
grang ngan eaba eta ilua ei
ngan danga eta mao pade.
Ngansa ei ikado ga panua
toa ngada ne matad bibita ga
timosomoso.

26 Ei ikado eaba kelede ga
iuot mugaeai, ta eaba toa
oa iman alu toa ngada ne
tanoeai tibud. Ta Deo irau
posanga ngan eaba kelede
kelede ele madonga tanoeai
ngan rai pida. Ga isio gid
kelede kelede ad tano ta idol
aea but, ta tila timado ngan.

27 *Ei ikado bedane ngansa
iuangga gid panua tiloilo ei
ga tiuatai kemi ngan ei, be
tautaunga ei imamado aluai
ngan gita kelede kelede ne
mao.

28 Eine mambe panua mu-
gaeai ad tikeo, ‘Ei kekelen
ikado ga matada bibita ga
tamamado ga talalala alele.’
Be gimi lemi panua oatainga
ad pade tibode baunga ta
tikeo, ‘Gita pade taot ei ele
gergeu.’

29 *“Io, gita Deo ele gergeu,
tota irangrang ngan takeo ga
ei mambe gol ga silva ga
pat ga namer eta gita eababa
takado ngan bageda ne mao.

30 Mugaeai Deo imata

* **17:24:** 1Kin 8.27, PA 7.48 * **17:25:** Sng 50.12 * **17:27:** Sng 145.18, Jer 23.23
* **17:29:** Ais 40.18-20, 44.10-17, PA 19.26

nanan tau gid panua led
kadonga buobuonga toa ne
mao. Be labone iposa matua
pagid panua ngan tibur toa
ngada ne ta ikeo ga gid
manta tipul lolod.
31 *Ngansa ei idol ado
imata ede ngan pamadidnga
panua toa ngada ne tanoeai
ngan posanga. Be isio eaba
ede ngan nasinga edap kemi
ngan patutuinga posanga toa
oa. Ei ipei eaba toa oa mulian
ngan ele matenga. Ta ngan
kadonga toa ne, ipasolan
mambe ei isio eaba toa oa."
32 Io, tilongo Paulus
ikeo ngan daenga mulian
ngan matenga, ta edengada
ngan gid tigalinge ngan ele
posanga, be padengada tikeo
ga, "Gai akim alongo eao
posa pade ngan danga toa
ne."
33 Io, tota Paulus itnan gid
ga ila.
34 Be panua edengada
lolod matua ngan ele
posanga ta tinasi ei. Ede
ngan gid ieda Dionisius.
Ei ede ngan gid panua
patutuinga posanga ad ngan
bereo Areopagus. Be ede
pade eine taine ede ieda
Damaris, ga panua paden-
gada lolod matua pade.

18

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Korin

1 Ga kus ta Paulus itnan
Atens ta ila ngan tuanga Ko-
rin.
2 *Toa eoa iuot pan eaba
ede Iuda aea ieda Akuila. Ele
tuanga ipu ngan tibur Pon-
tus, be patautene itnan tibur
Itali ga inam toman ngan
iadaoa Prisila. Titnan Itali
ngansa maron kapei Klodius
ikeo ga gid Iuda toa ngada
oa manta titnan tuanga Rom
ga tila timado ngan tibur
padengada. Io, Paulus ila
pagisirua
3 *ta idio ibokoboko toman
ngan gid ngan gid palata aea
kadonga, ngansa ei pade ele
naurata pat aea toa bedaoa.
4 Somisomi ngan Ado
Earainga aea, ei idudunga
ngan luma raring aea ta
ikado posanga ngan pulnga
gid Iuda lolod ga gid alu
padengada lolod pade.
5 *Be Sailas ga Timoti
titnan Masedonia ga tinam
ga kus ta Paulus igaldedean
ngan posanga aea paolanga
ta ipasolan gid Iuda mambe
Iesus ei Kristus*.
6 *Be gid Iuda tiposa
paeamao ngan ei ta tipaeabu
ngan ieda. Ta Paulus itiltil
sakirkir ienono ngan itin aea
pononga†. Ga kus ta ikeo,
"Oangga amate ngan lemi
kadonga sasat, eine gimi
lemi idil paeamao. Be eine
gau leg idil eta paeamao
mao. Labone ga ila, eine

* **17:31:** Sng 96.13 * **18:2:** Ro 16.3 * **18:3:** PA 20.34 * **18:5:** PA 17.14-15
* **18:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **18:6:** PA 13.46,51, 20.26 † **18:6:** Kadonga ngan tilnga sakirkir ienono ngan itin aea pononga eine kilala lalaede mambe silenga aed aea kangkanga. Gera Mt 10.14 ga Lu 10.10-11.

ga nalagalaga pagid alu
padengada.”
7 Tota itnan luma raring
aea ta ila ngan luma ton eaba
ede ieda Titius Iastus. Eaba
toa oa ilolon ngan Deo. Ele
luma ienono boloma ngan
luma raring aea.
8 Be madidnga ngan luma
raring aea ieda Krispus
toman ngan ele luma lolo,
lolod matua ngan Maron. Ta
gid Korin busa tilongolongo
Paulus ele posanga ta gid
pade lolod matua ga tibada
paliliunga.
9 Be ngan bong ede Paulus
igera danga ede mambe ia-
nun ta igera Maron iuot pan
ta ikeo ga, “Eao mataud mao.
Posaposa be mumun mao.
10 *Ngansa gau nama-
mado toman ngan eao, ta
irangrang ngan eaba eta
ilos ngan am raunga mao,
ngansa ngan tuanga toa
ne gau leg panua busa
timamado.”
11 Tota imamado Korin aea
rai ede ga taiko lima ga ede
be ipapaoatai gid ngan Deo
ele posanga.
12 Be ngan ado ede toa
Galio iman gavana ngan
tibur Akaia‡, gid Iuda tilup
kelede ta tiluku Paulus. Ta
tibada ei ga ila imadid ngan
posanga kapei toa gavana
imatai.
13 Ta tikeo, “Eaba ga oaine
idada gid panua ta tiraring
ga ila pan Deo ngan gid edap
padengada toa itutui ngan
gai Iuda lemai apu mao!”
14 Io, Paulus iuangga ikado
ele posanga, be Galio ikeo
pagid Iuda bedane, “Oangga
gimi Iuda aselele eaba toa
ne ngan ele idil eta paea-
mao, mao ngan ele kadonga
sat kapei eta, eine leg ipu
kemi ngan longonga lemi se-
lelenga. Be mao.
15 Gimi agal nanan ngan
posanga idil gereirei ga ngan
gid panua edad ienono ngan
gimi lemi apu, tota apatutui
rabu ngan gimi mulian. Gau
tinig ngan nalongo ga nap-
atutui posanga toa bedane
mao.”
16 Tota isere gid ga titnan
tibur patutuinga posanga
aea.
17 Be gid busa tiluku ma-
didnga ede ngan luma raring
aea ieda Sostenes ta tiraurau
ei boloma ngan mul patu-
tuinga posanga aea. Be Galio
imata ila ngan kadonga toa
oa mao ga mao.

Paulus iluai mulian ga ila Antiok

18 *Paulus idio imamado
mole tede toman ngan
iuaeoae ngan tuanga Korin.
Ga kus ta ikado posanga
kemi pagid ta itnan gid
ta idae ngan oaga ede toa
iuangga ilado ga ila ngan
tibur Siria. Ei ila toman ngan
Prisila ga Akuila. Be mugaeai
ngan idae oagaeai ngan
tuanga Senkria, inin ilaun
ngansa inasi ele posanga
tautaunga ede toa ikado ga
ila pan Deo.

* **18:10:** Jos 1.9, Ais 41.10 ‡ **18:12:** Edaeda *Akaia eine tibur kapei Gris ieda ede pade.* * **18:18:** Nam 6.18, PA 21.24

19 Idio ta tila tiuot ngan
tuanga Epesus, ta Paulus it-
nan gisirua ga tidio, be ei
ila ngan luma raring aea ta
ikado posanga matua pagid
Iuda.
20 Tibeta ei ngan idio
imado mole teta toman ngan
gid, be ilongo mao.
21 Ei ikado posanga kemi
pagid ta ikeo, “Oangga Deo
ikim, eine ga naluagau mu-
lian pagimi.” Ga kus ta idae
oagaeai ta itnan Epesus.
22 Be oaga idudunga ngan
tuanga Sisaria, ta Paulus idae
ga ila ikia gid iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga
Ierusalem. Ga kus ta isulug
ga ila ngan tuanga Antiok.

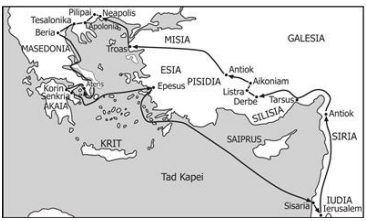

Paulus ele lalalanga parua aea

23 Ei imamado Antiok mole
tede ga kus ta ikakai pade
ta ila ngan tuanga ga tuanga
ngan tibur Galesia ga Prigia
ta ipapamatua gid aluagau.

Apolos ipaola posanga ngan tuanga Epesus

24 Be eaba ede Iuda aea
ieda Apolos inam iuot ngan
tuanga Epesus. Ele tuanga
ipu Aleksandria. Ei eaba
oatainga aea ede be ele
oatainga kapei ngan Deo ele
laulau.
25 Ei mugaeai ibada
paoatainga ngan Maron
ele edap be iura pakpakia
ngan paolanga posanga. Ei
ikakado paoatainga tutui
ngan Iesus, be iuatai ngan
Ioanes ele paliliunga keke-
len.
26 Ei ikakado posanga
matua toa luma raring aea
iloleai oa be imataud mao.
Ta Prisila ga Akuila tilongo
ele posanga ga kus ta tibada
ei ga ila led lumaeai ta
tipanasi ei kemi ngan Deo
ele edap.
27 Idio ta Apolos iuangga
ila ngan tibur Akaia, ta gid
iuaeoae tipamatua ilolo ta ti-
bode laulau ede ga ila pagid
aluagau toa eoa ngan gid
manta tibada ei ga tikado
kemi ngan ei. Tota gid panua
toa Deo ilolo marum ngan
gid ga lolod matua ngan ei,
Apolos ilua gid kapei tau.
28 *Ngansa ele posanga
iasal gid Iuda led posanga
toa panua busa matadeai. Be
ngan Deo ele laulau, ipasolan
masaeai tau mambe Iesus ei
Kristus.

19

Paulus ipaola posanga ngan tuanga Epesus

1 *Io, Apolos imamado
maitne ngan tuanga Korin,
be Paulus iklou ga ila iuot
ngan tuanga Epesus. Toa
eoa iuot pagid aluagau
edengada.
2 *Ta ibeta gid, “Ngan ado
toaiua lolomi matua ngan

* **18:28:** PA 9.22 * **19:1:** 1Ko 3.6 * **19:2:** PA 8.16

Iesus, gimi abada Itautau Tutui na?”

Be tikeo, “Oo. Gai alongo ngan Itautau Tutui eta imamado mao.”

3 Ta ibeta gid, “Be abada paliliunga isaoa?”

Ta tikeo, “Gai abada Ioanes ele paliliunga.”

4 *Ta Paulus ikeo, “Mugaeai Ioanes ipaliliu gid panua ta ikeo ga gid manta tipul lolod ta tibada paliliunga. Be ikeo pagid bedane, ‘Eaba ede ga inam muriai ngan gau, gimi manta lolomi matua ngan ei.’ Be eaba toa Ioanes iposaposa ngan eine Iesus.”

5 Io, tilongo bedaoa ga kus ta tibada paliliunga ngan Maron Iesus ieda.

6 *Be Paulus idol ibage ga idae ngan gid ga kus ta Itautau Tutui isulug ga inam pagid, ta maed ikakado posanga imata ede ga ede ga tibabada Deo iaoa.

7 Panua toa oa dabad iuot mambe sangaul igegea rua.

8 Idio ta Paulus idudunga ngan luma raring aea ta ipapaola posanga ga irangrang ngan taiko tol be imataud mao. Ei ikakado posanga matua ta idada gid ngan madonga Deo ibageai.

9 Be edengada ngan gid, tangad balbal ta lolod matua mao, be ngan panua busa matad, tiposaposa paeamao ngan Iesus ele Edap. Tota Paulus ibada gid aluagau ta titnan luma raring aea, be ado ga ado ikakado ele posanga ngan luma paoatainga aea ton Tiranus.

10 Ei ikakado toa bedaoa ga irangrang ngan rai rua. Tota ngan tibur Esia gid Iuda toa ngada oa toman ngan gid panua alu padengada ad tilongolongo Maron ele posanga.

Gid gergeu ton Skeva titoba ngan serenga iriau paeamao

11 *Be Deo ikakado gid uisinga imata ede pade tau ga iuot ngan Paulus ibage.

12 *Ta gid panua tibada Paulus irabu aea malo pusinga aea ga gid malo ilialia toa ei sibo, ta tidol ga idae ngan gid panua ad dibala ta tinid iuot kemi, ga gid iriau papaeamao titnan gid.

13 Be gid Iuda edengada toa led naurata ngan serenga iriau papaeamao, tilalala alele ta titoba ngan oatonga Maron Iesus ieda ngan gid panua toa iriau papaeamao ienono lolodeai. Ta tikeokeo, “Naposa matua pagimi ngan Iesus ieda toa Paulus ipapaola aea posanga, manta ala aluai!”

14 Be ado ede panua lima ga rua titoba ngan kadonga toa bedaoa. Panua toa oa tamad ei madidnga ede tenainga aea togid Iuda, ieda Skeva.

15 Ta iriau paeamao ikoli led posanga bedane, “Iesus ga Paulus, naoatai ngan gid, be gimi sapadua?”

* **19:4:** Mt 3.11 * **19:6:** PA 8.17, 10.44,46 * **19:11:** PA 14.3 * **19:12:** PA 5.15

16 Tota eaba toa iriau paea-
mao ienono iloleai oa idug
ga idae ngan gid ta iparau
ga iasal gid tau. Iraurau
gid ga itaka led danga sisid
alele. Tota titnan luma toa oa
ga tiaoa be tibangabanga ga
tinid ising alele.

17 *Panua toa ngada oa
ngan tuanga Epesus, gid Iuda
ga gid alu padengada, tilongo
ngan kadonga toa ne iuot ta
timataud kapei tau, be tisoa-
soa Maron Iesus ieda.
18 Ta panua busa toa lolod
matua ngan Iesus tinam
pagid ipom matadeai ta
tiuaoa ngan led kadonga
sasat tikakado mugaeai.
19 Panua busa tede ngan
gid tikado borou mugaeai
ta tipaluplup led laulau
borou aea ta titun ga kus
toa ipom matadeai. Be
tiuade gid laulau toa oa aea
olnga iuot mambe pat silva
bunoringring sangalima
(50,000).

Titun gid laulau borou aea toa ipom matadeai.

20 Ngan kadonga toa
bedaoa Maron ele posanga
iuasasa ga iura kapei.

Gid Epesus lolod bake ngan Paulus ta tingangar paeamao

21 *Ga kus ta Itautau Tu-
tui ipanasi Paulus* ta irau
posanga ngan langa Mase-
donia ga Akaia. Ga kus ta
iuangga ila Ierusalem. Be
ikeo, “Oangga nala eoa ga
kus, manta nala nagera Rom
pade.”
22 Ta isula ele panua rua
naurata ad Timoti ga Eras-
tus ta timuga ngan ei ga tila
Masedonia, be ei idio mole
tede ngan tibur Esia.
23 *Be ngan ado toaiua,
panua edengada tikado aoa
parau kapei tau ngan gid
panua toa tinasi Iesus ele
Edap.
24 Eaba ede ieda Demitrius
ele naurata pat aea ngan
kadonga danga sisid ngan
silva. Ei somisomi ikakado
gid goroto gereirei imata
mambe deo taine Artemis
ele luma raring aea. Ei ga
ele panua naurata ad busa
tibabada pat kapei ngan led
naurata toa bedaoa.
25 Tota ibaba gid ga tinam
tiluplup toman ngan gid
panua led naurata lalaede
ta ikeo, “Leg panua, gimi
aoatai, gita tabada olnga
kemi tau ngan leda naurata
toa ne.
26 Be gimi agera ga alongo
ngan eaba sakirkir ede toa
ieda Paulus idada gid ipom
ngan posanga ta ipabuobuo
laborad ta ikeo ga gid namer
toa takakado ngan bageda

* **19:17:** PA 5.11 * **19:21:** PA 23.11, Ro 1.13 * **19:21:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *Itautau Tutui ipanasi Paulus ipu ede pade bedane: Paulus irau posanga iloleai.* * **19:23:** 2Ko 1.8

ne eine deo tautaunga mao.
Be ikado bedane toa Epesus
ne kekelen mao. Teta pade
iparangrang tibur toa ngada
ne Esia ta ikakado toa be-
dane!
27 Oangga ele posanga toa
ne iuasasa pade, eine ga
ipaeabu ngan leda naurata
ieda kekelen mao, be eine ga
ikado ga deo taine Artemis
ele luma raring aea iuot
mambe danga buligaliga
panua busa matadeai! Ga
pade, mugaeai panua toa
ngada ne Esia ga tibur
padengada tanoeai tisoasoa
deo taine toa ne ieda, be
labone ieda kapei toa ne ga
mao."
28 Io, tilongo bedaoa ta
lolod bake tau ga tingangar
kapei ta tikeo, "Artemis
togita Epesus, ieda kapei
tau!"
29 *Mole mao ipom toa
ngada oa tuangai tingangar
be tiuangga tiparau. Tota
tilup kelede ta tiluku Paulus
iuaeoae rua Masedonia ad,
Gaius ga Aristarkus, ta tilado
ga tila ngan tibur rourounga
aea.
30 Io, Paulus iuangga
idudunga ga ila ipom
lolodeai, be gid aluagau
tilongean ei ga ila mao.
31 Be gid madidnga eden-
gada toa timariala ngan tibur
Esia timan Paulus iuaeoae.
Gid tiabalan posanga ga
ila pan ta tibeta matua ei
ngan ila idudunga ngan tibur
rourounga aea mao.
32 Ipom toa oa titalin-
galinga. Edengada tingan-
gar ngan posanga ede, be
padengada tingangar ngan
posanga ede pade. Be gid
busa tiuatai ngan ipu isaoa
toa tinam tiluplup ngan oa
mao.
33 Ta gid Iuda tisusuran
eaba ede ieda Aleksanda ta
ila imadid ga imuga, ta gid
ipom tiadi mambe ei iman
kadonga paeamao toa oa
ipu. Be Aleksanda isoa ibage
ga idae, ngansa iuangga gid
ipom mumun ta ikado ele
posanga.
34 Be tigera mambe ei eaba
Iuda aea ta tingangar kapei
bedane, "Artemis togita Epe-
sus, ieda kapei tau!" Be ngan
ado toaiua, tingangar toa be-
daoa ga ila irangrang ngan
ado imata rua.
35 Be tuanga toa aea
madidnga bodenga posanga
aea ipakoko gid ga mumun
ta ikeo, "Gimi panua Epesus
ami, alongo leg posanga.
Panua toa ngada ne tiuatai
mambe leda tuanga Epesus
imariala ngan luma raring
aea ton deo kapei Artemis.
Ga pade, leda tuanga imari-
ala ngan aea namer pat toa
itap buburiai ga isulug.
36 Irangrang ngan eaba
eta ikeo ga posanga toa ne
pakakanga mao. Tota gimi
manta mumun ga amamado
be atirmak gimi alele mao.
37 Ngansa patautene abada
gid panua toa ne ga tinam,
be gid tilub danga eta ngan
leda luma raring aea ne mao
ga tiposa paeamao ngan ada
deo taine mao pade.

* **19:29:** PA 20.4, 27.2, Kol 4.10, Plm 24

38 Tota oangga Demitrius
ga ele panua naurata ad
tikeo ga tisol eaba eta ngan
posanga, goibe. Ado kemi
eta ta tipamadid gid ngan
posanga pagid panua patu-
tuinga posanga ad matadeai.
Ta tirangrang ngan tikado
posanga solsolnga ngan gid
toa eoa.
39 Be oangga ami gagal
etangada pade, manta
anama ta tipatutui ngan leda
tibur rourounga aea.
40 Ngansa labone oangga
tangangar ga tapaparau
toa bedane ga ila, eine
ga leda idil paeamao, ta
gid Rom ga tipamadid gita
ngan posanga, ngansa leda
rourounga toa ne ipu eta
mao. Be oangga tibeta gita
ngan leda ngangarnga toa ne
ipu, irangrang ngan takoli
posanga eta ga ila pagid
mao."
41 Io, ikeo toa bedaoa ga
kus ta isula gid ga tila.

20

Paulus ilalala ga ila ngan tibur Masedonia ga Gris

1 Ngangarnga toa oa kus ta
Paulus ibaba gid aluagau ga
tinam pan ta ipamatua gid
ngan posanga. Ga kus ta
iposa kemi pagid ta itnan gid
ga ila Masedonia.
2 Ta ilalala alele ngan tibur
toa oa be ipapamatua gid
ngan posanga busa. Ga kus
ta ila iuot ngan tibur Gris.
3 Ei idio toa eoa aea taiko
tol. Ga kus ta iuangga idae
ngan oaga eta ga ila Siria, be
mao. Ilongo ngan gid Iuda
tirau aea posanga ngan pa-
matenga ei, tota ipul ilolo ta
iluai mulian ga ila Masedo-
nia bua.
4 Be panua ga gid ne tila
toman ngan ei: Sopater toa
Pirus inat ngan tuanga Be-
ria, ga Aristarkus ga Sekun-
dus ngan tuanga Tesalonika,
ga Gaius ngan tuanga Derbe,
ga Timoti, ga Tikikus ga
Tropimus ngan tibur Esia.
5 Gid panua toa ne timuga
ngan gai* ta tila tisanga gai
ngan tuanga Troas.
6 Be gaingada Paulus
amamado ngan tuanga
Pilipai ga irangrang ngan
eaneannga ngan Bret aea
Yis Ienono ngan Mao kus.
Tota adae ngan oaga ta atnan
Pilipai. Be ngan ado lima
aea, adudunga ngan tuanga
Troas ta agera gid pade. Ta
amamado toman ngan gid
irangrang ngan ado lima ga
rua.

Ngan tuanga Troas, Paulus ipei mulian Iutikus ngan ele matenga

7 Be ngan ado toa inasi
Ado Earainga aea, gai anam
aluplup ta matamai nanan
Iesus imedameda ngan
teinga bret. Be Paulus
iposaposa ga ila pagid panua
ga irangrang ngan bong
irabu. Ikado bedaoa ngansa
ado sae iuangga itnan gid ga
ila.

* **20:5:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.*

8 Be ngan patanonga
gadae aea toa gai aluplup
ngan, titun gid lam busa ga
tianean.
9 Be eaba iriau ede ieda Iu-
tikus igalterean ei tutui ngan
atama kakauede ngan luma
aea patanonga tol aea. Io,
Paulus iposaposa ga ila, be
Iutikus toa imata boboeo ga
iuangga ieno. Ei ieno susu
ga ila, be mole mao itap pan
atama kakauede ga isulug
tanoeai. Ta tila tisoa ei ga
idae, be ei imate o.
10 Tota Paulus isulug ga ila
ta idae tatan ei ga iluku ei
ta ikeo, “Lolomi ede ga ede
mao. Ei ta idae mulian ne.”
11 Ga kus ta Paulus idae ga
ila luma iloleai pade ta itei
bret ga ian toman ngan gid.
Ei iposaposa mole ga iran-
grang ngan gaisala, ta itnan
gid ga ila.
12 Be eaba iriau toa imata
bibita oa, tibada ei ga ila be
lolod ikapok kapei ngan ei.

Paulus itnan Troas ga ila ngan tuanga Miletus

13 Gai adae oagaeai ta
amuga ga ala ngan tuanga
Asos ta asanga ei toa eoa.
Ikeo pagai ngan amuga,
ngansa ei ikim ipaele ga ila.
14 Ta iuot pagai toa Asos
oa, ta gai abada ei ga idae
oagaeai ta alado ga ala ngan
tuanga Mitilini.
15 Ngan ado sae atnan
tuanga toa oa ta alado ga ala
ngan inu Kios, be ngan ado
sae pade aore ga ala ngan
inu Samos. Be ngan ado sae
pade adudunga ngan tuanga
Miletus.

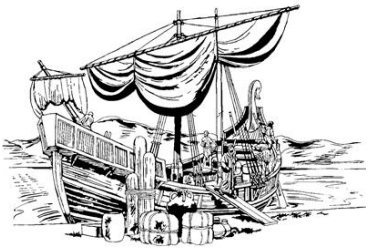

Gai adudunga ngan tuanga Miletus.

16 Paulus ikeo ga aladlado
manmanae bedaoa ngansa
irau posanga ngan ei ga
isapir ngan tuanga Epesus,
ngansa itin ngan ikado aea
gerei ngan tibur Esia mao.
Be ikim ila iuot Ierusalem
manmanae. Ta ikeo ga
oangga irangrang, kemi
ngan igera eaneannga kapei
Pentekos† aea toa eoa.

Paulus iposa pagid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Epesus

17 *Gai amamado Miletus
maitne, be Paulus iabalan
posanga ga ila pagid madid-
nga ngan iaoa kelede ton
Kristus ngan tuanga Epesus,
ngan gid tinam pan.
18 *Tinam tiuot pan ga kus
ta ikeo pagid, “Gimi aoatai
ngan leg kadonga toa somi-
somi nakakado ngan ado
matamata toa nanam pagimi
ngan tibur Esia ga ila iran-
grang ngan natnan gimi.
19 Gimi aoatai, gau
nakakado Maron ele naurata
be nasoa edag mulian eta

† **20:16:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. * **20:17:** PA 18.21 * **20:18:** PA 18.19–19.10

mao. Somisomi gid Iuda
tiuangga tipaeabu ngan gau,
ta nanaman ieieinga busa ga
natangtang.
20 Ga pade, gimi aoatai,
gau mumun ngan paolanga
posanga kemikemi ngan lu-
anga gimi na mao. Be na-
papaoatai gimi ngan lemi
rourounga ga ngan luma ga
luma pade.
21 Somisomi nakakado
posanga matua pagid Iuda
ga alu padengada ngan gid
manta tipul lolod ga ila pan
Deo ga lolod matua ngan ada
Maron Iesus.
22 “Be ega, labone Itau-
tau Tutui iraga gau ta nala
Ierusalem. Be naoatai mao
ngan saoa danga ga iuot
ngan gau toa eoa.
23 *Danga kelede mon
naoatai ngan ga bedane:
Ngan tuanga ga tuanga,
Itautau Tutui ipabib leg
ta ikeo ga gau ga nala
ngan luma panasnga aea ga
nabada ieieinga busa.
24 *Be nagera leg madonga
tanoeai mambe danga kapei
tau mao. Eine danga
sapaean. Danga kelede
nakim ga bedane: Manta
napasala salisalinga toa ne
ga nakado kemi naurata toa
Maron Iesus ibada pagau
ga irangrang ngan kus.
Naurata toa ne eine ngan
paolanga ato kemi ngan Deo
ele kadonga lolo marum aea.
25 “Be ega, labone naoatai
mambe gimi panua toa
mugaeai nalagalaga pagimi
ngan paolanga posanga ngan
madonga Deo ibageai ne, eta
ngan gimi ga igera matag
pade mao.
26 Tota labone nakeo tau-
taunga pagimi ga bedane:
Oangga eta ngan gimi ilolo
matua ngan Iesus mao be
imate, eine gau leg idil eta
paeamao mao.
27 Ngansa gau mumun
eta mao, be namarum ngan
paolanga posanga ngan
danga toa ngada ne Deo ikim.
28 *Be gimi manta amari-
ala kemi ngan gimi mulian
ga ngan gid iaoa kelede ton
Kristus pade. Itautau Tutui
idol gimi ga amariala ngan
Deo ele panua toa ne mambe
sipsip, be Iesus iuol gid ngan
ising ga timan ei ele.
29 *Gau naoatai, muriai
ngan natnan gimi, panua pa-
paeamao ga tidudunga rabu
ngan gimi mambe kaua sak-
sak, be gid ga lolod isat eta
ngan gid sipsip ngan iaoa
kelede ton Kristus mao. Eine
ga tipaeabu ngan gid.
30 Be lemi panua edengada
pade ga tidae ta tipakongge
posanga ga iuot pakakanga,
ta tidada gid aluagau ga tila
tinasi gid.
31 *Tota agabit kemi.
Matami nanan mambe gau
napabib lemi toa bong ga ado
ngan rai tol, be nakaput ngan
posanga kemi ga ila pagimi
kelede kelede ne mao. Be
ngan ado toaiua nakado
posanga pagimi, matag sul

* **20:23:** PA 9.16, 21.11 * **20:24:** PA 21.13, 2Ti 4.7 * **20:28:** 1Ti 4.16, 1Pe 5.2-4
* **20:29:** Mt 7.15, Ins 10.12 * **20:31:** 1Te 2.11

isusulug pade.

32 “Tota labone nadol gimi ga adae Deo ibageai, ta nakim ele posanga lolo marum aea imariala ngan gimi. Posanga toa ne irangrang ngan ipamatua gimi ga ikado ga gimi abada gid danga kemikemi toa Deo isio ga iman lemi. Ei ga ipan danga sisid kemikemi toa ne ga ila pagimi ga pagid panua toa ngada ne idol ele ul ngan gid.

33 *Be gau nangale eaba eta ele silva ga gol ngan iman leg mao, ga itin aea pononga mao pade.

34 *Gimi aoatai, ngan gau bageg toa ne naboko matua ta nalua gau mulian ngan annga ga leg madonga. Be nalualua gid leg panua naurata ad bedane pade.

35 Ngan leg kadonga toa ngada ne napasolan gimi bedane: Ngan bokonga matua toa bedane, gita manta talua gid panua toa urad mao, be matada nanan posanga toa iuot Maron Iesus iaoai ga bedane, ‘Tingelgel ton eaba toa ipanpan danga sisid, eine iasal tingelgel ton eaba ibabada danga sisid.’ ”

36 Io, iposa bedaoa ga kus ta ikor iae toman ngan gid toa ngada oa ta iraring.

37 Be gid toa ngada oa titangtang kapei. Paulus iraring ga kus ta tiluku ei ga tibusum ipapa.

38 Be lolod isat kapei tau ngan ele posanga idil toa ikeo ga tirangrang ngan tigera imata pade mao. Io, tota tital ei ga idae oagaeai.

21

Paulus idae oagaeai ngan langa Ierusalem

1 Idio ta gai atnan gid madidnga toa oa ga kus ta adada nagun ga idae ta alado tutui ga ala ngan inu Kos. Be ngan ado sae alado ga ala ngan inu Rodes. Ga kus ta atnan inu toa oa ta ala adudunga ngan tuanga Patara.

2 Toa eoa agera oaga ede iuangga ila ngan tibur kapei Ponisia. Tota adae ngan ta alado ga ala.

3 Idio ta agera inu Saiprus ienono aluai tede pan bagemai angas ta asal inu toa oa ta alado ga angata tibur Siria. Tota adudunga ngan tuanga Tair, ngansa oaga iuangga itado gid danga sisid ga isulug toa eoa.

4 *Be gai ailoilo gid aluagau ngan tuanga toa oa ga aot ngan gid. Ta adio toman ngan gid irangrang ngan ado lima ga rua. Be ngan Itautau Tutui iura, gid tipabib Paulus ele ngan ila Ierusalem mao.

5 Ado edengada ila ga kus ta lemai langa imata boloma ta alalala ga ala, be gid toman ngan adadaoad ga led gergeu tital gai ga ala tuanga idigedigeai. Be akor aemai ta araring toa labiai oa.

6 Akeo “ado kemi” pol ngan gai ga kus ta adae oagaeai

* **20:33:** 1Ko 9.11-12 * **20:34:** PA 18.3, 1Te 2.9 * **21:4:** PA 20.23

ta atnan gid. Be gid tiluagid mulian led tuangai.

Ngan tuanga Sisaria, Agabus ibada Deo iaoa ta ikado posanga ngan Paulus

7 Gai atnan tuanga Tair ta alado ga ala adudunga ngan tuanga Tolemes. Be akeo "ado kemi" ila pagid oaeoaemai ngan iaoa kelede ton Kristus toa eoa ta adio toman ngan gid ngan ado kelede.

8 *Ta ngan ado sae pade atnan tuanga Tolemes ta adudunga ngan tuanga Sisaria. Tota ala amado ngan luma ton Pilip, eaba toa ipapaola ato kemi. Ei ede ngan gid panua lima ga rua toa tilualua gid panua ato ad Ierusalem.

9 Ei ele gergeu taine blalala pange tibabada Deo iaoa.

10 *Gai amamado toa eoa ado busa tede, be eaba ede ibabada Deo iaoa ieda Agabus itnan tibur Iudea ta isulug

11 *ga inam pagai. Ta ei ibada Paulus irabu aea pus ta ikaukau ngan ibage ga iae mulian ta ikeo, "Itautau Tutui ikeo ga pus toa ne itama, gid Iuda ga tikaukau ei lalaede bedane ngan tuanga Ierusalem ta tidol ei ga idae pagid alu padengada bagedeai."

12 Io, alongo bedaoa ga kus ta gaingada panua tuangai ad abeta matua Paulus ngan ei ila Ierusalem mao.

13 *Ta Paulus ikoli posanga bedane, "Ikamado atangtang ga akado ga lolog isat tau? Oangga nala ngan luma panasnga aea be namate pade toa Ierusalem ngan soanga Maron Iesus ieda, goibe gau lolog kelede ngan."

14 Io, gai agera mambe arangrang ngan apul ilolo mao, tota aposa pan pade ngan mao be akeo, "Saoa danga Maron ikeo ga iuot, goibe iuot."

Paulus ila iuot Ierusalem

15 Muriai ngan gid ado toa oa, akoromot lemai danga sisid ta akakagai ta alalala ga ala Ierusalem.

16 Be gid aluagau edengada ngan tuanga Sisaria tital gai ga ala ngan luma ton eaba ede Saiprus aea ieda Nason, ta adio amado pan. Ei ede ngan gid aluagau mugaeai ad.

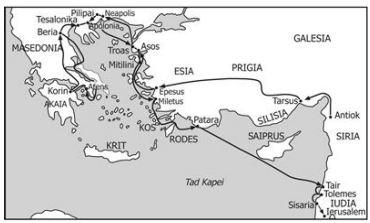

Paulus ele lalalanga patol aea

* **21:8:** PA 6.5, 8.40 * **21:10:** PA 11.28 * **21:11:** PA 20.23, 21.33 * **21:13:** PA 20.24

17 Aot Ierusalem ga kus ta
oaeoaemai tinid igelgel ngan
badanga gai.
18 Ta ngan ado sae gain-
gada Paulus ala pan Jems,
be gid madidnga ngan iaoa
kelede ton Kristus tinam
pade.
19 *Paulus ikeo "ado kemi"
pagid ga kus ta iaoa inasi
pagid ngan danga toa ngada
oa Deo ikado ngan ele nau-
rata pagid panua alu paden-
gada ad.

Gid panua ato ad tirau posanga ta Paulus inasi

20 *Gid madidnga tilongo
Paulus ele ninipunga ta tisoa
Deo ieda. Ga kus ta tikeo
pan bedane, "Oaemai, eao
gera gid Iuda bunoringring
busa lolod matua ngan Iesus,
be gid tiparpar tau ngan apu
aea nasinga.
21 Be panua edengada tikeo
pagid ngan eao, ta tikeo ga
eao papaoatai gid Iuda ngan
tibur togid alu padengada,
ngan gid manta tipul murid
ngan Moses ele apu ga leda
nasinga, ga tipalu led gergeu
mao pade.
22 Be gid ga tilongo mambe
eao nama nene, tota gita ga
takado mado?
23 *Gai akim eao nasi lemai
posanga ga bedane: Lemai
panua pange timamado be
tikado posanga tautaunga
gadae ga ila pan Deo ngan
gid mulian.
24 Eao manta bada gid
panua toa ne ta gimin-
gada anasi kadonga ngan
sigiringa tinimi aea muk
Deo imatai, be eao ga ol led
tenainga ta irangrang ngan
titenai ngan ado imata toa
tinin launid.* Oangga eao
kado bedaoa, eine ga panua
toa ngada ne tiuatai mambe
posanga paeamao toa tilongo
ngan eao, eine posanga
sapaean. Be tautaunga eao
nasnasi apu.
25 *Be ngan gid alu paden-
gada toa lolod matua ngan
Iesus, gai abode laulau ga
ila pagid na, ta apalongo gid
ngan posanga toa gitaingada
tarau mugaeai. Akeo ga
tirangrang ngan tian masi-
lau eta titenai ga ila pagid
deo pakakanga ad mao, ga
tian masilau eta ising ienono
ngan mao, ga tian masilau
eta tikaukau igagal ga imate
oa mao, ga tikado kadonga
arala mao pade."
26 *Io, tota ngan ado sae
Paulus ibada gid panua
toa oa ta gisingada tinasi
kadonga ngan sigiringa tinid
aea muk Deo imatai, ta
tidudunga ngan Deo ele
luma aea ala ta tipalongo
gid panua tenainga ad ngan
ado isaoa ga tiparangrang

* **21:19:** PA 15.12 * **21:20:** PA 15.1,5 * **21:23:** Nam 6.1-20, PA 18.18 * **21:24:** Ikamado ga tikado tenainga ngan ninnga launid? Eine ngansa tinasi posanga ngan Moses ele apu ienono ngan Nam 6.1-21. Apu toa oa ikeo ga oangga sai ikeo ga ilongean ei mulian ga ila pan Deo, ei ga iket ilaun mao ga irangrang ngan ado toa ei isio. Ta oangga ado toa oa iuot, eine ga inin ilaun ta ikado ele tenainga ga ila pan Deo. * **21:25:** PA 15.29 * **21:26:** 1Ko 9.20

led posanga tautaunga, ta
gid kelede kelede ga tital led
tenainga.

*Gid ipom tiluku Paulus toa
Deo ele lumaeai*

27 Idio ta ado toa lima ga
rua oa iuangga kus,† be gid
Iuda edengada ngan tibur
Esia tigera Paulus toa Deo ele
lumaeai ta tipamasmasi gid
ipom lolod, be tiluku Paulus
28 ta tingangar ta tikeo,
"Gimi panua Israel ami, alua
gai! Eaba ga oaine, ngan
ele paoatainga pagid panua
toa ngada ne ngan tuanga ga
tuanga, ikado posanga paea-
mao ngan alu togita, ga ngan
leda apu, ga ngan Deo ele
luma toa ne pade. Ga pade,
ei itada ngan luma toa ne aea
ul mao, be ibada gid panua
Iuda ad mao ga tidudunga
ngan aea ala, ta ikado ga
luma toa ne iuot paeamao."
29 *Gid panua toa oa
tikeo bedaoa ngansa ado
ede tigera Paulus imamado
tuanga Ierusalem iloleai
toman ngan eaba ede Epesus
aea ieda Tropimus. Ta
tiuangga Paulus itada ngan
Deo ele luma aea ul mao
ta ibada eaba toa oa ga
idudunga ngan Deo ele luma
aea ala.‡
30 Tota panua toa ngada
oa tuangai lolod imasmasi ta
tilado ga tila tiluku Paulus ta
tidada ei ga iuot gaot ngan
Deo ele luma aea ala. Ga kus
ta tisaisai ala aea atama toa
ngada oa.

*Gid Rom led panua pa-
raunga ad tiluku Paulus*

31 Gid Iuda tiuangga tirau
Paulus ga imate, be ma-
didnga paraunga aea togid
Rom ilongo mambe panua
toa ngada oa Ierusalem lolod
bake ta tipaparau.
32 Tota manmanae ibada
ele panua paraunga ad
toman ngan ad madidnga
edengada ta tisulug ga tilado
ga tila pagid. Be gid ipom
tigera gid Rom led panua
paraunga ad ta tikaput ngan
raunga Paulus.
33 Be madidnga paraunga
aea iluku Paulus ta ikeo ga
tiaud ei ngan sen rua. Be
ibetabeta ngan ei sai ga ngan
saoa kadonga ikado.
34 Edengada ngan gid ipom
tingangar ngan posanga ede,
be padengada tingangar
ngan posanga ede pade, ta
irangrang ngan madidnga
toa oa iuot ngan posanga
ipu mao, ngansa ipom
arerengad kapei tau. Tota
ikeo ga tibada Paulus ga
ila ngan luma togid panua
paraunga ad.
35 Tinam boloma ngan
luma toa oa aea tete, be gid
ipom tikado paraunga ga
ila kapei. Tota gid Rom led
panua paraunga ad tisoa ei
ngan baged ta tidae ga tila.

† **21:27:** Ngan ado lima ga rua aea, eine Paulus gisingada panua toa pange oa ga tiparangrang led posanga tautaunga gadae ta tinin launid. * **21:29:** PA 20.4
‡ **21:29:** Ngan gid Iuda led nasinga mugaeai, irangrang ngan gid panua Iuda ad mao tidudunga ngan Deo ele luma aea ala mao. * **21:36:** Lu 23.18

36 *Be gid ipom toa tinas-
nasi gid, tingangar kapei be-
dane, “Arau ei ga imate!”

Paulus iposa pagid ipom

37 Gid panua paraunga ad
tiuangga tibada Paulus ga
idudunga led lumaeai, be
ei ibeta madidnga paraunga
aea bedane, “Irangrang ngan
nakado posanga eta pago?”
Be madidnga toa oa ikeo,
“Eao oatai ngan posanga
Grik na?
38 *Kado eao eaba Isip
aea toa mugaeai pamasmasi
panua lolod ta tilongo ma-
didnga linged pade mao, be
eao bada gid panua bunor-
ingring pange toa tipaparau
ngan didi ga tila ngan tibur
modamodanga na?”
39 Be Paulus ikeo bedane,
“Gau eaba Iuda ag, be leg
tuanga ipu Tarsus ngan tibur
kapei Silisia. Leg tuanga toa
oa ieda kapei. Be nabeta eao,
irangrang ngan longean gau
ta naposa pagid ipom?”
40 Io, madidnga ilongean
Paulus ikado toa bedaoa, ta
ei idae imadid ngan tete
ta isoa ibage ga idae ngan
pakokonga gid ipom ga mu-
mun. Mumun gid ga kus ta ei
iposa linged Ibru ga ila pagid
ta ikeo,

22

1 “Leg panua, gimi oaeoaeg
ga tamatamag, alongo leg
posanga toa nakado ga
ila pagimi pataútene ngan
kolinga posanga toa asol gau
ngan.”
2 Be tilongo Paulus ikado
posanga Ibru ga ila pagid ta
mumun gid ga tibur ikura-
nono.
Ga kus ta ikeo,
3 *“Gau eaba Iuda ag.
Tnag ipopo gau ngan tuanga
Tarsus ngan tibur Silisia,
be nadae kapei nene ngan
tuanga Ierusalem. Gau
nababada paoatainga pan
Gamaliel. Ei ipapaoatai gau
kemi tau ngan apu togid
tibutibuda, be gau lolog
matua tau ngan Deo lalaede
mambe gimi toa ngada ne
labone.
4 *Be gid panua toa tinas-
nasi Iesus ele Edap, gau na-
paieiei gid ga napapamate
gid. Naeaud gid arangaranga
ga taine edengada ta nadol
gid ga tila ngan luma panas-
nga aea.
5 Be madidnga kapei
tenainga aea ga gid kapeipei
toa ngada oa Ierusalem
ad tirangrang ngan tikeo
pagimi ngan leg posanga
toa ne tautaunga. Ngansa
gid tibode laulau ga ila
pagid leda panua ngan
tuanga Damaskus ta tidol
ga idae gau bagegeai, ta
nabada ga ila. Laulau toa
oa ikeo ga gau narangrang
ngan lukunga sapadua lolod
matua ngan Iesus toa eoa,
ta naeaud gid ta nabada gid
ga tila Ierusalem ngan ad
panasnga.”

*Paulus ininipu ngan Iesus
iuot pan edapeai*

(Panua Ato ad 9.1-19,

* **21:38:** PA 5.36-37 * **22:3:** PA 5.34 * **22:4:** PA 8.3

26.12-18)

6 Paulus ikeo pade bedane,
"Ta arobad ngan ado ede,
nalalala ga napaboloma
Damaskus, be mole mao
taranga ede isulug buburiai
ga inam ta itara kapei tau ga
ibaliu ngan gau.
7 Tota natap ga nasulug
tanoeai be nalongo babanga
ede ikeo pagau bedane,
'Saulus, Saulus, eao kamado
paieiei gau?'
8 "Ta nakeo, 'Maron, eao
sai?'
"Ta ikeo pagau, 'Gau Iesus
Nasaret ag toa paieiei gau
ne.'
9 Be gid panua toa gain-
gada alalala, tigera taranga
be tilongo babanga toa ipos-
aposa pagau oa mao.
10 "Ta nabeta ei bedane,
'Maron, gau ga nakado
mado?'
"Ta Maron ikeo pagau be-
dane, 'Eao dae ta la tuan-
gai Damaskus, be toa eoa ga
tikeo pago ngan naurata toa
ngada ne nadol ga idae bage-
meai.'
11 Be taranga toa oa itara
kapei tau, ta matag iran-
grang ngan geranga tibur
eta mao. Tota gid panua
toa gaingada alalala, tikisi
bageg ta tibada gau ga nala
Damaskus.
12 "Be toa eoa eaba ede
ieda Ananaias imamado. Ei
ilolon kapei ngan Deo ele
apu, be gid Iuda toa ngada oa
Damaskus tipakuru ngan ei.
13 Ei inam imadid saligeai
ta ikeo, 'Oaeg Saulus, matam
pal pade.' Be tutui ngan ado
imata toa oa, matag pal ta
nagera ei.
14 "Ta ikeo, 'Deo togid
tibutibuda isio eao ngan
oatai ele kimnga ga ngan
geranga Eaba toa ele
kadonga itutui tau, be isio
eao ngan longonga babanga
iuot iaoai.
15 Ikeo ga eao man ibebe ta
palongo panua toa ngada ne
ngan saoa danga eao gera ga
longo.
16 Be eao kado aea gerei
ngan saoa? Dae toa pataut-
ene ta bada paliliunga. Be
baba Maron ieda ta ei ga isa-
mum lem kadonga sasat ga
ila.' "

Paulus ininipu ngan Deo isula ei ga ila pagid alu padengada

17 Paulus ikeo pade be-
dane, "Idio ta naluagau mu-
lian Ierusalem ta nala narar-
ing Deo ele lumaeai, be ei
ipasolan gau ngan danga ede
mambe anunug
18 *ta nagera Maron ikeo
pagau bedane, 'Dae man-
manae toa patautene ta tnan
Ierusalem. Ngansa oangga
eao paola posanga ngan gau
toa nene, irangrang ngan ti-
longo go mao.'
19 *"Be nakeo, 'Maron,
gid panua toa ne tiuatai
mambe gau nala ngan luma
raring aea toa ngada ne
ngan dolnga gid panua
toa lolod matua ngan eao
ga tidudunga ngan luma
panasnga aea, ta namuimui
gid pade.

* **22:18:** PA 9.29-30 * **22:19:** PA 8.3, 26.9-11

20 *Be ngan ado toaiua
tipamate Stepan, eaba toa
ipamatua lem posanga, eine
gau pade namadid boloma,
be lolog kelede ngan led
kadonga ta namariala ngan
led pononga mamarae.'

21 *"Be Maron ikeo pagau
bedane, 'Eao la! Ngansa gau
ga nasula go ta la pagid alu
padengada ngan gid tuanga
aluai.' "

Paulus ipalongo gid panua paraunga ad mambe ei eaba Rom aea

22 Gid Iuda tilongo Paulus
ele posanga ga irangrang
ngan ikeo ngan gid alu
padengada, ta tingangar ta
tikeo, "Arau ei ga imate!
Irangrang ngan talongean
eaba eta bedane ga imata
bibita tanoeai mao!"

23 Be tingangar ga titil led
pononga mamarae ta titado
tano aea kangkanga ga idae
gadae ngansa lolod bake.

24 Tota madidnga pa-
raunga aea ikeo ga tibada
Paulus ga idudunga led
lumaeai ngan timuimui ei,
be tiuangga tibetabeta ei
ngan ipu saoa gid ipom tin-
gangar ngan ei toa bedaoa.

25 *Io, tipaoatan Paulus
ta tikaukau ibage ga iae
ngan muinga ei, be ikeo
pan madidnga paraunga aea
bedane, "Lemi apu ikeo ga
itutui ngan muinga eaba
Rom aea toa apamadid ei
ngan posanga eta maitne?"

26 Be madidnga toa oa
ilongo bedaoa ga kus ta
ila ipalongo aea madidnga
kapei bedane, "Eao oangga
kado mado? Eaba toa ne
Rom aea."

27 Ta madidnga kapei toa
oa ila pan Paulus ta ibeta ei,
"Keo pagau, eao eaba Rom
aea na?"
Ta ikeo, "Be."

28 Ta madidnga kapei ikeo,
"Gau naol pat kapei, ta ti-
longean gau ga naot eaba
Rom ag."
Ta Paulus ikeo, "Be gau
eaba Rom ag ngan tnag ipopo
gau ga inam labone."

29 *Io, tota gid panua toa
tiuangga tibeta ei ga timui
ei oa, kos ga tiluagid mu-
lian, be madidnga kapei pa-
raunga aea imataud pade,
ngansa iuatai mambe ei iaud
eaba ede Rom aea sapaean.

Paulus ipaola posanga pagid Iuda led panua patutuinga posanga ad

30 Ngan ado sae madidnga
kapei paraunga aea iuangga
iuatai kemi ngan saoa
posanga gid Iuda tisol Paulus
ngan. Tota ilongean ei ga
itnan luma togid panua
paraunga ad ta ikeo ga gid
madidnga tenainga ad ga gid
panua patutuinga posanga
ad tinam tiluplup. Ga kus ta
ibada Paulus ta ipamadid ei
matadeai.

23

1 Paulus imata inono gid
panua patutuinga posanga

* **22:20:** PA 8.1 * **22:21:** PA 9.15 * **22:25:** PA 16.37 * **22:29:** PA 16.38

ad ta ikeo, “Oaeoaeg, naoatai
kemi mambe leg idil eta
paeamao Deo imatai mao.
Namamado toa bedane
mugaeai ga irangrang ngan
patautene.”
2 *Paulus ikeo bedane
ga kus ta madidnga kapei
tenainga aea ieda Ananaias
ikeo pagid panua toa timadid
boloma pan Paulus ngan
tipoda iaoa.
3 *Ga kus ta Paulus ikeo,
“Eao eaba pakakanga am!
Eao mambe didnga ede imot-
mot be tisama ngan pulo ga
imata kemi sapaean. Deo ga
itapa go ngansa eao mamado
be keo ga nasi apu ta rau
ag posanga. Ta eao keo ga
tipoda gau, be lem kadonga
toa ne itutui ngan apu mao!”
4 Be gid panua toa timadid
boloma tikeo bedane, “Eao
kamado posa paeamao be-
dane pan Deo ele madidnga
kapei tenainga aea?”
5 *Ta Paulus ikeo,
“Oaeoaeg, gau naoatai mao
mambe eaba toa ne ei
madidnga kapei tenainga
aea. Gau leg idil paeamao,
ngansa Deo ele laulau aea
posanga bedane, ‘Irangrang
ngan eao posa paeamao
ngan am madidnga mao.’ ”
6 *Be Paulus iuatai mambe
rabu ngan gid panua patu-
tuinga posanga ad, edengada
ngan gid eine Sadiusi, be
padengada Parisi, tota ibaba
kapei ga ila pagid bedane,
“Oaeoaeg, gau Parisi ede ga
tamag pade ei Parisi. Gau na-
madid ngan posanga ngansa
gau lolog matua ngan Deo
ipei mulian gid panua mate-
mate.”
7 Ei ikeo bedaoa ga kus ta
aoa parau iuot rabu ngan gid
Parisi ga Sadiusi ta timapoga.
8 *Be gid Sadiusi somisomi
tikeo ga irangrang ngan gid
matemate tidae mulian mao,
ga tikeo ga gid anggelo ga
antu eine danga tautaunga
mao pade. Be gid Parisi lolod
matua ngan gid danga toa ne.
9 Tota arerengad kapei tau,
ta madidnga apu ad eden-
gada togid Parisi timadid ta
tiposa matua bedane, “Eaba
toa ne ele idil eta paeamao
mao. Kado anggelo eta, mao
lausio eta ibada posanga pan
tautaunga.”
10 Idio ta led posanga ila
oanaoana tau, ta madidnga
kapei paraunga aea imataud,
ngan kado ta tidada Paulus
alele ga tipaeabu ngan itin.
Tota ikeo ga ele panua
paraunga ad tibada ei ga
ila aluai ngan gid ta ila
idudunga led lumaeai.
11 *Be bong ngan ado sae,
Maron imadid boloma pan
Paulus ta ikeo, “Eao lolom
pu. Ngansa lalaede mambe
eao pamatua leg posanga
nene Ierusalem, eine ga eao
kado bedane pade toa Rom.”

Gid Iuda tirau posanga ngan pamatenga Paulus

12 Be gaisala ngan ado
sae gid Iuda edengada tirau

* **23:2:** Ins 18.22-23 * **23:3:** Mt 23.27 * **23:5:** IM 22.28 * **23:6:** PA 26.5
* **23:8:** Mt 22.23 * **23:11:** PA 27.24, 28.16,23

posanga ngan pamatenga
Paulus ta tiposa tautaunga
gadae, ngan gid ga tian mao
ga tiun mao ga irangrang
ngan tirau ei ga imate.
13 Be gid panua toa tirau
posanga oa, dabad iasal san-
gaul pange.
14 Gid tila pagid madidnga
tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda ta tikeo, “Gai
akado posanga tautaunga
gadae ta akeo ga aean eta
mao ga irangrang ngan arau
Paulus ga imate.
15 *Tota patautene gimin-
gada panua patutuinga
posanga ad aeabalan
posanga ga ila pan madidnga
kapei paraunga aea ngan
ei ibada Paulus ga inam
pagimi. Be gimi ga apakaka
ei ta akeo ga aoangga aoatai
kemi ngan ele posanga ipu
etangada. Be gai ga amumul
edapeai ta arau ei motean
ngan inam iuot eko.”
16 Be Paulus iliu ele gergeu
ede ilongo ngan posanga
toa tirau oa, ta ila idudunga
ngan luma togid panua
paraunga ad ta ipalongo
Paulus.
17 Ta Paulus ibaba madid-
nga ede paraunga aea ga
inam pan ta ikeo, “Eaba iriau
toa ne ele posanga ede pan
madidnga kapei paraunga
aea. Be irangrang ngan eao
tal ei ga ila pan?”
18 Tota ibada ei ga ila pan
madidnga kapei paraunga
aea.
Ta eaba paraunga aea ikeo
pan aea madidnga bedane,
“Paulus toa tapalnge ei ga
imamado lemai lumaeai,
ibaba gau ga nala pan ta
ibeta gau ngan natal eaba
iriau toa ne ga inam pago,
ngansa ele posanga ede
pago.”
19 Io, madidnga kapei pa-
raunga aea ikisi kakau toa
oa ibage ta ibada ei ga ila
digedige ta ibeta ei, “Eao
oangga kado saoa posanga
pagau?”
20 Ta ikeo, “Gid Iuda tirau
posanga ngan betanga eao
ta tikeo ga sabale eao bada
Paulus ga isulug ga ila pagid
panua patutuinga posanga
ad. Be gid tiuangga tipakaka
eao ta tikeo ga tibeta nanan
ngan ei.
21 Be eao longo led posanga
padam. Ngansa led panua
toa dabad iasal sangaul
pange timumul ngan raunga
ei toa edapeai oa. Gid
tiposa tautaunga gadae ngan
tian mao ga tiun mao ga
irangrang ngan tirau ei ga
imate. Be patautene tisan-
gasanga eao ngan kolinga led
posanga.”
22 Tota madidnga kapei pa-
raunga aea isula eaba iriau
toa oa ga ila be iposa matua
pan bedane, “Keo pan eaba
eta ngan eao pabib leg ngan
posanga toa ne mao.”

Tisula Paulus ga ila pan gavana Peliks ngan tuanga Sisaria

23 Ga kus ta madidnga
kapei paraunga aea ibaba ele
madidnga rua ga tinam pan

* **23:15:** PA 25.3

ta ikeo, “Gimirua abada leda
panua paraunga ad buno rua
toman ngan panua sangal-
ima sangaul rua tiladlado
ngan os ga panua ido ad
buno rua pade. Ta gimi
akoromot lemi danga sisid
ngan langa Sisaria labone
bong ngan ado imata lima ga
pange.
24 Ga pade, abada os
etangada ngan Paulus aea
badanga ga ila pan gavana
Peliks. Ngan kado ta gid Iuda
tipaeabu ngan ei.”
25 Ta madidnga kapei pa-
raunga aea ibode laulau ede
aea posanga bedane:

26 Gau Klodius Lisias na-
bode laulau toa ne ga ila
pago eaba kapei gavana
Peliks.

Ado kemi ila pago.

27 *Eaba toa ne, gid Iuda
tiluku ei ta tiuangga tirau
ei ga imate, be gau nanam
toman ngan leg panua pa-
raunga ad ta nabada ei
mulian bagedeai, ngansa
nalongo mambe ei eaba
Rom aea.
28 *Ta naoangga naoatai
kemi ngan saoa posanga tisol
ei ngan, ta nabada ei ga ila
pagid led panua patutuinga
posanga ad.
29 Be nagera mambe
posanga toa tisol ei ngan eine
ngan led apu aea nasinga
kekelen, be ipu eta irangrang
ngan tapamate ei ngan
mao, ga tadol ei ngan luma
panasnga aea ngan mao
pade.
30 *Be nalongo posanga
mumulnga mambe tirau
posanga ngan pamatenga ei,
ta manmanae nasula ei ga ila
pago. Be nakeo pagid panua
toa tisol ei ngan posanga,
ngan gid manta tila pago ta
tipamadid ei ngan posanga
eao matameai. Leg posanga
tota tedane.

31 Ngan bong toaiua tota
gid panua paraunga ad tinasi
ad madidnga ele posanga ta
tibada Paulus ga ila iran-
grang ngan tuanga Antipa-
tris.
32 Ta ngan ado sae ti-
longean gid panua toa tilad-
lado ngan os ga tila toman
ngan ei, be gid padengada
tiluagid mulian led lumaeai
Ierusalem.
33 Be tinam tiuot Sisaria ga
kus ta tibada laulau toa oa
ga ila pan gavana, ta tibada
Paulus pade ga ila pan.
34 Gavana iuato laulau toa
oa ga kus ta ibeta ngan
Paulus ele tuanga ienono
ngan tibur isaoa. Be ilongo
mambe ei tibur Silisia aea
35 ta ikeo, “Oangga gid
panua toa tisol go ngan
posanga tinam tiuot, eine ga
napatutui am posanga.” Ga
kus ta ikeo ga tibada ei ga ila
ngan Erot ele luma gavman
aea ta timariala ngan ei.

24

Gid madidnga togid Iuda

* **23:27:** PA 21.30-33, 22.25-27 * **23:28:** PA 22.30 * **23:30:** PA 24.1-9

tisol Paulus ngan posanga Peliks imatai

1 Ado lima ila ga kus ta madidnga kapei tenainga aea
Ananaias itnan Ierusalem ta
isulug ga inam Sisaria toman
ngan kapeipei edengada ga
eaba ede ieda Tertulus toa
ele oatainga kapei ngan apu
togid Rom. Gid tiuangga tipa-
longo gavana ngan posanga
toa tisol Paulus ngan.
2 Tibaba Paulus ga inam
idudunga ga kus ta Tertulus
ikeo bedane, “Eaba kapei Pe-
liks, eao lua gai kapei tau
ta amamado kemi be lolomai
itarui. Ga pade, oangga saoa
danga ienono kemi ngan alu
togai ne mao, eao somisomi
patutui ngan lem oatainga
kapei.
3 Lem kadonga imata ede
ga ede ipasolan gai ngan
tibur toa ngada ne mambe
lem kadonga toa ne kemi.
Tota eaba kapei Peliks, gai
aposa kemi ila pago.
4 Be gau tinig ngan napaidi
go mole tau mao. Tota na-
beta matua eao, ngan lem
kadonga lolo marum aea,
longo lemai posanga kauteta
bua.
5 *“Gai agera eaba paea-
mao toa ne ipamasmasi
gid Iuda lolod ngan tuanga
toa ngada ne tanoeai, be
ei madidnga ede ngan gid
panua iaoa ede toa tiuato gid
Nasaret ad.
6-8 *Ga pade, ei itoba ngan
kadonga luma ton amai Deo
ga iuot paeamao. Tota gai
aluku ei.* Ta oangga eao
gal nanan ei ngan posanga
toa ngada ne, eao ga ot ngan
posanga lalaede mambe gai
asol ei ngan.”
9 Io, gid Iuda pade tilua
Tertulus ngan ele posanga
solsolnga aea ta tikeo ga eine
tautaunga.

Paulus ipaola ele posanga ga ila pan Peliks

10 Idio ta gavana igagal but
ga but pan Paulus, ta Paulus
ikado ele posanga bedane,
“Gau naoatai mambe eao
madmadid ngan rai busa
mambe eaba patutuinga
posanga am ngan alu toa
ne. Tota tinig igelgel ngan
kolinga posanga toa tisolsol
gau ngan ne eao matameai.
11 Oangga eao beta nanan,
eao ga oatai kemi mambe
ado sangaul igegea rua ila
ga kus, gau nalalala ga nala
Ierusalem ngan kadonga rar-
ing.
12 Be gid Iuda tigera
gau aoag isokangai toman
ngan eaba eta Deo ele
lumaeai mao, ga tigera
gau napamasmasi gid ipom
lolod gadudunga ngan luma
raring aea mao, ga led
tuangai mao pade.
13 Ga pade, irangrang ngan
tipasolan mambe posanga

* **24:5:** PA 17.6 * **24:6-8:** PA 21.28-30 * **24:6-8:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: *Be gai aoangga anasi lemai apu ta apamadid ei ngan posanga.* 7 *Be madidnga kapei paraunga aea Lisias inama toman ngan panua paraunga ad busa ta tisuparan gai alele, be tidada ei bagemaiai.* 8 *Ta ikeo ga gai manta asol ei ngan posanga eao matameai.*

toa tisol gau ngan eine
tautaunga mao.
14 Be posanga ede naoaoa
ngan gau mulian pago eine
ga bedane: Gau eaba ede
ngan gid panua tinasnasi
Maron ele Edap, ta narar-
ing somisomi ga ila pan Deo
togid tibutibumai tota be-
dane. Be gid Iuda tiuato iaoa
toa ne ‘panua iaoa ede pade.’
Be gau lolog matua ngan apu
aea posanga toa ngada oa ga
laulau togid panua tibabada
Deo iaoa.
15 *Ga pade, lolog matua
ngan Deo ta nasangasanga
ei ngan peinga mulian gid
matemate. Eine ga ipei
mulian gid panua tututui
ga panua papaeamao pade.
Gid Iuda pade lolod matua
lalaede bedane.
16 Tota somisomi urag
pakpakia ta natoba ngan
nasinga kadonga tutui ta
irangrang ngan naoatai kemi
mambe leg idil eta paeamao
Deo imatai mao, ga gid
panua matadeai mao pade.
17 “Be ngan rai edengada
namamado alele ngan tibur
padengada. Ga kus ta nalu-
agau mulian pagid alu togau
Ierusalem, be nabada lualu-
anga ga ila pagid panua lulu-
lunga ad ga nabada tenainga
ga ila pan Deo pade.
18 *Be ngan ado toa tig-
era gau Deo ele lumaeai, gau
tinig aea muk eta Deo imatai
mao. Be ipom eta tima-
mado toman ngan gau mao,
ga panua etangada areren-
gad mao pade.
19 Be gid Iuda edengada
Esia ad tiluku gau. Ta oangga
led posanga eta ngan sol-
nga gau, kemi ngan tinam
matameai ta tisol gau.
20 Be labone tinama mao.
Tota gid panua nene toa
tigera gau namadid ngan
posanga ngan ado toaiua
pagid panua patutuinga
posanga ad, kemi ngan gid
tipaola posanga ngan leg idil
isaoa paeamao.
21 *Be kado leg posanga
idil kelede ga oaine ikado ga
lolod imasmasi. Ngan ado
toaiua namadid rabu ngan
gid, eine nababa bedane,
‘Gau lolog matua ngan Deo
ipei mulian gid matemate.
Be ngan ipu toaine ta tipama-
did gau ngan posanga.’ ”
22 *Io, Peliks iuatai kemi
ngan gid panua tinasnasi
Maron ele Edap, tota isula
gid ga tiluagid be ikeo,
“Oangga madidnga kapei
paraunga aea Lisias inama,
eine ga napatutui lemi
posanga.”
23 Ga kus ta ikeo pan eaba
paraunga aea ta imariala
ngan Paulus, be ikeo ga
tilongean ei ga ilalala alele
luma iloleai ga tilongean
iuaeoae ngan kianga ei ga
tilualua ei.

Peliks ipakala Paulus ngan luma panasnga aea ga irangrang ngan rai rua

24 Ado edengada ila ga kus
ta Peliks inam toman ngan

* **24:15:** Ins 5.28-29 * **24:18:** PA 21.17-28 * **24:21:** PA 23.6 * **24:22:** PA 23.26

iadaoa ieda Drusila. Ei taine
Iuda aea. Ta Peliks ikeo
ga tibada Paulus ga inam
pan ta ilongo ele posanga
ngan kadonga lolo matua
aea ngan Iesus Kristus.
25 Ta Paulus iposaposa
ngan kadonga tutui, ga ngan
pakalanga gita mulian ngan
kadonga sasat, ga ngan Deo
ipamadid gita ngan posanga
muriai, be Peliks imataud ta
ikeo, “Patautene ikaranga.
Eao la, ta oangga ado eta
kemi, eine ga nababa go pade
ga nam pagau.”
26 Be Peliks iuangga isanga
Paulus ngan parumrumnga
ei ngan pat eta, tota ibaba
ei ga inam pan pabusa ta
iposaposa toman ngan ei.
27 Io, rai rua ila ga kus ta
Porsius Pestus ibada Peliks
imul. Be Peliks, toa mugaeai
ngan itnan naurata gavana
aea, iuangga ikado ga gid
Iuda tinid igelgel ngan ei,
ta ilongean Paulus ga itnan
luma panasnga aea mao.

25

Paulus ikeo ga Kaisa manta ipatutui aea posanga

1 Idio ta Pestus inam iuot
ngan tuanga Sisaria ngan
badanga mul gavana aea
ngan tibur Iudea. Be ado
tol ila ga kus ta ilalala ga ila
Ierusalem.
2 *Be toa eoa gid madid-
nga tenainga ad ga gid ma-
didnga togid Iuda tikado led
posanga solsolnga aea ngan
Paulus ga ila pan Pestus, ta
tibeta matua ei
3 *ngan ilongo led posanga
ngan badanga Paulus ga ila
Ierusalem ta imadid ngan
posanga. Be gid tiuangga
timumul edapeai ta tirau ei
ga imate.
4 Ta Pestus ikoli led
posanga bedane, “Paulus
imamado Sisaria ngan luma
panasnga aea, be gau teta
pade ga nala toa eoa.
5 Tota kemi ngan lemi
madidnga etangada tinam
toman ngan gau, ta oangga
ele idil etangada paeamao,
kemi ngan tipamadid ei ngan
posanga.”
6 Io, Pestus imamado
toman ngan gid ngan tuanga
Ierusalem ga irangrang
mambe ado lima ga tol mao
sangaul. Ga kus ta isulug
ga ila Sisaria. Be ngan ado
sae ta idio imado ngan ele
mul patutuinga posanga aea
ta ikeo ga tibada Paulus ga
inam.
7 *Io, Paulus inam iuot, ta
gid Iuda toa tinam Ierusalem
ga tinam tibalil ngan ei ta
tisolsol ei ngan posanga pa-
paeamao busa, be tirangrang
ngan tipasolan mambe led
posanga tautaunga mao.
8 Tota Paulus ikoli led
posanga solsolnga aea be-
dane, “Gau leg idil eta
paeamao ngan apu togid
Iuda mao, ga ngan Deo ele
luma mao, ga ngan Kaisa
mao pade.”
9 Be Pestus iuangga ikado
gid Iuda ga tinid igelgel ngan
ei, ta ibeta Paulus bedane,
“Eao oangga la madid ngan

* **25:2:** PA 24.1 * **25:3:** PA 23.15 * **25:7:** PA 24.5-6

posanga toa Ierusalem, ta napatutui am posanga toa eoa na?”

10 Ta Paulus ikeo, “Pataut-
ene namadmadid pagimi
panua patutuinga posanga
ami ton Kaisa, ta eine tutui
ngan tipamadid gau toa
nene. Be eao oatai kemi
mambe leg idil eta paeamao
pagid Iuda mao.

11 Be oangga leg idil eta
paeamao ga irangrang ngan
namate ngan, goibe kemi
ngan namate. Be oangga led
posanga solsolnga aea tau-
taunga mao, irangrang ngan
eaba eta idol gau ga nadae
bagedeai mao. Kemi ngan
Kaisa ipatutui ag posanga!”

12 Io, Pestus ikakamur
toman ngan ele madidnga
edengada ga kus ta ikeo
bedane, “Eao keo ga kemi
ngan Kaisa ipatutui am
posanga, tota eao ga la pan
Kaisa.”

Pestus ibeta Agripa ngan imata inasi Paulus ele posanga

13 Ado edengada ila
ga kus ta maron kapei
Agripa toman ngan iliu ieda
Bernaisi tinam tiuot Sisaria
ngan kadonga posanga kemi
ga ila pan Pestus.

14 *Gisirua timamado ado
busa tede toa eoa, ta Pestus
iaoa inasi pan maron kapei
ngan Paulus aea posanga.
Ta ikeo, “Eaba ede imamado
ngan luma panasnga aea toa
Peliks itnan ei ga imamado.

15 Be ngan ado toaiua nala
Ierusalem, gid madidnga
tenainga ad ga gid kapeipei
togid Iuda tisol eaba toa oa
ngan posanga ta tibeta gau
ngan raunga posanga ngan
pamatenga ei.

16 “Be nakoli led posanga
bedane, ‘Gai Rom lemai
nasinga eta ilongean gai
ngan dolnga eaba eta ga
idae aea miri itamatama
bagedeai sapaean mao.
Manta imadid ngan posanga
ta irangrang ngan ikoli
posanga ga ila pagid panua
toa tisolsol ei oa, ga kus ta
io.’

17 Tota ngan ado toaiua
tinam tiuot nene, gau
nakado aea gerei mao.
Manmanae ngan ado sae
nadio namado ngan mul
patutuinga posanga aea ta
nakeo ga tibada ei ga inam.

18 Be ngan ado imata toa
tisol ei ngan posanga, gau
naoangga gid ga tisol ei
ngan posanga papaeamao
etangada. Be mao.

19 Posanga toa aoad parau
ngan, eine ngan gid Iuda led
kadonga raring aea ga ngan
eaba mate ede ieda Iesus.
Be Paulus ikeo ga ei imata
bibita.

20 Tota gau naoatai kemi
ngan edap isaoa ga naot
ngan posanga toa ne ipu
mao. Ta nabeta ei, ‘Eao kim
la Ierusalem ta napatutui am
posanga toa eoa na?’

21 Be Paulus ikeo ga kemi
ngan idio imamado ngan
luma panasnga aea ga iran-
grang ngan ada maron kapei
tau ipatutui aea posanga.
Tota nakeo ga timariala ngan

* **25:14:** PA 24.27

ei ga irangrang ngan nailo edap eta ngan sulanga ei ga ila pan Kaisa.”

22 Idio ta Agripa ikeo pan Pestus bedane, “Gau pade nakim nalongo eaba toa ne ele posanga.”

Ta Pestus ikeo, “Goibe, sabale ta eao longo ele posanga.”

23 Io, ngan ado sae Agripa ga Bernaisi tidol ad sogonga kemikemi ta tidudunga ngan luma patutuinga posanga aea toman ngan gid madidnga paraunga ad ga gid madidnga tuangai ad. Ta Pestus ikeo ga tibada Paulus ga inam.

24 Idio ta Pestus ikeo, “Maron kapei Agripa ga gimi panua toa ngada ne, agera eaba toa ne. Gid panua Iuda ad toa ngada oa tibeta matua gau ngan tuanga Ierusalem ga nene pade, ta tingangar ta tikeo ga eaba toa ne, kemi ngan imata bibita pade mao.

25 Be gau naot ngan ele idil eta paeamao ngan pamatenga ei mao. Be ei iuangga ikim Kaisa ipatutui aea posanga, tota narau posanga ngan sulanga ei ga ila pan Kaisa.

26 Be gau naoatai kemi ngan saoa posanga ga nabode ga ila pan ada maron ngan ei ne mao. Tota nabada ei ga inam imadid matamiai. Ta nabeta eao maron kapei Agripa ga gimi toa ngada ne pade, alua gau ta agal nanan eaba toa ne aea posanga, ta irangrang ngan nabode posanga tutui eta ngan ei.

27 Ngansa oangga nasula eaba eta ngan luma panasnga aea ga ila pan Kaisa sapaean, be napalongo ngan ipu saoa toa ila ngan oa mao, eine itutui mao.”

26

Paulus ipaola posanga ga ila pan Agripa

1 Ga kus ta Agripa ikeo pan Paulus bedane, “Goibe, toa pataútene eao posa ngan eao mulian ta gai alongo.”

Tota Paulus isoa ibage ga idae ngan pakokonga gid ga mumun. Ta ikoli led solsolnga bedane,

Paulus ipaola posanga toa Agripa imatai.

2 “Maron kapei Agripa, labone eine kemi tau ngan gau namadid matameai ta nakoli posanga toa gid Iuda tisol gau ngan ne.

3 Ga pade, eine kemi tau ngan namadid matameai, ngansa eao oatai kemi ngan nasinga togita Iuda ga gid posanga toa somisomi aoada isokangai ngan. Tota nabeta matua eao, lolom itarui ta longo leg posanga kauteta.

4 “Gid Iuda toa ngada oa tiuatai kemi ngan kadonga toa somisomi nakakado

mugaeai ga inam, ngan gau
gergeu maitne ag tuanga
ipuiai, ga muriai ngan
tuanga Ierusalem pade.
5 *Tiuatai ngan gau mu-
gaeai ga inam, ta oangga
tikim, eine tirangrang ngan
tininipu pago ngan gau
mugaeai naman Parisi. Ngan
nasinga raring aea togita
Iuda, panua iaoa eta led
nasinga ikulupu tau mambe
togid Parisi mao.
6 *Gau lolog matua ngan
Deo ta nasangasanga ei ngan
iparangrang ele posanga
tautaunga toa ikado pagid
tibutibuda mugaeai. Be ngan
ipu toaine ta tipamadid gau
ngan posanga.
7 Ngan Deo ele posanga
tautaunga toa ne, gid lum
sangaul igegea rua togita
Israel somisomi urad pak-
pakia ta tiraring bong ga
ado, ngansa lolod iminmin
tau ngan Deo iparangrang
posanga toa ne. Be maron
kapei, ngan ipu toaine ta gid
Iuda tisolsol gau.
8 Ikamado ga edengada
ngan gimi aeadi mambe Deo
ga ipei mulian gid matem-
ate mao, ta akeo ga iran-
grang ngan lolomi matua
ngan mao?
9 *“Gau pade mugaeai
naoangga kemi ngan napae-
abu ngan Iesus Nasaret aea
ieda ta napaieiei ele panua
ngan edap imata ede ga ede.
10 Ta nakado toa bedaoa
ngan tuanga Ierusalem. Gid
madidnga tenainga ad tidol
edag kapei ta tisula gau ngan
dolnga Maron ele panua
tututui busa ga tidudunga
ngan luma panasnga aea. Ta
somisomi oangga tiraurau
posanga ngan pamatenga
gid, gau pade lolog kelede
ngan ad pamatenga.
11 Somisomi nala ngan gid
luma raring aea ngan tuanga
ga tuanga ta napanas gid ta
natoba ngan kadonga gid ga
tipul murid ngan Maron. Be
nakado bedane kekelen mao.
Ngan leg malmalnga, nala-
galaga ngan gid tuanga togid
alu padengada ta napaieiei
gid.”

Paulus ininipu pade ngan Iesus iuot pan edapeai

(Panua Ato ad 9.1-19, 22.6-16)

12 Paulus ikeo pade be-
dane, “Be ngan leg lalalanga
ede, gid madidnga tenainga
ad tidol edag kapei ta tisula
gau ga nala ngan tuanga
Damaskus.
13 Be maron, arobad ngan
ado toaiua, nagera taranga
isulug buburiai ga inam, be
taranga toa oa iasal tau ado
ele taranga ta ibaliu ngan
gau toman ngan gid panua
toa gaingada alalala.
14 Gai toa ngada oa atap ga
asulug tanoeai, ta nalongo
babanga ede ngan lingeda
Ibru ikeo pagau bedane,
‘Saulus, Saulus, eao kamado
paieiei gau? Ngan eao lem
kadonga toa ne, eao ga pae-
abu ngan go mulian mambe

* **26:5:** Plp 3.5-6 * **26:6:** PA 23.6, 28.20 * **26:9:** PA 8.3

tatado aem ga idaedae ngan
ido imata.'
15 "Ta nakeo, 'Maron, eao
sai?'
"Ta Maron ikeo, 'Gau Iesus
toa paieiei gau ne.
16 Be dae madid. Ngansa
gau naot pago ngan sionga
eao ta man leg paeaeanga
ga bebeg, ta eao ga kado
posanga ngan saoa danga
eao gera, ga ngan saoa danga
ga napasolan pago.
17 Be gau ga nabada go
mulian pagid lem panua
bagedeai ga pagid alu paden-
gada bagedeai. Be nasula go
ga la pagid
18 *ngan kadonga gid
ga matad pal, ta tipul gid
ga titnan madonga Satan
ibageai ngan tibur dodom,
ta tinam timado Deo ibageai
ngan tibur merengai. Toa
bedaoa ta nasamum led
kadonga sasat, ta gid ga
tibada anad toa Deo isio
ngan gid panua lolod matua
ngan gau, ga leg ul ienono
ngan gid.' "

Paulus ininipu pan Agripa ngan ikado Deo ele naurata

19 Paulus ikeo pade be-
dane, "Maron kapei Agripa,
gau nagera danga bubur aea
toa Maron ipasolan pagau
ne, be natolatola ngan ilinge
mao.
20 Matamata napaola
posanga ga ila pagid panua
Damaskus, ga kus ta nakado
bedaoa pade Ierusalem,
ga ngan tibur toa ngada
oa Iudea, ga pagid alu
padengada. Nakeo ga
manta tipul lolod ga ila pan
Deo, ta led kadonga manta
ipasolan mambe tipul lolod
tautaunga.
21 Ngan ipu toaine gid
Iuda tiluku gau toa Deo
ele lumaeai ta titoba ngan
pamatenga gau.
22 Be Deo ilualua gau ga
irangrang ngan labone. Tota
namadmadid toa eko ta na-
paola posanga ga ila pag-
imi panua edami kapeipei ga
gimi panua edami mao. Gau
napaola posanga eta pade
mao. Leg posanga lalaede
mambe Moses ga gid panua
tibabada Deo iaoa mugaeai
tikeo ngan. Tikeo ga bedane:
23 *Kristus* ga ibada
ieieinga ga imate. Ga kus ta
imuga ngan panua toa ngada
ne ngan daenga mulian ngan
matenga. Be ei ga ipaola Deo
ele posanga mambe taranga
ta itara gid panua Iuda ad ga
gid alu padengada."

Paulus ikeo ga Agripa manta ilolo matua ngan Iesus

24 Paulus iposaposa maitne
be Pestus ibaba matua be-
dane, "Paulus, eao manga-
manga! Eao bada oatainga
kapei tau ta ikado laboram
ga imangamanga."
25 Be Paulus ikeo, "Eaba
kapei Pestus, gau namanga-
manga mao. Leg posanga
toa ne tautaunga ga inasi
oatainga kemi.
26 Ngansa maron kapei
Agripa iuatai kemi ngan

* **26:18:** Ais 42.16, Ep 2.2, Kol 1.13 * **26:23:** Lu 24.44-47, 1Ko 15.20 * **26:23:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.*

posanga toa nakakado
ne. Tota narangrang ngan
naposa pan be namataud
mao. Ngansa gau naoatai
kemi mambe gid danga toa
ne ienono mumulnga pan
mao. Eine iuatai kemi ngan,
ngansa iuot masaeai."
27 Ta Paulus ipul imata
ga ila pan Agripa ta ikeo,
"Maron kapei Agripa, eao
lolom matua ngan posanga
togid panua tibada Deo iaoa
na? Gau naoatai mambe
lolom matua."
28 Ta Agripa ibeta Paulus
bedane, "Madongan? Eao
oangga mole mao kado gau
ga naot Kristien toa pataut-
ene?"
29 Ta Paulus ikeo, "Goibe,
oangga mole tede, mao mole
tau mao, nararing ga ila
pan Deo ngan eao kekelego
mao, be ngan panua toa
ngada ne tilongolongo leg
posanga, kemi ngan gimi aot
lalaede mambe gau, be sen
eta ienono ngan bagemi ga
aemi mao."
30 Io, tota maron kapei idae
imadid toman ngan gavana
ga Bernaisi ga gid panua toa
gisingada timamado.
31 Ta tilalala ga tila be
tiposaposa pol ngan gid ta
tikeo, "Eaba toa ne ele idil eta
paeamao ngan pamatenga
ei mao ga ngan dolnga ei
ngan luma panasnga aea
mao pade."
32 Ga kus ta Agripa ikeo
pan Pestus bedane, "Man ga
eaba toa ne ibeta ngan Kaisa
ilongo aea posanga mao. Toa
bedaoa ta eao longean ei ga
itnan luma panasnga aea."

27

*Tidol Paulus ga idae oa-
gaeai ngan ila Rom*

1 Tota tirau posanga ngan
gai* ga alado ngan oaga ga
ala ngan tibur kapei Itali.
Tirau posanga toa oa ga
kus ta tidol Paulus asingada
panua padengada ngan
luma panasnga aea ga tidae
madidnga paraunga aea†
ibageai ieda Iulius. Ei ede
ngan gid panua paraunga ad
ton Kaisa.
2 *Ta gai adae ngan oaga
ede tuanga Adramitium aea
toa iuangga ilado ga ila ngan
tuanga edengada ngan tibur
kapei Esia. Tota alado ga
ala, be Aristarkus, eaba ede
Masedonia aea ngan tuanga
Tesalonika, inam toman
ngan gai.
3 Be ngan ado sae
adudunga ngan tuanga
Saidon, ta Iulius ikado
kadonga lolo marum aea pan
Paulus ta ilongean ei ga ila
pagid iuaeoae ta tilua ei.
4 Ga kus ta atnan Saidon
ta alado ga asal inu Saiprus
aea madlo, ngansa rai kapei
isoka gai.

* **27:1:** Imata mambe Lukas idae ga ila toman ngan Paulus masin ngan ado toaiua, tota ngan lain toa ne ga ila, ibode posanga idil ga oaine *gai.* † **27:1:** Ngan posanga Grik ngan lain toaine, posanga idil toa ne *madidnga paraunga aea ipu bedane: madidnga toa imugamuga ngan panua paraunga ad buno.* * **27:2:** PA 19.29

5 Tota alado ga aore ngan madaoan kapei ta aot iadag ngan tibur kapei Silisia ga Pampilia. Ga kus ta alado pade ga adudunga ngan tuanga Maira ngan tibur kapei Lisia.

6 Be toa eoa madidnga kapei paraunga aea igera oaga ede tuanga Aleksandria aea toa iuangga ilado ga ila ngan tibur kapei Itali, ta ikeo ga gaingada adae ngan.

7 Ga kus ta aot ga ala, be aladlado kautedengada amai ado busa, be ikulupu tau ngan gai ga irangrang ngan asal tuanga Nidus aea lab. Ngansa rai isoka gai paeamao tau ta arangrang ngan ala pade mao. Tota alado ga asal inu Krit boloma ngan tabele imata ieda Salmone.

8 Be ikulupu tau ngan gai asalsal lab ga irangrang ngan adudunga ngan tibur ede tiuato Igal Kemikemi, boloma ngan tuanga Lasea.

9 Ado busa ila na, be tibur paeamao ta irangrang ngan aladlado kemi mao, ngansa gid Iuda led ado kapei plesenga annga aea ila na.‡ Tota Paulus ipabib led bedane,

10 “Leg panua, gau nagera mambe oangga taladlado pade ga tala, eine ga kulupu tau ngan gita, ta leda danga sisid ga iduaea toman ngan leda oaga, be gita pade ga taduaea.”

11 Be madidnga paraunga aea ilongo Paulus ele posanga mao, be inasi posanga ton madidnga oaga aea ga oaga itama.

12 Be igal toa oa, eine kemi ngan amomono mole ngan mao. Ta irangrang ngan asanga aoara lolo kus toa eoa mao. Tota gid busa tirau posanga ta tikeo ga atnan igal toa oa ta oangga arangrang, eine ga alado ga ala ngan tuanga ede ieda Piniks ta adio toa eoa ga irangrang ngan aoara lolo kus. Tuanga Piniks toa oa ienono ngan inu Krit be imata ingata ado ele dilnga pan saut, ga imata iadag pan not.

Sariaba kapei tau iuot

13 Idio ta moromoro kemi ede ilele ga inam, ta tiadi mambe tibur kemi toa tikim ne tota iuot. Ta tidada nagun ga idae, ta gai alado boloma tau ga asal inu Krit aea lab.

14 Be mole mao rai paeamao ede tiuato sariaba iuot manmanae ga inam ta isoka gai.

15 Tota sariaba toa oa ipapa lemai oaga, ta arangrang ngan asoka sariaba toa oa mao. Gai atobatoba ga mao, tota alongean sariaba ga isusuran gai ga ala.

16 Ta gai alado ga asal inu kakauede ieda Kauda aea madlo. Be sariaba itilak lemai oaga aea mon kakauede ga iuangga itnan gai, be ikulupu tau ngan gai ngan dadanga mulian ga inam.

‡ **27:9:** Somisomi gid Iuda tiplese annga ngan ado toaiua, ngansa matad nanan Deo ilolo isat ngan gid ta isamum led kadonga sasat. Eine iuot ngan taiko Septemba mao Oktoba. Be eine gid led aoara lolo.

17 Be oaga aea panua naurata ad tidada mon kakauede
ga idae ga kus ta tipaklou oaro ta timol ngan oaga
kapei, ngan kado ta oaga imapoga. Be timataud pade,
ngan kado ta oaga idae tor ga pak ngan sia ede ngan
tibur kapei Sirtus. Tota tipasil nagun ga isulug kautede ngan kadonga oaga ga ipatpat manmanae tau mao.
18 Be sariaba toa isusuran gai paeamao tau, ta ngan ado
sae atado lemai danga sisid ga isulug tadiai ta ikado ga
oaga malamalan.
19 Be ngan ado tol aea timataud kapei tau ta baged
tnan oaga aea nale ga namuganga toman ngan aea napaela ga isulug tadiai.
20 Be ado busa agera ado imata mao ga gigima mao,
ngansa sariaba toa oa iuraura tau ga isusuran gai.
Tota gid panua oagaeai tiadi mambe gai arangrang ngan
aot kemi iadag mao, be aduaea.
21 Be ado busa gid panua lolod ede ga ede ta tianean
annga mao, ta Paulus idae imadid rabu ngan gid ta ikeo,
“Leg panua, man ga alongo leg posanga toa nakado
oadla pagimi ngan tatnan inu Krit mao. Toa bedaoa
ta irangrang ngan danga kulupu toa ne iuot ngan gita
mao, ga leda danga sisid iduaea mao pade.
22 Be labone nakeo pagimi, manta apamatua lolomi,
ngansa eaba eta ngan gimi ga iduaea mao. Leda oaga
kekelen ga iduaea.
23 Ngansa gau eaba ede ton Deo ga nakakado ele naurata. Ta made bong ele anggelo ede inam imadid saligeai
24 *ta ikeo, ‘Paulus, mataud
mao. Eao ga la madid ngan posanga toa Kaisa imatai. Be
ega, gid panua toa gimingada aladlado ngan oaga ne, ngan
Deo ele kadonga lolo marum aea pago, ikeo ga eta ngan
gimi ga imate mao.’
25 Anggelo ikeo pagau toa bedaoa, tota gimi manta apamatua lolomi, ngansa gau
lolog matua ngan Deo ta naeadi ei ngan saoa danga
ikeo pagau ngan, eine ga iuot tautaunga.
26 *Be gita manta tapatpat
ga irangrang ngan tadae tor ngan inu eta.”
27 Io, bong sangaul igegea
pange ila ga kus, be sariaba isusuran gai maitne ga aore
ngan tad kapei Adriatik. Be bong irabu, oaga aea panua
naurata ad tiadi mambe apatpat ga apaboloma tanopu.
28 Tota tipasil oaro ede ga
isulug matapuiai ga ila tung tanoeai, ta tileoa ga iuot leoa
sangaul rua. Be apat kautede ga ala, ta tileoa pade ga iuot
leoa sangaul leoa lima.
29 Be timataud, ngan kado
ta oaga idae tor ngan sia aea patpat, tota titado nagun
pange pan oaga ise ga isulug. Ga kus ta tiraring ngan ado
manta ipara manmanae ga

* **27:24:** PA 23.11 * **27:26:** PA 28.1

idae.
30 Be oaga aea panua
naurata ad tiloilo edap
eta ngan tiaoa ga titnan
oaga, tota tipakantutu mon
kakauede ga isulug tadiai.
Be tipakaka ta tikeo ga
titado nagun edengada oaga
idamai ga isulug.
31 Be Paulus ikeo pagid
panua paraunga ad toman
ngan ad madidnga bedane,
“Oangga gid panua toa ne
tidio oagaeai mao, eine gimi
ga aduaea.”
32 Tota gid panua paraunga
ad tiket mon kakauede toa oa
aea oaro ta tilongean ga ipat
ga ila.
33 Be teta pade ado ipara ga
idae, ta Paulus iuangga ipa-
matua gid panua lolod ngan
eannga, ta ikeo pagid, “Ngan
ado sangaul igegea pange
lolomi ede ga ede ta aean
annga eta mao.
34 Tota naposa matua pag-
imi, aean annga etangada ta
ipamatua gimi ga irangrang
ngan aot kemi. Ngansa eta
ngan gimi ga iduaea mao ga
mao tau.§ Gimi toa ngada ne
ga aot kemi.”
35 Io, iposa bedaoa ga kus
ta ngan gid toa ngada oa
matad, ibada bret ta iposa
kemi pan Deo ngan. Ga kus
ta itei ta ian.
36 Tota gid toa ngada oa
lolod iluai mulian ta gid pade
tibada ga tian.
37 Be gai panua toa oa-
gaeai oa, dabamai iuot buno
rua sangalima sangaul rua
igegea lima ga ede (276).
38 Aean ga itara gai ga kus
ta titado wit aea samare toa
ngada oa ga isulug tadiai ta
oaga malamalan.

Oaga imapoga

39 Ado ipara ga idae, be
oaga aea panua naurata ad
titalingalinga ngan tanopu
toa oa. Be tigera mambe igal
oa kemi, ta tikeo ga oangga
tirangrang, eine ga tingata
aea lab ta tidae tos ngan.
40 Tota tiket gid nagun aea
oaro ta tidio matapuiai, be
tipola gid kepenga ad oaro
ta tisulug tadiai ta tipatutui
oaga ele ladladonga ngan.
Be tidada nale kakauede ga
idae, ta sariaba itilak gai
ga ala, be tiuangga tipatutui
oaga ga ingata lab toa oa.
41 Be mao. Oaraoara idada
gai, ta oaga idae tor ngan
siainu ede rabu, ta oaga
idama idae kas ga ienono. Be
dubam kapeipei ipodapoda
oaga ise ga imapmapoga.
42 Be gid panua paraunga
ad tirau posanga ngan pa-
matenga gid panua toa tiaud
gid oa, ngan kado ta etan-
gada tiaoal ga tiaoa ga tila.
43 Be madidnga paraunga
aea itin ngan Paulus imate
mao, tota ipakoko gid panua
paraunga ad ta tipamate gid
mao. Be ikeo ga sapadua tiu-
atai eaoalnga, manta tidug
ga tisulug ta tiaoal ga timuga
ga tidudunga labiai.

§ **27:34:** Posanga idil toaine, *eta ngan gimi ga iduaea mao ga mao tau, ngan posanga Grik ikeo ga Irangrang ngan launimi idil eta blos mao, be posanga idil toa ne ipu tota bedaoa.*

44 Be ikeo ga gid padengada manta tibada abei itultul, mao oaga iribrib etangada, ta tipat ngan ga tidudunga labiai. Be ngan kadonga toa bedane gai toa ngada oa adae kemi labiai.

Gai toa ngada oa adae kemi labiai.

28

Paulus masin timamado ngan inu Malta

1 Gai adae kemi labiai ga kus ta tipalongo gai mambe inu toa oa ieda Malta.

2 *Be inu toa oa aea panua* tikado kadonga ngan gai kemi ga kemi tau. Tipaisi dinga ta tibada gai mambe ad kaluae, ngansa aoara itaptap be tibur aea del kapei.

3 Ta Paulus ila igougou abei busa tede ta idol ga idae dingaeai, be mole mao mota paeamao ede inaman oanaoana abei iloleai ta irarai ga iuot ta ingot Paulus ibage ta idae itututu.

4 Be inu toa oa aea panua tigera mota itututu Paulus ibageai, ta tiposa pol ngan gid bedane, “Kado eaba toa ne ipapamate panua. Ngansa tautaunga itnan tad ga idae kemi labiai, be deo taine toa ikolikoli panua led kadonga papaeamao, itin ngan eaba toa ne imata bibita pade mao.”

5 *Be Paulus itiltil ibage, ta mota itap ga isulug dingaeai, be kadonga eta iuot ngan ei mao.

6 *Be gid panua tiuangga Paulus itin ga iuui, mao itap manmanae ga imate, be mao. Tisangasanga mole be tigera kadonga eta iuot ngan ei mao, tota tipul laborad ta tikeo ga ei deo ede.

7 Be boloma ngan tibur toa oa, dadanga ton eaba kapei ede ieda Publius ienono. Ei maron ngan inu toa oa ta ibada gai ga aman aea kaluae, ta ikado kemi ngan gai ga ipanpan amai annga ngan ado tol.

8 Idio ta Publius itama idibal ta itin iuanaoana ga ibebea sing. Ei idio ienono, be Paulus ila pan ta idol ibage ga idae ngan ei ta irraring, ta ikado ei ga itin iuot kemi.

9 Ga kus ta gid panua padengada toa inuiai tiama ga tinam pan, ta ikado kemi ad dibala.

10 Tota titada ngan gai ta tilualua gai ngan danga imata ede ga ede. Be ngan ado toaiua aoangga adae oagaeai ga ala, eine tipan saoa danga gai apapauis

* **28:2:** 2Ko 11.27 * **28:2:** Posanga idil toa ne *inu toa oa aea panua idodo posanga idil ede ngan Grik toa ipu mambe panua kusukusu. Tikeo ngan gid bedaoa ngansa tiuatai posanga Grik mao.* * **28:5:** Mk 16.18 * **28:6:** PA 14.11

ngan.

Paulus masin tila tiuot Rom

11 Taiko tol ila ga kus ta
gai adae ngan oaga ede toa
imomono inuiai ngan san-
ganga aoara lolo kus. Oaga
toa oa tuanga Aleksandria
aea, be ngan idama toa kapei
oa tisap deo ninnga boge rua
ad namer.
12 Be gai alado ga ala ta
adudunga ngan tuanga Sir-
akius ta adio amamado amai
ado tol.
13 Be toa eoa adada na-
gun ga idae pade ta alado
ga adudunga ngan tuanga
Regium. Ta ngan ado sae,
moromoro kemi ede ilele ga
inam. Be ngan ado sae
pade, alado ga adudunga
ngan tuanga Puteoli.
14 Toa eoa agera oaeoae-
mai edengada ngan iaoa
kelede ton Kristus, ta tikeo
pagai ngan adio toman ngan
gid ngan ado lima ga rua. Ga
kus ta akakagai ngan langa
Rom.
15 Be gid oaeoaemai Rom
ad tilongo mambe gai alalala
ga anam, ta tinam tiuot pa-
gai toa edapeai. Edengada
tilalala ga tiuot pagai ngan
tibur oalo aea ngan tuanga
Apius, ga padengada tiuot
pagai ngan tuanga toa tiu-
ato Luma Kaluae aea Tol.
Be Paulus igera gid ta itin
imatua ngan gid ta iposa
kemi ga ila pan Deo.
16 Idio ta ala aot ngan
tuanga Rom. Aot ga kus
ta tilongean luma ede iman
Paulus kekelen ele, ta idio
imamado ngan. Be eaba
paraunga aea ede imariala
ngan ei.

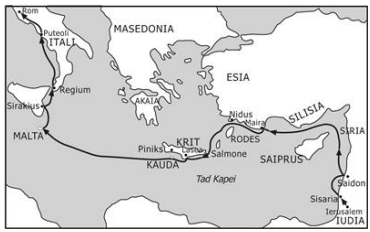

Paulus ele lalalanga Rom

Paulus ipaola ato kemi ngan tuanga Rom

17 Ado tol ila ga kus ta
Paulus ibaba gid madidnga
Iuda ad ga tinam tiluplup. Ga
kus ta ikeo pagid, “Oaeoaeg,
gau nakado kadonga paea-
mao eta ngan alu togita
mao ga ngan nasinga togid
tibutibuda mao pade. Be
tiluku gau sapaean toa
Ierusalem ta tiaud gau ta
nadae pagid Rom bagedeai.
18 *Be gid Rom tigal
nanan ag posanga ga kus ta
tiuangga tilongean gau ga
natnan luma panasnga aea,
ngansa tigera ipu eta ngan
pamatenga gau mao.
19 *Be gid Iuda tiririak
ngan posanga toa ne, ta
nagera edap eta pade mao.
Nakeo ga Kaisa manta
ipatutui ag posanga. Be
kado gimi aoangga nakado
bedane ngan solnga gid
panua ngan alu togau. Eine
mao.
20 *Tota ngan ipu toaine
nababa gimi ga anam ta
nagera gimi ga nakado leg

* **28:18:** PA 26.31 * **28:19:** PA 25.11 * **28:20:** PA 26.6-7

posanga pagimi. Gau lolog
matua ngan Deo ta nasan-
gasanga ei ngan iparangrang
ele posanga pagita Israel. Be
ngan ipu toaine kekelen ta
tiaud gau ngan sen toa ne."

21 Ta tikeo pan bedane,
"Laulau eta inam pagai
Iudea ga inam ikeo ngan eao
mao. Be ngan gid oaeoaeda
toa tinam pagai Iudea ga
tinam, eta ngan gid ikeo
ngan lem idil eta paeamao
mao, ga tiposa paeamao
ngan eao mao pade.

22 *Be gai akim tau ngan
longonga saoa posanga
ienono lolomeai. Ngansa gai
aoatai mambe iaoa raring
aea toa pau ne, eine panua
ngan tuanga ga tuanga
tiposa paeamao ngan."

23 Io, tidol ado imata ede, ta
panua busa tinam tiluplup
ngan luma kaluae aea toa
Paulus imamado ngan. Ta
Paulus iaoa inasi pagid
gaisala ga irangrang ngan
lailai, be ipaola posanga
ngan madonga Deo ibageai.
Be ngan posanga edengada
ngan apu ton Moses ga ngan
laulau togid panua tibada
Deo iaoa, Paulus idada gid
ngan tipul lolod ga ila pan
Iesus.

24 Ta panua edengada ti-
longo ele posanga ta tiadi
eine tautaunga. Be paden-
gada lolod matua ngan mao.

25 Idio ta tilalala ga tila, be
aoad isokangai pol ngan gid.
Be mugaeai ngan tila, Paulus
ikado posanga kelede pade
ga bedane, "Ngan ado toaiua
Aisaia ibada Deo iaoa ga ila
pagid tibutibumi, Itautau Tu-
tui iposa tutui ga bedane,

26 *" 'Eao la pagid panua toa
ne ta keo pagid,
"Gimi ga alongo posanga
somisomi, be eine ga
aoatai ngan ipu mao.
Be gimi ga ageragera
pabusa, be irangrang
ngan laborami ibada
mao."
27 Ngansa gid panua toa ne
lolod buobuo.
Be tangad itola ngan lon-
gonga posanga.
Be matad isi pade.
Ngan kado ta tigera ngan
matad
ga tangad ilongo,
ta laborad ibada kemi
posanga ipu.
Toa bedaoa ta tipul lolod
ta nakado gid ga tiuot
kemi. Be eine mao.'

28-29 "Tota nakim gimi
aoatai, ato kemi ngan Deo
ibabada panua mulian,
eine labone ila pagid alu
padengada toa Iuda ad mao.
Ta gid ga tilongo."†

30 Be ngan rai dodol rua,
Paulus imamado ngan luma
toa tilongean pan oa, ta
iuolol ga ila pan luma itama
ngan ele madonga. Be
itin igelgel ngan badanga
sapadua tinam pan.

---

* **28:22:** PA 24.14 * **28:26:** Ais 6.9-10 † **28:28-29:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik tigalbatan posanga ngan lain toa ne ga bedane: 29 *Paulus ikeo bedane ga kus ta gid Iuda tilalala ga tila be aoad isokangai kapei pol ngan gid.*

31 Ei ipapaola posanga
ngan madonga Deo ibageai
ga ipapaoatai gid ngan
Maron Iesus Kristus. Ei
ikakado posanga be imataud
mao, ga eaba eta ipakala ei
mao pade.

Paulus ele laulau ila pagid Rom

Paulus ikado posanga pamatuanga aea ila pagid Rom

1 *Gau Paulus, paeaeanga
ton Iesus Kristus. Ei ibaba
gau ta idol gau ga naot eaba
ato aea ngan paolanga ato
kemi ton Deo.
2 *Deo ikado posanga tau-
taunga mugaeai tau ngan ato
kemi toa ne, ta ele panua toa
tibada iaoa, tibode ga idae
ngan laulau tutui ei ton.
3 Ato kemi toa ne, eine
iposa ngan Inat toa iuot ngan
iaoa kelede pan Devit.
4 Be ngan ado toaiua Deo
ipei ei mulian ngan ele
matenga, ngan Itautau Tutui
iura, ipasolan gita mambe
Iesus Kristus ada Maron, ei
Deo Inat.
5 *Ei ilolo marum tau ngan
gai, ta aot ele panua ato aea.
Be ngan ei ieda, gai ababa gid
panua ngan alu toa ngada ne
tanoeai ta lolod matua ngan
ei ga tilongo ilinge.
6 Be gimi pade alongo ba-
banga ton Iesus Kristus ta aot
ele panua.
7 *Nabode laulau toa ne ga
ila pagimi panua Rom ami.
Deo ikim gimi ga ibaba gimi
ta idol ele ul ngan gimi.

Kemi ngan Deo Tamada ga
Maron Iesus Kristus, gisirua
led kadonga lolo marum aea
ga lolo tarui aea idio pagimi.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Tuanga Rom

Paulus ilolo ikim ngan geranga gid Rom

8 Mugaeai ngan leg
posanga padengada pagimi,
naoangga nakado posanga
kemi ga ila pan ag Deo ngan
gimi ngan Iesus Kristus ieda,
ngansa lolomi matua ngan
ei, ta panua toa ngada ne
tanoeai tipakuru ngan gimi.
9 Be Deo iuatai mambe gau
urag pakpakia ngan kadonga
ele naurata ngan paolanga
ato kemi ngan Inat, ta ei pade
irangrang ngan ipamatua leg
posanga ga bedane: Gau
somisomi matag nanan gimi
10 *ngan leg raring. Ta
nabetabeta Deo ngan ilolo
kelede ta isaoa leg edap ngan
langa pagimi.
11 Ngansa lolog ikim tau
ngan geranga gimi. Toa be-
daoa ta narangrang ngan na-
paore tenainga eta inam pan
Itautau Tutui ga ila pagimi
ngan luanga gimi ta amadid
matua.
12 Ta oangga bedaoa, eine
gitaingada tapamatua ngan
loloda, ta lemi kadonga lolo
matua aea ga ilua gau, ga gau

* **1:1:** PA 9.15 * **1:2:** Ro 16.25-26 * **1:5:** PA 26.16-18, Gal 2.7-9 * **1:7:** Nam 6.25-26 * **1:10:** PA 19.21, Ro 15.23

leg kadonga lolo matua aea
ga ilua gimi.
13 *Be oaeoaeg, nakim
gimi aoatai kemi ga bedane:
Mugaeai ga inam, narau
posanga pabusa ngan langa
pagimi, be irangrang ngan
labone, danga padengada
ipakala gau. Naoangga nala
pagimi ta irangrang ngan leg
naurata aea annga iuot rabu
ngan gimi, lalaede mambe
iuot ngan gid alu padengada.
14 Deo idol naurata pagau,
ta gau manta nalualua gid
panua Grik ad ga gid panua
Grik ad mao pade, ga gid
panua oatainga ad ga gid
panua buobuonga ad pade.
15 Ngan ipu toaine lolog
ikim tau ngan paolanga ato
kemi ga ila pagimi Rom pade.

Deo iura ienono ngan ele ato kemi

16 *Nakeo bedane ngansa
maeamaea gau ngan ato
kemi toa ne mao. Ngansa
Deo iura ienono ngan ele
ato kemi ta ibada mulian
sapadua lolod matua ngan.
Ato kemi toa ne ila pagid
Iuda mugaeai ga gid panua
ngan alu padengada pade.
17 *Ngansa ngan ele ato
kemi, Deo ipasolan gita ngan
edap ngan otnga tutui imatai
ngan loloda matua. Be edap
eta pade ienono ngan ot-
nga tutui Deo imatai mao.
Eine ngan leda kadonga lolo
matua aea kekelen. Eine
lalaede mambe posanga ti-
bode mugaeai ga bedane,
"Gid panua tututui ga timado
kemi ngan led kadonga lolo
matua aea."

Deo ipasolan ele kadonga lolo bake aea ga iuot masaeai

18 Be ngan gid panua toa
tikado kadonga papaeamao
imata ede ga ede, Deo toa
imamado buburiai ipasolan
ele kadonga lolo bake aea
ga iuot masaeai. Ngan led
kadonga papaeamao toa ne,
tipakala panua padengada ta
irangrang ngan tiuatai ngan
posanga tautaunga mao.
19 *Be oatainga kemikemi
ngan Deo ienono masaeai,
ngansa Deo ipasolan gid
panua ngan ga kus.
20 *Tautaunga Deo ele
kadonga edengada ienono
mumulnga, be ngan danga
toa ngada ne led otnga ga
irangrang ngan pataute ne,
Deo ipasolan gid mambe
ei kekelen Deo matua soke
tau somisomi ga ilalala ga
ila. Tigera ibage imul ngan
danga toa ngada ne ikado
ga iuot, ta tirangrang ngan
tiuatai ngan ei. Toa bedaoa
ta tirangrang ngan tikarara
gid mao.
21 *Tiuatai ngan Deo, be
tisoa ieda mao ga tiposa kemi
eta ga ila pan mao pade.
Tota laborad irangrang ngan
ibada danga eta mao, ta led
oatainga iuot buobuonga ga
timamado dodom.

* **1:13:** PA 19.21 * **1:16:** Mk 8.38, PA 13.46, 1Ko 1.18-24 * **1:17:** Hab 2.4, Ro 3.21-22 * **1:19:** PA 14.15-17, 17.24-28 * **1:20:** Jop 12.7-9, Sng 19.1 * **1:21:** Ep 4.17-18 * **1:22:** Jer 10.14, 1Ko 1.20

22 *Tiparim ngan gid mu-
lian ta tikeo ga led oatainga
kapei, be tautaunga lolod
ibuobuo.
23 *Kadonga ngan soanga
Deo ieda toa imamado
somisomi, eine titnan ga
idio, be tikado gid namer
inasi gid danga tanoeai ad
anunud. Gid danga toa ne
ienono somisomi mao. Eine
gid danga mambe eababa
ga man ga mota ga paria ga
masilau toa aed pange.

Gid panua tikakado kadonga papaeamao imata ede ga ede

24 Tota Deo ilongean gid
ta led kimnga papaeamao
idada gid ta tikado ga lolod
aea muk. Ta tikado kadonga
papaeamao ngan tinid pol
ngan gid, ta edad iuot paea-
mao.
25 Be gid tipakongge Deo
ele posanga tautaunga ga
ila mambe pakakanga. Ta
tikado raring ngan soanga
gid danga sisid edad toa Deo
ikado ga iuot ta tibokoboko
gadio ngan gid. Be ada Dol-
nga toa gita manta tasoa ieda
somisomi ga ila, eine tirar-
ing eta ga ila pan mao. Be
ei kekelen ieda kapei. Eine
tautaunga.
26 Ngan ipu toaine, Deo
ilongean gid ta led kimnga
papaeamao tinid aea idada
gid ta tikado kadonga pa-
paeamao imata ede ga ede,
ta tikado ga edad iuot paea-
mao. Be led taine titnan gid
kadonga kemikemi oainga
aea ga idio, ta tila tinasi gid
kadonga itutui mao.
27 *Ngan kadonga toa
bedaoa gid arangaranga
pade titnan kadonga tutui
oainga aea toman led taine
ga idio, be lolod buk ga idae
ngan kadonga papaeamao
pol ngan gid mulian. Gid
arangaranga toman ngan
arangaranga padengada
tikakado kadonga maea-
maea aea. Ta tibada kolinga
paeamao ngan gid mulian,
tutui ngan led kadonga
buobuonga aea.
28 Be tiuangga oatainga
ngan Deo eine danga
sapaean ta titnan ga idio.
Tota Deo ilongean led
oatainga ila paeamao, ta led
oatainga paeamao toa ne
idada gid ta tila tikado gid
kadonga itutui mao.
29 Be gid kadonga papaea-
mao imata ede ga ede ga gid
ne iuon lolodeai: kadonga
itutui mao, ga mogal buda,
ga kadonga kemi mao, ga
mata eanean, ga pamatenga,
ga ariapolpol, ga posanga
pakakanga, ga kadonga lolo
paeamao aea, ga posanga
paeamao ngan oaeoaed,
30 ga tipaeabu ngan
oaeoaed edad, ga timan Deo
aea isat, ga tipaieiei panua
padengada, ga tiparim ngan
gid mulian, ga tisoasoa
edad mulian, ga tipapot gid
kadonga papaeamao imata
ede ga ede, ga tilongolongo
tnad ga tamad linged mao,
31 ga laborad ibada danga

* **1:23:** Lo 4.15-19, Sng 106.20 * **1:27:** Wkp 18.22, 20.13, 1Ko 6.9

eta mao, ga tinasi led
posanga tautaunga mao, ga
led kadonga kimnga aea eta
mao, ga lolod isat eta ngan
panua padengada mao.
32 Be gid tiuatai ngan
Deo ele apu, ta tiuatai
mambe apu ikeo ga sapadua
tikakado bedane manta
timate, be mao. Gid tilasu
nasinga gid kadonga toa
ne. Tikado bedane kekelen
mao, be sapadua tinasi edap
lalaede toa bedaoa, eine
tipakuru ngan gid.

2

Deo inasi kadonga tutui ngan patutuinga gid panua ad posanga

1 *Be eao eaba sai toa
sol gid panua padengada
ngan posanga, eao kado
ga lem idil paeamao iuot
masaeai, ngansa eao kakado
gid kadonga lalaede mambe
gid pade, ta irangrang ngan
eao karara go mao.
2 Gita taoatai, Deo ele
kadonga ngan pamadidnga
gid panua ngan led kadonga
toa bedane eine tutui.
3 Be oangga eao sol panua
padengada ngan posanga, be
lem kadonga lalaede mambe
gid pade, eine paeamao. Eao
eaba tanoeai am, be eao
oangga Deo ga irangrang
ngan ipamadid go ngan
posanga mao?
4 *Madongan? Deo ilolo
marum ngan eao ga isanga
go mole tau, ga ikoli lem
kadonga papaeamao man-
manae mao. Be eao oangga
kadonga toa ne eine danga
sapaean? Deo iuangga ele
kadonga lolo marum aea ga
idada go ta eao pul lem
kadonga. Be eao oatai mao?
5 Be mao. Eao tangam bal-
bal tau ta tinim ngan pulnga
lolom mao. Ta ngan kadonga
toa ne, eao laelae am mu-
lian ngan am kolinga paea-
mao ngan ado toa Deo ele
kadonga lolo bake aea iuot
masaeai. Ngan ado toaiua, ei
ga ipasolan ele kadonga tutui
ngan kolinga gid panua led
kadonga.
6 *"Deo ga ikoli gid panua
kelede kelede led kadonga,
ta inasi tutui ngan saoa
kadonga tikakado."
7 Panua edengada
timarum tau ngan nasinga
kadonga kemikemi ta tiloilo
edap ngan geranga ele
taranga ga ngan Deo ipakuru
ngan gid. Gid panua toa be-
dane, Deo ga ibada madonga
kemi somisomi aea pagid.
8 *Be panua padengada
matad ngan gid mulian, ta
tipul murid ngan posanga
tautaunga ga tinasi kadonga
papaeamao. Eine Deo ga
ilolo bake ngan gid kapei tau.
9 Kadonga kulupu tau ga
ieieinga kapei ga iuot ngan
sapadua tikakado kadonga
papaeamao. Eine ga iuot
ngan gid Iuda mugaeai ga
ngan gid alu padengada
pade.

* **2:1:** Mt 7.1-2, Ins 8.7 * **2:4:** Ep 1.7, 2Pe 3.15 * **2:6:** Sng 62.12, Snd 24.12, Mt 16.27, 2Ko 5.10 * **2:8:** 2Te 1.8

10 Be gid panua toa tinas-
nasi kadonga kemikemi,
Deo ga ipasolan ele taranga
pagid, ga ipakuru ngan gid,
ga ipatarui lolod pade. Eine
ga iuot bedane ngan gid Iuda
mugaeai ga ngan gid alu
padengada pade.
11 Ngansa Deo ikado
kadonga bagbage kelede
mao ga mao tau.

12 Ngansa sapadua tiuatai
ngan apu mao, be tikado
kadonga sat, goibe led apu
mao be tiduaea. Be sapadua
timado gadio ngan apu ga
tikado kadonga sat, eine Deo
ga inasi apu aea posanga ta
ipanas gid.
13 Ngansa panua toa
tilongo sapaean apu aea
posanga, irangrang ngan
tiuot tutui Deo imatai mao.
Be panua toa tinasnasi apu,
Deo ga iuato gid kekelegid
panua tututui.
14 *Tautaunga gid panua
Iuda ad mao tiuatai ngan
apu mao, be oangga lolod
ila ngan nasinga kadonga
kemikemi mambe apu ikeo
ngan, eine led kadonga
kemikemi toa ne iuot mambe
led apu.
15 Gid panua toa be-
dane tipasolan mambe
apu aea nasinga ienono
lolodeai. Ta lolodeai pade
tinaman mambe kadonga
toa tikakado eine tutui ta
ikarara gid ngan ado toa Deo
ipamadid gid ngan posanga.
Be pateatea led kadonga
padengada igalgal lolod.
16 Ngan ado toa Deo
ipamadid gid panua ngan
posanga, eine ga imata inasi
led kadonga mumulnga ga
saoa posanga mumulnga
ienono lolodeai. Naurata
toa ne ngan pamadidnga gid
panua ngan posanga, Deo
idol ga idae Iesus Kristus
ibageai, lalaede mambe leg
ato kemi ikeokeo ngan.

Gid Iuda tiuangga apu irangrang ngan ilua gid ta tiuot tutui Deo imatai

17 Be eao sai? Eaba Iuda
am, na? Eao eadi apu ton
Moses irangrang ngan ilua
go ta easal posanga toa Deo
ipamadid go ngan, na? Be
eao parim ngan go mulian ta
keo ga ot iaoa kelede ton Deo,
na?
18 Eao oatai ngan saoa
kadonga Deo ikim, ta eao
nanale ngan apu ta keo ga
eao rangrang ngan sio saoa
kadonga eine kemi ga kemi
tau, na?
19 Eao eadi go mulian
mambe eao rangrang ngan
pasolan edap pagid panua
matad susu, na? Eao keo
ga ot mambe taranga togid
panua timamado dodomeai,
na?
20 *Be ngan apu, eao
keo ga posanga tautaunga
ga oatainga toa ngada oa
ienono pago. Ta eao keo ga
ot eaba paoatainga aea togid
panua buobuonga ad, ta eao
oangga pananale gid gergeu
gereirei, na?

* **2:14:** PA 10.35 * **2:20:** 2Ti 3.5 * **2:21:** Mt 23.3-4

21 *Io, eao papaoatai panua
padengada, be ikamado
ga eao paoatai go mulian
mao? Eao somisomi keo
ga, “Irangrang ngan gimi
alublub mao.” Be eao pade
lublub, na?
22 Eao somisomi keo ga,
“Irangrang ngan gimi akado
arala ta apaeabu ngan
oaioainga mao.” Be eao kado
kadonga arala, na? Eao keo
ga gid deo pakakanga ad
namer eine danga paeamao
ga paeamao tau. Be eao
lublub danga raring aea
pagid namer ad lumaeai, na?
23 Eao parim ngan go mu-
lian ta keo ga oatai ngan Deo
ele apu. Be eao laputian
apu idil edengada, ta ngan
kadonga toa ne eao matam
ibiu Deo.
24 *Lem kadonga iuot
lalaede mambe Deo ele
laulau aea posanga ga
bedane, “Ngan lemi kadonga
papaeamao, gimi apaeabu
ngan Deo ieda rabu ngan gid
alu padengada.”

Palunga tautaunga eine saoa danga?

25 Eao am palunga ga ilua
go oangga eao nasi apu somi-
somi. Be oangga eao la-
putian apu idil etangada,
eao am palunga eine danga
sapaean. Ta eao ot lalaede
mambe eaba tipalu ei mao.
26 *Tota oangga eaba ede
ibada palunga mao, be
inasi tutui gid kadonga apu
ikeokeo ngan, eine ga Deo
igera ei mambe eaba ede
tipalu ei.
27 Tautaunga eao bada
palunga ga Deo ele apu
ienono pago, be oangga eao
laputian apu idil etangada,
eine eaba toa ibada palunga
mao ga isol go ngan posanga.
28 Ngansa oangga sai iman
eaba Iuda aea ngan ieda
kekelen, eine eaba Iuda aea
tautaunga mao. Ga pade,
palunga eine danga tinida
aea kekelen mao.
29 *Be eaba iman Iuda aea
tautaunga ga ibada palunga
tautaunga oangga Itautau
Tutui ipul ei ga iuot toa
bedaoa iloleai. Goibe itin
madongan. Eaba toa bedane,
ieda kapei iuot ngan gid
eababa led pakurunga mao,
be ieda kapei ngansa Deo
ipakuru ngan ei.

3

*Deo ele posanga tau-
taunga irangrang ngan itap
mao*

1 Tota oangga gai panua
Iuda amai ga abada palunga,
danga toa rua ne ilua gai
madongan?
2 Oangga gai panua Iuda
amai ga abada palunga, eine
kemi tau ngan gai! Ngansa
danga kapei ede ga bedane:
Deo idol gai Iuda ta amariala
ngan ele laulau aea posanga.
3 Be oangga gid Iuda
edengada lolod matua ngan
Deo ele posanga mao, eine
madongan? Oangga lolod

* **2:24:** Ais 52.5, Ese 36.22 * **2:26:** Gal 5.6 * **2:29:** Lo 30.6, Kol 2.11 * **3:4:** Sng 51.4

matua mao, eine ga Deo ele
posanga tautaunga itap na?
4 *Mao tau! Goibe panua
toa ngada ne timan panua
pakakanga ad, be Deo
kekelen inasi ele posanga
tautaunga somisomi. Eine
lalaede mambe Deo ele
laulau aea posanga ga
bedane,

"Deo, posanga toa eao pa-
madid gau ngan eine
tautaunga.
Ta oangga panua tiselele
lem kadonga ngan
pamadidnga gau, eao
ga easal gid ngan
posanga."

5-6 Be oangga gita leda
kadonga sasat ikado ga
Deo ele kadonga tutui iuot
masaeai tau, eine ga takeo
mado? Oangga Deo ipanas
gita ngan leda kadonga
sasat, eine ele kadonga toa
ne itutui mao na? Mao
tau! Deo ele kadonga itutui.
(Betanga toa ne inasi gid
eababa led buobuonga.)
Oangga Deo inasi kadonga
tutui somisomi mao, eine ga
irangrang ngan ipamadid gid
panua toa ngada ne tanoeai
ngan posanga madongan?
7 Be eaba eta ga iselele
posanga toa ne ta ikeo
ga, "Oangga leg posanga
pakakanga ikado ga Deo
ele posanga tautaunga iuot
masaeai tau ga ieda iuot
kapei, ikamado ga ipanas
gau mambe eaba kadonga
sat aea?"
8 Posanga sakirkir toa ne
eine lalaede mambe posanga
sakirkir ede pade ga bedane,
"Goibe, takado kadonga pa-
paeamao, ta ngan edap toa
ne, kadonga kemikemi ga
iuot." Panua edengada tise-
lele gai sapaean ta tikeo ga
gai apapaoatai gid panua toa
bedaoa. Be eine mao. Gid
panua toa bedaoa, Deo ga
ipanas gid tutui ngan led
kadonga.

*Eaba eta inasi kadonga tu-
tui mao*

9 *Tota takeo mado? Iran-
grang ngan takeo ga gai Iuda
aeasal panua padengada?
Mao tau! Patautene tapa-
solan mambe kadonga sat
ibul panua toa ngada ne, gai
Iuda ga gid alu padengada
pade.
10 *Eine lalaede mambe
Deo ele posanga ga bedane,

"Eaba eta ele kadonga tutui
mao ga mao tau.
11 Eaba eta ele oatainga
kemi mao.
Be eaba eta iloilo Deo
mao pade.
12 Gid toa ngada oa tipul
murid ngan Deo ta
tiuot paeamao.
Eaba eta ngan gid ikado
kadonga kemi mao ga
mao tau."

13 *"Aoad mambe denga iaoa
ikakai,
ta led posanga mambe
oadoad paeamao iuo-
tot.

* **3:9:** Ro 1.18–2.24, 3.23 * **3:10:** Sng 14.1-3, 53.1-3, Sav 7.20 * **3:13:** Sng 5.9, 140.3

Somisomi tipakaka.”

“Led posanga paeamao
eine mambe mota
paeamao imau.”

14 *“Somisomi tikakado
posanga paeamao
ngan panua paden-
gada.”

15 *“Gid manmanae tau ngan
raunga eaba ede pade
ga imate.
16 Tilalala alele ta
tipaeabu ngan panua
led madonga, ta led
madonga oanaoana
tau.
17 Tiuatai ngan edap lolo
tarui aea mao.”

18 *“Timataud Deo mao
ga mao tau.”

19 Be gita taoatai mambe saoa posanga ienono ngan apu, eine ila pagid panua toa timamado gadio ngan apu. Toa bedaoa ta eaba eta irangrang ngan ikarara ei mulian mao. Be panua toa ngada ne tanoeai led idil paeamao Deo imatai ta irangrang ngan tibada panasnga.

20 *Toa bedaoa ta eaba eta irangrang ngan iuot tutui Deo imatai ngan apu aea nasinga mao. Be apu ilua gita ta tagera kadonga sat ienono masaeai.

Eaba sai ilolo matua ngan Kristus, Deo iuato ei eaba tutui

21 Be labone Deo ikado edap ede ga iuot masaeai ngan otnga tutui imatai. Edap toa ne eine ngan nasinga apu mao, be eine edap ede pade. Deo ele apu ga gid panua tibada iaoa mugaeai tikeokeo ngan edap toa ne.

22 *Edap toa ne ngan otnga tutui Deo imatai, eine iuot ngan leda kadonga lolo matua aea ngan Iesus Kristus. Tota sapadua lolod matua ngan Iesus Kristus, Deo iuato gid panua tututui. Deo ikado edap eta ngan gid Iuda ga edap ede pade ngan gid alu padengada mao. Panua toa ngada ne manta tinasi edap toa kelede ne.

23 Ngansa panua toa ngada ne tikado kadonga sat, ta tisapir ngan madonga kemi toa Deo ele tarangai.

24 *Be ngan Deo ele kadonga lolo marum aea, ei isula Iesus Kristus ngan polanga gita ta tatnan leda madonga paeamao. Be otnga tutui Deo imatai iuot ngan gita leda naurata mao. Deo ibada sapaean pagita ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus.

25 Deo ipasolan gita mambe Iesus ele matenga iman edap ngan leda kadonga sasat aea samumnga, ta Deo ilolo itarui mulian ngan gita. Ta ikeo ga sapadua lolod matua mambe Iesus ising iman led kadonga sat aea samumnga,

* **3:14:** Sng 10.7 * **3:15:** Ais 59.7-8 * **3:18:** Sng 36.1 * **3:20:** Sng 143.2, Ro 7.7, Gal 2.16 * **3:22:** Gal 2.16 * **3:24:** Ro 5.1

eine tiuot tutui imatai. Deo
ikado toa bedane ngansa
iuangga ipasolan mambe
ei eaba tutui, be mugaeai
ngan Kristus ele matenga, ei
ikoli manmanae panua led
kadonga sasat mao.
26 Ele kadonga bedane ipa-
solan gita labone ngan ele
kadonga tutui. Toa bedaoa ta
tagera mambe ei eaba tutui
tau, ga ei eaba toa ikado gid
panua ga tiuot tutui imatai.
Be ei ikado bedane ngan
sapadua lolod matua ngan
Iesus.
27 Tota irangrang ngan
taparim ngan gita mulian
na? Mao tau! Ikamado ga
taparim ngan gita mulian
mao? Oangga tanasnasi
apu, ikamado ga taparim
ngan gita mulian mao? Eine
ngansa gita takado naurata
eta ngan otnga tutui Deo
imatai mao, be taot tutui
ngansa loloda matua ngan
ei.
28 Ngansa gita taoatai,
panua tiuot tutui Deo imatai
oangga lolod matua ngan ei,
be eine ngan nasinga apu
mao.
29 *Madongan? Deo ei
Deo togid Iuda kekelegid, be
togid alu padengada mao,
na? Mao. Ei Deo togid alu
padengada pade.
30 *Toa bedaoa ta Deo toa
kelede ne ga igera kadonga
lolo matua aea togid panua
tibada palunga ga togid
panua toa tibada palunga
mao, ta ikeo ga gid iaoa toa
rua ne tiuot tutui imatai
oangga lolod matua ngan ei.
31 *Tota oangga takeo ga
kadonga lolo matua aea eine
danga kapei, eine takado
mado ngan Deo ele apu?
Eine iduaea na? Mao tau! Be
gita tapasolan mambe apu
aea posanga eine tautaunga.

4

Deo iuato Abraam eaba tutui ngansa ilolo matua ngan ei

1 Tota takeo mado ngan
gai Iuda tibumai Abraam?
Ei eaba tanoeai aea mambe
gita, be inasi edap isaoa ta
iuot tutui Deo imatai?
2 Oangga iuot tutui Deo
imatai ngan ei ele naurata,
ei ga irangrang ngan iparim
ngan ei mulian panua
matadeai. Be irangrang
ngan iparim ngan ei mulian
toa Deo imatai mao.
3 *Deo ele laulau ikeo
mado? Ikeo ga bedane,
“Abraam ilolo matua ngan
Deo, ta ngan ipu toaine Deo
irau posanga ngan ei ta iuato
ei eaba tutui.”
4 Be oangga eaba ikado
naurata ta tibada olnga pan,
olnga toa ibada ne taoato
tenainga mao. Eine tilasu ei
ngan saoa naurata ikakado.
5 Be oangga eaba ilolo
matua ngan Deo ta iuatai
mambe Deo irangrang ngan
ikado ga gid panua kadonga
sat ad tiuot tutui, goibe eaba
toa oa ikado naurata mao, be
Deo igera ele kadonga lolo
matua aea lalaede mambe
kadonga tutui.

* **3:29:** Ro 10.12 * **3:30:** Lo 6.4, Gal 3.20 * **3:31:** Mt 5.17 * **4:3:** OM 15.6, Gal 3.6

6 Devit pade ikado posanga
lalaede bedane. Ngansa ikeo
ngan tingelgel ton eaba sai
toa ikado naurata ngan ot-
nga tutui Deo imatai mao, be
Deo ilolo marum ngan ei ta
iuato ei eaba tutui. Ikeo ga
bedane,

7 *"Kemi tau ngan gid panua
toa Deo isamum led
kadonga sasat!
Ei imata nanan led idil
papaeamao mao.
8 Eaba sai toa Maron ikeo
ga ipanas ei ngan ele
kadonga sat mao,
eine ga itin igelgel kapei
tau."

9 Tingelgel toa ne eine
ngan gid panua toa tibada
palunga kekelegid, mao
ngan panua padengada?
Patautene takeo ga Deo igera
mambe Abraam ilolo matua
ngan ei, ta Deo irau posanga
ta iuato ei eaba tutui.
10 Be Abraam ele madonga
ngan ado toaiua madongan?
Deo iuato ei eaba tutui mu-
gaeai ngan ado toa ibada
palunga, mao muriai ngan?
Eine ibada palunga maitne,
be Deo iuato ei eaba tutui.
11 *Abraam ibada palunga
maitne, be ilolo matua ngan
Deo, ta Deo iuato ei eaba
tutui. Ta muriai Deo ikado
ga Abraam aea palunga iman
kilala ngan ele otnga tutui
Deo imatai. Toa bedaoa
ta gid panua tibada palunga
mao, be lolod matua ngan
Deo, Abraam iman gid tibud
pade. Ta Deo iuato gid pade
panua tututui.
12 Ga pade, gid panua toa
tibada palunga ga tilalala
ngan edap lolo matua
aea mambe Abraam, eine
Abraam iman gid tibud pade.
Tautaunga Abraam ibada
palunga maitne be ilolo
matua ngan Deo. Ta ngan
ipu toaine ei iman gid tibud
pade.

*Deo ele posanga tau-
taunga ila pagid panua toa
lolod matua ngan ei*

13 *Mugaeai Deo iposa
tautaunga pan Abraam
toman ngan itubtub mambe
ei ga ipan tibur toa ngada
ne tanoeai ga iman gid led.
Be ikamado ga Deo ikado
posanga tautaunga toa ne
pan Abraam? Eine ngansa
inasnasi apu na? Mao. Be
eine ngansa ilolo matua
ngan Deo, ta Deo iuato ei
eaba tutui.
14 *Gid danga toa Deo
iposa tautaunga pagita ngan,
eaba eta irangrang ngan
ibada ngan ele kadonga ngan
nasinga apu mao. Oangga
bedaoa, eine kadonga lolo
matua aea irangrang ngan
ilua gita mao, ga Deo ele
posanga tautaunga aea
annga eta mao pade.
15 *Ngansa oangga apu
ienono, gid panua ga titnan
apu idil edengada ta tikado
ga Deo ilolo bake. Be oangga
apu ienono mao, irangrang

* **4:7:** Sng 32.1-2 * **4:11:** OM 17.10-11 * **4:13:** OM 17.4-6, 22.17-18, Gal 3.29
* **4:14:** Gal 3.18 * **4:15:** Ro 3.20, 5.13

ngan kadonga ngan tnannga
apu iuot mao pade.

16 *Tota gid danga toa
Deo iposa tautaunga ngan,
eine tabada ngansa loloda
matua ngan ei. Toa bedaoa
ta inam pagita ngan Deo
ele kadonga lolo marum
aea. Tota taoatai tautaunga
mambe ei ga iparangrang
posanga toa oa pagid
Abraam itubtub toa ngada
oa. Eine ga iparangrang ga
ila pagid panua tinasnasi
apu kekelegid mao. Be ei
ga iparangrang ga ila pagid
panua sapadua lolod matua
ngan ei lalaede mambe
Abraam pade. Tota Abraam
iman gita toa ngada ne
tibuda.

17 *Eine lalaede mambe
posanga tibode ga idae ngan
Deo ele laulau ga bedane,
“Gau nakado ga eao ot gid
alu busa tibud.” Deo igera
Abraam mambe gita tibuda,
ngansa Abraam ilolo matua
ngan ei. Ei ilolo matua
mambe Deo irangrang ngan
ikado ga gid matemate tidae
mulian ga Deo irangrang
ngan iposa ngan gid danga
iuot maitne mambe danga
iuot tautaunga ga kus.

18 *Tautaunga, ngan ado
toaiua, imata mambe danga
toa Deo iposa tautaunga
pan Abraam ngan irangrang
ngan iuot mao, ngansa ei ele
gergeu eta mao. Be Abraam
ilolo matua ngan Deo ele
posanga. Toa bedaoa ta iuot
gid alu busa tibud mambe
Deo ele laulau iposa ngan ga
bedane, “Tibutibum ga tiuot
busa toa bedaoa.”

19 *Tautaunga Abraam
aea rai buno ede ngan ado
toaiua, ga itin imogougou
mambe ele matenga imata
boloma, ga Sara pade ei taine
lasi, be Abraam ele kadonga
lolo matua aea itap mao.

20 Deo iposa tautaunga pan
bedaoa, be Abraam ilolo ru-
angada mao. Ei ilolo matua
toa bedaoa ta ele kadonga
lolo matua aea ipamatua ei.
Ta ngan kadonga toa ne ei
isoa Deo ieda.

21 Ta ei iuatai kemi tau
mambe Deo irangrang ngan
ikado lalaede mambe iposa
tautaunga pan ngan.

22 *Tota Deo imata nanan
Abraam ele kadonga lolo
matua aea ta “irau posanga
ta iuato ei eaba tutui.”

23 Be posanga toa ne, “Deo
iuato ei eaba tutui,” eine ti-
bode ngan Abraam kekelen
mao.

24 Eine tibode ngan gita
pade. Gita loloda matua
ngan Deo toa ipei mulian
Iesus ada Maron ngan ele
matenga. Ta ngan ipu toaine
Deo iuato gita pade panua
tututui.

25 *Deo ilongean Iesus
ga imate ngan gita leda
kadonga sasat, be ipei ei
mulian ngan ele matenga
ngansa iuangga ikado ga gita
taot panua tututui.

* **4:16:** Gal 3.7 * **4:17:** OM 17.5 * **4:18:** OM 15.5 * **4:19:** OM 17.17 * **4:22:** OM 15.6 * **4:25:** Ais 53.4-5

5

Deo ilolo itarui ngan gita

1 Tota ada Maron Iesus
Kristus ikado gita ga loloda
itarui toman ngan Deo,
ngansa loloda matua ngan
ei, ta iuato gita panua tututui
ga kus.
2 Iesus isaoa edap ngan
gita ta tarangrang ngan
tadudunga ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea
toa ne, ngansa loloda matua
ngan ei. Ta labone ele
kadonga lolo marum aea ilua
gita ta tamadid matua. Ga
pade, taoatai kemi mambe
muriai Deo ga ibada gita
ga tala tamado kemi tau
ngan ele taranga. Ta labone
tinida igelgel kapei tau ta
tasangasanga danga toa ne.
3 *Be tinida igelgel ngan
danga toa ne kekelen mao.
Tinida igelgel pade ngan
ada kadonga kulupulupu.
Ngansa gita taoatai mambe
kadonga kulupulupu ilualua
gita ta tarangrang ngan
tamadid matua.
4 Ta leda kadonga ngan
madidnga matua ilualua
gita, ta Deo itin igelgel ngan
gita ngansa taeasal tobanga
imata ede ga ede. Ta oangga
taot panua bedane, eine
taoatai tautaunga mambe
Deo ga ikado kemi ngan gita,
ta tasangasanga ei.
5 Ngan leda sanganga
toa ne, taoatai kemi
mambe danga eta irangrang
ngan ipalakaukau Deo ele
kadonga kemi ngan gita ne
mao. Ngansa Deo ikim gita
kapei tau, ta ipaon loloda
ngan ele kadonga kimnga
aea toa ne. Kadonga kimnga
aea toa ne inam pagita ngan
Itautau Tutui toa Deo ibada
ga inam pagita.
6 Ngansa tutui ngan ado
toaiua gita urada ngan lu-
anga gita mulian mao, Kris-
tus imate ngan luanga gita
panua papaeamao.
7 Pakeledengada tagera
eaba ilongean ei mulian
ga imate ngan luanga eaba
tutui ede pade. Be kadonga
toa ne irangrang ngan iuot
somisomi mao. Be oangga
iuae toa ede pade oa eaba
kemi ga kemi tau, eine ga
ipamatua ilolo ta ilongean ei
mulian ga imate ngan luanga
ei, mao madongan?
8 *Be Deo ipasolan ele
kadonga kimnga aea ngan
gita ga bedane: Ngan ado
toaiua gita taman panua
kadonga sasat ada maitne,
Kristus imate ngan luanga
gita.
9 *Ta labone Iesus imate
ga ising itoki ngan samum-
nga leda kadonga sat, ta taot
panua tututui Deo imatai.
Tota gita taoatai kemi tau
mambe ei ga ibada gita mu-
lian ta tasapir ngan Deo ele
lolo bake.
10 Ngansa mugaeai gita
taman Deo aea miri ita-
matama, be Deo ilongean
Inat ga imate. Ta ngan
kadonga toa ne, ikado gita ga
loloda itarui toman ngan ei.

* **5:3:** Jms 1.2-3, 1Pe 1.5-7 * **5:8:** Ins 3.16, 1Io 4.10 * **5:9:** Ro 1.18, 2.5, Ep 2.3-5

Oangga loloda itarui toman
ngan ei bedane, gita taoatai
kemi tau mambe Iesus ele
daenga mulian ga ilua gita ta
Deo ibada gita mulian.
11 Danga toa ne tautaunga.
Be danga ede pade tau-
taunga ga bedane: Ada
Maron Iesus Kristus ikado
ga tinida igelgel ngan Deo,
ngansa labone tabada Deo
ele kadonga lolo tarui aea
inam pagita.

Adam ipaot matenga, be Iesus ipaot madonga kemi

12 *Tota gita taoatai, eaba
kelede ikado kadonga sat,
ta ngan kadonga toa ne,
kadonga sat iuot matamata
tanoeai. Be kadonga sat
ipaot matenga. Ta ngan
edap toa ne matenga ipae-
abu ngan panua toa ngada
ne, ngansa panua toa ngada
ne tikado kadonga sat.
13 *Ngansa apu iuot
maitne, be kadonga sat
ienono motean tanoeai. Be
oangga apu ienono mao, Deo
isol eaba eta ngan tnannga
apu mao.
14 Be ngan ado toaiua
Adam imamado ga ila iran-
grang ngan Moses, matenga
iuot mambe madidnga
paeamao ede ta ipapaeabu
ngan gid panua. Goibe
tikado kadonga sat eta ngan
tnannga apu mambe Adam
mao, be matenga ipapaeabu
ngan gid. Ta Adam iuot
mambe oanenga itna ngan
eaba toa ga inam muriai.
15 Be Deo ele kadonga
lolo marum aea eine lalaede
mambe Adam ele kadonga
sat mao. Ngansa eaba
toa kelede oa ele kadonga
sat ikado ga panua busa
timate. Be Deo ele kadonga
lolo marum aea ga ele
tenainga toa inam pagita
ngan eaba toa ede pade oa
Iesus Kristus, eine iuasasa ga
ila pagid panua busa ga iasal
matenga.
16 Ga pade, annga iuot
ngan eaba toa kelede oa ele
kadonga sat eine lalaede
mambe annga iuot ngan
Deo ele kadonga lolo marum
aea mao. Ngansa eaba oa
ele kadonga sat toa kelede
oa ikado ga Deo ipamadid
gid panua ngan posanga
ta iuangga ipanas gid. Be
annga iuot ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea
eine ga bedane: Panua busa
tikado kadonga sasat, be
Deo ikado gid ga tiuot tutui
imatai mambe ele tenainga
ila pagid.
17 Ngansa eaba toa kelede
oa ele kadonga sat ikado
ga matenga iuot mambe
madidnga paeamao ta ipae-
abu ngan panua busa. Be
sapadua toa tibada Deo ele
kadonga lolo marum aea
mambe tenainga ila pagid,
eine tiuot tutui Deo imatai
ta gid mambe madidnga
kapeipei timamado somi-
somi ga ilalala ga ila ngan
eaba toa ede pade oa Iesus
Kristus iura.
18 *Tota matada nanan

* **5:12:** OM 3.6, Ro 6.23 * **5:13:** Ro 4.15 * **5:18:** 1Ko 15.22

kemi danga ga oaine: Eaba
toa oa ele kadonga sat kelede
ikado ga Deo iuangga ipanas
gita toa ngada ne. Ta lalaede
toa bedaoa, eaba ede pade
ele kadonga tutui kelede
ikado ga panua busa tiuot
tutui Deo imatai ga tibada
madonga kemi.

19 *Ngansa eaba toa kelede
oa itin ngan longonga Deo
ilinge mao. Ta ngan ipu
toaine panua busa tiuot
panua kadonga sasat ad. Ta
lalaede toa bedaoa, eaba ede
pade inasi Deo ilinge kemi, ta
ngan ipu toaine panua busa
ga tiuot panua tututui.

20 Ngan ado toaiua gid
panua tikakado kadonga
sasat, Deo ibada ele apu
ga ila pagid, ngansa
iuangga ipasolan mambe led
kadonga sasat eine danga
paeamao ga paeamao tau.
Tautaunga led kadonga sasat
ilalala ga idae kapei, be Deo
ele kadonga lolo marum aea
iasal kadonga sat toa oa ta
idae ga ila kapei tau.

21 *Ikado bedane ngansa
iuangga iasal kadonga sat.
Ngansa kadonga sat ipaot
matenga ta iuot mambe ma-
didnga kapei ede ipapaeabu
ngan gid panua. Be lalaede
toa bedaoa, Deo ele kadonga
lolo marum aea iuot mambe
madidnga kapei ta ikado ga
panua busa tiuot panua tutu-
tui ta tibada madonga kemi
somisomi ngan ada Maron
Iesus Kristus ele naurata.

6

*Gita tamate ga tadae mu-
lian toman ngan Kristus*

1 Tota takeo mado? Kado
panua edengada tikeo ga,
“Goibe takado kadonga sat,
ta ngan edap toa ne Deo
ele kadonga lolo marum aea
idae ga ila kapei.”

2 Irangrang ngan takeo be-
daoa mao ga mao tau! Gita
mambe panua timate ta iran-
grang ngan takado kadonga
sat pade mao. Toa be-
daoa ta tanasi kadonga sasat
ngan leda madonga labone
madongan?

3 *Be sapadua tilup toman
ngan Iesus Kristus ga tibada
paliliunga, eine tilup toman
ngan ei ngan ele matenga. Be
gimi aoatai mao?

4 *Ngan ada paliliunga toa
ne, talup toman ngan Kris-
tus ngan ele matenga ga aea
taiannga. Deo ikado toa be-
daoa ngansa iuangga talup
toman ngan Kristus ngan ele
daenga mulian pade. Ele
daenga mulian toa ne iuot
ngan Deo Tamada iura kapei
toa tasoasoa ieda ngan. Toa
bedaoa ta gita pade tadae
mulian ta tabada madonga
pau.

*Kadonga sat iman ada ma-
didnga pade mao*

5 Ngansa oangga talup
toman ngan Kristus ngan ele
matenga toa bedaoa, eine
taoatai kemi mambe gita ga
talup toman ngan ei ngan ele
daenga mulian pade.

* **5:19:** Ais 53.11 * **5:21:** Ro 6.23 * **6:3:** Gal 3.27 * **6:4:** Kol 2.12 * **6:6:** Gal 5.24

6 *Gita taoatai, loloda mu-
gaeai aea eine imate ngan
abei tabala toman ngan Kris-
tus. Toa bedaoa ta tinida
toa iuangga ikado kadonga
sasat somisomi, eine iura eta
ngan kadonga sat pade mao.
Tota irangrang ngan taman
paeaeanga ngan kadonga sat
pade mao.
7 Ngansa eaba sai toa imate
toman ngan Kristus, eine
iuot tutui ga kus, ta ele
kadonga sat ienono pade
mao.
8 Ta oangga tamate toman
ngan Kristus, eine loloda
matua ga taoatai kemi
mambe gita ga tadae mulian
toman ngan ei pade.
9 Gita taoatai, Kristus idae
mulian ngan ele matenga,
tota irangrang ngan imate
pade mao. Matenga iura eta
ngan iasal ei pade mao.
10 Ngansa ei imate
pakelede. Ta ngan kadonga
toa ne, ei ipaeabu ngan
kadonga sat ele naurata.
Be labone imata bibita ta
imamado ngan kadonga Deo
ele naurata.
11 *Tota gimi pade manta
agera gimi mulian mambe
amate ga kus, ta irangrang
ngan akado naurata ngan
kadonga sasat pade mao. Ga
pade, manta agera gimi mu-
lian mambe gimi alup toman
ngan Iesus Kristus ta labone
amamado ngan kadonga Deo
ele naurata.
12 *Tota ngan lemi
madonga tanoeai, irangrang
ngan alongean kadonga
sasat ga iman ami madidnga
mao. Ngan kado ta kadonga
sat idada gimi ta anasnasi
kimnga papaeamao tinida
aea.
13 *Ga pade, irangrang
ngan alongean tinimi idanga
kelede kelede ga iman
kadonga sasat aea mao. Be
manta alongean gimi mulian
ga ala pan Deo, ngansa ei ipei
gimi mulian ngan matenga.
Ta alongean tinimi idanga
kelede kelede ga ila pan Deo
ngan nasinga kadonga tutui.
14 *Akado bedane ngansa
kadonga sat irangrang ngan
iman ami madidnga pade
mao. Ngansa gimi amamado
gadio ngan apu mao, be gimi
amamado gadio ngan Deo
ele kadonga lolo marum aea.

*Gita taman paeaeanga
ngan kadonga tutui*

15 Tota takado mado? Gita
tamado gadio ngan apu mao,
be ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea. Ta ngan
ipu toaine irangrang ngan
takado kadonga sat, mao
madongan? Mao ga mao tau!
16 *Oangga alongean gimi
ga aot paeaeanga ton eaba
ede, eine gimi ga anasi eaba
toa oa ilinge. Be gimi aoatai
mao? Tota oangga aboko ga-
dio ngan kadonga sasat, eine
gimi ga amate. Be oangga
aboko gadio ngan Deo ga
anasi ei ilinge, eine ga aot
panua tututui.

* **6:11:** 2Ko 5.15, Gal 2.19 * **6:12:** OM 4.7 * **6:13:** Ro 12.1 * **6:14:** 1Io 3.6
* **6:16:** Ins 8.34, 2Pe 2.19

17 Be taposa kemi ga ila
pan Deo, ngansa mugaeai
gimi aman paeaeanga ngan
kadonga sat, be labone gimi
anasi kemi Deo ele posanga
toa tipaoatai gimi ngan.
18 Mugaeai kadonga sat
iaud gimi, be Deo ipola gimi
ta atnan kadonga sasat, ta
labone aman paeaeanga
ngan kadonga tutui.
19 Gau nakado leg posanga
toa ne ga iuot masaeai
ngansa laborami ibabada
posanga manmanae mao.
Mugaeai gimi alongean
tinimi idanga kelede kelede
ga iman paeaeanga ngan
gid kadonga papaeamao toa
ikado ga lolomi aea muk.
Ta kadonga toa ne ikado ga
gimi atnan Deo ele apu. Be
labone gimi manta alongean
tinimi idanga kelede kelede
ga iman paeaeanga ngan
kadonga tutui. Ta kadonga
toa ne ipasolan mambe Deo
ele ul ienono ngan gimi.
20 Ngan ado toaiua gimi
aman paeaeanga ngan
kadonga sasat, gimi ama-
mado gadio ngan kadonga
tutui mao ga mao.
21 Be saoa annga kemi
iuot ngan gid kadonga toa
labone maeamaea gimi
ngan? Ngansa gid kadonga
toa oa ikado ga gimi aduaea
ngan matenga*.
22 Mugaeai kadonga sat
iaud gimi, be labone Deo
ipola gimi ta atnan kadonga
sasat, be aman Deo ele
paeaeanga. Ta annga kemi
iuot ngan kadonga toa
ne eine ga bedane: Gimi
apasolan mambe Deo ele ul
ienono ngan gimi ta abada
madonga kemi somisomi ga
ilalala ga ila.
23 *Ngansa kadonga sasat
aea kolinga ila pagimi
eine matenga. Be Deo ele
tenainga ila pagimi eine
madonga kemi somisomi ga
ilalala ga ila. Tenainga toa
ne inam pagita ngan leda
lupnga toman ngan Iesus
Kristus ada Maron.

7

Apu ton Moses eine kemi, be ilua gita mao

1 Oaeoaeg, gimi aoatai
ngan Deo ele apu, ta nakado
posanga toa ne ila pagimi.
Gid panua timamado gadio
ngan apu ngan led madonga
tanoeai kekelen. Be oangga
timate, eine mao. Be gimi
aoatai mao?
2 Oangga taine oainga
iadaoa imata bibita maitne,
eine apu oainga aea ipakala
ei ta imado toman ngan
iadaoa kekelen. Be oangga
iadaoa toa oa imate, apu
oainga aea ipakala ei pade
mao.
3 Tota oangga iadaoa imata
bibita maitne, be taine toa
oa ilup toman ngan eaba ede
pade, eine tikeo ga taine toa
oa ikado kadonga arala. Be
oangga iadaoa imate, eine
apu toa oa ipakala ei mao.
Tautaunga iuai eaba pau, be

* **6:21:** *Matenga toa Paulus ikeo ngan, eine madonga somisomi aea ngan dinga imperno.* * **6:23:** Ro 5.12,15

ele kadonga toa ne eine arala
mao.
4 *Tota oaeoaeg, gimi pade
amate toman ngan Kristus.
Ta labone gimi amamado
gadio ngan apu pade mao.
Deo ikado bedane ngansa
iuangga gimi alup toman
ngan eaba toa idae mulian
ngan ele matenga. Toa
bedaoa ta gimi arangrang
ngan apapot gid kadonga
kemikemi mambe Deo ikim.
5 Ngansa ngan ado toaiua
gid kimnga papaeamao
tinida aea idada gita maitne,
apu ikado ga loloda buk
ngan kadonga sasat. Ta
gid kimnga papaeamao
toa ne ibokoboko matua
gadudunga ngan tinida.
Ta kadonga toa ne ipaot
matenga.
6 *Be gimi amate ga kus
ta atnan apu toa mugaeai
iaud gimi. Ta labone naurata
toa gimi akakado, eine ngan
nasinga apu aea posanga
toa ienono laulauiai mao,
be eine ngan nasinga gid
kadonga papau toa Itautau
Tutui ipapot lolomiai.

Deo ele apu ipasolan gita ngan leda kadonga sasat

7 *Oangga apu ikado ga
loloda buk ga buk ngan
kadonga sasat, eine takeo
mado? Eine apu iman
danga paeamao mambe
kadonga sat na? Mao tau!
Oangga apu ienono mao,
eine irangrang ngan naoatai
mambe kadonga sat eine
saoa danga mao. Apu ikeo
ga bedane, “Irangrang ngan
gimi angale ga akim eaba ede
pade ele danga sisid mao.”
Be oangga apu ikeo toa
bedaoa mao, irangrang ngan
naoatai mambe ngalenga
paeamao eine saoa danga
mao.
8 Be kadonga sat iuot ngan
edap ede gadudunga ngan
apu, ta ipapei gid kadonga
ngalenga aea imata ede ga
ede lologeai. Be oangga
apu ienono mao, kadonga sat
iura mao mambe eaba imate.
9 Ngan ado toaiua naoatai
ngan apu maitne, eine
naeadi mambe leg madonga
kemi. Be muriai apu inam
pagau ta kadonga sat buk ga
buk lologeai ga idae,
10 ta naoatai mambe Deo
iuangga ipanas gau ngan
dinga imperno ga namate.
Ta nagera mambe Deo idol
ele apu ngan luanga gau
ngan badanga madonga
kemi, be apu ilua gau eta
bedaoa mao. Ikado gau ga
naman dinga imperno aea.
11 *Ngansa kadonga
sat iuot ngan edap ede
gadudunga ngan apu ta
ipakaka gau. Ta ngan edap
toa ne ikado gau ga naman
dinga imperno aea.
12 *Tota taoatai, apu inam
pan Deo kekelen. Ta apu aea
posanga toa ngada ne eine
ton Deo ga eine kemi ga tutui.
13 Tota madongan? Kado
danga kemi toa ne ikado gau
ga naman dinga imperno
aea? Eine mao. Be kadonga

* **7:4:** Ro 6.2,11 * **7:6:** Ro 6.4, 8.2 * **7:7:** IM 20.17, Lo 5.21 * **7:11:** OM 3.13
* **7:12:** 1Ti 1.8

sat iboko gadudunga ngan
danga toa kemi ne ta ikado
ga Deo iuangga ipanas gau
ngan dinga imperno. Toa
bedaoa ta apu ikado ga
kadonga sat iuot masaeai, ta
gita taoatai mambe kadonga
sat eine danga paeamao ga
paeamao tau.

Iesus Kristus ibada gita mulian ngan kadonga sasat

14 Gita taoatai, apu inam
pan Itautau Tutui. Be
gau eaba ede toa kimnga
papaeamao tinida aea idada
gau somisomi tau. Ta eine
mambe kadonga sat iuol gau
ga naman ele paeaeanga
sapaean.
15 *Gau naoatai mao, ika-
mado ga nakado kadonga
bedane? Ngansa kadonga
toa nakim, eine nakado mao.
Be kadonga paeamao toa
tinig ngan mao, eine nakado
kadonga tota nene.
16 Ta oangga nakado
kadonga toa tinig ngan mao
ne, eine lolog kelede ngan
apu aea posanga kemikemi.
17 Toa bedane, eine
gau kekelegau nakakado
kadonga toa ne mao. Be
kadonga sat toa ienono
lologeai, ei tota ikado gau ga
nanasnasi kadonga toa ne.
18 Be naoatai mambe
danga eta kemi ienono
lologeai mao. Eine nakeo
ngan lolog mugaeai aea
toa bedane. Tautaunga
nakim kadonga kemikemi,
be narangrang ngan nanasi
mao.
19 Ngansa kadonga kemi
toa naoangga nakado, eine
nakado mao. Be kadonga pa-
paeamao toa tinig ngan mao,
eine nakakado.
20 Be oangga nakado gid
kadonga toa tinig ngan mao,
eine gau kekelegau nakado
kadonga toa ne mao. Be
kadonga sasat toa ienono
lologeai ne ikakado.
21 Tota nagera mambe
nasinga ede idada gau
somisomi. Nasinga toa
ne ga bedane: Somisomi
naoangga nanasi kadonga
kemikemi, be kadonga sat
ienono lologeai.
22 Tautaunga ngan lolog,
nakim nasinga Deo ele apu
ga tinig igelgel ngan.
23 *Be gau nagera nasinga
ede pade ienono ngan
tinig idanga toa ngada ne.
Nasinga toa ne ipaparau
lologeai toman ngan Deo
ele posanga kemikemi toa
nakim. Ta nasinga toa ne
iaud gau ta namado gadio
ngan kadonga sat. Kadonga
sat toa ne ienono tinigeai
ta idada gau ngan nasinga
ilinge.
24 Aiao! Gau eaba
madonga kemi aea mao ga
mao tau. Gid kimnga pa-
paeamao tinig aea iuangga
ikado gau ga nala ngan dinga
imperno. Be sai ga ibada gau
mulian?
25 *Taposa kemi ga ila pan
Deo! Ngansa Iesus Kristus
ada Maron ga ibada gau mu-
lian.

* **7:15:** Gal 5.17 * **7:23:** Gal 5.17, 1Pe 2.11 * **7:25:** 1Ko 15.57

Tota lologeai naoangga
nakado naurata kemi ngan
nasinga Deo ele apu, be
kimnga papaeamao tinida
aea idada gau ta naman
paeaeanga sapaean ngan
nasinga kadonga sat.

8

Leda madonga pau eine ngan Itautau Tutui iura

1 Tota labone gita panua
toa talup toman ngan Iesus
Kristus, panasnga eta ga iuot
ngan gita mao.
2 Ngansa mugaeai tama-
mado gadio ngan kadonga
sat iura. Ta kadonga sat
iuangga idada gita ga tala
ngan dinga imperno. Be
labone tamamado gadio
ngan Itautau Tutui iura,
ngansa ipola gita ta tatnan
leda madonga paeamao toa
oa ta tabada madonga kemi
ngan leda lupnga toman
ngan Iesus Kristus.
3 Ngansa apu irangrang
ngan ipola gita ta tatnan
madonga paeamao toa oa
mao. Apu iura mao ngansa
kimnga papaeamao tinida
aea idada gita. Be kadonga
toa apu irangrang ngan
ikado mao ne, Deo kekelen
ikado. Ei isula Inat ta iuot
eababa mambe gita panua
kadonga sasat ada, ta ngan
ei itin, ei ibada panasnga
ngan gita leda kadonga sasat.
Ta labone kadonga sat iura
mao.
4 *Deo ikado bedane
ngansa iuangga gid kadonga
tututui toa apu ikeokeo ngan,
manta iuot tautaunga ngan
gita leda madonga. Gita
labone talalala ngan gid
kadonga papaeamao tinida
aea mao, be talalala ngan
Itautau Tutui iura.
5 Ngansa gid panua toa
tinasnasi kimnga papaea-
mao tinida aea, somisomi
matad nanan gid kimnga
papaeamao toa oa. Be
gid panua toa tilalala ngan
Itautau Tutui iura, eine
matad nanan gid danga toa
Itautau Tutui ikim.
6 Ga pade, oangga sai imata
nanan gid kimnga papaea-
mao tinida aea, eine gid kim-
nga toa oa ga idada ei ta
ila ngan dinga imperno. Be
oangga sai imata nanan gid
danga toa Itautau Tutui ikim,
eine ga ibada madonga kemi
ga ilolo itarui.
7 Oangga sai imata nanan
gid kimnga papaeamao
tinida aea, ei iman Deo aea
isat. Ei imamado gadio ngan
apu ton Deo mao, ngansa ei
irangrang ngan aea nasinga
mao.
8 Gid panua toa kimnga
papaeamao tinida aea idada
gid, eine irangrang ngan
tikado ga Deo itin igelgel
mao.
9 *Be gimi amamado gadio
ngan gid kimnga papaeamao
tinida aea mao. Gimi ama-
mado gadio ngan Deo Itau-
tau Tutui oangga Itautau Tu-
tui imamado tautaunga lolo-
miai. Be oangga Itautau
Tutui ton Kristus imamado
eaba eta iloleai mao, eaba toa
oa iman Kristus ele mao.

* **8:4:** Gal 5.16,25 * **8:9:** 1Ko 3.16, 12.3

10 *Be oangga Kristus ima-
mado lolomiai, goibe tinimi
ga iduaea ngansa kadonga
sasat ipaeabu ngan, be tau-
taudimi ga ibada madonga
kemi ngansa gimi aot panua
tututui Deo imatai.
11 Deo ipei mulian Iesus
ngan ele matenga. Ta
oangga Deo toa Itautau Tutui
imamado lolomiai, eine
ga ipei gimi mulian ngan
lemi matenga pade, lalaede
mambe ipei mulian Kristus
ngan ele matenga. Eine ga
ikado bedane ngan Itautau
Tutui iura toa imamado
lolomiai.

Itautau Tutui ikado ga taot Deo ele gergeu

12 Tota oaeoaeg, gita taman
paeaeanga sapaean ngan gid
kimnga papaeamao tinida
aea pade mao. Ta leda ipu
eta ngan nasinga gid kimnga
toa oa mao.
13 *Ngansa oangga gimi
anasnasi gid kimnga papaea-
mao tinida aea, eine ga idada
gimi ga ala ngan dinga im-
perno. Be oangga apamate
gid kadonga papaeamao
tinida aea ngan Itautau Tutui
iura, eine ga abada madonga
kemi.
14 Ngansa sapadua toa
tilongean Deo Itautau Tutui
ga imugamuga ngan gid,
gid panua toa ne tipasolan
mambe gid Deo ele gergeu.
15 **Ngansa Itautau Tutui
toa gimi abada, eine ikado
gimi ga aman paeaeanga
sapaean mao, ta irangrang
ngan gimi amataud mambe
mugaeai mao. Be gimi abada
Itautau Tutui, ta ikado ga
gimi aot Deo ele gergeu. Ta
ngan ipu toaine tarangrang
ngan tababa ga ila pan
Tamada Deo bedane, “Ale,
apa!”
16 *Ngan loloda, taeadi
mambe gita Deo ele gergeu,
be Itautau Tutui inam pagita
ta ipamatua posanga toa ne
ta ikeo lalaede toa bedaoa.
17 Tautaunga gita Deo
ele gergeu. Ta oangga
bedane, eine ga tabada
danga kemikemi toa ngada
ne iposa tautaunga pagita
ngan. Eine gid danga toa ada
kapei Kristus ibada ga kus.
Tota oangga tabada ieieinga
toman ngan ei, eine ga edada
iuot kapei toman ngan ei
pade, ta leda madonga ga
iuot kemi tau.

Muriai ga tamado kemi tau

18 Ngansa gau nagera
mambe leda madonga kemi
ga edada kapei toa muriai
Deo ga ipasolan pagita, eine
iasal tau ada ieieinga toa
labone tanaman.
19 Ngansa danga toa ngada
ne Deo ikado ga iuot, eine
tigaga matad ta tisangasanga
gita gergeu ton Deo leda ot-
nga masaeai.
20 *Ngansa danga toa
ngada ne Deo ikado ga iuot,
labone ienono paeamao ta
iuangga iduaea. Be gid
danga toa ne tinid ngan

* **8:10:** Gal 2.20 * **8:13:** Gal 6.8, Kol 3.5 * **8:15:** Mk 14.36, 2Ti 1.7 * **8:15:** Gal 4.5-7, PM 21.7 * **8:16:** 2Ko 1.22 * **8:20:** OM 3.17-19

kadonga toa oa iuot ngan gid
mao. Be Deo ikado ga led
madonga iuot paeamao toa
bedaoa ta irangrang ngan
lolod iminmin tau
21 ngan geranga ado toa
Deo ipola gid ta titnan led
madonga paeamao mambe
paeaeanga. Toa bedaoa
ta irangrang ngan timorop
pade mao. Eine tisangasanga
ado toa tilup toman ngan gita
gergeu ton Deo, ta gitaingada
tabada madonga kemi tau ga
edada iuot kapei.

22 Ngansa gita taoatai,
danga toa ngada ne Deo
ikado ga iuot, tinaman
ieieinga mambe taine
iuangga ipopo gergeu. Ta
mugaeai ga irangrang ngan
labone, danga toa ngada ne
tisolil ga lolod itangtang.

23 *Be eine gid danga sisid
toa ne kekelegid titangtang
mao. Gita pade tatangtang.
Gita tabada Itautau Tutui
mambe tenainga imuga
ngan gid tenainga paden-
gada toa Deo iuangga ibada
pagita. Gita tatangtang
ngansa loloda iminmin tau
ngan geranga ado toa Deo
ipaluplup gita mambe ele
gergeu tautaunga. Ta ngan
ado toaiua, tinida ga iuot pau
ta irangrang ngan tamate
pade mao.

24 Ngansa mugaeai loloda
matua ngan Kristus ta Deo
ibada gita mulian. Ta
ngan ado toaiua ga iran-
grang ngan labone, gita
loloda iminmin ngan Deo
iparangrang ele posanga
tautaunga ngan gita ta
tasangasanga. Gid danga toa
oa iuot tautaunga maitne, be
oangga tagera iuot ga kus,
eine tasanga gid danga toa
oa pade mao. Ngansa oangga
tabada ga kus, ikamado ga
tasangasanga pade?

25 Be gita taoatai tautaunga
mambe gid danga toa labone
tagera mao, muriai ga
tabada. Tota tapamatua
loloda ta tasangasanga.

26 Ta lalaede toa bedaoa,
Itautau Tutui ilualua gita
panua toa urada mao.
Ngansa gita taoatai ngan
saoa edap kemi ngan tarar-
ing mao. Be Itautau Tutui
iraring ngan luanga gita
ta iansaban Deo ngan gid
posanga toa tarangrang
ngan keonga pan mao.

27 *Be Deo imata inasi
loloda ta iuatai ngan saoa
danga Itautau Tutui ipos-
aposa ngan, ngansa Itautau
Tutui inasi Deo ele kimnga ta
iraring ngan luanga gita Deo
ele panua tututui.

28 *Ga pade, gita taoatai
mambe Deo ikado ga danga
toa ngada ne tiluplup ga
tibokoboko ngan lualuanga
kemikemi ngan sapadua toa
lolod ikim ei. Eine gid panua
toa Deo irau posanga motean
ngan gid ta ibaba gid ga
timan ei ele.

29 *Ngansa mugaeai tau,
Deo iuatai ngan sapadua ga
timan ei ele, ta ei isio gid
panua toa oa motean ta ikim

* **8:23:** 2Ko 5.2-4 * **8:27:** Sng 139.1 * **8:28:** Ep 1.11 * **8:29:** Kol 1.18, Ibr 1.6

tiuot lalaede mambe Inat
Iesus. Toa bedaoa ta Iesus
iuot mambe gid toa ngada oa
ad lautabe.
30 Be gid panua toa ei isio
gid motean, ei ibaba gid
pade. Be gid panua toa ibaba
gid, eine ikado ga tiuot tutui
imatai. Be gid panua toa
tiuot tutui imatai, eine ikado
ga edad iuot kapei ta timado
kemi tau ngan ele taranga.

Danga eta irangrang ngan ikado ga Deo ilolo itnan gita mao

31 *Tota takeo mado ngan
gid danga toa Deo ikado ngan
gita? Oangga Deo ilualua
gita, sai ga iman ada isat?
32 Deo idangadangan Inat
toa kelede oa mao, be
ilongean ei ga imate ngan
luanga gita toa ngada ne.
Oangga bedaoa, taoatai
tautaunga mambe danga
kemikemi toa ngada oa
iuangga ibada ga ila pan Inat,
eine ga ibada pagita pade
ngan ele mamaron.
33 *Deo kekelen isio gita ga
taman ei ele. Tota sai ga
irangrang ngan isol gita ngan
posanga? Deo kekelen ikado
gita ga taot panua tututui.
34 Be sai ga iparpar ngan
ada panasnga? Oo, eaba eta
mao. Ngansa Iesus Kristus
imate ga idae mulian pade.
Ei imamado ngan Deo ibage
oatai ta somisomi ikakado
raring ngan luanga gita.
35 Kristus ikim gita kapei
tau. Tota sai ga irangrang
ngan ikado ga Iesus ilolo
itnan gita? Oangga ada
kadonga kulupulupu etan-
gada iuotot ngan gita, eine
danga toa ne irangrang ngan
ikado ga Iesus ilolo itnan
gita na? Eine mao. Goibe
ada ieieinga, ga panua tikado
kulupu ngan gita, ga pitoro
ipaeabu ngan gita, ga ada
barikia mao, ga kadonga lae-
laenga iuotot ngan gita, ga
panua tiuangga tirau gita ga
tamate. Kadonga eta be-
dane irangrang ngan ikado
ga Iesus ilolo itnan gita mao.
36 *Tautaunga gid kadonga
toa bedane iuotot ngan gita,
lalaede mambe Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane,

"Gai eao lem panua, be ngan
ipu toaine somisomi
panua tiuangga tirau
gai ga amate.
Gai mambe sipsip gid
panua tiuangga tito-
toi."

37 Be mao. Kristus ikim
gita kapei tau. Tautaunga,
gid danga papaeamao iuo-
tot ngan gita, be ei ikado ga
gita taeasal tau kadonga toa
ngada ne.
38 Ngansa gau lolog matua
ga naoatai mambe danga
eta irangrang ngan ikado ga
Iesus ilolo itnan gita mao.
Matenga irangrang mao, ga
gid kadonga iuotot ngan leda
madonga tanoeai irangrang
mao, ga gid anggelo tiran-
grang mao, ga gid iriau pa-
paeamao ga antu imata ede
ga ede tirangrang mao, ga

* **8:31:** Sng 118.6 * **8:33:** Ais 50.8-9 * **8:36:** Sng 44.22

gid danga iuotot labone ga
muriai pade tirangrang mao,
ga gid danga imata ede ga
ede toa urad kapeipei, eine
tirangrang mao,
39 ga gid danga ienono gadae
ga gadio pade tirangrang
mao, ga danga eta pade rabu
ngan danga toa ngada ne
Deo ikado ga iuot tirangrang
mao. Eine danga toa ngada
ne tirangrang ngan tikado ga
Deo ilolo itnan gita mao ga
mao tau. Kadonga kimnga
aea toa ne inam pagita ngan
leda lupnga toman ngan
Iesus Kristus ada Maron.

9

Paulus ilolo isat tau ngan gid Israel

1 Gau lolog kelede toman
ngan Kristus, ta posanga ga
oaine naoangga nakado, eine
tautaunga. Napakaka mao.
Lologeai nanaman mambe
Itautau Tutui ipamatua
posanga toa ne, ta naoatai
kemi mambe eine tautaunga.
2 Somisomi lolog isat tau ga
nanaman mambe lolog iketi
kapei ga kapei tau.
3 *Napapauis ngan so-
bosobog Israel ad toa gain-
gada alu kelede, ngansa
nakim Deo ibada gid mulian.
Ta oangga narangrang, eine
nakim gid tibada gau mulig
ta tilup toman ngan Kristus,
be gau nabada gid mulid
ta Deo ipanas gau ga nadio
aluai ngan Kristus somisomi
ga ilalala ga ila.
4 *Gid panua Israel toa oa,
mugaeai Deo iuato gid ele
gergeu, ga ipasolan gid ngan
ele taranga ga iura kapei,
ga irau posanga toman ngan
gid, ga ibada apu ila pagid,
ga ipasolan gid ngan edap
raring aea ga tenainga aea,
ga ikado posanga tautaunga
busa pagid.
5 Deo isio tibutibud mu-
gaeai ta Kristus* iuot sing
kelede toman ngan gid. Kris-
tus toa ei Deo. Ei gadae
ngan danga toa ngada ne, ga
gita tasoa ieda somisomi ga
ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Deo isio gid panua ngan ei ele kimnga

6 Gid Israel tipul murid
ngan Deo, be kado gimi aeadi
mambe Deo ele posanga tau-
taunga itap sapaean. Eine
mao. Ngansa gid Israel toa
ngada oa, eine gid Israel tau-
taunga mao.
7 *Ga pade, Abraam itub-
tub toa ngada oa timan itub-
tub tautaunga mao. Be Deo
ele laulau ikeo ga bedane,
“Gid gergeu busa toa naposa
tautaunga pago ngan, eine ga
tiuot ngan Aisak.”
8 *Tota taoatai, gid gergeu
toa tiuot iaoa kelede pan
Abraam ngan sing kekelen,
eine timan Deo ele gergeu
mao. Be gid sapadua
tiuot ngan Deo ele posanga
tautaunga, Deo igera gid
kekelegid mambe Abraam
itubtub tautaunga.

* **9:3:** IM 32.32 * **9:4:** IM 4.22, Lo 7.6, 14.1-2, Ro 3.2, 8.15 * **9:5:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **9:7:** OM 21.12 * **9:8:** Gal 4.23

9 *Matami nanan, Abraam
inat Ismael imamado
motean ngan ado toaiua,
be Deo ikado posanga tau-
taunga pan Abraam ngan
gergeu ede pade ga bedane,
“Gau ga naluagau mulian rai
matadai ngan taiko toaine,
ta Sara ga ikikisi ele gergeu
aranga ede.”
10 Ga pade, Rebeka ele
gergeu rua tienono iapai.
Gisirua tamad kelede, toa
tibuda Aisak.
11-12 *Tautaunga tnad
ipopo gisirua maitne, be Deo
ikeo pan Rebeka bedane,
“Gergeu toa iuot mugaeai,
ei ga iman paeaeanga ton
gergeu iuot muriai.” Deo
ikeo toa bedaoa, be gergeu
toa rua oa tikado kadonga
eta paeamao mao, ga kemi
mao pade. Be Deo irau
posanga motean ta isio eaba
sai ikim. Toa bedaoa ta
ipasolan mambe ei imata ila
ngan eaba eta ele naurata
mao, be inasi ele kimnga
mulian.
13 *Eine lalaede mambe
posanga ienono ngan Deo ele
laulau ga bedane, “Gau lolog
ikim Iakop, be tinig ngan Iso
mao.”
14 Tota takeo mado? Deo
ele kadonga itutui mao na?
Mao. Ele kadonga itutui.
15 *Ngansa ikeo pan Moses
bedane,

“Oangga nakeo ga lolog isat
ngan eaba ede, eine ga
lolog isat ngan ei.
Be oangga nakeo ga
nauduan eaba ede,
eine ga nauduan ei.”

16 *Tota oangga Deo isio eaba
ede, kadonga toa ne iuot
ngan eaba toa oa ele kim-
nga mao, ga ele naurata mao
pade. Eine iuot ngan Deo ele
kadonga lolo isat aea keke-
len.
17 *Ga pade, ngan ele laulau,
Deo ikeo pan maron kapei
Isip aea ga bedane, “Ngan
ipu ga oaine nadol go,
ngansa naoangga napasolan
urag kapei ngan gid kadonga
toa nakakado ngan eao, ta
nakim oalug ipakaranga
tibur toa ngada ne tanoeai.”
18 Tota taoatai, oangga Deo
ikeo ga ilolo isat ngan eaba
ede, eine ga ilolo isat ngan ei.
Be oangga ikeo ga ikado eaba
ede pade ga ipul imur ngan
ei, eine eaba toa oa ga ipul
imur ngan ei.

19 Be kado eaba eta ngan
gimi iuangga iririak pagau ta
ikeo, “Oangga Deo ikado toa
bedane, ikamado ga isol gita
ngan leda idil papaeamao?
Ngansa irangrang ngan eaba
eta inasi ele kimnga mulian
mao. Saoa edap Deo ikim
eaba toa oa inasi, eine ga
inasi.”
20 *Be eao eaba sai toa keo
ga aoam isokangai pan Deo?
Eaba ikapo ulo, irangrang
ngan ele ulo toa oa iselele
ei ta ikeo pan bedane mao,
“Eao kamado ga kado gau ga

* **9:9:** OM 18.10,14 * **9:11-12:** OM 25.23 * **9:13:** Mal 1.2-3 * **9:15:** IM 33.19
* **9:16:** Ep 2.8 * **9:17:** IM 9.16 * **9:20:** Ais 29.16, 45.9

naot toa bedane?” Eine mao.
21 *Be eaba ikakado ulo,
oangga ikim, eine irangrang
ngan ibada tano idanga ede
ta ikado ulo rua ngan. Ede
iman naurata kemi aea, be
ede pade iman ulo pesa.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society
Eaba ikakado ulo.

22 Be Deo pade irangrang
ngan ikado saoa danga ikim,
mao madongan? Kado ei
iuangga ipasolan ele lolo
bake ta irangrang ngan
panua busa tiuatai mambe
ei iura kapei. Ta gid panua
mambe ulo toa Deo ikeo
ga tiduaea, muriai iuangga
ilolo bake ta igoro gid. Be
labone ikeo ga isangasanga
mole teta ngansa ilolo bake
manmanae mao.
23 Kado Deo iuangga
ipasolan ieda kapei ga ele
taranga pagid panua toa ilolo
isat ngan gid. Gid mambe
ulo toa irau posanga motean
ngan gid, ta ikeo ga timan
naurata kemi aea. Ta gid
ga timado kemi tau ngan ele
taranga.
24 Kadonga toa ne ga iuot
ngan gita panua toa Deo
ibaba gita. Eine ga iuot
ngan gid Iuda kekelegid mao,
be ngan gid alu padengada
pade.
25 *Eine lalaede mambe
laulau ton Osea ikeo ngan ga
bedane,

“Gid alu padengada toa
labone timan leg
panua mao, eine ga
naoato gid leg panua.
Be gid panua toa
mugaeai tibada leg
kadonga kimnga aea
mao, eine ga nakim
gid.”

26 *Ga pade Deo ikeo,

“Ngan tibur toa mugaeai
nakeo pagid bedane,
‘Gimi gau leg panua
mao,’
eine ga naoato gid bedane,
‘Gimi gergeu togau,
Deo toa namamado
somisomi ne.’ ”

27 *Be Aisaia ipotalae ngan
posanga ta ikeo ngan gid Is-
rael bedane,

“Tautaunga gid Israel dabad
iuot kapei mambe
riringa lab aea,
be Maron ga ibada mu-
lian gid pidaede mon.
28 Ngansa Maron iuangga
ipanas gid panua
tanoeai,
ta eine ga ikado aea gerei
ngan kadonga toa ne
mao.”

* **9:21:** Jer 18.6 * **9:25:** Hos 2.23 * **9:26:** Hos 1.10 * **9:27:** Ais 10.22-23

29 *Eine lalaede mambe Ai-
saia ikeo ngan mugaeai ga
bedane,

“Oangga Deo Matua Soke
Tau ilongean gita
panua iaoa pidaede ne
tamamado mao,
eine ga tamukuru
lalaede mambe
tuanga Sodom ga
Gomora.”

Gid Israel tinasi edap lolo matua aea mao, ta tiuot panua tututui mao

30 Tota takeo mado ngan
gid posanga toa ne? Taoatai
mambe gid alu padengada
toa tikado naurata eta ngan
otnga tutui Deo imatai mao,
Deo ikado ga tiuot panua
tututui ngansa lolod matua
ngan Iesus.
31 Be gid Israel tiuangga
tiuot tutui Deo imatai, ta ti-
boko matua tau ngan apu
aea nasinga, gid tiuot tutui
Deo imatai mao.
32 *Ikamado ga tiuot tutui
Deo imatai mao? Eine
ngansa tiuangga tiuot be-
daoa ngan gid led naurata,
be ngan led kadonga lolo
matua aea mao. Iesus
mambe pat ede ienono
edapeai. Ta gid Israel tikot
aed ngan ta titap, ngansa
lolod matua ngan ei mao.
33 *Eine lalaede mambe
Deo ele laulau ikeo ngan ga
bedane,

“Ega, gau nadol pat ede ngan
bereo Saion,
ta eine ga ikado gid
panua ga tikot aed
ngan ta titap.
Be eaba sai toa ilolo matua
ngan ei, eine ga maea-
maea ei mao ga mao
tau.”

10

Gid Israel tiuatai ngan edap ngan otnga tutui Deo imatai mao

1 Oaeoaeg, lolog ikim tau
ngan Deo ibada mulian gid
panua Israel, ta somisomi
nararing matua ga ila pan
ngan danga toa ne.
2 Gau naoatai kemi mambe
gid tiparpar tau ngan
nasinga gid kadonga toa Deo
ikim. Be led parparnga toa
ne sapaean, ngansa tiuatai
ngan saoa danga toa Deo
ikim mao.
3 Edap toa Deo ikado ngan
gita taot tutui imatai, eine
laborad ibada mao. Be gid
tikado led edap ede pade ta
tiuangga tiuot tutui ngan gid
urad. Ta tilongolongo Deo
ilinge mao ngan nasinga ei
ele edap ngan otnga tutui.
4 Ngansa Kristus iparangrang
apu ton Moses ga kus, ta
oangga sapadua lolod matua
ngan ei, eine ga tiuot tutui
Deo imatai.
5 *Be edap ngan otnga tu-
tui Deo imatai ngan apu
aea nasinga, Moses ibode
posanga ngan ga bedane,
“Eaba sai toa inasnasi apu
aea posanga toa ngada oa, ei
ga ibada madonga kemi.”

* **9:29:** Ais 1.9 * **9:32:** Ais 8.14 * **9:33:** Ais 28.16, 1Pe 2.6 * **10:5:** Wkp 18.5
* **10:6:** Lo 30.12-14

6 *Be Deo ele laulau iposa
ngan edap lolo matua aea
ngan otnga tutui ga bedane,
“Irangrang ngan eao keo
lolomeai bedane mao, ‘Sai
ga idae ga ila buburiai?’ ”
Madongan? Eao oangga
bada Kristus ga isulug
buburiai ga inam na?
7 “Ga pade, irangrang ngan
eao keo ga bedane mao, ‘Sai
ga isulug ga ila ngan tibur
togid matemate?’ ” Madon-
gan? Eao oangga bada Kris-
tus ta itnan denga ga idae na?
Eine eao rangrang mao.
8 Be Deo ele laulau ikeo
mado? Ikeo ga bedane,
“Posanga toa ne malamalan
ngan aea nasinga. Ienono
boloma pago, toa lolomeai
ga aoameai.” Eine posanga
ngan edap lolo matua aea toa
gai apapaola.
9 Posanga toa ne ga
bedane: Oangga eao posa
masaeai ngan aoam ta keo
ga, “Iesus ei Maron,” ga
eao lolom matua mambe
Deo ipei ei mulian ngan ele
matenga, eine ga Deo ibada
go mulian.
10 Ngansa kadonga lolo
matua aea ienono lolodai, ta
kadonga toa ne ikado ga taot
tutui Deo imatai. Be ngan
aoada, taposa masaeai toa
bedaoa, ta Deo ibada gita
mulian.
11 *Ngansa Deo ele laulau
ikeo ga, “Oangga eaba sai
ilolo matua ngan ei, eine ga
maeamaea ei mao ga mao
tau.”
12 *Gid panua Iuda ad ga
gid alu padengada, toa ngada
oa lalaede. Ngansa Maron
toa kelede oa, ei Maron togid
panua toa ngada ne. Ei
ipasolan ele mamaron pagid
sapadua tibaba ga ila pan
ngan luanga gid.
13 *Ngansa “eaba sai toa
ibaba ga ila pan Maron ngan
luanga ei, eine Maron ga
ibada ei mulian.”
14 Tota oangga lolod matua
ngan ei mao, eine ga tibaba
ga ila pan madongan? Be
oangga tilongo ele babanga
mao, eine ga lolod matua
ngan ei madongan? Be
oangga eaba eta ipaola ato
kemi ga ila pagid mao, eine
ga tilongo posanga toa oa
madongan?
15 *Be oangga tisula panua
ngan paolanga ato kemi
toa oa mao, eine ga tipaola
posanga toa oa madongan?
Eine lalaede mambe posanga
ienono ngan Deo ele laulau
ga bedane, “Gid panua toa
tibada ato kemi ga inam
pagita, led namanga ikado
ga tinida igelgel kapei.”*

Gid Israel tipul murid ngan ato kemi

16 *Be busa ngan gid Israel
tinasi ato kemi toa oa mao.
Ngansa Aisaia ikeo ga be-
dane, “Maron, eaba eta ilolo

* **10:11:** Ais 28.16 * **10:12:** PA 15.9 * **10:13:** Jol 2.32 * **10:15:** Ais 52.7

* **10:15:** Posanga idil toa ne *led namanga ikado ga tinida igelgel kapei, ngan posanga Grik ikeo ga, gid panua toa ne aed imata kemi tau, be eine oanenga itna.*

* **10:16:** Ais 53.1

matua ngan lemai posanga
mao!”
17 Tota taoatai, oangga tan-
gada ibada posanga toa oa
mao, irangrang ngan loloda
matua mao. Be oangga Kris-
tus ele posanga inam pagita
mao, irangrang ngan talongo
posanga toa oa mao pade.
18 *Be nabeta bedane: Tau-
taunga tilongo ato kemi toa
ne, mao madongan? Eine
tilongo na. Ngansa posanga
ede pade ikeo ga bedane,

“Panua ngan tibur toa ngada
ne tanoeai tilongo
linged† na.
Ta led posanga
ipakaranga tuanga toa
ngada ne.”

19 *Be nabeta pade, tau-
taunga gid Israel tibada
posanga toa ne ipu, mao
madongan? Be, eine tibada.
Mugaeai Moses ibada Deo
iaoa ta ikeo ga bedane,

“Gid panua iaoa ede pade
toa edad mao ga lab-
orad ibabada posanga
manmanae mao, gau
ga nalua gid.
Ta ngan kadonga toa ne,
gau ga napamasmasi
gimi Israel lolomi ga
paeamao.”

20 *Be Aisaia imataud eta
mao. Ei ikado posanga ede
ga bedane,

“Gid alu padengada tiloilo
gau mao, be tiuot ngan
gau.
Ta napasolan gau mu-
lian pagid panua toa
tibetabeta ngan gau
mao.”

21 *Be ngan gid panua Israel,
ikeo ga bedane,

“Ado dodol ga lailai, gau
bageg ikakai ta nasan-
gasanga gid panua
tinam pagau, be tito-
latola ta tipul murid
ngan gau.”

11

Deo ilolo isat ngan gid panua Israel iaoa pidaede mon

1 *Tota nabeta bedane:
Deo ipul imur ngan ele
panua na? Mao tau! Ngansa
gau pade eaba Israel ag. Gau
Abraam itub ede toa naot
ngan lum pan Benjamin.
2 Gid panua toa Deo isio
gid motean oa, ei ipul imur
ngan gid mao. Gimi aoatai
ngan Elaija aea ninipunga
toa ienono ngan Deo ele
laulau pade? Ikeo ga ei ise-
lele gid Israel ngan ele raring
ila pan Deo ta ikeo,
3 *“Maron, gid Israel tirau
lem panua toa tibabada
aoam ga timate! Be lem
popou tenainga aea, tirepe

* **10:18:** Sng 19.4 † **10:18:** Laulau Baunga aea toa ne iposaposa ngan sapadua linged? Eine ikeo ga ado ga taiko ga gigima tipasolan Deo ele naurata kapei, ta eine mambe linged ipakaranga tibur toa ngada ne tanoeai. * **10:19:** Lo 32.21 * **10:20:** Ais 65.1 * **10:21:** Ais 65.2 * **11:1:** 1Sml 12.22, Sng 94.14, Plp 3.5 * **11:3:** 1Kin 19.10,14

gid ga tisulug. Ta gau
kekelegau namamado. Be
tiuangga tirau gau pade ga
namate."
4 *Be Deo ikoli ele posanga
madongan? Ikeo ga be-
dane, "Gau nalongean leg
panua bunoringring lima
bunoringring rua (7,000)
timamado maitne. Gid tikor
aed ngan deo pakakanga aea
toa Baal mao, ga tiraring
ngan ei mao pade."
5 Ta lalaede toa bedaoa,
gid panua iaoa pidaede tima-
mado labone. Ngan Deo
ele kadonga lolo marum aea,
isio gid ga timan ei ele.
6 *Ta oangga Deo ilolo
marum ngan gid ta isio gid,
eine taoatai mambe ei isio
gid ngan led naurata mao, be
ngan ei ele kimnga. Oangga
isio gid ngan led naurata,
irangrang ngan taoato ele
kadonga toa oa kadonga lolo
marum aea mao.
7 Tota takeo mado? Otnga
tutui Deo imatai toa gid
Israel tibokoboko matua
ngan, eine tibada mao.
Be gid panua toa Deo isio
gid ne, tibada. Ta gid
panua padengada, laborad
irangrang ngan ibada ele
posanga ipu mao.
8 *Eine lalaede mambe Deo
ele laulau ikeo ngan ga be-
dane,

"Deo ikado gid ga tiuot
mambe eaba imata
iualai kemi mao.
Ta matad irangrang
ngan igera kemi danga
eta mao.
Be tangad ilongolongo
kemi posanga mao
pade. Timamado toa
bedaoa ga irangrang
ngan labone."

9 *Be maron kapei Devit ikeo
ngan gid ngan ele raring ga
bedane,

"Oangga tilup ngan eanean-
nga, gau nakim led
lupnga toa ne ipaeabu
ngan gid mambe pit-
pit isai masilau sak-
sak, mao mambe gaea
idudunga ngan puo.
Gau nakim tiuot mambe
gaea toa rakrak ipatae,
ta kadonga toa ne
iman ad panasnga.
10 Nakim eao kado gid ga
matad dodom ta iran-
grang ngan tigeragera
mao.
Be eao kado gid ga tibisi
danga kulupulupu
ta dibed ituatua ikes
somisomi ga ilalala ga
ila."

Deo ibada mulian gid alu padengada

11 *Tota nabeta bedane:
Ngan ado toaiua gid Israel
lolod matua ngan Iesus mao
ga titap, eine tiduaea ga
kus, mao madongan? Mao,
eine tirangrang ngan tidae
mulian pade. Be gid led
kadonga sat ngan pulnga
murid pan Deo, eine iman
gid alu padengada led edap
ngan Deo ibada gid mulian.

* **11:4:** 1Kin 19.18 * **11:6:** Gal 3.18 * **11:8:** Lo 29.4, Ais 29.10 * **11:9:** Sng 69.22-23 * **11:11:** PA 13.46

Ta ngan kadonga toa ne,
Deo iuangga ipamasmasi gid
Israel lolod ta tingale ele
kadonga lolo marum aea
ngan gid alu padengada.
12 Gid Israel led kadonga
sat ngan pulnga murid pan
Deo ikado gid ga tisapir ngan
Deo ele kadonga kemikemi.
Be ngan kadonga toa ne,
gid alu padengada tibada gid
kadonga kemikemi toa oa.
Tota oangga gid Israel toa
ngada oa tiluagid mulian ga
tila pan Deo, eine ga tibada
kadonga kemikemi toa oa
kapei tau.

13 Leg posanga toa ne
ila pagimi alu padengada.
Ngansa Deo isula gau ga
naman eaba ato aea ngan
luanga gimi panua alu
padengada ami. Ta nakado
leg naurata toa ne ga iuasasa
ga ila kapei,
14 ngansa naoangga na-
toba edap etangada ngan pa-
masmasinga gid sobosobog
lolod toa gaingada alu
kelede. Toa bedaoa ta
edengada ngan gid ga tingale
Deo ele kadonga lolo marum
aea ngan gimi, ta tipul lolod
ta Deo ibada gid mulian.
15 Ngansa Deo isere gid ga
tila aluai ngan ei. Ta ngan
kadonga toa ne, ikado ga
gid alu padengada tanoeai
lolod kelede toman ngan ei.
Tota oangga Deo ipaluplup
gid Israel mulian ga tinam
pan, eine taoatai, ei ga ikado
ga timado kemi tau mambe
panua tidae mulian ngan led
matenga.
16 Ga pade, gid Israel tiuot
mambe plaoa bulnga ede.
Oangga panua titenai plaoa
toa oa idanga ede ga ila pan
Deo, eine plaoa bulnga toa
dodol oa iman Deo ele.*

Gid Israel mambe abei oliv
pade. Oangga iuaroar timan
Deo ele, eine ibogaboga pade
ga timan ele.
17 *Be gid Israel mambe
abei iboga toa Deo isopa
ga isulug. Ga gimi alu
padengada mambe oliv sak-
sak iboga ede toa Deo ipatoi
ga idae ngan iboga imul toa
isopa mugaeai. Ta labone
gimi aunun eau kemi toa iuo-
tot ngan abei oliv iuaroar.

Gimi mambe oliv saksak iboga ede toa Deo ipatoi ga idae ngan iboga imul toa isopa mugaeai.

* **11:16:** Panua oatainga ad idanga ede tikeo ga oanenga itna toa ne ipu ga bedane: Oangga Abraam ga Aisak ga Iakop timan Deo ele mugaeai, eine gid Israel toa ngada oa pade ga timan Deo ele. * **11:17:** Ep 2.11-19

18 Tota irangrang ngan
akeo ga aeasal gid abei
ibogaboga toa isopa oa mao.
Oangga aparim ngan gimi
mulian bedaoa, matami
nanan, gimi apapaun
iuaroar mao, be iuaroar
ipapaun gimi.
19 Be edengada ngan gimi
aoangga akeo bedane, "Deo
isopa abei ibogaboga eden-
gada ngansa iuangga ipatoi
gai ga adae ngan ibogaboga
imul toa isopa oa."
20 Eine tautaunga. Be
Deo isopa gid ngansa lolod
matua ngan ei mao. Be gimi
atoi abei ilua toa oa ngan
lemi kadonga lolo matua aea.
Tota irangrang ngan aparim
ngan gimi mao. Manta am-
ataud.
21 Ngansa ibogaboga tau-
taunga, Deo ilolo isat ngan
gid mao. Ei isopa gid ga tisu-
lug. Ta lalaede toa bedaoa,
eine ga ilolo isat ngan kornga
gimi mao pade.

22 *Tota tagera, Deo ele
kadonga rua ienono, ele
kadonga lolo marum aea ga
ele kadonga lolo bake aea.
Gid panua toa titnan ele
edap, eine tigera ele kadonga
lolo bake aea. Be gimi agera
ele kadonga lolo marum aea,
ngansa alalala kemi ngan ele
kadonga toa oa. Be oangga
mao, eine ga isopa gimi pade
ga aduaea.
23 Be gid Israel toa mugaeai
isopa gid, oangga titnan led
kadonga ngan pulnga murid
pan, eine ga ipatoi gid mu-
lian pade. Ngansa Deo iura
kapei irangrang ngan ipatoi
gid mulian pade.
24 Tota matami nanan, mu-
gaeai gimi aman oliv sak-
sak ede ibogaboga. Be Deo
isopa gimi ta ipatoi gimi ga
adae ngan abei oliv kemi
dadanga aea. Abei itna toa
oa togimi tautaunga mao.
Tota ei ga itin igelgel kapei
ngan badanga abei toa ne
ibogaboga tautaunga ta ipa-
toi gid mulian ga tidae ngan
abei itna toa oa.

Deo iuangga ilolo isat ngan gid Israel toman ngan gid alu padengada

25 Oaeoaeg, gau nakim
gimi aoatai kemi ngan
posanga mumulnga ede ga
oaine. Ngan kado ta aoatai
kemi mao, ta aparim ngan
gimi sapaean. Labone gid
Israel busa tede, laborad
irangrang ngan ibada Deo
ele posanga ipu mao. Be eine
ga tidio bedaoa somisomi
mao. Deo ilongean gid ga
tiuot bedaoa ga ila irangrang
ngan gid alu padengada
toa lolod matua ngan Iesus,
dabad idae ta tiparangrang
dabad toa Deo isio motean.
26 *Toa bedaoa ta Deo ga
ibada mulian gid Israel toa
ngada oa, lalaede mambe ele
laulau ikeo ngan ga bedane,

"Eaba toa ibabada mulian
gid panua, ei inam
bereo Saion ga inam.
Ei ga ipul gid iaoa kelede
ton Iakop lolod ta

* **11:22:** Ins 15.2,4 * **11:26:** Ais 59.20-21

titnan kadonga ngan
pulnga murid pan
Deo.
27 *Ngan ado toaiua, posanga
toa narau toman ngan
gid ga iuot tautaunga.
Ngansa gau ga nasu-
mum led kadonga
sasat ila ga kus.”

28 Gid Israel tipul murid
ngan ato kemi, ta labone
timan Deo aea miri ita-
matama. Ta kadonga toa ne
ilua gimi alu padengada. Be
mugaeai tau, Deo isio gid ga
timan ele panua. Ta Deo ikim
gid tau, ngansa imata nanan
ele posanga tautaunga pagid
tibutibud.
29 Ngansa oangga Deo
ibaba panua sapadua ngan
tinam pan ta ikeo ga ipan
tenainga ila pagid, eine ga
ipalele ele posanga toa oa
mao ga mao tau.
30 Mugaeai gimi atolatola
ngan longonga Deo ele
posanga. Be labone gid Israel
titolatola ngan ele posanga.
Ta ngan kadonga toa ne, Deo
ilolo isat ngan gimi.
31 Tota labone gid Israel
toa ne titolatola ngan Deo ele
posanga lalaede mambe gimi
mugaeai. Be ngan Deo ele
kadonga lolo isat aea ngan
gimi, gid pade ga tibada ele
kadonga lolo isat aea.
32 Ngansa panua toa ngada
ne titolatola ngan Deo ele
posanga mugaeai. Deo
ilongean kadonga toa oa
iaud gid, ngansa iuangga
ipasolan ele kadonga lolo
isat aea pagid toa ngada oa.

Tasoa Deo ieda

33 *Panamon! Deo ele
oatainga ga gid
posanga toa ienono
iloleai, eine kemikemi
ga kapei tau mambe
madaoan sil ga ila
gadio tau.
Gid posanga toa Deo
irau, eaba eta iran-
grang ngan ilabora
ibada mao.
Be gid ele edap, iran-
grang ngan eaba eta
imata inasi kemi ipu
mao pade.
34 *“Ngansa sai iuatai ngan
Maron ilolo?
Be eaba sai ipasolan ei
ngan edap isaoa ga
inasi?”
35 *“Be eaba sai ipan Deo ele
danga eta
ta irangrang ngan Deo
ilasu ei ngan? Mao ga
mao tau!”
36 *Ngansa Deo kekelen iman
danga toa ngada ne
ipu. Danga toa ngada
ne iuot ngan ei ibage.
Ga danga toa ngada ne
ei ton.
Tasoa ieda somisomi ga
ilalala ga ila! Eine tau-
taunga.

12

Tatenai gita mulian ga tala pan Deo

1 *Tota oaeoaeg, naposa
matua pagimi ga bedane:

* **11:27:** Jer 31.33-34 * **11:33:** Ais 55.8-9 * **11:34:** Ais 40.13, 1Ko 2.16
* **11:35:** Jop 41.11 * **11:36:** 1Ko 8.6 * **12:1:** Ro 6.11, 13, 1Pe 2.5

Deo iuduan gita kapei
tau, ta gimi manta atenai
tinimi mulian ga ila pan
mambe tenainga imata
bibita. Tenainga toa bedane
ikado Deo ga itin igelgel
ga ipasolan mambe ele ul
ienono ngan gimi. Kadonga
toa ne iman lemi naurata
raring aea tautaunga.
2 Irangrang ngan gimi
anasnasi kadonga togid
panua tanoeai ad ta aot
mambe gid mao. Be manta
alongean gimi ga ala pan
Deo, ta ei ikado ga laborami
ga lolomi iuot pau. Ta ngan
edap toa ne, lemi kadonga
pade ipul ei ga iuot pau. Toa
bedaoa ta gimi ga arangrang
ngan matami inasi kemi saoa
danga Deo ikim, ta aoatai
kemi ngan saoa danga itutui
tau ga ikado ei ga itin igelgel.

Saoa tenainga Deo ibada pagita, manta tabokoboko toman ngan

3 *Ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea toa ibada
pagau, naposa matua pagimi
kelede kelede ga bedane:
Agera gimi mulian mambe
panua kemikemi, be iran-
grang ngan alasu pakurunga
ngan gimi mulian mao.
Manta lemi oatainga itutui ta
matami inasi lemi kadonga
mulian. Saoa tenainga lolo
matua aea Deo ibada pagimi
kelede kelede, lemi oatainga
ga lemi kadonga manta
iparangrang tenainga toa oa.
4 *Gita taoatai, eaba itin
kelede, be idanga sisid busa.
Be idanga kelede kelede led
naurata lalaede mao.
5 Ta lalaede toa bedaoa,
gita panua busa ngan iaoa
kelede ton Kristus, be ngan
leda lupnga pan, taot mambe
itin kelede. Be gita Kristus
itin idanga kelede kelede toa
ne, takikisi ngan gita.
6 *Ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea, ipan leda
tenainga imata ede ga
ede. Oangga eaba ede ele
tenainga ngan badanga Deo
iaoa, manta ibokoboko ngan
tenainga toa oa ta inasi
kadonga lolo matua aea toa
Deo ibada pan.
7 Oangga ele tenainga
ngan lualuanga, manta
ibokoboko ngan ta ilualua
gid panua. Be oangga ele
tenainga ngan paoatainga,
manta ibokoboko ngan ta
ipapaoatai gid panua.
8 Be oangga ele tenainga
ngan pamatuanga panua
lolod, manta ibokoboko ngan
ta ipapamatua gid. Be
oangga ele tenainga ngan
kadonga mamaron, manta
ibokoboko ngan ta ikado
ele mamaron pagid panua.
Be oangga ele tenainga
ngan naurata madidnga aea,
manta ibokoboko ngan ta
imarum tau ngan naurata
toa oa. Be oangga ele
tenainga ngan kadonga lolo
isat aea, manta ibokoboko
ngan ta ilolo isat ngan
gid panua toman ngan ele
tingelgel.

Manta takim oaeoaeda

---

* **12:3:** Ep 4.7, Plp 2.3 * **12:4:** 1Ko 12.12,27 * **12:6:** 1Ko 12.4-11, 1Pe 4.10-11

9 Irangrang ngan apakaka
ngan lemi kadonga kimnga
aea mao. Manta akado tau-
taunga. Saoa kadonga paea-
mao, manta tinimi ngan. Be
saoa kadonga kemi, manta
akikisi matua.
10 *Manta akimkim pol
ngan gimi mambe gimi iaoa
kelede. Manta alolon ngan
oaeoaemi ta alongean gid ga
timuga.
11 Manta amarum ngan
Maron ele naurata aea
kadonga ngan Itautau Tutui
iura, be amalai ngan mao.
12 *Manta tinimi igel-
gel ngan sanganga danga
kemikemi toa Deo iposa
tautaunga pagimi ngan.
Oangga kadonga kulupulupu
iuotot ngan gimi, manta
amadid matua ngan. Manta
urami pakpakia ngan lemi
raring.

Manta urami pakpakia ngan lemi rar-
ing.

13 *Oangga Deo ele panua
tututui etangada led danga
sisid imata karanga mao,
manta alualua gid. Oangga
ami kaluae tinam pagimi,
manta amariala kemi ngan
gid.
14 *Oangga gid panua
tipaieiei gimi, manta akado
posanga kemi ngan pamat-
uanga gid. Apamatua gid, be
akado posanga eta paeamao
ngan gid mao.
15 Oangga panua tinid
igelgel, manta tinimi igelgel
toman ngan gid. Be oangga
panua titangtang, manta
atangtang toman ngan gid.
16 *Manta gimingada
lolomi kelede. Irangrang
ngan asoa edami mulian
mao, be manta aluplup
toman ngan gid panua toa
edad mao. Irangrang ngan
akeo ga lemi oatainga kapei
mao.
17 *Oangga panua tikado
paeamao ngan gimi, iran-
grang ngan akoli kadonga
paeamao ila pagid mao.
Manta matami inasi lemi
kadonga, ta saoa kadonga
eine kemi ngan panua toa
ngada ne matad, manta
akado.
18 Oangga gimi arangrang,
manta lolomi itarui toman
ngan panua toa ngada ne.
19 *Leg panua kemikemi,
irangrang ngan akoli gid
panua led kadonga papaea-
mao ngan gimi mao. Be
alongean Deo ilolo bake
ngan gid ta ikoli. Ngansa
ele laulau ikeo ga bedane,
“Maron ikeo, ‘Kolinga paea-
mao eine naurata togau. Gau
ga napanas gid ngan led

* **12:10:** 1Pe 1.22 * **12:12:** 1Te 5.16-18 * **12:13:** Ibr 13.2 * **12:14:** Mt 5.44, 1Ko 4.12 * **12:16:** Snd 3.7 * **12:17:** 1Te 5.15 * **12:19:** Lo 32.35, Mt 5.39

kadonga papaeamao ngan
gimi.' "
20 *Tota irangrang ngan
akoli kadonga paeamao mao.
Be

"oangga am isat pitoreanei,
pan aea annga.
Oangga marumian ei,
bada eau ga ila pan.
Oangga eao kado bedane,
eine ga maeamaea
ei ngan ele kadonga
paeamao."*

21 Irangrang ngan alongean
kadonga papaeamao iasal
gimi mao. Be manta aeasal
kadonga papaeamao ngan
lemi kadonga kemikemi.

13

*Manta talolon ngan gid
madidnga tuanga aea*

1 *Panua toa ngada ne
manta timamado gadio
ngan tuanga aea madidnga
kapeipei. Ngansa gid ma-
didnga tibada led naurata
sapaean mao. Deo kekelen
idol gid. Ta gid madidnga
toa labone timamado, eine
Deo ibada naurata pagid.
2 Tota eaba sai iaoa isokan-
gai pagid madidnga, eine
iaoa isokangai pagid panua
toa Deo kekelen idol gid. Ta
gid panua toa tikado bedane,
eine ga tibada ad panasnga.
3 *Ngansa gid panua tikado
kadonga kemikemi, led
ipu eta ngan timataud gid
madidnga mao. Be gid
madidnga tipamataud gid
panua tikado kadonga pa-
paeamao. Ta oangga eao kim
gid madidnga tipamataud go
mao, manta kado kadonga
kemikemi, ta gid ga tipakuru
ngan go.
4 Ngansa madidnga ei Deo
ele eaba naurata aea ngan
luanga go. Be oangga eao
kado kadonga paeamao,
manta mataud. Ngansa
ei ikikisi didi paraunga
aea sapaean mao. Ei Deo
ele eaba naurata aea ngan
pasolannga ele lolo bake pan
eaba sai toa ikado kadonga
paeamao.
5 Tota gimi manta ama-
mado gadio ngan gid madid-
nga. Gimi aoangga asapir
ngan led lolo bake. Be
amamado gadio ngan gid
ngan ipu toaine kekelen
mao. Amamado gadio ngan
gid ngansa lolomiai, gimi ga
anaman mambe kadonga toa
ne itutui.
6 *Ngan ipu toaine gimi
aol takis ga ila pagid madid-
nga tuanga aea. Ngansa gid
timan Deo ele panua naurata
ad ga tigaldedean ngan nau-
rata toa ne.
7 Oangga ami gigi pan eaba
sai, manta apatutui. Oangga
tikeo ga aol takis isaoa ila
pagid, manta aol. Oangga
amamado gadio ngan eaba
sai, manta atada ngan ei ga
alolon ngan ei.

* **12:20:** Snd 25.21-22, Mt 5.44 * **12:20:** Posanga ga oaine *maeamaea ei ngan ele kadonga, ngan posanga Grik tikeo ga bedane: eine ga asuk dinga igirar ga idae ilaborai, be eine oanenga itna.* * **13:1:** Snd 8.15, Tt 3.1 * **13:3:** 1Pe 2.13-14 * **13:6:** Mt 22.21

Manta takim gid panua padengada

8 *Irangrang ngan alongean ami gigi eta ienono mole mao. Manta apatutui manmanae. Gigi kelede ga oaine ienono somisomi, eine ngan kadonga kimnga aea pol ngan gimi. Ngansa eaba sai toa ikim iuae ede pade, ei iparangrang apu aea posanga na.

9 *Ngansa apu ikeo ga bedane, “Apaeabu ngan oainga ngan kadonga arala mao,” ga “Apamate eaba ede pade mao,” ga “Alublub mao,” ga “Angale ga akim eaba ede pade ele danga sisid mao.” Be oangga saoa posanga pade ienono ngan apu, eine toa ngada oa iluplup ngan posanga idil kelede ga oaine, “Manta kim oaem ede pade mambe kim go mulian.”

10 *Eaba sai toa inasi kadonga kimnga aea, eine ipaeabu ngan iuae ede pade mao. Tota kadonga kimnga aea iparangrang apu aea posanga.

Manta talalala tutui

11 *Manta akado toa bedaoa ngansa gimi aoatai ngan kadonga toa gita manta tanasnasi ngan taun toaine. Manta matami arar mambe eaba idae ngan ele enonga. Ngansa ado matamata toa loloda matua ngan Iesus, eiua aluai tede ngan ado muriai toa Deo ga ibada gita mulian. Be labone ado toa ne inam boloma tede na.

12 *Teta pade bong ila, be gaga iuangga itakai. Tota manta tatnan gid kadonga dodom aea. Be tanasi gid kadonga merengai aea, ta kadonga toa oa iuot mambe leda danga sisid paraunga aea.

13 *Manta talalala ngan kadonga tutui lalaede mambe eaba ilalala ngan tibur merengai. Irangrang ngan taunun ga tamanga-manga alele mao, ga takado kadonga arala mao, ga tanasi kadonga mambe kaua mao, ga ariapolpol mao, ga loloda paeamao mao pade.

14 *Be gimi manta abada Maron Iesus Kristus ta arobi ngan gimi mambe lemi pononga. Irangrang ngan matami nanan edap etangada ngan nasinga kimnga papaeamao tinida aea mao.

14

Irangrang ngan taselele oaeda ele kadonga mao

1 *Oangga eaba ede ilolo matua tau ngan Iesus mao, manta tinimi igelgel ngan badanga ei. Be irangrang ngan aoami isokangai toman ngan ei ngan posanga gereirei alele mao.

2 *Eaba ede ilolo matua mambe ei irangrang ngan ianean annga imata ede ga

* **13:8:** Mt 22.39-40, Jms 2.8 * **13:9:** IM 20.13-15, 17, Lo 5.17-19,21 * **13:10:** 1Ko 13.4-7 * **13:11:** Ep 5.14, 1Te 5.6-7 * **13:12:** 1Io 2.8 * **13:13:** Lu 21.34, Ep 5.18 * **13:14:** Gal 3.27 * **14:1:** Ro 15.7 * **14:2:** OM 9.3-4

ede. Be eaba ede pade ilolo
matua tau mao, ta iplese
masilau imedameda.
3 *Eaba sai toa ianean an-
nga imata ede ga ede, iran-
grang ngan imata ibiu eaba
toa iplese annga oa mao. Be
eaba toa iplese annga eden-
gada, irangrang ngan iselele
eaba toa ianean annga imata
ede ga ede oa mao pade.
Ngansa Deo ibada eaba toa
oa ta iman ei ele.
4 *Be eao sai toa selele
paeaeanga ton eaba ede
pade? Oangga imadid matua
ngan ele naurata, mao
oangga itap ngan, eine danga
ton aea maron. Be ei ga
imadid matua ngansa Maron
irangrang ngan ipamatua ei
ta imadid matua.
5 *Eaba ede iuangga ado
ede eine ado kapei raring
aea ta iadi mambe ado toa
oa iasal ado padengada. Be
eaba ede pade iuangga ado
toa ngada ne lalaede. Panua
kelede kelede manta tirau
posanga lolodeai ngan saoa
edap itutui ngan gid.
6 Eaba toa iuangga ado ede
eine ado kapei raring aea,
eine imata nanan Maron ta
ikado toa bedaoa. Be eaba
toa ianean annga imata ede
ga ede, eine imata nanan
Maron ta ianean annga toa
oa. Ngansa ei iposa kemi ga
ila pan Deo ngan annga toa
oa. Be eaba toa iplese annga,
ei pade imata nanan Maron
ta ikado toa bedaoa. Ei pade
iposa kemi ga ila pan Deo.
7 Gita taoatai, eaba eta
ngan gita iadi mambe ei ima-
mado tanoeai ngan kadonga
ei kekelen ga itin igelgel mao.
Be eaba eta iadi mambe ele
matenga eine danga ei ton
mao pade.
8 *Oangga matada bibita,
eine danga ton Maron. Be
oangga tamate, eine danga
ton Maron pade. Goibe
oangga matada bibita, mao
oangga tamate, gita taman
Maron ele.
9 Ngan ipu toaine Kris-
tus imate ga idae mulian.
Ngansa iuangga iuot Maron
togid panua matemate ga
matad bibita pade.
10 *Be eao kamado selele
oaem ede pade? Eao
kamado matam ibiu ei?
Ngansa muriai oangga Deo
idio imado ngan ele mul
patutuinga posanga aea, gita
toa ngada ne ga tamadid
ngan posanga imatai.
11 *Ngansa Deo ele laulau
aea posanga ga bedane,

"Gau Maron toa namamado
somisomi ne, naposa
tautaunga bedane:

Panua toa ngada ne ga tikor
aed ngan gau,
ga tiuaoa ngan posanga
mambe gau kekelegau
Deo."

12 Toa bedaoa ta gita toa
ngada ne ga takoli posanga
ila pan Deo ngan leda
kadonga idil toa ngada ne.

* **14:3:** Kol 2.16 * **14:4:** Mt 7.1, Jms 4.11-12 * **14:5:** Gal 4.10-11 * **14:8:** Gal 2.20 * **14:10:** 2Ko 5.10 * **14:11:** Ais 45.23, Plp 2.10-11

Irangrang ngan takado ga oaeda ede pade itap ngan kadonga sat mao

13 Tota irangrang ngan taselele pol ngan gita mao. Be manta arau posanga mambe gimi ga akado ga oaeoaemi titap ngan led kadonga lolo matua aea mao.

14 *Gau nalup toman ngan Maron Iesus ta naoatai kemi mambe annga eta paeamao Deo imatai mao. Be oangga eaba eta ikeo ga annga ede eine paeamao Deo imatai, ngan eaba toa oa imata, annga toa oa paeamao.

15 *Oangga annga ede toa eao ean ikado ga oaem ede pade ilolo ede ga ede, eine lem kadonga toa oa inasi kadonga kimnga aea mao. Irangrang ngan eao longean am annga eta ga ipaeabu ngan oaem ede pade ilolo mao. Kristus imate ngan luanga oaem toa oa.

16 Be saoa danga eao keo ga eine kemi, irangrang ngan eao longean panua padengada tiselele mao.

17 Ngansa gita tamamado Deo ibageai ngan annga ga ununnga mao, be tamamado Deo ibageai ngan Itautau Tutui ele naurata lolodai ngan kadonga tutui ga lolo tarui aea ga tingelgel.

18 Be eaba sai toa ikado Kristus ele naurata toa bedane, eine ikado ga Deo toman ngan panua padengada tinid igelgel ngan ei.

19 *Tota gita manta tamarum ngan gid kadonga kemikemi toa ikado ga loloda itarui, ta tapapamatua ngan loloda.

20 *Irangrang ngan eao parpar ngan annga ta paeabu ngan Deo ele naurata mao. Annga toa ngada ne kemikemi Deo imatai. Be oangga eaba eta ian annga ede toa ikado ga iuae ede pade ele kadonga lolo matua aea itap, eine paeamao.

21 Oangga eao ean masilau imedameda eta, mao un oain, mao kado kadonga isaoa toa ikado ga oaem ede pade ilolo ede ga ede, kemi ngan eao plese danga toa oa. Ngan kado ta oaem ede pade ele kadonga lolo matua aea itap.

22 Ngan eao lem kadonga lolo matua aea, saoa edap eao oangga nasi ngan gid danga toa ne, manta danga toa oa ienono rabu ngan eao ga Deo kekelen. Eaba sai iadi mambe kadonga ede itutui ga inasi, be kadonga toa oa igal ilolo mao, kemi tau ngan eaba toa oa.

23 Be eaba sai toa ilolo ruangada ngan saoa danga ian, ei ele idil paeamao, ngansa inasi ele kadonga lolo matua aea mao. Saoa kadonga takado, be inasi leda kadonga lolo matua aea mao, eine kadonga sat.

15

Talualua gita mulian mao, be talualua oaeoaeda

* **14:14:** PA 10.15, Tt 1.15 * **14:15:** 1Ko 8.11-13 * **14:19:** Ro 12.18, 15.2
* **14:20:** 1Ko 8.13

1 Gita panua toa loloda
matua tau ngan Iesus, manta
talualua gid panua toa lolod
matua ngan Iesus tau mao.
Talua gid ngan saoa danga
ikado ga lolod ruangada. Be
irangrang ngan takado gita
kekelegita ga tinida igelgel
mao.
2 *Manta takado leda eaba
ede pade ga itin igelgel ngan
saoa kadonga ga ilua ei.
Takado bedane ngan pamat-
uanga ei.
3 *Ngansa Kristus pade
ikado ei mulian ga itin igelgel
mao, be ele kadonga iuot
lalaede mambe posanga
ienono ngan Deo ele laulau
ga bedane, "Gid dabada-
banga papaeamao toa gid
panua tikado ngan eao, eine
idae ngan gau pade."
4 *Ngansa posanga toa
ngada oa tibode mugaeai
ngan Deo ele laulau, eine
tibode ngan paoatainga
gita. Toa bedaoa ta posanga
toa oa ipamatua loloda ta
tarangrang ngan tamadid
matua, ta taoatai kemi
mambe Deo ga iparangrang
ele posanga tautaunga, ta
tasangasanga.

5 Deo ei eaba toa ipamatua
loloda ta tamadid matua.
Kemi ngan ilua gimi ta lolomi
kelede pol ngan gimi, lalaede
mambe Iesus Kristus ikim.
6 Toa bedaoa ta lolomi
kelede ga aoami kelede ta
asoa Deo ieda. Ei ada Maron
Iesus Kristus Itama.

*Kristus ilua gid Iuda
toman ngan alu padengada*

7 *Tota manta tinimi igel-
gel ngan badanga oaeoaemi
ngan iaoa kelede ton Kristus
ga tinam pagimi. Abada gid
lalaede mambe Kristus ibada
gimi. Ngan kadonga toa ne,
gimi ga asoa Deo ieda.
8 *Ngansa Kristus iuot
mambe paeaeanga ngan
luanga gid Iuda, ta ipasolan
gid ngan Deo ele posanga
tautaunga. Ngan kadonga
toa bedane, ei ipamatua
posanga tautaunga toa
Deo ikado pagid tibutibud
mugaeai.
9 *Ta gid alu padengada ga
tisoa Deo ieda, ngansa ei ilolo
isat ngan gid. Eine lalaede
mambe Deo ele laulau ikeo
ngan ga bedane,

"Tota gau ga nasoa edam
rabu ngan gid alu
padengada.
Gau ga nakado baunga
ngan soanga eao
edam."

10 *Ga pade, ele laulau ikeo
ga bedane,

"Gimi alu padengada, tinimi
igelgel toman ngan
Deo ele panua."

11 *Be ele laulau ikeo pade ga
bedane,

"Gimi alu padengada, asoa
Maron ieda.

* **15:2:** 1Ko 10.24,33 * **15:3:** Sng 69.9 * **15:4:** 2Ti 3.16 * **15:7:** Ro 14.1
* **15:8:** Mt 15.24 * **15:9:** 2Sml 22.50, Sng 18.49, PA 3.25 * **15:10:** Lo 32.43
* **15:11:** Sng 117.1

Kemi ngan gid panua
toa ngada ne tipakuru
ngan ei.”

12 *Be Aisaia pade ikeo ga
bedane,

“Maron pau ede ga iuot ngan
iaoa kelede pan Iesi.*
Maron toa ne ga imadid
ga imugamuga ngan
gid alu toa ngada ne.
Gid alu toa ne ga lolod im-
inmin ngan ei ta tisan-
gasanga ei ngan ikado
kemi ngan gid.”

13 Deo ei eaba toa ikado
gimi ga aoatai kemi mambe
ei ga iparangrang ele
posanga tautaunga, ta asan-
gasanga ei. Gimi lolomi
matua ngan ei, ta ngan
kadonga toa ne, kemi ngan
ei ikado gimi ga tinimi igelgel
ga lolomi itarui. Toa bedaoa
ta Itautau Tutui iura ga ilua
gimi ta aoatai kemi ga kemi
tau mambe danga toa gimi
asangasanga ne, eine ga iuot
tautaunga.

Paulus itin igelgel ngan naurata toa Deo ibada pan

14 Oaeoaeg, lologeai
naoatai kemi mambe
kadonga kemikemi ga
oatainga imata ede ga ede
iuon lolomiai. Ta gimi
arangrang tau ngan apa-
paoatai pol mulian ngan
gimi.

15 *Be posanga edengada
nabode ne arar tede ngan
papeinga matami ngan gid
danga toa ne. Ngansa
Deo ibada ele kadonga lolo
marum aea ga inam pagau
16 ta ikado gau ga naot
Iesus Kristus ele eaba nau-
rata aea ngan luanga gid alu
padengada. Ngan naurata
toa ne, naot mambe eaba
tenainga aea ngan badanga
Deo ele ato kemi ga ila pagid
alu toa oa. Toa bedaoa ta
Itautau Tutui ikado gid ga
tiuot mambe tenainga ede
toa Deo ele ul ienono ngan, ta
tikado ei ga itin igelgel.

17 Nalup toman ngan Iesus
Kristus ngan Deo ele naurata
aea kadonga, ta tinig igelgel
kapei ngan.

18 Be irangrang ngan
naposaposa ngan danga
padengada mao. Danga
kelede ga naposa ngan eine
naurata toa Kristus ikado
ngan gau ngan luanga gid
alu padengada. Kristus
iboko toman ngan gau ta
nakado posanga kemikemi
ga naurata kemikemi, ta gid
alu padengada tilongo Deo
ilinge.

19 Ei ipamatua gau ta
nakado gid uisinga iuot ngan
Itautau Tutui iura ta iman
kilala ngan pamatuanga ele
posanga. Toa bedaoa ta
napaola ato kemi ton Kristus
ngan tuanga toa ngada ne
rabu ngan tuanga Ierusalem
ga ila irangrang ngan tibur
kapei Ilirikum.

20 *Ngan naurata toa ne,

* **15:12:** Ais 11.10, PM 5.5 * **15:12:** *Iesi eine Iesus itub ede. Be ei maron kapei Devit itama. Gera aea ninipunga ngan 1Sml 16.* * **15:15:** Ro 1.5, 11.13 * **15:20:** 2Ko 10.15-16

lolog ikim tau ngan paolanga
ato kemi ngan tibur isaoa gid
panua tilongo ngan Kristus
ieda eta maitne. Nakado
bedane ngansa tinig ngan
kadonga luma gadae ngan
kadanga ton eaba eta pade
mao.
21 *Be nakado lalaede
mambe Deo ele laulau ikeo
ngan ga bedane,

"Gid panua toa tibada aea
posanga eta mugaeai
ga inama mao, gid ga
tigera ei kemi.
Be gid panua toa ti-
longo aea posanga eta
maitne, eine ga tilongo
ga tiuatai kemi ngan
ei."

Paulus ilolo ikim geranga gid Rom ga Spen pade

22 *Ngan ipu toaine mu-
gaeai ga inam, naurata toa
ne ipakala gau somisomi ta
nala pagimi mao.
23 Be labone tibur eta pade
ngan kadonga leg naurata
nene mao. Be rai busa
ga inam labone, lolog ikim
kapei tau ngan geranga gimi.
24 Tota oangga nala ngan
tibur kapei Spen, eine ga
nanasi edap ila pagimi ta
nala toa eoa. Be gau ga nadio
namamado pagimi kauteta,
ta gitaingada tinida igelgel
ge. Ga kus ta natnan gimi ga
adio, be nakim gimi alua gau
ngan leg lalalanga toa eoa.
25 *Be patautene nala
Ierusalem ngan luanga Deo
ele panua tututui toa eoa.
26 *Ngansa gid panua nene
ngan tibur kapei Akaia ga
tibur kapei Masedonia tinid
igelgel ngan luanga gid
panua tututui ton Deo ngan
tuanga Ierusalem, ngansa tal
mon edengada ngan gid, led
danga sisid imata karanga
mao. Tota tipaluplup pat
idanga ede ngan luanga gid.
27 *Tinid igelgel ngan
palupnga pat toa ne, be ad
gigi ienono pagid Iuda pade.
Ngansa mugaeai gid alu toa
ne tibada Deo ele posanga
inam pagid Iuda mambe
luanga buburiai aea. Ta
labone itutui ngan tikoli gigi
toa ne ngan luanga tanoeai
aea ila pagid.
28 Tota oangga nabada pat
toa ne ga ila iuot kemi pagid
ga kus, eine ga nanasi edap
ila pagimi ngan leg lalalanga
Spen.
29 *Ta naoatai, oangga nala
pagimi, eine Kristus ele pa-
matuanga ga iuon tau ngan
gita.
30 *Oaeoaeg, loloda matua
ngan ada Maron Iesus Kris-
tus, ga Itautau Tutui ele kim-
nga iuon lolodai. Ta ngan ipu
toaine nabeta matua gimi ga
bedane: Araring matua ga
ila pan Deo ngan luanga gau.
31 Abeta ei ta ibada gau
mulian pagid Iuda bagedeai
toa lolod matua ngan Iesus

* **15:21:** Ais 52.15 * **15:22:** Ro 1.13 * **15:25:** 1Ko 16.1-4 * **15:26:** PA 24.17, 1Ko 16.1, 2Ko 8.1, 9.2,12 * **15:27:** 1Ko 9.11 * **15:29:** Ro 1.11 * **15:30:** 2Ko 1.11, Kol 4.3, 2Te 3.1

mao. Ga pade, abeta ei ta
ikado ga ele panua tututui
ngan tuanga Ierusalem tinid
igelgel ngan luanga toa ne.
32 Toa bedaoa ta oangga
Deo ikim, ngan leg langa
pagimi, eine ga tinig igelgel
toman ngan gimi ga naearagau teta.
33 Deo ei eaba toa ikado
ga loloda itarui. Nararing
ngan ei ga imamado toman
ngan gimi toa ngada na. Eine
tautaunga.

16

Paulus ele ado kemi ila pagid panua busa

1 Napakuru ngan oaeda
Pibi. Ei taine naurata aea
kemi ngan luanga gid iaoa
kelede ton Kristus ngan
tuanga Senkria. Ele naurata
kemi ta irangrang ngan gimi
pade aeadi ei. Oangga ila
pagimi,
2 manta abada ei ta akado
kemi ngan ei mambe Maron
ikim. Akado kadonga ngan
ei lalaede mambe akakado
ngan Deo ele panua tututui
padengada. Oangga ele
danga eta imata karanga
mao, manta alua ei. Ngansa
ei ilualua panua busa ga gau
pade.
3 *Abada leg ado kemi ila
pan Prisila ga iadaoa
aranga Akuila. Gaingada panua toa rua ne
lemai naurata kelede
ngan Iesus Kristus ele
ato kemi.
4 Gisirua tiuangga timate
ngan luanga gau be timataud
mao. Naposa kemi ga ila
pan Deo ngan gisirua, be
gau kekelegau nakakado bedane mao. Eine gid iaoa
kelede toa ngada oa ton Kristus ngan gid alu padengada
tiposa kemi ga ila pan Deo
ngan gisirua pade.
5 Abada leg ado kemi
ila pagid iaoa kelede
ton Kristus toa tiluplup
gisirua led lumaeai.
Abada leg ado kemi ila
pan Epainetus toa nakim
ei tau. Ei ilolo matua
ngan Kristus matamata
ngan gid panua padengada ngan tibur kapei
Esia.
6 Abada leg ado kemi ila
pan Maria. Ei iboko
matua tau ngan luanga
gimi.
7 Abada leg ado kemi
ila pagid sobosobog
Andronikus ga Iunias.
Gaingada mugaeai
amamado ngan luma
panasnga aea. Gisirua
oalud iuot kapei rabu
ngan gid panua ato ad.
Be lolod matua ngan
Kristus matamata ngan
gau.
8 Abada leg ado kemi
ila pan Ampliatus toa
nakim ei tau ngan
Maron ieda.
9 Abada leg ado kemi
ila pan Urbanus toa
gaingada lemai naurata
kelede ngan Kristus ele
ato kemi. Ga pade, leg
ado kemi ila pan Stakis
toa nakim ei tau.
10 Abada leg ado kemi ga

* **16:3:** PA 18.2

ila pan Apeles. Ei ibisi
kadonga kulupulupu
imata ede ga ede ngan
Kristus ieda be ipasolan
mambe ei imata tutui.
Abada leg ado kemi ila pan
Aristobulus toman ngan
ele luma lolo.
11 Abada leg ado kemi ila
pan sobog Erodion.
Abada leg ado kemi ila
pagid panua ngan Nar-
sisus ele luma lolo toa
tilup toman ngan Maron
Iesus.
12 Abada leg ado kemi ila
pan Tripina ga Triposa.
Taine toa rua ne tiboko
matua ngan Maron ele
naurata aea kadonga.
Abada leg ado kemi ila pan
Persis toa nakim ei tau.
Ei taine ede toa iboko
matua tau ngan Maron
ele naurata.
13 *Abada leg ado kemi ila
pan Rupus, toa Maron
isio ei. Ga pade, leg ado
kemi ila pan itna toa ei
mambe gau tnag pade.
14 Abada leg ado kemi
ila pan Asinkritus, ga
Plegon, ga Ermes, ga
Patrobas, ga Ermas, ga
oaeoaeda padengada
timamado toman ngan
gid.
15 Abada leg ado kemi ila
pan Pilologus, ga Iulia,
ga Nereus toman ngan
iliu, ga Olimpas toman
ngan Deo ele panua tutu-
tui toa ngada oa.
16 *Oangga agera ngan
gimi, nakim gimi
abusum ngan papami
ngan kadonga tutui
togita panua ton Deo.
Gid iaoa kelede toa ngada
oa ton Kristus led ado
kemi ila pagimi.

Panua edengada tiuangga tikado ga iaoa kelede ton Kristus timapoga

17 *Oaeoaeg, naposa matua pagimi ga bedane: Manta agabit kemi ngan panua edengada toa tikado ga gimi iaoa kelede ton Kristus amapoga. Gid tikado posanga edengada ngan kadonga gid panua ga titap ngan led kadonga lolo matua aea, ta tiposa paeamao ngan paoatainga kemi ton Kristus toa mugaeai gimi ananale ngan. Manta ala aluai ngan gid.

18 *Ngansa gid panua toa bedane timan paeaeanga ton Kristus ada Maron mao, be timan paeaeanga sapaean ngan led kimnga papaeamao tinida aea. Tikakado posanga meles ga parumrumnga ta tipakaka gid panua toa lolod iuatai kemi ngan danga eta mao.

19 *Be gimi alongolongo Maron ilinge ta oalumi iuasasa ga ila pagid panua toa ngada ne. Tota tinig igelgel ngan gimi, be nakim gimi manta aoatai kemi ngan saoa danga eine kemi. Be ngan saoa danga paeamao, kemi ngan gimi aot mambe

* **16:13:** Mk 15.21 * **16:16:** 1Ko 16.20, 1Pe 5.14 * **16:17:** Mt 7.15, Tt 3.10
* **16:18:** Plp 3.19, 2Pe 2.3 * **16:19:** Ro 1.8, 1Ko 14.20

gergeu ta lolomi aea danga
eta mao.
20 *Deo toa ikado ga loloda
itarui, teta pade ei ga iuad Sa-
tan ga idio aemi ibuloloeai.
Kemi ngan ada Maron
Iesus ele kadonga lolo
marum aea idio pagimi.

*Panua edengada tiabalan
led ado kemi ila pagid Rom*

21 *Timoti ele ado kemi ila
pagimi. Ei gairua lemai nau-
rata kelede. Be sobosobog
Lusius ga Ieson ga Sosipater,
gid led ado kemi ila pagimi
pade.
22 Gau Tertius nanasi
Paulus iaoa ta nabode laulau
toa ne. Gau pade leg ado
kemi ila pagimi ngan Maron
ieda.
23-24 *Gaius ele ado kemi
ila pagimi pade. Labone gau
Paulus naman aea kaluae, ta
ei imariala ngan gau kemi
tau. Ei ikakado lalaede be-
daoa ngan gid iaoa kelede
toa ngada oa ton Kristus.
Erastus ele ado kemi ila
pagimi pade. Ei ele naurata
ngan imariala ngan tuanga
aea pat. Ga pade, oaeda
Kuartus ele ado kemi ila pag-
imi.*

Manta tasoa Deo ieda

25 *Deo irangrang ngan
ikado ga gimi amadid matua
ngan lemi kadonga lolo
matua aea, lalaede mambe
ato kemi toa napapaola ngan
Iesus Kristus ne ikeokeo
ngan. Mugaeai tau ga inam,
ato kemi toa ne ienono
mumulnga.
26 Be labone Deo ikado ga
iuot masaeai. Deo toa ima-
mado somisomi ne irenren
pagai ta apapaola ato kemi
toa ne ga ila pagid alu toa
ngada ne. Gid panua toa
tibada Deo iaoa mugaeai ti-
bode posanga ngan ato kemi
toa ne pade. Tota posanga
mumulnga toa ne ila pagid
alu toa ngada ne ta tiuatai
kemi ngan. Deo ikado toa be-
dane ngansa ikim gid alu toa
ne manta lolod matua ngan
ei ga tilongolongo ilinge.
27 Deo kekelen ele oatainga
kapei ngan danga toa ngada
ne. Iesus Kristus ilua gita ta
tasoa Deo ieda somisomi ga
ilalala ga ila. Eine tautaunga.

---

* **16:20:** OM 3.15 * **16:21:** PA 16.1-2, 19.22, 20.4 * **16:23-24:** PA 19.22, 1Ko 1.14 * **16:23-24:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, tigalbatan posanga ede pade ngan lain toa ne ga bedane: 24 *Kemi ngan ada Maron Iesus Kristus ele kadonga lolo marum aea idio pagimi. Eine tautaunga.* * **16:25:** Ro 1.5, Ep 1.9, 3.5,9, Kol 1.26

Paulus ele laulau matamata aea ila pagid Korin

1 Gau Paulus, eaba ato aea
ton Iesus Kristus. Ngan
Deo ele kimnga, ibaba gau
ngan kadonga naurata toa
ne. Gairua oaeda Sostenes
abode laulau toa ne
2 ila pagimi iaoa kelede
ton Kristus toa amamado
Korin. Deo ikado ga alup
toman ngan Iesus Kristus
ta ele ul ienono ngan gimi.
Be gid panua toa tiuato ada
Maron Iesus Kristus ieda
ngan led raring ngan tuanga
ga tuanga, gid toa ngada oa
tilup toman ngan gimi, ta
Deo ibaba gimi toa ngada
na ga aot ele panua tututui.
Ei gid ad Maron ga gita ada
Maron pade.

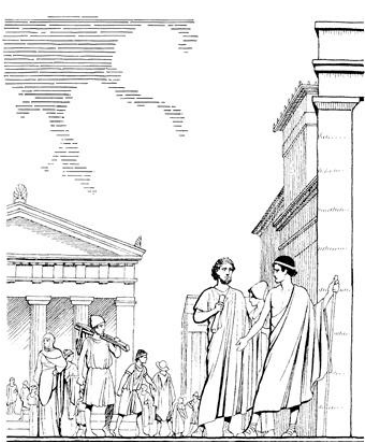

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Tuanga Korin

3 Kemi ngan Tamada Deo
ga Maron Iesus Kristus,
gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea
idio pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo

4 Somisomi naposa kemi
ga ila pan ag Deo ngan
gimi, ngansa ngan lemi lup-
nga toman ngan Iesus Kris-
tus, ei ibada ele kadonga lolo
marum aea ga ila pagimi.
5 Ga pade, naposa kemi
ga ila pan Deo ngansa gimi
alup toman ngan ei ta abada
danga kemikemi imata ede
ga ede, ta ilualua gimi ngan
lemi posanga ga oatainga
imata ede ga ede.
6 Ngansa gid danga toa ne
ipasolan mambe Kristus ele
ato imatua ga ienono lolo-
miai.
7 Tota agaga matami ngan
sanganga ada Maron Iesus
Kristus ele otnga masaeai,
be abada Itautau Tutui ele
tenainga toa ngada na ga
imata karanga.
8 *Ei ga ipamatua gimi
ga ila irangrang ngan ado
muriai ga muriai tau. Be
ngan ado kapei ton Maron
Iesus Kristus, irangrang
ngan eaba eta isol gimi ngan
posanga mao.
9 *Deo ibaba gimi ga alup
toman ngan Inat Iesus Kris-
tus ada Maron, ta gimingada
lolomi kelede toman ngan ei.
Be Deo toa ne ei imata tutui
ngan ele posanga toa ngada
ne.

* **1:8:** 1Te 3.13, 5.23 * **1:9:** 1Te 5.24, 1Io 1.3

Manta loloda kelede

10 *Oaeoaeg, nabeta matua
gimi ngan ada Maron Iesus
Kristus ieda, ngan gimi toa
ngada ne lolomi kelede ngan
lemi posanga. Be ama-
poga alele mao. Manta alup
kelede ta laborami ga lolomi
kelede.
11 Oaeoaeg, nakeo bedane
ngansa Kloe ele panua
edengada aoad inasi pagau
mambe aoa kaukau ienono
rabu ngan gimi.
12 *Lemi kadonga toa
nakeokeo ngan ne eine ga
bedane: Edengada ngan gimi
tikeo ga, "Gai anasi Paulus,"
be padengada tikeo, "Gai
anasi Apolos," be padengada
tikeo, "Gai anasi Sipas*,"
be padengada tikeo, "Gai anasi
Kristus."
13 Gimi aoangga Kristus
imapoga alele na? Kado gimi
aoangga gau Paulus namate
ngan abei tabala ngan gimi?
Mao be gimi abada palili-
unga ngan gau Paulus edag
na?
14 *Naposa kemi pan Deo
ngansa gau napaliliu Krispus
ga Gaius kekelegid, be etan-
gada pade ngan gimi mao.
15 Toa bedaoa ta irangrang
ngan eaba eta ikeo ga gimi
abada paliliunga ngan gau
edag mao.
16 *(Aa, matag nanan, tau-
taunga napaliliu Stepanas
toman ngan ele luma lolo, be
muriai ga inam naoatai mao,
napaliliu eaba eta pade, mao
mao.)
17 Ngansa Kristus isula
gau ngan kadonga paliliunga
mao, be isula gau ngan
paolanga ele ato kemi. Be
ngan paolanga ato kemi toa
ne, ikeo ga nanasi posanga
mambe gid panua oatainga
ad mao. Ngan kado ta
Kristus aea abei tabala iuot
mambe danga sapaean.

*Kristus ipasolan Deo iura
ga ele oatainga*

18 *Gid panua toa muriai
ga tiduaea ngan dinga im-
perno, gid tikeo ga posanga
ngan Kristus aea abei tabala
eine buobuonga. Be gita
panua toa Deo ibabada gita
mulian, takeo ga posanga toa
ne ipasolan Deo iura.
19 *Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane,

"Gau ga napasolan mambe
oatainga togid panua
oatainga ad, eine
danga sapaean.
Be gid panua toa led
oatainga kapei, eine
ga nakado ga led
posanga iuot buli-
galiga."

20 *Ngan Deo imata, gid
panua oatainga ad eine
panua sapaean. Be gid
panua pananalenga ad ga
gid panua labone ad toa
tisalisali ngan posanga, gid
lalaede toa bedaoa pade.

* **1:10:** Plp 2.2 * **1:12:** PA 18.24-28, 1Ko 3.4 * **1:12:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.* * **1:14:** PA 18.8, Ro 16.23 * **1:16:** 1Ko 16.15 * **1:18:** Ro 1.16 * **1:19:** Ais 29.14 * **1:20:** Jop 12.17, Ais 19.12, 33.18, 44.25

Tautaunga Deo ikado ga
oatainga togid panua tanoeai
ad iuot buobuonga.

21 *Ngan Deo ele oatainga
kapei, ikeo ga eaba eta iran-
grang ngan ibada oatainga
ngan ei ngan nasinga
oatainga tanoeai aea mao.
Tautaunga, gid panua tikeo
ga posanga toa gai apapaola
eine buobuonga, be Deo itin
igelgel ngan badanga mulian
sapadua toa lolod matua
ngan.

22 Gid Iuda tikeo ga eine
buobuonga ngansa tiparpar
tau ngan geranga uisinga. Be
gid Grik ga alu padengada
tikeo ga eine buobuonga,
ngansa tiloilo saoa posanga
inasi oatainga kapei.

23 *Be gai apaola posanga
ngan Kristus ele matenga
ngan abei tabala. Posanga
toa ne ipamasmasi gid Iuda
lolod, be gid Grik ga alu
padengada tiuangga eine
posanga buobuonga.

24 *Be gid panua Iuda ad ga
alu padengada toa Deo ibaba
gid, oangga tilongo ato kemi
toa ne, eine tiuatai mambe
Kristus ele posanga ipasolan
mambe Deo ele oatainga ga
iura eine kapei.

25 *Ngansa panua eden-
gada tiuangga Deo ele
oatainga eine buobuonga, be
tautaunga iasal gid eababa
led oatainga. Ga pade,
tiuangga Deo ele kadonga
edengada ipasolan mambe
ei iura mao, be tautaunga
ele kadonga iasal gid eababa
urad.

26 *Oaeoaeg, matami
nanan danga ga oaine: Ngan
ado toaiua Deo ibaba gimi,
gimi busa lemi oatainga
kapei ngan panua matad
mao, be gimi busa urami
kapei tau mao, be gimi busa
aot ngan gid iaoa kelede toa
edad kapeipei mao pade.

27-28 Be gid panua tanoeai
ad, matad ibiu panua paden-
gada ta tikeo ga tibuobuo. Be
Deo isio gid panua tota nena.
Ikado toa bedaoa ngansa
iuangga ipamaeamaea gid
panua oatainga ad. Ga
pade, isio gid panua toa urad
mao ngan panua tanoeai
matad, ngansa iuangga
ipamaeamaea gid panua
toa urad kapei. Ga pade,
Deo isio gid panua toa edad
mao tanoeai, ga isio gid
panua toa timan danga
buligaliga, ga isio gid panua
sapaean. Ei ikado bedane
ngansa iuangga ikado ga
gid panua toa edad kapeipei
tiuot danga buligaliga.

29 *Toa bedaoa ta iran-
grang ngan eaba eta iparim
ngan ei mulian Deo imatai
mao.

30 *Deo kekelen ikado ga
gimi alup toman ngan Iesus
Kristus. Deo idol Kristus
mambe gita leda oatainga
ipu, ga leda edap ngan otnga
tutui imatai, ga idol ele ul
ngan gita, ga ipola gita ta tat-

* **1:21:** Mt 11.25 * **1:23:** Ro 9.32, 1Ko 2.14 * **1:24:** Kol 2.3 * **1:25:** 2Ko 13.4
* **1:26:** Mt 11.25, Jms 2.5 * **1:29:** Ep 2.9 * **1:30:** Jer 23.5-6 * **1:31:** Jer 9.24

nan leda madonga paeamao.
31 *Ikado bedane ngansa
iuangga iparangrang
posanga toa ienono ngan ele
laulau ga bedane, “Oangga
sai ikeo ga ikado kadonga
parimnga, ei manta iparim
ngan Maron kekelen.”

2

Leda kadonga lolo matua aea ienono ngan Deo iura

1 Oaeoaeg, ngan ado
toaiua nala pagimi, napaola
posanga mumulnga ngan
Deo,* be nanasi oatainga
kapei tanoeai aea mao ga
posanga kulupulupu mao
pade.
2 Ngansa ngan ado toaiua
nala pagimi, narau posanga
ngan gau ga nakado posanga
eta pade mao, be naposa
ngan Iesus Kristus kekelen
ga ele matenga ngan abei ta-
bala.
3 *Be ngan ado toaiua na-
mamado toman ngan gimi,
gau urag mao, be namataud
ga nasamimi.
4 *Be posanga toa napaola
ga ila pagimi, eine inasi
oatainga tanoeai aea ngan
dadanga gimi mao, be napa-
solan Deo Itautau Tutui iura
pagimi.
5 Nakado toa bedane
ngansa nakim lemi kadonga
lolo matua aea ienono ngan
gid eababa led oatainga mao,
be ienono ngan Deo iura.

Itautau Tutui ibada oatainga kemikemi pagita

6 Be oangga gai aposa
pagid panua toa lolod iu-
atai ngan Deo, eine lemai
posanga inasnasi oatainga
kemikemi. Be oatainga toa
ne eine tanoeai aea mao
ga inam pagid madidnga
tanoeai ad mao pade. Gid
ga tiuot danga buligaliga.
7 Be gai aposa ngan Deo ele
oatainga kemi toa mugaeai
ienono mumulnga. Ngan
oatainga toa ne, Deo irau
posanga motean, toa mata-
mata ngan danga toa ngada
ne led otnga, ngan ei ga
idol gita ga tamado kemi tau
ngan ele taranga.
8 Madidnga eta tano aea
iuatai ngan posanga toa Deo
irau ne mao. Ngansa oangga
tiuatai ngan, eine ga tipa-
toto Maron toa ieda kapei ne
ngan abei tabala mao.
9 *Be mao. Iuot mambe
posanga ga oaine ienono
ngan Deo ele laulau ikeo
ngan ga bedane,

“Gid danga kemikemi toa
Deo ikoromot ngan ele
panua toa tikimkim ei,
eaba eta igera mao,

ga eaba eta ilongo ngan mao,

ga eaba eta ilabora ibada
mao pade.”

* **2:1:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, posanga idil ga oaine *posanga mumulnga ngan Deo ienono mao, be tidol posanga idil ede pade ga bedane: Deo ele ato.* * **2:3:** PA 18.9, 2Ko 10.1 * **2:4:** 1Te 1.5 * **2:9:** Ais 64.4

10 Be Deo ipaola ga iuot
pagita† ngan Itautau Tutui.
Ngansa Itautau Tutui
imata inasi danga toa ngada
ne. Goibe saoa danga inam
pan Deo ga ikulupu ngan
taoatai ngan, eine Itautau
Tutui imata inasi ga iuatai
ngan.
11 Ngansa sai irangrang
ngan iuatai ngan eaba
ede pade ilolo? Eaba toa
oa ei kekelen iuatai ngan
saoa danga ienono iloleai.
Lalaede pade ngan Deo.
Eaba eta iuatai ngan Deo
ilolo mao. Itautau Tutui
kekelen iuatai.
12 Itautau Tutui toa gita
tabada, eine inam pagita
ngan antu eta tanoeai
mao. Be inam tutui pan
Deo. Tota tarangrang ngan
taoatai ngan saoa tenainga
Deo ibada pagita ngan ele
mamaron.
13 Gai aposaposa ngan
tenainga toa ne, be akakado
posanga inasi oatainga togid
eababa mao. Gai anasi
posanga toa Itautau Tutui
ipaoatai gai ngan. Gai akado
Itautau Tutui ele posanga ga
ila pagid panua toa tilalala
ngan Itautau Tutui iura.
14 Be eaba sai toa ilalala
ngan Itautau Tutui iura mao,
eine irangrang ngan ibada
Itautau Tutui ele tenainga
mao, ngansa iuangga danga
toa ne buobuonga, ta iran-
grang ngan ilabora ibada
mao. Eine ngansa Itautau
Tutui kekelen ilua gita ta
matada inasi tenainga toa ne
ga tabada oatainga ngan.
15 Eaba sai toa ilalala ngan
Itautau Tutui iura, ei imata
inasi danga toa ngada ne.
Be irangrang ngan eaba eta
imata inasi eaba toa oa ele
kadonga mao.
16 *Ngansa Deo ele laulau
ikeo ga bedane,

“Sai iuatai ngan Maron ilolo,
ta irangrang ngan
ipaoatai ei?”

Be oatainga toa ienono
Kristus iloleai oa ta ienono
pagita.

3

Panua naurata ad ton Deo tiboko kelede

1 Oaeoaeg, ngan ado
toaiua namamado pagimi,
nagera mambe gimi alalala
ngan Itautau Tutui iura
mao, ta irangrang ngan
nakado posanga ila pagimi
toa bedaoa mao. Nakado
posanga ila pagimi mambe
gimi panua sapaean tanoeai
ami. Gimi alup toman ngan
Kristus mole tede na, be gimi
mambe gid gergeu puruanga
maitne.
2 *Eine mambe gau na-
paun gimi ngan tud, be
annga matua mao, ngansa
gimi arangrang ngan mao,

† **2:10:** Panua oatainga ad edengada tiuangga Paulus ikeo ga Deo ipaola posanga ga iuot pagid Korin mao, be pagid panua ato ad kekelegid toman ngan ei. Tota tiuangga tipul posanga idil toa ne *pagita ga ila iuot posanga idil ede pade ga oaine pagai. Tikeo lalaede bedane ngan tibur isaoa ngan lain 12 ga 16 toa tagera idil ga oaine gita ienono.* * **2:16:** Ais 40.13 * **3:2:** Ibr 5.12-13, 1Pe 2.2

ga labone pade arangrang
maitne.
3 *Ngansa gimi anasnasi
kadonga tanoeai aea maitne.
Kadonga lolo paeamao aea
ga aoa kaukau ienono rabu
ngan gimi, ta kadonga toa ne
ipasolan mambe gimi panua
sapaean tano ami ga anas-
nasi gid eababa led kadonga.
4 *Ngansa oangga eta ngan
gimi ikeo ga, “Gau nanasi
Paulus,” be ede pade ikeo,
“Gau nanasi Apolos,” eine
ipasolan mambe gimi panua
sapaean maitne.
5 *Be matami nanan. Apo-
los ei sai? Be gau Paulus, gau
sai? Gairua panua sapaean
naurata amai toa alua gimi
ga lolomi matua ngan Deo.
Ga pade, Maron idol gai
kelede kelede lemai naurata.
6 Gau naearum abei ipua-
pua, ga Apolos ititi ngan eau.
Be Deo ipatub ga idae.
7 Toa bedaoa ta eaba
earumnga aea ga eaba
titinga aea, gisirua edad
mao. Be Deo kekelen ieda,
ngansa ei ipatub ga idae.
8 *Eaba earumnga aea ga
eaba titinga aea, gisirua led
naurata ipu kelede. Ta Deo
ga imata inasi gisirua led
naurata ta ilasu gid kelede
kelede.
9 Ngansa gaingada aboko
pan Deo ngan naurata
kelede. Be gimi mambe
dadanga ton Deo toa gai
abokoboko ngan.

Eaba naurata aea ton Deo,
ei mambe eaba ikakado luma

Ga pade, gimi mambe
luma ton Deo.
10 Ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea toa ibada
pagau ne, gau naot mambe
eaba oatainga aea ngan luma
aea kadonga ta nalalo gid pat
iman luma ipu aea kisinga.
Ga kus ta eaba ede pade
ikakado luma gadae ngan
pat toa nalalo gid oa. Be eaba
kelede kelede manta imata
inasi kemi ele mosi mulian
ngan luma aea kadonga.
11 *Ngansa Deo idol Iesus
Kristus mambe luma ipu aea
kisinga, ta irangrang ngan
eaba eta idol luma ipu eta
pade mao.
12 Be oangga panua tikado
luma gadae ngan luma ipu
toa oa, eine edengada ga
tikado ngan gol, ga paden-
gada ngan silva, ga paden-
gada ngan pat aea olnga
kapei. Be padengada tikado
ngan gid danga ienono mole
mao mambe abei ga usi ga
gupa.
13 *Ta ngan ado toaiua Deo
ipamadid gid panua ngan
posanga, gid kelede kelede
led naurata ga iuot masaeai,
ngansa ado toa oa ga iuot
mambe dinga. Ta dinga
toa oa ga inono eaba kelede
kelede ele naurata ta itoba.
Ta panua toa ngada oa ga
tigera gid kelede kelede led
naurata iuot kemi, mao paea-
mao.
14 Oangga dinga inono ga
kus, eaba sai ele naurata

* **3:3:** 1Ko 1.10-11 * **3:4:** 1Ko 1.12 * **3:5:** PA 18.4,11,27-28 * **3:8:** Mt 16.27, Ep 2.20-22 * **3:11:** Ais 28.16, 1Pe 2.4-6 * **3:13:** 1Ko 4.5

ienono kemi, ei ga ibada la-
sunga.
15 Be oangga dinga inono
eaba sai ele naurata ga imo-
mout ga kus, ele naurata
toa oa ga iman danga buli-
galiga. Deo ga ibada eaba toa
oa mulian, be eine mambe
ibada mulian eaba dingaeai
ga iuot.

Gimi mambe Deo ele luma

16 *Gimi mambe luma tutui
ton Deo, ta Deo Itautau Tu-
tui ienono lolomiai, be aoatai
mao?
17 Oangga sai ipaeabu ngan
Deo ele luma, Deo ga ipaeabu
ngan eaba toa oa, ngansa
Deo ele luma aea ul ienono.
Be luma toa oa, tota gimi.

Irangrang ngan tasoa panua edad mao

18 Kado gimi apakaka gimi
mulian. Oangga sai ngan
gimi ikeo ga ele oatainga
kapei mambe gid panua
labone ad tipakuru ngan, ei
manta inasi Kristus ta iuot
mambe eaba buobuonga
aea ngan gid panua tanoeai
matad. Ta ngan kadonga toa
bedaoa, ei ga irangrang ngan
ibada oatainga tautaunga.
19 *Ngansa ngan Deo
imata, oatainga tanoeai aea
eine buobuonga. Ngansa
Deo ele laulau aea posanga
ga bedane, "Gid panua toa
tiuangga led oatainga kapei,
Deo ikado ga led kadonga
aleburo aea ipaeabu ngan
gid mulian."
20 *Ga ele laulau aea
posanga ede pade bedane,
"Gid panua toa tikeo ga
led oatainga kapei, Maron
iuatai ngan lolod na. Ei
iuatai mambe led posanga
irangrang ngan aea annga
eta iuot mao."
21 Tota manta atnan
kadonga ngan soanga gid
panua edad, ngansa danga
toa ngada ne ienono ngan
luanga gimi.
22 Gau Paulus, ga Apolos,
ga Sipas*, ga tano toa ne,
ga matenga, ga mata bibita,
ga danga sisid labone aea,
ga danga sisid iuangga inam
muriai, gid danga toa ngada
ne ienono ngan luanga gimi.
23 Be gimi aman Kristus
ele, be Kristus iman Deo ele.

4

Deo kekelen irau ele paeaeanga ad posanga

1 Gimi manta matami
nanan gai mambe paeaeanga
ton Kristus ga panua naurata
amai ngan paolanga Deo ele
posanga mumulnga.
2 *Ga pade, danga kapei
gid panua naurata ad manta
tikado, eine ngan pasolan-
nga mambe matad itutui
ngan led naurata.
3 Goibe gimi apamadid
gau ngan posanga ta matami
inasi leg kadonga, mao be
panua padengada tipamadid
gau, eine danga kakauede.
Gau matag ila ngan danga
eta mao. Be gau pade matag

* **3:16:** 1Ko 6.19, 2Ko 6.16 * **3:19:** Jop 5.13 * **3:20:** Sng 94.11 * **3:22:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.* * **4:2:** Lu 12.42

inasi leg kadonga mulian
mao.
4 Ngansa gau naoatai ngan
leg idil eta paeamao mao. Be
gau naot eaba tutui ngan ipu
toaine mao. Maron kekelen
irau ag posanga.
5 *Tota irangrang ngan
gimi arau eaba eta aea
posanga mao ga ila iran-
grang ngan ado kapei toa
Maron inama. Ta saoa
danga ienono mumulnga
ngan tibur dodom, ei ga
ikado ga iuot merengai. Ta
ei ga ipasolan saoa danga
ienono panua lolodeai ga
iuot masaeai. Ta ngan ado
toaiua, Deo ga ipakuru ngan
panua kelede kelede ngan
led naurata.

Irangrang ngan taparim ngan gita mulian mao

6 *Oaeoaeg, gau natado
oanenga itna ngan gau ga
Apolos ngan paoatainga
gimi, ta irangrang ngan
aoatai kemi ngan posanga
ga oaine, "Irangrang ngan
alaputian saoa posanga
ienono Deo ele laulauiai
mao." Toa bedaoa ta gimi ga
aparim ngan eaba eta mao,
ta akeo ga ei iasal panua
padengada mao pade.
7 *Ngansa sai ikeo ga eao
easal eaba eta pade? Eao
kikisi tenainga isaoa be
inam pan Deo mao? Be
oangga bada ga inam pan
Deo, ikamado ga eao parim
ngan go mulian mambe bada
sapaean ngan uram?
8 Tautaunga gimi abada
danga toa ngada ne ga
imata karanga na? Be
gimi aot mambe panua led
pat kapei na? Gimi aot
mamaron kapeipei na? Gimi
akado bedane be adol gai
ga adio muriai na? Man ga
gimi aot mamaron kapeipei
tautaunga. Toa bedaoa ta
gai aot mamaron kapeipei
toman ngan gimi!
9 Nakeo bedane ngansa
imata mambe Deo idol gai
panua ato amai ga adio gadio
tau ngan panua toa ngada
ne. Gai mambe panua toa
amai miri itamatama tiasal
gai ngan paraunga, ta tiluku
gai ta tikeo ga gai manta am-
ate panua busa matadeai ga
gid anggelo matadeai pade.
10 Ngan Kristus, gai aot
mambe panua buobuonga
amai, be gimi alup toman
ngan Kristus ta aot mambe
panua oatainga ami. Eine
tautaunga na? Gai uramai
mao, be gimi urami kapei
na? Eaba eta ilolon ngan gai
mao, be tilolon ngan gimi.
11 *Mugaeai ga irangrang
ngan pataútene gai pitorea-
gai, ga marumian gai, ga adol
danga krak ga krak, ga panua
tiraurau gai, ga lemai luma
eta mao.
12 *Gai akakado naurata
kulupu tau ngan bagemai.
Gid panua aoad ibiu gai,
be gai akado posanga kemi
ngan pamatuanga gid.
Tipaieiei gai, be gai mumun
ga amamado.

* **4:5:** 1Ko 3.8 * **4:6:** Ro 12.3 * **4:7:** Ro 12.6 * **4:11:** 2Ko 11.23-27 * **4:12:** Mt 5.44, 2Te 3.8

13 Tipaeabu ngan edamai,
be aposa meles ga ila pagid.
Irangrang ngan patautene,
gai aot mambe muk toa gid
panua tisigiri ga ila. Gai
mambe sakirkir gid panua
titatado.

Paulus ikeo ga gid Korin manta tinasi ele kadonga

14 Gau nabode posanga
toa ne be tinig ngan napa-
maeamaea gimi mao. Nakeo
ga napabib lemi, ngansa
gimi mambe leg gergeu toa
nakimkim tau.
15 *Goibe, ami madidnga
bunoringring sangaul tilu-
alua gimi ga alup toman
ngan Kristus, be gimi
tamami busa mao. Ngansa
ngan lemi lupnga toman
ngan Iesus Kristus, gau naot
tamami ngan ado toaiua
napaola ato kemi ila pagimi.
16 *Tota nabeta gimi matua
bedane: Anasnasi gau leg
kadonga.
17 *Ngan ipu toaine nasula
Timoti ga ila pagimi. Ei
mambe leg gergeu toa
nakim ei. Ei imata tu-
tui ngan Maron, ta ei ga
ipapei matami ngan gau
leg kadonga ngan lupnga
toman ngan Iesus Kristus.
Ele posanga toa ne iuot
lalaede mambe paoatainga
toa nakakado pagid iaoa
kelede ton Kristus ngan
tuanga ga tuanga.
18 Be edengada ngan gimi
tiuangga nanam pagimi
mao, ta tiparim ngan gid
mulian.
19 Be teta pade gau ga
nanam pagimi, oangga
Maron ikim, be gau ga matag
inasi gid panua parimnga ad
led posanga mao. Gau ga
matag inasi urad.
20 *Ngansa gita tamamado
Deo ibageai ngan leda
posanga mao, be tamado
Deo ibageai ngan ei iura
ibokoboko ngan gita.
21 Io, gimi akim nanam
pagimi madongan? Gau
ga nabada keri ta namui
ngan gimi, mao akim nanam
toman ngan kadonga kim-
nga aea ga kadonga lolo
marum aea?

5

Kadonga arala ienono rabu ngan gid Korin

1 *Nakakrik tau ngan pa-
longonga ede iuot pagau ne,
ngan kadonga arala imata
ede iuot rabu ngan gimi. Be
mugaeai ga inam, kadonga
arala toa bedaoa iuot rabu
ngan gid kusukusu eta mao.
Tikeo ga eaba ede ibada
itama iadaoa.
2 Be gimi aparim ngan gimi
mulian na? Mao be manta
lolomi isat ta asere eaba
toa ikado kadonga bedaoa ta
ilup toman ngan gimi pade
mao.
3 *Tautaunga, labone na-
mamado aluai ngan gimi, be
lologeai, eine mambe nama-
mado toman ngan gimi. Ta
gau narau posanga motean

* **4:15:** Gal 4.19 * **4:16:** Plp 3.17 * **4:17:** PA 19.22 * **4:20:** 1Ko 2.4 * **5:1:** Wkp 18.7-8, Lo 22.30 * **5:3:** Kol 2.5

ngan tanasi edap isaoa ngan
panasnga eaba toa oa. Na-
rau posanga toa ne lalaede
mambe namamado toman
ngan gimi.
4 Manta anasi ga bedane:
Oangga anam aluplup ngan
ada Maron Iesus ieda, ga
anaman lolomiai mambe
gau namamado toman ngan
gimi, ga ada Maron Iesus
iura pade ienono,
5 *manta adol eaba toa ne
ga idae Satan ibageai, ta Sa-
tan ipaeabu ngan eaba toa
ne itin. Be ngan ado kapei
ton Maron, eine Deo ga iran-
grang ngan ibada eaba toa ne
itautau mulian.

Gid Korin manta tisere eaba ikado kadonga sat

6 *Lemi kadonga parimnga
aea toa ne kemi mao. Yis
kautede sapa ikado ga plaoa
dodol isum ga idae, be aoatai
mao?
7 *Asile yis mugamuga ga
iduaea ta irangrang ngan aot
mambe plaoa bulnga pau toa
aea yis ienono ngan mao.
Tautaunga gimi aot mambe
plaoa bulnga pau ede na,
ngansa titenai Kristus ga kus
ta iman leda sipsip Pasova
aea.
8 *Tota kemi ngan taot
mambe panua tikemi danga
sisid motean ngan eanean-
nga, ta tisile yis mugamuga
ga iduaea. Yis mugamuga
eine mambe leda kadonga
papaeamao ga kadonga
sasat. Be manta takemi
motean gid bret aea yis
ienono ngan mao. Bret toa
ne eine mambe loloda aea
danga eta mao ga posanga
tautaunga.
9 Ngan leg laulau ede pade
nabode ga ila pagimi, nakeo
ga irangrang ngan asokon
gid panua arala ad mao.
10 Be kado gimi aoangga
naposa ngan tano toa ne aea
panua arala ad, ga mogal
buda ad, ga lublubnga ad, ga
gid panua toa tiraring ngan
gid deo pakakanga ad namer
pade. Eine mao. Oangga be-
daoa, gimi manta atnan tano
toa ne.
11 *Be mao. Leg posanga
ipu eine ngan gid panua toa
gimi aoatoato gid oaeoaemi
ngan iaoa kelede ton Kristus,
be tikakado kadonga arala,
ga mogal buda, ga tiraring
ngan gid deo pakakanga
ad namer, ga tipaeabu
ngan panua edad, ga panua
ununnga ad, ga lublubnga
ad. Oangga panua ngan iaoa
kelede ton Kristus tikakado
toa bedaoa, irangrang ngan
asokon gid mao ga aean
toman ngan gid mao pade.
12 Ikamado? Kado gimi
aoangga leg naurata eine
ngan pamadidnga gid panua
ngan posanga toa timamado
gaot ngan iaoa kelede ton
Kristus. Eine mao. Be
eine gimi lemi naurata ngan
patutuinga saoa posanga
iuot rabu ngan gimi iaoa
kelede ton Kristus.
13 *Deo ga ipamadid gid
panua toa timamado gaot

* **5:5:** 1Ti 1.20 * **5:6:** Gal 5.9 * **5:7:** IM 12.21-23, Ais 53.7, 1Pe 1.19 * **5:8:** Lo 16.3 * **5:11:** 2Te 3.6, Tt 3.10 * **5:13:** Lo 13.5, 17.7

ngan iaoa kelede ton Kristus. Be ele laulau ikeo bedane, “Manta asere eaba sai ikakado paeamao ga ila aluai ngan gimi!”

6

Irangrang ngan tapamadid oaeoaeda ngan iaoa kelede ton Kristus mao

1 Oangga ede ngan gimi ikeo ga ipamadid iuae ede pade ngan posanga, ikamado ga ipamadid ei pagid panua kusukusu matadeai, be ila pagid panua tututui ton Deo mao? Eine ga maeamaea gimi pagid panua kusukusu matadeai mao na?

2 *Muriai gita panua tututui ton Deo ga taman madidnga patutuinga posanga aea ngan gid panua tanoeai ad, be gimi aoatai mao? Be oangga muriai gimi apatutui posanga kapeipei togid panua tanoeai ad, labone madongan? Arangrang ngan patutuinga posanga gereirei mao?

3 Muriai gita ga taman madidnga patutuinga posanga aea ngan gid anggelo, be aoatai mao? Oangga bedane, gita tarangrang ngan tapatutui posanga ngan gid danga gereirei iuotot tanoeai.

4 Tota oangga aoa kaukau bedane iuotot rabu ngan gimi, kemi ngan asio gid panua ngan iaoa kelede ton Kristus ta tipatutui ami posanga. Goibe, gid panua edad mao ngan iaoa kelede ton Kristus tirangrang!

5 Naoangga napamaeamaea gimi ta nakado posanga toa ne. Be madongan? Kado eta ngan gimi ele oatainga irangrang ngan patutuinga posanga rabu ngan gimingada oaeoaemi mao?

6 Be mao. Eaba ede ipamadid iuae ede pade ngan iaoa kelede ton Kristus. Be kadonga toa ne iuot panua kusukusu matadeai!

7 Lemi kadonga ngan pamadidnga gimi mulian ipasolan mambe gimi atap ngan nasinga kadonga ton Kristus na. Goibe, alongean panua ta tikado paeamao ngan gimi! Alongean gid ta tipaeaoa lemi danga sisid!

8 Be mao. Akado paeamao pol ngan gimi ga apaeaoa ngan lemi danga sisid, be akakado ngan oaeoaemi ngan iaoa kelede ton Kristus.

9 *Gid panua papaeamao tirangrang ngan badanga madonga Deo ibageai mao, be gimi aoatai mao? Kado apakaka gimi mulian. Panua ga gid ne tirangrang ngan badanga madonga Deo ibageai mao: panua arala ad, ga panua tipaeabu ngan oaioainga ngan kadonga arala, ga panua tiraring ngan gid deo pakakanga ad namer, ga gid arangaranga titonton taine led kadonga, ga arangaranga tikakado arala pol ngan gid,

10 ga panua lublubnga ad, ga panua mogal buda,

* **6:2:** PM 20.4 * **6:9:** Gal 5.19-21, Ep 5.5, PM 22.15

ga panua ununnga ad, ga
panua led dabanga sasat,
ga panua tipapaeaoa danga
sisid. Irangrang ngan panua
toa bedane timado Deo
ibageai mao.
11 *Be mugaeai, edengada
ngan gimi tota bedaoa. Be
Deo isigiri lemi kadonga
sasat ga ila o, ta idol ele
ul ngan gimi, ta aot panua
tututui ngan Maron Iesus
Kristus ieda ga ngan ada Deo
Itautau Tutui.

Tinida iman Itautau Tutui ele luma

12 *Panua edengada ngan
gimi tikeo ga bedane,
"Kadonga toa ngada ne eine
tutui ngan nakado." Be gau
nakeo ga kadonga toa ngada
ne irangrang ngan ilua gita
mao. Kadonga toa ngada ne
eine tutui ngan nakado, be
irangrang ngan nalongean
kadonga eta ga iman ag puda
mao.
13 *Panua edengada tikeo
ga, "Annga iman apada aea,
be apada iman annga aea."
Be gau nakeo ga Deo ga ipae-
abu ngan danga toa rua ne.
Tinida iman arala aea mao.
Be tinida iman Maron ele.
Ga pade, Deo ei Maron ngan
tinida.
14 *Deo ipei mulian ada
Maron ngan ele matenga. Be
ngan ei iura, ei ga ipei gita
mulian pade.
15 *Gimi tinimi iman Kris-
tus itin idanga sisid. Be gimi
aoatai mao? Tota irangrang
ngan nabada Kristus itin ta
napalup toman ngan taine
arala aea itin na? Mao tau!
16 *Eaba sai ila ilup
toman ngan taine arala aea,
gisirua tinid iuot kelede.
Be aoatai mao? Ngansa
Deo ele laulau aea posanga
bedane, "Gisirua tinid ga
iuot kelede."
17 *Be eaba sai ila ilup
toman ngan Maron, ei itau-
tau iuot kelede toman ngan
Maron.
18 Manta ala aluai ngan
kadonga arala. Ngan
kadonga sasat padengada
gid eababa tikakado, eine
tikado kadonga sat ngan
tinid mulian mao. Be eaba
sai ikado kadonga arala, ei
ikado kadonga sat ngan itin
mulian.
19 Gimi tinimi iman Itautau
Tutui ele luma. Be aoatai
mao? Deo ibada Itautau
Tutui pagimi, ta imamado
lolomiai. Tinimi eine danga
togimi mao.
20 *Deo ibada gimi mulian
ngan olnga kapei tau. Tota
manta tinimi iman Deo ieda
aea soanga.

7

Kadonga rabu ngan oaioainga

1 Patautene ga nakoli lemi
posanga ngan laulau toa
abode ga inam pagau. Eine
kemi ngan eaba ila ilup
toman ngan taine mao.

* **6:11:** Tt 3.3-7 * **6:12:** 1Ko 10.23 * **6:13:** 1Te 4.3-5 * **6:14:** Ro 8.11, 1Ko 15.20, 2Ko 4.14 * **6:15:** Ep 5.30 * **6:16:** OM 2.24, Mt 19.5 * **6:17:** Ins 17.21-23, Ro 8.9-11 * **6:20:** 1Ko 7.23, 1Pe 1.18-19

2 Be kadonga arala iuotot somisomi tau, tota gau
nakeo ga eaba kelede kelede
manta ibada iadaoa. Ga
taine kelede kelede manta
ibada iadaoa pade.
3 Aranga manta iparangrang
iadaoa ele kimnga, ga taine
manta iparangrang iadaoa
ele kimnga pade.
4 Irangrang ngan taine itin
ienono ei ibageai mao, be
ienono iadaoa ibageai. Ga
pade, aranga itin ienono
ei ibageai mao, be ienono
iadaoa taine ibageai.
5 Irangrang ngan adan-
gadangan tinimi rabu ngan
gimirua mao. Be oangga
gimirua arau posanga ngan
alup mao kauteta ngan
kadonga lemi raring, goibe
akado toa bedaoa ga kus ta
alup mulian pade. Ngan
kado ta gimirua arangrang
ngan amadid matua ngan
tinimi mulian mao, ta Satan
itoba gimi ta atap.
6 Posanga toa ne eine nadol
mambe edap kemi ede, ta
oangga akim, ta anasnasi. Be
nadol mambe apu mao.
7 Gau nakim arangaranga
toa ngada ne tiuai mao
mambe gau. Be Deo ipan
eaba kelede kelede ele
tenainga. Eaba ede ele
tenainga ga bedane, be eaba
ede pade ele tenainga ga
bedaoa.
8 Leg posanga ga oaine ila
pagid arangaranga iririau ga
taine asapsape. Kemi ngan
tiuai mao mambe gau.
9 *Be oangga tirangrang
ngan timadid matua ngan
tinid mulian mao, kemi ngan
tiuai. Ngansa oangga lolod
ituntun ngan kadonga arala,
eine paeamao. Toa bedaoa
kemi ngan tiuai.
10 *Be nakado posanga
ede ga oaine mambe apu ila
pagid oaioainga, be posanga
eine togau mao, eine ton
Maron. Irangrang ngan
taine eta itnan iadaoa mao.
11 Be oangga ikado toa
bedaoa, ei manta iuai mao.
Ga mao, iluai mulian pan
iadaoa, ta gisirua lolod
kelede mulian. Ga pade,
irangrang ngan aranga eta
itnan iadaoa mao.
12 Be nakado posanga ede
ga oaine ila pagimi panua
padengada, be eine posanga
ton Maron mao. Eine gau
leg posanga. Oangga oaeda
ede ngan iaoa kelede ton
Kristus imamado be iadaoa
ilolo matua ngan Kristus
mao, be taine toa itin igelgel
ngan madonga toman ngan
ei, irangrang ngan itnan ei
mao.
13 Ga pade, oangga taine
ede iadaoa ilolo matua ngan
Kristus mao, be iadaoa toa
itin igelgel ngan madonga
toman ngan ei, irangrang
ngan itnan ei mao pade.
14 Ngansa oangga eaba
ilolo matua ngan Kristus
mao, be iadaoa taine ilolo
matua, ngan kadonga toa
ne, Deo ele ul ienono ngan
ei pade. Ga pade, taine sai
ilolo matua ngan Kristus
mao, be iadaoa ilolo matua,

* **7:9:** 1Ti 5.14 * **7:10:** Mt 5.32

ngan kadonga toa ne, Deo
ele ul ienono ngan ei pade.
Oangga mao, lemi gergeu
tiuot mambe gergeu togid
panua tipul murid ngan Deo.
Be eine mao. Deo ele ul
ienono ngan gid pade.

15 *Be oangga aranga
mao taine ilolo matua ngan
Kristus mao, be ikeo ga
itnan iadaoa toa, goibe
itnan ei ga ila. Oangga
kadonga toa bedane iuot
ngan aranga mao taine toa
ilolo matua ngan Kristus,
irangrang ngan tapakala
ei mao. Talongean iadaoa
ta itnan ei ga ila. Ngansa
Deo ikeo ga loloda itarui ta
tamamado.

16 *Ngansa eao taine sai,
eao oatai mao, eao ga lua
adaoam ta Deo ibada ei mu-
lian, mao mao? Ga pade, eao
aranga sai, eao oatai mao,
eao ga lua adaoam taine ta
Deo ibada ei mulian, mao
mao?

*Tadio ngan madonga
isaoa Deo isio ngan gita*

17 Be eaba kelede kelede
manta idio ngan madonga
isaoa toa Deo isio ngan ei.
Ta saoa madonga Deo ibaba
gita ngan, manta tadio ngan.
Posanga toa ne eine lalaede
mambe naposa matua ngan
pagid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga ga tuanga.

18 Oangga sai ibada
palunga motean ngan ado
toaiua Deo ibaba ei, iran-
grang ngan ipalele itin
mulian pade mao. Ga pade,
oangga sai tipalu ei mao
ngan ado toaiua Deo ibaba
ei, irangrang ngan ibada
palunga mao.

19 *Gita ada palunga eine
danga eta mao. Ga oangga
tipalu gita mao, eine danga
eta mao pade. Be nasinga
Deo ilinge eine danga kapei.

20 Eaba kelede kelede
manta idio ngan saoa
madonga toa ei ele ngan ado
toaiua Deo ibaba ei.

21 Ngan ado toaiua
Deo ibaba go, eao man
paeaeanga sapaean na?
Lolom ede ga ede ngan
padam. Be oangga lem
edap eta ngan tnannga
madonga kulupu toa na ta
bada madonga kemi, tota
nasi edap toa oa.

22 *Ngansa eaba sai ei
paeaeanga sapaean ngan
ado toaiua Maron ibaba ei,
ei iman Maron ele eaba
madonga kemi aea. Toa
bedaoa pade, eaba sai
imamado kemi ngan ado
toaiua Maron ibaba ei, ei
iman Kristus ele paeaeanga.

23 Deo ibada gimi mu-
lian ngan olnga kapei tau.
Tota irangrang ngan gimi
aman panua padengada led
paeaeanga sapaean mao.

24 Oaeoaeg, eaba kelede
kelede manta idio toman
ngan Deo ngan saoa
madonga toa ei ele ngan ado
toaiua Deo ibaba ei.

*Posanga pabibnga aea ila
pagid panua toa tiuai mao*

* **7:15:** Ro 14.19 * **7:16:** 1Pe 3.1 * **7:19:** Ro 2.25, Gal 5.6, 6.15 * **7:22:** Plm 16, 1Pe 2.16

25 Be ngan gid taine toa
tiuai eta maitne, Maron
ibada apu eta pagau mao.
Be napaola gau leg posanga,
ngansa Maron ilolo isat ngan
gau ta naman eaba posanga
tautaunga ag.
26 Labone kadonga
kulupulupu imata ede ga ede
iuotot, tota oangga tisio taine
eta ngan oainga eaba sai, gau
nakeo ga eine kemi oangga
gisirua tiuai mao.
27 Oangga eao oai na,
ilo edap eta ngan suknga
adaoam taine mao. Be
oangga eao oai eta maitne,
mao eao beget, ilo taine eta
iman adaoam mao.
28 Be oangga eao oai, eao
lem kadonga toa ne paeamao
mao. Be oangga taine blala
iuai aranga, ei pade ikado
kadonga sat eta mao. Be
oangga sapadua tiuai, eine
ga kadonga kulupulupu iuo-
tot ngan gid, ta nakim gimi
asapir ngan.
29 Be oaeoaeg, nakeo be-
dane ngansa ado muriai ga
muriai tau ta inam boloma.
Tota labone ga ila, eaba sai
iadaoa imamado, ei manta
imamado mambe ei iadaoa
eta mao.
30 Ga pade sapadua ti-
tangtang, manta timamado
mambe titangtang mao. Ga
sapadua tinid igelgel, manta
timamado mambe tinid
igelgel mao. Ga sapadua
tiuolol danga sisid, manta
timamado mambe danga toa
oa gid led mao.
31 *Ga saoa danga panua
tikakado tanoeai ne, iran-
grang ngan tilongean danga
toa oa ga idada lolod mao.
Ngansa tano toa labone
ienono, eine ga isapa.
32 Be gau tinig ngan danga
eta ikado ga lolomi ede ga
ede mao. Oangga eaba
iuai mao, ei irangrang ngan
imata nanan gid danga ton
Maron somisomi, ta iloilo
edap ngan kadonga Maron
ga itin igelgel.
33 Be eaba sai iuai taine,
ei imata nanan gid danga
tanoeai aea, ta iloilo edap
ngan kadonga iadaoa ga itin
igelgel.
34 Tota ilolo ruangada.
Ga pade, taine blalala ga
taine padengada tiuai mao,
gid tirangrang ngan matad
nanan gid danga ton Maron
somisomi. Ngansa tiuangga
tilalala ngan Maron ele ul, ta
tilongean tinid ga tautaudid
pade ga iman Maron ele. Be
taine sai iuai aranga, ei imata
nanan gid danga tanoeai aea,
ta iloilo edap ngan kadonga
iadaoa ga itin igelgel.
35 Nakado posanga toa ne
ngan luanga gimi. Be nakado
ngan pakalanga gimi mao.
Be nakeo ga amado lemi
kemi ta lolomi kelede ta
akado Maron ele naurata.
36 Be oangga sai ilolo ede
ga ede ngan ele kadonga
toman ngan taine blala toa
tisio ngan oainga ei, ta
iuangga ele kadonga itutui
ngan ei mao, ga ei blala
kapei ngan oainga, ga igera
edap eta pade mao, goibe,
alongean ei ta inasi ele

* **7:31:** 1Io 2.17

kimnga. Kemi ngan tiuai.
Eine kadonga sat mao.
37 Be oangga sai ilolo
matua ngan posanga toa
irau ga ienono iloleai, ga
danga eta ipasensen ei mao,
ga ei imadid matua ngan
pakalanga ele kimnga tinida
aea, ta ikeo ga iuai taine
blala toa oa mao, eine ikado
kadonga kemi.
38 Tota eaba sai iuai taine
blala, ga eaba sai iuai mao,
gisirua tikado kadonga kemi.
Be eaba toa iuai mao, ei ele
kadonga kemi ga kemi tau.
39 *Taine sai iuai aranga,
ei manta idio toman ngan
aranga toa oa ga irangrang
ngan ele matenga. Be oangga
iadaoa imate, goibe iran-
grang ngan tapakala ei mao.
Talongean ei ta iuai eaba sai
toa ikim. Be eaba toa oa
manta iman Maron ele eaba.
40 Ngan gau matag, taine
toa oa ga itin igelgel oangga
iuai pade mao. Be naoangga
Deo Itautau Tutui ienono pa-
gau pade.

8

Posanga ngan masilau toa titenai ga ila pagid deo pakakanga

1 *Patautene ga nakado
posanga ngan masilau toa
titenai ga ila pagid deo
pakakanga ad namer. Gita
taoatai ngan posanga idil
ga oaine, “Gita toa ngada
ne leda oatainga.” Eine
tautaunga, be oatainga ikado
ga panua tiparim ngan
gid sapaean. Be kadonga
kimnga aea ipamatua panua
lolod.
2 *Oangga sai ikeo ga ele
oatainga kapei ngan saoa
danga, eine ele oatainga
imata karanga maitne,
mambe Deo ikim ne mao.
3 Be eaba sai ilolo ikim Deo,
eine Deo iuatai ngan eaba
toa oa.
4 *Be ngan eannga masilau
toa titenai ga ila pagid
deo pakakanga ad namer,
gita taoatai mambe deo
pakakanga eine danga eta
mao ngan tano toa ne. Be
deo eta pade mao. Deo toa
kelede ne.

Gid deo pakakanga ad namer

5 Tautaunga danga busa
ienono buburiai ga tanoeai
toa gid panua tiuatoato ad
deo ga ad maron. Panua
edengada tiadi mambe gid
deo toa oa timamado,
6 *be ngan gita, Deo kelede
mon imamado. Ei Deo
Tamada toa iman danga toa
ngada ne ipu, ga gita taman

* **7:39:** Ro 7.2-3 * **8:1:** PA 15.29 * **8:2:** Gal 6.3 * **8:4:** Lo 4.39, 6.4, Gal 4.8
* **8:6:** Ep 4.5,6

ei ele. Be Maron kelede mon
imamado, eine Iesus Kristus
toa ikado danga toa ngada ne
ga iuot ga gita pade labone
tamamado.

7 Be leda panua toa ngada
ne tibada oatainga toa ne
mao. Panua edengada mu-
gaeai ga inam tinanale tau
ngan kadonga raring aea
ngan gid deo pakakanga ad
namer. Ta labone oangga
tian annga toa panua titenai
ga ila pagid deo pakakanga
ad namer, tiuangga annga
toa oa paeamao. Ta lolodeai,
tinaman kemi mao ngansa
kadonga toa ne igal lolod.

8 Be annga irangrang ngan
ibada gita ga tala boloma pan
Deo mao. Oangga taean an-
nga toa oa, eine ga ilua gita
mao. Be oangga taean annga
toa oa mao, eine tasapir ngan
luanga eta mao pade.

9 *Gimi aoatai mambe
arangrang ngan aean saoa
danga akim. Be manta agabit
kemi, ngan kado ta oaeoaeda
toa lolod matua tau ngan Deo
maitne tigera gimi anasi lemi
oatainga toa ne ta titap ngan
led kadonga lolo matua aea.

10 Ngansa oangga eaba eta
ilolo matua tau mao, be ig-
era eao nasi lem oatainga toa
ne ta ean gadudunga ngan
luma raring aea togid deo
pakakanga ad namer, eine
eao lem kadonga toa ne ga
ipamatua ei ngan eannga an-
nga toa titenai ga ila pagid
deo pakakanga ad namer.

11 *Oaem ede pade toa ne
ilolo matua tau mao, be Kris-
tus imate ngan luanga ei. Be
eao lem oatainga ngan ean-
nga annga imata ede ga ede
ne ipaeabu ngan ei!

12 Oangga gimi akado
kadonga sat toa ne ngan
oaeoaemi ta apaeabu ngan
lolod bedane, eine gimi
akado sat ngan Kristus.

13 *Tota oangga saoa danga
naean ikado ga oaeg ede
pade itap ngan ele kadonga
lolo matua aea, eine iran-
grang ngan naean masilau
pade mao ga irangrang ngan
leg matenga. Ngan kado ta
oaeg ede pade ele kadonga
lolo matua aea itap.

9

Paulus ibeta gid Korin ngan olnga ei mao

1 *Danga eta ipakala gau
mao ga mao tau. Gimi manta
aoatai mambe gau eaba ato
aea tautaunga, ga nagera
ada Maron Iesus ngan matag
pade. Gimi manta aoatai
mambe lemi lupnga toman
ngan Maron eine gau leg
naurata itautau.

2 *Goibe panua padengada
tikeo ga gau eaba ato aea
mao, be gimi ga agera
gau mambe eaba ato aea
tautaunga, ngansa gimi alup
toman ngan Maron ta aman
kilala ngan pasolannga
mambe gau eaba ato aea
tautaunga.

* **8:9:** Ro 14.13-15, Gal 5.13 * **8:11:** Ro 14.15,20 * **8:13:** Ro 14.21 * **9:1:** PA 22.17-18, 26.16, 1Ko 15.8-9 * **9:2:** 2Ko 3.2-3

3 Panua edengada tigal
nanan ag posanga, be gau
namadid matua ta nakoli
posanga ila pagid ga bedane:
4 *Oangga gai panua ato
amai aeanean ga aunun,
eine gimi aoangga itutui
mao?
5 Oangga gai aoai taine
toa lolod matua ngan Kris-
tus, ta abada gid ta gain-
gada alalala, eine madon-
gan? Sipas* ga gid panua
ato ad padengada tikakado
bedaoa, ga Maron Iesus aea
kakakau tikakado toa be-
daoa pade. Be oangga gai
anasi bedane, gimi aoangga
kadonga toa ne itutui mao
na?
6 Mao gimi aoangga gairua
Barnabas kekelegai manta
akado naurata pat aea ngan
lemai madonga na?
7 Sai iman eaba paraunga
aea be imariala ngan ei
mulian ngan annga? Be
sai iarum dadanga oain be
ianean oain itautau toa oa
mao? Be sai imariala ngan
sipsip be iunun itud isul
mao?
8 Kado gimi aoangga
nanasi gid eababa led
oatainga ta nakado posanga
toa ne. Eine mao. Deo ele
apu ikeo lalaede toa bedane
pade.
9 *Ngansa ngan ele apu,
Moses ibode posanga ga
bedane, “Oangga bulmakao
ikakado lem naurata ngan
goronga wit itautau, iran-
grang ngan eao pakala iaoa
ngan eaneannga mao.” Be
gimi aoangga Deo ilolo ede
ga ede ngan bulmakao na?
Eine mao.
10 *Be tautaunga ikado
posanga toa ne ngan luanga
gita, na? Be, ikado ngan
luanga gita. Ngansa eaba
iboko ngan dadanga aea
umanga, ga eaba iboko
ngan leleannga wit isakirkir,
gisirua tiuangga muriai
ga tian saoa annga toa
tibokoboko ngan oa.
11 *Lalaede toa bedaoa,
oangga gai aearum danga
lolomiai ngan luanga tau-
taudimi mambe eaba iarum
annga ipuapua dadangai,
ikamado? Gimi anaman
oanaoana ngan badanga
danga eta ga inam pagai
ngan luanga lemai madonga
na?
12 *Oangga itutui ngan
panua padengada tibada
lemi luanga bedane, eine gai
madongan? Kemi ngan gai
abada lemi luanga toa ne
kapei, mao madongan?

Tautaunga itutui ngan gai
abada luanga toa bedane, be
gai abeta gimi ngan mao. Gai
abisi kadonga kulupulupu
imata ede ga ede, ngan kado
ta apakala edap ngan ato
kemi ton Kristus.
13 *Gid panua toa tikakado
naurata tenainga aea toa Deo
ele lumaeai, gid tibada ad an-
nga Deo ele lumaeai ga inam.
Ga gid panua toa tibokoboko
ngan ele popou tenainga aea,

* **9:4:** Lu 10.8 * **9:5:** *Sipas eine Petrus ieda ede pade.* * **9:9:** Lo 25.4, 1Ti 5.18 * **9:10:** 2Ti 2.6 * **9:11:** Ro 15.27 * **9:12:** PA 20.34, 2Ko 11.9 * **9:13:** Lo 18.1-3

gid pade tibada anad ngan
popou tenainga aea. Be gimi
aoatai mao?
14 *Toa bedaoa pade,
Maron iposa matua ngan
sapadua tipapaola ele ato
kemi, gid ga tibada ad luanga
ngan ato kemi aea paolanga
ta timamado ngan.

15 Be gau nabeta gimi ngan
danga eta bedane mao. Ga
labone pade nabode posanga
toa ne ngan dadanga luanga
eta bedane ga inam pagimi
mao. Gau napakuru ngan leg
kadonga bedane, be oangga
sai ipaeabu ngan leg paku-
runga toa ne ipu, eine paea-
mao tau. Kemi ngan namate
motean!
16 *Be tautaunga oangga
napaola ato kemi, irangrang
ngan napakuru ngan gau
mulian mao, ngansa eine
naurata toa Maron idol ga
idae bagegeai, ta gau manta
nakado. Paeamao tau ngan
gau oangga napapaola ato
kemi ne mao!
17 Oangga lolog kelede
ngan kadonga naurata toa
ne ta nakado, eine kemi ngan
nabada lasunga. Be oangga
lolog kelede ngan mao be
nakado, goibe eine nakakado
ngansa Maron iadi gau ngan
aea kadonga.
18 Tota ag lasunga saoa
toa? Eine leg tingelgel ngan
paolanga ato kemi toa ne
sapaean, be nabada olnga
ngan mao. Goibe itutui ngan
tiuol gau ngan, be tinig igel-
gel oangga tiuol gau mao.

Paulus iman paeaeanga sapaean ngan gid panua toa ngada ne

19 Tautaunga namamado
kemi ta naman eaba eta ele
paeaeanga sapaean mao,
be ngan gau leg kimnga,
nakado mambe gau panua
toa ngada ne led paeaeanga
sapaean. Nakado bedane
ngansa naoangga nabada
panua busa ga tila pan
Kristus.
20 *Tota oangga nama-
mado toman ngan gid Iuda,
eine naot mambe eaba Iuda
aea. Nakado bedane ngan
luanga gid Iuda ta tila pan
Kristus. Tautaunga nama-
mado gadio ngan apu mao,
be oangga namamado toman
ngan gid panua timamado
gadio ngan apu, eine naot
mambe eaba imado gadio
ngan apu, ngan luanga gid
panua gadio ngan apu ta tila
pan Kristus.
21 Ga oangga namamado
toman ngan gid panua toa
timado gadio ngan apu eta
mao, eine naot mambe eaba
inasnasi apu mao. (Ngan
kadonga toa bedaoa, natnan
apu ton Deo mao. Be na-
mamado gadio ngan apu ton
Kristus.) Nakado bedane
ngan luanga gid panua toa
timado gadio ngan apu mao
ta tila pan Kristus.
22 *Ga oangga namamado
toman ngan gid panua toa
lolod matua tau mao, eine
naot mambe eaba ilolo
matua tau mao, ngan luanga

* **9:14:** Mt 10.10, Gal 6.6 * **9:16:** Jer 20.9 * **9:20:** PA 21.20-26 * **9:22:** 2Ko 11.29

gid panua toa bedaoa ta tila pan Kristus. Gau nanasi kadonga togid panua matad ede ga ede, ngansa naoangga natoba edap toa ngada ne ngan luanga etangada ngan gid ta Deo ibada gid mulian.

23 Nakado danga toa ngada ne ngan luanga ato kemi ga iuasasa, ngansa naoangga nabada danga kemikemi toa Deo ikoromot ngan ele panua toa lolod matua ngan ato kemi.

Manta talado matua ngan badanga lasunga

24 Ngan salisalinga, gid panua toa ngada oa tiladlado, be eaba kelede mon imuga ta ibada lasunga. Be gimi aoatai mao? Manta alado toa bedaoa ta abada lasunga.

Eaba kelede mon imuga ta ibada lasunga.

25 *Panua toa ngada oa tisalisali ngan gid titiaudanga, eine timadid matua tau ngan tinid mulian. Gid tikado toa bedaoa, be lasunga toa tibada, eine ga imotmot. Be gita tasalisali ngan badanga lasunga ede toa irangrang ngan imotmot mao.

26 Tota gau naladlado ngan salisalinga ne be namelengleng alele mao. Ga napaparau mambe eaba itatado ibage sapaean mao pade.

27 *Be gau napaieiei tinig mulian ta iman leg paeaeanga ngan nasinga gau leg kimnga. Ngan kado ta napaola ato kemi ila pagid panua padengada, ga kus ta natap ta narangrang ngan badanga lasunga mao.

10

Manta tamadid matua ngan tobanga

1 *Oaeoaeg, gau nakim gimi aoatai kemi bedane: Ngan ado toaiua Moses imamado, gita tibutibuda toa ngada oa timamado gadio ngan Deo ele laulau mamarae ga gid toa ngada oa tibulou tad Singsingia ga tiuore.

2 Ta eine mambe gid toa ngada oa tibada paliliunga ngan laulau ga tad, ta paliliunga toa ne ipasolan mambe gid lolod kelede toman ngan Moses.

3 *Ta gid toa ngada oa tianean annga toa kelede oa Itautau Tutui ibada pagid.

4 *Ga gid toa ngada oa tiunun eau toa kelede oa Itautau Tutui ibada pagid. Ngansa tiunun eau iuotot ngan Itautau Tutui ele pat.

* **9:25:** Plp 3.14, 2Ti 2.4-5, 4.7-8 * **9:27:** Ro 8.13, 13.14 * **10:1:** IM 13.21-22, 14.22-29 * **10:3:** IM 16.35 * **10:4:** IM 17.6, Nam 20.11

Pat toa oa idodo Kristus toa
ilalala ga inasnasi gid.
5 *Be gid busa, Deo itin
igelgel ngan gid mao, ta patid
idio ibalatlat alele ngan tibur
modamodanga.
6 *Gid kadonga toa iuot oa
iman kilala ngan paoatainga
gita. Ngan kado ta loloda
buk ngan gid kadonga pa-
paeamao lalaede mambe gid
lolod buk ga buk ngan.
7 *Ga pade, irangrang ngan
gimi asoa gid deo pakakanga
edad mao, mambe edengada
ngan gid tikakado. Deo
ele laulau ikeo ngan gid ga
bedane, “Timamado ngan
eaneannga ga ununnga, ga
kus ta tidae ga tila tititiau.”
8 *Ga pade, irangrang
ngan takado kadonga arala
mao, mambe edengada
ngan gid tikakado. Ta
ngan ado toaiua, panua
bunoringring sangaul rua
ga igegea bunoringring tol
(23,000) titap ga timate.
9 *Ga pade, irangrang ngan
tatoba Kristus ngan geranga
iura mao, mambe edengada
ngan gid tikakado. Ta gid
mota papaeamao tipaeabu
ngan gid.
10 *Ga pade, irangrang
ngan gita ngur ga ngur alele
mao, mambe edengada ngan
gid tikakado. Ta anggelo
pamatenga aea ipaeabu
ngan gid.
11 Gid kadonga toa iuotot
ngan gid oa iman kilala ngan
gita. Gita panua toa labone
tamamado, teta pade tagera
ado muriai ga muriai tau ga
iuot. Be tibode gid posanga
toa oa ga idae ngan laulau
ngan pabibnga gita leda.
12 Oangga sai ikeo ga ima-
did matua, ei manta igabit
kemi, ngan kado ta itap.
13 Tobanga toa iuotot ngan
gimi ne, eine imata ede pade
mao. Eine lalaede mambe
iuotot ngan panua toa ngada
ne. Be Deo imata tutui ngan
ele posanga, ta ei ga ilongean
tobanga eta ga iasal urami
mao. Be ei ga ikado edap
rabu ngan tobanga toa oa,
ngan gimi anasi ta aeaoa
ngan, ta irangrang ngan
amadid matua.

Irangrang ngan tasoa Deo ieda ga gid antu edad mao

14 Tota leg panua
kemikemi, manta ala aluai
ngan kadonga ngan soanga
gid deo pakakanga edad.
15 Naposa pagimi mambe
gimi panua lolomi iuatai.
Matami inasi kemi leg
posanga.
16 *Ngan loba toa Deo ele
pamatuanga ienono ngan ga
gita taposaposa kemi pan
ngan, eine talup kelede ngan
Kristus ising aea unnga. Ga
pade, ngan bret toa tatei,
eine talup kelede ngan Kris-
tus itin aea eannga.
17 *Ngansa ngan bret
ikatinge toa kelede oa, gita
busa taluplup ngan aea

* **10:5:** Nam 14.29-30 * **10:6:** Nam 11.4, 34, 1Ko 10.11 * **10:7:** IM 32.6 * **10:8:** Nam 25.1-9 * **10:9:** Nam 21.5-6 * **10:10:** Nam 16.41-49 * **10:16:** Mt 26.26-28 * **10:17:** Ro 12.5

eannga, ta taot mambe tinida
kelede.
18 *Matami nanan gid
panua Israel ad. Gid panua
toa tianean gid tenainga, gid
tilup kelede ngan eannga
tenainga popouiai.
19 *Tota oangga naposa
ngan tenainga togid deo
pakakanga, kado gimi
aoangga nakeo ga gid deo
toa oa eine danga tautaunga.
Eine mao.
20 *Be tenainga toa titenai,
eine tikado ga ila pagid antu,
be ila pan Deo mao. Ta gau
tinig ngan gimi alup toman
ngan gid antu mao.
21 *Irangrang ngan gimi
aun loba ton Maron toman
ngan loba togid antu mao.
Ga irangrang ngan aean
Maron ele popouiai ga gid
antu led popouiai mao pade.
22 *Kado gita tapamasmasi
Maron ilolo. Ikamado? Kado
taoangga urada iasal ei na?

Saoa danga takakado,
takado ngan soanga Deo ieda

23 *Panua edengada ngan
gimi tikeo ga bedane,
"Kadonga toa ngada ne
eine tutui ngan takado," be
gau nakeo ga kadonga toa
ngada ne irangrang ngan
ilualua gita mao. "Kadonga
toa ngada ne eine tutui
ngan takado," be irangrang
ngan kadonga toa ngada ne
ipamatua gita mao pade.
24 *Irangrang ngan eaba
eta iloilo edap ngan luanga ei
kekelen mao, be manta iloilo
edap ngan luanga eaba ede
pade.
25 Masilau imedameda
toa ngada oa tibabada
ngan tibur oalo aea, eine
irangrang ngan gimi aean.
Irangrang ngan alongean
kadonga toa ne igal lolomi
mao ga abetabeta alele ngan
mao pade.
26 *Ngansa Deo ele laulau
ikeo, "Tano toa ne toman
ngan aea danga sisid toa
ngada ne eine ton Maron."
27 Oangga eaba ede ilolo
matua ngan Deo mao, be
ibaba gimi ngan eaneannga,
ta gimi akeo ga ala, goibe,
aean saoa danga tibada pag-
imi, be lolomi ede ga ede
ngan kadonga toa oa igal
lolomi mao, ga abetabeta
alele ngan mao pade.
28 *Be oangga eaba eta ipa-
longo gimi ngan annga toa
oa ta ikeo ga titenai ga ila
pagid deo pakakanga, iran-
grang ngan aean annga toa
oa mao. Matami nanan eaba
toa oa, ta aean mao. Ngan
kado ta apaeabu ngan ilolo.
29 Nakeo ngan gimi lolomi
mao, be ngan eaba toa oa
ilolo, ngan kado ta inaman
paeamao iloleai ngansa
iuangga kadonga toa oa
paeamao. Be tautaunga
danga eta ipakala gimi ngan
saoa danga aoangga aean
mao. Ngansa ikamado ga
gau nanasi eaba ede pade

* **10:18:** Wkp 7.6 * **10:19:** 1Ko 8.4 * **10:20:** Lo 32.17, PM 9.20 * **10:21:** 2Ko 6.15-16 * **10:22:** Lo 32.21 * **10:23:** 1Ko 6.12 * **10:24:** Ro 15.1-2 * **10:26:** Sng 24.1 * **10:28:** 1Ko 8.7

ilolo somisomi ngan saoa
danga naoangga naean?
30 *Oangga naposa kemi ga
ila pan Deo ngan saoa annga
naean, ikamado ga eaba ede
pade iselele gau ngan eannga
annga toa naposa kemi ga ila
pan Deo ngan?
31 *Tota oangga gimi
aeanean ga aunun, ga akado
saoa danga, manta akado
danga toa ngada ne ngan
soanga Deo ieda.
32 *Be irangrang ngan
akado ga oaeoaemi ngan
iaoa kelede ton Kristus titap
mao, ga gid Iuda mao, ga gid
alu padengada mao pade.
33 *Gau pade natobatoba
urag ngan kadonga panua
toa ngada ne ga tinid igelgel.
Nailoilo edap ngan luanga
gau mao, be nailoilo edap
ngan luanga panua paden-
gada, ta irangrang ngan Deo
ibada gid mulian.

11

1 *Atonton gau leg kadonga
mambe gau natonton Kristus
ele kadonga.

Paulus iposa ngan gid taine laborad aea robinga

2 Gau napakuru ngan gimi
ngansa gimi matami nanan
gau ngan lemi kadonga toa
ngada ne ga akisi matua leda
nasinga mambe napaoatai
gimi ngan.
3 *Be gau nakim gimi
aoatai kemi bedane: Eaba
toa imugamuga ngan gid
arangaranga toa ngada ne
eine Kristus. Be eaba
imugamuga ngan taine,
eine aranga. Be eaba toa
imugamuga ngan Kristus
eine Deo.
4 Oangga eaba ikado
raring, mao ibada Deo
iaoa, be irobi ilabora, eine
ipamaeamaea Kristus toa
imugamuga ngan ei.
5 Be oangga taine ede irobi
ilabora mao,* be ikado rar-
ing, mao ibada Deo iaoa, ei
pade ipamaeamaea aranga
toa imugamuga ngan ei. Eine
lalaede mambe inin ilaun ga
ilabora kiniri.
6 Ngansa oangga taine
irobi ilabora mao, kemi ngan
iket ilaun ga ila bolobolo.
Be oangga taine toa oa
maeamaea ei ngan ilaun
bolobolo, mao maeamaea ei
ngan tinin ga kiniri, ei manta
irobi ilabora.
7 *Be irangrang ngan
aranga irobi ilabora mao,
ngansa ei ibada Deo ianun ga
iman Deo ieda aea soanga.
Be taine iman aranga ieda
aea soanga.
8 *Ngansa aranga iuot
ngan taine mao, be taine iuot
ngan aranga.†
9 Ngansa Deo ikado aranga
ga iuot ngan luanga taine

* **10:30:** 1Ti 4.4 * **10:31:** Kol 3.17 * **10:32:** Ro 14.13 * **10:33:** 1Ko 9.20-22 * **11:1:** 1Ko 4.16 * **11:3:** OM 3.16, Ep 5.23 * **11:5:** Ngan gid panua mugaeai ad, gid taine somisomi tirobi laborad. Oangga taine eta irobi ilabora mao, be ilalala alele, tikeo ga ei iloilo aranga eta ngan ikado arala toman ngan ei. * **11:7:** OM 1.26-27 * **11:8:** OM 2.18-23 † **11:8:** Paulus iposa ngan taine iuot ngan aranga ituatua ikarkareai. Gera posanga ngan OM 2.21-22.

mao, be ikado taine ga iuot
ngan luanga aranga.‡
10 Ngan ipu toaine ga
ngan gid anggelo pade,
taine manta irobi ilabora ta
ipasolan mambe ei imamado
gadio ngan eaba toa imuga-
muga ngan ei.

11 Be ngan leda lupnga
toman ngan Maron, aranga
irangrang ngan inasi ei
kekelen ele kimnga mao.
Manta ilolo kelede toman
ngan iadaoa taine. Be taine
pade irangrang ngan inasi
ei kekelen ele kimnga mao.
Manta ilolo kelede toman
ngan iadaoa.
12 Ngansa lalaede mambe
taine iuot ngan aranga, eine
arangaranga ad poponga
iuot ngan gid taine. Be danga
toa ngada ne iuot ngan Deo
ibage.
13 Gimi matami inasi
posanga toa ne ta arau
lemi posanga. Eine tutui
ngan taine irobi ilabora
mao, be ikado raring, mao
madongan?
14 Gita eababa leda
kadonga ipaoatai gimi ta
aoatai: Oangga aranga ede
ilaun mamarae, irangrang
ngan panua busa tilolon
ngan ei mao.
15 Be oangga taine ilaun
mamarae, eine mambe aea
sogonga kemi. Ngansa Deo
idol ilaun mamarae toa be-
daoa ngan robinga ilabora.
16 Be oangga eaba sai
ikeo ga iaoa parau ngan
posanga toa ne, ei manta
iuatai kemi bedane: Gai
lemai nasinga eta pade mao,
ga gid iaoa kelede ton Kristus
led nasinga lalaede pade.

Gid Korin tinasi tutui kadonga ngan Maron ele eaneannga mao

17 Ngan posanga ga gid ne,
irangrang ngan napakuru
ngan gimi mao. Ngansa
kadonga kemikemi iuotot
ngan lemi rouroungа mao,
be kadonga papaeamao.
18 *Matamata naoangga
nakeo pagimi ga bedane:
Gau nalongo palongonga
ede iuot pagau, ta tikeo
ngan lemi rouroungа, gimi
amapmapoga alele. Ta
gau naeadi mambe posanga
edengada toa ne tautaunga.
19 Ngansa rabu ngan gimi,
manta gid iaoa ede ga ede
ienono, ta ipasolan mambe
sapadua ngan gimi aot tutui
Deo imatai.
20 Tota gimi anam alu-
plup ngan eaneannga somi-
somi, be akado eaneannga
tautaunga ton Maron mao.
21 Ngansa ngan lemi
eaneannga, gimi kelede
kelede asasari ngan annga
aea badanga, be asanga
oaeoaemi padengada mao.
Ta eaba ede pitoreanei, be
panua padengada tiun ga
timangamanga.
22 Ikamado? Lemi luma
eta ngan eaneannga ga un-
unnga mao na? Madongan?

‡ **11:9:** Kado gimi aoangga Paulus iaoa ikarara gid arangaranga ngan luanga taine. Eine mao. Be ikeo bedane ngansa Deo ikado aranga ga iuot mugaeai, ga kus ta ikado taine ngan luanga ei.

* **11:18:** 1Ko 1.10-12

Akeo ga iaoa kelede ton Kristus eine danga buligaliga, ta apamaeamaea gid panua toa ad annga eta mao? Eine ga nakado posanga madongan pagimi? Eine ga napakuru ngan lemi kadonga toa bedane? Mao tau!

Maron Iesus ipan ele aluagau ngan bret ga oain
(Mateus 26.26-29, Markus 14.22-25, Lukas 22.14-20)

23 Ngansa posanga toa nabada pagimi mugaeai ne, eine Maron ibada ga inam pagau. Eine ga bedane: Ngan bong toaiua tidol Maron Iesus ga idae aea miri itamatama bagedeai, ei ibada bret
24 ta iposa kemi ga ila pan Deo. Ga kus ta itei ta ikeo, "Eine gau medamedag ngan luanga gimi. Akado bedane ngan matami nanan gau."

"Eine gau medamedag ngan luanga gimi."

25 *Be ngan kadonga lalaede toa bedaoa, muriai ngan tian, ibada loba ta ikeo, "Loba toa ne iparangrang posanga pau toa Deo irau ngan gau singig. Somisomi oangga aunun ngan loba toa ne, akado ngan matami nanan gau."
26 Ngansa somisomi oangga aeanean bret toa ne ga aunun ngan loba toa ne, eine apapaola posanga ngan Maron ele matenga ga irangrang ngan ele luainga mulian.

Matada inasi kemi gita mulian, ga kus ta tabada Maron ele annga

27 *Tota oangga sai ikado kadonga itutui mao, be ian bret ga iun ngan loba ton Maron, eine ele idil paeamao, ngansa ikado kadonga sat ngan Maron imedameda ga ising.
28 Be eaba kelede kelede manta imata inasi kemi ei mulian, ga kus ta ian bret ga iun ngan loba toa oa.
29 Ngansa oangga sai ianean bret ga iunun ngan loba, be ilolon ngan Maron imedameda ga ising mao, eine ga ibada panasnga.
30 Ngan ipu toaine, panua busa ngan gimi urad mao, ga tidibal, ga padengada timate.
31 Be oangga matada inasi kemi gita mulian, irangrang ngan tabada panasnga mao.
32 *Be oangga Maron ipanas gita, eine ipatutui gita ta irangrang ngan tamukuru toman ngan gid panua tanoeai ngan ad panasnga mao.
33 Tota oaeoaeg, oangga anam aluplup ngan eaneannga, manta asangasanga ngan gimi.
34 Be oangga sai pitoreanei, ei manta ian motean ele lumaeai. Ngan kado ta lemi luplupnga iman ami panasnga ipu.

---

* **11:25:** IM 24.6-8, Ibr 8.8-13 * **11:27:** Ibr 10.29 * **11:32:** Ibr 12.5-6

Be oangga nanam pagimi,
eine ga napatutui posanga
isaoa ienono maitne.

12

Gid tenainga inam pan Itautau Tutui

1 Oaeoaeg, patautene
naoangga nakado posanga
ga ila pagimi ngan gid
tenainga inam pan Itautau
Tutui. Nakim gimi aoatai
kemi ngan posanga toa ne.

2 *Gimi aoatai, ngan ado
toaiua gimi aman kusukusu
maitne, gid deo pakakanga
toa aoad gum ne tipabuobuo
gimi ta tidada gimi alele.

3 *Tota nakim gimi aoatai
kemi bedane: Oangga Deo
Itautau Tutui ikado posanga
ga iuot eaba ede iaoai,
eine irangrang ngan eaba
toa oa ikado posanga ngan
paeabunga Iesus mao. Ga
pade, Itautau Tutui kekelen
ilualua gita ta tarangrang
ngan takeo ga Iesus ei
Maron. Irangrang ngan
takeo bedaoa sapaean mao.

4 *Tenainga imata ede ga
ede ienono, be Itautau Tutui
kelede mon.

5 Gid naurata ngan lu-
aluanga imata ede ga ede
ienono, be Maron kelede
mon.

6 Edap imata ede ga
ede ngan kadonga naurata
ienono, be Deo toa kelede
ne ikado naurata toa ngada
ne ga iuot ngan panua toa
ngada ne.

7 Itautau Tutui ipasolan
iura ngan eaba kelede kelede
ngan luanga gid panua busa.

8 Ngansa Itautau Tutui
ilua eaba ede ta ipaola ele
oatainga ngan gid edap
kemikemi panua manta
tinasnasi. Be Itautau Tutui
toa kelede ne ibada oatainga
imata ede ga ede ga ila pan
eaba ede pade ta iposaposa
ngan.

9 Itautau Tutui toa kelede
ne ibada kadonga lolo matua
aea ga ila pan eaba ede pade.
Be Itautau Tutui toa kelede
ne ibada tenainga ga ila pan
eaba ede pade ngan keminga
gid dibala.

10 Eaba ede ga ibada
pamatuanga ngan kadonga
uisinga, be eaba ede pade ga
ibada Deo iaoa. Eaba ede ga
irangrang ngan imata inasi
saoa danga inam pan Itautau
Tutui, be eaba ede pade imae
ga ikado posanga imata ede
ga ede. Be eaba ede pade ga
ibada oatainga ngan pulnga
gid posanga toa oa.

11 *Gid naurata toa ngada
ne eine inam pan Itautau Tu-
tui toa kelede ne, ta ei inasi
ele kimnga ta ipotapota gid
tenainga ga ila pagid panua
kelede kelede.

Tinida kelede be idanga sisid busa

12 *Tinida eine dodol
kelede, be idanga sisid busa.
Tautaunga idanga sisid busa,
be toa ngada oa tilup ga
tiuot kelede. Be Kristus eine
lalaede toa bedaoa pade.

---

* **12:2:** Hab 2.18-19 * **12:3:** 1Io 4.2-3 * **12:4:** Ro 12.6 * **12:11:** 1Ko 7.7
* **12:12:** 1Ko 10.17 * **12:13:** Gal 3.28

13 *Ngansa gita toa ngada
ne tabada paliliunga ngan
Itautau Tutui toa kelede
ne, tota taot tinida kelede.
Tautaunga gita edengada
Iuda ada, ga padengada Grik
ad ga alu padengada ad, ga
padengada timan paeaeanga
sapaean, ga padengada
timan paeaeanga sapaean
mao, be gita toa ngada ne
taun ngan Itautau Tutui toa
kelede ne.
14 Tinida idanga kelede
mon mao, be idanga sisid
busa.
15 Oangga aeda ikeo ga,
“Gau eaba ibage mao, tota
naman itin idanga eta mao.”
Tautaunga iuangga ikeo
bedaoa, be irangrang ngan
ikule ei ga itnan itin ngan
ipu toaine mao.
16 Ta oangga tangada ikeo,
“Gau eaba imata mao, tota
naman itin idanga eta mao.”
Tautaunga iuangga ikeo
bedaoa, be irangrang ngan
ikule ei ga itnan itin ngan
ipu toaine mao pade.
17 Oangga eaba itin dodol
iman imata, eine ga iran-
grang ngan ilongolongo
madongan? Be oangga eaba
itin dodol iman itanga, eine
ga irangrang ngan inudnud
madongan?
18 Be tautaunga Deo idol
tinida idanga kelede kelede
lalaede mambe ei ikim.
19 Oangga tinida idanga toa
ngada ne iman tinida idanga
kelede, eine tinida dodol ga
iuot madongan?
20 Tautaunga, tinida
idanga sisid busa be iuot
tinida dodol kelede.
21 Irangrang ngan matada
ikeo pan bageda bedane
mao, “Gau leg naurata eta
ngan eao mao.” Be laborada
irangrang ngan ikeo pan
aeda bedane mao, “Gau leg
naurata eta ngan eao mao.”
22 Tinida idanga edengada
imata mambe iura tau mao,
be oangga ienono mao, iran-
grang ngan tinida ienono
kemi mao.
23 Be tinida idanga sisid
toa taoangga edad mao, eine
tamariala kemi ngan gid. Ga
tinida idanga sisid toa maea-
maea gita ngan, eine tapa-
mumul kemi ngan pononga.
24 Be tinida idanga sisid
padengada, talongean ga
ienono sapaean. Be Deo
ipaluplup tinida idanga toa
ngada ne, ta tinida idanga
edengada toa mugaeai edad
mao, eine Deo idol edaeda
kapei ga idae ngan gid.
25 Toa bedaoa ta irangrang
ngan Kristus itin imapma-
poga alele mao, be idanga
sisid kelede kelede timari-
ala kemi pol ngan gid ngan
kadonga imata lalaede.
26 Oangga idanga eta ibada
ieieinga, toa ngada oa tibada
ieieinga toman ngan ei.
Oangga idanga eta ieda iuot
kapei, eine toa ngada oa tinid
igelgel toman ngan ei.
27 *Be gimi aman Kristus
itin. Tota gimi kelede kelede
aman itin idanga sisid toa
ngada oa.

* **12:27:** Ro 12.5 * **12:28:** Ep 4.11-12

28 *Ngan iaoa kelede ton
Kristus, matamata idol gid
panua ato ad, ga kus ta
gid panua tibabada Deo iaoa
tinasi gid, ga kus ta gid
panua paoatainga ad, ga gid
panua tikakado uisinga, ga
gid panua toa led tenainga
ngan keminga gid dibala,
ga gid panua toa led nau-
rata ngan lualuanga, ga gid
panua timan madidnga, ga
gid panua toa maed ikakado
posanga imata ede ga ede.
29 Gid toa ngada oa timan
panua ato ad mao. Be gid
toa ngada oa tibabada Deo
iaoa mao. Gid toa ngada oa
timan panua paoatainga ad
mao. Be gid toa ngada oa
tikakado uisinga mao.
30 Gid toa ngada oa led
tenainga ngan keminga
dibala mao. Be gid toa ngada
oa, maed ikakado posanga
imata ede ga ede mao. Be
gid toa ngada oa tirangrang
ngan tipulpul gid posanga
toa oa mao.
31 *Be manta amarum
ngan ilonga gid tenainga
kapeipei toa oa.

Kadonga ngan kimnga panua padengada iasal kadonga toa ngada ne

Be patautene ga napasolan
gimi ngan edap kemi ede
iasal gid edap padengada.

13

1 Oangga maeg iposaposa
ngan gid posanga imata ede
ga ede togid eababa ga togid
anggelo, be nanasi kadonga
kimnga aea mao, eine gau
mambe golo kreng ga kreng
sapaean, mao mambe kude
ede king ga king sapaean.
2 *Be oangga narangrang
ngan badanga Deo iaoa, ga
naoatai ngan danga mumul-
nga imata ede ga ede, ga leg
oatainga kapei ngan danga
imata ede ga ede, ga ngan
leg kadonga lolo matua aea
narangrang ngan nasarung
gid lusi ga krik ga tila, be
nanasi kadonga kimnga aea
mao, eine gau eaba sapaean.
3 Be oangga napan leg
danga sisid toa ngada ne ga
ila pagid panua lululunga
ad, ga nalongean panua ga
tinono tinig ngan dinga ga
namate,* be nanasi kadonga
kimnga aea mao, kadonga
toa ne ilua gau eta mao.
4 Eaba inasnasi kadonga
kimnga aea, saoa ieieinga
iuotot ngan ei, eine iririak
ngan mao. Be inasi kadonga
lolo marum aea, ga ililo
paeamao ngan eaba eta pade
mao, ga ipakuru ngan ei mu-
lian mao, ga iparim ngan ei
mulian mao pade.
5 Ei ikado kadonga tanga
balbal aea mao, ga iloilo
edap ngan luanga ei mulian
mao, ga ililo imasmasi mao,
ga imata nanan panua led
kadonga sasat ngan ei mao
pade.
6 *Be saoa kadonga itutui

* **12:31:** 1Ko 14.1 * **13:2:** Mt 17.20 * **13:3:** Laulau edengada ngan posanga Grik ikeo ngan dinga inono itin mao, be ikeo, *Oangga nalongean gau ga namate ta irangrang ngan napakuru ngan gau mulian ...* * **13:6:** Ro 12.9

mao, eine itin igelgel ngan
mao, be itin igelgel ngan
posanga tautaunga.
7 *Eaba inasnasi kadonga
kimnga aea ibisi kadonga
kulupulupu imata ede ga
ede, be somisomi ilolo matua
ngan Deo, ga igaga imata
ngan sanganga Deo, ga
imadid matua ngan saoa
kadonga iuotot ngan ei.
8 Kadonga kimnga aea
irangrang ngan itap mao,
be oangga panua tibada Deo
iaoa, eine ga tikaput ngan.
Ga oangga panua maed ipos-
aposa ngan posanga imata
ede ga ede, eine ga tikaput
ngan pade. Ga oangga
oatainga isaoa ienono, eine
ga oas ga ila.
9 Ngansa gita leda oatainga
imata karanga maitne,
ga saoa posanga tabada
Deo iaoa ngan, eine imata
karanga maitne.
10 Be oangga Deo ipasala
danga toa ngada ne ga iuot
tautaunga muriai, eine gid
danga labone aea toa imata
karanga mao ne ga oas ga ila.
11 Ngan ado toaiua gau
gergeu maitne, naposaposa
mambe gid gergeu, ga leg
oatainga mambe gid gergeu,
ga nanasi gid gergeu led
oatainga. Be muriai nadae
kapei ta natnan kadonga
togid gergeu.
12 Ngansa labone gita
tageragera masaeai tau mao.
Leda geranga eine mambe
eaba itlo ianun. Be ngan ado
toaiua, eine ga tagera Deo
imata tautaunga. Labone
leg oatainga imata karanga
maitne, be ngan ado toaiua,
eine ga naoatai kemi ngan ei,
mambe ei labone iuatai kemi
ngan gau.
13 *Ta labone kadonga ga
tol ne ienono: kadonga lolo
matua aea, kadonga ngan
gaganga matada ngan san-
ganga Deo, ga kadonga kim-
nga aea. Be kadonga toa
iasal gid kadonga toa ngada
ne eine kadonga kimnga aea.

14

Manta takim gid tenainga ipamatua iaoa kelede ton Kristus

1 *Gimi manta anasi
kadonga kimnga aea ga
amarum ngan ilonga gid
tenainga inam pan Itautau
Tutui. Be tenainga toa gimi
manta akim kapei tau, eine
tenainga ngan badanga Deo
iaoa.
2 Ngansa oangga sai imae
ikado posanga imata ede ga
ede, eine ikakado posanga ga
ila pagid eababa mao, be ila
pan Deo. Ngansa eaba eta
iuatai ngan ele posanga mao,
be ngan Itautau Tutui iura,
ikakado posanga mumulnga.
3 Be eaba sai ibada Deo
iaoa, ei ikado posanga ngan
luanga panua padengada
ga ipamatua gid ga ipamus
lolod pade.
4 Eaba toa imae ikado
posanga imata ede ga ede,
eine ipamatua ei mulian. Be
eaba toa ibada Deo iaoa, eine

* **13:7:** 1Pe 4.8 * **13:13:** 1Te 1.3 * **14:1:** 1Ko 12.31, 14.39

ipamatua gid iaoa kelede ton
Kristus.
5 Gau nakim gimi kelede
kelede maemi ikado posanga
imata ede ga ede. Be oangga
abada Deo iaoa, eine kemi
tau. Be oangga eaba eta
imae ikado posanga imata
ede ga ede, manta eaba ede
pade imamado ngan pulnga
posanga toa oa, ta irangrang
ngan gid iaoa kelede ton
Kristus tibada pamatuanga.
Oangga mao, eaba toa ibada
Deo iaoa, ilua gid iaoa kelede
ton Kristus kemi, be eaba toa
imae ikakado posanga imata
ede ga ede, ele luanga kemi
tau mao.
6 Oaeoaeg, oangga nala
pagimi ta maeg ikakado
posanga imata ede ga
ede, gau ga nalua gimi
madongan? Oangga nakado
posanga eta toa Deo ipaola
ga inam pagau, mao oangga
nabada oatainga kemi pag-
imi, mao oangga nabada
Deo iaoa, mao oangga na-
pananale gimi, eine ga nalua
gimi kemi. Be irangrang
ngan maeg ikado posanga
sapaean ga ilua gimi mao.
7 Eine lalaede ngan gid
danga sisid toa imata bibita
mao, mambe piloli ga arp.
Oangga eaba iuso piloli, mao
igalgal arp, be ele tandanga
iuotot masaeai mao, panua
ga tiuatai ngan baunga toa
oa aea gagal madongan?
8 Ga pade, oangga taule ele
tandanga iuot masaeai mao,
eine gid panua ga matad idae
ngan paraunga madongan?
9 Toa bedaoa pade ngan
gimi. Oangga maemi ipos-
aposa ngan posanga eta gid
panua tiuatai ngan mao, eine
ga panua tiuatai ngan lemi
posanga ipu madongan?
Eine mambe aoami klau ga
klau sapaean.
10 Tautaunga, tano toa ne
aea posanga imata ede ga
ede ienono, ga gid posanga
kelede kelede aea posanga
ipu ienono.
11 Tota oangga natalin-
galinga ngan eaba ede ele
posanga ipu, eine ga nagera
ei mambe eaba alu ede pade
aea, ta ei ga igera gau mambe
alu ede pade ag.
12 Toa bedaoa pade ngan
gimi. Oangga akim tau gid
tenainga inam pan Itautau
Tutui, manta amarum ngan
ilonga gid tenainga toa ipa-
matua gid iaoa kelede ton
Kristus.

Paulus iposa ngan kadonga posanga imata ede ga ede

13 Ngan ipu toaine, oangga
sai imae ikado posanga
imata ede ga ede, ei manta
iraring ta irangrang ngan
ipul gid posanga toa oa.
14 Ngansa oangga maeg
ikado raring ngan posanga
ede, eine tautaudig iraring,
be lologeai naoatai ngan
mao.
15 Tota gau ga nakado
mado? Eine ga nakado
raring ngan tautaudig, be
nararing ngan lolog pade.
Eine ga nabau ngan tau-
taudig, be nabau ngan lolog
pade.

16 Oangga eao soasoa Deo
ieda ngan tautaudim, be
eaba ede imamado rabu
ngan gimi be iuatai ngan
lemi nasinga mao, eine
ga irangrang ngan ikeo,
“Amen,” ngan lem posanga
kemi ila pan Deo oa mao,
ngansa iuatai ngan saoa
danga toa eao posaposa ngan
oa mao.
17 Tautaunga eao kakado
lem posanga kemi ga ila pan
Deo, be eaba toa ede pade oa
ibada pamatuanga mao.

18 Naposa kemi ga ila pan
Deo ngansa gau naeasal gimi
toa ngada ne ngan maeg
ikakado posanga imata ede
ga ede.
19 Be oangga gid iaoa
kelede ton Kristus tirourou,
ta nakado posanga idil lima
eta masaeai ngan paoatainga
gid, kadonga toa ne ga
iasal posanga bunoringring
sangaul iuotot sapaean ngan
maeg.

20 *Oaeoaeg, akaput ngan
nasinga oatainga mambe gid
gergeu. Ngan kadonga pa-
paeamao, manta aot mambe
gergeu puruanga, be ngan
lemi oatainga, manta aot
mambe panua kapeipei.
21 *Deo ele apu aea
posanga bedane,

“Maron ikeo ga,
‘Gau ga nakado posanga ila
pagid panua toa ne
ngan posanga togid alu
padengada
ga ngan gagal togid
tuanga padengada.
Be oangga nakado toa be-
daoa, eine irangrang
ngan tilongo lingeg
mao.’ ”

22 Posanga imata ede
ga ede toa iuotot ngan
maeda eine iman kilala ngan
pasolannga Deo iura pagid
panua toa lolod matua ngan
ei maitne. Be eine ngan pa-
solannga iura pagita panua
lolo matua ada mao. Be
posanga ngan badanga Deo
iaoa ipasolan Deo iura pagita
panua toa loloda matua, be
eine ngan pasolannga iura
pagid panua toa lolod matua
maitne oa mao.
23 *Tota oangga gid iaoa
kelede toa ngada ne ton
Kristus tinam tiluplup, ta
panua toa ngada ne maed
ikakado posanga imata
ede ga ede, be eaba ede
imamado toa inanale ngan
lemi nasinga mao, mao
oangga panua edengada
toa lolod matua ngan Deo
maitne tinam tidudunga,
eine ga tikeo ga gimi panua
mangamanga.
24 *Be oangga eaba toa
inanale ngan lemi nasinga
mao, mao oangga eaba ede
toa ilolo matua ngan Deo
maitne inam idudunga, be
igera gid tibabada Deo iaoa,
eine ga panua toa ngada oa
led posanga ga igal ilolo, ta
tipasolan ei mambe ei eaba
kadonga sat aea.

* **14:20:** Ep 4.14 * **14:21:** Ais 28.11-12 * **14:23:** PA 2.13 * **14:24:** Ins 16.8

25 Ta ele posanga mumul-
nga toa iloleai oa ga iuot
masaeai, ta ei ga idio ikor
iae ga isoa Deo ieda ta ikeo,
“Tautaunga, Deo imamado
rabu ngan gimi!”

Kadonga raring aea manta inasi edap tutui

26 *Tota oaeoaeg, eine ga
takado mado? Oangga gimi
anama aluplup, gimi kelede
kelede lemi naurata. Eaba
ede ele baunga, be eaba ede
pade ele paoatainga, be eaba
ede pade ele posanga toa
Deo ipaola pan, be eaba ede
pade imae ikado posanga
imata ede ga ede, be eaba
ede pade ipulpul posanga toa
oa. Naurata toa ngada ne
manta akado ngan pamat-
uanga iaoa kelede ton Kris-
tus.
27 Oangga posanga imata
ede ga ede iuotot ngan panua
maed, manta panua rua,
mao tol mon tikado, be ede
iposa ga imuga, ga kus ta ede
pade inasi. Be eaba ede pade
manta ipulpul gid posanga.
28 Be oangga eaba eta
imamado ngan pulnga
posanga toa oa mao, eaba
toa imae ikado posanga oa
manta mumun rabu ngan
gid iaoa kelede ton Kristus,
ta ikakado ele posanga toa
iloleai oa ga ila pan Deo.

29 *Kemi ngan panua
rua mao tol tibada Deo
iaoa, be panua padengada
manta matad inasi kemi led
posanga.

30 Be oangga eaba ede
idio imado, be Deo ipaola
posanga ede pan, eaba toa
iposa ga imuga oa manta
mumun.
31 Ngansa gimi kelede
kelede toa ababada Deo iaoa,
gimi arangrang ngan anasi
ngan gimi. Toa bedaoa ta
panua toa ngada oa tibada
oatainga ga pamatuanga.
32 Gid panua toa tibabada
Deo iaoa, gid tautaudid ga
aoad irangrang ngan ilongo-
longo linged mulian.
33 Ngansa Deo ei eaba
buobuonga aea mao, be ei
eaba toa ikado ga loloda
itarui.

Kadonga imata lalaede
manta iuotot ngan gid
panua tututui ton Kristus led
rourounga toa ngada ne.

34 *Manta gid taine
mumun ga timamado
gadudunga ngan rourounga.
Ngansa itutui ngan gid
tiposaposa mao. Be kemi
ngan tilolon ga timamado
mambe apu ikeo ngan.
35 Be oangga tikeo ga
tibeta ngan posanga idil eta,
kemi ngan tibeta adaoad
toa lumaeai oa. Ngansa
oangga gid taine tiposaposa
gadudunga ngan gid iaoa
kelede ton Kristus led
rourounga, eine iaoa kelede
ton Kristus ga maeamaea
gid.
36 Kado gimi aoangga Deo
ele posanga iuot pagimi
matamata. Eine mao. Be
kado gimi aoangga Deo ele

* **14:26:** 1Ko 12.8-10 * **14:29:** 1Te 5.21 * **14:34:** 1Ko 11.3, 1Ti 2.12

posanga iparangrang gimi
kekelegimi. Eine mao.
37 *Oangga sai ikeo ga
ibabada Deo iaoa, mao
ikeo ga Itautau Tutui ibada
tenainga pan, ei manta iuatai
kemi bedane: Posanga toa
nabode ga ila pagimi ne, eine
Maron ele renrennga.
38 Oangga sai ipaki itanga
ngan posanga toa ne, eine
panua padengada ga tipaki
tangad ngan ei ele posanga.
39 Tota oaeoaeg, manta
akim tau ngan badanga Deo
iaoa. Ga pade irangrang
ngan aoami ikarara panua
ngan maed ikakado posanga
imata ede ga ede oa mao.
40 Be kadonga toa ngada
ne manta iuot kemi ga inasi
edap tutui.

15

Kristus idae mulian ngan ele matenga

1 Oaeoaeg, gau naoangga
napapei matami ngan ato
kemi toa napaola ga ila pag-
imi mugaeai. Gimi alongo
ato kemi toa ne ta abada, be
amadmadid matua ngan.
2 Oangga akisi matua ato
kemi toa napaola pagimi
ne, eine Deo ibabada gimi
mulian ngan ato kemi toa
ne. Be oangga akisi matua
mao, eine lolomi matua ngan
sapaean.
3 *Ngansa posanga kapei
tau toa nabada pagimi, eine
posanga toa Deo ibada pagau
mugaeai. Eine ga bedane:
Kristus imate ngan gita
leda kadonga sasat, lalaede
mambe Deo ele laulau ikeo
ngan.
4 *Ga kus ta titaian ei den-
gaeai, be ngan ado tol aea
idae mulian, lalaede mambe
Deo ele laulau ikeo ngan.
5 *Be iuot pan Sipas* ga kus
ta iuot pagid aluagau sangaul
igegea rua.
6 Ga kus ta iuot pagid
oaeoaeda toa dabad iasal
buno lima ngan ado ede toa
tiluplup oa. Tautaunga gid
busa timamado maitne, be
edengada timate ga tila o.
7 *Ga kus ta iuot pan Jems,
ta muriai pade iuot pagid
panua ato ad toa ngada oa.
8 *Be muriai ngan gid toa
ngada oa, iuot pagau pade.
Ta gau mambe gergeu ede
toa itna ipopo ei tutui ngan
ado poponga aea mao.
9 *Nakeo bedane ngansa
gau edag mao rabu ngan
gid panua ato ad paden-
gada. Ta gau eaba kemi
tau mao ta irangrang ngan
gid panua tiuato gau eaba
ato aea mao, ngansa gau na-
paieiei gid iaoa kelede ton
Kristus.
10 *Be ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea,
gau naot eaba ede toa
bedane. Ta ele kadonga lolo
marum aea toa ibada pagau
ne, iduaea sapaean mao.
Eine iboko ngan gau, ta leg

* **14:37:** 1Io 4.6 * **15:3:** Ais 53.5-12 * **15:4:** Mt 12.40, PA 2.24-32 * **15:5:** Mt 28.16-17, Lu 24.34 * **15:5:** *Sipas eine Iesus ele aluagau Petrus ieda ede pade.* * **15:7:** PA 1.3-4 * **15:8:** PA 9.3-6 * **15:9:** Ep 3.8, 1Ti 1.15 * **15:10:** 2Ko 11.23

naurata iasal gid toa ngada
oa. Be eine gau kekelegau
nabokoboko mao, be Deo
ele kadonga lolo marum aea
ibokoboko toman ngan gau.
11 Tota oangga gau naboko,
mao gid padengada tiboko,
eine danga eta mao. Be
danga kapei eine posanga
toa apaola ga ila pagimi ta
lolomi matua ngan.

Muriai gid matemate ga tidae mulian

12 Be gai somisomi apa-
paola posanga ngan Kris-
tus ele daenga mulian ngan
matenga, tota ikamado ga
edengada ngan gimi tikeo ga
irangrang ngan gid matem-
ate tidae mulian mao?
13 Oangga gid matemate
tidae mulian mao, eine iran-
grang ngan Kristus idae mu-
lian mao pade.
14 Be oangga Kristus idae
mulian mao, eine posanga
toa gai apaola ga ila pagimi
ne aea annga eta mao. Be
lemi kadonga lolo matua aea,
eine aea annga eta mao pade.
15 Toa bedaoa ta gai aot
panua pakakanga amai ngan
kadonga Deo ele posanga,
ngansa gai akakado posanga
ngan Kristus ele daenga mu-
lian. Be oangga gid matem-
ate tidae mulian mao, eine
Kristus irangrang ngan idae
mulian mao pade.
16 Nakeo pade bedane:
Oangga gid matemate tidae
mulian mao, eine Kristus
pade idae mulian mao.
17 Ta oangga Kristus idae
mulian mao, eine lemi
kadonga lolo matua aea
irangrang ngan ilua gimi
mao. Be amamado maitne
ngan lemi kadonga sasat.
18 Be gid panua toa lolod
matua ngan Kristus ga ti-
mate ga tila, gid tiduaea na.
19 Oangga taeadi Kristus
ngan ilua gita ngan leda
madonga tanoeai kekelen,
be leda madonga kemi eta
muriai mao, eine gita panua
madonga paeamao ada. Be
leda madonga paeamao toa
ne iasal madonga paeamao
togid panua toa ngada ne
tanoeai.
20 Be tautaunga, Kris-
tus idae mulian ngan ele
matenga. Ei imuga ngan
panua toa ngada ne ngan
ele daenga mulian ta iuot
mambe annga pau imatua
dadangai.
21 *Ngansa mugaeai eaba
kelede ipapot kadonga
matenga aea. Be eaba
ede pade ipapot kadonga
ngan daenga mulian ngan
matenga.
22 Eine ga bedane: Lalaede
mambe panua toa ngada
ne timate ngan Adam ele
kadonga, tota Kristus ele
kadonga ikado ga panua toa
ngada ne matad bibita pade.
23 *Be gita toa ngada ne
ga tadae mulian ngan gita
kelede kelede leda ado imata.
Kristus ga imuga, ga kus
ta gita Kristus ele panua
ga tadae mulian ngan ado

* **15:21:** Ro 5.12 * **15:23:** 1Te 4.16, PM 20.5

toaiua ei iluai mulian ga
inam.
24 Ta oangga danga toa
ngada ne kus, eine ga idol
danga toa ngada ne ga idae
Itama Deo ibageai. Ngan ado
toaiua, ei ga ipaeabu ngan
gid madidnga ga mamaron
toa ngada ne ga gid panua
ga antu toa ngada ne urad
kapeipei.
25 *Ngansa Kristus manta
iman Maron kapei ga iran-
grang ngan idol aea miri ita-
matama toa ngada oa ga tidio
iae ibuloloeai.
26 *Be oangga ipaeabu
ngan aea miri itamatama
padengada ga kus, muriai
eine ga ipaeabu ngan
matenga pade.
27 *Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane, "Deo
idol danga toa ngada ne ga
idio iae ibuloloeai." Tau-
taunga ikeo ngan "danga toa
ngada ne," be idil toa ne
iposa ngan Deo mao. Ngansa
Deo idol danga toa ngada ne
ga idio gadio ngan Kristus, be
Deo kekelen idio gadio ngan
ei mao.
28 Ta muriai oangga danga
toa ngada ne ienono gadio
ngan Deo Inat, ei pade ga
ilongean ei mulian ga idio
gadio ngan Deo, ngansa mu-
gaeai Deo idol danga toa
ngada ne ga idio gadio ngan
ei. Toa bedaoa ta Deo ga ima-
did gadae tau ngan danga toa
ngada ne.
29 Be oangga gid matem-
ate tidae mulian mao, gid
panua edengada toa tibada
paliliunga ngan luanga gid
matemate, eine ga tikado
mado? Oangga gid matem-
ate tidae mulian mao, ika-
mado ga tibada paliliunga
ngan luanga gid?
30 *Be gai pade, ikamado
ga abada ieieinga somisomi
ngan naurata toa ne?
31 Oaeoaeg, ado ga ado
ag kadonga kulupulupu ta
naoangga namate ngan.
Napakaka mao. Posanga
toa ne tautaunga, lalaede
mambe ada Maron Iesus
Kristus ikado ga tinig igelgel
tautaunga ngan gimi.
32 *Be gid panua papaea-
mao ngan tuanga Epesus
tiparau pagau mambe masi-
lau saksak. Ta oangga
nabada ieieinga toa ne, be
leg madonga kemi eta muriai
mao, eine kadonga toa ne
ilua gau madongan? Oangga
gid matemate tidae mulian
mao, kemi ngan tanasi
tingelgel tano aea mambe
posanga idil ga oaine ikeo
ngan ga bedane,

"Kemi ngan taean ga taun,
ngansa sabale tota ta-
mate."

33 Kado eaba eta ipakaka
gimi. Oangga alalala alele
toman ngan gid panua
papaeamao, eine ga tipae-
abu ngan lemi kadonga
kemikemi.†

* **15:25:** Mt 22.44 * **15:26:** PM 20.14 * **15:27:** Sng 8.6 * **15:30:** Ro 8.36
* **15:32:** Ais 22.13 † **15:33:** Posanga idil toa ne inam pan eaba oatainga aea ede mugaeai aea ieda Menander.

34 Manta atnan lemi kadonga
mangamanga ta lolomi
iluai mulian. Akaput ngan
kadonga sasat be anasi
kadonga tutui. Ngansa
panua edengada ngan gimi
tiuatai ngan Deo mao. Be
maeamaea gimi ngan leg
posanga toa ne mao?

Ngan leda daenga mulian,
tinida ga iuot ede pade

35 Be eaba eta ga ibeta
ga bedane, "Gid matemate
ga tidae mulian madongan?
Oangga gid tinam, eine ga
tinid iuot madongan?"
36 *Betanga toa ne
buobuonga aea. Saoa danga
eao earum tanoeai, manta
imate. Ga kus ta ipara ga
idae.
37 Be saoa danga eao
earum, eine earum idanga
toa ngada oa mao. Idanga
toa ngada oa ga iuot muriai.
Be eao earum ipuapua keke-
len. Goibe wit, mao annga
eta pade, eine taearum
ipuapua sapaean.
38 Be ngan Deo ele kimnga,
ei ikado ga annga toa ngada
ne ipara ga idae, ta idol gid
kelede kelede idanga sisid
toa ngada oa, ta inasi mambe
saoa annga toa taearum oa.
39 Danga toa ngada ne tinid
lalaede mao. Gita eababa
tinida ede pade, be gid masi-
lau tinid ede pade, be gid
man tinid ede pade, be gid ia
tinid ede pade.
40 Gid danga mariambai
tinid ede pade. Be gid danga
tanoeai tinid ede pade. Be
sogonga togid danga mari-
ambai imata lalaede mambe
sogonga togid danga tanoeai
mao.
41 Ado aea sogonga ede
pade, be taiko aea sogonga
ede pade. Be gid gigima ad
sogonga ede pade. Ga gid
gigima kelede kelede ad so-
gonga imata lalaede mao.
42 Be gid matemate led
daenga mulian eine lalaede
toa bedaoa pade. Gita tata-
ian patid toa ibudabuda. Be
oangga tidae mulian, iran-
grang ngan ibuda pade mao.
43 *Eaba ipat toa tataian,
eine imata paeamao ga iura
eta mao, be oangga idae mu-
lian, eine ga itin iuot kemi
tau ga iura pade.
44 Eaba ipat toa tataian,
eine tanoeai aea. Be oangga
idae mulian, eine buburiai
aea.

Lalaede mambe tinida
tanoeai aea ienono, eine
tinida buburiai aea ga
ienono pade.
45 *Eine lalaede mambe
posanga ienono ngan Deo
ele laulau ga bedane, "Eaba
imamado matamata tanoeai,
ieda Adam. Ei iuot eababa
ga imata bibita." Be Adam
ede pade iuot muriai tau eine
Kristus. Ei buburiai aea be
ikado ga panua matad bibita.
46 Madonga buburiai iuot
mugaeai mao. Be madonga
tanoeai iuot mugaeai, ga kus
ta madonga buburiai iuot.
47 Eaba matamata aea, ei
tano aea kangkanga, ngansa
Deo ikapo tano ta ikado ei ga

* **15:36:** Ins 12.24 * **15:43:** Plp 3.20-21 * **15:45:** OM 2.7

iuot. Be eaba toa ede pade oa
buburiai aea.
48 Gid panua tanoeai ad,
toa ngada oa tiuot lalaede
mambe eaba tanoeai aea.
Be gid panua buburiai ad,
toa ngada oa tiuot lalaede
mambe eaba buburiai aea.
49 Lalaede mambe gita
tabada eaba tanoeai aea
ianun, muriai ga tabada
eaba buburiai aea ianun.

50 Oaeoaeg, nakeo pagimi
ga bedane: Manta tinida iuot
pau, ngansa patida toa ibud-
abuda ne irangrang ngan
ibada madonga kemi toa Deo
ibageai mao. Ngan tibur toa
oa, irangrang ngan tamate
pade mao.

51 *Be ega, napaola
posanga mumulnga ede
pagimi ga bedane: Gita toa
ngada ne ga tamate mao,
be edengada ngan gita ga
timamado ga irangrang ngan
Kristus ele namanga. Be gita
toa ngada ne, tinida ga ipul
ei ga iuot ede pade.

52 Kadonga toa ne ga
iuot manmanae tau mambe
matada mil pakelede. Eine
ga iuot ngan ado toaiua
taule muriai aea itang.
Oangga taule toa oa itang, gid
matemate ga tidae mulian
ta irangrang ngan timate
pade mao. Be gita panua
tamamado maitne, tinida ga
ipul ei ga iuot ede pade.

53 *Eine ga bedane: Tinida
toa iman matenga aea ga
ibudabuda ne, manta ipul ei
ga iuot ede pade, ta iran-
grang ngan imate pade mao,
ga ibuda mao pade.

54 *Ngan ado toaiua,
oangga tinida toa iman
matenga aea ga ibudabuda
ne ipul ei ga iuot ede
pade, eine ga irangrang
ngan tamate pade mao, be
tamamado kemi somisomi.
Ngan ado toaiua, posanga
idil ga oaine ga iuot tau-
taunga bedane, “Deo iasal
paraunga ta ipaeabu tau
ngan matenga.”

55 *“O matenga, uram sida
ngan paeabunga gid
panua?
Be lem ido sida ngan gal-
galnga gid?”

56 *Be matenga ibada iura
ngan leda kadonga sasat. Be
kadonga sasat iura ta ipae-
abu ngan gita, ngansa tanas-
nasi apu mao.
57 Be taposa kemi tau ga ila
pan Deo! Ei ilualua gita ta
taeasal danga toa ngada ne
ngan ada Maron Iesus Kris-
tus iura.
58 Tota oaeoaeg kemikemi,
manta amadid matua, be
alongean danga eta ga
ipasamimi gimi mao. Somi-
somi manta urami pakpakia
ngan kadonga Maron ele
naurata. Ngansa gimi aoatai,
saoa naurata akakado ngan
Maron, eine irangrang ngan
iduaea sapaean mao.

16

* **15:51:** Mt 24.31, 1Te 4.15-17 * **15:53:** 2Ko 5.4 * **15:54:** Ais 25.8 * **15:55:** Hos 13.14 * **15:56:** Ro 7.13

Paulus ikeo ngan pat tiuangga tiabalan ga ila ngan luanga gid Ierusalem

1 *Be patautene naoangga nakeo pagimi ngan gornga pat ngan luanga Deo ele panua tututui ngan tuanga Ierusalem. Nakim gimi akado lalaede mambe nakeo pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tibur kapei Galesia.

2 Somisomi ngan ado toa inasi Ado Earainga aea, gimi kelede kelede manta apota saoa pat ababada oadla ga inam, ta adol etangada ga ienono ngan lemi apou tenainga aea. Ta oangga nanam naot, irangrang ngan asal alele ngan gornga pat mao.

3 Be oangga nanam naot, nakim gimi asio panua kemikemi etangada ngan talnga lemi tenainga toa ne ga ila Ierusalem. Ta gau ga nabode laulau etangada ta nadol ga idae bagedeai ta nasula gid ga tila.

4 Be oangga nagera mambe kemi ngan gau pade nala, goibe gaingada ga ala.

Paulus iuangga ila igera gid Korin

5 *Oangga nala ngan tibur Masedonia ga kus, eine ga nanam naot pagimi, ngansa Masedonia ienono edap irabuiai ngan leg lalalanga ila pagimi.

6 *Oangga madongan, eine ga nadio toman ngan gimi mole teta, mao nadio toman ngan gimi ta nasanga aoara lolo kus bua. Toa bedaoa ta gimi ga arangrang ngan alua gau ngan leg lalalanga ngan tibur isaoa nala ngan.

7 Be gau tinig ngan nala pagimi manmanae toa patautene mao. Ngansa gau ga nala ngan tibur padengada ge. Ga kus ta nanam pagimi. Ta oangga Maron ikim, eine ga namado toman ngan gimi mole teta.

8 Be gau nakim namamado nene Epesus ga irangrang ngan eaneannga kapei Pentekos* aea iuot.

9 *Ngansa Maron irepe atama ngan gau ngan kadonga naurata kapei ga aea annga iuot nene. Be panua busa timan amai isat.

10 *Be oangga Timoti ila iuot pagimi, manta amariala ngan ei kemi ta irangrang ngan imataud danga eta mao. Ngansa ei ikakado Maron ele naurata lalaede mambe gau pade.

11 *Irangrang ngan eaba eta ngan gimi imata ibiu ei mao. Be manta asula ei ga ila be ilolo itarui ga inam iuot pagau. Ngansa gau nasangasanga ei toman ngan oaeoaeda padengada.

12 *Be oaeda Apolos, gau nabeta matua ei ngan

* **16:1:** Ro 15.25-26, 2Ko 8.1-9 * **16:5:** PA 19.21 * **16:6:** Ro 15.24 * **16:8:** Gid Iuda tikado eaneannga Pentekos aea ngan matad nanan Deo ikado kemi gid, ta titenai led annga imatua papau edengada ga ila pan. Eine iuot ngan taiko Me mao Jun. * **16:9:** PA 19.8-10, 2Ko 2.12 * **16:10:** 1Ko 4.17 * **16:11:** 1Ti 4.12 * **16:12:** 1Ko 3.6

ila pagimi toman ngan
oaeoaeda padengada. Be
patautene itin ngan mao. Be
ngan ado eta kemi muriai, ei
ga ila pagimi.

Paulus ipasala ele posanga ila pagid Korin

13 Gimi manta agabit kemi.
Amadid matua ngan lemi
kadonga lolo matua aea. Am-
ataud mao be lolomi dung ga
ienono.
14 Saoa danga gimi
akakado, manta akado
toman ngan lemi kadonga
kimnga aea.

15 *Oaeoaeg, gimi aoatai,
ngan tibur Akaia, Stepanas
toman ngan ele luma lolo
timuga ga lolod matua ngan
Kristus. Gid mambe annga
pau imatua dadangai. Be
tilongean gid mulian ngan
lualuanga Deo ele panua tu-
tui. Nabeta matua gimi,
16 manta alongolongo
panua toa bedane linged.
Be akado bedane pade
ngan panua toa ngada ne
tilup toman ngan gid ngan
kadonga naurata.
17 Ngan ado toaiua
Stepanas ga Portunatus
ga Akaikus tinam tiuot
pagau, eine tinig igelgel
kapei, ngansa gid tikia gau
ngan ado toaiua gimi busa
arangrang ngan amamado
toman ngan gau mao.

18 Ngansa gid tipamatua
lolog ga gimi lolomi pade.
Tota manta apakuru ngan
gid panua toa bedane.

19 *Gid iaoa kelede ton
Kristus ngan tibur kapei Esia
led ado kemi ila pagimi.
Be Akuila ga Prisila toman
ngan iaoa kelede ton Kristus
toa tiluplup led lumaeai, gid
pade led ado kemi tau ila
pagimi ngan Maron ieda.
20 Oaeoaeda toa ngada ne
led ado kemi ila pagimi.
Somisomi oangga agera
ngan gimi, manta abusum
ngan papami ngan kadonga
tutui togita panua ton Deo.
21 Gau Paulus, ngan bageg
nabode leg ado kemi ila pag-
imi.†

Gau Paulus, ngan bageg nabode leg ado kemi ila pagimi.

22 *Oangga sai ilolo ikim
Maron mao, goibe iduaea.
Maron, eao nam.
23 Kemi ngan Maron Iesus
ele kadonga lolo marum aea
idio pagimi.

* **16:15:** 1Ko 1.16 * **16:19:** PA 18.2,18,26 † **16:21:** Ikamado ga Paulus patautene ikeo ga ibode posanga ngan ibage? Eine ngansa Sostenes inasnasi Paulus iaoa ta ibode laulau toa ne (gera posanga ngan 1Ko 1.1), be Paulus ibode ele ado kemi kekelen ila pagid ngan ibage. * **16:22:** Gal 1.8-9, PM 22.20 ‡ **16:24:** Ngan laulau edengada ngan posanga Grik, tibode posanga idil toa ne *Eine tautaunga nene mao.*

24 Gau leg kimnga idio
pagimi toa ngada na ngan
Iesus Kristus ieda. Eine tau-
taunga.‡

Paulus ele laulau parua aea ila pagid Korin

1 Gau Paulus, eaba ato aea
ton Iesus Kristus. Ngan
Deo ele kimnga, idol gau
ngan kadonga naurata toa
ne. Gairua oaeda Timoti
abode laulau toa ne ga ila
pagimi iaoa kelede ton Deo
ngan tuanga Korin. Gai
abode ga ila pagimi ga pagid
panua tututui toa ngada oa
ngan tibur kapei Akaia.
2 Kemi ngan Deo Tamada
ga Maron Iesus Kristus,
gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea
idio pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo ngansa ibada ei mulian ngan matenga

3 *Tasoa Deo ieda! Ei ada
Maron Iesus Kristus Itama,
be ei Deo Tamada toa iuduan
gita ga ipamus loloda somi-
somi.
4 Ei ipamus lolomai ngan
amai kadonga kulupulupu
toa ngada oa. Ta ipamatua
gai ta arangrang ngan apa-
mus sapadua lolod toa tina-
man kadonga kulupulupu
pade. Gai apamus gid lolod
lalaede mambe Deo ipamus
gai lolomai.
5 *Ngansa ieieinga imata
ede ga ede toa Kristus ibada,
eine gai pade abada. Ta
lalaede toa bedaoa, Kristus
ilua gai ta Deo ipamus lolo-
mai kapei tau.
6 Ta oangga gai abisi
kadonga kulupulupu, eine
gai abisi ngansa aoangga
apamus lolomi ta irangrang
ngan Deo ibada gimi mulian.
Be oangga Deo ipamus
lolomai, eine ikado ngansa
iuangga gai apamus gimi
lolomi pade, ta irangrang
ngan gimi amadid matua
ngan ami ieieinga toa gai
pade anaman.
7 Be gai aoatai kemi
mambe gimi ga amadid
matua. Toa bedaoa ta
oangga gimi abada ieieinga
toman ngan gai, gai aoatai
mambe Deo ga ipamus gimi
lolomi toman ngan gai pade.
8 *Oaeoaeg, gai akim
gimi aoatai kemi ngan gid
kadonga kulupulupu iuotot
ngan gai ngan tibur kapei
Esia. Gai anaman kadonga
kulupulupu toa ne oanaoana
tau, ta iuangga iasal uramai.
Aoangga amate ngan, ta
lolomai ede ga ede tau.
9 Tautaunga lolomai ede
ga ede lalaede mambe
panua tilongo madidnga
patutuinga posanga aea ikeo
ga gid manta timate. Be
kadonga toa ne iuot ta ilua
gai ta aoatai kemi mambe
gai arangrang ngan aeadi
gai mulian mao, be aeadi
Deo toa ipei mulian gid
matemate.
10 *Tautaunga amai
kadonga toa ne paeamao tau,
ta aoangga amate ngan, be

* **1:3:** Ro 15.5 * **1:5:** Sng 34.19 * **1:8:** PA 19.23, 1Ko 15.32 * **1:10:** 2Ti 4.18

Deo ibada gai mulian. Be ei
ga ibada gai mulian muriai
pade. Ta gai aoatai kemi
mambe somisomi ei ga ibada
gai mulian ta asangasanga ei.
11 Gai aoatai kemi bedaoa
pade ngansa gimi alualua
gai ngan lemi raring. Toa
bedaoa ta panua busa ga
tiposa kemi ga ila pan Deo,
ngansa ngan ele kadonga
lolo marum aea, ei ilongo led
raring ta ibada gai mulian.

Paulus ipul ilolo ngan langa Korin, be ipakaka gid mao

12 Tinimai igelgel ngan
lemai kadonga rabu ngan
gimi, ta lolomaiai anaman
mambe lemai kadonga itutui
tau lalaede mambe Deo ikim.
Gai lolomai aea danga eta
mao ga mao tau. Be lemai
kadonga toa ne iuot ngan
lemai oatainga tanoeai aea
mao, be iuot ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea.
Gai anasi kadonga toa ne
rabu ngan panua toa ngada
ne tanoeai, be anasi kapei
tau rabu ngan gimi.
13 Ngansa gai abode gid
posanga toa malamalan
ngan gimi aoato ga abada
oatainga ngan. Be abode
posanga eta pade pagimi
mao. Ta ngan gid ado ta
ilalala ga inam, nakim gimi
aoatai kemi tau ngan gid
posanga toa ne.
14 *Ngansa labone gimi
aoatai kautede. Nakim
gimi aoatai mambe muriai
oangga ada Maron Iesus
ipamadid gid panua ngan
posanga, gimi arangrang
ngan apakuru ngan gai
lalaede mambe gai apakuru
ngan gimi.
15 Gau naeadi mambe gimi
ga apakuru ngan gai toa
bedaoa, ta mugaeai narau
posanga ngan langa pagimi.
Toa bedaoa ta Deo ga ikado
kemi ngan gimi parua.
16 *Ede oangga gai ala
pagimi ngan lemai lalalanga
Masedonia, ga ede pade
ngan lemai luainga mulian
Masedonia ga anam pagimi.
Be gai aeadi mambe gimi ga
alua gai ngan lemai lalalanga
Iudea pade. Be tal mon gai
ala pagimi mao.
17 Kado gimi aoangga na-
rau posanga toa ne sapaean
ta nakado mambe gid panua
tanoeai ad tirau posanga.
Eine mao. Gid panua tanoeai
ad tipalele led posanga alele
ta tikeo ga, “Be. Gai ga ala,”
ga kus ta tikeo ga, “Mao. Gai
ga ala mao.” Be gai akado
posanga eta bedaoa pagimi
mao.
18 Be Deo imata tutui ngan
ele posanga toa ngada oa.
Ta lalaede toa bedaoa, gai
apalele lemai posanga pag-
imi mao pade. Gai akeo pag-
imi bedane mao, “Be. Gai ga
ala,” ga kus ta akeo ga, “Mao.
Gai ga ala mao.” Gai akado
posanga eta pagimi bedaoa
mao.
19 *Ngansa Deo Inat Iesus
Kristus toa gai tol Sailas ga
Timoti apaola aea posanga

* **1:14:** 2Ko 5.12, Plp 2.16 * **1:16:** 1Ko 16.5-6 * **1:19:** PA 18.5

pagimi, eine ipalele ele
posanga pagimi alele mao
pade. Ei ikeo bedane pagimi
mao, “Be. Gau ga nakado,”
ga kus ta ikeo ga, “Mao.
Gau ga nakado mao.” Be
somisomi ikado posanga
kelede mon ga bedane, “Be.
Gau ga nakado.”
20 *Ngansa Deo ele
posanga tautaunga toa
ngada oa, Iesus Kristus
iparangrang ta ikeo ga, “Be.
Gau ga nakado.” Tota ngan
ei, gita tasoa Deo ieda ta
takeo ga, “Amen,” ngan
ele posanga tautaunga toa
ngada ne.
21 Be Deo ei eaba toa
ikado ga gitaingada tamadid
matua ngan Kristus. Ei itok
Itautau Tutui ga idae ngan
gita ngan sionga gita.
22 *Ngan kadonga toa be-
dane, idol ele ul ngan gita, ta
Itautau Tutui imamado lolo-
dai. Itautau Tutui toa ne ei
mambe mudannga toa Deo
ibada pagita, ta iman kilala
ngan gid danga kemikemi
toa ngada oa Deo ga ikado
ngan gita muriai.

*Paulus ila Korin man-
manae mao*

23 Deo iuatai ngan lolog
ta irangrang ngan ipamatua
leg posanga pagimi ga
bedane: Leg ipu ngan nala
manmanae pagimi Korin
mao, eine ngansa tinig ngan
nakado ga lolomi isat mao.
24 *Kado gimi aoangga
gai adada gimi ngan lemi
kadonga lolo matua aea.
Eine mao. Gai aboko toman
ngan gimi ngan kadonga
gimi ga tinimi igelgel, ngansa
gimi amadid matua ngan
lemi kadonga lolo matua aea
na.

2

1 *Be narau posanga ngan
langa pagimi patautene mao,
ngansa tinig ngan nakado ga
lolomi isat pade mambe mu-
gaeai mao.
2 Oangga leg langa pagimi
ikado ga lolomi isat, eine
gau pade ga lolog isat. Be
sapadua ga tirangrang ngan
tikado ga lolog itarui mu-
lian? Gimi kekelegimi toa
mugaeai nakado ga lolomi
isat.
3 Be gau nabode laulau toa
ede pade oa pagimi, ngansa
naeadi mambe oangga nala
pagimi, eine ga akado ga
lolog isat. Ngansa gimi
manta akado ga tinig igelgel,
be mao. Kadonga edengada
toa iuotot pagimi ikado ga
lolog isat. Ta tinig ngan langa
pagimi toman ngan lolog isat
toa bedaoa mao. Be naoatai
pade mambe oangga tinig
igelgel ngan saoa danga, eine
gimi toa ngada na pade ga
tinimi igelgel.
4 *Tautaunga ngan ado
toaiua nabode laulau ila
pagimi, lolog isat paeamao
tau ga matag sul isulug ngan
gimi. Nabode bedaoa ngan
kadonga gimi ga lolomi isat
mao, be nakim gimi aoatai
mambe lolog ikim gimi kapei
tau.

* **1:20:** PM 3.14 * **1:22:** 2Ko 5.5, Ep 1.13-14 * **1:24:** 1Pe 5.3 * **2:1:** 1Ko 4.21 * **2:4:** PA 20.31

Gid Korin manta tisamum kadonga sat ton eaba toa ikado kadonga sat

5 Be eaba toa ikado kadonga paeamao, eine ikado gau ga lolog isat tau mao, be ikado gimi toa ngada na ga lolomi isat, be kapei tau mao. Nakeo ga kapei tau mao, ngansa tinig ngan nakado posanga oanaoana ngan danga toa ne mao.

6 Be panasnga toa gimi busa adol ga idae ngan eaba toa na, eine ikaranga.

7 Tota labone, kemi ngan gimi apalele lemi kadonga ngan eaba toa na, ta asamum ele kadonga sat ga apamatua ilolo. Ngan kado ta ilolo isat idae ga ila kapei tau.

8 Tota naposa matua pagimi, manta apasolan ei mambe lolomi ikim ei maitne.

9 Be nabode laulau toa ede pade oa pagimi ngansa nakim naoatai, gimi ga alongo lingeg ngan danga toa ngada ne, mao madongan.

10 Oangga gimi asamum kadonga sat ton eaba sai, eine gau pade nasamum ele kadonga sat. Be saoa kadonga sat gau nasamum, eine nasamum Kristus imatai, ngansa naoangga nalua gimi.

11 *Nakado bedane ngansa tinig ngan Satan ipakaka gita ta iasal gita mao. Ngansa gita taoatai ngan Satan ele kadonga na.

Paulus ikim igera Taitus

12 *Be ngan ado toaiua nala ngan tuanga Troas ngan paolanga ato kemi ton Kristus, gau nagera mambe Maron isaoa edap ngan kadonga leg naurata toa eoa.

13 *Be lolog kemi eta mao, ngansa nagera oaeg Taitus toa eoa mao. Tota naposa kemi pagid ga tidio, be nala ngan tibur kapei Masedonia ngan ilonga ei.

Deo ele posanga eine mambe nabene iuad ipakaranga tibur toa ngada ne

14 Be gai aposa kemi ga ila pan Deo ngansa ei mambe madidnga kapei iasal Satan ngan paraunga. Ta ei ibada gai ga alup toman ngan Kristus, ta adadal toman ngan ei ta adudunga tuangai mambe panua tiasal paraunga. Ngan kadonga toa ne, gai apaoasasa aea posanga mambe oadoad kemi ede ipakaranga tibur toa ngada ne.

15 Ngansa Kristus iuot mambe nabene ngan soanga Deo ieda. Be gai aot mambe nabene toa ne iuad ila pagid panua iaoa rua. Panua iaoa ede, Deo iuangga ibada gid mulian, be panua iaoa ede pade tiuangga tiduaea ngan dinga imperno.

16 *Ngan gid panua toa tiuangga tiduaea ngan dinga imperno, oadoad toa ne iman kilala ngan led matenga. Be ngan gid panua

* **2:11:** Lu 22.31 * **2:12:** PA 14.27, 1Ko 16.9 * **2:13:** PA 20.1 * **2:16:** Lu 2.34, 2Ko 3.5-6

toa Deo ibada gid mulian,
oadoad toa ne iman kilala
ngan led madonga kemi.
Be naurata toa ne kapei
tau. Sai irangrang ngan aea
kadonga?
17 Ngansa gai apaola
Deo ele posanga mambe
panua padengada mao. Gid
tiuangga naurata tikado
ngan Deo ele posanga iman
led pat aea. Be gai akado
lemai posanga Deo imatai
ngan Kristus iura, ngansa
Deo isula gai, be lolomai aea
danga eta mao.

3

*Gid panua ato ad tipa-
paola posanga pau toa Deo
irau ngan badanga mulian ele
panua*

1 *Kado gimi aoangga gai
apakuru ngan gai mulian
pade? Eine mao. Be kado
gimi aoangga gai akim gid
panua tibode laulau ila pag-
imi ngan pasolannga mambe
gai panua kemikemi naurata
amai. Eine mao. Gai akim
gimi abode laulau eta bedaoa
ngan gai mao pade.
2 *Ngansa gimi kekelegimi
aot mambe laulau ipasolan
mambe gai panua kemikemi
naurata amai, ngansa lolomi
matua ngan Kristus ngan gai
lemai naurata. Ta laulau
toa ne aea posanga ienono
lolomaiai. Ta gid panua toa
ngada ne tirangrang ngan
tiuato laulau toa ne ga tibada
oatainga ngan.
3 *Gimi aot masaeai
mambe laulau ede Kristus
ibode. Be gai aot mambe
panua ato amai ngan talnga
laulau toa ne ga ila ngan
tuanga ga tuanga. Be Kristus
ibode laulau toa ne ngan
pulo mao. Eine ibode ngan
Itautau Tutui ton Deo toa
imamado somisomi ne. Be
ibode ga idae ngan pat
mambe apu mao. Eine ibode
ga idae ngan panua lolod.
4 Gai arangrang ngan
akado posanga matua ngan
gimi bedane toa Deo imatai
ngansa Kristus ipamatua gai.
5 Kado gimi aoangga gai
uramai ngan kadonga nau-
rata toa ne. Eine mao.
Gai arangrang ngan apakuru
ngan lemai naurata toa ne
mao, mambe gai akakado
ngan uramai. Eine mao. Be
gai uramai inam pan Deo, ta
akado naurata toa ne.
6 *Ei kekelen ikado ga gai
aot ele panua naurata aea,
ngan paolanga ele posanga
pau toa irau ngan badanga
mulian ele panua. Posanga
toa irau ne eine mambe
apu mao. Apu toa tibode
oa, gid panua titoba nasinga
ga mao, ta irangrang ngan
tibada madonga kemi mao.
Eine ga timate ga tiduaea. Be
posanga pau toa ne inam pan
Itautau Tutui. Itautau Tu-
tui kekelen ibada madonga
kemi pagita.
7 *Matami nanan. Oangga
panua tinasi Deo ele apu
mao, eine ga timate ga

* **3:1:** PA 18.27, 2Ko 5.12 * **3:2:** 1Ko 9.2 * **3:3:** IM 24.12, Jer 31.33, Ese 36.26-27 * **3:6:** Jer 31.31, Ins 6.63, 1Ko 11.25 * **3:7:** IM 34.29-35

tiduaea. Apu toa oa Deo
ibode ga idae ngan pat,
be inam toman ngan ele
taranga kapei. Taranga
toa oa mil ga mil ngan
Moses imata ta igal gid Israel
matad, ta tirangrang ngan
matad inono ei mao. Be
taranga toa oa mil tede ga
oas ga ila.

8 Be Itautau Tutui ele nau-
rata eine mambe apu mao.
Tautaunga apu inam toman
ngan taranga, be taranga toa
iuot ngan Itautau Tutui ele
naurata, eine iasal tau apu
ele taranga.

9 *Apu inam toman ngan
taranga, be ipamadid gid
panua ngan posanga ta ikeo
ga gid manta tiduaea. Be
Itautau Tutui ele naurata
ikado ga gita taot tutui Deo
imatai, ta taranga toa ne
iasal tau apu ele taranga.

10 Ngansa taranga iuot
ngan Itautau Tutui ele
naurata eine kapei ga kapei
tau. Ta imata mambe apu ele
taranga eine danga eta mao.

11 Taranga toa iuot ngan
apu, ienono somisomi mao.
Eine oas ga ila. Be taranga
toa iuot ngan Itautau Tutui
ele naurata iasal tau taranga
iuot ngan apu, be ienono
somisomi ga ilalala ga ila.

12 Gai aoatai kemi mambe
taranga toa iuot ngan Itau-
tau Tutui ele naurata eine
ga ienono somisomi. Tota
gai amataud mao, be akado
posanga matua bedane.

13 *Gai akado mambe
Moses mao. Moses irobi
imata ngan malo kakauede,
ngan kado ta gid Israel tigera
taranga toa oa oas ga ila.

14 Be gid Israel laborad
irangrang ngan ibada Deo
ele posanga ipu mao. Ta
somisomi oangga tiuatoato
Deo ele laulau mugamuga
aea posanga, irangrang ngan
tibada oatainga ngan mao.
Eine mambe malo kakauede
ienono maitne ta ipakala gid,
ta tiuatai ngan posanga ipu
mao. Eaba eta itil malo toa
ne mao. Ngan Kristus keke-
len Deo itil malo toa ne.

15 Be somisomi oangga
tiuato Moses ele apu aea
posanga, malo kakauede
toa ne ipakala laborad ga
irangrang ngan labone,
ta tirangrang ngan tibada
oatainga mao.

16 *Be oangga eaba sai
ipul ilolo ga ila pan Maron,
Maron itil malo kakauede ta
eaba toa oa irangrang ngan
ibada kemi ele posanga ipu.

17 *Maron toa ikakado be-
dane, eine Itautau Tutui. Ta
oangga Maron Itautau Tutui
imamado pan eaba eta, eine
danga eta ipakala eaba toa
oa mao. Ele madonga iuot
kemi.

18 Be gita toa ngada ne,
danga eta ipakala matada
mao. Tota Maron ele taranga
kapei itara gita ta taot
mambe danga tatlo anunuda
ngan, ta tagal taranga toa oa
ga ila pagid panua paden-
gada. Somisomi taranga
toa ne itaratara gita ta ipul

* **3:9:** Lo 27.26, Ro 1.17 * **3:13:** IM 34.33 * **3:16:** IM 34.34 * **3:17:** Ins 8.36, Ro 8.2

gita kautede kautede ta
taot mambe Maron ianun.
Maron eine Itautau Tutui toa
ikado bedaoa.

4

Gid panua ato ad mambe ulo pesa

1 Deo ilolo isat ngan gai
panua ato amai ta ibada nau-
rata toa ne pagai. Tota iran-
grang ngan lolomai itolatola
ngan naurata toa ne mao.

2 *Be gai apul murimai
ngan gid kadonga papaea-
mao toa gid panua tikado
mumulnga. Kadonga toa
bedaoa ikado ga maeamaea
gita. Be gai alalala alele ngan
kadonga posanga pakakanga
mao. Be gai apalaurerean
Deo ele posanga mao pade.
Gai apaola posanga tau-
taunga ga iuot masaeai
ta irangrang ngan panua
toa ngada ne matad inasi
lemai kadonga. Ta lolodeai
tirangrang ngan tiuatai
mambe gai akado naurata
tutui Deo imatai.

3 Be oangga panua eden-
gada laborad ibada ato kemi
toa gai apapaola ne mao,
eine ngansa gid panua toa ne
ga timate ga tiduaea.

4 *Satan ei mambe deo
pakakanga toa imadid ga
imugamuga ngan tano toa
ne. Ei ipasusu gid panua
matad ta irangrang ngan
lolod matua ngan ato kemi
mao. Be ato kemi toa
ne eine mambe taranga
ipasolan Kristus ieda kapei.
Kristus ei mambe Deo ianun
tautaunga, be gid panua toa
oa tirangrang ngan tigera
mao.

5 Be gai apaola posanga
ngan gai mulian mao. Gai
apaola posanga ngan Iesus
Kristus, mambe ei kekelen
Maron, be gai aman ele
paeaeanga ngan luanga gimi.

6 *Mugaeai tau Deo ikeo
ga bedane, “Manta taranga
iuot ngan tibur dodom.”
Ta Deo toa kelede ne ele
taranga itara lolomaiai, ta
agera danga toa ngada ne
ienono merengai. Ta gai
agera Iesus Kristus imata ta
aoatai kemi mambe Deo ele
taranga kapei ienono ngan
ei.

7 *Be gai panua ato amai
aot mambe ulo pesa toa
irangrang ngan ienono mole
mao. Be ato kemi eine
mambe bula misi aea olnga
kapei tau ienono ngan gid
ulo pesa toa ne. Deo ikado
bedane ngansa iuangga ipa-
solan mambe ato kemi toa
iura kapei tau, eine danga
togai mao, be ton Deo.

8 *Ngan tibur toa ngada
ne gai anaman kadonga
kulupulupu, be gid kadonga
kulupulupu toa ne iasal gai
mao. Ado edengada gai
lolomai ede ga ede ta aoatai
ngan saoa danga aoangga
akado mao, be lolomai ede
ga ede tau mao.

9 Gid panua tipaieiei gai,
be Deo itnan gai ga adio
kekelegai mao. Titapa gai ga

* **4:2:** 2Ko 2.17, 1Te 2.5 * **4:4:** Ep 2.2, Kol 1.15, Ibr 1.3 * **4:6:** OM 1.3, Ais 9.2, 2Ko 3.18 * **4:7:** 2Ko 5.1 * **4:8:** 2Ko 1.8, 7.5

asulug, be tipaeabu ngan gai
mao.
10 *Ieieinga toa Iesus imate
ngan ne, gai pade abisi ta
alalala alele toman ngan. Gai
akado toa bedane ngansa
aoangga apasolan mambe
Deo iura kapei toa ipei Iesus
mulian ngan, eine ipamatua
tinimai pade.
11 *Gai labone amamado
ngan kadonga Iesus ele
naurata, be ngan ipu toaine,
gid panua tiuangga tirau
gai ga amate. Gai tinimai
iman matenga aea, be Iesus
ilualua gai ta asapir ngan
matenga. Ta kadonga toa
ne ipasolan mambe ei idae
mulian tautaunga.
12 Tautaunga kadonga
kulupulupu iuangga ipamate
gai panua ato amai somi-
somi, be kadonga toa ne
ilualua gimi ta arangrang
ngan abada madonga kemi
somisomi.
13 *Be lemai kadonga lolo
matua aea itap eta mao.
Gai akado posanga lalaede
mambe ienono ngan Deo ele
laulau ga bedane, “Lolog
matua ngan Deo, ta nakado
posanga toa bedaoa.” Ta
gai lolomai matua ngan ei
ta akado posanga toa bedaoa
pade.
14 *Ngansa gai aoatai
mambe Deo toa ipei mulian
Iesus ngan ele matenga,
eine ga ipei mulian gai pade
toman ngan ei. Ta ibada gai
ga alup toman ngan gimi,
ta gitaingada tamado toman
ngan ei.
15 Danga toa ngada ne iuo-
tot ngan gai eine ga ilualua
gimi. Toa bedaoa ta Deo ele
kadonga lolo marum aea ga
iuasasa ga ila pagid panua
busa pade. Ta gid panua toa
ngada oa ga tiposa kemi pan
Deo ga tisoa ieda.

*Muriai leda madonga
kemi tau ga iuot buburiai*

16 *Tota gai atolatola ngan
naurata toa ne mao. Tau-
taunga patimai toa asoasoa
ne iura ilalala ga isulug, be
ado ga ado lolomai ga tau-
taudimai ibada pamatuanga
ga iuot pau pade.
17 *Ngansa kadonga
kulupulupu ga ieieinga toa
iuotot ngan gai labone,
gai agera mambe danga
kapei tau mao. Eine ga
ienono mole mao. Be gid
kadonga kulupulupu toa ne,
labone ilualua gai ta abada
madonga kemi ga kemi tau
somisomi ga ilalala ga ila. Ta
gai aoatai mambe madonga
muriai aea ga iasal tau gid
kadonga kulupulupu labone
aea.
18 *Tota gid danga tanoeai
aea toa tageragera ngan
matada, gai lolomai ila
ngan mao. Be lolomai ila
ngan gid danga buburiai
aea toa tarangrang ngan
tagera ngan matada mao.
Ngansa gid danga tanoeai
aea ienono mole mao. Be gid

* **4:10:** 1Ko 15.31 * **4:11:** Ro 8.36 * **4:13:** Sng 116.10 * **4:14:** 1Ko 6.14
* **4:16:** Ep 3.16 * **4:17:** Ro 8.17-18 * **4:18:** Kol 1.16

danga buburiai aea ienono
somisomi ga ilalala ga ila.

5

1 *Gita taoatai, patida toa
tasoasoa ne, eine mambe
palata ienono mole mao.
Oangga palata toa ne grum
ga isulug, taoatai mambe
Deo ga ipagun luma ede pade
ngan gita buburiai. Luma
toa ne, eaba eta ikado ngan
ibage mao. Deo kekelen
ikado ta ienono somisomi ga
ilalala ga ila.
2 *Be labone gita tatang-
tang ga tasolil ngansa loloda
ikim tau ngan badanga
tinida pau mambe luma pau
buburiai aea ipono gita.
3 Ngansa oangga tadol
pononga toa oa, eine ta-
bangabanga mao.
4 Be labone tamamado
ngan palata tanoeai aea
toa ne ta tatangtang ga
tasolil ngan ada kadonga
kulupulupu. Ngansa tinida
ngan tabangabanga mao.
Be loloda ikim tau ngan
pononga buburiai aea irobi
gita. Toa bedaoa ta patida
toa matenga aea ne ga ibada
madonga kemi somisomi.
5 Deo kekelen ikado gita
ga taot ngansa iuangga ibada
madonga pau toa ne pagita.
Ta ibada Itautau Tutui ga
inam pagita mambe mudan-
nga ede iman kilala ngan gid
danga kemikemi padengada
toa iuangga ibada pagita.
6 *Tota lolomai dung somi-
somi ga ienono. Be matamai
nanan, oangga amamado
maitne ngan patimai toa ne,
eine amado toman ngan Deo
toa ele tuangai oa mao.
7 Be saoa danga akakado
labone, eine anasi lemai
kadonga lolo matua aea ta
akado. Be anasi gid danga
toa ageragera ngan matamai
ne mao.
8 *Tota lolomai dung ga
ienono ta tinimai igelgel
ngan tnannga patimai toa ne.
Toa bedaoa ta gai arangrang
ngan amamado toman ngan
Maron somisomi ga ilalala
ga ila.
9 *Tota amarum tau ngan
kadonga Deo ga itin igelgel.
Akakado bedaoa somisomi,
oangga amamado tanoeai
maitne, mao oangga ala
amado toman ngan ei
buburiai.
10 *Ngansa muriai oangga
Kristus idio imado ngan ele
mul patutuinga posanga aea,
gita toa ngada ne manta
tamadid ngan posanga
imatai. Ta ei ga ikoli pagita
kelede kelede ngan saoa
kadonga takado ngan leda
madonga tanoeai. Goibe
leda kadonga kemi, mao
paeamao, ei ga ikoli pagita.

Talua gid panua ta lolod kelede toman ngan Deo

11 Kadonga ngan tamataud
Deo ga talolon ngan ei, gai
aoatai kemi ngan. Tota gai
aoangga adada gid panua

* **5:1:** 2Ko 4.7 * **5:2:** Ro 8.23 * **5:6:** Ibr 11.13-16 * **5:8:** Plp 1.23 * **5:9:** Kol 1.10, 1Te 4.1 * **5:10:** Sav 12.14

ngan posanga ta lolod matua
ngan Deo. Lemai kadonga
toa ngada ne ienono masaeai
Deo imatai ga gimi matamiai
pade. Ta gai aeadi mambe
gimi ga anaman lolomiai
mambe gai panua kemikemi
naurata amai.
12 Be kado gimi aoangga
gai apakuru ngan gai mulian
pade. Eine mao. Be gai
aoangga gimi matami nanan
posanga kemi ngan gai ta tin-
imi igelgel ngan gai. Tota
oangga alongo gid panua
tiselele gai, eine gimi ga akoli
posanga kemi ga ila pagid
mambe gai panua kemikemi
naurata amai. Ngansa panua
edengada tipakuru ngan gid
panua ngan edap itutui mao.
Matad inasi saoa danga tig-
era ngan matad, be matad
inasi panua lolod mao.
13 Be oangga panua matad
inasi gai ta tikeo ga gai
amangamanga, eine mata-
mai ila ngan mao. Ngansa
gai akakado Deo ele naurata.
Be oangga panua matad
inasi gai ta tigera mambe gai
anasnasi oatainga kemi, eine
gai akakado toa bedane ngan
luanga gimi.
14 Gai akakado toa bedaoa
ngansa Kristus ele kadonga
kimnga aea idada gai. Ta
gai aoatai kemi mambe
Kristus imate ngan luanga
gita toa ngada ne. Ta ngan
kadonga toa ne, eine mambe
gita toa ngada ne tamate
ta tarangrang ngan tanasi
kadonga papaeamao pade
mao.
15 *Ei imate ngan luanga
panua toa ngada ne. Ei ikado
bedane ngansa iuangga gita
panua toa labone tamamado,
irangrang ngan tamamado
ngan kadonga gita ga tinida
igelgel mao, be tamamado
ngan kadonga ei ga itin igel-
gel. Ngansa ei imate ngan
luanga gita, ga kus ta idae
mulian pade.
16 Tota labone ga ila,
irangrang ngan gai matamai
inasi gid panua ngan edap
mugamuga mambe gid
panua tanoeai ad tikakado
ne mao. Tautaunga mugaeai
matamai inasi Kristus toa
bedaoa, be labone akakado
toa bedaoa pade mao.
17 *Tota oangga sai ilup
toman ngan Kristus, ei iuot
eaba pau na. Kadonga muga-
muga iduaea ga ila na. Ega,
kadonga papau tota iuot ga
imulmuli!
18 *Deo kekelen ikado
ga danga toa ngada ne
iuot tautaunga ngan gita.
Tautaunga, mugaeai taman
aea miri itamatama. Be ngan
Kristus ele naurata, Deo
ikado ga loloda itarui toman
ngan ei. Ta ei ibada naurata
pagai ngan luanga gid panua
ta lolod itarui toman ngan ei
pade.
19 *Naurata toa ne ipu ga
bedane: Ngan Kristus ele
naurata, Deo isaoa edap ta
irangrang ngan gid panua
lolod itarui mulian toman
ngan ei. Ei imata nanan led

* **5:15:** Ro 14.7-8 * **5:17:** Ro 8.1, Gal 6.15 * **5:18:** Ro 5.10 * **5:19:** Ro 3.23-25

idil papaeamao pade mao.
Be ibada naurata pagai ngan
palongonga gid panua ta
tinasi edap toa ne ta lolod
itarui toman ngan ei.
20 Tota gai aman Kristus
ibebe ta apaola ele posanga.
Eine mambe Deo idada
gid panua ngan gai lemai
posanga. Ta akeo pagid be-
dane, “Ngan Kristus ieda, gai
abeta matua gimi bedane:
Manta lolomi itarui toman
ngan Deo!”
21 *Kristus ikado kadonga
sat eta mao, be Deo ipaluplup
leda kadonga sasat toa ngada
oa ga idae ngan ei, ta ipanas
ei lalaede mambe ei eaba
kadonga sat aea. Toa bedaoa
ta gita taot panua tututui Deo
imatai ngan Kristus ele nau-
rata.

6

Gid panua ato ad tibisi kadonga kulupulupu ngan led naurata

1 Gai abokoboko toman
ngan Deo ta abeta matua
gimi bedane: Deo ele
kadonga lolo marum aea toa
gimi abada, irangrang ngan
alongean ga itap sapaean
mao.
2 *Ngansa Deo ikeo,

“Gau nasio ado imata ngan
badanga go mulian,
ta naoangga nakado
kemi ngan eao.
Be tutui ngan ado imata
toa ne, nalongo lem
tandanga ta nalua go.”

Ega, labone eine Deo ele ado
imata ngan badanga gimi
mulian. Patautene iuangga
ikado kemi ngan gimi.
3 Ngan kadonga nau-
rata toa ne, lemai idil eta
paeamao mao. Ngan kado
ta apakala gid panua ta
tirangrang ngan lolod matua
ngan Deo mao. Tota anasi
kadonga tutui ta irangrang
ngan eaba eta iselele lemai
naurata mao.
4 Somisomi gai aoangga
apasolan panua toa ngada
ne mambe gai Deo ele
paeaeanga kemikemi ta
anasnasi kadonga ga gid ne:
Amadid matua ngan saoa
kadonga iuot ngan gai, ga
amai kadonga kulupulupu,
ga kadonga oanaoana, ga gid
kadonga ikakado ga lolomai
ede ga ede,
5 *ga panua titapa gai,
ga tidol gai ngan luma
panasnga aea, ga panua
tilup ngan amai raunga, ga
lemai naurata kulupulupu,
ga arangrang ngan aeno
kemi mao, ga pitoreagai,
6 *ga lolomai aea danga
eta mao, ga lemai oatainga
kemikemi, ga lolomai bake
manmanae mao, ga lolomai
marum ngan panua paden-
gada, ga Itautau Tutui ipa-
matua gai, ga anasi kadonga
kimnga aea be apakaka ngan
mao,
7 ga lemai posanga tau-
taunga, ga akado lemai nau-
rata ngan Deo iura, ga lemai
kadonga tututui eine mambe
danga sisid paraunga aea toa

* **5:21:** Ibr 4.15 * **6:2:** Ais 49.8 * **6:5:** 2Ko 11.23-27 * **6:6:** 1Ti 4.12

akikisi ngan bagemai oatai
ga bagemai angas pade.
8 Panua edengada
tipakuru ngan gai, be panua
padengada tilolon ngan
gai mao. Panua edengada
tipaeabu ngan edamai, be
panua padengada tisoa
edamai. Tikeo ga gai panua
pakakanga amai, be gai
akakado posanga tautaunga.
9 *Eine mambe eaba
eta iuatai ngan gai mao,
be tautaunga panua busa
tiuatai ngan gai. Gai mambe
panua tiuangga timate, be
mao. Matamai bibita maitne.
Gid tipanas gai, be tirau gai
ga amate mao.
10 Danga imata ede ga ede
iuangga ikado ga lolomai
isat, be mao. Tinimai igelgel
somisomi. Imata mambe
lemai danga sisid imata
karanga mao, be mao. Gai
akakado ga panua busa led
madonga iuot kemi tau.
Imata mambe lemai danga
sisid eta mao, be mao. Deo
ipan danga toa ngada ne ga
iman gai lemai.
11 Gimi panua Korin ami,
ngan gai lemai posanga toa
ngada ne, aposa masaeai
pagimi. Gai lolomai ikim
gimi kapei tau.
12 Gai adangadangan lolo-
mai pagimi mao. Be gimi
adangadangan lolomi pagai.
13 *Naposa pagimi mambe
gimi leg gergeu tautaunga,
manta lolomi inam pagai ta
akoli kemi lemai kadonga
kimnga aea ngan gimi.

*Sapadua lolod matua
ngan Iesus mao, irangrang
ngan talup ga taboko toman
ngan gid mao*

14 *Gid panua toa lolod
matua ngan Iesus mao,
irangrang ngan gimi alup ga
aboko toman ngan gid mao.
Madongan? Gimi aoangga
kadonga tutui irangrang
ngan ilup toman ngan
kadonga ngan tnannga Deo
ele apu na? Be gimi aoangga
taranga irangrang ngan ilup
toman ngan dodom na? Eine
mao.
15 Be gimi aoangga Kristus
irangrang ngan ilolo kelede
toman ngan Satan pade? Be
aoangga gid panua toa lolod
matua ngan Iesus tirangrang
ngan tilup kelede toman
ngan panua toa lolod matua
ngan ei mao na? Eine mao.
16 *Be irangrang ngan
tapaluplup Deo ele luma
raring aea toman ngan
luma raring aea togid deo
pakakanga ad na? Eine
mao, ngansa gita taman Deo
ele luma toa ele ul ienono
ngan. Ei Deo toa imamado
somisomi ne, be ikeo ga
bedane, “Gau ga namamado
toman ngan gid ga nalalala
rabu ngan gid. Gau ga
naman ad Deo, be gid ga
timan leg panua.”

17 *Tota Maron ikeo bedane,
“Gimi manta atnan gid
panua toa bedaoa ta
ala aluai ngan gid

* **6:9:** 2Ko 4.10 * **6:13:** 1Ko 4.14 * **6:14:** Ep 5.11 * **6:16:** Wkp 26.12, Jer 32.38, Ese 37.27, 1Ko 3.16 * **6:17:** Ais 52.11, PM 18.4

ga amamado rol.
Irangrang ngan alongean danga eta paeamao ibul gimi mao.
Toa bedaoa ta gau ga nabada gimi ga anam boloma pagau.”

18 *“Gau ga naman Tamami, be gimi ga aman leg gergeu arangaranga ga taine.
Maron Deo Matua Soke Tau ikeo toa bedane.”

7

1 Leg panua kemikemi, gid posanga tautaunga toa ne iman gita leda, tota saoa kadonga tinida aea ikado ga loloda aea muk, mao saoa kadonga ikado ga tautaudida iuot paeamao Deo imatai, manta tatnan ga iduaea, mambe eaba isigiri ibage aea muk ga iduaea. Toa bedaoa ta talolon ngan Deo ta tapasolan mambe ele ul tautaunga ienono ngan gita.

Paulus itin igelgel ngansa gid Korin tipul lolod

2 Manta lolomi inam pagai. Gai akado kadonga paeamao ngan eaba eta mao. Be gai apaeabu ngan eaba eta mao, ga apakaka eaba eta ngan badanga ele danga sisid mao pade.

3 Nakado posanga toa ne ngan dabanga gimi mao. Be mambe nakeo ngan ga ila, lolomai ikim gimi kapei tau. Goibe matada bibita, mao tamate, danga eta irangrang ngan ikado ga lolomai itnan gimi mao.

4 Gau nakado posanga matua bedane pagimi be namataud mao. Tinig igelgel kapei ngan gimi ga lolog itarui kemi ngan gimi. Tautaunga gid kadonga kulupulupu iuotot ngan gai, be leg tingelgel ienono kapei tau ngan gimi maitne.

5 *Be ngan ado toaiua ala aot Masedonia, gai arangrang ngan aearagai eta mao. Kadonga kulupulupu imata ede ga ede iuotot ngan gai. Gid panua gaot tiuangga tiparau pagai, be mataudnga ipaparau lolomaiai pade.

6 Be Deo, ei eaba toa ipatarui sapadua toa lolod iketi. Ei isula Taitus ga inam pagai, ta ngan kadonga toa ne, ei ipatarui lolomai pade.

7 Be ei ipatarui lolomai ngan kadonga toa ne kekelen mao, be lolomai itarui pade ngansa Taitus ipalongo gai mambe gimi apatarui ei ilolo pade. Ei ipalongo gai mambe lolomi ikim tau ngan geranga gau, ga lolomi isat ngan lemi kadonga paeamao, ga lolomi matua ngan gau pade. Nalongo toa bedaoa ta tinig igelgel kapei tau.

8 *Tautaunga, laulau ede pade toa nabode ga ila pagimi ikado ga lolomi isat, be gau lolog ila tau ngan kadonga toa ne mao. Lolog

* **6:18:** 2Sml 7.14, Jer 31.9 * **7:5:** 2Ko 2.13 * **7:8:** 2Ko 2.4

ila tede ngan, ngansa laulau
toa oa ikado ga lolomi isat
kautede, be lemi lolo isat
ienono mole tau mao.
9 Be labone tinig igelgel.
Tinig igelgel ngan nakado ga
lolomi isat mao. Be tinig
igelgel ngansa lemi lolo isat
ikado ga gimi apul lolomi.
Deo kekelen ipaot lemi lolo
isat toa ne, ta irangrang ngan
eaba eta ikeo ga gai apaeabu
ngan lolomi mao.
10 *Oangga Deo ipaot lemi
lolo isat, ei ikado ngansa
iuangga gimi apul lolomi ta
irangrang ngan ibada gimi
mulian. Irangrang ngan
tatolatola ngan lolo isat toa
bedane mao. Be lolo isat
togid panua tanoeai ad, eine
ikakado gid ga irangrang
ngan timate ga tiduaea.
11 Ega, agera lolo isat toa
Deo ipaot lolomiai. Eine ipa-
pot lemi kadonga kemikemi
ga bedane: aparpar ngan
nasinga kadonga Deo ikim,
ga apatutui lemi kadonga ta
edami iuot kemi pade, ga
lolomi bake ngan kadonga
sat, ga amataud Deo, ga aud-
uan gai, ga lolomi matua
ngan gai, ga apanas eaba
toa oa ngan ele kadonga
sat. Ngan lemi kadonga
toa ngada ne, gimi apasolan
mambe lemi idil eta paea-
mao mao.
12 Leg ipu ngan bodenga
laulau toa ede pade oa pag-
imi eine ngan pasolannga
eaba toa ikado kadonga sat
mao, ga ngan luanga eaba
toa aea kadonga paeamao oa
mao pade. Be nabode ngansa
nakim gimi agera mambe
lemi kadonga kimnga aea
ngan gai iuot masaeai Deo
imatai.
13 Tota kadonga toa ngada
ne ikado ga lolomai itarui.

Lemi kadonga toa ne ikado
ga lolomai itarui, be lolomai
itarui pade ngan Taitus ele
tingelgel. Ngansa gimi toa
ngada na akado ei ga ilolo
kemi pade.
14 Ngansa mugaeai na-
pakuru ngan gimi pan
Taitus, be gimi akado ga
maeamaea gau eta ngan
pakurunga toa ne mao.
Lemi kadonga toa ngada ne
ipasolan mambe posanga toa
gai akakado pan Taitus ngan
gimi eine tautaunga, lalaede
mambe lemai posanga toa
ngada oa ila pagimi eine
tautaunga.
15 Taitus imata nanan
mambe gimi abada ei ga
alolon ngan ei kapei, ga
amataud ta alongo ilinge.
Tota ei ilolo ikim gimi kapei
tau.
16 Ta gau tinig igelgel
ngansa ngan danga toa
ngada ne, narangrang ngan
naeadi gimi.

8

Gid iaoa kelede ton Kristus tipaluplup pat ngan luanga oaeoaed Iudea ad

1 *Be oaeoaeg, gau nakim
gimi aoatai kemi ngan Deo
ele kadonga lolo marum
aea ngan gid iaoa kelede

* **7:10:** Mt 27.3-5, Ibr 12.16-17 * **8:1:** Ro 15.26, 2Ko 9.1-2

ton Kristus ngan tibur kapei
Masedonia.
2 Kadonga kulupulupu tau
iuot ngan gid ta itoba gid.
Ga led danga sisid ngan ado
toaiua imata karanga eta
mao. Be Deo ikado ga tinid
igelgel kapei tau ta matad
nanan oaeoaed padengada
ngan iaoa kelede ton Kristus
ta tikado led mamaron kapei
tau ila pagid.
3 Gau pade nagera mambe
matad inasi led pat ga danga
sisid ta tirau posanga ngan
saoa danga tirangrang ngan
titenai, be tinasi led kimnga
mulian ta tigalbatan luanga
toa oa ga ila kapei pade.
4 Tibeta matua gai ngan
longeannga gid pade ta
tidol baged ngan luanga gid
panua tututui ton Deo ngan
tibur Iudea.
5 Gai aeadi mambe gid
ga tidol luanga kautede, be
mao. Led luanga iasal lemai
eadinga toa ne. Ta matamata
tidol lolod ga ila pan Deo,
ga kus ta tidol lolod ga inam
pagai pade, lalaede mambe
Deo ikim.
6 Be naurata ngan palu-
plupnga luanga toa bedaoa,
tota Taitus ipei rabu ngan
gimi toa matamata oa. Ta
gai abeta matua ei ngan iluai
mulian pagimi ta ipasala
naurata toa ne.
7 *Lemi kadonga lolo
matua aea kemi, ga lemi
posanga kemikemi, ga lemi
oatainga kemikemi, ga gimi
amamarum kemi tau ngan
lualuanga, ga lolomi ikim
gai kemi pade. Ngan danga
toa ngada ne, lemi kadonga
kemikemi mon. Be gai
akim gimi manta aot kemi
pade ngan lemi kadonga
mamaron.
8 Gau nasusuran gimi
ngan nasinga posanga toa
ne mao. Be nakim matag
inasi lemi kadonga kimnga
aea ga marumnga aea toman
ngan gid Masedonia pade ta
naoatai, lemi kadonga kim-
nga aea toa ne tautaunga,
mao madongan?
9 *Ngansa gimi aoatai ngan
kadonga lolo marum aea ton
ada Maron Iesus Kristus. Ei
ele danga sisid busa ga ele
madonga kemi tau buburiai.
Be imata nanan gimi ta iuot
mambe eaba ele danga sisid
imata karanga mao. Ta ngan
edap toa ne, iuangga ikado
ga gimi lemi madonga kemi.
10 Ta nakim napalongo
gimi ngan edap toa gau
nagera mambe kemi ngan
anasnasi. Ngansa rai ede
ila na, gimi aeasal tuanga
padengada ta amuga ngan
paluplupnga lemi luanga.
Aeasal gid ngan edap toaine
kekelen mao, be aeasal gid
pade ngansa kimnga toa ne
ienono motean toa lolomiai
na.
11 Tota labone eine kemi
ngan gimi aboko matua
ngan pasalanga kadonga toa
ne, lalaede mambe ienono
matamata lolomiai. Ta
aparangrang saoa posanga
gimi arau mugaeai ngan
luanga toa ienono bagemiai.

* **8:7:** 1Ko 16.1-2 * **8:9:** Mt 8.20, Plp 2.6-7 * **8:12:** Mk 12.43-44

12 *Ngansa oangga gita
tamamarum ngan kadonga
leda mamaron ngan saoa
danga ienono bagedai, eine
Deo ga itin igelgel. Be saoa
danga ienono bagedai mao,
Deo imata ila ngan danga toa
oa ga iman tenainga mao.

13 Be gau tinig ngan
gimi abada ieieinga ngan
keminga panua padengada
led madonga mao. Nakim
gimi toa ngada ne lemi
madonga lalaede.

14 Labone lemi danga sisid
busa, ta gimi arangrang ngan
alua gid panua toa led danga
sisid imata karanga mao. Ta
muriai, oangga gimi lemi
danga sisid imata karanga
mao, eine gid ga tilua gimi
pade. Toa bedaoa ta gimin-
gada lemi madonga lalaede.

15 *Eine mambe Deo ele
laulau ikeo ngan ga bedane,
“Gid panua toa tigou busa,
eine gid ad ikaranga ngan
gid, be gid panua toa tigou
busa tau mao, gid ad pade
ikaranga ngan gid.”

Paulus isula Taitus masin ga tila Korin

16 Naposa kemi ga ila pan
Deo ngansa ei idol kadonga
marumnga aea toa Taitus
iloleai, lalaede mambe idol
gai lolomaiai pade. Ta ei
pade ikim tau ngan luanga
gimi.

17 Naposa kemi pan Deo
ngansa ngan ado toaiua gai
abeta Taitus ngan iluai mu-
lian pagimi, ei itin igelgel
ngan langa. Ngansa ei pade
ele kimnga tota bedaoa.

18 Be gai asula oaeda ede
pade ga ila toman ngan ei.
Eaba toa ne iualu kapei
rabu ngan gid iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga
ga tuanga, ngansa ei iboko
matua ngan paolanga ato
kemi.

19 Ga pade, gid iaoa
kelede ton Kristus tisio ei
ngan langa toman ngan
gai ngan luanga gai ngan
tenainga toa ne aea talnga.
Gai akado naurata toa ne
ngan soanga Maron ieda ga
ngan pasolannga oaeoaeda
mambe gai amamarum tau
ngan tenainga toa ne aea
talnga.

20 Gai anasi edap tutui be-
dane, ngan kado ta eaba eta
iselele lemai kadonga ngan
talnga tenainga toa kapei ne
ga ila.

21 Ngansa gai akim akado
kadonga itutui Deo imatai ga
gid panua matadeai pade.

22 Be gai asula oaeda
ede pade ga ila toman
ngan gisirua. Eaba toa ne
gai atoba ei pabusa ngan
naurata imata ede ga ede,
ta aoatai kemi mambe ei
imarum tau ngan naurata
aea kadonga. Be ei iadi
mambe gimi ga akado
kadonga kemi, ta ilolo ikim
kapei tau ngan langa pagimi
ngan paluplupnga lemi
luanga toa na.

23 Gimi aoatai ngan Taitus
mambe ei gairua lemai
naurata kelede ga iboko

* **8:15:** IM 16.18

matua ngan luanga gimi.
Be oaeoaeda toa rua pade
ne, gimi aoatai mambe gid
eine panua ato ad togid iaoa
kelede ton Kristus ta tisoasoa
Kristus ieda somisomi.
24 *Tota oangga tinam tiuot
toa nena, manta apasolan
lemi kadonga kimnga aea
pagid ta aparangrang lemai
pakurunga ngan gimi. Toa
bedaoa ta irangrang ngan
iaoa kelede ton Kristus tigera
lemi kadonga kemi pade.

9

Paulus ikim gid Korin tikoromot led tenainga motean

1 *Gimi aoatai kemi ngan
tenainga toa gai apaluplup
ngan luanga gid panua tutu-
tui ton Deo. Tota lemai ipu
eta ngan bodenga posanga
mamarae pagimi ngan mao.
2 Ngansa naoatai mambe
gimi amamarum tau ngan
kadonga toa ne, ta napakuru
ngan gimi pagid Masedo-
nia matadeai. Nakeo pagid
mambe rai ede ila na, gimi
panua Akaia ami akoromot
motean lemi luanga. Ta
panua busa ngan gid tigera
lemi kadonga toa ne ta gid
pade timamarum ngan koro-
motnga led tenainga.
3 Be tinig ngan lemai
pakurunga toa ne ngan
gimi iuot mambe posanga
sapaean mao. Tota nasula
gid oaeoaeda toa ne ga
tila pagimi, ngansa nakim
matami idae ngan paluplup-
nga luanga toa ne, lalaede
mambe napakuru ngan gimi.
4 Ngansa oangga gid
Masedonia etangada tinam
toman ngan gau ta tigera
mambe gimi akoromot lemi
tenainga maitne, eine ga
maeamaea gai kautede ngan
lemai pakurunga sapaean
toa oa. Be gimi ga maeamaea
gimi kapei.
5 Tota naoangga kemi ngan
narenren pagid oaeoaeda
ngan tila pagimi motean, ta
tilua gimi ngan paluplupnga
lemi tenainga toa gimi aposa
tautaunga ngan mugaeai.
Toa bedaoa ta lemi tenainga
ga inasi lemi tingelgel, be
eaba eta idada gimi ngan
mao.
6 *Be matami nanan danga
ga oaine: Lemi tenainga
eine mambe annga ipuapua
toa gimi aearum. Eaba
sai iarum annga ipuapua pi-
daede, muriai ei ga ibada
annga pidaede. Be eaba sai
iarum annga ipuapua busa,
muriai ei ga ibada annga
busa.

Eaba sai iarum annga ipuapua busa,

* **8:24:** 2Ko 7.13-14 * **9:1:** 2Ko 8.1-7 * **9:6:** Snd 11.24-25

muriai ei ga ibada annga busa.

7 Gimi kelede kelede manta
arau posanga motean toa
lolomiai na, ta adol lemi
tenainga. Be irangrang
ngan lolomi ruangada ngan
mao ga anaman mambe gid
panua tisusuran gimi ngan
mao pade. Ngansa Deo ikim
tau eaba sai toa itin igelgel ta
idol ele tenainga.

8 Be Deo irangrang ngan
ilolo marum pagimi kapei
tau ta ikado ga lemi danga
sisid toa ngada ne imata
karanga somisomi. Toa be-
daoa ta gimi ga arangrang
tau ngan kadonga naurata
kemikemi imata ede ga ede.

9 *Eine lalaede mambe Deo
ele laulau aea posanga ga be-
dane,

"Eaba sai toa ikado ele ma-
maron kapei tau pagid
panua lululunga ad,
ele kadonga tutui ienono
somisomi ga ilalala ga
ila."

10 *Deo kekelen ibabada an-
nga ipuapua pan dadanga
itama ta iarum. Ei kekelen
ipanpan panua toa ngada ne
ad annga. Ta ei ga ipan
danga toa ngada ne pagimi
ta ikado ga lemi danga sisid
ipupulou. Toa bedaoa ta
irangrang ngan akado lemi
mamaron ngan danga sisid
toa na, mambe annga ipua-
pua iuot busa. Tota lemi
kadonga tututui ga iuot busa
mambe eaba ibada annga
busa imatua dadangai.

11 *Deo ga ibada danga
sisid busa pagimi ngan
edap imata ede ga ede. Ta
somisomi gimi ga arangrang
ngan akado lemi mamaron.
Toa bedaoa ta lemi tenainga
toa gai atal ne, eine ga ikado
panua busa ga tiposa kemi
ga ila pan Deo.

12 Ngansa lemi naurata
ngan lualuanga toa ne eine
ilualua gid panua tututui
ton Deo ngan saoa danga
tipapauis ngan. Ga pade,
ikado gid ga tiposa kemi ga
ila pan Deo kapei ga kapei
tau.

13 Ta naurata toa gimi
akado ngan luanga gid, eine
ga ipasolan mambe lemi
kadonga eine kemi. Ta gid ga
tisoa Deo ieda, ngansa tiuatai
mambe gimi alongo kemi
Deo ilinge ga akisi matua
ato kemi ton Kristus. Be
gid ga tisoa Deo ieda pade
ngansa tigera gimi akado
lemi mamaron ila pagid, ga
pagid panua toa ngada ne.

14 Gid ga tiuatai mambe
Deo ele kadonga lolo marum
aea iuon lolomiai, ta gid ga
tikim gimi kapei tau. Ta
tikado led raring ngan lu-
anga gimi pade.

15 Be tenainga toa Deo ipan
pagita eine kapei ga kapei
tau, ta irangrang ngan eaba
eta iaoa inasi kemi ipu mao.
Manta taposa kemi ga ila pan
Deo ngan ele tenainga toa ne.

10

Paulus iaoa parau ala

* **9:9:** Sng 112.9 * **9:10:** Ais 55.10 * **9:11:** 2Ko 1.11, 4.15

ngan ele naurata ato aea

1 *Gau Paulus leg be-
tanga matua ede pagimi.
Panua edengada tisol gau
ngan posanga ta tikeo ga,
“Somisomi oangga Paulus
imamado pagita, ei idol ei
ga idio gadio, be oangga
imamado aluai, ei ikakado
posanga oanaoana ngan ele
laulau.” Be gau naoangga
nanasi Kristus ele kadonga.
Ei isoa ieda mulian mao, be
idol ei ga idio gadio.
2 *Ta nabeta matua gimi
ga bedane: Oangga nala
pagimi, tinig ngan gimi
akado ga leg ipu eta ngan
plenga gimi mao. Oangga
panua edengada tikeo ga
gai anasnasi oatainga togid
panua tanoeai ad, gau
naeadi mambe narangrang
ngan naple gid panua toa oa
ngan posanga matua.
3 Tautaunga gai amamado
tanoeai, be gai akado pa-
raunga mambe gid panua
tanoeai ad tikakado ne mao.
4 *Ngansa gai lemai danga
sisid paraunga aea eine gid
danga tanoeai aea mao. Be
Deo kekelen iura ienono
ngan lemai danga sisid
paraunga aea toa ne, ta ikado
ga gai arangrang ngan agoro
gid ala matua paraunga aea
togid amai miri itamatama.
5 Gai aparau ngan gid
posanga pakakanga ga
parimnga ga oatainga isaoa
iuangga ipakala gid panua
ngan badanga oatainga ngan
Deo. Gai apasolan mambe
gid panua led parimnga ga
pakakanga eine tutui mao,
be tibuobuo. Ta gai adada
gid kelede kelede ta tipul
lolod ga tilongolongo Kristus
ilinge.
6 Ta gai asangasanga gimi.
Oangga gimi busa akeo ga
alongo kemi Kristus ilinge,
eine gai ga apanas sapadua
ngan gimi toa tikeo ga tangad
balbal maitne.
7 Gimi manta agera
kemi saoa danga ienono
matamiai. Oangga eaba
eta iadi mambe ei Kristus
ele eaba tautaunga, manta
iuatai kemi mambe gai pade
Kristus ele panua lalaede
mambe ei.
8 *Be Maron idol edamai
kapei ngan naurata toa
ne aea kadonga. Ta ikim
gai apamatua lolomi, be
itin ngan apaeabu ngan
lolomi mao. Tota oangga
gai apakuru ngan gai mulian
kauteta ngan lemai naurata
toa ne, eine ga maeamaea
gai ngan kadonga toa bedane
mao.
9 Be tinig ngan gimi
aoangga nabode laulau ngan
pamataudnga gimi. Eine
mao.
10 Ngansa edengada ngan
gimi tikeo ga, “Paulus
ele laulau aea posanga
oanaoana imata ede ga
ede, be oangga imamado
pagita, tagera mambe ei iura
eta mao, ga ele posanga
malamalan.”
11 Sapadua tikeo toa be-
daoa, manta matad nanan

* **10:1:** 1Ko 2.3 * **10:2:** 1Ko 4.21 * **10:4:** Ep 6.13-17 * **10:8:** 2Ko 13.10

ga bedane: Saoa posanga
oanaoana toa abode ga ila
pagimi ngan ado toaiua ama-
mado aluai ngan gimi, eine
gai ga anasi lalaede toa be-
daoa ngan ado toaiua ama-
mado pagimi.

12 Ngansa gid panua toa
tikeo ga gai uramai eta mao,
gid tipakuru ngan gid mulian
pagid panua padengada ta
tikeo ga tiasal gai. Be oangga
tiasal gai tautaunga, gai
ga amataud ngan keonga
pagid panua mambe gai
lalaede mambe gid pade. Be
eine mao. Matad inasnasi
pol ngan gid mulian ngan
edap itutui mao, ta tibuobuo
ta tikeo ga urad ga edad
kapeipei.

13 *Be gai arangrang ngan
alasu pakurunga ngan gai
mulian mao. Gai ga apos-
aposa ngan saoa naurata
toa Deo ibada pagai. Be
naurata toa ne iuasasa ga
iparangrang gimi Korin
pade.

14 Gimi pade amamado
gadudunga ngan naurata
toa Deo ibada pagai. Tota
oangga gai akado posanga
matua pagimi, eine ala-
putian but ngan naurata toa
Deo ibada pagai ne mao.
Ngansa matamata gai amuga
ngan badanga Kristus ele ato
kemi ga ila pagimi.

15 Ga pade, gai asesean gai
sapaean ga adudunga ngan
naurata togid panua paden-
gada mao. Be gai akim
tau ngan lemi kadonga lolo
matua aea idae ga ila kapei,
ta lemai naurata rabu ngan
gimi aea annga ga iuot kapei
ga kapei tau.

16 Toa bedaoa ta irangrang
ngan gai apaola ato kemi
ngan gid tuanga padengada
muriai ngan gimi toa tilongo
Kristus aea posanga eta
maitne. Be oangga gai ala
ngan tibur eta toa panua
padengada tipasala led
naurata ngan ga kus, eine
irangrang ngan apakuru
ngan gai mulian ngan
naurata toa oa mao.

17 *Be eine lalaede mambe
Deo ele laulau ikeo ngan ga
bedane, “Oangga sai ikeo ga
ikado kadonga parimnga, ei
manta iparim ngan Maron
kekelen.”

18 *Ngansa eaba sai toa
ipakuru ngan ei mulian, eine
ibada edaeda kapei mao.
Be eaba toa Maron ipakuru
ngan ei, ei kekelen ieda iuot
kapei tautaunga.

11

Gid panua tipakaka ngan timan panua ato ad, be Paulus ikeo ga ei mambe gid mao

1 Gau nakim gimi alongean
gau ta nakado posanga
buobuonga teta bua. Be
atolatola ngan mao.

2 *Ngansa Deo iparpar tau
ngan gid panua timamado
ei kekelen ibageai. Ta ngan
kadonga lalaede bedane, gau
pade naparpar ngan gimi
manta matami tutui ngan

* **10:13:** Ro 12.3 * **10:17:** Jer 9.24, 1Ko 1.31 * **10:18:** 1Ko 4.4 * **11:2:** Ep 5.26-27

Kristus. Gau kekelegau na-
tal gimi ga ala pan Kris-
tus, lalaede mambe eaba ital
inat taine ede toa ilup toman
ngan eaba eta maitne ga
ila pan eaba toa tisio ngan
oainga ei.

3 *Gimi matami tutui ngan
nasinga Kristus ta lolomi
aea muk eta mao. Be
matag nanan mambe mota
ipakaka Eva mugaeai tau,
ta namataud. Ngan kado
ta Satan ikado ele aleburo
ta idada gimi ga atnan lemi
kadonga tutui ngan nasinga
Kristus toa bedaoa.

4 *Namataud ngansa
naoatai mambe panua
edengada tila pagimi ta
tipaola posanga ede pade
ngan Iesus toa gai apaola
pagimi ngan ne mao. Be
tipanasi gimi ngan Itautau
Tutui ngan edap ede pade
toa gai apanasi gimi ngan ne
mao. Be ato kemi toa tibada
pagimi, eine ede pade tau
ngan ato kemi toa gai abada
pagimi mugaeai. Be oangga
gid panua toa oa tila pagimi,
tinimi igelgel ngan longonga
gid.

5 *Be gau naeadi mambe
lemi panua ato ad toa
kemikemi na tiasal gau teta
mao.

6 *Tautaunga nananale tau
ngan posanga aea paolanga
mao, be leg oatainga ienono.
Somisomi ngan edap imata
ede ga ede, gai apasolan gimi
ngan oatainga toa ne ta iuot
masaeai tau.

7 *Gimi aoatai, ngan ado
toaiua napaola ato kemi ton
Deo ga ila pagimi, nabada
olnga eta ngan mao. Ngan
kadonga toa bedane, nadol
gau ga nadio gadio, ngansa
naoangga nalolon ngan gimi.
Be gimi agera leg kadonga
toa bedane mambe kadonga
sat na?

8 *Gid iaoa kelede ton Kris-
tus ngan tuanga padengada
tiplese gid mulian ta tilua
gau ngan led pat, ta iran-
grang ngan nakado naurata
ato aea pagimi.

9 Be ngan ado toaiua
namamado toman ngan
gimi, oangga leg danga eta
imata karanga mao, eine
nakado kulupu eta ngan
gimi mao. Be gid oaeoaemai
tinam Masedonia ga tinam ta
tipan saoa danga napapauis
ngan. Nakado bedane
ngansa tinig ngan nakado
kulupu eta ngan gimi mao.
Ta gau ga nanasnasi edap toa
ne maitne.

10 Posanga tautaunga ton
Kristus ta ienono pagau, ta
nakeo tautaunga ga bedane:
Ngan tibur toa ngada ne
gadudunga ngan tibur kapei
Akaia, irangrang ngan eaba
eta ipakoko leg pakurunga
ngan gau mulian ne mao ga
mao tau. Leg pakurunga
eine ngan paolanga ato kemi
ila pagimi, be gimi aol gau
ngan mao.

11 Ikamado ga nakado toa
bedane? Eine ngansa lolog
ikim gimi mao na? Mao tau!

* **11:3:** OM 3.4,13 * **11:4:** Gal 1.8-9 * **11:5:** 1Ko 15.10, 2Ko 12.11 * **11:6:** 1Ko 2.1,13 * **11:7:** 1Ko 9.18 * **11:8:** 2Ko 12.13, Plp 4.15-16

Deo iuatai mambe lolog ikim
gimi kapei tau.
12 Be nakado toa bedane
ngansa panua edengada
tiloilo edap ngan tiuot panua
ato ad lalaede mambe gai ta
tiparim ngan gid mulian. Ta
gau naoangga napakoko led
parimnga toa ne ta nabada
olnga mao.
13 Be gid panua toa bedaoa
tipakaka ta tikeo ga timan
panua ato ad. Tikeo ga timan
panua naurata ad tautaunga,
be mao. Tipakaka. Tipulpul
maed alele, ta panua tiadi
mambe gid panua ato ad tau-
taunga. Be mao.
14 Irangrang ngan atogragi-
mi ngan led kadonga toa
bedane mao. Ngansa Sa-
tan pade ipulpul imata alele
ta iuot mambe anggelo ede
merengai aea.
15 Tota oangga Satan ele
paeaeanga tipul gid alele ta
tiuot mambe panua naurata
ad ngan kadonga tutui, iran-
grang ngan atogragimi ngan
kadonga toa ne mao. Muriai
ga tibada panasnga ede toa
inasi tutui led kadonga pa-
paeamao.

Paulus ibisi kadonga kulupulupu imata ede ga ede ngan ele naurata ato aea

16 Nakeo pade pagimi,
gau ga nakado posanga
buobuonga teta bua. Be
oangga alongo leg posanga
buobuonga toa ne, tinig
ngan gimi akeo ga namanga-
manga. Be oangga akeo
ga namangamanga, goibe.
Be nakim gimi alongo kemi
leg posanga, lalaede mambe
alongolongo gid panua
mangamanga padengada.
Toa bedaoa ta irangrang
ngan napakuru ngan gau
mulian kauteta.
17 Leg pakurunga ngan gau
mulian inasi Maron ele kim-
nga mao, be nakado posanga
toa ne mambe eaba manga-
manga.
18 Panua busa tinasnasi
kadonga togid panua tanoeai
ad ta tipakuru ngan gid mu-
lian, ta gau ga napakuru
ngan gau toa bedaoa pade.
19 Gau nagera mambe tin-
imi igelgel ngan longonga gid
panua mangamanga toa oa,
ngansa gimi akeo ga lemi
oatainga kapei tau.
20 Ngansa oangga panua
tikado ga gimi aot led
paeaeanga sapaean, eine
alongean gid ta tikado. Be
oangga panua tipamukuru
lemi danga sisid, mao
oangga tipakaka gimi ngan
led aleburo, mao oangga
tiparim ngan gid mulian,
mao oangga tipoda matami,
eine tinimi igelgel ngan gid
ta tikakado!
21 *Be gau maeamaea gau
ngansa gai uramai eta ngan
kadonga toa bedaoa mao.

Be oangga panua paden-
gada timadid matua ta
tipakuru ngan gid mulian,
gau pade ga namadid matua
ta napakuru ngan gau
mulian. (Gau leg posanga toa
ne mangamanga.)
22 Tikeo mado ngan gid

* **11:21:** Plp 3.5

mulian? Tikeo ga gid panua
Ibru ad? Be gau pade eaba
Ibru ag. Tikeo ga gid panua
Israel ad? Be gau pade eaba
Israel ag. Tikeo ga gid eine
Abraam itubtub? Be gau
pade Abraam itub.

23 *Tikeo ga gid eine
Kristus ele panua naurata
ad? Be gau pade Kristus
ele eaba naurata aea, be
naeasal gid ngan naurata
toa ne aea kadonga. (Tau-
taunga, leg posanga toa ne
mangamanga.) Nakakado
naurata kapei tau ga naeasal
gid. Be naeasal gid pade
ngan edap imata ede ga ede
ga bedane: nala ngan luma
panasnga aea pabusa, ga gid
panua tirau gau pabusa tau,
ga pabusa nanaman mambe
teta pade namate.

24 *Be nabada muinga
pagid Iuda bagedeai palima,
ta ngan muinga toa kelede
kelede oa timuimui gau
irangrang ngan sangaul tol
igegea lima ga pange.

Timuimui Paulus.

25 *Be nabada muinga
pade ngan keri pagid Rom
bagedeai ngan ado patol.
Ado ede pade gid panua
tiraurau gau ngan pat. Be
ngan ado patol, oaga imadi
ngan gau. Ta bong dodol ede
ga ado ede napatpat tadiai.

26 *Be somisomi nalalala
ga nala ngan gid tuanga
padengada aluai. Ngan leg
lalalanga toa ne danga imata
ede ga ede iuangga ipaeabu
ngan gau. Gid eau timasesel
ga tiuangga tipaeabu ngan
gau, be gid panua lublubnga
ad tiuangga tipaeabu ngan
gau, be gid panua toa
gaingada alu kelede tiuangga
tipaeabu ngan gau, be gid
alu padengada tiuangga
tipaeabu ngan gau pade.
Ngan gid tuanga kapeipei,
ga tibur modamodanga, ga
tadiai pade, kadonga iuotot
ngan gau iuangga ipaeabu
ngan gau. Be gid panua
tipakaka ta tikeo ga gid iaoa
kelede ton Kristus, gid pade
tiuangga tipaeabu ngan gau.

27 Be nakakado naurata
oanaoana imata ede ga ede,
ga bong edengada matag
arar ga naeno mao, ga
sambero ianean gau, ga
marumian gau, ga pabusa ag
annga imata karanga mao,
ga del ipaeabu ngan gau,
ga tinig aea pononga imata
karanga mao.

28 Be gadae ngan kadonga
toa ngada ne ado ga ado,
lolog ede ga ede ngan gid
iaoa kelede ton Kristus,
ngan kado ta titap ngan led

* **11:23:** PA 16.23 * **11:24:** Lo 25.3 * **11:25:** PA 16.22, 14.19 * **11:26:** PA 9.23, 14.5

kadonga lolo matua aea.
29 Oangga oaeg ede ina-
man mambe iura mao, gau
pade nanaman. Be oangga
danga eta, mao eaba eta
idada oaeg ede ta itap ngan
kadonga sat, eine lolog bake
ngan.
30 Tinig ngan napakuru
ngan gau mulian mao, be
oangga leg edap eta pade
mao, eine ga napakuru ngan
gid kadonga toa ipasolan
mambe urag mao.
31 Deo ei ada Maron Iesus
Kristus Itama. Manta tasoa
ieda somisomi ga ilalala ga
ila. Ei iuatai kemi mambe na-
pakaka mao, be leg posanga
eine tautaunga ga bedane:
32 *Ngan tuanga Damaskus,
maron kapei Aretas ele
madidnga ede iuangga iluku
gau, ta ikeo pagid ele panua
paraunga ad ta timariala
ngan tuanga toa oa aea ala.
33 Be oaeoaeg edengada
tidol gau ngan samare kapei
ede ta tikon gau ga nasulug
ngan ala toa oa aea baba
kakauede, ta naeaoa ngan
madidnga toa oa.

12

Paulus igera gid danga buburiai aea toa Deo ipasolan pan

1 Gau leg edap eta pade
mao. Manta napapakuru
maitne. Be tautaunga
kadonga toa ne irangrang
ngan ilua gita mao. Be
gau ga nasalangan posanga
ta nakeo ngan gid danga
buburiai aea toa Maron
ipasolan pagau, ga ngan
gid posanga mumulnga toa
Maron ibada pagau.
2 Gau naoatai ngan eaba
ede ilolo matua ngan Kris-
tus*. Be rai sangaul igegea
pange ila na, Deo isoa ei ga
idae ga ila ngan bubur toa
tol aea oa.† Be naoatai mao,
eaba toa oa itautau kekelen
ila, mao ila toman ngan ipat
pade? Deo kekelen iuatai.
3-4 Be naoatai mambe
Deo isoa eaba toa ne ta
idae ga ila ngan ele tuanga
kemi. Be toa eoa ilongo gid
posanga kemikemi tau toa
gita eababa tarangrang ngan
aoada inasi ipu mao, ga Deo
ilongean gita taposa ngan
mao pade. (Be naoatai mao,
eaba toa oa itautau kekelen
ila, mao ila toman ngan ipat?
Deo kekelen iuatai.)
5 Gau ga napakuru ngan
eaba toa oa, be napakuru
ngan gau mulian mao.
Danga kelede gau ga na-
pakuru ngan, eine saoa
danga toa ipasolan mambe
urag mao.
6 Be oangga nakim na-
pakuru ngan gau mulian,
eine posanga mangamanga
mao, ngansa leg posanga
toa ne tautaunga. Be
napakuru toa bedane mao,
ngan kado ta gid panua
tilongo ag posanga toa ne ta

* **11:32:** PA 9.23-25 * **12:2:** Paulus ikeo ngan *eaba ede ilolo matua ngan Kristus, be tautaunga iposa ngan ei mulian.* † **12:2:** Bubur toa tol aea oa eine saoa danga? Irangrang ngan taoatai kemi mao, be gid Iuda mugaeai tiposaposa ngan bubur ta tikeo ga tol aea eine Deo ele tuanga kemi toa gadae ga gadae tau.

tilasu soanga gau edag. Be
gid manta matad inasi leg
posanga ga leg kadonga ta
matad nanan gau ngan edap
tutui.

*Danga ede mambe gigi aea
miri ienono Paulus itiniai*

7 *Tautaunga Deo ipasolan
gau ngan gid danga mu-
mulnga toa oa kemikemi
tau. Be itin ngan naparim
ngan gau mulian mao. Tota
ilongean danga ede mambe
gigi aea miri igalterterean
tinig. Danga toa ne eine
Satan ele eaba ato aea inam
pagau ta ipaieiei gau, ngan
kado ta naparim ngan gau
mulian.
8 Nararing patol ta nabeta
Maron ngan isere danga toa
ne ga ila aluai ngan gau.
9 *Be ei ikeo pagau bedane,
"Leg kadonga lolo marum
aea iparangrang go na,
ngansa eaba sai toa iura
mao, gau urag ipamatua ei
ga ila iuot lai." Tota oangga
urag mao, eine tinig igelgel
ta napakuru ngan kadonga
toa bedane. Toa bedaoa ta
Kristus iura ga iuon lologeai
ga ienono.
10 Ngan ipu toaine, gau
tinig igelgel. Oangga urag
mao, ga nabisi kadonga
kulupulupu imata ede ga ede
ngan Kristus ieda, ga panua
tidaba sat gau, ga kadonga
oanaoana iuotot ngan gau,
ga tipaieiei gau, eine tinig
igelgel kapei. Ngansa oangga
urag mao, tota nabada
pamatuanga kapei tau.

*Paulus ilolo ede ga ede
ngan gid Korin*

11 *Ngan leg pakurunga
ngan gau mulian, naot
mambe eaba mangamanga.
Be gimi adada gau ta nakado
toa bedane. Ngansa eine
tutui ngan gimi apakuru
ngan gau, be gimi akado
mao, ta gau nakado. Goibe,
gimi aeadi mambe gau eaba
sapaean, be gau nagera
mambe lemi panua ato ad
toa kemikemi na tiasal gau
teta mao.
12 *Gid kilala toa ipasolan
mambe gau eaba ato aea
tautaunga, eine nakado
rabu ngan gimi na. Eine
nakado gid uisinga iman
kilala, ga naurata kapeipei
ipamatala gimi, ga namadid
matua ngan ag kadonga
kulupulupu imata ede ga
ede.
13 *Gimi aoangga nakado
kadonga bagbage kelede
pagid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga padengada, be
leg kadonga pagimi eine
lalaede mao? Tautaunga,
ngan idil kelede ga oaine
nakado kadonga ede pade
pagimi. Eine nalongean eaba
eta ngan gimi ilua gau ngan
leg madonga mao. Be nabeta
gimi, asamum leg kadonga
sat toa ne!
14 Ega, patautene
naoangga nalat pagimi.
Eine leg lalalanga patol aea
pagimi. Be oangga nanam,
gau ga nakado kulupu eta
ngan gimi ngan leg madonga

* **12:7:** Jop 2.6 * **12:9:** Plp 4.11-13 * **12:11:** 2Ko 11.5 * **12:12:** Ro 15.19
* **12:13:** 2Ko 11.9

mao. Ngansa tinig ngan
gimi apan lemi danga sisid
ga inam pagau mao. Be
nakim lolomi inam pagau.
Ngansa eine gid gergeu led
naurata ngan tigorgor pat
ngan luanga tnatnad ga
tamatamad mao. Be eine
naurata togid tnatnad ga
tamatamad ngan luanga gid
gergeu.
15 Ta gau ga tinig igelgel
ngan tadonga leg pat ga kus
ga nalongean gau pade ngan
luanga gimi. Be oangga lolog
ikim gimi kapei toa bedane,
ikamado ga lolomi ikim gau
kautede?
16 Goibe lolomi madon-
gan, be manta aoatai kemi
mambe nalongean eaba eta
ngan gimi ilua gau ngan leg
madonga mao. Be edengada
ngan gimi tikeo ga nakakado
buro ta nabada lemi danga
sisid.
17 Madongan? Kado gimi
aoangga gid panua toa
nasula gid ga tila pagimi,
tipakaka gimi ta tibada lemi
danga sisid ga inam pagau?
Eine mao.
18 *Nabeta matua Taitus ta
ila pagimi, be nasula oaemai
ede pade ga ila toman ngan
ei. Kado gimi aoangga Taitus
ipakaka gimi ta ibada lemi
danga sisid? Gairua Taitus
lolomai kelede ngan luanga
gimi ga alalala ngan edap
kelede, be gimi agera mao?
19 Kado gimi aoangga leg
ipu ngan bodenga laulau toa
ne pagimi eine ngan aoa-
mai ikarara gai mulian pag-
imi? Eine mao. Gai alup
tautaunga toman ngan Kris-
tus ta akado lemai posanga
Deo imatai. Leg panua
kemikemi, gai akado lemai
posanga toa ngada ne ngan
pamatuanga lolomi kekelen.
20 Be namataud. Ngan
kado ta nala pagimi, be tinig
igelgel ngan lemi kadonga
mao. Be kado gimi agera
gau, ta tinimi igelgel ngan
gau mao pade. Namataud
pade, ngan kado ta nagera
kadonga papaeamao imata
ede ga ede pagimi ga be-
dane: ariapolpol, ga lolomi
paeamao, ga malmalnga, ga
adadada gimi tau, ga aposa
paeamao ngan oaeoaemi, ga
posanga galgalnga, ga parim-
nga, ga longonga gid madid-
nga linged mao pade.
21 *Namataud, ngan kado
ta nala pagimi ta ag Deo
ipamaeamaea gau matamiai
pade. Tinig ngan nala
ta nagera mambe panua
busa tipul lolod maitne, be
tinasnasi led kadonga muga-
muga ga bedane: kadonga
ngan lolod aea muk, ga
kadonga arala, ga lolod idug
ngan kadonga mambe kaua.
Oangga nala ta nagera toa
bedaoa, eine ga maeamaea
gau ga lolog isat kapei ga
kapei tau.

13

*Paulus ipabib gid Korin
led*

* **12:18:** 2Ko 8.6,16-18 * **12:21:** 2Ko 13.2 * **13:1:** Lo 19.15, Mt 18.16, 1Ti 5.19

1 *Eine leg lalalanga patol
aea pagimi. Be matami
nanan Deo ele laulau aea
posanga ga oaine, “Oangga
eaba eta imadid ngan
posanga, manta panua rua
mao tol tiposa ngan saoa
danga tigera, ta irangrang
ngan apatutui kemi posanga
toa oa.”
2 Ngan leg langa parua
aea pagimi, nakeo motean
pagid panua toa tikado
kadonga sat ngan ado toaiua,
mambe gau ga napanas gid,
be irangrang ngan lolog
isat ngan gid mao. Be
labone namamado aluai
maitne ta nakado posanga
lalaede bedane pagid panua
kadonga sasat ad ga gimi toa
ngada na.
3 Gau ga lolog isat mao,
ngansa gimi aoangga akim
agera kilala ipasolan mambe
nabada Kristus iaoa tau-
taunga. Goibe oangga
nanam, eine ga agera. Kris-
tus imalai ngan panasnga
lemi kadonga papaeamao
toa na mao. Be ei ga ipasolan
iura pagimi.
4 *Tautaunga ngan ado
toaiua tipatoto ei ngan abei
tabala, imata mambe ei iura
mao. Be ngan Deo iura kapei
tau, ei idae mulian ngan
ele matenga. Toa bedaoa
pade ngan gai panua toa
alup toman ngan ei. Gai
pade uramai mao, be ngan
Deo iura kapei tau, gai pade
ga adae mulian ta matamai
bibita toman ngan ei. Ta gai
ga apasolan Deo iura toa ne
pagimi.
5 *Manta matami inasi
gimi mulian kemi ngan
tobanga ga oaine: Tautaunga
lolomi matua ngan Kristus,
mao madongan? Manta
agera mambe Iesus Kris-
tus ta imamado lolomiai.
Oangga mao, eine lemi
kadonga lolo matua aea itap
na.
6 Be gau naeadi mambe
gimi ga aoatai kemi mambe
gai aparangrang tobanga toa
ne, be atap ngan mao.
7 Ta gai araring ga ila pan
Deo ta irangrang ngan ilua
gimi ta akado kadonga sat
eta mao. Tautaunga gai
aparangrang tobanga toa ne
ta aot kemi ngan, be lemai
ipu eine ngan pasolannga
gai mulian toa bedane mao.
Goibe gimi aeadi mambe gai
atap ngan tobanga toa ne, be
danga kelede gai akim, eine
ngan gimi anasnasi kadonga
kemikemi.
8 Ngansa gai arangrang
ngan apakala posanga tau-
taunga mao. Be danga toa
ngada ne akakado, eine ngan
luanga posanga tautaunga.
9 Tota oangga gimi ama-
did matua ta akado ga lemai
ipu eta ngan patutuinga gimi
ngan posanga matua mao,
eine ga tinimai igelgel. Be
gai araring ta lemi kadonga
kemikemi toa ne ila iuot lai.
10 *Ngan ipu toaine nabode
laulau toa ne ga ila pagimi
ngan ado toaine namamado
aluai ngan gimi. Ta oangga
nala pagimi, eine leg ipu eta

* **13:4:** Plp 2.7-8 * **13:5:** 1Ko 11.28 * **13:10:** 2Ko 10.8

ngan aoag ura pagimi mao.
Ngansa Maron idol naurata
toa ne ga idae bagegeai, ta
narangrang ngan aoag ura
pagimi. Be ei ikim napa-
matua lolomi, be itin ngan
napaeabu ngan lolomi mao.

Paulus ele ado kemi ila pagid Korin

11 Oaeoaeg, naoangga
napasala leg posanga pagimi
ga bedane: Leg ado kemi ila
pagimi. Kemi ngan apatutui
gimi mulian. Apamatua
lolomi ngan leg posanga
pabibnga aea toa ne. Gimi
toa ngada na manta lolomi
kelede ga lolomi itarui pol
ngan gimi. Toa bedaoa ta
Deo ga imamado pagimi,
ngansa ei eaba kadonga
kimnga aea ga lolo tarui aea
pade.
12 Oangga agera ngan gimi,
manta abusum ngan papami
ngan kadonga tutui togita
panua ton Deo. Gid panua
tututui toa ngada ne ton Deo,
led ado kemi ila pagimi.
13-14 Kemi ngan Maron
Iesus Kristus ele kadonga
lolo marum aea, ga Deo ele
kadonga kimnga aea, ga
Itautau Tutui ele kadonga
lolo kelede aea idio pagimi.

Paulus ele laulau ila pagid Galesia

1 Gau Paulus, eaba ato
aea ton Iesus Kristus ga Deo
Tamada. Eaba eta tanoeai
isula gau mao, ga eaba
eta idol gau ngan kadonga
naurata toa ne mao. Be
Iesus Kristus ga Deo Tamada
toa ipei ei mulian ngan ele
matenga, gisirua tisula gau.
2 Gaingada oaeoaeg abode
laulau toa ne ga ila pagimi
iaoa kelede ton Kristus toa
amamado ngan gid tuanga
ngan tibur kapei Galesia.
3 Kemi ngan Deo Tamada
ga Maron Iesus Kristus,
gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea
idio pagimi.
4 *Iesus Kristus inasi
Deo Tamada ele kimnga
ta ilongean ei ga imate
ngan gita leda kadonga
sasat, ngansa iuangga ibada
gita mulian ngan kadonga
sasat ga kimnga papaeamao
tanoeai aea toa ienono
labone.
5 Toa bedane ta tasoa Deo
ieda somisomi ga ilalala ga
ila. Eine tautaunga.

Ato kemi kelede mon ienono

6 Gau nakakrik tau ngan
gimi, ngansa manmanae tau
atnan Deo toa ibaba gimi
ngan Kristus ele kadonga
lolo marum aea, ta ala anasi
ato kemi ede pade.
7 *Be ato kemi toa ede pade
ne, eine ato kemi tautaunga
mao. Be panua edengada
tipalaurerean ato kemi ton
Kristus ta tipabuobuo gimi.
8 *Be oangga gai, mao
anggelo eta buburiai aea
ipaola ato kemi ga ila pagimi,
be iuot lalaede mambe ato
kemi toa mugaeai gai apaola
pagimi oa mao, kemi ngan
eaba toa oa ila ngan dinga
imperno.
9 Mambe akeo ngan ga
ila, ta labone nakeo pade,
oangga sai ipaola ato kemi
pagimi, be iuot lalaede
mambe gimi abada pagai toa
mugaeai oa mao, kemi ngan
eaba toa oa ila ngan dinga
imperno!
10 *Be gimi akeo mado?
Posanga toa labone nakado,
eine ngan kadonga gid
eababa ga lolod kemi ngan
gau, mao ngan kadonga
Deo ga ilolo kemi ngan
gau? Aoangga nakado ngan
parumrumnga gid panua?
Eine mao. Alongo. Oangga
naparumrum gid panua,
eine ga naot paeaeanga ton
Kristus mao.

Paulus ininipu ngan ei iuot eaba ato aea

11 *Oaeoaeg, nakeo pagimi
toa bedaoa ngansa nakim
aoatai kemi bedane: Ato
kemi toa mugaeai napaola ga
ila pagimi ne, eine eaba eta
tanoeai ikado ga iuot mao.
12 Gau nabada ga inam
pan eaba eta mao, ga eaba

* **1:4:** Gal 2.20 * **1:7:** PA 15.1,24 * **1:8:** 1Ko 16.22 * **1:10:** 1Te 2.4 * **1:11:** Mt 16.17, 1Ko 15.1-5

eta ipaoatai gau ngan mao
pade. Be Iesus Kristus keke-
len ipaola ato kemi toa ne
pagau.
13 *Ngansa gimi alongo
ngan leg kadonga mugaeai.
Gau nanasi kadonga raring
aea ga paoatainga togid Iuda.
Be napaieiei gid iaoa kelede
ton Kristus ga napapaeabu
ngan gid.

Mugaeai Paulus ipaieiei gid iaoa kelede ton Kristus.

14 *Be ngan kadonga rar-
ing aea ga paoatainga toa
oa, gau naeasal oaeoaeg busa
Iuda ad toa amai rai lalaede.
Be lolog matua tau ngan gid
nasinga togid tibutibug.
15 *Be Deo isio gau motean
toa tnag iapai oa. Ei ilolo
marum ngan gau ta ibaba
gau ga naot ele eaba. Be
ngan ado toa Deo ikim,
16 ei ipasolan Inat pagau,
ngansa iuangga gau nala na-
paola ele ato kemi ga ila
pagid alu padengada. Be
ngan ado toaiua, nala pan
eaba eta ngan panasinga gau
mao.
17 Be gid panua toa tiuot
Iesus ele panua ato ad mu-
gaeai ngan gau ga timamado
Ierusalem, gau nala pagid
mao pade. Be nala man-
manae ngan tibur kapei Are-
bia, ga kus ta naluagau mu-
lian ngan tuanga Damaskus.
18 *Be muriai ngan rai
tol, nala Ierusalem ngan
geranga Petrus* ta namado
pan irangrang ngan ado
sangaul igegea lima.
19 Be nagera Iesus ele
panua ato ad padengada
mao. Nagera Jems kekelen,
toa Maron itar kakau.
20 Ngan Deo imata,
posanga toa nabode ga ila
pagimi ne, eine pakakanga
mao.
21 *Muriai nala ngan tibur
kapei Siria ga Silisia.
22 Be gid iaoa kelede ton
Kristus toa timamado ngan
tibur kapei Iudea, tigera
matag teta mao.
23 Tilongo ag ninipunga
kekelen bedane, “Eaba toa
mugaeai ipaieiei gita, labone
ipaola ato kemi toa mugaeai
iuangga ipaeabu ngan.”
24 Tilongo posanga toa be-
daoa ngan gau ta tisoa Deo
ieda.

2

*Gid panua ato ad paden-
gada lolod kelede pan Paulus*

1 *Be muriai ngan rai
sangaul igegea pange, nala
Ierusalem pade toman ngan
Barnabas be nabada Taitus
pade.
2 Gau nala ngansa nanasi
posanga toa Deo ipasolan

* **1:13:** PA 8.3 * **1:14:** PA 22.3 * **1:15:** Ais 49.1, Gal 2.7 * **1:18:** PA 9.26-27
* **1:18:** Ngan posanga Grik tibode *Petrus ieda nene mao, be ieda ede pade Sipas. Tikado lalaede bedane ngan 2.9, 11, ga 14.* * **1:21:** PA 9.30 * **2:1:** PA 15.2

pagau, ta aoag inasi pagid
ngan ato kemi toa napa-
paola pagid panua toa Iuda
ad mao. Be nala mumul-
nga pagid panua toa matad
mambe gid madidnga ngan
iaoa kelede ton Kristus, ta
aoag inasi pagid kekelegid.
Nakado bedaoa ngansa na-
mataud. Ngan kado ta nau-
rata toa naladlado ngan aea
kadonga mugaeai ga inam,
eine ga iduaea.
3 Be panua edengada tig-
era Taitus idio toman ngan
gai, ta tiparpar ngan aea
palunga*, ngansa ei eaba
Grik aea. Be tipalu ei mao,
ngansa eaba eta ngan gid
panua ato ad toa oa isusuran
ei ngan kadonga toa bedaoa
mao.
4 *Be posanga ngan
palunga iuot kapei, ngansa
panua edengada tipakaka
ngan lolod matua ngan Iesus,
be tiuen ga tidudunga ngan
lemai rourounga. Tikado
bedaoa ngansa tiuangga
titalelean gai ta tiuatai, gai
anasnasi apu ton Moses, mao
mao. Ngansa gid tikim apu
manta ikaukau gita ta taman
paeaeanga. Be tautaunga
ngan leda lupnga toman
ngan Iesus Kristus, ei ipola
gita ta tamado gadio ngan
apu pade mao.
5 Be gai alongean gid ta
tidada gai teta ngan led
posanga mao. Gai amadid
matua ngansa aoangga
posanga tautaunga ngan ato
kemi manta idio pagimi.
6 Tautaunga, gid panua ato
ad toa oa edad kapeipei.
Be ngan gau matag, oangga
eaba ieda kapei, mao oangga
ieda mao, eine danga eta
mao. Deo imata ila ngan
eaba eta ieda mao, be ig-
era gita toa ngada ne lalaede
mon. Be gid panua ato ad
toa oa tilongo leg ato kemi,
ta tidol idil eta pade ga idae
ngan mao.
7 *Be gid tigera mambe
Deo ibada naurata pagau
ngan paolanga ele ato kemi
ga ila pagid alu padengada
toa tipalu gid mao, lalaede
mambe ibada naurata pan
Petrus ngan paolanga ele ato
kemi ga ila pagid panua Iuda
ad toa tibada palunga.
8 Ngansa Deo toa ipamatua
Petrus ngan kadonga nau-
rata ato aea pagid panua
Iuda ad toa tibada palunga,
eine ipamatua gau pade
toa bedaoa ngan kadonga
naurata ato aea pagid
alu padengada toa tibada
palunga mao.
9 Jems ga Petrus ga Ioanes
matad mambe madidnga
ngan iaoa kelede ton Kristus.
Be panua toa tol ne tigera
mambe Deo ele kadonga lolo
marum aea ienono pagau
ngan kadonga naurata toa
ne, ta tikisi gairua Barnabas

* **2:3:** Deo ibada apu palunga aea ila pan Abraam mugaeai. Gera posanga ngan OM 17.10-14. Be apu toa oa, eine ngan gid Iuda kekelegid tinasnasi. Deo ikeo ga gid alu padengada tidio gadio ngan apu toa oa mao. Be ngan ado toaiua, Kristien edengada Iuda ad tiparpar ngan gid Kristien toa ngada oa manta tinasnasi apu palunga aea pade. * **2:4:** Gal 1.7, 5.1,13 * **2:7:** PA 22.21

bagemai ga lolod kelede
ngan gai ala pagid alu
padengada toa Iuda ad mao,
be gid ga tila pagid panua
Iuda ad.
10 *Be tirenren pagai ngan
posanga kelede ga bedane:
Manta matamai nanan ngan
luanga gid tal mon panua lu-
lulunga ad. Be naurata toa
lolog ikim ne tota bedaoa.

Paulus idaba Petrus

11 Be ngan ado toaiua
Petrus inam pagai ngan
tuanga Antiok, gau nadaba ei
imatai, ngansa ele kadonga
itutui mao.
12 *Ngansa ngan ado
toaiua Jems iuaeoae eden-
gada Ierusalem ad tinam
tiuot maitne, Petrus ianean
toman ngan gid alu paden-
gada.† Be Jems iuaeoae
tinam tiuot, ta Petrus ila
aluai ngan gid alu paden-
gada ta ilup toman ngan gid
pade mao. Ikado bedaoa
ngansa imataud gid panua
toa tiparpar ngan palunga,
ta ilolo ruangada.
13 Be gid panua padengada
Iuda ad ngan iaoa kelede
ton Kristus tinasi ei ngan
ele kadonga pakakanga.
Toa bedaoa ta led kadonga
pakakanga idada Barnabas
pade.
14 Be gau nagera mambe
led kadonga inasi ato kemi
aea posanga tautaunga mao,
ta ngan panua busa matad
nakeo pan Petrus bedane,
"Eao eaba Iuda am, be lem
kadonga eine mambe gid
panua Iuda ad mao, be eine
mambe kadonga togid alu
padengada. Tota eao ka-
mado susuran gid alu paden-
gada ngan nasinga kadonga
togid Iuda? Eine kemi mao."

Eaba ilolo matua ngan Iesus, ei iuot tutui Deo imatai

15 Tautaunga, gai panua
Iuda amai, ngansa gid Iuda
tipopo gai. Gai aot ngan alu
padengada toa gid Iuda tiu-
atoato panua kadonga sasat
ad oa mao.
16 *Be gita taoatai mambe
eaba eta irangrang ngan
iuot tutui Deo imatai ngan
nasinga apu mao. Gita taot
tutui Deo imatai oangga
loloda matua ngan Iesus
Kristus. Ta gai Iuda pade
lolomai matua ngan Iesus
Kristus, ngansa gai pade
akim Deo iuato gai panua
tututui ngan lemai kadonga
lolo matua aea ngan Kristus.
Be taot panua tututui ngan
nasinga apu mao. Ngansa
eaba eta irangrang ngan
ikado ga Deo iuato ei eaba
tutui ngan nasinga apu mao.
17 Be oangga gai Iuda anasi
Kristus ngan otnga tutui Deo
imatai ta atnan edap ngan
apu aea nasinga, ga kus
ta lemai idil paeamao ngan
tnannga apu iuot masaeai,

* **2:10:** PA 11.29-30 * **2:12:** PA 11.3 † **2:12:** Ngan gid Iuda matad, oangga Petrus ianean toman ngan gid alu padengada, eine kemi mao, ngansa tiuangga gid alu padengada eine panua kadonga sasat ad. Be ngan apu pau ton Iesus, Kristien ngan alu toa ngada ne kemikemi, ga apu eta ipakala gid Iuda ngan eaneannga toman ngan gid mao. * **2:16:** PA 15.10-11, Ro 3.20-28, Gal 3.11

eine madongan? Kado gimi
aoangga Kristus idada gai
ngan kadonga sat. Eine mao.
18 Ngansa oangga nanasi
Iesus ta natnan apu ga idio,
ga kus ta napei mulian
kadonga ngan nasinga apu,
eine kadonga toa ne ipasolan
mambe gau nanasi tutui apu
mao.
19 Ngansa mugaeai natoba
nasinga apu, be narangrang
mao, ta eine mambe namate.
Be Deo ikim namate toa be-
daoa, ta labone narangrang
ngan namado kemi ga nanasi
ele kimnga.
20 *Eine mambe namate
ngan abei tabala toman ngan
Kristus, ga nadae mulian
pade. Ta labone nama-
mado ngan gau urag mao,
be Kristus imamado lolo-
geai. Ta kadonga toa ngada
ne nakakado tanoeai, eine
nakado ngansa lolog matua
ngan Deo Inat toa ikim gau
ga ilongean ei ga imate ngan
badanga gau mulian.
21 Be tinig ngan natado
Deo ele kadonga lolo marum
aea toa ne ga iduaea mao.
Ngansa oangga apu ton
Moses irangrang ngan ikado
gita ga taot tutui Deo imatai,
eine Kristus imate ngan ipu
eta mao.

3

Edap ngan apu aea nasinga eine mambe edap lolo matua aea mao

1 O gimi panua manga-
manga Galesia ami! Sai
ipabuobuo gimi? Gai apa-
solan Iesus Kristus pagimi
na. Ta eine mambe agera
ele matenga ngan abei tabala
matamiai.
2 Gau nakim naoatai ngan
danga kelede pagimi ga
bedane: Gimi abada Itautau
Tutui ngan edap isaoa?
Abada ngan nasinga apu,
mao abada ngan longonga
ato kemi ga lolomi matua
ngan?
3 Matamata alalala ngan
Itautau Tutui iura, be labone
aoangga apasala lalalanga
ngan gimi urami? Gimi
amangamanga toa bedaoa
na?
4 Be gid danga kulupulupu
toa panua tikado ngan gimi
mugaeai, eine abada gid
ieieinga toa ne sapaean? Gau
naeadi mambe gimi abada
ieieinga toa ne sapaean mao.
5 Be ikamado ga Deo ibada
Itautau Tutui pagimi ga
ikakado gid uisinga rabu
ngan gimi? Eine ngansa gimi
anasnasi apu, mao ngansa
alongo ele posanga ga lolomi
matua ngan?
6 *Eine lalaede mambe
Abraam mugaeai. Deo ele
laulau ikeo ngan ei bedane,
“Ei ilolo matua ngan Deo,
ta ngan ipu toaine Deo irau
posanga ngan ei ta iuato ei
eaba tutui.”
7 Tota gimi manta aoatai
kemi bedane: Panua lolod
matua ngan ato kemi, gid
kekelegid tiuot Abraam ele
gergeu tautaunga.
8 *Be mugaeai tau, Deo iu-

* **2:20:** Gal 1.4 * **3:6:** OM 15.6 * **3:8:** OM 12.3, 18.18, 22.18, Ro 4.3,16

atai mambe gid alu padengada ga lolod matua ngan ele ato kemi, ta ngan edap toa oa ei ga iuato gid panua tututui. Toa bedaoa ta ipaola ato kemi pan Abraam motean, mambe ele laulau ikeo ngan ga bedane, “Kadonga kemi toa nakado ngan eao, eine ga iparangrang gid alu toa ngada ne tanoeai.”

9 Tota sapadua lolod matua ngan ei, Deo ikado kemi ngan gid, lalaede mambe ikado ngan Abraam, eaba toa ilolo matua ngan ei mugaeai.

10 *Ngansa oangga sai iadi apu ngan otnga tutui Deo imatai, eine Deo ga ipanas ei. Ngansa Deo ele laulau ikeo ga bedane, “Oangga sai inasnasi tutui apu aea posanga idil toa ngada ne mao, Deo ga ipanas ei.”

11 *Be Deo ele laulau aea posanga ede pade bedane, “Gid panua tututui ga timado kemi ngan led kadonga lolo matua aea.” Posanga toa ne ipasolan gita masaeai ga bedane: Eaba eta irangrang ngan ikado ga Deo iuato ei eaba tutui ngan nasinga apu mao.

12 *Be edap ngan apu aea nasinga, eine lalaede mambe edap lolo matua aea mao. Deo ele laulau aea posanga ede pade bedane, “Eaba sai inasnasi gid apu toa ne, ei ga ibada madonga kemi.”

13 *Be gita ada gigi kapei Deo imatai, ngansa tanasi apu somisomi mao, ta Deo iuangga ipanas gita. Be Kristus imate ngan abei tabala ngan badanga ada panasnga, ta ipatutui ada gigi kapei toa oa. Eine lalaede mambe Deo ele laulau aea posanga ga bedane, “Eaba sai tipakantutu ei ngan abei, eine Deo ipanas ei.”

14 Iesus ikado toa bedaoa ngansa ikim kadonga kemi toa mugaeai ikado ngan Abraam, eine ga ikado ngan gid alu padengada. Kadonga kemi toa oa ila pagid alu padengada ngan Iesus Kristus ele naurata. Tota oangga loloda matua ngan ei, eine ga ibada Itautau Tutui pagita mambe iposa tautaunga ngan mugaeai.

Apu ton Moses irangrang ngan isamum Deo ele posanga tautaunga mao

15 Oaeoaeg, gau naninipu ngan gita eababa leda kadonga ga bedane: Oangga panua rua tirau led posanga tautaunga rabu ngan gisirua, eine lolod kelede ngan saoa posanga toa tirau oa, ta tibode ga idae ngan laulau. Tota irangrang ngan eaba eta pade isamum posanga toa oa mao, ga igalbatan posanga eta ga idae ngan mao pade.

16 *Eine lalaede mambe posanga tautaunga toa Deo irau toman ngan Abraam. Deo ikado ele posanga tautaunga pan Abraam ga ele gergeu. Be ele laulau ikeo ngan gid ele gergeu mao.

* **3:10:** Lo 27.26 * **3:11:** Hab 2.4, Gal 2.16 * **3:12:** Wkp 18.5 * **3:13:** Lo 21.23, Ro 8.3 * **3:16:** OM 13.15, 17.8, 24.7

Oangga bedaoa, iposa ngan
panua busa, be eine mao. Ele
laulau ikeo ga posanga tau-
taunga toa oa ila pan eaba
kelede ta ikeo ga, “Ila pan
lem gergeu.”* Gergeu toa oa
eine Kristus.
17 *Leg posanga ipu ga
bedane: Mugaeai Deo irau
ele posanga toman ngan
Abraam. Be rai buno pange
sangaul tol (430) ga kus ta
Moses ele apu iuot. Apu
toa ne iuot muriai tau ta
irangrang ngan isamum
posanga toa Deo irau toman
ngan Abraam oa mao, ga
itado ga iduaea mao pade.
18 *Ngansa oangga tanasi
apu ngan badanga danga
kemikemi toa Deo isio ngan
iman leda, eine tabada ngan
ele posanga tautaunga mao,
be tabada ngan urada. Be
eine mao. Deo ilolo marum
ngan Abraam ta iposa tau-
taunga pan ngan gid danga
kemikemi toa ne.
19 *Tota ikamado ga apu
ienono? Deo idol apu
ngansa iuangga ipasolan gita
mambe leda kadonga sasat
eine kemi ngan imata mao.
Ta apu ienono bedaoa ga
irangrang ngan gergeu toa
mugaeai iposa tautaunga
ngan ga iuot. Deo ibada
apu toa ne ga ila pan Moses
ngan gid anggelo baged, ta
Moses ipaola ga ila pagid
tibutibuda. Moses iman
bebed ga imadid rabu ngan
Deo ga tibutibuda.
20 Be oangga eaba eta iman
eaba ede pade ibebe, ei ga
ikado posanga rabu ngan
ei ga panua iaoa ede pade.
Be Deo kekelen ikado ele
posanga tautaunga ga ila pan
Abraam. Eaba eta iman
ibebe mao.

*Apu eine mambe ada ma-
didnga ital gita ga tala pan
Kristus*

21 *Be kado gimi aoangga
apu iparau ngan Deo ele
posanga tautaunga. Eine
mao. Ngansa oangga apu
irangrang ngan ikado ga
tamado kemi somisomi, eine
tanasi apu toa oa ngan otnga
tutui Deo imatai. Be eine
mao.
22 Deo ele laulau ikeo ga
kadonga sat iul panua toa
ngada ne tanoeai ngan puo.
Be ngan kadonga toa ne, Deo
iuangga ikado edap ngan
luanga gita. Tota oangga
sapadua lolod matua ngan
Iesus Kristus, eine tibada
danga kemikemi toa iposa
tautaunga ngan.
23 *Be mugaeai ngan Deo
ele edap lolo matua aea
iuot masaeai, gita tamamado
gadudunga ngan apu ele
puo. Puo toa oa ipakala
gita ga irangrang ngan ado
toaiua Deo ele edap lolo
matua aea iuot masaeai.

---

* **3:16:** Posanga idil toa ne *gergeu idodo posanga ede ngan Grik ga Ibru toa ipu ede pade mambe ipuapua mao ibud. Tautaunga iposa ngan ele gergeu, be posanga idil toa kelede ne irangrang ngan ikeo ngan gergeu kelede, mao gergeu busa, mao itubtub busa pade. Ngan ipu toaine, oangga tagera posanga toa ne ngan Otnga Mugaeai, aea pulnga imata lalaede mao.* * **3:17:** IM 12.40 * **3:18:** Ro 4.14 * **3:19:** PA 7.38, Ro 5.20 * **3:21:** Ro 8.2-4 * **3:23:** Gal 4.3

24 *Tota apu iuot mambe
ada madidnga ital gita ga tala
pan Kristus. Toa bedaoa ta
oangga loloda matua ngan ei,
Deo iuato gita panua tututui.
25 Ta labone edap lolo
matua aea iuot masaeai, tota
apu iman ada madidnga
pade mao.

Loloda matua ngan Kristus ta taot Deo ele gergeu

26 *Nakeo bedaoa ngansa
gimi toa ngada ne lolomi
matua ngan Iesus Kristus,
tota aot Deo ele gergeu.
27 *Ngansa gimi sapadua
abada paliliunga ngan Kris-
tus, eine apit Kristus mambe
eaba ipit aea malo.
28 *Tota ngan iaoa kelede
ton Kristus, taoato eaba eta
Iuda aea mao, ga Grik aea
mao pade, be taoato eaba
eta paeaeanga mao, ga eaba
madonga kemi aea mao
pade, ga arangaranga mao,
ga taine mao pade, ngansa
ngan lemi lupnga toman
ngan Iesus Kristus, gimi toa
ngada ne aot kelede.
29 *Ta oangga gimi Kristus
ele panua, eine gimi Abraam
ele gergeu pade. Ta gimi ga
abada gid danga kemikemi
toa Deo iposa tautaunga pan
Abraam ngan.

4

Gita paeaeanga taot Deo ele gergeu ngan Kristus ele naurata

1 Leg oanenga itna ede ga
bedane: Oangga eaba ele
gergeu ede imamado, muriai
gergeu toa ne ga ibada
danga sisid toa ngada oa ton
itama. Tautaunga, danga
sisid toa ngada oa ton itama
ga iman ei ele, be oangga ei
kakauede maitne, danga eta
idae ibageai mao. Ei lalaede
mambe gid paeaeanga ton
itama.
2 Ei imamado gadio ngan
itama ele madidnga ga
panua naurata ad bagedeai
ga irangrang ngan rai toa
itama isio oa iuot.
3 *Eine lalaede mambe gita
pade. Mugaeai gita mambe
gergeu, ta taman paeaeanga
ngan apu imata ede ga ede
tanoeai aea.
4 *Be ngan rai toa Deo isio
oa iuot, ei isula Inat ga inam.
Taine ede ipopo ei, ta gergeu
toa ne pade imamado gadio
ngan Moses ele apu.
5 Inama ngan luanga
gita panua toa tabokoboko
paeaeanga gadio ngan apu,
ta ipatutui ada gigi kapei
Deo imatai, ngansa iuangga
ibada gita ga taot ele gergeu
tautaunga.
6 *Gimi aot Deo ele gergeu
na, tota isula Itautau Tutui
ton Inat ga idio lolodai, ta
Itautau Tutui toa ne ikado
gita ga tababa ga ila pan
Tamada bedane, “Ale apa!”
7 Tota gimi aman
paeaeanga pade mao. Gimi
Deo ele gergeu. Ta ngan
ipu toaine, Deo ga ibada

* **3:24:** Ro 10.4 * **3:26:** Ins 1.12 * **3:27:** Ro 6.3 * **3:28:** Ro 10.12 * **3:29:** Ro 4.13 * **4:3:** Kol 2.20 * **4:4:** Ins 1.14, Ro 1.3 * **4:6:** Ro 8.15-17

gid danga kemikemi toa
iposa tautaunga ngan ga ila
pagimi.

Paulus ilolo ede ga ede
ngan gid Galesia

8 Be mugaeai gimi aoatai
ngan Deo maitne ta aman
paeaeanga ngan gid danga
tautaunga mao mambe deo
pakakanga.
9 Be labone gimi aoatai
ngan Deo na (mao kemi
ngan nakeo ga Deo iuatai
ngan gimi), tota ikamado
ga aoangga aluagimi mulian
ngan nasinga gid apu imata
ede ga ede tanoeai aea toa
irangrang ngan ilua gita
mao? Gimi aoangga aman
paeaeanga sapaean ngan gid
apu toa oa pade na?
10 *Ikamado ga aoangga
anasnasi gid Iuda led apu
ngan ado kapeipei raring
aea, ga taiko papau, ga gid
taun ga rai pade?
11 Gau namataud. Ngan
kado ta naurata toa nakado
ngan gimi, eine iduaea
sapaean.
12 Oaeoaeg, nabeta matua
gimi ga bedane: Nakim gimi
aot mambe gau. Ngansa gau
natnan apu ta naot mambe
gimi. Mugaeai ga inam, lemi
idil eta paeamao ngan gau
mao.
13 Be gimi aoatai, mata-
mata napaola ato kemi ga
ila pagimi ngansa dibala ede
ikado gau.
14 Tautaunga, tinig aea
dibala toa oa ikado kulupu
ngan gimi, be gimi apul
murimi ngan gau mao, ga
atolatola ngan gau mao pade.
Be gimi abada gau lalaede
mambe gau anggelo ede ton
Deo, mao mambe gau Iesus
Kristus.
15 Lemi tingelgel toa
mugaeai aea na sida? Nakeo
tautaunga, ngan ado toaiua,
nagera mambe oangga
arangrang, gimi ga apasu
matami kadlo ga abada ga
inam pagau.
16 Ta labone madongan?
Napaola posanga tautaunga
ga ila pagimi, ta ngan
kadonga toa ne naman ami
isat?
17 Gid panua toa tiparpar
ngan apu oa, timarum tau
ngan dadanga gimi ngan led
posanga, be eine kemi ngan
gimi mao. Eine tiuangga
tikado ga gitaingada takemi
ngan gita pade mao, ta gimi
amarum ngan nasinga gid.
18 Eine kemi oangga
amamarum ngan kadonga
kemi ede. Ta gimi anasnasi
kadonga kemi bedaoa somi-
somi, oangga namamado
pagimi, ga oangga nama-
mado aluai ngan gimi.
19 Leg gergeu, lolog ede
ga ede ngan gimi. Nana-
man lolog ede ga ede toa
ne mambe ieieinga iuot ngan
taine iuangga ipopo gergeu.
Lolog ikakado toa bedane
ga irangrang ngan gimi aot
lalaede mambe Kristus.
20 Be lolog ikim tau ngan
geranga gimi. Oangga be-
daoa ta napalele leg posanga
pagimi ga ila meles. Ngansa

* **4:10:** Ro 14.5, Kol 2.16

lolog buligaliga ngan gimi.

Oanenga itna ngan Agar ga Sara

21 Gimi sapadua toa akeo
ga adio gadio ngan apu,
manta akeo pagau, aoatai
ngan saoa danga apu iposa
ngan pade?
22 *Ngansa Deo ele laulau
ikeo ga Abraam inat rua.
Ede, taine paeaeanga Agar
ipopo, be ede pade, iadaoa
Sara toa taine madonga kemi
aea ipopo.
23 *Taine paeaeanga ele
gergeu aea poponga iuot
lalaede mambe gid panua
toa ngada ne tanoeai. Be
gergeu ton taine madonga
kemi aea, ei aea poponga
iuot ngan Deo ele posanga
tautaunga.
24 Taine toa rua ne ad
ninipunga iman oanenga
itna pade. Ngansa taine
toa rua ne mambe posanga
rua toa Deo irau ngan ele
panua. Posanga toa Deo
irau ngan gid Israel ngan
lusi Sainai,* eine mambe
taine paeaeanga toa Agar.
Ele gergeu pade timan
paeaeanga.
25 Agar idodo lusi Sainai.
Lusi toa oa ienono ngan
tibur kapei Arebia. Ga
pade, taine toa oa idodo
tuanga Ierusalem toa
labone ienono. Ngansa
gid Ierusalem, labone tiuot
mambe paeaeanga sapaean
ngan nasinga apu ton Moses.
26 *Be tuanga Ierusalem
ede pade ienono gadae
buburiai. Eine idodo taine
madonga kemi aea toa Sara.
Ei iman tnada.
27 *Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane,

"Eao taine lasi,
manta tinim igelgel.
Be eao taine toa naman
ieieinga ngan poponga
gergeu mao,
manta ngangar ga bau.
Ngansa taine toa ipopo eta
mao, ei ele gergeu
dabad iuot busa
ga iasal gergeu ton taine
toa imamado toman
ngan iadaoa."

28 *Oaeoaeg, gimi mambe
Sara inat Aisak. Ngan Deo ele
posanga tautaunga ta aot ele
gergeu.
29 *Be ngan ado toaiua,
gergeu ede pade toa aea po-
ponga iuot mambe panua toa
ngada ne tanoeai, ei ipaieiei
gergeu toa aea poponga iuot
ngan Itautau Tutui iura. Eine
mambe labone pade.
30 Be Deo ele laulau ikeo
mado? Aea posanga ga be-
dane, "Suk taine paeaeanga
toa ne toman ngan ele
gergeu! Ngansa danga sisid
aea potanga irangrang ngan
ila pan gergeu ton taine
paeaeanga oa mao. Eine
ga ila pan gergeu ton taine
madonga kemi aea kekelen."

* **4:22:** OM 16.15, 21.2 * **4:23:** Ro 9.7-9 * **4:24:** Lusi Sainai, mugaeai Deo ibada pat rua apu aea ga ila pan Moses ngan. * **4:26:** Ibr 12.22, PM 21.2,10 * **4:27:** Ais 54.1 * **4:28:** OM 15.4-5, Ro 9.7 * **4:29:** OM 21.9-10, Ins 8.35

31 Tota oaeoaeg, gita
taman gergeu ton taine
paeaeanga Agar mao. Gita
taman gergeu ton Sara, taine
madonga kemi aea.

5

Iesus itin ngan taboko paeaeanga ngan apu pade mao

1 Kristus ipola gita, ngansa
itin ngan taboko paeaeanga
ngan apu pade mao. Tota
gimi manta amadid matua,
ngan kado ta panua tipaeaea
gimi pade ngan apu aea
nasinga.

2 Ega, gau Paulus nakeo
pagimi bedane: Oangga
abada palunga ngan otnga
tutui Deo imatai, eine Kristus
ele naurata irangrang ngan
ilua gimi mao.

3 Naposa matua pade
bedane: Oangga sai ibada
palunga, manta inasi apu
aea posanga toa ngada oa.

4 Gimi sapadua atoba
nasinga apu ngan otnga tutui
Deo imatai, eine atnan Kris-
tus na. Gimi apul murimi
ngan Deo ele kadonga lolo
marum aea.

5 Be ngan leda kadonga
lolo matua aea, Itautau
Tutui ilua gita ta taoatai
kemi mambe Deo ga iuato
gita panua tututui ta tagaga
matada ngan sanganga ei.

6 *Ngansa ngan leda
lupnga toman ngan Iesus
Kristus, oangga tipalu gita,
mao oangga tipalu gita mao,
eine danga eta mao. Be
danga kapei eine loloda
matua ngan ei, ta kadonga
toa ne ikado gita ga takim
panua padengada.

7 Mugaeai gimi aladlado
kemi, be sai ipaket matami
ga ipakala gimi ngan nasinga
posanga tautaunga?

8 Posanga toa idada gimi
ne, inam pan Deo mao. Deo
ei eaba toa ibaba gimi ga aot
ele panua.

9 *Matami nanan. Yis
kautede sapa ikado ga plaoa
dodol isum ga idae kapei.
Eine lalaede mambe gimi
pade. Posanga pakakanga
idil kautede ipabuobuo gimi
toa ngada ne.

10 *Be Maron ipamatua
lolog ta naeadi mambe
gimi ga lolomi kelede ngan
posanga toa ne, ta gimi
ga anasi posanga eta pade
mao. Be oangga eaba sai
ipabuobuo gimi, eine Deo ga
ipanas ei.

11 Oaeoaeg, gau napapaola
posanga ngan palunga pade
mao. Be oangga nakakado
maitne, eine eaba eta Iuda
aea ga ipaieiei gau mao.
Oangga bedaoa, posanga
ngan Iesus ele matenga ngan
abei tabala irangrang ngan
ipamasmasi gid Iuda lolod
mao pade. Be eine mao. Gid
Iuda tinid ngan longonga
posanga toa oa mao, ta
tipaieiei gau.

12 Be gid panua toa
tipabuobuo gimi, gau
naoangga kemi ngan tiket
tinid ga tipaeabu ngan gid

* **5:6:** 1Ko 7.19, Gal 6.15 * **5:9:** 1Ko 5.6 * **5:10:** 2Ko 11.15, Gal 1.7

mulian!

13 *Oaeoaeg, Deo ibaba
gimi ngansa iuangga ipola
gimi ta adio gadio ngan apu
pade mao. Be kado gimi akeo
lolomiai bedane, “Iesus ipola
gita, ta labone takado saoa
kadonga tanoeai aea mambe
takim.” Irangrang ngan
akeo bedaoa mao. Be manta
akim panua padengada ta
alualua gid mambe gimi led
paeaeanga.

14 *Ngansa apu aea
posanga toa ngada oa ilup
ngan posanga idil kelede ga
bedane, “Manta kim lem
eaba ede pade mambe kim
go mulian.”

15 Be oangga adabadaba
sat ga apaparau pol ngan
gimi, ageragera gimi, ngan
kado ta apaeabu ngan gimi
mulian.

Itautau Tutui iparau ngan kimnga papaeamao tinida aea

16 Be gau nakeo ga gimi
manta alalala ngan Itautau
Tutui iura, ta gimi ga anasi
kimnga papaeamao tinida
aea mao.

17 *Ngansa kimnga tinida
aea iuangga ipakala Itautau
Tutui ele kimnga, be Itau-
tau Tutui iuangga ipakala
kimnga tinida aea. Gisirua
tipaparau, ta irangrang ngan
anasi lemi kimnga mulian
mao.

18 Be oangga Itautau Tutui
imugamuga ngan gimi, eine
amado gadio ngan apu mao.

19 *Be gita toa ngada ne
taoatai ngan kadonga pa-
paeamao tinida aea. Eine
ga bedane: kadonga arala,
ga kadonga ngan lolomi aea
muk, ga kadonga mambe
kaua,

20 ga raring ngan gid
deo pakakanga, ga kadonga
borou, ga ariapolpol, ga aoa
parau, ga mata galgal, ga
lolo bake, ga soanga edami
mulian, ga amapmapoga
alele, ga aoami isokangai,

21 ga lolomi paeamao, ga
ununnga sat, ga kadonga
mangamanga togid panua
ununnga ad, ga gid kadonga
padengada toa bedaoa. Na-
pabib lemi mambe nakado
mugaeai, oangga sapadua
tikakado toa bedaoa, eine
irangrang ngan tibada
madonga Deo ibageai mao.

22 Be Itautau Tutui ipapot
gid kadonga kemikemi ga be-
dane: kimnga panua paden-
gada, ga tingelgel, ga lolo
tarui, ga lolomi bake man-
manae mao, ga mamaron,
ga kadonga kemikemi, ga
matami tutui ngan nasinga
lemi posanga,

23 ga kadonga lolo kemi
aea, ga pakalanga gimi mu-
lian ngan kadonga sat. Be
apu eta ipakala gita ngan gid
kadonga toa bedaoa mao.

24 *Be gid panua sapadua
ton Iesus Kristus, eine tipa-
toto led kimnga papaeamao
ga ngalenga papaeamao
tinida aea ga idae ngan abei
tabala ga kus.

---

* **5:13:** 1Pe 2.16 * **5:14:** Wkp 19.18, Ro 13.9 * **5:17:** Ro 7.15-23 * **5:19:** 1Ko 6.9-10 * **5:24:** Ro 6.6, Kol 3.5

25 Ta oangga tamamado
Itautau Tutui ibageai, manta
talalala ngan Itautau Tutui
ele edap.
26 *Be irangrang ngan
taparim ngan gita mao, ga
tapamasmasi eaba eta pade
ilolo mao, ga loloda paeamao
pol ngan gita mao pade.

6

Manta takado kemi ngan panua toa ngada ne

1 *Oaeoaeg, oangga gimi
agera eaba eta ngan gimi itap
ngan kadonga sat, nakim sai
ngan gimi toa ilolo iuatai
ngan Itautau Tutui na manta
ibada eaba toa oa ga iluai
mulian ngan edap tutui. Be
manta lolomi marum ta ap-
atutui ei. Be geragera go,
ngan kado ta kadonga sat
idada go pade.
2 *Gimi manta alu-
alua ngan gimi ngan ami
kadonga kulupulupu. Ngan
kadonga toa bedane, eine
ga aparangrang apu ton
Kristus.
3 Ngansa oangga sai iadi
mambe ieda kapei, be
tautaunga ieda mao, eine
ipakaka ei mulian.
4 Eaba kelede kelede
manta imata inasi ele nau-
rata mulian ta igera, eine
kemi, mao paeamao. Toa
bedaoa ta itin igelgel ngan
ei mulian, be itonton ele
naurata toman ngan panua
padengada led mao.
5 *Ngansa eaba kelede
kelede manta imariala ngan
ele naurata mulian.
6 *Be oangga sai ibada
paoatainga ngan Deo ele
posanga, ei manta ilualua ele
eaba paoatainga aea ngan
danga kemikemi.
7 *Alongean eaba eta
ipabuobuo gimi mao.
Ngansa gimi arangrang ngan
akado aleburo pan Deo mao
ga mao tau. Ngansa saoa
danga eaba iarum dadangai,
eine muriai ga ibada annga
lalaede mambe danga toa
iarum oa.

Saoa danga taearum dadangai, muriai tabada annga lalaede toa bedaoa.

8 Ngansa eaba sai inasi
kimnga tinida aea ta iarum
danga paeamao iloleai, eine
muriai aea annga ga iuot,
ta ei ga imukuru ngan ele
kimnga paeamao tinida aea.
Be eaba sai inasi Itautau
Tutui ele kimnga ta iarum
danga kemi iloleai, eine
muriai eaba toa oa ga ibada
madonga kemi somisomi aea
pan Itautau Tutui.
9 Be irangrang ngan
tamanggolenga ngan
kadonga kemikemi mao.
Ngansa ngan ado toa annga

* **5:26:** Plp 2.3 * **6:1:** Mt 18.15 * **6:2:** Ro 15.1 * **6:5:** Ro 14.12 * **6:6:** 1Ko 9.11,14 * **6:7:** Ro 8.13

aea badanga, eine ga tabada
annga kemi oangga tatap
ngan leda naurata mao.
10 Tota ngan ado isaoa
tarangrang ngan takado
kemi panua padengada,
manta takado. Be kadonga
toa ne, manta takado kapei
tau ngan gid iaoa kelede ton
Kristus toa lolod matua ngan
ei.

Paulus iparim ngan Iesus aea abei tabala

11 Posanga idil toa ne na-
bode ngan gau bageg, be
agera leg bodenga kapeipei
toa bedane.
12 Panua sapadua tiparpar
ngan palunga gimi, tikado
bedaoa ngansa tiuangga
tipasolan gid mambe panua
kemikemi ngan panua
padengada matad. Be led ipu
kelede ga bedane: Timataud,
ngan kado ta tinasi ato kemi
ngan Kristus aea abei tabala,
ta panua padengada tipaieiei
gid.
13 Be gid panua palunga
ad toa oa, gid pade tinasnasi
apu kemi mao. Be tikim
tipalu gimi, ngansa tiuangga
tiparim ngan ami palunga.
14 Be irangrang ngan
gau naparim ngan danga
eta mao. Naparim ngan
ada Maron Iesus Kristus
aea abei tabala kekelen.
Ngan ele naurata ngan abei
tabala, eine mambe kimnga
papaeamao tanoeai aea
imate lologeai, ga gau pade
namate ngan abei tabala
ta irangrang ngan nanasi
kimnga tanoeai aea pade
mao.
15 *Ngansa oangga tipalu
gita, mao tipalu gita mao,
eine danga eta mao. Be Deo
ikado gita ga taot panua pa-
pau, ta danga toa kelede ne
eine danga kapei.
16 Be Deo ele kadonga lolo
tarui aea ga lolo isat aea
idio pagid sapadua tinasnasi
posanga toa ne. Gid panua
toa ne timan Deo ele panua
tautaunga Israel ad.
17 *Leg posanga kelede
pade ga bedane: Tinig ngan
eaba eta ikado ga lolog ede
ga ede pade mao. Ngansa
tinig aea gil ienono, ta iman
kilala ngan tipaieiei gau
ngan nasinga Iesus.
18 Oaeoaeg, kemi ngan
ada Maron Iesus Kristus ele
kadonga lolo marum aea idio
pagimi. Eine tautaunga.

* **6:15:** Gal 5.6, 2Ko 5.17 * **6:17:** 2Ko 4.10

Paulus ele laulau ila pagid Epesus

1 *Gau Paulus, eaba ato aea
ton Iesus Kristus. Ngan Deo
ele kimnga, idol gau ngan
kadonga naurata toa ne.
Nabode laulau toa ne ga
ila pagimi panua tututui ton
Deo ngan tuanga Epesus.*
Gimi lolomi matua ngan
Iesus Kristus.
2 Kemi ngan Deo Tamada
ga Maron Iesus Kristus,
gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea
idio pagimi.

Ngan leda lupnga toman ngan Kristus, Deo ikado kemi tau pagita

3 *Tasoa Deo ieda! Ei ada
Maron Iesus Kristus Itama.
Ei ikado kadonga kemi tau
pagita. Ngan leda lupnga
toman ngan Kristus, ibada
danga kemikemi buburiai
aea toa ngada ne pagita ngan
luanga tautaudida.
4 *Ngan ado toaiua Deo
ikado tano toa ne ga iuot
maitne, ei isio gita motean
ngan lupnga toman ngan
Kristus, ta idol ele ul ngan
gita ga ikado ta leda idil eta
paeamao imatai mao. Ngan
ele kadonga kimnga aea
5 *irau posanga motean
ngan gita ta ibada gita ga taot
ele gergeu tautaunga ngan
Iesus Kristus ele naurata. Ele
kadonga toa ne inasi ele kim-
nga ta ikado ei ga itin igelgel.
6 Ta gita tasoa ieda ngan
ele kadonga lolo marum aea
toa ne. Deo ele kadonga lolo
marum aea toa ne eine kapei
tau ga ipasolan ele taranga.
Eine inam pagita ngan leda
lupnga toman ngan Inat toa
ikim ei tau.
7 *Ngan leda lupnga pan,
ei ipola gita ta tatnan leda
madonga paeamao. Be
kadonga toa ne inam pagita
ngan ising toa itoki ngan
ado toaiua imate. Ta ei
isamum leda kadonga sasat.
Be kadonga toa ne inasi ele
kadonga lolo marum aea toa
iuon kapei ga kapei tau ga
ienono.
8 Be ei inonoi ele kadonga
lolo marum aea ga inam
pagita kapei tau toman ngan
ele oatainga kemikemi imata
ede ga ede.
9 *Deo irau posanga
motean ngan saoa danga
iuangga ikado ngan Kristus
ele naurata. Be mugaeai ga
inam, posanga toa irau ne
ienono mumulnga. Be ngan
ele tingelgel, ipaola ga inam
pagita ga iuot masaeai.
10 *Ta muriai, oangga ado
toa Deo isio motean oa iuot,
posanga toa irau ne ga iuot
tautaunga. Ngan ado toaiua,
ei ga ipaluplup danga toa
ngada ne buburiai ga tanoeai

* **1:1:** PA 18.19-21, 19.1 * **1:1:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga ga oaine *ngan tuanga Epesus ienono mao.* * **1:3:** Ep 2.6 * **1:4:** Ins 15.16 * **1:5:** Ins 1.12 * **1:7:** Ep 2.7, Kol 1.14 * **1:9:** Ro 16.25 * **1:10:** Kol 1.16,20

ta tidae Kristus ibageai.

11 *Somisomi Deo ikakado
danga toa ngada ne ga inasi
ele kimnga. Tota inasi ele
kimnga toa ne ta isio gai Iuda
ngan lupnga toman ngan
Kristus, ngansa irau posanga
motean ngan gai toa bedaoa.
12 Rabu ngan alu toa ngada
ne, gai Iuda amuga ta lolo-
mai matua ngan Kristus. Ta
Deo isio gai ngansa ikim
gai manta asoasoa ieda ga
apasolan iura kapei ga ele
taranga.
13 Be gimi panua toa Iuda
ami mao, gimi pade alup
toman ngan Kristus ngan
ado toaiua alongo posanga
tautaunga ngan ele ato kemi.
Ta ngan ato kemi toa ne, ei
ibada gimi mulian. Ga pade
ngan lemi lupnga pan, lolomi
matua ngan ei. Tota inasi ele
posanga tautaunga toa ikado
mugaeai, ta ibada Itautau
Tutui ga ila pagimi. Itautau
Tutui toa ne eine mambe ul
toa ipasolan mambe gimi aot
ele panua tautaunga.
14 *Ga pade, Itautau Tutui
eine mambe mudannga
toa Deo ibada pagita ta
iman kilala ngan gid danga
kemikemi toa Deo ga ibada
pagita muriai. Ta gita tasan-
gasanga danga toa ne ga
irangrang ngan ado toaiua
Iesus ipola gita ta tatnan
leda madonga paeamao.
Toa bedaoa ta gimi pade ga
asoasoa ieda ga apasolan
iura kapei ga ele taranga.

Paulus iraring ngan Deo ibada oatainga pagid Epesus

15-16 Ngan ipu toaine, na-
posa kemi ga ila pan Deo
somisomi ngan gimi ngan
leg raring, be nakaput ngan
mao. Mugaeai lolomi matua
ngan Maron Iesus ga akim
tau gid panua tututui ton
Deo. Ta ngan ado toaiua na-
longo ngan gimi toa bedaoa
ga irangrang ngan labone,
nakakado leg raring ngan lu-
anga gimi.
17 *Nararing ga ila pan Deo
ton ada Maron Iesus Kris-
tus. Ei gita Tamada toa ele
taranga kapei tau. Be na-
beta ei ngan ibada Itautau
Tutui ga ila pagimi kapei tau
ta ilua gimi ngan oatainga
kemikemi imata ede ga ede,
ga ipasolan gimi ngan ele
posanga ipu. Toa bedaoa ta
aoatai kemi tau ngan ei.
18 Ga pade, nabeta ei
ngan ikado ga matami pal
ta agera kemi ele taranga
toa itara lolomiai. Toa
bedaoa ta irangrang ngan
aoatai kemi mambe ei ibaba
gimi ngan badanga gid
danga kemikemi buburiai
aea. Gid danga toa oa,
ei iposa tautaunga ngan
pagid ele panua tututui. Ta
gimingada panua tututui
toa oa ga tinimi igelgel ta
asangasanga.
19 *Toa bedaoa ta gimi ga
aoatai mambe ei iura matua
soke tau ga iasal danga toa
ngada ne. Be iura kapei
toa ne ilualua gita panua toa
loloda matua ngan ei. Eine

* **1:11:** Ro 8.28-29 * **1:14:** 2Ko 1.22 * **1:17:** Kol 1.9 * **1:19:** Kol 1.11

ibokoboko matua tau pagita,
20 *lalaede mambe
ibokoboko ngan Kristus
mugaeai. Ngan ado toaiua,
Deo iura kapei toa ne ipei
Kristus mulian ngan ele
matenga. Ga kus ta idol ei ga
idio imado ngan ibage oatai
toa buburiai oa.
21 *Tota Kristus imamado
gadae tau ngan gid anggelo
ga antu matad ede ga ede toa
urad ga edad kapeipei. Be ei
kekelen ieda kapei ga kapei
tau labone kekelen mao, be
somisomi ga ilalala ga ila
pade.
22 *Deo idol danga toa
ngada ne ga idio iae ibu-
loloeai, ta idol ei ga ilabora
imuga ngan danga toa ngada
ne. Ngan kadonga toa ne,
ei imadid ga imuga ngan
gid panua toa iuato gid iaoa
kelede ei ton.
23 *Gid iaoa kelede ton
Kristus, eine mambe Kris-
tus itin. Be Kristus kekelen
iuon ele panua toa ngada ne
lolodeai ta ikado ga danga
toa ngada ne matad bibita ga
timamado.

2

Deo ipei gita mulian, ta labone matada bibita toman ngan Kristus

1 *Be mugaeai lemi
kadonga sasat ga lemi idil
papaeamao ikado ga gimi aot
mambe eaba imate.
2 *Ngan ado toaiua,
gimi anasnasi gid kadonga
papaeamao togid panua
tanoeai ad. Gimi anasnasi
madidnga togid antu ga
iriau papaeamao. Eina
gid antu urad kapeipei toa
tibakbak alele mariambai.
Be labone, ad madidnga toa
oa ibokoboko maitne pagid
panua papaeamao lolodeai
toa tilongolongo Deo ilinge
mao.
3 *Mugaeai gita toa ngada
ne tamamado toman ngan
gid panua toa bedaoa, ta
tanasnasi kimnga papaea-
mao tinida aea. Ta somisomi
kimnga papaeamao idada
gita alele, ta matada nanan
danga eta pade mao. Toa
ada popongai ga inam, gita
panua papaeamao, ta Deo
iuangga ipanas gita toman
ngan panua papaeamao
padengada.
4-5 *Tautaunga leda
kadonga sasat ikado gita ga
taot mambe panua matem-
ate, be Deo ilolo isat kapei, ta
ikim gita kapei ga kapei tau.
Ei ipei gita mulian toman
ngan Kristus. Ta ngan ele
kadonga lolo marum aea,
ibada gita mulian.
6 *Ngan leda lupnga toman
ngan Iesus Kristus, ei ipei
gita mulian ngan leda
matenga, ta ipamado gita
toman ngan ei ngan ele mul
maron aea toa buburiai oa.
7 Ikado bedane ngansa
iuangga ipasolan gid panua
toa ngada oa muriai ga
ilalala ga ila, mambe ele

* **1:20:** Sng 110.1, 2Ko 13.4, Kol 2.12 * **1:21:** Kol 1.16, 2.10 * **1:22:** Sng 8.6 * **1:23:** Ro 12.5, Ep 4.10,15, Kol 1.18 * **2:1:** Kol 1.21, 2.13 * **2:2:** Kol 3.7, Tt 3.3 * **2:3:** Kol 3.6 * **2:4-5:** Ro 6.11-13 * **2:6:** Kol 2.12

kadonga lolo marum aea
eine kapei tau ga iasal danga
toa ngada ne. Ele kadonga
mamaron toa ne inam pagita
ngan Iesus Kristus.
8 Ngansa ngan ele kadonga
lolo marum aea kekelen, Deo
ibada gimi mulian. Gimi
akado danga eta ngan luanga
gimi mulian mao, be Deo
ibada gimi mulian mambe
ele tenainga ila pagimi. Lemi
kadonga lolo matua aea eine
mambe edap tenainga toa ne
ila pagimi ngan.
9 *Kadonga toa ne iuot
ngan gimi lemi naurata mao.
Deo kekelen ikado, ta iran-
grang ngan eaba eta iparim
ngan ei mulian mao.
10 *Ngansa gita eine Deo
ibage mul. Ngan leda lupnga
toman ngan Iesus Kristus,
Deo ikado gita ga taot panua
papau, ngansa iuangga gita
takakado naurata kemikemi.
Gid naurata kemikemi toa
ne, ei ikoromot motean ngan
gita ta iuangga tanasnasi.

*Kristus ipamate ari-
apolpol ta ikado ga loloda
kelede*

11 Matami nanan lemi
madonga mugaeai aea. Ngan
ami poponga, gimi aot sing
kelede toman ngan gid Iuda
mao. Gid Iuda tinasnasi
kadonga palunga aea, ta
somisomi tiuatoato gimi alu
padengada mambe panua
abada palunga mao. Be
palunga toa tikeokeo ngan
ne, eine gid eababa tikakado.
12 *Tota matami nanan,
mugaeai gimi alu padengada
amamado aluai ngan Kristus
ngan ado toaiua. Mugaeai
gimi amamado gaot ngan
alu togid Israel ta aman Deo
ele panua mao. Gimi aman
panua tuanga ede pade ami.
Be gid posanga toa Deo
irau toman ngan ele panua,
ga posanga tautaunga toa
ikakado ngan luanga gid,
eine gimi aoatai ngan mao.
Ngan ado toaiua, irangrang
ngan gimi asanga danga
eta kemi ga iuot muriai
ngan gimi mao. Ngan lemi
madonga tanoeai, aoatai
ngan Deo mao ga mao tau.
13 *Mugaeai gimi ama-
mado aluai tau ngan Deo.
Be labone ngan Iesus Kristus
ising, Deo ibada gimi ga
anam alup toman ngan
Kristus ta anam boloma pan
Deo.
14 *Ngansa Kristus kekelen
ikado ga loloda itarui. Mu-
gaeai gai Iuda aman gimi alu
padengada ami isat, ta ari-
apolpol toa ne eine mambe
ala ede toa ipoga gita ta tadio
rol. Be ngan Kristus ele
matenga, ei igoro ala toa oa
ta ipamate ariapolpol.
15 *Ga pade, ei ipamate apu
ton Moses toman ngan aea
posanga idil imata ede ga
ede, ta labone apu iura mao,
ngansa ei iuangga ipaluplup
gita alu toa rua ne ga taot
iaoa kelede. Tota ikado ga
loloda itarui pol ngan gita.

* **2:9:** 1Ko 1.29-31, 2Ti 1.9 * **2:10:** Tt 2.14 * **2:12:** Ro 9.4, Kol 1.21 * **2:13:** Kol 1.20 * **2:14:** 1Ko 12.13 * **2:15:** Kol 2.14 * **2:16:** Kol 1.20,22

16 *Ga pade, ngan ele
matenga ngan abei tabala,
ikado ta gita alu toa rua ne
loloda kelede pade toman
ngan Deo, ngansa ei kekelen
ipamate ariapolpol toa
ienono rabu ngan gita ga
Deo.
17 *Tota ngan ele namanga,
ei ipaola posanga lolo tarui
aea ga ila pagimi panua toa
amamado aluai, ga pagai
panua toa amamado boloma
pan.
18 Gita loloda itarui toa be-
daoa ngansa ngan Kristus,
gita iaoa toa rua ne tabada
Itautau Tutui toa kelede ne.
Ta ei isaoa leda edap ngan
langa pan Tamada Deo.

*Gita iaoa kelede ton Kris-
tus taman Deo ele luma*

19 *Tota labone gimi aman
panua tuanga ede pade
ami mao. Gimi patpatnga
ami mao pade, be gimi
aman panua tuangai ami
tautaunga toman ngan Deo
ele panua tututui. Gimi
aman iaoa kelede ton Deo.
20 *Gimi mambe luma toa
Deo ikado. Ei ipagun gai
panua ato amai ga gid panua
toa tibabada iaoa mambe
luma toa ne aea kadanga. Be
Iesus Kristus kekelen iman
luma toa ne aea kisinga.
21 *Ta luma aea danga toa
ngada ne ilup toman ngan
Kristus. Ta ei ibalep kemi
gid danga kelede kelede ta
ilalala ga idae kapei. Ta ngan
Maron iura, iuot luma ei ton
toa ele ul ienono ngan.
22 *Gimi pade alup toman
ngan Kristus, ta ei ipagun
gimi ga aot mambe luma
madonga aea ton Deo toman
ngan Itautau Tutui.

3

*Paulus ele naurata ato aea
ngan luanga gid alu paden-
gada*

1 *Ngan ipu toaine, gau
Paulus namamado ngan
luma panasnga aea, ngansa
nakakado naurata ato aea
ton Iesus Kristus ngan
luanga gimi alu padengada.
2 *Naeadi mambe gimi
alongo ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea ngan gau.
Ei idol gau ngan kadonga
naurata ato aea toa ne ngan
luanga gimi.
3 *Mugaeai ato toa ne aea
posanga ienono mumulnga.
Be Deo ipaola posanga mu-
mulnga toa ne ga inam pa-
gau, ta patautene aoag inasi
kautede ngan posanga toa ne
ngan leg laulau.
4 Ta oangga gimi aoato
posanga toa ne, gimi ga agera
mambe Deo ibada oatainga
kemi pagau ngan posanga
mumulnga toa ne ngan Kris-
tus.
5 Mugaeai tau ga inam,
eaba eta iuatai kemi ngan
posanga mumulnga toa ne
ipu mao. Be labone Itautau
Tutui ipaola ga iuot masaeai
pagai panua ato amai ga
pagid panua tibabada Deo
iaoa.

---

* **2:17:** Ais 57.19, Sek 9.10 * **2:19:** Ep 3.6 * **2:20:** 1Ko 3.11 * **2:21:** 1Ko 3.16 * **2:22:** 1Pe 2.5 * **3:1:** Plp 1.7,13 * **3:2:** Kol 1.25 * **3:3:** Ep 1.9-10, Kol 1.26

6 *Posanga mumulnga toa
ne ipu ga bedane: Ngan
Iesus Kristus ele ato kemi,
gimi panua alu padengada
ami aot iaoa kelede toman
ngan gai Iuda ta gitaingada
tasangasanga anada ngan
gid danga kemikemi toa Deo
iposa tautaunga ngan mu-
gaeai. Gid danga kemikemi
toa ne, tabada ngan leda
lupnga toman ngan Iesus
Kristus.

7 *Be ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea pagau, ei
ipamatua gau ta idol gau
ngan kadonga naurata toa
ne ngan paolanga ele ato
kemi. Eine mambe Deo ele
tenainga inam pagau.

8 *Tautaunga gau edag
mao rabu ngan Deo ele
panua tututui toa ngada oa,
be Deo ilolo marum ngan
gau ta ibada naurata toa
ne pagau ngan paolanga ele
ato kemi ga ila pagimi alu
padengada. Ato kemi toa ne
iposaposa ngan gid danga
kemikemi tau toa Kristus
ikado ngan gita. Eaba eta
irangrang ngan imata inasi
kemi gid danga toa ne ipu
mao, ngansa eine kemikemi
tau ga iasal leda oatainga.

9 Ga pade, ibada naurata
pagau ngan pamerenga
posanga pagid panua toa
ngada ne ngan saoa danga
Deo iuangga ikado. Ngan
ado toaiua Deo ikado danga
toa ngada ne ga iuot ga iran-
grang ngan labone, posanga
toa ne ienono mumulnga.

10 Be labone ikado ga iaoa
kelede ton Kristus iuot, ta ei
ikim gid iaoa kelede ei ton
tipasolan gid antu ga iriau
papaeamao toa urad ga edad
kapeipei mambe Deo keke-
len ele oatainga imata ede ga
ede.

11 Mugaeai tau Deo irau
posanga ngan saoa danga
iuangga ikado, ta labone
inasnasi ga iuot tautaunga
ngan ada Maron Iesus
Kristus ele naurata.

12 *Ngan leda lupnga
toman ngan Kristus ga ngan
leda kadonga lolo matua
aea ngan ei, gita tarangrang
ngan tala boloma pan Deo,
be tamataud mao, ngansa
taoatai kemi mambe Kristus
ei gita leda edap ngan tala
pan Deo.

13 Tota nabeta gimi,
kadonga kulupulupu toa
iuotot ngan gau ngan luanga
gimi ne, lolomi alele ngan
padam, ga atnan lemi
kadonga lolo matua aea mao.
Ngansa kadonga toa ne ga
ilua gimi ta amado kemi tau
ngan Deo ele taranga.

*Paulus iraring ngan lu-
anga gid Epesus ta timadid
matua*

14 Gau matag nanan
Tamada Deo ele kadonga
kemi tau ngan gita, ta nakor
aeg ngan leg raring ga ila
pan.

15 Ei kekelen iman panua
toa ngada ne buburiai ga
tanoeai Tamad. Ei kekelen
ikado gid iaoa kelede toa
ngada ne ga tiuot.

---

* **3:6:** Ep 2.13,16-19 * **3:7:** Kol 1.25 Ro 5.2 * **3:8:** 1Ko 15.9-10 * **3:12:** Ins 14.6,

16 Ei iuangga ilua gimi
ngan gid danga kemikemi
tau buburiai aea. Ta ngan
leg raring ga ila pan, nabeta
ei ngan ipamatua gimi ngan
iura kapei toa inam pan Itau-
tau Tutui. Ta pamatuanga
toa ne ga iuon lolomiai.

17 *Toa bedaoa ta Kris-
tus ga imamado lolomiai,
ngansa lolomi matua ngan
ei. Ta ei ga ipamatua
gimi ta amadid matua tau
ngan ele kadonga kimnga
aea, mambe tano ikisi abei
iuaroar ga imadid matua, ga
mambe luma imadid matua
ngan aea kadanga.

18 Toa bedaoa ta gimi ga
abada pamatuanga toman
ngan Deo ele panua tututui
toa ngada oa. Ta irangrang
ngan aoatai kemi ngan Kris-
tus ele kadonga kimnga aea.
Ta matami inasi mambe ele
kimnga toa ne kapei ga kapei
tau ga ilalala ga ila irangrang
ngan kus mao.

19 Ta gimi ga aoatai mambe
Kristus ele kimnga toa ne
iasal panua toa ngada ne
led oatainga. Tota saoa
danga kemikemi toa iuon
Deo iloleai ga ienono, eine ga
iuon gimi lolomiai pade.

20 Tasoa Deo ieda! Ei
iura toa ibokoboko lolodai
ne, eine kapei ga kapei tau.
Ta ele luanga irangrang ngan
iasal saoa danga tabeta ei
ngan ga saoa danga matada
nanan lolodai pade.

21 Gita iaoa kelede ton
Iesus Kristus, ngan leda
lupnga pan, tamamado ngan
soanga Deo ieda somisomi ga
ilalala ga ila. Eine tautaunga.

4

*Gita iaoa kelede ton Kris-
tus, gita mambe Kristus itin*

1 *Tota nabeta matua gimi,
manta lemi idil kemikemi
imata karanga ta inasnasi
Maron toa ibaba gimi ne ele
kimnga. Gau toa namamado
ngan luma panasnga aea ne
nabeta gimi toa bedane.

2 *Irangrang ngan asoa
edami mulian mao, be
adol gimi ga adio gadio.
Irangrang ngan lolomi bake
manmanae mao, be oangga
oaeoaemi tikuk lolomi,
manta abisibisi toman ngan
lemi kadonga kimnga aea.

3 *Manta amarum tau
ngan kisinga Itautau Tutui
ele kadonga lolo kelede aea.
Kadonga lolo kelede aea toa
ne, eine mambe oaro ede
itutulan gita ta taot iaoa
kelede ga loloda itarui.

4 Gimi alup kelede ta aot
mambe Kristus itin. Be
Itautau Tutui kelede mon
imamado. Lalaede toa be-
daoa, Deo ibaba gimi ta asan-
gasanga madonga kelede toa
muriai ga ibada pagimi.

5 Be Maron kelede mon
imamado, ga kadonga lolo
matua aea kelede mon
ienono, ga paliliunga kelede
pade.

6 *Deo kelede mon ima-
mado. Ei gita toa ngada ne
Tamada. Ei kekelen gadae

* **3:17:** Ins 14.23, Kol 1.23, 2.7 * **4:1:** Kol 1.10 * **4:2:** Kol 3.12-13 * **4:3:** Kol 3.14-15 * **4:6:** 1Ko 12.6

ngan danga toa ngada ne, be
ei kekelen ibokoboko rabu
ngan gita toa ngada ne, ga
imamado gita toa ngada ne
lolodai.
7 *Be Kristus, ngan ele
kadonga lolo marum aea,
ipota ele tenainga imata ede
ga ede ga inam pagita kelede
kelede.
8 *Eine lalaede mambe ele
laulau ikeo ngan ga bedane,

"Ei iasal aea miri itamatama
ga kus, ta idae ga ila
gadae.
Ei iluku aea miri ita-
matama toa oa ta
idada gid ga tila.
Be ipota tenainga ga ila
pagid ele panua."

9 *Be posanga idil toa ne,
"idae ga ila gadae," ipu
madongan? Eine taoatai,
ei idae ga ila gadae kekelen
mao, be isulug ga inam gadio
tanoeai pade.
10 Be eaba toa isulug ne, ei
kekelen idae ga ila gadae tau
buburiai. Toa bedaoa ta iran-
grang ngan imamado ngan
tibur toa ngada ne ta danga
toa ngada ne ienono ibageai.
11 *Ta ei kekelen ipota
tenainga ga ila pagid ele
panua ga bedane: Idol eden-
gada ga timan panua ato
ad, be padengada tibabada
Deo iaoa, be padengada
tipapaola ato kemi, be
padengada timariala ngan
Deo ele panua ga timan
panua paoatainga ad.
12 Ei ipota gid tenainga
toa oa ngan luanga gita
Deo ele panua tututui ta
tarangrang ngan takakado
naurata kemikemi ton Deo.
Toa bedaoa ta gita toa Kristus
itin idanga sisid ne tabada
pamatuanga ga tamadid
matua.
13 *Eine ga tababada pamat-
uanga toa bedaoa ga ila iran-
grang ngan gita toa ngada
ne loloda kelede ngan leda
kadonga lolo matua aea. Ta
leda oatainga ngan Deo Inat
ga ilalala ga idae kapei ga
irangrang ngan loloda iuatai
ga tamadid matua, lalaede
mambe Kristus pade.
14 Toa bedaoa ta taot
mambe gergeu pade mao. Be
posanga togid panua buro
ad toa tinanale tau ngan
led aleburo ga pakakanga,
irangrang ngan idada gita
alele mao. Led paoatainga
eine mambe rai isusuran
oaga alele tadiai ga mambe
dubam ipatambole ga ila ga
inam.
15 *Be gita manta takado
posanga tautaunga kekelen
toman ngan leda kadonga
kimnga aea. Toa bedaoa
ta tadae kapei ga tamadid
matua, lalaede mambe Kris-
tus toa ilabora imuga ngan
gita.
16 Be gita kelede kelede
mambe Kristus itin idanga
sisid. Ta ei kekelen igal-
tung itin idanga toa ngada ne
ga ipaluplup gid ituatua ga
ikubal ga ilislisia ta tikikisi

* **4:7:** Ro 12.3,6 * **4:8:** Sng 68.18 * **4:9:** Ins 3.13 * **4:11:** 1Ko 12.28 * **4:13:** Kol 1.28 * **4:15:** Kol 1.18, 2.19

ngan gid. Ta itin idanga toa
ngada oa tikakado gid kelede
kelede led naurata ta iran-
grang ngan itin toa dodol oa
itub ga idae kemi ga tipapa-
matua pol ngan gid toman
ngan kadonga kimnga aea.

Manta tanasnasi kadonga papau

17 *Tota ngan Maron ieda
naposa matua pagimi ga
bedane: Mugaeai gimi anas-
nasi kadonga lalaede mambe
gid panua timangamanga
ngan Deo, be irangrang ngan
akakado bedaoa pade mao.
Gid lolod ibuobuo kapei tau.
18 Timamado dodom be
tiuatai ngan madonga kemi
toman Deo mao ga mao tau.
Tibuobuo kapei toa bedaoa
ngansa laborad irangrang
ngan ibada kemi posanga ipu
mao.
19 Maeamaea gid eta
mao, be led naurata
iuaro eine ngan nasinga
kadonga mambe kaua ga
kadonga ngan lolod aea
muk. Tikakado bedaoa, be
irangrang ngan kadonga toa
oa itara gid mao.
20 Be gimi abada oatainga
ngan Kristus ngan edap eta
bedaoa mao.
21 Gimi alongo posanga
tautaunga ngan Iesus ga
abada paoatainga ngan ei
ngan edap tutui.
22 *Ngan ado toaiua aoatai
ngan Kristus maitne, gimi
anasnasi kadonga mugaeai
aea. Gid kimnga papaeamao
toa bedaoa ipakaka gimi ta
iuangga ipaeabu ngan gimi.
Be labone manta atado gid
kadonga toa oa ga iduaea.
23 *Lolomi manta ipul ei ga
iuot pau.
24 *Manta abada madonga
pau ta apit ngan gimi
mambe ami malo. Ngan
lemi madonga pau toa ne,
Deo ikado ga aot panua
papau ta anasnasi kadonga
tutui lalaede mambe ei,
ga apasolan mambe ele ul
tautaunga ienono ngan gimi.
25 *Tota gimi kelede kelede
manta atado lemi posanga
pakakanga ga iduaea. Be
akado posanga tautaunga
kekelen pagid oaeoaemi.
Ngansa gita eine Kristus itin
idanga sisid ta takikisi ngan
gita.
26 *"Oangga lolomi bake,
irangrang ngan akado
kadonga sat mao." Iran-
grang ngan adada lemi lolo
bake ga ado idil mao.
27 Be arepe atama eta ngan
eaba paeamao idudunga
mao pade.
28 Eaba lublubnga aea,
irangrang ngan ilublub pade
mao. Be ei manta ikado
naurata kemi ngan ibage
ta irangrang ngan ilua gid
panua toa led danga sisid
imata karanga mao.
29 *Irangrang ngan aoami
buda mao. Be akado posanga
kemikemi kekelen pagid
oaeoaemi ngan pamatuanga

* **4:17:** Ro 1.21, 1Pe 1.14, 4.3 * **4:22:** Ro 8.13, Kol 3.9 * **4:23:** Ro 12.2 * **4:24:** OM 1.26, Kol 3.10 * **4:25:** Sek 8.16, Kol 3.8-9 * **4:26:** Sng 4.4, Jms 1.19-20 * **4:29:** Kol 4.6

lolod, tutui ngan saoa
kadonga iuotot ngan gid. Toa
bedaoa ta Deo ele kadonga
lolo marum aea ga ilua
sapadua tilongo.
30 *Irangrang ngan akado
ga Deo Itautau Tutui ilolo
itang mao. Itautau Tutui
toa ne eine mambe ul toa
Deo idol ga ienono ngan
gimi. Ul toa ne ga ienono ga
irangrang ngan ado toaiua
Deo ipola gimi ta atnan lemi
madonga paeamao.
31 *Manta ala aluai ngan
kadonga ga gid ne: lolomi
imasmasi, ga lolomi bake, ga
malmalnga, ga aoami ura,
ga apaeabu ngan oaeoaemi
edad, ga kadonga papaea-
mao imata ede ga ede.
32 *Manta lolomi marum
pol ngan gimi ga auduan
oaeoaemi. Manta asamum
ngan lemi kadonga sasat pol
ngan gimi, lalaede mambe
Deo isamum gimi lemi
kadonga sasat ngan lemi
lupnga toman ngan Kristus.

5

*Manta tamamado meren-
gai*

1 *Tota gimi manta akado
kadonga lalaede mambe Deo
ikakado. Ngansa gimi ei ele
gergeu toa ikimkim tau.
2 *Ga pade, manta anas-
nasi kadonga kimnga aea
lalaede mambe Kristus ikim
gita. Ei ilongean ei mulian
ga imate ngan luanga gita,
ta iuot mambe tenainga ede
iuad kemi Deo imatai.
3 Irangrang ngan akado
kadonga arala mao, ga
kadonga ngan lolomi aea
muk mao, ga mogal buda
mao. Be alongean posanga
salsal eta toa bedaoa iuot
rabu ngan gimi mao pade,
ngansa Deo ele panua tutu-
tui tirangrang ngan tinasi
kadonga eta bedaoa mao.
4 Ga pade, irangrang ngan
akado gid posanga sakirkir
mao, ga posanga sapaean
alele mao, ga galingenga
paeamao mao pade. Gid
posanga toa bedaoa eine
kemi mao. Be somisomi
manta akado posanga kemi
ga ila pan Deo.
5 *Ngansa gimi aoatai kemi
ngan posanga ga oaine: Eaba
sai ikakado kadonga arala,
mao ikado kadonga ngan
ilolo aea muk, mao imogal
buda, ei lalaede mambe eaba
ikakado raring ga ila pagid
deo pakakanga ad namer. Be
irangrang ngan eaba toa be-
daoa ibada madonga kemi
toa Kristus ga Deo bagedeai
oa mao ga mao tau.
6 *Manta agabit kemi.
Ngan kado ta eaba eta
ipakaka gimi ngan posanga
sapaean ta idada gimi
ga anasi gid kadonga toa
bedaoa. Ngansa gid kadonga
toa ne ikado ga Deo ilolo
bake ta ipanas gid panua toa
tilongolongo ilinge mao.
7 Tota irangrang ngan gimi

* **4:30:** Ais 63.10, Ep 1.13-14, 1Te 5.19 * **4:31:** Kol 3.8 * **4:32:** Mt 6.14, 18.22-35, Kol 3.12-13 * **5:1:** Mt 5.48 * **5:2:** IM 29.18, Ibr 10.10 * **5:5:** 1Ko 6.9-10, Kol 3.5 * **5:6:** Ro 1.18, Kol 2.4,8

asokon gid panua toa bedaoa
mao.
8 *Ngansa mugaeai gimi
amamado dodom. Be labone
alup toman ngan Maron ta
idol gimi ga amado meren-
gai. Tota manta alalala
mambe panua merengai
ami.
9 Ngansa madonga meren-
gai, aea annga ga bedane:
kadonga kemikemi imata
ede ga ede, ga kadonga
tutui, ga nasinga posanga
tautaunga.
10 Amarum tau ngan ilonga
saoa kadonga ikado ga Deo
itin igelgel.
11 Irangrang ngan asokon
gid panua toa tinasnasi
kadonga dodom aea mao.
Gid kadonga toa bedaoa, aea
annga eta kemi ga iuot mao.
Be manta apasolan mambe
led kadonga eine paeamao.
12 Ngansa gid kadonga
toa tikakado mumulnga oa,
oangga taposa ngan, eine ga
maeamaea gita.
13 *Be taranga ipamerenga
kadonga toa ngada ne ga iuot
masaeai.
14 *Ngansa saoa danga
taranga igal, eine ga mil
ga mil ga iuot masaeai.
Ngan ipu toaine posanga ede
ienono ga bedane,

"Eao eaba sai toa enono,
manta dae!
Dae mulian ngan lem
matenga,
ta Kristus ga itara go."

15 *Tota matami inasi
kemi lemi lalalanga. Atnan
kadonga buobuonga aea ga
idio, be anasnasi oatainga
kemikemi.
16 Aparangrang ado imata
toa ngada ne ngan naurata
kemikemi ton Deo. Ngansa
labone kadonga papaeamao
iuotot somisomi.
17 Irangrang ngan amanga-
manga alele mao. Be abada
oatainga kemi ngan saoa
danga Maron ikim.
18 *Irangrang ngan alasu
unnga oain ga labo-
rami imangamanga mao.
Kadonga toa bedaoa ipaeabu
ngan lemi madonga. Be
manta alongean Itautau
Tutui ga iuon lolomiai.
19 *Ngan posanga isaoa
aposaposa pol ngan gimi,
akakado gid baunga ienono
ngan Deo ele laulau baunga
aea, ga gid baunga paden-
gada raring aea, ga gid
baunga toa Itautau Tutui
ipapot lolomiai. Abaubau
ngan aoami ga lolomi pade
toa somisomi ga ila pan
Maron.
20 *Ta somisomi, aposa
kemi ga ila pan Tamada
Deo ngan ada Maron Iesus
Kristus ieda ngan danga toa
ngada ne.

*Posanga ila pagid
oaioainga*

21 *Manta abokoboko
gadio ngan oaeoaemi paden-
gada ngan pasolannga

* **5:8:** Ins 12.36, Ep 2.13, Kol 1.13, 1Pe 2.9 * **5:13:** Ins 3.20-21 * **5:14:** Ais 26.19, 60.1-2, Ro 13.11 * **5:15:** Kol 4.5 * **5:18:** Lu 21.34 * **5:19:** Kol 3.16 * **5:20:** Kol 3.17 * **5:21:** 1Pe 5.5

mambe gimi alolon ngan
Kristus.

22 *Gimi taine, abokoboko
gadio ngan adadaoami,
lalaede mambe abokoboko
gadio ngan Maron.

23 *Ngansa Deo idol aranga
ga imugamuga ngan iadaoa
taine, lalaede mambe Kristus
imugamuga ngan gid iaoa
kelede ei ton. Iaoa kelede ton
Kristus eine mambe Kristus
itin. Ei kekelen ibada gid
mulian.

24 Be gid iaoa kelede ton
Kristus tibokoboko gadio
ngan Kristus. Ta lalaede
toa bedaoa, gid taine manta
tibokoboko gadio ngan
adadaoad ngan danga toa
ngada ne.

25 *Gimi arangaranga,
manta akimkim adadaoami
lalaede mambe Kristus ikim
gid iaoa kelede ei ton ta
ilongean ei mulian ga imate
ngan luanga gid.

26 *Ei ikado bedaoa ngansa
iuangga idol ele ul ga idae
ngan gita iaoa kelede ei ton.
Ipaliliu gita ngan eau toman
ngan ele posanga, ta ikado ga
taot pau tekteknga.

27 *Ei ikado bedaoa ngansa
iuangga ibada gita iaoa
kelede ei ton ga tala pan, be
taot namelapau ga tinida aea
muk eta mao ga mogougou
mao pade. Be leda idil eta
paeamao mao ta tapasolan
mambe ele ul ienono ngan
gita.

28 Toa bedaoa ta
gimi arangaranga manta
akimkim adadaoami lalaede
mambe akim tinimi mulian.
Eaba sai toa ikimkim iadaoa,
ei ikim ei mulian pade.

29 Ngansa eaba eta iman
itin aea isat mulian mao. Be
ipanpan ei mulian ngan an-
nga ga imariala kemi ngan
itin, lalaede mambe Kristus
imariala ngan iaoa kelede ei
ton.

30 Ngansa gita iaoa kelede
ton Kristus, gita mambe itin
idanga sisid.

31 *"Ngan ipu toaine, eaba
ga itnan itama ga itna ta ila
ilup toman ngan iadaoa, ta
gisirua ga tiuot kelede."

32 *Posanga mumulnga
toaine ipu kapei tau. Be
nakeokeo ngan Kristus
toman ngan iaoa kelede ei
ton.

33 Tautaunga bedaoa,
be ikeo pade ngan gimi
arangaranga kelede kelede,
manta akimkim adadaoami
lalaede mambe akim gimi
mulian. Be gimi taine manta
atada ngan adadaoami.

6

*Posanga ila pagid gergeu
ga tnatnad ga tamatamad*

1 *Gimi gergeu, ngan
lemi lupnga toman ngan
Maron, manta alongolongo
tnatnami ga tamatamami
linged, ngansa kadonga toa
ne itutui.

---

* **5:22:** Kol 3.18, 1Pe 3.1 * **5:23:** 1Ko 11.3, Ep 1.22, 4.15 * **5:25:** Kol 3.19, 1Pe 3.7 * **5:26:** Tt 3.5 * **5:27:** 2Ko 11.2, Kol 1.22 * **5:31:** OM 2.24, Mt 19.5 * **5:32:** PM 19.7 * **6:1:** Kol 3.20 * **6:2-3:** IM 20.12, Lo 5.16

2-3 *"Manta alolon ngan
tamami ga tnami." Be
apu toa ne aea posanga
tautaunga itlan pade ta ikeo,
"Oangga akado toa bedaoa,
eine ga lemi madonga kemi
ta amado mole ngan tano
toa ne." Be mugaeai ngan
apu toaine, Deo ele apu eta
pade aea posanga tautaunga
bedaoa itlan mao.
4 *Gimi gergeu tamatamad,
irangrang ngan apamasmasi
lemi gergeu lolod mao. Be
manta aperengreng ngan gid
ta apananale gid ga apanasi
gid ngan Maron ele edap.

Posanga ila pagid paeaeanga ga ad maron

5 *Gimi paeaeanga
sapaean, manta alongolongo
ami mamaron tanoeai linged
ta alolon ngan gid ga atada
ngan gid kemi. Manta
matami tutui ngan led
naurata aea kadonga lalaede
mambe akado Kristus ele
naurata.
6 Irangrang ngan aparum-
rum gid ga apakaka
matad ngan led naurata
aea kadonga mao. Be
aboko mambe Kristus ele
paeaeanga ta amarum tau
ngan nasinga Deo ele kim-
nga.
7 Akado led naurata toman
ngan lemi tingelgel, mambe
aboko pagid eababa mao, be
pan Maron.
8 *Ngansa gimi aoatai,
Maron ga ilasu panua kelede
kelede ngan saoa naurata
kemikemi tikakado. Gid
paeaeanga sapaean ga gid
panua madonga kemi aea
pade, gid toa ngada oa ga
tibada lasunga tutui ngan led
naurata.

9 *Be gimi paeaeanga ad
maron, gimi pade akado
kadonga kemikemi pagid
lemi paeaeanga. Atnan
kadonga ngan pamataud-
nga gid, ngansa gimi
aoatai, gimirua ami Maron
toa kelede oa imamado
buburiai. Be ei ikado
kadonga bagbage kelede
mao ga mao tau.

Tamadid matua mambe panua paraunga ad

10 Gau leg posanga kelede
pade ga bedane: Manta
abada pamatuanga ngan
lemi lupnga toman ngan
Maron ga ngan ei iura matua
soke tau.
11 *Be manta adol danga
sisid paraunga aea toa ngada
oa Deo ibada pagimi. Toa
bedaoa ta gimi ga arangrang
ngan amadid matua ta
apakala gimi mulian ngan
Satan ele naurata papaea-
mao imata ede ga ede.

* **6:4:** Sng 78.4, Snd 22.6, Kol 3.21 * **6:5:** Kol 3.22-23, Tt 2.9-10, 1Pe 2.18 * **6:8:** 2Ko 5.10, Kol 3.24-25 * **6:9:** Ro 2.11, Kol 4.1 * **6:11:** Ro 13.12, 2Ko 10.4

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Manta adol danga sisid paraunga aea toa Deo ibada pagimi.

12 *Ngansa gita tapaparau pagid eababa mao, be tapaparau pagid antu ga iriau papaeamao toa urad ga edad kapeipei. Gid timugamuga ngan tano toa ne toman ngan dodom iura kapei ga led kadonga papaeamao, be tibakbak alele mariambai.

13 Ngan ipu toaine, gimi manta adol Deo ele danga sisid paraunga aea toa ngada oa. Toa bedaoa ta oangga ado kadonga paeamao aea iuot, gimi ga arangrang ngan amadid matua ngan paraunga. Ta oangga paraunga toa ngada oa kus, gimi ga amadmadid matua maitne.

14 *Tota amadid matua toman ngan posanga tautaunga mambe ami pus toa akaukau rabumiai. Be adol kadonga tutui mambe gogomi aea pakalanga.

15 *Be manta abada pamatuanga toa inam pan ato kemi lolo tarui aea ta ilua gimi ta matami idae somisomi. Kadonga toa ne eine mambe su toa adol ngan aemi.

16 Be toman ngan danga sisid toa ngada ne, manta abada lemi kadonga lolo matua aea mambe gariau. Ta irangrang ngan arau eaba paeamao ele tutupi toa ngada oa ga isulug, be apamate dinga toa ianean ele tutupi imatai.

17 *Be matami nanan mambe Deo ibada gimi mulian, ta adol oatainga toa ne mambe ami nakala paraunga aea. Be abada Deo ele posanga mambe didi kapei paraunga aea inam pan Itautau Tutui.

18 *Be manta araring somisomi ngan Itautau Tutui iura. Ta akakado raring imata ede ga ede be matami arar. Urami pakpakia ta akakado raring ngan luanga Deo ele panua tututui toa ngada oa.

19 *Be araring ngan luanga gau pade. Ta somisomi oangga napaola ato kemi aea posanga mumulnga, Deo ga idol posanga kemi aoageai ta namataud eta mao, be aoag matua ngan.

20 *Ngan ato kemi toa ne, naman Deo ibebe, be ngan ipu toaine, tidol gau ngan luma panasnga aea. Ta nakim gimi araring pan Deo

* **6:12:** 1Pe 5.8-9 * **6:14:** Ais 11.5, 59.17, 1Te 5.8 * **6:15:** Ro 10.15 * **6:17:** Ibr 4.12 * **6:18:** Lu 18.1, Kol 4.2, 1Te 5.17 * **6:19:** Kol 4.3-4, 2Te 3.1 * **6:20:** 2Ko 5.20, Plm 9

ngan ipamatua gau ta namataud mao be nakakado posanga matua mambe Deo ikim.

Paulus ele posanga pamatuanga aea

21 *Oaeda Tikikus ga ipalongo gimi ngan leg madonga ga ngan leg naurata labone ienono madongan ta irangrang ngan aoatai kemi. Ei imata tutui ngan kadonga Maron ele naurata, be gai akim ei tau.

22 Nasula ei ga ila pagimi ngan ipu ga oaine: Nakim gimi aoatai ngan gai labone amamado madongan ga nakim ei ipamatua lolomi pade.

23 Kemi ngan Tamada Deo ga Maron Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo tarui aea ga kimnga aea ga lolo matua aea idio pagimi oaeoaemai.

24 Sapadua tikim tau ada Maron Iesus Kristus, be led kimnga toa ne ienono ga ilalala ga ila, Deo ele kadonga lolo marum aea idio pagid.

* **6:21:** PA 20.4, Kol 4.7-8, 2Ti 4.12

Paulus ele laulau ila pagid Pilipai

1 *Gau Paulus ga Timoti, gairua paeaeanga ton Iesus Kristus, abode laulau toa ne ga ila pagimi panua tututui ngan tuanga Pilipai. Gimi toa ngada na alup toman ngan Iesus Kristus. Ga pade, abode ga ila pagimi panua toa amariala ngan Deo ele panua ga pagimi panua naurata ami ton Deo.
2 Kemi ngan Tamada Deo ga Maron Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Deo

3 Somisomi oangga matag nanan gimi, naposa kemi ga ila pan ag Deo.
4 Ngan leg raring toa ngada ne ngan luanga gimi toa ngada na, somisomi tinig igelgel ta nararing,
5 ngansa matamata ga irangrang ngan patautene, gimi adol bagemi ngan luanga ato kemi.
6 *Ta naoatai kemi ga bedane: Deo toa ipaot naurata kemi pagimi toa matamata oa, eine ga isalangan ga ila irangrang ngan ipasala ngan ado toaiua Iesus Kristus iluai mulian.
7 Gau lolog ikim gimi kapei tau, ta eine tutui ngan matag nanan gimi toa bedaoa. Gimi toa ngada na alup toman ngan gau somisomi oangga namamado ngan luma panasnga aea, mao oangga aoag ikarara ato kemi, ta gitaingada tababada Deo ele kadonga lolo marum aea.
8 Ngansa Deo pade iuatai ngan lolog, ta irangrang ngan ikeo pagimi mambe Iesus Kristus iraga lolog ngan kimnga gimi, ta nakim kapei tau ngan geranga gimi pade.
9 Be leg raring ngan luanga gimi eine ga bedane: Nakim lemi kadonga kimnga aea ilalala ga idae kapei toman ngan lemi oatainga imata ede ga ede. Ta irangrang ngan matami inal kemi posanga.
10 *Toa bedaoa ta gimi ga arangrang ngan matami inasi danga imata ede ga ede ta asio saoa danga eine kemi ga kemi tau. Ta ngan ado toaiua Kristus iluai mulian, irangrang ngan lemi idil eta paeamao mao, ga eaba eta ga irangrang ngan isol gimi ngan posanga mao pade.
11 Ta gid kadonga tututui toa Iesus Kristus ipapot lolomiai, eine ga iuon ga ienono. Ta gid panua ga tigera lemi kadonga toa bedaoa, ta tisoa Deo ieda ga tipakuru ngan ei.

Paulus imamado ngan luma panasnga aea, ta kadonga toa ne ilua ato kemi ga iuasasa

* **1:1:** PA 16.12-40 * **1:6:** 1Ko 1.8 * **1:10:** 1Te 5.23

12 Oaeoaeg, nakim gimi
aoatai kemi mambe kadonga
toa iuot ngan gau ne, eine
ipakala ato kemi eta mao,
be ilua ato kemi ga iuasasa
pade.
13 *Tota gid panua toa
timariala ngan Kaisa ele
luma ga gid panua toa ngada
oa pade, tiuatai kemi mambe
gau nakakado Kristus ele
naurata, ta ngan ipu toaine
namamado ngan luma
panasnga aea.

Paulus imamado ngan luma panasnga aea ngan kadonga Kristus ele naurata.

14 Be oaeoaeda busa ngan
iaoa kelede ton Kristus,
matad nanan mambe nama-
mado ngan luma panasnga
aea, ta kadonga toa ne
ipamatua lolod ta tikado led
pespes ngan ato kemi aea
paolanga, be timataud mao.

15 Tautaunga, panua eden-
gada toa tipaola Kristus ele
ato kemi, lolod paeamao
ngan gau ga timan ag isat
ta tipapaola. Be panua
padengada, lolod kemi ta
tipaola ato kemi.

16 Gid panua toa ne tinasi
led kadonga kimnga aea ta
tipapaola ato kemi, ngansa
tiuatai mambe aoag ikarara
ato kemi, ta ngan ipu toaine
namamado nene.
17 Be gid panua toa paden-
gada oa tisoa edad mulian
ta tipaola Kristus ele ato
kemi. Lolod itutui mao,
be tikakado. Ta tiuangga
tipamasmasi lolog ngan leg
madonga nene ngan luma
panasnga aea.
18 Be eine danga eta mao.
Danga kapei tau eine ngan
ato kemi iuasasa ngan edap
imata ede ga ede. Goibe
oangga panua lolod paea-
mao, mao lolod kemi, gau
tinig igelgel ngan ato kemi
iuasasa.

Paulus ikim imamado maitne ngan luanga gid Pilipai

Be gau ga tinig igelgel ga
ilalala ga ila,
19 *ngansa naoatai mambe
lemi raring toman ngan lu-
anga inam pan Itautau Tutui
ton Iesus Kristus, eine ga ilua
gau ngan ag kadonga kulupu
toa ne, ta Deo ga ibada gau
mulian.
20 Ta naoatai kemi mambe
danga ga lolog ikim ne, eine
ga iuot tautaunga ga bedane:
Irangrang ngan danga eta
ikado ga maeamaea gau
mao, be gau ga namadid
matua. Ta labone mambe
somisomi, Kristus ieda
ga iuot kapei ngan saoa
kadonga iuot ngan gau.
Goibe oangga namate, mao

* **1:13:** PA 28.30 * **1:19:** 2Ko 1.11

namamado maitne, eine
Kristus ieda ga iuot kapei.
21 *Ngansa lologeai nakeo
ga bedane: Oangga nama-
mado, eine ngan soanga
Kristus ieda, be oangga
namate, eine ga kemi tau
ngan gau.
22 Oangga namamado
maitne tanoeai, eine annga
kemikemi ga iuotot ngan leg
naurata. Be edap isaoa ga
nasio? Eine naoatai mao.
23 *Lolog ruangada ngan
idil toa ne. Gau nakim nat-
nan tano toa ne ta nama-
mado toman ngan Kristus,
ngansa eine kemi ga kemi
tau.
24 Be oangga namamado
maitne tanoeai, eine kemi
ngan gimi, ngansa ami pa-
matuanga irangrang maitne.
25 Be lolog matua ga
naoatai kemi mambe gau ga
namamado maitne toman
ngan gimi, ta irangrang
ngan nalualua gimi ta lemi
tingelgel toa iuotot ngan lemi
kadonga lolo matua aea, eine
ga ilalala ga idae kapei.
26 Toa bedaoa ta oangga
nala pagimi pade, eine ga tin-
imi igelgel ngan gau, ta lemi
pakurunga ngan Iesus Kris-
tus ga ilalala ga idae kapei.

Deo ilongean gid Pilipai ta tibada ieieinga

27 *Be danga kelede gimi
manta akado, eine ngan
nasinga kadonga tutui,
lalaede mambe ato kemi ton
Kristus iposaposa ngan. Ta
oangga nala nagera gimi,
mao oangga namamado
aluai ga nalongo posanga
ngan gimi, eine ga naoatai
kemi mambe lolomi kelede
ta amadid matua. Be alup
kelede ta aparau ala ngan ato
kemi toa loloda matua ngan.
28 Be gid panua toa timan
ami isat, eine ga amataud gid
mao. Ta kadonga toa ne ga
ipasolan mambe gid ga tid-
uaea, be Deo ga ibada gimi
mulian, ngansa ei kekelen
iman ami luanga.
29 *Ngansa Deo ilolo
marum ngan gimi ngan
Kristus ieda, ta ilongean gimi
ta lolomi matua ngan ei. Be
ikado toa bedane kekelen
mao. Ngan ele kadonga lolo
marum aea, ei ilongean gimi
ta abada ieieinga pade ngan
Kristus ieda.
30 Ta labone gimi ababada
ieieinga toa bedaoa, lalaede
mambe agera iuot ngan gau
mugaeai ga alongo mambe
iuotot ngan gau maitne.

2

Manta loloda kelede be tailoilo edap ngan luanga oaeoaeda padengada

1 Ngan lemi lupnga toman
ngan Kristus, tautaunga
lolomi aea pamatuanga na?
Be ele kadonga kimnga aea
ipatarui lolomi tautaunga
na? Be Itautau Tutui ikado
ga gimingada alup kelede
tautaunga na? Be abada
ele kadonga lolo isat aea ga
uduannga aea tautaunga na?

* **1:21:** Gal 2.20 * **1:23:** 2Ko 5.8 * **1:27:** Ep 4.1, 1Te 2.12 * **1:29:** PA 16.19-40

2 Oangga bedaoa, manta
lolomi kelede ta anasi
kadonga kimnga aea imata
lalaede, be alup kelede ga
laborami kelede. Ta lemi
kadonga toa ne ga ikado ga
leg tingelgel ila iuot lai.
3 *Irangrang ngan adada
gimi mao ga aparim sapaean
ngan gimi mulian mao
pade. Be manta adol gimi
ga adio gadio ta atada
ngan oaeoaemi padengada
mambe gid edad kapei ngan
gimi.
4 *Irangrang ngan gimi
kelede kelede alua gimi
kekelegimi mao, be manta
ailoilo edap ngan luanga
oaeoaemi padengada.

Kristus idol ei mulian ga isulug, be Deo isoa ei ga ila gadae tau

5 Manta lolomi iuot lalaede
mambe Iesus Kristus pade ga
bedane:

6 *Tautaunga ei Deo,
be iparpar ngan kisinga
matua ele madonga
toa lalaede mambe
Deo oa mao.
7 *Ei itnan ieda kapei toa oa
ga idio,
ta iuot mambe paeaeanga
sapaean.
Ei iuot eababa,
8 *ta gid panua tigera mambe
ei eababa tautaunga.
Be idol ei mulian ga isu-
lug
ta inasnasi Deo ilinge ta
ilongean ei mulian ga
imate. Be ei imate
sapaean mao. Tipa-
toto ei ngan abei ta-
bala!
9 *Tota Deo isoa ei ga ila
gadae tau
ta idol ieda kapei ga iasal
edaeda toa ngada ne.
10 *Ta ngan Iesus ieda, gid
anggelo ga eababa ga
danga toa ngada ne
buburiai ga tanoeai ga
gadio tanoeai pade ga
tikor aed
11 *ga linged kelede ta tikeo
ga Iesus Kristus ei
Maron.
Ta ngan kadonga toa
ne eine ga tisoa Deo
Tamada ieda ga idae
kapei.

Manta taot mambe taranga ngan gid panua tanoeai ad

12 Leg panua kemikemi,
tautaunga gimi anasnasi
leg posanga somisomi. Be
labone nakim gimi akado
toa bedane pade. Irangrang
ngan anasi leg posanga
matageai kekelen mao, be
labone namamado aluai
ngan gimi, ta nakim gimi
amarum ngan nasinga leg
posanga ede ga bedane:
Amataud ga asamimi be
aboko matua ngan pasolan-
nga mambe Deo ibada gimi
mulian tautaunga.
13 Ngansa Deo kekelen
ibokoboko lolomiai ta ikado
ga gimi akim nasinga gid
kadonga toa ikado ei ga itin

* **2:3:** Gal 5.26 * **2:4:** 1Ko 10.24 * **2:6:** Ins 1.1-2, 17.5 * **2:7:** Ins 1.14, 2Ko 8.9 * **2:8:** Ibr 5.8, 12.2 * **2:9:** PA 2.33, Ep 1.20-21, Ibr 1.3-4 * **2:10:** Ro 14.11 * **2:11:** Ro 10.9

igelgel, be ipamatua gimi
ngan nasinga gid kadonga
toa oa pade.
14 Ngan lemi kadonga toa
ngada ne, irangrang ngan
aririak mao ga aoami isokan-
gai mao pade.
15-16 *Akado bedane ngan
pasolannga mambe gimi
gergeu ton Deo, ga lemi
idil eta paeamao mao, ga
lolomi aea danga eta mao.
Toa bedaoa ta irangrang
ngan eaba eta isol gimi
ngan posanga mao pade.
Tautaunga gimi amamado
rabu ngan gid panua tanoeai
ad toa titnan edap tutui ta
tikakado kadonga papaea-
mao imata ede ga ede. Be
gimi akikisi matua posanga
madonga kemi aea ta aot
mambe taranga rabu ngan
gid. Tota ngan ado toaiua
Kristus iluai mulian, eine
gimi ga apasolan mambe leg
pakurunga eine tautaunga,
ngansa naurata kapei toa
urag pakpakia ngan, eine
itap sapaean mao.
17 Lemi kadonga lolo
matua aea eine mambe masi-
lau gimi atenai ga ila pan
Deo. Be oangga namate ga
singig itoki mambe tenainga
oain ga itlan lemi tenainga
toa oa, eine ga tinig igelgel
toman ngan gimi.
18 *Toa bedaoa ta gimi
pade manta tinimi igelgel
toman ngan gau.

*Paulus iuangga isula Tim-
oti ga ila Pilipai*

19 Be oangga Maron Iesus
ikim, eine teta pade ga na-
sula Timoti ga ilat pagimi. Ta
oangga iluai mulian ga inam,
eine ga ipalongo gau ngan
lemi madonga toa nena ta
tinig igelgel.
20 Be leg eaba eta pade
mambe ei mao. Gairua lolo-
mai kelede ta somisomi ei
imamarum ngan ilonga edap
ngan luanga gimi.
21 *Ngansa panua busa
tiloilo edap ngan kadonga
gid mulian ga tinid igelgel.
Be matad bada Iesus Kristus
ngan kadonga ei ga itin
igelgel mao.
22 Be gimi aoatai mambe
Timoti ipasolan ele kadonga
kemikemi somisomi. Ngansa
ei ilualua gau ngan ato kemi,
lalaede mambe gergeu ilu-
alua itama ngan naurata aea
kadonga.
23 Tota oangga nagera kemi
saoa kadonga ga iuot ngan
gau, eine ga nasula ei ga ilat
pagimi.
24 Be naeadi mambe teta
pade Maron ga isaoa leg
edap ta gau pade ga nalat
pagimi.

*Paulus iuangga isula Epa-
proditus ga ila Pilipai*

25 *Be nagera mambe
pataute ne gau manta nasula
oaeda Epaproditus ga iluai
mulian pagimi. Ei gairua
lemai naurata kelede ngan
ato kemi. Ta gairua aot
mambe panua paraunga
amai ngan naurata toa ne.
Be ei gimi lemi eaba naurata

* **2:15-16:** Dan 12.3, Plp 1.10 * **2:18:** Plp 3.1, 4.4 * **2:21:** 2Ti 4.10 * **2:25:** Plp 4.18

aea pade, ngansa gimi asula
ei ngan luanga gau ngan saoa
danga toa imata karanga
ngan gau mao.
26 Ei ilolo ikim kapei ngan
geranga gimi pade, be ilolo
ede ga ede ngansa iuatai
mambe gimi alongo ngan
aea dibala.
27 Tautaunga ei idibal
kapei ga iuangga imate, be
Deo ilolo isat ngan ei ga
ngan gau pade. Deo iuatai
mambe lolog itang ngan ei,
be oangga imate, eine ga
lolog itang kapei tau. Be Deo
itin ngan lolog itang kapei
toa bedaoa mao, ta ikemi aea
dibala.
28 Tota nakim kapei tau
ngan sulanga ei ga ilat. Ta
oangga agera ei pade, gimi ga
tinimi igelgel, be gau pade ga
lolog itang mao.
29 Tota ngan Maron ieda,
gimi manta abada ei toman
ngan lemi tingelgel. Be
manta alolon ngan gid panua
toa bedane.
30 Ngansa ei imataud
mao, be ikado ele pespes
ngan kadonga Kristus ele
naurata, ga iuangga imate
ngan pade. Ei ikado bedane
ngan badanga lemi luanga ga
inam pagau ngan ado toaiua
amamado aluai ngan gau.

3

Leda lupnga toman ngan Kristus iasal danga toa ngada ne

1 Oaeoaeg, leg posanga
kelede pade ga bedane:
Manta tinimi igelgel ngan
lemi lupnga toman ngan
Maron. Oangga nabode
posanga ga ila pagimi
lalaede mambe nakado
mugaeai, eine ga kulupu
ngan gau mao. Be posanga
toa ne ga imariala ngan gimi.
2 Agabit kemi ngan gid
panua toa timangamanga
ngan Deo mambe kaua. Led
naurata iuaro eine ngan
kadonga papaeamao. Gid
tiparpar ngan panua toa
ngada ne manta tibada
palunga lalaede mambe gid
Iuda.
3 *Be gita kekelegita taman
Deo ele panua tautaunga.
Ada palunga eine danga
tinida aea mao. Takakado
raring ngan Deo Itautau
Tutui iura. Be tapakuru
ngan Iesus Kristus kekelen
ele naurata ngan otnga
tutui Deo imatai. Be taeadi
naurata ton eaba eta tanoeai
mao.
4 *Be oangga naurata
togita eababa irangrang
ngan ilua gita ngan otnga
tutui Deo imatai, eine gau
narangrang ngan naeadi gau
mulian.
Oangga sai ikeo ga ele ipu
etangada ngan iadi ei mulian
ngan otnga tutui Deo imatai,
gau leg ipu ngan naeadi gau
mulian eine iasal eaba toa oa
ele ipu.
5 *Nabada palunga ngan
ado lima ga tol muriai ngan
ag poponga. Gau eaba tau-
taunga Israel aea ngan lum
pan Benjamin. Gau eaba
Ibru ag tautaunga, be tnag

* **3:3:** Ro 2.29 * **3:4:** PA 22.3, 2Ko 11.18 * **3:5:** Lu 1.59, PA 23.6, 2Ko 11.22

ga tamag Ibru ad pade. Be
nanasnasi apu tutui tau ngan
edap togid Parisi.

6 *Ngan leg parparnga,
eine napaieiei gid iaoa
kelede ton Kristus. Be ngan
apu aea nasinga, irangrang
ngan eaba eta ipasolan leg
idil eta paeamao mao.

7 *Be gid danga toa mu-
gaeai naeadi ngan luanga
gau ngan otnga tutui Deo
imatai, eine nagera labone
mambe danga buligaliga
idada gau sapaean. Ngansa
labone naeadi Kristus keke-
len.
8 Eine nakeo bedane ngan
gid idil toa oa kekelen mao,
be nagera danga toa ngada
ne mambe danga buligaliga,
ngansa leg lupnga toman
ngan ag Maron Iesus Kristus
iasal tau danga toa ngada
ne. Ngan lupnga toman
ngan Kristus, natado danga
toa ngada oa ga iduaea
mambe sakirkir, ngansa
nakim nakisi matua Kristus,

9 *ga nalup kelede toman
ngan ei. Be naot tutui
Deo imatai ngan gau leg
kadonga ngan nasinga apu
mao, be naot tutui ngansa
lolog matua ngan Kristus.
Edap toa ne ngan otnga tu-
tui, eine inam pan Deo, be
inasi ngan leda kadonga lolo
matua aea.

10 *Ta gau nakim naoatai
kemi ngan Kristus. Nakim
nanaman iura kapei toa
ipei ei mulian ngan ele
matenga. Be naoangga nalup
toman ngan ei ngan badanga
ieieinga ta naot lalaede
mambe ei ngan ele matenga.
11 Ngansa nakim tau ngan
Deo ibada gau pade ga nadae
mulian ngan leg matenga.

Paulus ilado matua ngan badanga lasunga

12 *Kado gimi aoangga
nabada danga toa ne ga
naot tutui ga kus. Eine
mao. Be nalado matua ngan
badanga danga toa nasio ne,
ngansa Kristus isio gau ngan
badanga danga tota nene.
13 Oaeoaeg, nagera mambe
gau nabada danga toa ne
maitne. Be danga kelede
mon nakakado, eine ga
bedane: Matag sapian gid
danga toa napul murig ngan,
be urag pakpakia ta nangata
gid danga toa ienono pan
matag.
14 *Naladlado matua ga
irangrang ngan naot butiai
ta nabada lasunga. La-
sunga toa Deo ibaba gau
ngan ne, eine ngan lupnga
toman ngan Iesus Kristus toa
gadae oa.

15 *Tota gita panua toa
tamadmadid matua ngan
leda kadonga lolo matua
aea mambe panua kapeipei,
manta tanasi edap lalaede
toa bedaoa. Be oangga
posanga idil eta ikado ga
lolomi kelede mao, eine Deo
ga ipaola pagimi pade.

* **3:6:** PA 8.3 * **3:7:** Mt 13.44-46 * **3:9:** Ro 3.21-22 * **3:10:** Ro 6.3-5, 8.17
* **3:12:** 1Ti 6.12,19 * **3:14:** 1Ko 9.24 * **3:15:** 1Ko 2.6 * **3:17:** 1Ko 4.16

16 Be saoa posanga idil toa
Deo ipaola pagita ga kus,
manta tanasnasi kemi.

17 *Oaeoaeg, nakim gimi
alup kelede ta akakado
kadonga lalaede mambe gau.
Be sapadua toa tinasnasi
edap mambe gai apasolan
gimi ngan, manta matami in-
gitngit gid kemi ta anasnasi
gid.

18 Ngansa panua busa tipul
murid ngan Kristus aea abei
tabala ta timan aea isat. Be
mugaeai ga inam, gau na-
pabib lemi motean ngan gid
panua toa oa, be labone na-
pabib lemi pade ga matag sul
isulug.

19 *Led naurata iuaro
eine ngan nasinga kimnga
tinida aea, be kadonga toa
oa iuot mambe ad deo.
Maeamaea gid ngan led
kadonga papaeamao mao be
tipakuru ngan. Somisomi
matad nanan gid danga
tanoeai aea kekelen. Be
muriai gid ga tiduaea ngan
dinga imperno.

20 *Be gita leda tuanga
tautaunga ienono buburiai.
Tagaga matada ta tasan-
gasanga Maron Iesus Kristus
ngan itnan tuanga toa oa ga
isulug ta ibada gita mulian.

21 *Ei iura kapei ta iran-
grang ngan idol danga toa
ngada ne ga idio gadio ngan
ei. Ta ngan ei iura toa
ibokoboko matua bedaoa,
eine ga ipul tinida toa
tanoeai aea ne ga iuot
lalaede mambe ei itin toa
buburiai aea pade.

4

Manta loloda kelede ga tinida igelgel ga matada nanan kadonga kemikemi

1 *Oaeoaeg kemikemi, gau
nakim gimi tau, be lolog
ikim kapei tau ngan geranga
gimi pade. Gimi mambe ag
lasunga toa naboko matua
ngan aea badanga. Be
somisomi akakado ga tinig
igelgel. Manta amadid
matua ngan lemi lupnga
toman ngan Maron, lalaede
mambe nakeo pagimi ngan.

2 Gau nakim gimi taine
ga rua ne Iuodia ga Sintike,
manta lolomi kelede, ngansa
gimi alup toman ngan
Maron.

3 *Be nabeta eao eaba tau-
taunga toa gitarua leda nau-
rata kelede,* eao manta lu-
alua taine toa rua ne. Gisirua
tilup toman ngan gau ngan
ato kemi aea naurata. Tiboko
toman ngan Klemen ga leg
panua padengada toa gain-
gada lemai naurata kelede.
Edad ienono ngan Deo ele
laulau madonga kemi aea.

4 Manta tinimi igelgel
somisomi ngan lemi lupnga
toman ngan Maron. Nakeo
pade bedane: Tinimi igelgel!

---

* **3:19:** Ro 16.18 * **3:20:** Ep 2.6,19 * **3:21:** 1Ko 15.28,42-53 * **4:1:** 1Te 2.19-20 * **4:3:** Lu 10.20 * **4:3:** Ngan posanga Grik, idil toa ne *gitarua leda naurata kelede eine lalaede mambe edaeda ede ga oaine: Sisigus. Ta panua edengada tiuangga Paulus iuato eaba toa oa ngan ieda toa bedaoa.* * **4:5:** Ibr 10.25,37, Jms 5.8-9

5 *Lemi kadonga lolo
marum aea, manta apasolan
pagid panua toa ngada ne.
Matami nanan, teta pade
Maron ga inam.
6 *Irangrang ngan lolomi
ede ga ede ngan danga eta
mao. Be ngan danga toa
ngada ne, manta araring
toman ngan lemi gaunga ga
posanga kemikemi ila pan
Deo, ta abada lemi betanga
toa ngada ne ga ila pan.
7 *Ta Deo ele kadonga lolo
tarui aea ga imariala ngan
lolomi ga laborami ngan
lemi lupnga toman ngan
Iesus Kristus. Oatainga toa
ngada ne tanoeai irangrang
ngan iasal Deo ele kadonga
lolo tarui aea toa ne mao.
8 Oaeoaeg, leg posanga
kelede pade ga bedane: Saoa
danga eine tautaunga, ga
saoa kadonga tarangrang
ngan talolon ngan, ga saoa
danga eine tutui tau, ga saoa
kadonga aea muk eta mao,
ga saoa danga ikado ga tinida
igelgel, ga saoa danga taposa
kemi ngan, mao tapakuru
ngan, ga oangga danga eta
kemi ga kemi tau, manta
matami nanan gid danga
tota bedane.
9 *Be gid kadonga toa
napaoatai gimi ngan, ga
ananale ngan, ga alongo
pagau ngan, ga agera
nakakado, manta anasnasi
gid kadonga tota nene. Toa
bedaoa ta Deo ga imamado
pagimi. Ei eaba lolo tarui
aea.

Paulus iposa kemi ga ila pagid Pilipai ngan led luanga

10 Patautene matami
nanan gau pade ngan eabal-
annga luanga toa ne, ta tinig
igelgel kapei ngan Maron.
Tautaunga mugaeai ga inam,
matami nanan gau, be lemi
edap eta ngan luanga gau
mao.
11 Be kado gimi aoangga
leg danga sisid imata
karanga mao ta nakado
posanga toa ne. Eine mao.
Ngansa gau narangrang
ngan lolog kemi ngan
kadonga isaoa iuot ngan gau.
12 Oangga leg danga sisid
imata karanga mao, mao
oangga leg danga sisid
ikukuknga, gau tinig igelgel
ngan. Goibe kadonga imata
ede ga ede iuotot ngan
gau, gau naoatai ngan edap
tingelgel aea. Tinig igelgel
ngan ag pitoro, ga ngan apag
isum. Tinig igelgel ngan leg
danga sisid pidaede, ga ngan
leg danga sisid busa.
13 *Kristus ipamatua gau.
Ta ngan leg lupnga toman
ngan ei, narangrang ngan
nakado danga toa ngada ne.
14 Be lemi kadonga ngan
luanga gau ngan ag kadonga
kulupulupu, eine kemi tau.
15 *Matami nanan. Ngan
ado toaiua gimi Pilipai
alongo ato kemi matamata,
ta gau natnan tibur kapei
Masedonia ga nala, iaoa
kelede ton Kristus ngan
tuanga eta pade tilua gau
ngan pat mao. Gimi

* **4:6:** Mt 6.25-34, Kol 4.2 * **4:7:** Ais 26.3, Ins 14.27, Kol 3.15 * **4:9:** Ro 16.20
* **4:13:** 2Ko 12.10 * **4:15:** 2Ko 11.9

kekelegimi akoli luanga ga
inam pagau.
16 Be ngan ado toaiua na-
mamado Tesalonika, gimi ae-
abalan luanga ga inam pa-
gau pakelede mao, be parua.
17 Be kado gimi aoangga
nakim lemi tenainga eta
pade. Eine mao. Nakim Deo
ikoli kemi pagimi ngan lemi
luanga.
18 Patautene nabada gid
tenainga toa gimi aeabalan
ga inam pagau ngan Epa-
proditus ibage. Tenainga toa
ne iparangrang gau kemi, ta
leg danga sisid ikukukuna.
Lemi luanga toa ne eine
mambe tenainga masilau
ede toa anono ga iuad kemi
ta ikado ga Deo itin igelgel.
19 Ta ag Deo ga
iparangrang gimi ngan saoa
danga apapauis ngan pade.
Eine ga ilua gimi ngan ele
danga sisid kemikemi tau
buburiai aea toa inam pan
Iesus Kristus.
20 Tasoa Deo Tamada ieda
somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga.

Paulus ele ado kemi ila pagid Pilipai

21 Abada leg ado kemi ga
ila pagid panua tututui toa
ngada oa ngan Iesus Kristus
ieda. Oaeoaeda toa tima-
mado toman ngan gau ne,
led ado kemi ila pagimi.
22 Deo ele panua tututui
toa ngada ne led ado kemi ila
pagimi. Be gid panua nau-
rata ad ngan Kaisa ele luma,
led ado kemi tau ila pagimi
pade.
23 Maron Iesus Kristus ele
kadonga lolo marum aea idio
pagimi. Eine tautaunga.

Paulus ele laulau ila pagid Kolosi

1 Gau Paulus, eaba ato aea
ton Iesus Kristus. Ngan Deo
ele kimnga, idol gau ngan
kadonga naurata toa ne. Be
gau ga oaeg ede pade Timoti,
2 gairua abode laulau toa
ne ga ila pagimi oaeoaemai
ngan tuanga Kolosi. Deo
ele ul ienono ngan gimi ga
matami tutui ngan Kristus.

Kemi ngan Deo Tamada ele
kadonga lolo marum aea ga
lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus iposa kemi pan Deo ngan gid Kolosi lolod matua

3 *Somisomi oangga gai
araring ngan luanga gimi,
gai aposa kemi pan Deo toa
ada Maron Iesus Kristus
Itama.
4 Gai aposa kemi pan
ngansa gai alongo ngan gimi
lolomi matua ngan Iesus
Kristus ga akim Deo ele
panua tututui toa ngada oa
pade.
5 *Lemi kadonga toa rua
ne ienono ngansa gimi
aoatai kemi ngan saoa danga
toa Deo ikoromot buburiai
ngan gimi ta asangasanga.
Gimi alongo ngan gid danga
kemikemi toa ne ngan ado
toaiua tipaola ato kemi aea
posanga tautaunga
6 ga ila pagimi. Ngan tibur
toa ngada ne tanoeai, ato
kemi toa ne iuasasa ga aea
annga iuot, ngansa panua
busa tipul lolod. Ngan ado
toaiua gimi alongo ato kemi
matamata ga irangrang ngan
labone, ato kemi aea annga
iuotot toa bedaoa pade ngan
gimi. Ta gimi alongo ga
aoatai kemi ngan posanga
tautaunga ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea.
7 *Be Epapras, eaba toa
gaingada lemai naurata
kelede, ipaoatai gimi ngan
ato kemi toa ne mugaeai.
Be gai akim ei kapei tau. Ei
imata tutui ngan Kristus ele
naurata, ta ilualua gimi.*
8 Ei ipalongo gai ngan
Itautau Tutui ikado ga gimi
akimkim panua padengada.

Paulus iraring ngan Deo ilua gid Kolosi

9 *Tota ngan ado toaiua
gai alongo oalumi kemi toa
bedaoa ga irangrang ngan
labone, gai akaput ngan
raring ngan luanga gimi
mao. Ta gai abeta Deo
ngan ipakaranga gimi ngan
ele oatainga kapei ngan
saoa danga ei ikim, ta gimi
ga aoatai kemi ngan saoa
danga Itautau Tutui ipasolan
pagimi.
10 Toa bedaoa ta lemi
kadonga kemikemi ga imata
karanga lalaede mambe
Maron ikim, ta ei ga itin

* **1:3:** Ep 1.15-16 * **1:5:** Ep 1.13, 1Pe 1.4 * **1:7:** Kol 4.12, Plm 23 * **1:7:** Ngan laulau mugamuga edengada ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *ilualua gimi ienono mao be ikeo ga, ilualua gai.* * **1:9:** Ep 1.16-17

igelgel ngan gimi. Ta gimi
ga apapot naurata kemikemi
imata ede ga ede, ga lemi
oatainga ngan Deo ga idae
ga ila kapei.
11 *Ta gimi ga abada
pamatuanga ngan Deo iura
matua soke tau toa inama
ngan ele taranga kapei. Toa
bedaoa ta gimi ga amadid
matua ngan ami kadonga
kulupulupu, be lolomi bake
manmanae mao. Ta gimi ga
tinimi igelgel
12 *ta aposa kemi pan
Tamada, ngansa ei ikado
ga gimi arangrang ngan
abada gid danga kemikemi
toa isio ngan gimi. Gid
danga kemikemi toa ne, gimi
ga abada toman ngan ele
panua tututui padengada toa
timamado merengai.
13 *Ngansa mugaeai
tamado Satan ibageai ngan
dodom iura, be Deo ibada
gita mulian, ta idol gita ga
tadae pan Inat toa ikim ei
tau ibageai.
14 *Inat toa oa ipatutui ada
gigi kapei Deo imatai, ta
ipola gita ngan leda kadonga
sasat ga isamum gid.

Iesus Kristus ei gadae ngan danga toa ngada ne

15 *Irangrang ngan eaba
eta igera Deo ngan imata
mao, be Inat toa oa, ei imata
lalaede mambe ei. Ei Deo ele
gergeu lautabe toa imadid ga
imugamuga ngan danga toa
ngada ne Deo ikado ga iuot.
16 Ngansa danga toa ngada
ne buburiai ga tanoeai, ga
gid danga toa tageragera,
ga danga tarangrang ngan
geranga mao pade, danga
toa ngada ne iuot ngan Inat
ibage. Be ikado gid anggelo
mamaron ga gid anggelo ma-
didnga toa urad ga edad
kapeipei ga tiuot. Ei ikado
danga toa ngada ne ga tiuot,
ta danga toa ngada ne ei ton.
17 *Ei imado mugaeai ngan
danga toa ngada ne, ga ipalu-
plup danga toa ngada ne ta
tibokoboko kemi.
18 *Be ei ilabora imuga
ngan gita iaoa kelede ei
ton, mambe eaba ilabora
imuga ngan itin toa ngada
oa. Ei mata bibita ipu ngan
ele panua. Be panua toa
ngada ne tidae mulian ngan
led matenga, ei imuga ngan
gid, mambe gergeu lautabe
ilabora imuga ngan aea
kakakau. Toa bedaoa ta
ilabora imuga ngan danga
toa ngada ne.
19 *Ngansa Deo itin igelgel
ngan idol iura ga itautau ga
ele kadonga toa ngada oa ga
iuon ngan ei.
20 *Be itin igelgel pade
ngan Inat ele naurata ngan
kadonga danga toa ngada ne
ga lolod kelede toman ngan
ei. Ngan ising toa itoki
ngan abei tabala, ei ikado
danga toa ngada ne buburiai
ga tanoeai ta lolod kelede
toman ngan ei, ta Deo ilolo

* **1:11:** Ep 1.19, 3.16 * **1:12:** Ep 1.11,18 * **1:13:** Lu 22.53, Ep 2.2 * **1:14:** Ep 1.7 * **1:15:** Ins 1.18, 2Ko 4.4 * **1:17:** Ins 1.1, 8.58 * **1:18:** PA 26.23, Ep 1.22-23, PM 1.5 * **1:19:** Kol 2.9 * **1:20:** Ep 1.10

itarui ngan gid.

Iesus ising itoki ngan abei tabala.

21 *Be mugaeai, gimi
amado aluai ngan Deo ga
aoatai ngan ei mao. Ta ngan
lolomi, gimi aman aea isat,
ngansa akakado kadonga
sasat.
22 *Be Kristus imate, ta
ngan ipat toa idio ngan abei
tabala ngan ado toaiua, ei
ikado ga lolomi itarui toman
ngan Deo. Ikado toa bedaoa
ngansa iuangga idol ele ul
ngan gimi ta ibada gimi ga
anam boloma pan, be lemi
idil eta paeamao imatai mao,
ga irangrang ngan eaba eta
iselele gimi mao pade.
23 Oangga lolomi matua
ngan ei ga ilalala ga ila,
ele ul ga ienono tautaunga
ngan gimi toa bedaoa, ta
gimi ga amadid matua
mambe luma aea kadanga
inogonogoi mao. Ta eaba
eta irangrang ngan idada
gimi ngan posanga alele
mao, be gimi ga aoatai kemi
ngan gid posanga tautaunga
ienono ngan ele ato kemi,
ta asangasanga ei ngan
iparangrang gid posanga toa
oa. Ato kemi toa gimi alongo
ne iuasasa ga ila pagid panua
toa ngada ne tanoeai. Be gau
Paulus naot eaba naurata
aea ngan ato kemi toa ne.

Paulus ibada ieieinga ngan luanga gid iaoa kelede ton Kristus

24 Labone tinig igelgel
ngan badanga ieieinga ngan
luanga gimi. Be Kristus aea
ieieinga ngan luanga gita
iaoa kelede ei ton, eine kus
maitne. Tota ngan gau ag
ieieinga tinigeai, naoangga
naparangrang Kristus aea
ieieinga toa ne. Toa bedaoa
ta nalua gid iaoa kelede ton
Kristus. Gid mambe Kristus
itin.
25 *Ta gau naot gid led eaba
naurata aea, ngansa Deo idol
gau ngan kadonga naurata
toa ne ngan paolanga ele
posanga toa ngada ne ga ila
pagimi.
26 *Mugaeai tau ga inam,
posanga toa ne ienono
mumulnga, ta gid panua
mugaeai ad tiuatai ngan
mao. Be labone Deo ipasolan
posanga toa ne ga iuot
masaeai pagid ele panua
tututui.

* **1:21:** Ro 5.10, Ep 2.12 * **1:22:** Ro 5.10, Ep 5.27 * **1:25:** Ep 3.2,7-8 * **1:26:** Ro 16.25-26, Ep 3.5,9

27 Deo iuangga ipasolan
ele panua ngan posanga mu-
mulnga toa ne ngan luanga
gimi alu padengada, toa Iuda
ami mao. Be posanga toa
ne kemi tau, mambe apou
ede aea pat kapei. Aea
posanga ga bedane: Kristus
imamado lolomiai, ta ikado
ga gimi aoatai kemi mambe
ei ga ibada madonga kemi
tau pagimi ngan ele taranga
ta asangasanga.
28 Gai apaola posanga
ngan ei, ta anasi oatainga
kemikemi ta apananale
panua toa ngada ne ga
apabib led ngan Deo ele
posanga. Gai akado bedane
ngansa akim gid panua toa
ngada ne lolod matua ngan
Kristus ta adol gid ga tidio
Deo imatai mambe panua
tututui tau.
29 *Ngan ipu toaine na-
parau ala ngan ele naurata
ga urag pakpakia ngan aea
kadonga, ngansa ei iura
kapei ibokoboko lologeai.

2

Paulus iuangga ipamatua gid Kolosi lolod, ta lolod matua ngan Kristus

1 Gau urag pakpakia toa
bedaoa ngansa nakim gimi
aoatai kemi mambe gau na-
parau ala ngan luanga gimi
ga gid Laodisia ga gid panua
padengada toa tigera matag
eta maitne.
2 Nakakado bedane ngansa
naoangga napamatua lolod,
ta led kadonga kimnga aea
pol ngan gid ga ikado ta
lolod kelede. Toa bedaoa ta
tibada oatainga kapei ngan
Deo ele posanga mumulnga
ipu, ta oatainga toa ne ipa-
matua lolod. Oatainga toa ne
kemi tau mambe apou ede
aea pat kapei. Be Kristus
kekelen ei posanga mumul-
nga toa ne ipu.
3 *Oatainga kemikemi toa
ngada ne eine mambe apou
ede imumul ga ienono pan
Kristus.
4 *Naposa toa bedane
pagimi ngansa tinig ngan
eaba eta ipakaka gimi ngan
posanga parumrumnga aea
mao.
5 *Ngansa patautene na-
mado pagimi mao, be ngan
gau lolog, eine mambe
namamado toman ngan
gimi. Ta oangga nagera lemi
madonga itutui, ga lolomi
matua tau ngan Kristus, eine
ga tinig igelgel.

Ngan Kristus, tabada danga toa ngada ne ga imata karanga

6 Tota gimi manta alalala
kemi toman ngan Iesus Kris-
tus, ngansa gimi abada ei ga
iman ami Maron na.
7 *Tota amadid matua
ngan Kristus mambe abei
iuaroar ikisi tano ga matua.
Ta ngan Kristus iura, gimi
ga adae kapei, mambe luma
ede toa imadid matua ngan
aea kisinga. Ta gimi abada
pamatuanga ta lolomi matua
tau ngan ei, lalaede mambe
tipaoatai gimi mugaeai. Be

* **1:29:** Ep 3.7,20, Plp 4.13 * **2:3:** 1Ko 1.24,30 * **2:4:** Ro 16.18 * **2:5:** 1Ko 5.3 * **2:7:** Ep 3.17

somisomi manta lolomi iuon
tau ngan posanga kemikemi
ila pan Deo.

8 Be manta agabit kemi,
ngan kado ta eaba eta
ilub gimi ngan ele posanga
pakakanga ga oatainga
sapaean imata ede ga ede.
Oatainga toa bedaoa iuot
ngan gid nasinga mugamuga
togid tibutibud, ga gid apu
imata ede ga ede tanoeai
aea, be inasi Kristus ele
paoatainga mao.

9 *Be Deo idol iura ga itau-
tau ga ele kadonga toa ngada
oa ga iuon ngan Kristus, ta ei
iuot eababa.
10 *Ta ngan lemi lupnga
toman ngan Kristus, gimi
abada danga toa ngada ne ga
imata karanga. Be Kristus
ei gadae ngan gid anggelo ga
antu imata ede ga ede toa
urad ga edad kapeipei.

11 *Be ngan lemi lupnga
toman ngan Kristus, gimi
abada palunga tautaunga.
Palunga toa ne eine danga
tinida aea mao, be Kristus
kekelen iket lemi kimnga
papaeamao tinida aea ga
iduaea.
12 *Ngan ado toaiua
tipaliliu gimi, eine mambe
Deo itaian gimi dengaeai
toman ngan Kristus. Be
lolomi matua ngan Deo iura
ngan peinga Iesus mulian
ngan ele matenga, ta gimi
pade adae mulian toman
ngan ei.

13 *Be mugaeai, gimi
abada Kristus ele palunga
maitne, ta anasi gid kimnga
papaeamao tinida aea ga
kadonga sasat. Ta ngan
Deo imata, eine mambe gimi
amate. Be labone Deo ikado
ga gimi adae mulian toman
ngan Kristus ta isamum leda
kadonga sasat toa ngada oa.

14 *Tautaunga, apu ipa-
solan leda kadonga sasat,
ngansa tarangrang ngan
tanasi aea posanga idil toa
ngada oa mao. Ta apu
iman ada isat ngansa iposa
ngan ada panasnga. Be Deo
isamum apu toa oa ga ila o.
Ta ipatoto ga idae ngan abei
tabala.
15 Be gid antu ga iriau pa-
paeamao toa urad ga edad
kapeipei oa, Deo ipaeabu
ngan urad. Ta ngan ado
toaiua, ipasolan panua busa
mambe gid antu toa oa eine
danga sapaean, ngansa ei
iasal gid ga kus ngan Kristus
aea abei tabala.

*Irangrang ngan tanasi gid
apu imata ede ga ede mao*

16 *Tota irangrang ngan
gimi alongo eaba eta ele sele-
lenga ngan saoa danga gimi
aeanean ga aunun mao. Ga
pade, oangga anasi gid apu
ngan ado kapeipei raring aea
mao, ga anasi gid apu ngan
eaneannga ngan taiko papau
mao, ga anasi gid apu ngan
Ado Earainga aea mao, iran-
grang ngan alongo eaba eta
ele selelenga ngan gimi mao.

* **2:9:** Ins 1.14,16 * **2:10:** Ep 1.21-22 * **2:11:** Ro 2.29 * **2:12:** Ro 6.4 * **2:13:** Ep 2.1,4-5 * **2:14:** Ep 2.14-16, 1Pe 2.24 * **2:16:** Ro 14.1-13 * **2:17:** Ibr 8.5

17 *Ngansa gid danga toa
ne eine mambe kilala ngan
gid danga toa Deo iposa tau-
taunga pagimi ngan, be Kris-
tus iparangrang gid danga
toa ngada ne ga kus.
18 Be agabit kemi, ngan
kado ta eaba eta ikeo ga
gimi manta aplese danga
imata ede ga ede, mao idada
gimi ta akakado raring ngan
soanga gid anggelo edad.
Toa bedaoa ta ikado ga gimi
arangrang ngan badanga
ami lasunga buburiai aea
mao. Eaba toa bedaoa iaoa
inasi ngan ninipunga idil
busa ngan saoa danga igera
ngan ianun. Ta iuangga
ele oatainga kapei ta iparim
ngan ei mulian sapaean. Be
oatainga toa oa eine tanoeai
aea.
19 *Eaba toa bedaoa it-
nan Kristus na. Kristus toa,
ei ilabora imuga ngan iaoa
kelede ei ton, ta gid iaoa
kelede ei ton oa, gid mambe
itin toa ei ipatub. Toa be-
daoa ta itin aea lislisia ga
imedameda tikikisi ngan gid,
ta itin idanga toa ngada oa
tiboko kemi ga titub mambe
Deo ikim.
20 *Be gimi amate toman
ngan Kristus ta atnan gid
apu imata ede ga ede tanoeai
aea. Tota labone ikamado ga
amado mambe gimi panua
tanoeai ami maitne? Ika-
mado ga anasnasi gid apu
tanoeai aea toa ikeo pagimi
ga bedane,
21 “Akisi danga toa oa mao!
Ga atoba danga toa oa imana
mao! Ga asibo danga toa oa
mao!”
22 *Gid apu toa bedaoa
iposa ngan gid danga ienono
mole mao. Taboko ngan ga
taeanean ngan ga kus ta id-
uaea. Irangrang ngan anas-
nasi gid apu toa bedaoa mao,
ngansa gid eababa tikado ga
iuot, ta tipapaoatai ngan ga
tikado posanga matua ngan
pade.
23 Tautaunga, gid apu
toa oa imata mambe inasi
oatainga kemi ga gid nasinga
kemikemi raring aea, be
mao. Panua tipapot ga iuot
sapaean laboradeai. Gid apu
tikeo ga taplese danga busa
ga tapaieiei tinida mulian,
be irangrang ngan ilua
gita ngan tnannga kimnga
papaeamao tinida aea mao.

3

Manta loloda iminmin ngan gid danga buburiai aea

1 *Be Deo ipei gimi mu-
lian toman ngan Kristus, tota
gimi manta amarum ngan
ilonga gid danga buburiai
aea. Toa eoa Kristus idio
imado ngan mul maron aea
ngan Deo ibage oatai.
2 *Tota somisomi manta
lolomi iminmin ngan gid
danga buburiai aea, be
lolomi iminmin ngan gid
danga tanoeai aea mao.
3 Ngansa gimi amate
toman ngan Kristus, ta
labone lemi madonga kemi

* **2:19:** Ep 2.21, 4.16 * **2:20:** Gal 4.3,9, 1Ti 4.3 * **2:22:** Mt 15.9 * **3:1:** Mk 12.36, 16.19, Ep 1.20 * **3:2:** Mt 6.33

imumul ga ienono pan
Kristus toa Deo imatai.
4 Be Kristus eine lemi
madonga kemi ipu, ta
oangga muriai iuot masaeai,
eine gimi pade ga aot
masaeai toman ngan ei ngan
Deo ele taranga kapei.

Ngan Kristus, taot panua papau

5 *Tota gimi manta apa-
mate kimnga papaeamao
tanoeai aea toa ienono
lolomiai. Naposa ngan
gid kimnga papaeamao ga
bedane: kadonga arala, ga
kadonga ngan lolomi aea
muk, ga lolomi buk ngan
kadonga sasat, ga ngalenga
papaeamao, ga mogal buda.
Kadonga mogal buda toa ne,
eine paeamao Deo imatai
lalaede mambe kadonga
raring aea ngan gid deo
pakakanga ad namer.
6 Ngan gid kadonga toa
bedane, Deo ga ipasolan
ele kadonga lolo bake aea
pagid panua toa tilongolongo
ilinge mao.
7 Mugaeai gimi anasnasi
gid kadonga toa oa ngan lemi
madonga mugaeai aea.
8 *Be labone gimi manta
ala aluai ngan gid kadonga
ga bedane: lolo bake, ga
malmalnga, ga kadonga lolo
paeamao aea, ga paeabunga
panua edad, ga aoami buda.

Kadonga papaeamao ga kadonga kemikemi

9 *Be apakaka oaeoaemi
padengada mao, ngansa gimi
atnan lemi madonga muga-
muga ga idio toman ngan aea
kadonga.
10 *Be gimi adudunga
ngan lemi madonga pau, ta
madonga pau toa ne eine
mambe pononga pau toa
apit ngan tinimi. Ngansa
ada Dolnga ipul gimi ga aot
panua papau, ta aoatai kemi
ngan ei ga aot mambe ei.
11 *Ngan leda madonga
pau toa ne, taoato eaba eta
Iuda aea mao, ga Grik aea
mao pade. Be taoato eaba
eta alu paeamao aea mao,
ga kusukusu mao pade. Be
taoato eaba eta paeaeanga
mao, ga eaba madonga kemi
aea mao pade. Be oangga
eaba ede ibada palunga, ga
eaba ede pade ibada palunga
mao, eine danga eta mao.
Be Kristus ei gadae ngan
gid panua toa ngada ne ta
imamado panua toa ngada
ne lolodeai.

Gadae ngan kadonga toa ngada ne manta takim panua padengada

---

* **3:5:** Ro 6.6, 11, Ep 4.19, 5.3-6 * **3:8:** Ep 4.25-29, 5.4 * **3:9:** Ep 4.22,25
* **3:10:** Ep 4.24 * **3:11:** Gal 3.28 * **3:12:** 1Pe 2.9

12 *Tota gimi manta
apasogo gimi ngan gid
kadonga kemikemi ga be-
dane: kadonga lolo isat aea,
ga mamaron, ga soanga
edami mulian mao, ga
kadonga lolo marum aea, ga
lolomi bake manmanae mao.
Akado bedane ngansa gimi
Deo ele panua toa isio gimi,
ga idol ele ul ngan gimi, ga
ikim gimi kapei tau.
13 *Be oangga oaemi ede
pade ikuk lolomi, abisi ami
kadonga toa oa. Be saoa
kadonga ikado ga aoangga
apul malmal pan, manta
asamum. Asamum panua
led kadonga sasat ngan
gimi, lalaede mambe Maron
isamum gimi lemi kadonga
sasat.
14 *Be gadae ngan kadonga
kemikemi toa ngada ne,
manta akim panua paden-
gada. Ngansa kadonga
kimnga aea eine mambe
oaro ede itutulan gimi ga aot
iaoa kelede tautaunga.
15 *Manta alongean Kristus
ele kadonga lolo tarui aea
imugamuga ngan lolomi,
ngansa Deo ibaba gimi
ngan anasi ele kadonga lolo
tarui aea, ta aot tautaudimi
kelede. Ga pade, aposa kemi
ga ila pan Deo.
16 *Be alongean Kristus ele
posanga iuon lolomiai ga
ienono. Ta anasi oatainga
kemikemi ta apabib panua
led, ga apapaoatai gid, ga
abau gid baunga ienono
ngan Deo ele laulau baunga
aea, ga gid baunga paden-
gada raring aea, ga gid
baunga toa Itautau Tutui
ipapot lolomiai, be lolomi
iuon ngan gid posanga
kemikemi ila pan Deo.
17 *Be saoa kadonga gimi
akado, ga saoa posanga gimi
aposa ngan, akado danga toa
ngada ne ngan Maron Iesus
ieda, ta ei ga iman bebemi
ngan kadonga lemi posanga
kemikemi ga ila pan Tamada
Deo.

Paulus iposa pagid oaioainga toman ngan led gergeu

18 *Gimi taine, manta
amamado gadio ngan
adadaoami, ngansa kadonga
toa ne itutui ngan Maron
imata.
19 *Be gimi arangaranga,
manta akim adadaoami, be
akado paeamao ngan gid
mao.
20 *Be gimi gergeu, manta
alongolongo tnatnami ga
tamatamami linged ngan
danga toa ngada ne. Ngansa
kadonga toaine ikado ga
Maron itin igelgel.
21 *Be gimi gergeu tamata-
mad, apamasmasi lemi
gergeu lolod mao, ngan kado
ta lolod igagagai.

Paulus iposa pagid paeaeanga sapaean ga ad maron

22 *Be gimi paeaeanga
sapaean, manta alongolongo

* **3:13:** Ep 4.2,32 * **3:14:** Ro 13.8-10 * **3:15:** 1Ko 12.27, Ep 4.4, Plp 4.7 * **3:16:** Ep 5.19 * **3:17:** 1Ko 10.31, Ep 5.20 * **3:18:** Ep 5.22 * **3:19:** Ep 5.25 * **3:20:** Ep 6.1 * **3:21:** Ep 6.4 * **3:22:** Ep 6.5-8

ami maron tanoeai linged
ngan danga toa ngada ne.
Irangrang ngan apakaka
matad ngan led naurata aea
kadonga mao. Be manta
alolon ngan Maron Deo ta
lolomi kelede ngan kadonga
led naurata ga iuot kemi
somisomi.
23 Be saoa kadonga gimi
akakado, manta lolomi
matua ngan ta akado.
Ngansa gimi abokoboko
ngan gid eababa kekelegid
mao, be aboko ngan Maron.
24 Ngansa gimi aoatai,
Maron ga ikoli kemi ngan
lemi naurata, ta gimi ga
abada gid danga kemikemi
toa isio ga iman lemi. Ngansa
Maron toa akakado ele
naurata ne eine Kristus.
25 *Be oangga sai ikado
kadonga sat, eine ga ibada
panasnga ngan ele kadonga
sat toa oa. Ngansa Deo ikado
kadonga bagbage kelede
mao ga mao tau.

4

1 *Be gimi paeaeanga ad
maron, manta amariala
kemi ngan lemi paeaeanga,
ta anasi kadonga tutui ga
lalaede pagid kelede kelede.
Akado bedane ngansa gimi
aoatai, ami Maron pade ta
imamado buburiai.

Manta takisi matua raring ga talalala tutui

2 *Gimi manta akisi matua
raring somisomi. Be ngan
lemi raring, manta matami
arar, be aposaposa kemi ga
ila pan Deo.
3 *Be araring ga ila pan
Deo ngan luanga gai pade
ta arangrang ngan apaola
posanga mumulnga ngan
Kristus. Abeta ei ngan isaoa
edap ngan ele ato kemi ta
iuasasa ga ila. Ngan posanga
toa ne aea paolanga, gid
panua tidol gau ngan luma
panasnga aea.
4 Be araring ta napaola
posanga toa ne ga iuot
masaeai mambe Deo ikim.
5 *Be gimi manta anasi
oatainga kemikemi ngan
lemi kadonga rabu ngan
gid panua toa lolod matua
ngan Deo maitne. Be
somisomi ailoilo edap eta
ngan pasolannga Kristus
pagid.
6 *Be manta akado
posanga meles somisomi
pagid, ta idada lolod ngan
longonga lemi posanga
mambe sol toa atil ga idae
ngan annga ta imana kemi.
Toa bedaoa ta gimi ga aoatai
kemi ngan saoa posanga
gimi manta akoli ga ila pagid
panua toa ngada oa.

Paulus isula Tikikus ga Onesimus ga tila Kolosi

7 *Be oaeg Tikikus ga ipa-
longo lemi ngan gau. Ei
gaingada akakado naurata
kelede. Somisomi imata tu-
tui ngan Maron ele naurata,
be gai akim ei tau.

* **3:25:** Ro 2.11 * **4:1:** Ep 6.9 * **4:2:** Ep 6.18, Plp 4.6 * **4:3:** Ro 15.30, Ep 6.19 * **4:5:** Ep 5.15-16 * **4:6:** Ep 4.29, 1Pe 3.15 * **4:7:** Ep 6.21 * **4:8:** Ep 6.22

8 *Nakim gimi aoatai kemi
ngan lemai madonga labone
ienono madongan ta nasula
ei ga ila pagimi ngan ipu tota
nene. Be gai akim ipamatua
lolomi pade.
9 *Ei ga ila pagimi toman
ngan oaemai ede pade Onesimus. Onesimus imata tutui
ngan Kristus somisomi, be
gai akim ei tau. Ei ede ngan
gimi Kolosi. Gisirua ga tipalongo lemi ngan saoa danga
iuotot nene.

Paulus ele ado kemi ila pagid Kolosi

10 *Aristarkus ele ado kemi
ila pagimi. Ei imamado
toman ngan gau ngan luma
panasnga aea. Be Markus ele
ado kemi ila pagimi pade. Ei
Barnabas itar kakau.* Mugaeai, gimi abada renrennga
ngan ei, ta oangga inam iuot
pagimi, manta abada ei ga
akado kemi ngan ei.
11 Be Iesus toa ieda ede
pade Iastus, ei pade ele ado
kemi ila pagimi. Panua toa
ne, gid kekelegid Iuda ad
rabu ngan leg panua toa
lemai naurata kelede ngan
paolanga ato ngan madonga
Deo ibageai, be tipamatua
lolog somisomi.
12 *Be lemi eaba ede toa
Epapras, ei pade ele ado
kemi ila pagimi. Ei Iesus
Kristus ele paeaeanga be
somisomi iparau ala ngan
gimi ngan ele raring, ngansa
iuangga gimi amadid matua
ta lolomi iuatai ngan Deo
ele kimnga toa ngada ne ga
lolomi matua ngan.
13 Gau nagera ele naurata
ngan matag pade ta nakeo
pagimi, ei iboko matua ngan
luanga gimi, ga gid panua
Laodisia ad, ga Ierapolis ad
pade.
14 Be Lukas, eaba keminga
aea toa akim ei tau, ga Demas, gisirua led ado kemi ila
pagimi pade.
15 Be nakim gimi abada leg
ado kemi ila pagid oaeoaeda
ngan iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Laodisia. Be
nakim leg ado kemi ila pade
pan oaeda taine toa Nimpa
ga gid iaoa kelede ton Kristus
toa tiluplup ele lumaeai.
16 Oangga eaba eta iuato
laulau toa ne pagimi ga kus,
manta abada ga ila pagid
iaoa kelede ton Kristus ngan
tuanga Laodisia ta gid pade
tiuato. Be gimi manta abada
laulau toa ede pade nabode
ga ila pagid ta aoato pade.
17 *Be akeo pan Arkipus
bedane, “Matam nanan naurata toa Maron ibada pago ta
pasala ga iuot kemi.”
18 *Gau Paulus, nabode leg
ado kemi ila pagimi ngan
bageg. Be matami nanan gau
ngansa tidol gau ngan luma
panasnga aea. Kemi ngan
Deo ele kadonga lolo marum
aea idio pagimi.

* **4:9:** Plm 10-12 * **4:10:** PA 12.12, 13.13, 15.37-39, 2Ti 4.11 * **4:10:** Markus ga Barnabas gisirua tamad ga tnad kelede mao, be gisirua tibud kelede. * **4:12:** Kol 1.7, Plm 23-24 * **4:17:** Plm 2 * **4:18:** 1Ko 16.21

Paulus ele laulau matamata aea ila pagid Tesalonika

1 *Gau Paulus ga Sailas
ga Timoti, gaingada abode
laulau toa ne ga ila pag-
imi iaoa kelede ton Kris-
tus ngan tuanga Tesalonika.
Gimi alup toman ngan Deo
Tamada ga Maron Iesus Kris-
tus.
Kemi ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea ga
lolo tarui aea idio pagimi.

Paulus itin igelgel ngan gid Tesalonika lolod matua ngan Iesus

2 Somisomi gai aposa kemi
ga ila pan Deo ngan gimi toa
ngada na ta akakado raring
ngan luanga gimi.
3 *Gimi akado kadonga
kemikemi ngansa lolomi
matua ngan Iesus. Be akado
naurata kemikemi ngansa
gimi akim tau oaeoaemi. Be
gimi amadid matua ngan
ami kadonga kulupulupu
ngansa aoatai kemi mambe
ada Maron Iesus Kristus
ga iluai mulian, ta gimi
asangasanga ei. Gai mata-
mai nanan lemi kadonga
kemikemi toa bedaoa ta
aposa kemi ga ila pan
Tamada Deo.
4 Oaeoaemai, Deo ikim
gimi, ta gai aoatai kemi
mambe ei isio gimi ga aman
ei ele.
5 *Gai aoatai kemi bedaoa
ngansa ato kemi toa gai
apaola pagimi eine posanga
sapaean mao. Be inam
toman ngan Itautau Tutui
iura kapei. Ta gimi aoatai
kemi mambe posanga toa ne
tautaunga. Ga pade, gimi
aoatai kemi ngan gai lemai
kadonga ngan luanga gimi
ngan ado toaiua amamado
toman ngan gimi.
6 *Tautaunga kadonga
kulupulupu iuotot ngan
gimi ngan ado toaiua, be
gimi abada Deo ele posanga
toman ngan tingelgel inam
pan Itautau Tutui. Ta
gimi anasi kemi gai lemai
kadonga ga Maron ele
kadonga pade.
7 Tota gimi aot panua
kemikemi, ta irangrang ngan
gid panua lolo matua ad
ngan tibur kapei Masedonia
ga Akaia tinasi lemi kadonga.
8 Ngansa Maron ele
posanga toa gimi abada,
tota iuasasa ga ila pagid
Masedonia ga Akaia mambe
kude ele tandanga. Be
posanga toa ne iuasasa ngan
gid tuanga ngan tibur toa
rua ne kekelegid mao. Eine
iuasasa ga ila ngan tibur toa
ngada ne, ta tilongo ngan
lemi kadonga lolo matua aea
ngan Deo. Tota lemai ipu
eta ngan keonga pagid ngan
gimi mao.
9 Ngansa gid pade tipos-
aposa ngan lemi kadonga
kemi pagai ngan ado toaiua
ala pagimi. Tininipu ngan

* **1:1:** PA 17.1-9 * **1:3:** 1Ko 13.13, Kol 1.4-6 * **1:5:** 1Ko 2.4-5 * **1:6:** PA 17.5-9

gimi ta tikeo ga gimi atnan gid deo pakakanga ad namer ta apul lolomi ga ala pan Deo tautaunga toa imamado somisomi. Ta gimi aot ele paeaeanga.

Atnan gid deo pakakanga ad namer ta apul lolomi ga ala pan Deo tautaunga.

10 Ga pade, tininipu mambe gimi asangasanga Deo Inat ele namanga buburiai ga inam. Ei eaba toa Deo ipei ei mulian ngan ele matenga. Eine Iesus toa ibada gita mulian ta tasapir ngan Deo ele kadonga lolo bake aea. Teta pade kadonga lolo bake aea toa ne ga iuot ngan gid panua kadonga sasat ad.

2

Paulus iposa ngan naurata toa ikado Tesalonika

1 Oaeoaeg, gimi aoatai mambe gai lemai naurata pagimi eine itap sapaean mao.

2 *Tautaunga gai abada ieieinga, ga kadonga kulupulupu iuot ngan gai ngan tuanga Pilipai lalaede mambe gimi aoatai, be ada Deo ipamatua lolomai ta apaola ato kemi ila pagimi. Tautaunga gid panua tipaieiei gai toa nena pade, be gai amadid matua ngan ta apaola ato kemi.

3 Gimi aoatai, posanga matua toa gai akado pagimi ngan ado toaiua, eine gai akado ngan pakakanga gimi mao. Gai anasi kadonga eta aea muk mao ga aleburo mao pade.

4 *Be Deo ipasolan mambe ei itin igelgel ngan gai ta iadi gai ngan ele ato kemi aea paolanga. Tota gai apaola posanga, be akakado bedane ngan kadonga gid panua ga tinid igelgel ngan gai mao, be aoangga akado ga Deo itin igelgel. Ei eaba toa imata inasi gita kelede kelede loloda.

5 Ngansa gimi aoatai, gai akado posanga eta ngan parumrumnga gimi mao. Be lolomai ila ngan lemi pat aea badanga mao pade. Deo igera lemai kadonga toa bedane ta irangrang ngan ipamatua lemai posanga toa ne.

6 Ga pade, gai adada eaba eta ngan soanga edamai mao. Gai adada gimi bedaoa mao, ga panua padengada mao pade.

7 Tautaunga gai Kristus ele panua ato aea, ta irangrang ngan aposa matua pagimi ngan luanga gai, be gai anasi kadonga eta bedaoa

* **2:2:** PA 16.19-24, 17.1-9 * **2:4:** Gal 1.10

mao. Gai aot mambe gergeu
gereirei rabu ngan gimi,
mao lalaede mambe gergeu
tnad ipadudud ele gergeu ga
imariala ngan gid.
8 Gai akim gimi kapei tau
toa bedaoa, ta tinimai igelgel
ngan paolanga Deo ele ato
kemi ga ila pagimi. Be tini-
mai igelgel ngan kadonga toa
ne kekelen mao. Gai adol
lolomai pade ga ila pagimi
ngan luanga gimi, ngansa
lolomai ikim gimi kapei tau.
9 *Oaeoaeg, matami
nanan, ngan ado toaiua gai
apaola Deo ele ato kemi
pagimi, gai akado naurata
kapei tau bong ga ado
ngan amai annga ga lemai
madonga. Gai aboko matua
toa bedaoa ngansa tinimai
ngan akado kulupu ngan
gimi ngan luanga gai mao.
10 Ngan ado toaiua, gai
akado kadonga sat eta mao,
ta irangrang ngan eaba eta
iselele gai mao. Gimi aoatai,
ga Deo pade iuatai kemi
mambe gai lemai kadonga
rabu ngan gimi panua toa
lolomi matua ngan Iesus,
eine tutui tau ga ikado ga Deo
itin igelgel.
11 *Gimi aoatai mambe gai
lemai kadonga ngan gimi
iuot lalaede mambe gergeu
tamad ikado kemi ngan gid
ele gergeu.
12 Gai aposa matua pag-
imi ga apamatua lolomi ta
akeo ga gimi manta alalala
tutui, lalaede mambe Deo
ikim. Ei Deo toa ibaba
gimi ngan badanga madonga
kemi tau ibageai ngan ele
taranga kapei.

*Deo ele panua tima-
did matua ngan kadonga
kulupulupu*

13 *Be somisomi gai aposa
kemi ga ila pan Deo ngan
ipu ede pade ga oaine: Ngan
ado toaiua gimi alongo Deo
ele posanga toa gai apaola
pagimi, gimi abada posanga
toa ne mambe gid eababa led
posanga mao, be gimi abada
mambe posanga tautaunga
ton Deo. Ngan gimi panua
toa lolomi matua ngan Iesus,
posanga toa ne ibokoboko
matua lolomiai.
14 *Oaeoaeg, nakeo bedane
ngansa gimi aot lalaede
mambe Deo ele panua toa
lolod matua ngan Iesus
Kristus ngan tibur kapei
Iudea. Gid tibada ieieinga
pagid Iuda padengada
bagedeai, lalaede mambe
gimi abada ieieinga pagid
panua bagedeai toa gimin-
gada aman alu kelede.
15 *Gid Iuda toa oa tipa-
mate Maron Iesus ga gid
panua toa tibada Deo iaoa
mugaeai. Be tisere gai pade
ta atnan tibur toa oa. Deo
itin igelgel ngan gid mao. Gid
timan panua toa ngada ne ad
isat.
16 Tiuangga tipaidi gai
ngan paolanga Deo ele
posanga pagid alu paden-
gada, ngansa tinid ngan gid

* **2:9:** PA 20.34 * **2:11:** PA 20.31 * **2:13:** 2Te 2.13 * **2:14:** PA 17.5 * **2:15:** PA 9.23,29, 13.45,50, 14.2,5,19

alu toa oa tilongo posanga
ngan Deo ele edap ngan
badanga gid mulian. Ngan
kadonga toa bedane, tigal
tatan led kadonga sasat ga
ilalala ga idae somisomi. Be
teta pade Deo ele kadonga
lolo bake aea ga idae ngan
gid.

Paulus ilolo ikim ngan geranga gid Tesalonika pade

17 Oaeoaeg, tautaunga gid
panua toa oa tisere gai ta
atnan gimi kautede. Be
lolomai itnan gimi mao.
Gai lolomai ikim kapei tau
ngan geranga gimi pade ta
amarum ngan ilonga edap
eta ngan langa pagimi.
18 Tota aoangga ala pag-
imi. Gau Paulus natoba
pabusa tede ga mao. Be Sa-
tan ipakala lemai edap.
19 *Gai atobatoba ngan
geranga gimi ngansa danga
eta pade irangrang ngan
ikado ga tinimai igelgel kapei
bedane mao. Eine gimi
kekelegimi. Muriai oangga
ada Maron Iesus iluai mulian
ga inam, gai aoatai kemi
mambe gimi ga akado ga
tinimai igelgel kapei, ngansa
gimi apasolan mambe lemai
naurata aea annga iuot, ta
Deo ga ilasu gai ngan mambe
eaba imuga ngan salisalinga.
20 Tautaunga gimi akado
ga Deo ipakuru ngan gai, ta
tinimai igelgel ngan gimi.

3

Paulus isula Timoti ga ila ngan pamatuanga gid Tesalonika

1 *Tota ngan ado toaiua,
lolomai ede ga ede ngan
gimi ta irangrang ngan asan-
gasanga pade mao. Gai
agera lemai edap eta ngan
langa pagimi mao, ta arau
posanga ngan gai kekelegai
adio Atens,
2 *be asula oaeda Timoti ga
ila manmanae pagimi. Tim-
oti ei gaingada aboko kelede
ngan Deo ele naurata ngan
paolanga ato kemi ton Kris-
tus. Gai asula ei ngan pa-
matuanga gimi ta amadid
matua ngan lemi kadonga
lolo matua aea.
3 *Toa bedaoa ta iran-
grang ngan gid kadonga
kulupulupu toa ne ikado
ga etangada ngan gimi
titap ngan led kadonga lolo
matua aea mao. Ngansa
gimi aoatai, Deo irau
posanga ngan gid kadonga
kulupulupu toa ne manta
iuotot ngan gita.
4 Be ngan ado toaiua gai
amamado toman ngan gimi
maitne, eine aposa motean
pagimi ngan gid kadonga
kulupulupu bedane iuangga
iuot ngan gita. Ta kadonga
iuot tota bedaoa, lalaede
mambe gimi aoatai na.
5 Ngan ipu toaine nana-
man mambe irangrang ngan
nasanga pade mao. Tota
nasula Timoti ga ila, ngansa
nakim naoatai, lolomi matua
ngan Iesus maitne, mao
madongan? Ngansa na-

* **2:19:** Plp 2.15-16, 4.1, 2Te 1.4 * **3:1:** PA 17.15 * **3:2:** PA 16.1-3 * **3:3:** 2Ti 3.12

mataud. Ngan kado ta
eaba paeamao tobanga aea
iparumrum gimi, ta lemai
naurata pagimi ga itap
sapaean.

Timoti ipalongo Paulus ngan posanga kemi, ta itin igelgel

6 *Be pataute ne Timoti
iluai mulian ga inam pagai
ta ipalongo gai ngan posanga
kemi, mambe gimi amadid
matua ngan lemi kadonga
lolo matua aea ga kadonga
kimnga aea. Ta ikeo ga
somisomi matami nanan gai
ta tinimi igelgel. Be lolomi
ikim tau ngan geranga gai,
lalaede mambe gai lolomai
ikim ngan geranga gimi
pade.
7 *Tota oaeoaeg, labone
lolomai kemi pade ngan
gimi, ngansa rabu ngan
amai ieieinga ga kadonga
kulupulupu, alongo posanga
kemi ngan gimi mambe
lolomi matua maitne.
8 Labone gai aoatai mambe
lolomi matua ngan Maron
ta gimi amadid matua, tota
lolomai itarui kemi ga ama-
mado.
9 Gai matamai nanan gimi
ta tinimai igelgel kapei tau
ada Deo imatai. Ta gai ana-
man mambe saoa posanga
kemi aoangga akado ga ila
pan Deo ngan gimi, eine iran-
grang mao, ngansa ei ikado
ga tinimai igelgel kapei tau
ngan gimi.
10 Somisomi bong ga ado,
gai abetabeta Deo ngan
ilongean gai ta agera gimi
pade. Toa bedaoa ta oangga
lemi kadonga lolo matua aea
imata karanga maitne, gai ga
apamatua lolomi pade.

Paulus ele raring ngan luanga gid Tesalonika

11 Gai araring ga ila pan
Deo Tamada, ngan ei ga
ada Maron Iesus tisaoa lemai
edap ila pagimi.
12 Gai abeta ei ngan ikado
ga lemi kadonga kimnga aea
pol ngan gimi ga ngan panua
toa ngada ne manta ilalala ga
idae kapei, lalaede mambe
gai akim gimi pade.
13 Abeta ei ngan ipamatua
lolomi, ta oangga ada Maron
Iesus iluai mulian ga inam
toman ngan ele panua tutu-
tui* toa ngada oa, gimi pade
ga apasolan mambe ele ul
ienono ngan gimi, ta lemi idil
eta paeamao Deo Tamada
imatai mao. Eine tautaunga.

4

Irangrang ngan takado kadonga arala mao

1 Oaeoaeg, lemai posanga
kelede pade pagimi ga
bedane: Gai abeta matua
gimi ga apamatua lolomi
ngan Maron Iesus ieda ngan
gimi anasi gid kadonga toa
Deo ikim, lalaede mambe
apalongo gimi mugaeai
ngan. Tautaunga, gimi
anasnasi gid kadonga toa ne,

* **3:6:** PA 18.5 * **3:7:** 2Te 1.4 * **3:13:** Panua oatainga ad edengada tiuangga Paulus ikeo ngan gid *panua tututui mao, be ngan gid anggelo tututui.*

be gai akim lemi kadonga toa
ne ilalala ga idae pade.
2 Ngansa gimi aoatai ngan
gid posanga matua toa abada
pagimi ngan Maron Iesus
ieda mugaeai na.

3 *Kadonga toa Deo ikim
eine ga bedane: Manta apa-
solan mambe ele ul ienono
ngan gimi ta ala aluai ngan
kadonga arala.
4 *Gimi kelede kelede
manta ananale kemi ngan
kadonga tutui ta amariala
ngan tinimi mulian ngan
gid kimnga papaeamao.
Lemi kadonga toa ne manta
ipasolan mambe Deo ele
ul ienono ngan gimi ta
irangrang ngan panua
padengada tilolon ngan gimi.
5 Ngan kado ta kimnga
papaeamao tinida aea idada
gimi ta akado lalaede
mambe gid alu padengada
toa tiuatai ngan Deo mao
tikakado.
6 Irangrang ngan eaba eta
ilaputian iuae ede pade ngan
kadonga arala ta ipaeabu
ngan ele madonga bedane
mao. Ngansa Maron ei eaba
toa ipanas panua toa ngada
ne tikakado toa bedaoa. Eine
lalaede mambe gai apabib
lemi motean ga aposa matua
pagimi ngan.
7 *Deo ibaba gita ngansa
iuangga talalala tutui ta tapa-
solan mambe ele ul ienono
ngan gita. Be itin ngan
takado ga loloda aea muk
imatai mao.
8 *Tota eaba sai ipul imur
ngan posanga toa ne, ei ipul
imur ngan gid eababa led
posanga mao. Eine ipul imur
ngan Deo toa ibada Itautau
Tutui ga ila pagimi.

Manta takado kadonga kemikemi ga ilalala ga idae

9 *Be ngan kadonga kim-
nga aea, gau leg ipu eta
ngan bodenga posanga ga ila
pagimi mao. Ngansa Deo
kekelen ipaoatai gimi ngan
kadonga toa ne, ta akimkim
pol ngan gimi.
10 Tautaunga, gimi
akimkim oaeoaemi toa
ngada oa ngan tibur Mase-
donia, be gai aoangga
apamatua lolomi ta lemi
kadonga kimnga aea toa ne
ilalala ga idae kapei.
11 *Manta amamarum
ngan nasinga kadonga lolo
tarui aea ta lemi madonga
iuot kemi. Be irangrang
ngan apatoi gimi sapaean
ga adudunga ngan panua
padengada led posanga mao.
Manta bagemi iboko matua
ngan ami annga ga lemi
madonga, lalaede mambe
akeo pagimi ngan mugaeai.
12 Toa bedaoa ta lemi
danga sisid ga imata
karanga. Be gid panua
timamado gaot ngan iaoa
kelede ton Kristus ga tigera
mambe lemi kadonga itutui.

Maron ga iluai mulian

13 Oaeoaeg, gai akim gimi
aoatai kemi ngan saoa danga

* **4:3:** 1Te 5.23, 1Pe 1.16 * **4:4:** 1Ko 6.13 * **4:7:** Ibr 12.14, 1Pe 1.15-16 * **4:8:** Lu 10.16, 2Ko 1.22 * **4:9:** Ins 13.34 * **4:11:** Ep 4.28

iuot ngan oaeoaeda ngan
iaoa kelede ton Kristus toa
timate ga tila na. Ngan
kado ta alasu tandanga
ngan gid lalaede mambe gid
panua padengada tikakado.
Tilasu tandanga ngansa tiadi
mambe tirangrang ngan
tidae mulian mao.
14 *Be gita loloda matua
ga taoatai kemi mambe Iesus
imate ga idae mulian ngan
ele matenga. Be lalaede toa
bedaoa, taoatai mambe gid
panua toa lolod matua ngan
ei ga timate, oangga Iesus
iluai mulian ga inam, Deo ga
ipei gid mulian pade ta ibada
gid ga tinam toman ngan ei.
15 *Be gai akado posanga
ga oaine lalaede mambe
Maron ikeo ngan ga bedane:
Gita panua labone, oangga
tamamado ga ila irangrang
ngan Maron ele luainga
mulian, eine irangrang ngan
tala taot pan Maron mugaeai
ngan gid panua toa timate oa
mao.
16 Ngansa ngan ado toaiua,
Maron ga ipotalae, ga madid-
nga togid anggelo ilinge ga
itamumum, ga Deo ele taule
ga itang. Tota Maron ga isu-
lug buburiai ga inam, ta gid
panua toa lolod matua ngan
Kristus be timate, eine ga
timuga ngan daenga mulian.
17 Ga kus ta gita panua toa
tamamado maitne, Deo ga
isoa gita ta tadae laulauiai
toman ngan gid, ta taot pan
Maron Iesus toa mariambai
oa. Toa bedaoa ta tama-
mado toman ngan Maron
somisomi ga ilalala ga ila.
18 Tota manta apamatua
lolomi pol ngan gimi ngan
posanga toa ne.

5

Matada idae ta tasanga Maron ele namanga

1 Oaeoaeg, posanga ngan
ado isaoa, mao taun isaoa toa
gid danga toa ne ga iuot, gai
lemai ipu eta ngan bodenga
posanga ga ila pagimi mao.
2 *Ngansa gimi aoatai kemi
mambe ado toa Maron ga
inama ngan, eine ga iuot
manmanae mambe eaba
lublubnga aea inam bong.
3 *Gid panua ga tikeo ga be-
dane, “Danga eta irangrang
ngan ipaeabu ngan gita mao.
Loloda itarui ta tamamado.”
Be mole mao, paeabunga
kapei ede ga iuot ngan gid
lalaede mambe ieieinga iuot
ngan taine iuangga ipopo
gergeu. Ta irangrang ngan
tiaoa ngan mao.
4 Be oaeoaeg, gimi ama-
mado dodomeai mao, ta
irangrang ngan ado toa ne
ipatogran gimi mambe eaba
lublubnga aea mao.
5 *Ngansa gimi toa ngada
na mambe panua timamado
ado imatai. Gimi panua
merengai ami. Gita panua
dodom ada mao ga bong ada
mao pade.
6 Tota irangrang ngan
taenono mambe panua

* **4:14:** Ro 14.9, 1Ko 15.3-4,12 * **4:15:** 1Ko 15.51-52 * **5:2:** Mt 24.42-43, 2Pe 3.10, PM 3.3 * **5:3:** Jer 6.14, Ese 13.10, Mt 24.39, Lu 21.34-35 * **5:5:** Ro 13.12

padengada mao. Manta
matada arar ga tagabit kemi.
7 Ngansa gid panua tieno,
eine tieno bong. Be gid
panua tiun ga timanga-
manga, eine tikakado bong.
8 *Be gita panua meren-
gai ada. Manta tapakala
gita mulian ngan kadonga
papaeamao. Kadonga lolo
matua aea ga kadonga
kimnga aea, manta tadol
ga irobi gita mambe eaba
paraunga aea igogo aea
pakalanga. Be taoatai kemi
mambe Deo ga ibada gita
mulian ta tasangasanga ei.
Ta leda sanganga toa ne
manta irobi gita mambe
nakala paraunga aea.
9 Ngansa Deo isio gita ngan
ele lolo bake idae ngan gita
mao. Be isio gita ngansa
ikim ada Maron Iesus Kristus
ibada gita mulian.
10 *Iesus imate ngan
luanga gita. Tota oangga
tamate, mao oangga tama-
mado, eine ga tamamado
toman ngan ei.
11 Tota gimi kelede kelede
manta akado posanga
kemikemi pagid oaeoaemi
ta apamatua ngan lolomi,
lalaede mambe labone gimi
akakado.

Deo irangrang ngan ilua gita ngan nasinga kadonga kemikemi

12 Oaeoaeg, gai abeta
matua gimi ngan alolon ngan
ami madidnga toa tiboko
matua pagimi ngan Maron
ele naurata ga timugamuga
ngan gimi. Gid tipabib lemi
ngan posanga kemikemi.
13 Manta akim gid ta alolon
ngan gid kapei tau ngan nau-
rata tikakado. Be lolomi
itarui pol ngan gimi.
14 *Oaeoaeg, gai abeta
matua gimi, manta apatutui
sapadua timalai alele. Be
oangga sapadua timataud,
manta apamatua lolod. Be
oangga sapadua urad mao,
manta alua gid. Irangrang
ngan alongean eaba eta ele
kadonga ipamasmasi lolomi
mao. Manta lolomi marum
ngan gid panua toa ngada
oa.
15 *Oangga panua tikado
kadonga paeamao ngan
gimi, irangrang ngan akoli
paeamao ga ila pagid mao.
Be somisomi manta amarum
ngan kadonga lualuanga
kemikemi pol ngan gimi ga
pagid panua toa ngada oa.
16 *Somisomi manta tinimi
igelgel.
17 Irangrang ngan akaput
ngan kadonga raring mao.
18 *Ngan kadonga isaoa
iuot ngan gimi, manta aposa
kemi ga ila pan Deo, ngansa
ei ikim gimi panua toa alup
toman ngan Iesus Kristus
manta anasi gid kadonga toa
bedane.
19 *Itautau Tutui iboko
rabu ngan gimi mambe
dinga ianean. Apamate
dinga toa oa mao.
20 Oangga panua tibada

* **5:8:** Ais 59.17, Ep 6.14,17 * **5:10:** Ro 14.8-9, 1Te 4.14 * **5:14:** 2Te 3.6,11
* **5:15:** Ro 12.17, 1Pe 3.9 * **5:16:** Plp 4.4 * **5:18:** Ep 5.20 * **5:19:** Ep 4.30

Deo iaoa, irangrang ngan
akeo ga led posanga eine
danga sapaean mao.
21 *Manta matami inasi
danga toa ngada ne. Saoa
danga eine kemi, akisi
matua.
22 Be saoa danga paeamao,
ala aluai ngan.
23 *Deo ei eaba toa ikado
ga loloda itarui. Gai araring
ngan ei ta idol ele ul ngan
gimi ta ngan lemi lalalanga
ga kadonga toa ngada ne,
gimi ga apasolan mambe ele
ul ienono ngan gimi tau-
taunga. Gai araring ngan ei
ta imariala kemi ngan tin-
imi ga lolomi ga tautaudimi,
ta irangrang ngan lemi idil
eta paeamao mao ga ila iran-
grang ngan ada Maron Iesus
Kristus ele luainga mulian.
24 Deo toa ibaba gimi ne,
ei eaba mata tutui aea. Ei
ga ikado danga toa ngada ne
ngan gimi.
25 *Oaeoaeg, manta arar-
ing ngan luanga gai.
26 Akeo “ado kemi” ila
pagid oaeoaeda toa ngada
oa be abusum papad mambe
gita iaoa kelede ton Kristus
takakado.
27 Ngan Maron imata, na-
posa matua tau pagimi ga
bedane: Manta aoato laulau
toa ne ga ila pagid oaeoaeda
toa ngada oa.
28 Kemi ngan ada Maron
Iesus Kristus ele kadonga
lolo marum aea idio pagimi.

* **5:21:** 1Io 4.1 * **5:23:** 2Te 3.3 * **5:25:** Kol 4.3, 2Te 3.1

Paulus ele laulau parua aea ila pagid Tesalonika

1 Gau Paulus ga Sailas ga
Timoti, gai abode laulau toa
ne ga ila pagimi iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga
Tesalonika. Gimi alup toman
ngan Deo Tamada ga Maron
Iesus Kristus.

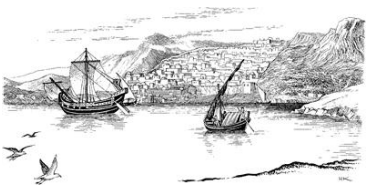

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Tuanga Tesalonika

2 *Kemi ngan Deo Tamada
ga Maron Iesus Kristus,
gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea
idio pagimi.

Gid Tesalonika timadid matua ngan kadonga kulupulupu

3 Oaeoaemai, gai manta
aposa kemi ga ila pan Deo
somisomi ngan gimi. Eine
tutui ngan gai akado toa be-
dane, ngansa lemi kadonga
lolo matua aea ilalala ga
idae, be lemi kadonga kim-
nga aea pol ngan gimi ta
ilalala ga idae pade.

4 *Ngan ipu toaine, oangga
gai ala pagid iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga ga
tuanga, gai apakuru ngan
gimi somisomi. Be aninipu
pagid ngan gimi amadid
matua ngan gid kadonga
kulupulupu toa iuotot ngan
gimi ga panua tikakado ngan
gimi. Be lolomi dung ga
ienono ngan lemi kadonga
lolo matua aea.

Posanga toa Deo irau ngan patutuinga ada posanga eine tutui

5 Danga toa ngada ne iuot
ngan gimi, eine ipasolan
mambe posanga toa Deo
irau ngan patutuinga ami
posanga eine tutui. Deo
igera mambe gid kadonga
kulupulupu toa oa iuotot
ngan gimi ngansa gimi
amamado ei ibageai. Ta
ngan ipu toaine, Deo ikeo ga
gimi eine panua kemikemi
ngan badanga madonga
kemi toa ei ibageai oa.

6 *Ngansa Deo ei eaba tu-
tui, ta ei ga ikoli mulian
kadonga papaeamao toa gid
panua tikakado ngan gimi.

7 *Be ngan ami ieieinga, ei
ga iaran gimi ga gai pade.
Kadonga toa ne ga iuot
tautaunga ngan ado toaiua
Maron Iesus iuot masaeai
ta itnan bubur ga inam
toman ngan dinga irarabal
kapei ga ele anggelo toa urad
kapeipei.

8 *Ei ga ipanas sapadua
toa tilolon ngan Deo mao ga
tinid ngan longonga ato kemi
ton ada Maron Iesus Kristus
mao.

* **1:2:** Ro 1.7 * **1:4:** 2Ko 7.4, 1Te 2.19 * **1:6:** Ro 12.19 * **1:7:** 1Te 3.13
* **1:8:** Ais 66.15 * **1:9:** Ais 2.10

9 *Be Maron ga ipanas gid
ga bedane: Gid ga tidio aluai
ngan imata ga ele taranga
kapei ga iura, ta tiduaea
somisomi ga ilalala ga ila.
10 *Kadonga toa ne ga iuot
ngan ado toaiua Iesus inam,
ta ele panua tututui ga ti-
soa ieda ga timatala ngan
ei rabu ngan gid panua toa
ngada oa lolod matua ngan
ei. Be gimi pade ga adio
rabu ngan gid, ngansa lolomi
matua ngan Deo ele posanga
toa gai apaola ga ila pagimi.

Paulus masin tiraring ngan luanga gid Tesalonika

11 *Gai matamai nanan
lolomi matua ngan ada
Deo toa bedaoa, ta araring
somisomi ngan ei iuato
gimi panua kemikemi ngan
nasinga gid kadonga toa
ei ibaba gimi ngan. Be
araring pade ngan iura
kapei iparangrang gimi
ngan gid kadonga kemikemi
toa ienono lolomiai, ga
iparangrang gimi ngan saoa
kadonga akakado ngan lemi
kadonga lolo matua aea.
12 Toa bedaoa ta gimi ga
asoa ada Maron Iesus ieda,
be gimi edami ga idae pade
ngan lemi lupnga toman
ngan ei. Ta kadonga toa
ne ga ipasolan mambe ada
Deo ga Maron Iesus Kristus,
gisirua lolod marum ngan
gimi.

2

Eaba toa ipul imur ngan Deo ele apu, eine ga iuot

1 Be oaeoaemai, pataute-
ne gai abode posanga ila pagimi
ngan ada Maron Iesus Kris-
tus ele namanga ga leda lup-
nga pan. Be gai abeta matua
gimi bedane:
2 Lolomi ede ga ede ga
asamimi ngan posanga
toaine padam. Panua
edengada tipakaka ta tikeo
ga Maron ele ado kapei
toa oa iuot ga ila o. Ta
panua tikeo ga gai abada
Deo iaoa ta akeo toa bedaoa,
be padengada tikeo ga gai
apaola Deo ele posanga, mao
abode posanga toa bedaoa
ngan laulau, be eine mao.
3 *Oangga eaba eta
ipakaka gimi ngan posanga,
mao ipakaka gimi ngan edap
eta pade, irangrang ngan
alongo ei mao. Ngansa
ado toaiua irangrang ngan
iuot sapaean mao. Mugaeai
ngan, panua busa ga timan
Deo aea isat, be eaba toa
ipul imur ngan Deo ele apu
ga iuot masaeai. Be muriai,
eaba toa oa ga iduaea ngan
dinga imperno.
4 *Be saoa danga gid panua
tiraring ga ila pan, mao tikeo
ga iman ad deo, eine eaba
toa oa ga iman aea isat
ga isoa ieda mulian gadae
ngan. Toa bedaoa ta ei ga
idudunga Deo ele lumaeai
ta idio imado ta ikeo pagid

* **1:10:** Kol 3.4 * **1:11:** Kol 1.9, 1Te 1.2-3 * **2:3:** 1Ti 4.1, 1Io 2.18, 4.3 * **2:4:** Ese 28.2, Dan 11.36

ipom matadeai bedane, “Gau
kekelegau Deo.”

5 Be ngan ado toaiua nama-
mado toman ngan gimi, eine
nakado gid posanga toa ne ga
ila pagimi, be matami nanan
mao?
6 Be labone gimi aoatai
ngan saoa danga ipakala
eaba toa ne ngan ele na-
manga. Toa bedaoa ta ei ga
iuot masaeai tutui ngan ele
ado imata.
7 Ngansa labone Satan iura
ibokoboko mumulnga, ta
ikado ga panua tipul murid
ngan Deo ele apu. Tautaunga
eaba toa ipul imur ngan
Deo ele apu iuangga iuot
masaeai, be labone eaba ede
pade ipakala ele edap. Ta
eaba toa ede pade ne ikakado
maitne. Ei ga ipakala edap
ngan eaba toa oa, ga kus ta
kos mulian ga ila.

8 *Tota eaba toa ipul imur
ngan Deo ele apu ga iuot
masaeai. Be muriai, oangga
Maron Iesus per ga iuot, ei
ga ipaeabu ngan eaba toa oa
iura, be iuso iaoa uru ta ipa-
mate eaba toa oa.
9 *Be oangga eaba toa oa
inam, ei ga iboko toman
ngan Satan iura ta ipasolan
gid uisinga pakakanga imata
ede ga ede ta iman kilala, ta
ipamatala gid panua.
10 Be ei ga ipakaka gid
ngan kadonga papaeamao
imata ede ga ede. Ta
idada gid ga tilalala ngan
edap paeamao ga irangrang
ngan timukuru. Timukuru
ngansa Deo ipasolan gid
ngan posanga tautaunga
ngan badanga gid mulian,
be tinid ngan posanga toa oa
mao.
11 Ngan ipu toaine, Deo
ga ilongean pakakanga ede
toa iura kapei tau ipabuobuo
gid, ta gid ga lolod matua
ngan posanga pakakanga.
12 Toa bedaoa ta sapadua
toa lolod matua ngan
posanga tautaunga mao,
ga tinid igelgel ngan led
kadonga sasat, eine Deo ga
ipamadid gid ngan posanga
ta ipanas gid.

*Manta tamadid matua
ngan posanga tautaunga*

13 *Be oaeoaemai, Deo
ikim gimi kapei tau, ta gai
somisomi manta aposa kemi
ga ila pan ngan gimi, ngansa
mugaeai ngan danga toa
ngada ne led otnga, Deo
isio gimi ngan ibada gimi
mulian. Gimi lolomi matua
ngan posanga tautaunga, ta
ei ga ibada gimi mulian ngan
Itautau Tutui iura ta idol ele
ul ngan gimi.
14 Be ngan ato kemi toa
gai apaola ga ila pagimi, ei
ibaba gimi ngansa iuangga
ibada gimi ta ala amado
ngan ada Maron Iesus Kris-
tus ele taranga.
15 Tota oaeoaemai, manta
amadid matua ga akisi gid
nasinga toa gai apaoatai pag-
imi ngan aoamai ga lemai
laulau pade.
16 Be ada Maron Iesus Kris-
tus ga Deo Tamada, gisirua
tikim gita kapei tau. Be

* **2:8:** Ais 11.4, PM 19.15 * **2:9:** PM 13.11-13 * **2:13:** Ep 1.4, 2Te 1.3

lolod marum ngan gita ta
tipamatua loloda somisomi
ga ilalala ga ila. Deo ilua gita
ta taoatai kemi mambe ei ga
ibada madonga kemi pagita
ta tasangasanga ei.
17 Be gai araring ngan
ei ipamatua lolomi ga ilua
gimi ta amadid matua
ngan kadonga kemikemi ga
posanga kemikemi toa ngada
ne.

3

Manta araring ngan luanga gai

1 Oaeoaemai, gai lemai
posanga kelede pade ga
bedane: Manta araring ngan
luanga gai ta Maron ele
ato irangrang ngan iuasasa
manmanae, ga panua tilolon
ngan ato toa ne lalaede
mambe gimi alolon ngan.
2 Ga pade, araring ngan
Deo ibada gai mulian pagid
panua papaeamao bagedeai,
ngansa panua busa lolod
matua ngan Iesus mao.
3 Be Maron ei eaba mata
tutui aea, ta ei ga ipamatua
gimi ga imata kikisi gimi, ta
irangrang ngan eaba paea-
mao ipaeabu ngan gimi mao.
4 *Be Maron ikado ga gai
aoatai kemi mambe labone
ga muriai pade, gimi ga anas-
nasi saoa posanga gai aren-
ren pagimi ngan.
5 Be gai araring ngan
Maron ipasolan gimi ta
aoatai kemi mambe Deo ikim
gimi kapei tau, ta ilualua
gimi ga amadid matua
ngan kadonga kulupulupu,
lalaede mambe Kristus.

Panua toa ngada ne manta tiboko

6 *Be oaeoaemai, ngan ada
Maron Iesus Kristus ieda, gai
aposa matua pagimi bedane:
Oangga oaeoaemi etangada
timalai alele ga tinasnasi
gid nasinga toa gai apasolan
gimi ngan oa mao, manta ala
aluai ngan gid.
7 *Ngansa gimi aoatai
mambe somisomi manta
anasnasi kadonga lalaede
mambe gai akakado. Be
matami nanan: Ngan ado
toaiua gai amamado toman
ngan gimi, gai amamado
sapaean mao, be akakado
naurata.
8 *Ga pade, gai aean
eaba eta ele annga sapaean
mao. Gai aolol. Be
gai aboko matua bong ga
ado, ta akakado naurata
kulupulupu, ngansa tinimai
ngan apaeaea eaba eta ngan
gimi mao.
9 *Tautaunga, edamai
kapei ta arangrang ngan
abada luanga inam pagimi,
be gai akado bedaoa mao
ngansa gai aoangga apa-
solan gimi ngan kadonga
kemikemi gimi manta anas-
nasi.
10 Ngansa gai amamado
toman ngan gimi maitne, be
akado posanga matua pag-
imi bedane: Oangga eaba sai
iboko mao, irangrang ngan
apan eaba toa oa aea annga
mao.

* **3:4:** 2Ko 7.16, Gal 5.10 * **3:6:** Ro 16.17 * **3:7:** Plp 3.17 * **3:8:** 1Te 2.9
* **3:9:** 1Ko 9.4, 1Te 1.6 * **3:11:** 1Ti 5.13

11 *Be gai alongo posanga
mambe panua edengada
toa tilalala rabu ngan gimi,
gid malainga ad. Tiboko
mao, be tipatoi gid sapaean
ga tidudunga ngan panua
padengada led posanga.
12 *Ngan Maron Iesus
Kristus ieda, gai aposa matua
pagid panua toa bedaoa:
Gid manta mumun ga
tibokoboko ngan ad annga
aea olnga.
13 *Be oaeoaemai, gid
kadonga kemikemi, iran-
grang ngan atolatola ngan
aea nasinga mao.
14 Be oangga sai inasi lemai
posanga ngan laulau toa ne
mao, manta matami nanan
ei eaba sai toa ta ala aluai
ngan ei. Toa bedaoa ta ei ga
maeamaea ei.
15 *Be irangrang ngan
agera ei mambe ami isat
mao, be apabib ele mambe
ei ami kakau.

Paulus ele ado kemi ila pagid

16 Be gau nararing ga ila
pan Maron, eaba toa lolo
tarui aea, ngan ei ikado ga
lolomi itarui somisomi ngan
danga toa ngada ne. Be
Maron idio pagimi toa ngada
na.
17 Gau Paulus, ngan bageg
nabode leg ado kemi toa ne
ila pagimi. Eine leg kilala toa
nabode ngan leg laulau toa
ngada ne. Leg bodenga tota
bedane.
18 Kemi ngan ada Maron
Iesus Kristus ele kadonga
lolo marum aea idio pagimi
toa ngada na.

* **3:12:** 1Te 4.11 * **3:13:** Gal 6.9 * **3:15:** 1Te 5.14

Paulus ele laulau matamata aea ila pan Timoti

1 Gau Paulus, eaba ato aea
ton Iesus Kristus. Deo toa
ibada gita mulian ga Iesus
Kristus toa tagaga matada
ngan sanganga ei, gisirua
tirenren matua pagau ta
tidol naurata toa ne ga idae
bagegeai.
2 *Gau nabode laulau toa
ne ila pago Timoti. Ngan
leda kadonga lolo matua aea,
eao mambe leg gergeu tau-
taunga.
Kemi ngan Deo Tamada
ga ada Maron Iesus Kris-
tus, gisirua led kadonga lolo
marum aea, ga lolo isat aea,
ga lolo tarui aea idio pago.

Posanga pabibnga aea ngan gid panua led paoatainga pakakanga

3 Ngan ado toaiua natnan
Epesus ga nala Masedo-
nia maitne, gau narenren
matua pago. Be labone
nakado posanga lalaede
pago pade ngan eao dio
mamado toa Epesus na ngan
kadonga posanga matua
ga ila pagid panua idanga
ede, ngan gid tirangrang
ngan tipaoatai panua ngan
posanga pakakanga mao,
4 *ga tiadi gid ninipunga
sapaean ga titnga mamarae
ngan tibutibuda mao pade.
Posanga sapaean toa bedaoa
ikado ga panua aoad isokan-
gai, be irangrang ngan ilua
gid ngan nasinga Deo ele
kimnga mao. Be oangga
loloda matua ngan ei, eine ga
taoatai ngan ele kimnga.
5 Deo iposa matua be-
daoa pagita ngansa ikim
gita manta takim panua
padengada. Be oangga
takim panua padengada
tautaunga, manta loloda aea
muk eta mao, ga taoatai kemi
mambe loloda kelede toman
ngan ei, ga tanasi kadonga
lolo matua aea be tapakaka
ngan mao.
6 Be gid panua toa oa
titnan edap kemi ga idio,
ta tibuobuo ga tila ngan
kadonga posanga sapaean.
7 Tikeo ga timan panua
paoatainga ad ngan Deo
ele apu ta tiposa matua
mambe tiuatai kemi ngan, be
tautaunga tiuatai ngan saoa
danga toa tiposaposa ngan
oa mao.
8 *Be gita taoatai, oangga
tanasi edap tutui ngan
paoatainga ngan Deo ele
apu, apu eine danga kemi
ede.
9 Be taoatai pade mambe
Deo idol ele apu ngan panua
tututui mao, be idol ngan
patutuinga gid panua toa
tipul murid ngan ele apu,
ga panua tangad balbal, ga
panua tiuangga Deo eine
danga tautaunga mao, ga
panua kadonga sasat ad, ga
panua tiuangga Deo eine
danga buligaliga, ga panua
tilolon ngan ei mao, ga

* **1:2:** PA 16.1-3, Tt 1.4 * **1:4:** 1Ti 4.7, Tt 1.14 * **1:8:** Ro 7.12,16

panua tipapamate tnad ga
tamad, ga panua tipapamate
panua padengada,
10 ga panua tikakado
kadonga arala, ga gid
arangaranga tikakado
kadonga arala pol ngan
gid, ga panua tiluku
panua padengada ga timan
paeaeanga sapaean, ga
panua posanga pakakanga
ad, ga panua tikado
posanga tautaunga gadae be
tipakaka, ga panua tinasi
saoa kadonga paeamao
ipaparau ngan paoatainga
tutui ton Deo.
11 Paoatainga tutui toa ne,
eine inasi posanga lalaede
mambe ato kemi toa Deo iadi
gau ngan aea paolanga ne
ikeokeo ngan. Ikeo pagita
ngan taranga kapei ton Deo
toa tasoa ieda somisomi.

Paulus iposa kemi ga ila pan Maron, ngansa ilolo isat ngan ei

12 *Naposa kemi ga ila pan
Iesus Kristus ada Maron toa
ipamatua gau, ngansa igera
gau mambe eaba mata tutui
aea ta idol gau ngan kadonga
ele naurata.
13 *Tautaunga, mugaeai
napaeabu ngan ieda ga
napaieiei ele panua ga
nakakado paraunga pagid.
Be ei ilolo isat ngan gau,
ngansa gau naoatai kemi
ngan saoa danga toa
nakakado oa mao, ga lolog
matua ngan ei maitne.
14 Be Maron ilolo marum
tau ngan gau ta ilua gau ta
lolog matua ngan Iesus Kris-
tus, ga ele kadonga kimnga
aea iuon lologeai.
15 *Iesus Kristus isulug ga
inam tanoeai ngan badanga
mulian panua kadonga sasat
ad. Posanga toa ne tau-
taunga, ta panua toa ngada
ne tirangrang ngan lolod
matua ngan. Be ngan gau
leg kadonga sasat, naeasal
panua toa ngada ne.
16 Be ngan ipu toaine Iesus
Kristus ilolo isat ngan gau,
ngansa iuangga ipasolan
mambe ei ilolo bake man-
manae mao, be isasamum
gid panua led kadonga sasat.
Tautaunga, gau namuga-
muga ngan panua kadonga
sasat ad, be ikado bedane
ngan gau ngan pasolannga
ele kadonga kemi toa bedaoa
pagid panua toa lolod matua
ngan ei maitne, ta irangrang
ngan tibada madonga kemi
somisomi.
17 Ei Maron kapei toa ima-
mado somisomi. Irangrang
ngan imate mao, be eaba eta
irangrang ngan igera ei mao
pade. Ei kekelen ei Deo. Toa
bedaoa ta gita toa ngada ne
talolon ngan ei ga tasoa ieda
somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga.

Timoti manta imadid matua mambe eaba paraunga aea

18 Timoti, natug oaine, leg
renrennga toa ila pago ne
eine lalaede mambe posanga
toa gid panua tibada Deo

* **1:12:** PA 9.15, 1Ko 15.9-10, Gal 1.15-16 * **1:13:** PA 8.3, 9.1-5 * **1:15:** Lu 19.10

iaoa tikeo ngan eao mu-
gaeai. Oangga matam nanan
kemi posanga toaine, eine
eao ga rangrang ngan madid
matua ngan Deo ele naurata
kemi mambe eaba paraunga
aea imadid matua ngan pa-
raunga.
19 Ngan paraunga toa
ne, manta kisi matua lem
kadonga lolo matua aea,
ga oatai kemi mambe lem
idil eta paeamao Deo imatai
mao. Be panua idanga
ede tiuatai ngan led idil
papaeamao, be tipul murid
pan Deo toa iuangga ipatutui
gid, ta titnan led kadonga
lolo matua aea. Ngan
kadonga toa bedaoa, gid
mambe oaga idae kas siaeai
ga imapoga.
20 *Imeneus ga Aleksanda
tikado toa bedaoa, tota
nadol gisirua ga tidae Satan
ibageai, ga irangrang ngan
tiuatai kemi mambe tiran-
grang ngan tipaeabu ngan
Deo ieda pade mao.

2

Manta tararing pan Deo ngan ilua panua toa ngada ne

1 Be danga kapei tau nakeo
pago ngan aea kadonga, eine
bedane: Manta panua tirar-
ing ta tibetabeta Deo ngan
luanga panua toa ngada ne
ga tiposa kemi ga ila pan
somisomi.

Manta panua tiraring ta tibetabeta Deo ngan luanga panua toa ngada ne.

2 Manta tibeta ei ngan lu-
anga gid mamaron kapeipei
ngan tibur ga tibur ga gid
madidnga ngan tuanga ga
tuanga. Toa bedaoa ta loloda
itarui ga leda madonga
kemi, ta tarangrang ngan
tanasi kadonga toa ngada ne
mambe Deo ikim ga talolon
ngan ei.
3 Deo toa ibada gita mulian
itin igelgel ngan raring aea
kadonga toa bedaoa, ta eine
kemi ngan imata.
4 Deo ikim ibada mulian
panua toa ngada ne ta
irangrang ngan tiuatai kemi
ngan ele posanga tautaunga.
5 Ngansa Deo kelede mon
imamado. Deo eta pade mao.
Be eaba kelede iman bebeda
ta imadid rabu ngan Deo ga
gita eababa, eine Iesus Kris-
tus
6 *toa ilongean ei mulian
ga imate ngan patutuinga
panua toa ngada ne ad gigi
kapei Deo imatai. Ngan ado

* **1:20:** 1Ko 5.5, 2Ti 4.14-15 * **2:6:** Ro 3.29-30, Gal 1.4

toa Deo isio, ipasolan Inat
ele kadonga toa ne ga iuot
masaeai, ta ngan edap toa ne
taoatai mambe ei ikim ibada
mulian gid panua.
7 *Be naposa tautaunga.
Napakaka mao. Ngan ipu
toaine Deo isula gau ga
naman ele eaba ato aea
ga eaba paoatainga aea
ngan paolanga ele posanga
tautaunga, ta irangrang ngan
gid alu padengada lolod
matua ngan ei.
8 Tota ngan tibur isaoa
gimi aluplup ngan, oangga
gid arangaranga tisoa baged
ga tiraring, gau nakim led
kadonga itutui mambe Deo
ikim. Irangrang ngan lolod
bake mao ga aoad isokangai
mao be tikado led raring.

Kadonga kemi iman gid taine ad sogonga

9 *Lalaede toa bedaoa,
nakim gid taine tidol
pononga ga sogonga itutui
Deo imatai. Manta matad
inasi led danga sisid aea
dolnga ta irobi tinid kemi. Be
irangrang ngan tipilai launid
mao, ga tilasu sogonga ngan
nagemgem gol ga gagalid aea
sogonga padengada mao, ga
gid danga sisid toa aea olnga
kapei oa mao pade.
10 *Be taine sai ikeo ga
inasi Deo ele kimnga ga isoa
ieda, manta ikado kadonga
kemikemi ta iman aea so-
gonga tautaunga.
11 Gid taine manta
tibadakusu ga tilongolongo
Deo ele posanga ta tibada
oatainga. Toa bedaoa ta
tilolon ngan rourounga togid
iaoa kelede ton Kristus.
12 *Be gau nalongean taine
eta ga imugamuga ngan
gid arangaranga mao ga
ipananale gid mao pade. Be
manta mumun ga timamado.
13 *Ngansa Deo ikado
Adam ga iuot mugaeai, ga
kus ta ikado Eva ga iuot.
14 *Be Adam ilongo
posanga pakakanga ton
Satan mao. Taine ilongo
posanga pakakanga ta iuot
taine kadonga sat aea.
15 Ngan ipu toaine, gid
taine tinaman ieieinga kapei
ngan poponga gergeu. Be
oangga lolod matua ngan
Iesus somisomi, ga tipa-
solan mambe Deo ele ul
ienono ngan gid, ga tikim
panua padengada, ga tinasi
oatainga kemikemi, tota Deo
ga ibada gid mulian ngan led
poponga.*

3

Panua timariala ngan Deo ele panua, manta tinasi kadonga kemikemi

1 *Posanga ga oaine tau-
taunga. Oangga sai ikim
ibada naurata ngan imariala

* **2:7:** PA 9.15, Gal 2.7-8, 2Ti 1.11 * **2:9:** 1Pe 3.3-5 * **2:10:** 1Ti 5.10 * **2:12:** 1Ko 14.34 * **2:13:** OM 2.7,21-22, 1Ko 11.8-9 * **2:14:** 2Ko 11.3 * **2:15:** Imata mambe Paulus iposa ngan Deo ele edap ngan badanga gita mulian, eine ngan Iesus aea poponga. Tota kadonga kulupu toa Deo ipanas Eva ngan mugaeai, eine iman Iesus ele edap ngan inam pagita mambe eababa. * **3:1:** PA 20.28

ngan Deo ele panua, eine
ikim naurata kemi ede.
2 *Tota eaba imariala ngan
Deo ele panua, manta ele
kadonga itutui tau, ta iran-
grang ngan eaba eta iselele
ei mao. Irangrang ngan iuai
kiai mao. Ei manta ipakala ei
mulian ngan kadonga sasat
ga inasi oatainga kemikemi,
ta irangrang ngan panua
tilolon ngan ei. Be manta
imariala kemi ngan aea
kaluae, ga iuot eaba kemi
paoatainga aea pade.
3 Irangrang ngan iman
eaba ununnga aea mao, ga
ikakado paraunga mao, be
manta ilolo marum ngan gid
panua. Irangrang ngan iaoa
kaukau mao, ga ikim tau pat
mao.
4 Ei manta imugamuga
kemi ngan iadaoa ga ele
gergeu, ta tilongolongo ilinge
ga tilolon ngan ei.
5 Ngansa oangga sai
irangrang ngan imugamuga
kemi ngan iadaoa ga ele
gergeu mao, ei ga imariala
ngan gid iaoa kelede ton
Kristus madongan?
6 Irangrang ngan ipul ei
ga ilolo matua ngan Iesus
toa pataútene mao, be ei
manta ilolo matua mole
tede, ga kus ta adol ei ngan
kadonga naurata. Ngan kado
ta iparim ngan ei mulian, ta
Deo ipanas ei lalaede mambe
ipanas eaba paeamao toa
Satan.
7 *Be manta iualu kemi
rabu ngan gid panua toa
lolod matua ngan Iesus
maitne. Ngan kado ta iualu
kemi mao, ta tiposa paeamao
ngan ei, ta itap ngan eaba
paeamao ele nasulung.

*Deo ele panua naurata
ad manta tinasi kadonga
kemikemi*

8 Be Deo ele panua naurata
ad, gid manta tinasi kadonga
tutui, lalaede mambe gid
panua timariala ngan Deo
ele panua, ta irangrang ngan
panua tilolon ngan gid. Be
irangrang ngan maed rua
mao, ga tilasu ununnga mao,
ga tikado aleburo ngan pat
aea badanga mao pade.
9 Manta tiuatai kemi
mambe lolod kelede toman
ngan Deo, be lolod matua
ngan posanga tautaunga toa
Deo ipasolan pagita.
10 Be eao manta toba gid
ngan led naurata bua. Ta
oangga gera led idil eta paea-
mao mao, tota dol gid ga
timan panua naurata ad.
11 *Be gid taine pade
manta tinasi kadonga tu-
tui, ta panua tilolon ngan
gid. Irangrang ngan tikado
posanga papaeamao ngan
panua padengada mao. Be
tipakala gid mulian ngan
kadonga sasat. Be ngan led
naurata toa ngada oa, manta
matad tutui.
12 Be gid panua naurata
ad toa oa, irangrang ngan
tiuai kiai mao, be timuga-
muga kemi ngan adadaoad
ga led gergeu.
13 Ta oangga tikado kemi
led naurata, eine ga tibada

* **3:2:** Tt 1.6-9 * **3:7:** 2Ko 8.21 * **3:11:** Tt 2.3

edaeda kemi. Be Deo ga ipa-
matua gid ta lolod matua tau
ngan Iesus Kristus.

Posanga mumulnga toa Deo ipaola ga inam pagita, eine danga kapei tau

14 Gau naeadi mambe teta
pade gau ga nalat pago. Be
naoangga kemi ngan nabode
renrennga oaine ga ila pago
bua.
15 Ta oangga naot pago
manmanae mao, eao ga gera
posanga toaine ta oatai kemi
ngan saoa kadonga gid iaoa
kelede ton Kristus manta
tinasnasi. Gita iaoa kelede
ton Kristus, gita panua ton
Deo toa imamado somisomi.
Be iaoa kelede ton Kristus
eine mambe kadanga matua
ibisi posanga tautaunga ton
Deo.
16 *Posanga mumulnga toa
Deo ipaola ga inam pagita
ngan nasinga gid kadonga
toa ei ikim, eine danga kapei
tau. Ta gita toa ngada ne
loloda matua ngan ga taposa
ngan ga bedane:

Ei iuot eababa tautaunga.
Itautau Tutui ipasolan gita
mambe ele idil eta
paeamao mao.
Gid anggelo tigera ei.
Ele panua tipaola ele ato
ga ila ngan alu busa
tanoeai.
Gid panua tanoeai lolod
matua ngan ei.
Deo isoa ei ta idae ga ila
idudunga ngan ele
taranga kapei.

4

Posanga pakakanga togid panua aleburo ad

1 Be Itautau Tutui iposa
masaeai ngan gid ado toa
ilalala ga inam, ngan panua
edengada ga titnan led
kadonga lolo matua aea ta
tinasi gid iriau papaeamao
ga antu led paoatainga
pakakanga.
2 Paoatainga toa bedane
iuotot ngan gid panua
aleburo ad. Gid tiuangga
tipasolan gid mambe panua
kemikemi, be mao, tipakaka.
Tipul murid ngan Itautau
Tutui somisomi tau, ta
irangrang ngan tinaman ele
patutuinga lolodeai pade
mao.
3 *Gid tipaidi gid panua
ngan oaioainga ga tikeo ga
gid panua manta tiplese
annga edengada. Be gita
panua toa loloda matua
ngan Deo, taoatai posanga
tautaunga mambe ei ikado
gita ngan taoaioai ga ikado
annga imata ede ga ede ngan
taeanean, ta taposa kemi pan
ngan gid danga toa ne.
4 Ngansa danga toa ngada
ne Deo ikado eine kemi.
Leda ipu ngan plesenga
danga eta mao. Gita tabada
ta taposa kemi pan,
5 ngansa Deo ele posanga
toman ngan leda raring
ikado ga iuot danga tutui Deo
imatai.

Timoti manta iuot eaba kemi naurata aea ton Iesus

* **3:16:** Mk 16.19, Ins 1.14, Kol 1.23

* **4:3:** OM 9.3, Ro 14.6, 1Ko 10.30-31

6 Oangga eao palongo
oaeoaeda ngan gid posanga
toa ne, eao ga ot eaba kemi
naurata aea ton Iesus Kris-
tus, ta somisomi eao ga bada
pamatuanga ngan posanga
tautaunga toa lolom matua
ngan ga ngan paoatainga
kemikemi toa eao nasnasi.
7 *Be irangrang ngan eao
longo gid ninipunga sapaean
tanoeai aea mao, be manta
pamatua go mulian ngan
kadonga lalaede mambe Deo
ikim.
8 Ngansa tinida aea pa-
matuanga eine kemi tede,
be loloda aea pamatuanga
ngan kadonga Deo ikim, eine
ga ilua gita kapei tau ngan
leda madonga tanoeai ga
buburiai pade.

9 Posanga ga oaine tau-
taunga tau, ta panua toa
ngada ne tirangrang ngan
lolod matua ngan.

10 *Deo toa imamado
somisomi ne irangrang ngan
ibada mulian panua toa
ngada ne, be gita panua toa
loloda matua, ei ga ibada gita
mulian tautaunga. Ngansa
taoatai kemi mambe ei ga
ilua gita toa bedaoa, ta
tinida igelgel ngan sanganga
ei. Tota somisomi urada
pakpakia ngan kadonga ele
naurata.

11 Manta posa matua ga pa-
paoatai gid panua ngan gid
posanga toa ne.

12 *Irangrang ngan eao
longean eaba eta imata
ibiu go mambe kakau
pau sapaean mao. Be
manta pasolan lem kadonga
kemikemi ta tigera ga tinas-
nasi ga bedane: lem posanga
kemikemi, ga lem lalalanga
tutui, ga lem kadonga
kimnga aea, ga lolom matua
ngan Deo, ga lolom aea muk
eta Deo imatai mao.
13 Be oangga nala pago
manmanae mao, manta
oatoato Deo ele laulau ga
ila pagid ipom somisomi, ta
paola ga paoatai ele posanga
pagid pade.

14 *Matam nanan pa-
matuanga toa Deo ibada
pago ngan ado toaiua gid
madidnga ngan iaoa kelede
ton Kristus tidol baged ga
idae ngan eao ga tibada
Deo iaoa ngan go pade.
Deo ele pamatuanga toa ne,
eine mambe ele tenainga ila
pago. Irangrang ngan eao
tnan tenainga toa ne ga idio
sapaean mao.

15 Toa somisomi ne manta
marum ngan lem naurata
toa ne ga longean go tau-
taunga ngan aea kadonga.
Toa bedaoa ta panua toa
ngada na ga tigera lem nau-
rata iuot kemi ga ilalala ga
idae.
16 Matam inasi kemi lem
lalalanga ga lem paoatainga.
Kaput ngan mao, ngansa
oangga kado kemi lem
naurata toa bedaoa, Deo ga
ibada go mulian toman ngan
gid panua tilongolongo lem
posanga.

5

Timoti manta igera gid

* **4:7:** 1Ti 1.4 * **4:10:** 1Ti 2.3-4 * **4:12:** Tt 2.15 * **4:14:** 2Ti 1.6

panua mambe iaoa kelede ei ton

1 Irangrang ngan eao daba
eaba kapei eta mao. Be pata-
tui ei ngan posanga meles,
mambe eao posa pan tamam.
Lem posanga pagid kakau
iririau ga oaioainga papau
manta iuot lalaede mambe
eao kado pagid am kapeipei
ga am kakakau.

2 Be lem posanga pagid
taine kapeipei manta iuot
lalaede mambe eao kado
pagid tnatnam. Be lem
posanga pagid taine blalala
ga taine oaioainga papau,
manta iuot lalaede mambe
eao kado pagid liulium, be
nasi kadonga itutui tau Deo
imatai.

Manta talua gid asapsape

3 Be gid asapsape tau-
taunga toa ad luanga eta
mao, manta lolon ngan gid.

4 Be oangga asape eta ele
gergeu ga itubtub timamado,
gid manta tibada oatainga
kemi ngan nasinga Deo ele
posanga bua ta tilualua ei.
Ngan kadonga toa bedaoa,
tikoli mulian tnad ga tamad
ga tibud led lualuanga mu-
gaeai aea, ngansa kadonga
toa bedane ikado ga Deo itin
igelgel.

5 Be oangga asape eta ima-
mado ei kekelen ga aea lu-
anga eta mao, ei asape tau-
taunga ede. Ei ilolo iminmin
ngan Deo ele luanga ta irar-
ing bong ga ado somisomi ga
iansaban ei.

6 Be oangga inasi kim-
nga papaeamao tanoeai aea,
ngan Deo imata, ei mambe
taine ede imate.

7 Palongo gid iaoa kelede
ton Kristus ngan renrennga
toaine ngan luanga gid asap-
sape. Ngan kado ta eaba eta
iselele gid.

8 Be oangga sai ilualua iso-
bosobo ga gid iaoa kelede ei
ton mao, ei ipasolan mambe
ei itnan ele kadonga lolo
matua aea na. Ta ngan
Deo imata, ele kadonga sat
iasal kadonga togid panua
toa tipul lolod maitne.

9 Be gid asapsape toa eao
gera mambe kemi ngan
tibada luanga inam pagid
iaoa kelede ton Kristus, bode
edad ga idae ngan laulau.
Be oangga ad rai gadio
ngan sangalima sangaul ede,
irangrang ngan eao bode
edad ga idae ngan laulau toa
oa mao. Be manta matad
tutui ngan adadaoad toa
timate oa.

10 Be manta oalud kemi
ngan gid kadonga kemikemi
ga bedane: matad ikikisi
kemi led gergeu ga tidae
kapeipei, ga timariala kemi
ngan ad kaluae, ga tikado
naurata paeaeanga mambe
sigiringa Deo ele panua
tututui aed,* ga luanga tal
mon panua ad kadonga
kulupulupu, ga somisomi
tikado kadonga kemikemi
imata ede ga ede.

11 Be gid asapsape toa
tinid gargar maitne, bode

* **5:10:** Ngan gid panua mugaeai ad, oangga eaba eta inam pagid, eine ga tisigiri iae ngan pasolannga kadonga kemi pan.

edad ngan laulau toa na
mao. Ngansa oangga kimnga
tanoeai aea idada gid ga
matad sapian Kristus, tota
tikim oainga pade.
12 Ngan kadonga toa
bedaoa, Deo ga ipanas gid,
ngansa mugaeai tikado
posanga tautaunga imatai,
ngan gid ga tiuai pade
mao, be tinasi led posanga
tautaunga toa oa mao.
13 *Be kadonga ede pade
tikakado eine ga bedane:
Timalai alele be tila ngan
luma ga luma. Be tikado be-
daoa kekelen mao, gid tikim
tau ngan longonga posanga
salsal togid panua paden-
gada ga tipatoi gid sapaean
ga tidudunga ngan panua
padengada led posanga. Be
tikakado posanga itutui mao.
14 *Tota naoangga kemi
ngan gid asapsape toa tinid
gargar maitne, manta tiuai
pade, ga tipopo gergeu, ga
timariala ngan led luma lolo.
Toa bedaoa ta tipakala ada
isat ngan selelenga gita.
15 Tautaunga, edengada
ngan gid titnan edap kemi
ga tinasi Satan na.
16 Oangga taine sai ilolo
matua ngan Iesus be isobo
eta iman asape, manta ilua
ei. Ngan kado ta ipaieiei gid
iaoa kelede ton Kristus ngan
luanga ei. Toa bedaoa ta
gid asapsape padengada toa
ad luanga eta mao, eine iaoa
kelede ton Kristus tirangrang
ngan tilua gid.

Manta takado kemi ngan gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus

17 Be gid madidnga ngan
iaoa kelede ton Kristus,
oangga timugamuga kemi
ngan Deo ele naurata, manta
talua gid ngan kadonga rua:
Talolon ngan gid ga taol gid
pade. Be luanga toa ne, kapei
ga ila pagid madidnga toa
tipaola ga tipapaoatai ngan
Deo ele posanga.
18 *Ngansa Deo ele laulau
ikeo ga bedane, “Oangga bul-
makao ikakado lem naurata,
irangrang ngan eao pakala
iaoa ngan eaneannga mao.”
Be Deo ele posanga ede pade
ikeo ga bedane, “Gid panua
naurata ad manta tibada ad
ololnga.”
19 *Be irangrang ngan eao
longo eaba kelede ele se-
lelenga ngan madidnga eta
ngan iaoa kelede ton Kristus
mao. Be oangga panua rua
mao tol tiselele, ta eao longo
ga matam inasi.
20 *Oangga sai ngan iaoa
kelede ton Kristus ikakado
kadonga sat, manta daba
ei panua busa matadeai,
ta gid panua padengada
ga timataud ngan nasinga
kadonga toa bedaoa.

Timoti irangrang ngan inasi kadonga bagbage kelede mao

21 Ngan Deo imata ga Iesus
Kristus imata ga gid anggelo
toa Deo isio gid oa matad,
naposa matua pago bedane:

* **5:13:** 2Te 3.11 * **5:14:** 1Ko 7.9 * **5:18:** Lo 25.4, Mt 10.10, Lu 10.7, 1Ko 9.9
* **5:19:** 2Ko 13.1 * **5:20:** Ep 5.11

Nasi tutui gid renrennga toa
ne, be irangrang ngan eao
nasi kadonga bagbage kelede
ngan eaba eta mao.
22 Irangrang ngan eao
dol bagem manmanae
ga idae ngan eaba eta
ngan pamatuanga ei mao.
Irangrang ngan eao sokon
panua padengada ngan led
kadonga sasat mao pade.
Matam inasi kemi lem
kadonga, ngan kado ta lolom
aea muk.
23 Un eau kekelen padam,
be un oain kauteta ta ilua
mogalim, ngansa eao dibal
somisomi tau.
24 Panua edengada led
kadonga sasat iuot masaeai.
Timadid ngan posanga
maitne, be eao ga oatai ngan
led kadonga sat. Be kadonga
sat togid panua padengada
ienono mumulnga, ta muriai
ga iuot masaeai.
25 Toa bedaoa pade ngan
kadonga kemikemi. Panua
edengada led kadonga
kemikemi iuot masaeai, ga
panua toa ngada ne tiuatai
ngan. Be oangga kadonga
kemikemi edengada ienono
mumulnga, irangrang ngan
idio bedaoa mole mao.
Muriai panua ga tiuatai
ngan.

6

Gid paeaeanga sapaean manta tikado naurata kemi

1 *Gid panua toa lolod
matua ngan Iesus be timan
paeaeanga sapaean ton eaba
ede pade, gid manta tilolon
kemi ngan ad maron, ngan
kado ta panua tiselele Deo
ieda ga leda paoatainga.
2 *Be oangga ad maron
toa oa ilolo matua ngan
Iesus, irangrang ngan tigera
mambe ei iaoa kelede ton
Kristus, ta matad ibiu ei ngan
ipu toaine mao. Be gid manta
timarum tau ngan kadonga
ele naurata ga iuot kemi.
Ngansa eaba toa tikakado
ele naurata oa, ei ilolo matua
ngan Iesus ga tikim ei pade.
Ta eine tutui ngan tilualua
ei. Timoti, eao manta posa
matua ga paoatai gid iaoa
kelede ton Kristus ngan gid
posanga toa ne.

Tagabit kemi ngan paoatainga pakakanga ga pat aea kimnga

3 *Oangga sai ipananale
ngan posanga pakakanga,
be ilolo kelede ngan ada
Maron Iesus Kristus ele
posanga tautaunga mao, ga
ilongolongo paoatainga ngan
nasinga Deo ele kimnga mao
pade,
4 eaba toa oa iparim
sapaean ngan ei mulian. Ei
iuatai ngan danga eta mao.
Be ikim tau aoa kaukau ngan
posanga sapaean idil imata
ede ga ede. Ele kimnga
paeamao toa ne ipapot gid
kadonga sasat ga bedane:
mata eanean, ga ariapolpol,
ga dabanga sasat, ga galnga
panua padengada ngan
posanga sapaean,
5 *ga ikado gid panua toa
lolod aea muk ga tikuk lolod

* **6:1:** Ep 6.5 * **6:2:** Plm 16 * **6:3:** Gal 1.6-9 * **6:5:** 2Ti 3.8, 4.4, Tt 1.14

pol ngan gid mulian. Gid panua toa oa tirangrang ngan tibada oatainga ngan posanga tautaunga mao. Gid tiuangga nasinga Deo ele kimnga eine edap ngan badanga pat.

6 *Be oangga tanasi Deo ele kimnga ga loloda kemi ngan saoa danga ibada pagita, eine tagera leda madonga iuot kemi tau.

7 *Ngansa ngan ado toaiua tnatnada tipopo gita, eine takisi danga eta ngan bageda mao. Ga oangga tamate, irangrang ngan tabada danga eta ga ila mao pade.

8 Be oangga ada annga ga pononga ienono, eina ga tinida igelgel.

9 Be gid panua toa tikim tau ngan badanga pat, eine kadonga sasat idada gid ta titap ga tisulug mambe gaea itap ngan nasulung. Lolod ikim tau ngan kadonga mangamanga ta tipapaeabu ngan gid mulian, ta titap ngan kadonga kulupulupu ga tiduaea.

10 *Ngansa pat aea kimnga eine ipu ngan kadonga sasat imata ede ga ede. Panua edengada tikim tau pat, ta titnan led kadonga lolo matua aea ta tibuobuo alele, be tigal nanan gid mulian ngan kadonga kulupulupu imata ede ga ede.

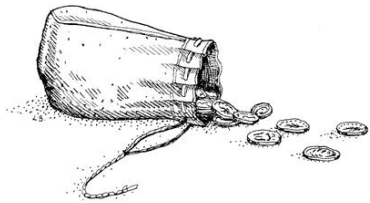

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Pat aea kimnga eine ipu ngan kadonga sasat imata ede ga ede.

Eao uram pakpakia ngan salisalinga ta bada madonga kemi

11 *Be eao Deo ele eaba, eao la aluai ngan gid kadonga papaeamao toa ne. Be manta uram ngan nasinga kadonga tutui, ga kadonga mambe Deo ikim, ga lolom matua ngan Deo, ga kadonga kimnga aea, ga madidnga matua ngan kadonga kulupulupu, ga kadonga lolo marum aea.

12 *Leda kadonga lolo matua aea eine mambe salisalinga. Eao manta uram pakpakia ngan salisalinga toa ne. Kisi matua madonga kemi somisomi aea. Be ngan ado toaiua eao paola eao mulian panua busa matadeai ta keo ga lolom matua ngan Iesus, eao pasolan mambe Deo ibaba go tautaunga ngan badanga madonga kemi toa ne.

13 *Matam nanan Deo toa ikado danga toa ngada ne ga matad bibita, ga Iesus Kristus toa ipaola posanga tautaunga ngan ei mulian pan Pontius Pailat imatai. Ngan

* **6:6:** Plp 4.11-12, 1Ti 4.8, Ibr 13.5 * **6:7:** Jop 1.21 * **6:10:** Ep 5.5 * **6:11:** 2Ti 2.22 * **6:12:** 1Ko 9.25-26, 2Ti 4.7 * **6:13:** Ins 18.36-37

gisirua matad naposa matua
pago bedane:
14 Nasi tutui renrennga
toaine. Toa bedaoa ta lem
idil eta paeamao mao, ga
eaba eta irangrang ngan
iselele go mao pade. Nasi
tutui toa bedaoa ga ila
irangrang ngan ada Maron
Iesus Kristus ele namanga.
15 *Ele namanga toa oa ga
iuot ngan ado toa Deo isio.
Danga toa ngada ne ienono
Deo kekelen ibageai ga tasoa
ieda somisomi. Ei Maron
ngan gid maron toa ngada ne
ga ei kapei ngan kapeipei toa
ngada ne.
16 Ei kekelen irangrang
ngan imate mao, be ima-
mado ngan taranga kapei toa
eaba eta irangrang ngan ila
boloma ngan mao. Mugaeai
ga inama ga labone pade,
eaba eta irangrang ngan
igera ei mao. Gid panua
ga tilolon ngan ei ga tikeo
ga ei Deo matua soke tau
somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga.

Gid panua led danga sisid busa manta tiadi Deo ga tilualua panua padengada

17 *Posa matua pagid
panua toa led danga sisid
busa ngan tano toa ne, ngan
gid tirangrang ngan tiparim
ngan gid mulian mao ga tiadi
led pat ga danga sisid mao.
Ngansa danga sisid tano aea
ga imotmot. Be gid manta
tiadi Deo toa ikakado ele
mamaron ga inam pagita
somisomi ngan kadonga
tinida igelgel.
18 Led kadonga kemikemi
ngan luanga panua paden-
gada manta iuot busa
mambe led danga sisid.
Irangrang ngan titolatola
ngan kadonga mamaron
mao.
19 *Ngan kadonga toa
bedaoa, eine mambe tikado
luma matua ga tigorgor led
danga sisid busa buburiai.
Tikado bedaoa ta tikisi
matua madonga kemi tau-
taunga.

Timoti manta imariala ngan ele naurata

20 O Timoti, manta mariala
kemi ngan naurata toa Deo
iadi go ngan aea kadonga.
Pul murim ngan posanga
sapaean alele toa inasi Deo
ele kimnga mao, ga la aluai
ngan gid panua toa tikeo
ga led oatainga kapei be
tipakaka. Led paoatainga
iparau toman ngan Deo ele
posanga tautaunga.
21 *Panua edengada tinasi
paoatainga toa bedaoa ta tis-
usu ga titnan led kadonga
lolo matua aea.
Kemi ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea idio
pagimi.

* **6:15:** PM 17.14 * **6:17:** Lu 12.20-21 * **6:19:** Mt 6.20 * **6:21:** 1Ti 1.6, 2Ti 2.18

Paulus ele laulau parua aea ila pan Timoti

1 Gau Paulus, eaba ato aea
ton Iesus Kristus. Ngan
Deo ele kimnga, idol gau
ngan kadonga naurata toa
ne. Naurata toa ne eine ngan
palongonga gid panua ngan
ele posanga tautaunga ngan
badanga madonga kemi ga
ila pan eaba sai toa ilup
toman ngan Iesus Kristus.
2 *Timoti, nabode laulau
toa ne ga ila pago. Gau
nakim go tau mambe leg
gergeu tautaunga.
Kemi ngan Deo Tamada
ga Iesus Kristus ada Maron,
gisirua led kadonga lolo
marum aea, ga lolo isat aea,
ga lolo tarui aea idio pago.

Paulus iposa kemi pan Deo ga ipamatua Timoti ilolo

3 *Naposa kemi ga ila pan
Deo. Lologeai nanaman
mambe lolog kelede toman
ngan ei, ta nakado ele
naurata lalaede mambe
tibutibug tikakado mugaeai.
Be ngan leg raring somisomi
bong ga ado, matag nanan
eao ta naposa kemi bedaoa
ga ila pan.
4 Matag nanan matam sul
ta naoangga nagera go pade.
Toa bedaoa ta tinig igelgel.
5 *Matag nanan mambe
lem kadonga lolo matua
aea eine tautaunga. Lolom
matua lalaede mambe tibum
taine Lois ga tnam Iunis
lolod matua ngan ei mu-
gaeai. Naoatai kemi mambe
lolom matua toa bedaoa,
6 *ta ngan ipu toaine
naoangga napapei matam
ngan Deo ele pamatuanga
toa ibada pago mugaeai
mambe tenainga. Eao manta
longean pamatuanga toa
ne ga idae kapei lolomeai,
mambe eaba itama dinga
ga irarabal kapei. Eao bada
pamatuanga toa ne ngan ado
toaiua nadol bageg ga idae
ngan go.
7 *Ngansa Itautau Tutui
toa Deo ibada pagita ne,
eine mataudnga aea mao,
be ikado ga urada kapei,
ga takim panua paden-
gada, ga tanasnasi oatainga
kemikemi.
8 Tota irangrang ngan
maeamaea go ngan paolanga
ada Maron ele posanga mao.
Gau naman ele eaba, be
ngan ipu toaine tidol gau
ngan luma panasnga aea. Be
irangrang ngan maeamaea
go ngan idil toaine mao pade.
Be eao manta bada Deo ele
pamatuanga ta madid matua
toman ngan gau ngan ada
kadonga kulupulupu toa
tababada ngan paolanga ele
ato kemi.
9 *Deo ibada gita mulian
ta ibaba gita ngan pasolan-
nga mambe ele ul ienono
ngan gita. Ei ikado toa be-
dane ngan kolinga gita leda
kadonga eta mao. Be mu-

* **1:2:** PA 16.1, 1Ti 1.2 * **1:3:** PA 23.1 * **1:5:** PA 16.1 * **1:6:** 1Ti 4.14 * **1:7:** Ro 8.15 * **1:9:** Ep 2.8-9, Tt 3.5

gaeai tau ikado danga eta ga
iuot maitne, be inasi ele kim-
nga mulian ga ele kadonga
lolo marum aea ta ibaba gita.
Ele kadonga lolo marum aea
toa ne inam pagita ngan leda
lupnga toman ngan Iesus
Kristus.
10 *Be labone Deo ele
kadonga lolo marum aea toa
ne iuot masaeai ngan Iesus
Kristus ele namanga. Ei eaba
toa ibada gita mulian. Ei
ipakala matenga iura ga kus,
ta ngan ele ato kemi, ikado
ga madonga kemi somisomi
aea iuot masaeai.
11 *Ei idol gau ga naot ele
eaba ato aea ngan paolanga
ele ato kemi ta napapaoatai
gid panua ngan.
12 Be ngan ipu toaine, gid
danga kulupulupu iuotot
ngan gau. Be maeamaea gau
ngan mao, ngansa naoatai
kemi ngan eaba toa lolog
matua ngan ei. Ta naoatai
mambe ei iura kapei ta
irangrang ngan imariala
ngan naurata toa idol ga
idae bagegeai ne. Ei ga
ikakado toa bedane ga ila
irangrang ngan Iesus Kristus
ele namanga.
13 Gid posanga kemikemi
eao longo pagau, manta
matam nanan, ta kado
posanga lalaede ngan lem
paoatainga. Kado posanga
toa oa toman ngan lem
kadonga lolo matua aea ga
kadonga kimnga aea toa iuot
ngan lem lupnga toman ngan
Iesus Kristus.
14 *Naurata kemi toa Deo
idol ga idae bagemeai, eao
manta mariala kemi ngan.
Itautau Tutui toa imamado
lolodai, eine ga ilua go ngan
kadonga toa ne.
15 Eao oatai, panua toa
ngada ne ngan tibur kapei
Esia titnan gau ga kus. Be
Pigelus ga Ermogenes, gid
pade titnan gau.
16 Gau nararing ga ila pan
Maron ngan ilolo isat ngan
Onesiporus asingada ele
luma lolo, ngansa ei ikado
kemi gau lolog somisomi. Be
maeamaea ei ngan tidol gau
ngan luma panasnga aea ne
mao.
17 Be ngan ado toaiua
inama Rom, ei imarum tau
ngan ilonga gau ga irangrang
ngan iuot ngan gau.
18 Nararing ga ila pan
Maron, ngan ilolo isat ngan
ei ngan ado kapei toa
ipamadid gid panua ngan
posanga. Be eao oatai kemi
ngan ele luanga busa toa
ikado mugaeai ngan tuanga
Epesus pade.

2

Timoti manta imadid matua mambe eaba paraunga aea

1 Tota leg gergeu, somisomi
eao manta longean Iesus
Kristus ele kadonga lolo
marum aea ipamatua go.
2 Be saoa posanga eao
longo napaola pagid panua
busa matadeai, eao manta
dol ga idae pagid panua
bagedeai toa matad tutui
ngan Deo. Be gid manta lolod

* **1:10:** Ibr 2.14 * **1:11:** 1Ti 2.7 * **1:14:** 1Ti 6.20

iuatai kemi ngan paoatainga
panua padengada.
3 *Eao manta ot eaba kemi
paraunga aea ton Iesus Kris-
tus, ta bada ieieinga toman
ngan gai.
4 Eao oatai, oangga eaba
ikado naurata paraunga aea,
ei irangrang ngan ikado
naurata padengada alele
mao. Be ei ikado naurata
paraunga aea kekelen,
ngansa iuangga ikado ta aea
madidnga itin igelgel.
5 *Eine lalaede pade
ngan gid panua salisalinga
ad. Oangga eaba imuga
ngan salisalinga, be inasi
apu salisalinga aea mao,
eine irangrang ngan ibada
lasunga mao.
6 *Be oangga dadanga
itama ikado naurata kapei
ngan dadanga, ei kekelen ga
imuga ngan badanga annga
imatua dadangai.
7 Matam nanan kemi leg
posanga, ngansa Maron ga
ibada oatainga kemi pago
ngan danga toa ngada ne ipu.
8 *Matam nanan Iesus
Kristus. Ei iuot ngan iaoa
kelede pan Devit, be idae
mulian ngan ele matenga,
lalaede mambe ato kemi toa
napapaola ne ikeo ngan.
9 *Ngan ipu toaine, panua
tikado kadonga kulupulupu
imata ede ga ede ngan gau,
ta tipakala gau mambe eaba
paeamao. Be irangrang ngan
tipakala Deo ele posanga
mao.
10 Tota namadid matua
ngan bisinga kadonga
kulupulupu toa ngada ne,
ngansa naoangga nalua gid
panua toa Deo isio gid. Gau
nakim Deo ibada mulian
gid pade ta tibada madonga
kemi ngan led lupnga toman
ngan Iesus Kristus ta timado
ngan ele taranga kapei
somisomi.
11 *Posanga ga oaine tau-
taunga:

Oangga tamate toman ngan
ei,
eine ga tamado kemi
toman ngan ei.
12 *Oangga tamadid
matua ngan kadonga
kulupulupu,
eine ga taot mamaron
kapeipei toman ngan
ei.
Oangga tapul murida ngan
ei,
eine ga ipul imur ngan
gita.
13 *Be oangga matada tu-
tui ngan leda posanga
mao,
ei somisomi ga imata tu-
tui ngan ele posanga,
ngansa irangrang ngan
imae rua ngan ele
posanga mao.

*Timoti manta iura pak-
pakia ga iuot eaba naurata
aea kemi ton Deo*

14 *Eao manta papei panua
matad ngan gid posanga
toa ne. Ngan Deo imata,
manta pabib led ta irangrang

* **2:3:** 2Ti 1.8 * **2:5:** 2Ti 4.8 * **2:6:** 1Ko 9.7 * **2:8:** Ro 1.3, 1Ko 15.4 * **2:9:** Ep 3.1,13, Plp 1.12-14 * **2:11:** 2Ko 4.11 * **2:12:** Mt 10.33 * **2:13:** Ro 3.3-4, Tt 1.2 * **2:14:** 1Ti 6.4, Tt 3.9

ngan aoad kaukau ngan gid
posanga sapaean alele mao.
Posanga sapaean toa bedaoa
irangrang ngan ilua gid mao,
be sapadua tilongolongo
posanga toa oa, eine ga
ipaeabu ngan led madonga.

15 *Eao manta uram
pakpakia ngan pasolannga
eao mulian pan Deo mambe
eaba kemi naurata aea. Toa
bedaoa ta lem ipu eta ngan
maeamaea go mao, ngansa
eao paola tutui Deo ele
posanga tautaunga.

16 *Be manta la aluai ngan
posanga sapaean alele toa
inasi Deo ele kimnga mao,
ngansa posanga toa bedaoa
ga idada gid panua ta tipul
murid ngan Deo, ta led
kadonga papaeamao ilalala
ga idae kapei.

17 *Led paoatainga ga
iuasasa mambe eaba aea
nasimou irorokul ga ila
kapei. Panua rua ngan gid
eine Imeneus ga Piletus.

18 Gid tibuobuo ga titnan
posanga tautaunga ton
Deo, ta tikeo ga panua
matemate tidae mulian ngan
led matenga ga kus. Ngan
posanga toa bedaoa tipaeabu
ngan panua edengada lolod,
ta lolod matua ngan Iesus
pade mao.

19 *Be iaoa kelede ton
Kristus eine mambe kadanga
matua toa Deo ipagun,
be gadae ngan kadanga
toa oa Deo ibode posanga
bedane, “Maron iuatai ngan
panua sapadua ei ton,” ga
“Oangga sai ikeo ga inasi
Maron, manta ila aluai ngan
kadonga sat.”

20 Ngan luma kapei ede,
gid danga sisid eaneannga
aea imata ede ga ede ienono.
Be danga sisid toa oa, tikado
ngan gol ga silva kekelen
mao, be tikado ngan abei ga
tano pade. Edengada iman
naurata kemikemi aea, be
padengada iuot mambe ulo
pesa.

Danga sisid edengada iman naurata kemikemi aea, be padengada iuot mambe ulo pesa.

21 Tota oangga sai ipul ei
ngan kadonga sat ta ilolo aea
muk eta Deo imatai mao,
ei ga iuot mambe danga
kemi ede toa Deo idol ele
ul ngan ta ikakado naurata
kemi ngan. Eaba toa oa
imata ila pan aea Maron
somisomi ngan saoa naurata
iuangga ibada pan.

22 *Be la aluai ngan kim-
nga papaeamao toa iuotot
ngan gid kakau iririau.
Manta marum ngan nasinga
gid kadonga ga bedane:
kadonga tutui, ga kadonga
lolo matua aea, ga kadonga
kimnga aea, ga kadonga lolo
tarui aea rabu ngan panua
padengada. Nasi kadonga

* **2:15:** 1Ti 4.6 * **2:16:** 1Ti 4.7 * **2:17:** 1Ti 1.20 * **2:19:** Nam 16.5, Ins 10.14, 1Ko 8.3 * **2:22:** 1Ti 6.11

kemikemi toa oa toman ngan
gid panua toa tiraring ga ila
pan Deo be lolod aea muk eta
imatai mao.
23 *Be irangrang ngan
eao longolongo gid posanga
buobuonga ga mangamanga
mao, ngansa eao oatai,
posanga toa bedaoa ipapot
aoa kaukau.
24 Be oangga sai ikakado
Maron ele naurata, iran-
grang ngan iaoa parau mao.
Be manta ilolo kemi ngan
panua padengada, ga iuot
eaba kemi paoatainga aea,
be ilolo bake manmanae
mao.
25 Oangga panua tiririak
ngan ele posanga, manta
ilolo marum ga ipananale
gid kemi. Toa bedaoa ta
irangrang ngan Deo ilongean
gid ta tipul lolod ga tibada
oatainga ngan posanga tau-
taunga.
26 Ngansa eaba paeamao
iul gid ngan ele puo ta ikado
ga tinasi ele kimnga. Be
oangga Maron ele eaba nau-
rata aea ipananale gid kemi
bedaoa, eine ga lolod iluai
mulian ta titnan eaba paea-
mao ele puo.

3

Boloma ngan ado muriai ga muriai tau kadonga papaeamao ga iuot

1 *Be eao manta oatai kemi
bedane: Boloma ngan ado
muriai ga muriai tau, eine
kadonga kulupulupu ga iuot.
2 Ngansa panua gau tikim
gid kekelegid. Ga tikim
tau pat. Ga tiparim ngan
gid mulian. Ga tisoa edad
mulian. Ga tipaeabu ngan
panua padengada edad. Ga
tilongolongo tnad ga tamad
linged mao. Be oangga
panua tikado kemi ngan gid,
eine tiposa kemi pagid mao.
Ga tilolon ngan Deo mao.
3 Ga tikim panua paden-
gada mao. Ga tinid ngan
patutuinga led aoa kaukau
mao. Be tidabadaba sat.
Be tipakala gid mulian ngan
kadonga sasat mao. Be tipa-
parau alele. Be saoa kadonga
eine kemi, irangrang ngan
tinid igelgel ngan mao.
4 Gid tidol oaeoaed ga tidae
pagid ad isat bagedeai. Ga
manmanae tau tila ngan
kadonga buobuonga. Ga
tiuangga gid kekelegid edad
kapeipei. Ga somisomi tikim
danga tanoeai aea ta tinid
igelgel ngan, be tikim Deo
mao.
5 *Matad mambe tinasnasi
Deo, be led kadonga ipasolan
mambe lolod matua ngan
Deo iura mao. Be eao la aluai
ngan gid panua toa bedaoa.
6 Ngansa gid panua toa be-
daoa tiparumrum gid taine
buobuonga ad ta tidudunga
led lumaeai ta tikado ga
tinasi linged. Gid taine toa oa
tikado kadonga sat somisomi
tau ta tinaman tinid kulupu,
be kimnga papaeamao imata
ede ga ede idada gid tau.
7 Gid taine toa oa lolod
ikim tau ngan longonga
paoatainga imata ede ga
ede, be tirangrang ngan

* **2:23:** 1Ti 4.7 * **3:1:** 1Ti 4.1 * **3:5:** Mt 7.15, 21, Tt 1.16

badanga oatainga ngan
posanga tautaunga mao.
8 *Gid arangaranga toa oa
tiparau ngan posanga tau-
taunga lalaede mambe Ianes
ga Iambres aoad parau pan
Moses mugaeai. Lolod aea
muk somisomi tau. Deo
imata inasi led kadonga lolo
matua aea ta iuatai mambe
lolod matua tautaunga ngan
ei mao.
9 Be led pakakanga iran-
grang ngan ienono mole
mao, ngansa led kadonga
buobuonga ga iuot masaeai
ngan panua busa matad,
lalaede mambe Ianes ga
Iambres led kadonga mu-
gaeai.

Timoti manta ikisi matua Deo ele posanga

10 Be eao matam inasi kemi
leg paoatainga, ga leg nau-
rata toa ngada ne ipu, ga leg
kadonga. Eao oatai mambe
lolog matua ngan Deo, ga
naririak manmanae mao,
ga nakim panua padengada,
ga namadid matua ngan ag
kadonga kulupulupu.
11 *Eao oatai ngan gid
danga papaeamao toa panua
tikado ngan gau, ga ag
ieieinga toa iuot ngan gau
ngan tuanga Antiok ga
Aikoniam ga Listra. Be
Maron ibada gau mulian
ngan danga toa ngada ne.
12 *Tautaunga, oangga
sapadua tikeo ga tilup toman
ngan Iesus Kristus ga tinasi
kadonga mambe Deo ikim,
eine panua ga tipaieiei gid.
13 Be kadonga togid panua
papaeamao ga panua ale-
buro ad ga ila paeamao
ga paeamao tau. Gid ga
tipakaka panua padengada,
be panua padengada ga
tipakaka gid pade.
14 Be eao manta kisi
matua posanga toa eao bada
oatainga ngan ga lolom
matua ngan, ngansa eao
oatai kemi ngan gai panua
toa apaoatai go ngan.
15 Ga pade, ngan eao
kakauede ga irangrang ngan
labone, eao oatai kemi
ngan Deo ele laulau tutui
aea posanga. Laulau toa
ne irangrang ngan ikado
ga lem oatainga kemikemi
ta lolom matua tau ngan
Iesus Kristus. Ta ngan lem
kadonga lolo matua aea toa
ne Deo ga ibada go mulian.
16 *Deo iaoa uru ipapot
posanga toa ngada ne ienono
ngan ele laulau, ta gid
posanga toa ne eine kemi
tau ngan paoatainga gid
panua, ga dabanga gid
panua toa tikado paeamao,
ga patutuinga gid panua toa
tibuobuo, ga pananalenga
panua ngan kadonga tutui.
17 Toa bedaoa ta Deo ele
panua tinanale kemi ga led
oatainga imata karanga. Ta
matad idae somisomi ngan
kadonga naurata kemikemi
imata ede ga ede.

4

Timoti manta imadid matua ngan paolanga Deo ele

* **3:8:** IM 7.11 * **3:11:** PA 13.14-52, 14.5,8-20 * **3:12:** Mt 16.24, Ins 15.20, PA 14.22 * **3:16:** Ro 15.4

posanga

1 Muriai, oangga Iesus
Kristus inama ta danga toa
ngada ne ienono ibageai, ei
ga ipamadid panua matad
bibita ga panua matemate
toa ngada ne ngan posanga.
Be ngan ei imata ga ngan Deo
imata pade, naposa matua
pago bedane:
2 Paola Deo ele posanga!
Eao manta lalo lem posanga
ga ienono motean lolomeai.
Ta oangga tinid igelgel ngan
aea longonga, mao tinid
ngan mao, eao ga paola
kemi ga ila pagid somisomi.
Patutui panua tibuobuo,
ga daba panua tikakado
kadonga sat, ga pamatua
panua lolod pade. Kado
lem paoatainga kemi, be
irangrang ngan lolom bake
pagid manmanae mao.
3 *Ngansa teta pade, panua
ga tinid ngan longonga
paoatainga tutui mao, be
gid ga tigor gid panua
busa paoatainga ad, ngansa
tangad ikim tau ngan lon-
gonga saoa posanga inasi led
kimnga papaeamao.
4 Gid ga tipaki tangad ngan
posanga tautaunga, be tilado
manmanae ngan longonga
gid ninipunga sapaean.
5 Be ngan danga toa ngada
ne, eao manta matam inasi
go mulian, ga bisi kadonga
kulupulupu, ga kado naurata
ngan paolanga ato kemi. Deo
ele naurata toa ienono bage-
meai na, eao manta kado ga
iuot kemi.

Paulus teta pade imate

6 *Naposa pago bedaoa
ngansa teta pade namate ga
singig itoki mambe tenainga
oain titok ga ila pan Deo.
Matag boloma ngan natnan
tano toa ne.
7 *Be gau naparau ala
ngan ato kemi ton Iesus,
ga naeasal salisalinga toa
ne, be gau nakikisi posanga
tautaunga ga lolog matua
ngan ga irangrang ngan
labone.
8 *Tota labone ga ila, la-
sunga salisalinga aea isanga
gau buburiai. Lasunga toa
ne ipu ga bedane: Maron
ikeo ga gau eaba tutui.
Ei eaba kemi patutuinga
posanga aea, ta ei ga ilasu
gau ngan ado toaiua ipama-
did gid panua ngan posanga.
Be ei ga ilasu gau kekelegau
mao, ei ga ilasu panua toa
ngada ne lolod ikim tau ngan
geranga ei.

*Timoti manta ila man-
manae pan Paulus*

9 Eao manta toba namanga
manmanae pagau.
10 *Ngansa Demas ikim tau
danga sisid tanoeai aea, ta
itnan gau ga ila ngan tuanga
Tesalonika. Be Kresens ila
ngan tibur kapei Galesia. Be
Taitus ila ngan tibur kapei
Dalmesia.
11 Lukas kekelen idio
toman ngan gau. Manta
bada Markus ta gimirua
anama, ngansa ei ilualua gau
ngan leg naurata.

* **4:3:** 1Ti 4.1 * **4:6:** Plp 2.17 * **4:7:** 1Ti 6.12 * **4:8:** 1Ko 9.24-25 * **4:10:** PA 15.37-39, 2Ko 8.23, Kol 4.14

12 Tikikus, nasula ei ga ila
ngan tuanga Epesus na.
13 *Be oangga eao nama,
bada pononga mamarae toa
natnan ga idio pan Karpus
ngan tuanga Troas. Ga pade,
bada gid laulau ga inam. Be
danga kapei tau nakim, eine
gid laulau toa tikado ngan
sipsip itin kukul.

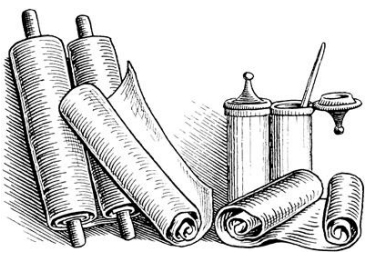

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Laulau toman ngan danga bodenga aea

14 *Aleksanda, eaba toa
ikakado danga sisid ngan
bras, ikado kadonga pa-
paeamao busa ngan gau.
Maron ga ipanas ei ngan ele
kadonga.
15 Eao pade gabit kemi
ngan ei, ngansa ei iaoa parau
matua ngan leda posanga.
16 Be ngan ado toaiua tipa-
madid gau ngan posanga toa
matamata aea oa, eaba eta
ilua gau ngan posanga mao,
be gid kus ga titnan gau. Be
nararing ga ila pan Maron
ngan ei imata nanan led idil
paeamao toa ne mao.
17 Be ei imadid saligeai ta
ipamatua gau. Toa bedaoa
ta napaola ele ato kemi toa
dodol oa ga ila pagid alu
busa ta tilongo. Gid panua
tiuangga tirau gau ga na-
mate, be Maron ibada gau
mulian pan laion iaoai.*
18 Be Maron ga ibada gau
mulian ngan kadonga pa-
paeamao toa ngada ne ta
idol gau ga namado kemi
ibageai ngan ele tuanga kemi
buburiai. Manta tasoa ieda
somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga.
19 *Bada leg ado kemi ga ila
pan Prisila ga Akuila ga gid
iaoa kelede ton Onesiporus.
20 *Erastus idio ngan
tuanga Korin. Be Tropimus
aea dibala, ta natnan ei ga
idio ngan tuanga Miletus.
21 Eao manta toba ngan
namanga manmanae, ngan
kado ta aoara lolo ipakala go.
Iubulus ga Pudens ga Linus
ga Klodia ga oaeoaeda toa
ngada ne led ado kemi ila
pago.
22 Kemi ngan Maron idio
toman ngan go. Ele kadonga
lolo marum aea idio pagimi.

* **4:13:** PA 20.6 * **4:14:** Ais 59.18, Ro 2.6 * **4:17:** Paulus iposa ngan laion tautaunga mao, be itado oanenga itna ngan Maron ibada ei mulian pan madidnga kapei Rom aea ibageai. * **4:19:** PA 18.2, 2Ti 1.16-17 * **4:20:** PA 19.22, 20.4, Ro 16.23

Paulus ele laulau ila pan Taitus

1 Gau Paulus, paeaeanga
ton Deo ga eaba ato aea ton
Iesus Kristus. Ei isula gau
ngan luanga gid panua toa
isio gid ga timan ei ele ta
lolod matua ngan ei. Ga
pade, isula gau ngan lu-
anga gid ta tiuatai kemi ngan
posanga tautaunga ga tinasi
gid kadonga toa Deo ikim.
2 *Mugaeai tau Deo ikado
danga eta ga iuot maitne,
be ikado posanga tautaunga
ngan badanga madonga
kemi somisomi aea pagita.
Be ei eaba pakakanga aea
mao. Ei inasi lalaede mambe
iposa tautaunga ngan. Ta
gau nalua gid panua toa
isio gid oa ta tiuatai kemi
ngan ele posanga toa ne ta
tisangasanga.
3 Be tutui ngan ado toa ei
isio oa, ei ikado ele posanga
ga iuot masaeai. Posanga toa
ne iuot masaeai ngan ele ato
kemi toa iadi gau ngan aea
paolanga. Deo ei eaba toa
ibada gita mulian. Ei irenren
pagau ta nabada naurata toa
ne.
4 *Taitus, nabode laulau
toa ne ga ila pago. Eao
mambe leg gergeu tau-
taunga, ngansa gitarua
loloda matua ngan Deo toa
kelede ne.
Kemi ngan Deo Tamada ga
Iesus Kristus toa ibada gita
mulian, gisirua led kadonga
lolo marum aea ga lolo tarui
aea idio pago.

Taitus ele naurata ngan sionga gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus

5 Gau natnan go ga dio
ngan inu Krit ngansa nakim
eao patutui saoa danga
itutui maitne ga eao sio gid
madidnga ngan iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga
ga tuanga, lalaede mambe
nakeo pago ngan.
6 *Gid madidnga toa ne,
manta led idil eta paeamao
mao, ga tiuai kiai mao. Led
gergeu manta lolod matua
ngan Iesus pade be iran-
grang ngan tinasi kadonga
mangamanga mao ga tangad
balbal mao pade.
7 Be gid panua timariala
ngan iaoa kelede ton Kristus,
gid tikikisi Deo ele naurata.
Tota irangrang ngan led idil
eta paeamao mao, ga tiparim
ngan gid mulian mao, ga
lolod bake manmanae mao,
ga tilasu ununnga eau matua
mao, ga tiparau alele mao, ga
irangrang ngan tikim tau pat
aea badanga mao pade.
8 Gid manta timariala kemi
ngan ad kaluae, ga tikim
tau kadonga kemikemi, ga
matad inasi led kadonga toa
ngada oa, ga tinasi kadonga
tutui, be lolod aea danga eta
mao. Manta tipakala gid mu-
lian ngan kadonga papaea-
mao.

---

* **1:2:** Kol 1.27 * **1:4:** Ro 1.7, 2Ko 8.23, Gal 2.3 * **1:6:** 1Ti 3.2-7, 2Ti 2.24-26

9 Gid manta tikisi matua
posanga tutui toa tibada
paoatainga ngan. Toa
bedaoa ta gid ga tirangrang
ngan tipamatua panua
lolod ngan paoatainga tutui.
Be oangga sapadua tiposa
paeamao ngan paoatainga
toa oa, gid madidnga ga
tirangrang ngan tipatutui gid
kemi.

Ngan inu Krit, panua busa tikado paoatainga pakakanga

10 *Nakeo bedane ngansa
panua busa ngan iaoa kelede
ton Kristus ngan inu Krit
tilongolongo gid madidnga
led posanga mao. Gid
tikakado posanga sapaean
ta tipakaka panua busa. Be
busa ngan gid tiparpar ngan
panua toa ngada ne manta
tibada palunga.

11 *Gid panua toa ne
tipapaoatai gid ipom ngan
nasinga gid kadonga toa
kemi ngan gita tanasnasi
mao. Tikado bedane ngan
pakakanga gid panua ta
tidada led pat sapaean.
Eao manta pakoko gid ga
mumun, ngansa tipabuobuo
gid iaoa kelede ngan luma
busa, ta led kadonga lolo
matua aea itap.

12 Be mugaeai tau gid Krit
led eaba oatainga aea ede
ikeo ngan gid ga bedane,
"Gid panua Krit ad somi-
somi tipakaka. Gid tinasi
kadonga papaeamao mambe
masilau saksak tikakado.
Led eaneannga sat, be tinid
imamalai alele."

13 *Ele posanga toa ne tau-
taunga. Tota somisomi eao
manta kado posanga matua
ngan patutuinga gid ta iran-
grang ngan lolod matua kemi
ngan Deo.

14 *Toa bedaoa ta
irangrang ngan tilongo
ninipunga panggerenga aea
togid Iuda mao. Be gid apu
sapaean togid panua toa
tipul murid ngan posanga
tautaunga, eine irangrang
ngan tilongo mao pade.

15 Be oangga sapadua lolod
aea muk eta Deo imatai
mao, eine tigera mambe
danga toa ngada ne eine
kemi Deo imatai. Be oangga
sapadua tinasi kadonga ngan
lolod aea muk Deo imatai,
ga lolod matua tautaunga
ngan ei mao, eine tigera
mambe danga eta kemi ngan
matad mao. Led oatainga
ila paeamao, ta lolodeai
tirangrang ngan tinaman
saoa danga paeamao mao, ga
saoa danga kemi mao pade.

16 *Ngan aoad tikeo ga
tiuatai ngan Deo, be led
kadonga ipasolan mambe
tautaunga tipul murid ngan
ei. Led kadonga paeamao ga
paeamao tau. Tilongolongo
Deo ilinge mao ta tirangrang
ngan tikado kadonga eta
kemi mao ga mao tau.

2

Gid kapeipei manta tinasi

* **1:10:** 1Ti 4.7 * **1:11:** 2Ti 3.5-6, 1Pe 5.2 * **1:13:** 2Ti 4.2 * **1:14:** 1Ti 4.7
* **1:16:** 1Io 1.6, 2.4

kadonga mambe Deo ikim

1 Be eao manta papaola
posanga ila pagid panua
ngan posanga isaoa inasi
paoatainga tutui.
2 Paoatai gid kapeipei ta
tipakala gid mulian ngan un-
unnga sat ga kadonga pa-
paeamao padengada. Manta
tinasi edap tutui ga oatainga
kemikemi, ta irangrang ngan
gid panua tilolon ngan gid.
Ga pade, manta tiuot kemi
ngan kadonga ga gid ne:
led kadonga lolo matua aea,
ga led kadonga kimnga aea,
ga led kadonga ngan ma-
didnga matua ngan kadonga
kulupulupu.
3 *Lalaede toa bedaoa,
eao manta keo pagid taine
kapeipei ta tinasi edap
tutui mambe Deo ikim.
Be irangrang ngan tikado
posanga papaeamao ngan
panua padengada mao, ga
tilongean eau matua ipa-
mangamanga laborad mao
pade. Manta tipapaoatai
panua padengada ngan
kadonga kemikemi.
4 Toa bedaoa ta tipananale
gid taine toa tinid gargar
ngan kimnga adadaoad ga
led gergeu.
5 *Ta tilua gid taine toa oa
ta tinasi oatainga kemikemi
ta lolod aea muk eta mao. Ga
pade, kemi ngan tipananale
gid ngan kadonga naurata
kemi ngan luanga led
luma lolo, ga lolod marum
ngan panua padengada, ga
timamado kemi adadaoad
bagedeai. Toa bedaoa ta
irangrang ngan eaba eta
iposa paeamao ngan Deo ele
posanga mao.

Gid arangaranga tinid gargar, Taitus manta ipasolan gid ngan edap kemikemi

6 Lalaede toa bedaoa, posa
matua pagid arangaranga
toa tinid gargar, ngan
gid manta tinasi oatainga
kemikemi.
7 *Ngan lem kadonga toa
ngada ne, eao pasolan gid
ngan edap kemikemi gid
manta tinasnasi. Ngan
lem paoatainga, eao manta
pasolan mambe lolom aea
muk eta mao, ta eao kakado
posanga kemi ta irangrang
ngan gid panua tilolon ngan
go.
8 *Ta eao kado posanga tu-
tui mon ta irangrang ngan
eaba eta iselele mao. Toa
bedaoa ta oangga ada isat ti-
longo, eine ga maeamaea gid
ta tiposa mao, ngansa tigera
edap eta ngan selelenga gita
mao.

Gid paeaeanga sapaean manta tilongo kemi ad maron linged

9 *Be gid paeaeanga
sapaean, eao manta paoatai
gid ta timamado gadio ngan
ad maron somisomi. Manta
tikado saoa kadonga ikado
ga ad maron tinid igelgel, be
irangrang ngan tipersak ga
ila pagid mao.
10 Irangrang ngan tilublub
ad maron led danga sisid

* **2:3:** 1Ti 3.11 * **2:5:** Ep 5.22 * **2:7:** 1Ti 4.12 * **2:8:** 1Pe 2.15 * **2:9:** 1Ti 6.1

mao. Be somisomi manta
tipasolan mambe matad
tutui ngan led naurata aea
kadonga. Toa bedaoa ta
oangga ad maron tilongo
paoatainga ngan Deo toa
ibada gita mulian, eine ga
tigera paoatainga toa ne
mambe danga kemi tau.

Gita tanasnasi kadonga Deo ikim ta tasangasanga Kristus ele namanga

11 Eao manta paoatai gid
panua toa bedaoa, ngansa
Deo ipasolan ele kadonga
lolo marum aea ga iuot
masaeai pagid panua toa
ngada ne ta ikado edap ngan
badanga gid mulian.
12 *Deo ele kadonga lolo
marum aea toa ne ipaoatai
gita ngan pulnga murida
ngan gid kadonga sasat ga
kimnga papaeamao tanoeai
aea. Tautaunga, labone
tamamado rabu ngan gid
panua tanoeai ad, be Deo
ele kadonga lolo marum aea
ipaoatai gita ngan nasinga
oatainga kemikemi ga gid
kadonga tututui toa Deo
ikim.
13 Takakado bedane be
tasangasanga ada Deo Iesus
Kristus ele otnga masaeai. Ei
Deo toa ieda kapei ga ibada
gita mulian. Oangga iluai
mulian ga inam, ei ga inam
toman ngan iura kapei ga ele
taranga. Gita taoatai kemi
bedane ta tinida igelgel ga
tasangasanga ei.
14 *Ei ilongean ei mulian
ga imate ngan luanga gita
ngansa iuangga ipola gita ta
tatnan kadonga papaeamao
imata ede ga ede. Ei iuangga
isamum leda kadonga
sasat, ta taot ele panua
tautaunga be tamamarum
ngan kadonga kemikemi.
15 *Somisomi eao manta
paola gid posanga toa ne
be pamatua panua lolod ga
patutui gid. Kado toa bedane
be matam nanan mambe eao
madidnga ede ta naurata toa
ne ienono bagemeai. Iran-
grang ngan eao longean eaba
eta ga imata ibiu go mao.

3

Manta tanasi kadonga kemikemi

1 *Papei panua matad ta
timamado gadio ngan gid
mamaron kapeipei ga gid
madidnga ta tilongolongo
linged. Somisomi manta
timarum ngan kadonga
kemikemi imata ede ga ede.
2 Irangrang ngan tiposa
paeamao ngan eaba eta mao,
ga aoad kaukau mao pade.
Be manta lolod marum ngan
panua toa ngada ne ga tisoa
edad mulian mao.
3 *Ngansa mugaeai ngan
loloda matua ngan Iesus,
gita pade tamangamanga ta
talongolongo gid madidnga
linged mao. Danga busa
ipabuobuo gita ta taman
paeaeanga sapaean ngan
gid kadonga papaeamao ga

* **2:12:** 1Io 2.16 * **2:14:** IM 19.5, Lo 7.6, Ese 37.23, Gal 1.4, 1Pe 2.9 * **2:15:** 1Ti 4.12 * **3:1:** Ro 13.1-7, 1Pe 2.13-14 * **3:3:** 1Ko 6.9-11, Ep 2.1-2, 5.8

kimnga tinida aea imata
ede ga ede. Ngan ado
toaiua, loloda paeamao ngan
oaeoaeda padengada. Panua
padengada timan ada isat, ga
gita pade taman gid ad isat.
4 Be Deo ei eaba toa ibada
gita mulian. Ei ikim gita
kapei tau ga ilolo marum
ngan gita. Ta ngan ado
toaiua ele kadonga toa ne
iuot masaeai,
5 *ei ibada gita mu-
lian. Imata inasi gita leda
kadonga tutui ta ikado
bedane mao, be ngan ei ele
kadonga lolo isat aea ibada
gita mulian. Ei ipaliliu gita
ta taot pau tekteknga, ga
Itautau Tutui ikado ga taot
Deo ele gergeu tautaunga, ta
leda madonga iuot pau.
6 *Iesus Kristus ei eaba toa
ibada gita mulian. Ngan ei
ele naurata, Deo itok Itautau
Tutui ga idae ngan gita kapei
tau.
7 Deo ikado bedane ngansa
iuangga gita tabada danga
kemikemi toa ngada ne
iposa tautaunga pagita ngan.
Ta taoatai mambe gita ga
tamado kemi toman ngan ei
somisomi ga ilalala ga ila.
Tota labone tinida igelgel
ga tasangasanga madonga
toa ne. Kadonga toa ngada
ne iuot ngansa ngan ele
kadonga lolo marum aea,
Deo ikado ga taot tutui
imatai.
8 Gid posanga toa ne
tautaunga, ta irangrang
ngan loloda matua ngan.
Gau nakim eao posa matua
ngan gid posanga toa ne, ta
irangrang ngan gid panua
toa lolod matua ngan Deo,
matad nanan ngan nasinga
gid kadonga kemikemi. Gid
kadonga toa ne kemikemi
tau ta irangrang ngan ilua
panua toa ngada ne.
9 *Be eao la aluai ngan
gid kadonga papaeamao
ga bedane: aoa kaukau
ngan gid posanga sapaean
alele, ga titnga sapaean ngan
tibutibuda, ga aoa parau
ngan gid apu imata ede ga
ede. Eao la aluai ngan gid
kadonga toa bedaoa ngansa
eine irangrang ngan ilua gita
mao ga mao tau.
10 *Be eaba sai ipogapoga
gid panua lolod, eao pabib
ele pakelede mao parua. Be
oangga ilongo mao, eao tnan
ei paipaia.
11 Eao oatai, eaba toa
bedane ilolo ibuda ta ikado
kadonga sasat somisomi.
Ngan ele kadonga toa
bedane, ei isio ele edap
motean toa muriai ga ibada
panasnga ngan.

Taitus manta ila igera Paulus

12 *Oangga nasula Artemas
mao Tikikus, ta eta ngan
gisirua ila iuot pago, eao
manta nam manmanae pa-
gau ngan tuanga Nikopolis,
ngansa narau posanga ngan
madonga toa eoa ga iran-
grang ngan aoara lolo kus.

* **3:5:** 2Ti 1.9, Ibr 10.22 * **3:6:** PA 2.17-18 * **3:9:** 2Ti 2.14,16 * **3:10:** Mt 18.15-17 * **3:12:** Ep 6.21-22, Kol 4.7-8 * **3:13:** PA 18.24, 1Ko 3.5-6

13 *Eao manta mariala
kemi ngan Senas toa eaba
apu aea ga Apolos pade.
Manta lua gisirua ngan led
lalalanga ta irangrang ngan
led danga sisid toa ngada oa
imata karanga.
14 *Gita leda panua manta
tinanale ngan nasinga
kadonga kemikemi ta
tilualua sapadua toa led
danga sisid imata karanga
mao. Toa bedaoa ta tima-
mado sapaean mao, be
led kadonga aea annga
kemikemi iuotot.
15 Gid panua toa gaingada
amamado, led ado kemi ila
pago. Be bada lemai ado
kemi ga ila pagid panua toa
lolod matua ngan Deo ga
tikimkim gai pade.
Kemi ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea idio
pagimi toa ngada na.

* **3:14:** Ep 4.28

Paulus ele laulau ila pan Pilemon

1 Gau Paulus, nakakado
Iesus Kristus ele naurata, be
ngan ipu toaine tidol gau
ngan luma panasnga aea.
Gairua oaeda Timoti abode
laulau toa ne ga ila pago Pile-
mon. Gitaingada takakado
naurata kelede, ga gairua
akim go tau.
2 *Be gai abode laulau toa
ne pade ga ila pan oaeda
taine toa Apia ga pan Arki-
pus toa imadid matua ngan
Deo ele naurata toman ngan
gai mambe eaba paraunga
aea. Be abode pade ga ila
pagid iaoa kelede ton Kristus
toa tiluplup lem lumaeai.
3 Kemi ngan Deo Tamada
ga Iesus Kristus ada Maron,
gisirua led kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea
idio pagimi.

Paulus ikado posanga kemi ngan Pilemon ele kadonga

4 Somisomi matag nanan
eao ngan leg raring ta naposa
kemi pan ag Deo,
5 ngansa gau nalongolongo
ngan eao lolom matua ngan
Maron Iesus, ga eao kim ei ga
Deo ele panua tututui.
6 Eao lolom matua ngan
Iesus, ta ngan kadonga toa
ne, eao lolom kelede toman
ngan ele panua padengada.
Ta gau nararing ngan
kadonga lolo kelede aea
toa ne ilua go ta irangrang
ngan eao oatai ngan danga
kemikemi toa ngada ne gita
tabada ngan leda lupnga
toman ngan Kristus.
7 *Tautaunga oaeg, naposa
kemi bedaoa pan Deo ngansa
eao kim tau ele panua tutu-
tui, be ngan lem kadonga toa
bedaoa, eao pamatua lolod.
Be kadonga toa na ikado ga
tinig igelgel kapei ga lolog
kemi ngan eao.

Paulus ibeta Pilemon ngan ilolo marum ngan Onesimus

8 Tautaunga, gau narangrang
ngan nakado posanga matua
pago ngan Kristus ieda ngan
saoa danga eao manta kado,
9 be nakado toa bedaoa
mao. Ngansa kadonga kim-
nga aea ienono rabu ngan
gitarua, tota nakado posanga
meles pago. Gau Paulus, gau
eaba kapei na, be patautene
tidol gau ngan luma panas-
nga aea ngansa nakado Iesus
Kristus ele naurata.
10 *Be gau nabeta eao
ngan lolom marum ngan leg
eaba Onesimus*. Ngansa ei
inam ikia gau ngan luma
panasnga aea, ta nalua ei ga
ilolo matua ngan Iesus. Be

* **1:2:** Kol 4.17 * **1:7:** 2Ko 7.4 * **1:10:** 1Ko 4.15, Kol 4.9 * **1:10:** Imata mambe mugaeai Onesimus iman Pilemon ele paeaeanga sapaean. Be muriai Onesimus iaoa ngan Pilemon. Ngan ado toaiua, oangga paeaeanga sapaean iaoa ngan aea maron, ga kus ta tiluku ei, aea maron irangrang ngan ipanas ei paeamao ga ipamate ei. Tota Paulus ibeta Pilemon ngan ilolo marum ngan Onesimus.

ngan kadonga toaine, ei iuot
mambe gau leg gergeu.
11 Mugaeai ikado naurata
kemi pago mao,† be labone
ei irangrang ngan ikado nau-
rata kemi ngan luanga gi-
tarua.
12 Gau nasula ei ga iluai
mulian pago, be lolog ila pan
kapei tau.

Paulus ilua Onesimus ta ilolo matua ngan Iesus. Ga kus ta isula ei ga iluai mulian pan aea maron Pilemon.

13 Gau naoangga napaidi
ei ga idio pagau ta ibada
eao mulim ngan luanga gau,
ngansa gau namamado ngan
luma panasnga aea ngan
paolanga ato kemi ton Iesus
Kristus.
14 Be napaidi ei mao,
ngansa oangga eao longo
mao, tinig ngan nakado
danga eta mao. Toa bedaoa
ta saoa kadonga kemi eao
kado, eine eao nasi lolom ta
kado, be nasusuran go ngan
mao.
15 Onesimus iaoa ngan go
be idio mole tau mao. Be
imata mambe kadonga toa
ne inasi Deo ele kimnga.
Ngansa labone eao ga bada ei
ga iluai mulian, ta ei ga idio
pago somisomi ga ilalala ga
ila.
16 *Labone ei mambe lem
paeaeanga kekelen mao,
be gimirua aot iaoa kelede
tautaunga ton Kristus. Tau-
taunga, gau lolog ila pan, be
eao lolom ga ila pan kapei ga
kapei tau. Ngansa ei eao lem
eaba naurata aea, ga pade,
gimirua iaoa kelede ngan
lemi lupnga toman ngan
Maron.
17 Tota oangga eao gera gau
mambe gitarua leda naurata
kelede, manta bada ei ga
iluai mulian ngan kadonga
lalaede mambe eao bada
gau.
18 Be oangga ele idil eta
paeamao pago, mao oangga
aea gigi etangada pago,
goibe, dol ga idae ngan gau
edag.
19 Gau Paulus, ngan bageg
nabode posanga ga oaine:
Gau ga nakoli ga ila pago.
Be oangga nakim, gau
narangrang ngan naposa
ngan am gigi kapei toa pagau
ne, eine ngan nalua go ta
lolom matua ngan Iesus,
be gau ga naposa ngan idil
toaine mao.
20 Oaeg, longo. Ngan
Maron ieda, gau nakim eao
kado kadonga kemi toa ne
ngan gau. Gitarua Kristus ele
panua, tota ngan kadonga
toa ne, nakim eao kado kemi
lolog.
21 Gau naoatai mambe eao
ga nasi leg posanga, ta na-
bode laulau toa ne ga ila
pago. Be naeadi mambe

† **1:11:** Ngan posanga Grik, edaeda *Onesimus ipu bedane: Ikado naurata kemi.*
* **1:16:** 1Ti 6.2

lem kadonga toa ne ga iasal
saoa posanga nabode ngan
laulau.
22 *Be danga ede pade, gau
naeadi Deo ga ilongo lemi
raring, ta gau ga nanam pag-
imi. Tota nakim eao kemi
bobo eta lem lumaeai iman
leg enonga aea.

Paulus gisingada iuaeoae tikado led ado kemi ila pan Pilemon

23 *Epapras ele ado kemi
ila pago. Gairua amamado
ngan luma panasnga aea
ngan Iesus Kristus ele nau-
rata.
24 *Be oaeoaeg naurata ad
ga gid ne, Markus ga Aris-
tarkus ga Demas ga Lukas,
gid pade led ado kemi ila
pago.
25 Kemi ngan Maron Iesus
Kristus ele kadonga lolo
marum aea idio pagimi.

* **1:22:** Plp 1.25, 2.24 * **1:23:** Kol 1.7 * **1:24:** Kol 4.10-14

Laulau ila pagid Ibru

Deo Inat ikado posanga ga inam pagita

1 Mugaeai tau Deo iposa pagid tibutibuda ngan edap imata ede ga ede. Pabusa isula gid panua tibabada iaoa ta tila tiposaposa pagid.

2 *Be labone, boloma ngan ado muriai ga muriai tau, Deo ikado posanga ga inam pagita ngan Inat iaoa. Ngan Inat toa oa, ikado danga toa ngada ne ga iuot buburiai ga tanoeai. Be isio ei ngan badanga danga toa ngada ne ga iman ei ele.

3 *Deo Inat ipasolan Deo ele taranga, be itara kapei, ngansa tautaunga ei lalaede tau mambe Deo. Ele posanga iura kapei tau, ta ngan ele posanga toa ne ikikisi danga toa ngada ne ga ienono kemi. Ei ikado edap ngan samumnga panua toa ngada ne led kadonga sasat, ga kus ta idio imado ngan Deo Maron kapei tau ibage oatai toa buburiai oa.

Deo Inat iasal gid anggelo

4 *Be Deo Inat iasal tau gid anggelo, ngansa edaeda kapei toa ibada, eine iasal tau gid edad.

5 *Ngansa Deo ikado posanga ngan Inat ga bedane,

“Eao leg Gergeu.
Labone naot eao Tamam.”

Be ikeo ngan ei pade ga bedane,

“Gau ga naman Itama,
ta ei ga iman leg Gergeu.”

Be mugaeai ga inam, ei ikado posanga toa bedane ga ila pan anggelo eta na? Mao tau!

6 *Ga pade, ngan ado toaiua ibada Inat lautabe ga inam tanoeai, ikeo ngan ei ga bedane,

“Deo ele anggelo toa ngada ne manta tikor aed ngan ei ga tisoa ieda.”*

7 *Be ngan gid anggelo, ikado posanga ga bedane,

“Deo ele anggelo timan ele paeaeanga.
Ei irangrang ngan ikado gid ga tiuot mambe namule, mao dinga imaemae.”

8 *Be ngan Inat, Deo ikado posanga ga bedane,

“Deo, eao man Maron kapei ngan danga toa ngada ne, ta gid ga timamado

* **1:2:** Ins 1.3 * **1:3:** Ins 14.9, Kol 1.20, Ibr 8.1 * **1:4:** Plp 2.9 * **1:5:** Sng 2.7, 2Sml 7.14, 1Sto 17.13, PA 13.33 * **1:6:** Lo 32.43, Ro 8.29 * **1:6:** Posanga toa ne iuot ngan Lo 32.43 ngan posanga Grik. * **1:7:** Sng 104.4 * **1:8:** Sng 45.6-7

bagemeai somisomi ga
ilalala ga ila.
Eao nasi kadonga tu-
tui ta madid ga muga-
muga ngan panua toa
ngada ne.
9 Eao kim tau kadonga
tutui, be tinim ngan
kadonga papaeamao.
Tota am Deo itok bude
tingelgel aea ga idae
ngan eao.
Ngan kadonga toa ne,
ipasolan mambe eao
easal oaeoaem toa
ngada oa.”

10 *Be Deo ikeo pan Inat pade
bedane,

“Maron, mugaeai tau eao dol
tano toa ne ga ienono
matua,
be mariamba pade iuot
eao bagemeai.
11 Gid ga tiduaea, be eao
mamado somisomi ga
ilalala ga ila.
Gid ga timotmot mambe
nables.
12 Eao ga pol gid mambe eaba
ipol malo.
Eao ga pakoli gid mambe
eaba idol barikia pau.
Be eao somisomi mamado
toa bedana ga ilalala
ga ila.
Eao lem madonga iran-
grang ngan kus mao.”

13 *Mugaeai Deo iposa pan
Inat ga bedane,

“Eao dio mamado ngan
bageg oatai
ga irangrang ngan nadol
am miri itamatama ga
tidio aem ibuloloeai.”

Be mugaeai ga inam, Deo
ikado posanga toa bedane ga
ila pan anggelo eta na? Mao
tau!
14 *Tota gid anggelo timan
saoa aea? Gid timan Deo ele
paeaeanga toa tarangrang
ngan tagera gid mao, be
isula gid ga tila tikakado
naurata ngan luanga gita
panua toa Deo iuangga ibada
gita mulian.

2

Deo ele naurata ngan badanga gita mulian, irangrang ngan tapul murida ngan mao

1 Deo Inat ibada edaeda
kapei toa bedaoa, tota
posanga toa talongo ne,
manta takisi matua ga
tanasnasi. Ngan kado ta
matada tnan ta tala aluai
ngan Deo.
2 *Ngansa mugaeai Deo
isula gid anggelo ngan
badanga ele posanga ga
ila pagid tibutibuda. Ta
posanga toa oa iura kapei ga
ienono. Be eaba sai ipul imur
ngan posanga toa oa ta inasi
mao, eine ibada panasnga
tutui ngan ele kadonga sat.
3 *Be labone Deo ikado
edap ede ngan badanga
gita mulian. Ele naurata
ngan badanga gita mulian
eine danga kapei tau. Tota
oangga tapul murida ngan

* **1:10:** Sng 102.25-27 * **1:13:** Sng 110.1 * **1:14:** Sng 34.7, 91.11 * **2:2:** Gal 3.19 * **2:3:** Ibr 10.29, 12.25

edap toa ne, eine ga tasapir
ngan Deo ele panasnga
madongan? Mugaeai Maron
Iesus iaoa inasi pagita ngan
edap toa ne ngan badanga
gita mulian. Ga kus ta
gid panua toa tilongo ei,
tipamatua posanga toa ne ta
tikeo ga eine tautaunga.
4 *Be Deo pade ikado gid
uisinga iman kilala ngan pa-
matuanga posanga toa ne, ga
gid tenainga inam pan Itau-
tau Tutui. Inasi ele kimnga ta
ipota gid tenainga toa ne.

Iesus imugamuga ngan Deo ele naurata ngan badanga ele panua mulian

5 Manta tanasi kemi
posanga toa talongo ne,
ngansa bubur ga tano toa
takeo ga muriai iman Inat
ele, Deo idol ga idae gid
anggelo bagedeai mao.
6 *Be ngan tibur ede ngan
Deo ele laulau, eaba ede
ikado posanga ga ila pan Deo
ga bedane,

"Panamon! Eao matam
nanan tau gid eababa!
Gid mambe danga
sapaean, be eao mar-
iala ngan gid kemi
bedane ngan saoa?
7 Ngan ado imata pidaede,
eao dol gid ga tidio ga-
dio ngan gid anggelo.*
Be eao kado edad ga
iuot kapei ta soa gid
ga tidae mambe ma-
maron kapeipei.
8 Eao dol danga toa
ngada ne ga idae
bagedeai ta timuga-
muga ngan."

Be ngan Deo ele kadonga
ngan dolnga danga toa
ngada ne ga idae gid eababa
bagedeai, ei itnan danga eta
ga idio mao. Idol danga toa
ngada ne idae bagedeai. Be
labone tagera mambe danga
toa ngada ne idae bagedeai
mao.
9 *Be tagera Iesus. Ngan ado
imata pidaede, Deo idol ei ga
idio gadio ngan gid anggelo.
Be labone tagera ieda iuot
kapei, ga Deo isoa ei ga idae
mambe maron kapei, ngansa
ei ibada ieieinga ga imate.
Deo ilongean ei ga imate
ngansa ngan ele kadonga
lolo marum aea, Iesus ibada
panua toa ngada ne mulid ga
imate ngan luanga gid.

10 Deo iuangga ibada
mulian ele gergeu busa ta
timado kemi tau ngan ele
taranga. Be ei Deo toa ikado
danga toa ngada ne ga iuot,
ta danga toa ngada ne ienono
ngan kadonga ei ga itin
igelgel. Tota isula Iesus, eaba
toa imuga ngan ele naurata
ngan badanga gid mulian.
Deo ilongean ei ga ibada
ieieinga ga imate, ta ngan
edap toa ne, iuangga ikado
ga Iesus ele idil kemikemi
imata karanga. Deo ele
kadonga ngan Iesus ne itutui.

* **2:4:** Mk 16.20, 1Ko 12.4,11 * **2:6:** Sng 8.4-6 * **2:7:** Posanga Grik ngan idil toaine *Ngan ado imata pidaede, eao dol gid ga tidio gadio ngan gid anggelo, ipu ede pade eine Eao dol gid ga tidio gadio tede ngan gid anggelo.* * **2:9:** Plp 2.8-9

Tota Iesus irangrang tau
ngan badanga gid mulian.
11 *Ngansa gid panua toa
Deo ele ul ienono ngan gid ga
Iesus pade, eaba toa idol ele
ul ngan gid, tiuot iaoa kelede.
Ngan ipu toaine, Iesus itin
igelgel ngan oatonga gid aea
kakakau, be maeamaea ei
ngan gid mao.
12 *Ei ikeo ga bedane,

"Gau ga napakuru ngan eao
edam ga ila pagid ag
kakakau.
Rabu ngan rourounga
togid lem panua, gau
ga nakado baunga
ngan soanga edam."

13 *Ta ikeo pade ga bedane,

"Gau ga lolog matua ngan
Deo kekelen."

Ta ikeo pade bedane,

"Gau tota eko. Gau toman
ngan gid gergeu toa
Deo ibada pagau."

Iesus iuot eababa ta irangrang ngan luanga gita eababa

14 *Be gid gergeu toa
Iesus ikeokeo ngan, eine gid
eababa. Tota ei iuot eababa
lalaede mambe gid, ngansa
iuangga ei pade ga irangrang
ngan imate. Ta ngan edap
toa ne, ei iuangga ipaeabu
ngan Satan, eaba toa iura
kapei ngan pamatenga gid
eababa.
15 Gid panua timataud
ngan matenga. Ta ngan
led madonga tanoeai ga
irangrang ngan led matenga,
mataudnga toa ne iaud gid
ta timado kemi mao. Be
Iesus, ngan ele matenga,
iuangga ipola gid ta titnan
mataudnga toa oa.
16 Be tautaunga Iesus ikado
naurata toa ne ngan luanga
gid anggelo mao. Ei ikado
ngan luanga gid Abraam
itubtub.
17 Tota ngan edap toa
ngada ne, ei manta iuot
lalaede mambe gid iaoa
kelede ei ton. Toa bedaoa
ta ei ga irangrang ngan iuot
ad madidnga kapei tenainga
aea. Ei imata tutui ngan Deo
ele naurata tenainga aea toa
ne ga ilolo isat ngan gid. Toa
bedaoa ta irangrang ngan
ikado edap ngan led kadonga
sasat aea samumnga ta Deo
ilolo bake ngan gid pade
mao.
18 Gid tobanga iuotot ngan
ei ta ibada ieieinga kapei, be
ei imadid matua ngan. Tota
ei irangrang tau ngan luanga
sapadua toa tobanga iuotot
ngan gid.

3

Iesus ieda kapei iasal Moses

1 *Oaeoaeg, Deo toa ima-
mado buburiai ibaba gimi ta
alup toman ngan ei, ta ele
ul ienono ngan gimi. Be
matami nanan kemi Iesus.
Ei Deo ele eaba ato aea
ga madidnga kapei tenainga

* **2:11:** Mt 25.40 * **2:12:** Sng 22.22 * **2:13:** Ais 8.17,18 * **2:14:** 1Io 3.8, PM 12.10 * **3:1:** Nam 12.7, Ibr 4.14, 7.26

aea. Ei eaba toa loloda
matua ngan ei ga tapaola aea
posanga.
2 Ei imata tutui ngan
Deo toa ibada naurata pan,
lalaede mambe Moses imata
tutui ngan naurata toa Deo
ibada pan mugaeai. Moses
ikado naurata toa ne rabu
ngan Deo ele panua. Gid
tilup kelede ga tiuot mambe
Deo ele luma.
3 Be eaba sai toa ikado
luma, oangga ikado ga iuot
kemi, eine ga tisoa ieda ga
idae. Be ei ieda iasal edaeda
kapei toa idae ngan luma
isaoa ei ikado. Lalaede toa
bedaoa ngan Iesus, ei ieda
kapei tau ga iasal Moses.
4 Ngansa luma toa ngada
ne, aea panua tipagun. Be
Deo ipagun danga toa ngada
ne.
5 *Moses ei mambe
paeaeanga iboko ngan Deo
ele luma. Ei imata tutui ngan
ele naurata toa ne ta ikado
posanga ngan gid danga toa
muriai Deo ipaola ga iuot.
6 Be Kristus imata tutui
ngan Deo ele luma pade. Be
ei paeaeanga mao. Ei gergeu
ton Deo toa imugamuga
ngan ele luma. Ta oangga
gita tamataud mao, be takisi
matua leda kadonga lolo
matua aea toa somisomi
tapakuru ngan ga tasan-
gasanga, eine gita pade
taman Deo ele luma.

Eaba sai ilolo matua ngan Deo mao, irangrang ngan ila ngan ele tibur earainga aea mao

7 *Gita taman Deo ele
panua, tota manta talongo
posanga toa Itautau Tutui
ikeo pagita ngan ga bedane,

"Labone, oangga tangami
ibada ele posanga,
8 *irangrang ngan lolomi
itola ngan mao.
Tibutibumi tikado toa be-
daoa ngan ado toaiua
tipul murid ngan gau
ga tipamasmasi lolog
ngan tibur modamodanga.
9 Ngan rai sangaul pange,
tigera gid naurata
kapeipei nakakado,
be somisomi titobatoba
gau ngan edap imata
ede ga ede.
10 Tota lolog bake ngan
gid panua ngan ado
toaiua.
Ta nakeo ngan gid ga be-
dane, 'Somisomi lolod
ila aluai ngan gau.
Gid edap toa nasio ngan
tinasi, eine tinid ngan
mao.'
11 *Tota lolog bake ta nakado
posanga tautaunga
gadae ngan gid ga
bedane,
'Irangrang ngan tila
ngan leg tibur ear-
ainga aea mao ga mao
tau.' "

12 Oaeoaeg, manta matami
idae kemi. Ngan kado ta
eaba eta ngan gimi ilolo
ibuda ta ipul imur ngan Deo
toa imamado somisomi ne ga
ilolo matua ngan ei mao.

* **3:5:** Lo 18.15-19 * **3:7:** Sng 95.7-11 * **3:8:** IM 17.7, Nam 20.2-5 * **3:11:** Nam 14.21-23

13 Posanga idil ga oaine
“Labone” ikeo ngan taun
toaine Deo ele edap
madonga kemi aea maknga
ga ienono. Tota ngan taun
toaine, manta apamatua
lolomi pol ngan gimi ado ga
ado. Ngan kado ta kadonga
sat ipakaka eaba eta ngan
gimi, ta ilolo itola ngan Deo
ele posanga.
14 Ngan ado toaiua tapul
loloda ga ila pan Deo, eine
loloda matua kemi ngan ei.
Be manta loloda matua kemi
toa bedaoa ga ila irangrang
ngan leda madonga tanoeai
kus. Toa bedaoa ta gita
taman Kristus iuaeoae tau-
taunga.
15 *Be posanga toa pataut-
ene taposa ngan ikeo ga be-
dane,

“Labone, oangga tangami
ibada ele posanga,
irangrang ngan lolomi
itola ngan mao.
Tibutibumi tikado toa be-
daoa ngan ado toaiua
tipul murid ngan gau.”

16 *Be sapadua tangad
ibada Deo ele posanga ga
tipul murid ngan? Eine
tibutibuda toa Moses ibada
gid ta titnan Isip ga tila.
17 *Be Deo ilolo bake
ngan sapadua ga irangrang
ngan rai sangaul pange?
Eine ilolo bake ngan gid
panua toa tikado kadonga
sat ga patid ibuda ngan tibur
modamodanga.
18 Be Deo iposa ngan
sapadua ta ikeo ga tiran-
grang ngan tila ngan ele
tibur earainga aea mao?
Eine gid panua toa tipul
murid ngan ele posanga.
19 Tota taoatai, gid tiran-
grang ngan tila ngan ele
tibur earainga aea mao,
ngansa lolod matua ngan ei
mao.

4

Tibur earainga aea ienono maitne ngan Deo ele panua

1 Mugaeai Deo iposa tau-
taunga ngan badanga gita
ga tala ngan ele tibur ear-
ainga aea. Be posanga toa ne
ienono maitne. Tota manta
tamataud. Ngan kado ta
eaba eta ngan gimi isapir
ngan tibur toa oa ta ila ngan
mao.
2 Ngansa gita tabada ato
kemi lalaede mambe gid
pade, be posanga toa tilongo
oa ilua gid eta mao, ngansa
tilongo sapaean, be lolod
matua ngan mao.
3 *Be gita panua toa
loloda matua ngan ei, gita
tadudunga ngan tibur ear-
ainga aea toa oa. Be gid
panua toa lolod matua ngan
ei mao, gid tidudunga mao.
Eine lalaede mambe Deo
ikeo ngan ga bedane,

“Tota lolog bake ta nakado
posanga tautaunga
gadae ngan gid ga
bedane,

* **3:15:** Sng 95.7-8 * **3:16:** Nam 14.1-35 * **3:17:** 1Ko 10.10 * **4:3:** Sng 95.11, Ibr 3.11

‘Irangrang ngan tila
ngan leg tibur ear-
ainga aea mao ga mao
tau.’ ”

Be tautaunga Deo ikado tibur
toa oa ga ienono mugaeai
ga inam. Ngansa ngan ado
toaiua ikado bubur ga tano
ga iuot, ipasala ele naurata
toa ngada oa ga kus.
4 *Ngansa Deo ele laulau aea
posanga ede ikeo ngan ado
lima ga rua aea ga bedane,
“Be ngan ado lima ga rua
aea, Deo igera naurata toa
ngada oa ipasala ga kus, ta
iarai ngan ado toaiua.”
5 *Be ele laulau aea posanga
toa ede pade oa ikeo ga be-
dane, “Irangrang ngan tila
ngan leg tibur earainga aea
mao ga mao tau.”

6 Tota gita taoatai mambe
Deo ele tibur earainga aea
ienono maitne, ta panua
edengada ga tirangrang
ngan tidudunga ngan tibur
toa oa. Be gid panua toa ti-
longo ato kemi aea paolanga
mugaeai, tidudunga mao
ngansa titolatola ngan
posanga toa oa.

7 *Be muriai tau ngan ado
toaiua, Deo idol ado ede
pade. Ta ngan Devit iaoa,
iuato ado toaiua “Labone.”
Ikeo ga bedane,

“Labone, oangga tangami
ibada ele posanga,
irangrang ngan lolomi
itola ngan mao.”

8 *Ngansa oangga Iosua
ibada gid ga tila ngan tibur
earainga aea tautaunga,
irangrang ngan Deo ikeo
ngan ado eta pade mao. Be
eine mao. Deo ikeo ngan ado
ede pade.
9 Tota taoatai, earainga ede
ta ienono maitne ngan Deo
ele panua. Toa eoa ga
tiaragid mambe Deo iarai
ngan Ado Earainga aea.
10 *Ngansa eaba sai
idudunga ngan Deo ele tibur
earainga aea, ei ipasala ele
naurata ga kus ta iarai,
lalaede mambe Deo ipasala
ele naurata ta iarai.
11 Tota gita manta tamarum
tau ta irangrang ngan
tadudunga ngan tibur ear-
ainga aea toa oa. Ngan
kado ta eaba eta ngan gimi
inasi edap lalaede mambe
tibutibuda tinasi, ta ipul
imur ngan Deo ta iduaea.

12 *Ngansa Deo ele
posanga imata bibita ta
iboko matua ga ienono.
Eine imata tau ga iasal didi
imata rua. Eine irangrang
ngan igal eaba ta ila iuot
tutui iloleai ta ipoga ilolo ga
itautau. Eine irangrang ngan
iket aea gitnga ga ituatua
iuto. Deo ele posanga toa ne
irangrang ngan imata inasi
eaba ele kimnga ga saoa
danga imata nanan iloleai.

13 Rabu ngan danga toa
ngada ne Deo ikado ga iuot,
danga eta irangrang ngan
imumul ngan Deo imata

* **4:4:** OM 2.2 * **4:5:** Sng 95.11 * **4:7:** Sng 95.7-8 * **4:8:** Lo 31.7, Jos 22.4
* **4:10:** Ibr 4.4 * **4:12:** Ep 6.17, PM 1.16, 19.13-15

mao. Danga toa ngada ne ibangabanga ga ienono masaeai Deo imatai. Deo toa ne imata inasi leda kadonga ta ipamadid gita ngan posanga.

Iesus ei gita ada madidnga kapei tenainga aea

14 *Tota gita manta takisi matua leda kadonga lolo matua aea toa taoaoa ngan somisomi, ngansa ada madidnga kapei tenainga aea ila idudunga buburiai o. Eine Iesus Deo Inat.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society
Madidnga kapei tenainga aea

15 Be kado gimi aoangga ada madidnga kapei tenainga aea toa ne irangrang ngan inaman saoa danga toa itobatoba gita ne mao. Eine mao. Tobanga isaoa iuotot ngan gita, eine iuot lalaede ngan ei pade. Be ei ikado kadonga sat eta mao. Ei iuatai mambe urada mao ga tabuobuo alele, ta ilolo isat ngan gita.

16 *Tota kemi ngan tala boloma pan Deo toa imamado ngan ele mul maron aea, be tamataud mao. Toa eoa ilolo marum ngan gita. Ta tutui ngan ado imata isaoa tapapauis ngan ele luanga, eine ga ilua gita ngan ele kadonga lolo isat aea ga lolo marum aea.

5

Iesus ada madidnga tenainga aea irangrang tau ngan badanga gita mulian

1 Gid madidnga tenainga ad tibada led naurata sapaean mao. Be Deo kekelen isio gid ta idol gid ga timadid rabu ngan ei ga gid panua, ta timan gid panua bebed. Led naurata eine ngan kadonga tenainga imata ede ga ede ngan samumnga gid panua led kadonga sasat.

2 Be panua sapadua toa tibuobuo ga led oatainga imata karanga mao, gid panua tenainga ad tirangrang ngan tikado kadonga marum pagid, ngansa gid pade eababa, ga urad tau mao lalaede mambe gid.

3 *Ngan ipu toaine, gid madidnga tenainga ad manta tikado tenainga ngan samumnga gid led kadonga

* **4:14:** Ibr 3.1, 10.23 * **4:16:** Ibr 10.19 * **5:3:** Wkp 9.7, 16.6

sasat ga kadonga sasat togid
panua pade.

4 *Be irangrang ngan eaba
eta isio ei mulian ngan
kadonga naurata toa ne mao.
Edaeda kapei ngan kadonga
naurata toa ne inam pan Deo
kekelen. Manta Deo ibaba ei
lalaede mambe ibaba Aron
ngan kadonga naurata toa
ne mugaeai.

5 *Be Kristus pade lalaede
toa bedaoa. Ei isoa ieda
mulian ngan badanga nau-
rata mambe madidnga kapei
tenainga aea ne mao. Be Deo
ikeo pan bedane,

"Eao leg Gergeu.
Labone naot eao
Tamam."

6 *Be Deo ele laulau aea
posanga ede pade ikeo ga be-
dane,

"Eao ga man madidnga
tenainga aea somi-
somi ga ilalala ga ila.
Eao bada naurata
ton Melkisedek ta
bokoboko ngan."

7 *Ngan Iesus ele madonga
tanoeai, ei iraring somisomi
ga ila pan Deo ta iansa-
ban ei be itangtang kapei ga
imata sul isulug. Ei iuatai
mambe Deo kekelen iran-
grang ngan ibada ei mulian
ngan matenga. Ta Deo igera
mambe Iesus ilolon ngan ei
kemi ga ilongo ilinge, ta Deo
ilongo ele raring.

8 Tautaunga Iesus ei Deo
Inat, be ibabada ieieinga
kapei. Ta kadonga toa ne
ipananale ei ngan nasinga
Deo ilinge.

9 Be ngan ado toaiua
ele kadonga kemikemi toa
ngada oa imata karanga
ga kus, Deo idol ei mambe
edap ngan badanga mulian
panua sapadua toa tilongo
ilinge. Ta gid ga timado kemi
somisomi ga ilalala ga ila.

10 Tota Deo idol ei ga iuot
madidnga kapei tenainga
aea ga ibada naurata ton
Melkisedek ta ibokoboko
ngan.

*Irangrang ngan tadio
mambe gergeu gereirei pade
mao*

11 Posanga idil busa ienono
maitne ngan Iesus ele nau-
rata tenainga aea, ta gai
aoangga apanasi gimi ngan,
be gai agera mambe gid
posanga toa ne ikulupu ngan
aoamai inasi pagimi, ngansa
gimi ababada oatainga man-
manae mao.

12 *Ngansa lolomi matua
ngan Deo toa mugaeai ga
inam, ta irangrang ngan
gimi aot panua paoatainga
ami ngan Deo ele posanga,
be mao. Lemi oatainga
imata karanga maitne ta
apapauis ngan gid panua
tipaoatai gimi ngan Deo
ele posanga idil malamalan
pade. Gimi arangrang ngan
aeanean annga matua mao.
Gimi mambe gergeu gereirei
tidudud maitne.

* **5:4:** IM 28.1 * **5:5:** Sng 2.7 * **5:6:** Sng 110.4, Ibr 6.20, 7.1,17 * **5:7:** Mt 26.36-46, Plp 2.6-8 * **5:12:** 1Ko 3.1-3

13 Ngansa gergeu sai iunun
tud kekelen, taoatai mambe
ei kakauede maitne. Ei iu-
atai ngan posanga ipu ngan
kadonga tutui mao.
14 Be annga matua eine
ngan gid panua kapeipei toa
tinanale somisomi ga lolod
iuatai, ta tirangrang ngan
matad inasi saoa danga kemi
ga saoa danga paeamao.

6

*Irangrang ngan tapul
murida ngan Deo mao, ngan
kado ta tatap ga taduaea*

1-2 Tota manta taeasal gid
posanga idil malamalan ta
tala pan matada ga tabada
oatainga ngan Kristus
mambe gid panua kapeipei
tikakado. Be gid posanga idil
toa matamata aea, irangrang
ngan aoada inasi pade ngan
mao. Eine gid posanga idil
mambe pulnga loloda, ga
tnannga gid kadonga pa-
paeamao toa ipaeabu ngan
gita, ga loloda matua ngan
Deo, ga paoatainga ngan
paliliunga imata ede ga ede,
ga dolnga bageda ga idae
ngan gid panua ngan leda
raring, ga daenga mulian
ngan matenga, ga Deo ele
naurata ngan pamadidnga
gita ngan posanga ta isio leda
madonga isaoa somisomi
ga ilalala ga ila. Oangga
tadio ngan gid posanga toa
ne kekelen, eine mambe
tapagun kadanga somisomi,
be taeaud luma eta gadae
ngan mao.
3 Be oangga Deo ilongo,
eine ga taeasal gid posanga
toa ne.
4 Ngansa panua edengada
tipul murid ngan Deo, ga
kus ta tiuangga tiluagid
mulian pan, be tirangrang
mao. Tautaunga, mugaeai
titnan madonga dodom aea
ta tiuot ngan Deo ele taranga,
ga titoba Deo ele tenainga
buburiai aea, ga tilup kelede
toman ngan Itautau Tutui,
5 ga titoba Deo ele posanga
ta tiuatai mambe eine kemi,
ga tinaman Deo iura toa
muriai ga iuot masaeai.
6 *Be oangga gid panua
toa bedane tipul murid ngan
Deo, eine led edap eta ngan
pulnga lolod mulian ga ila
pan mao. Ngansa eine
mambe tipatoto Deo Inat ga
idae ngan abei tabala pade
ta tipamaeamaea ei panua
busa matadeai.
7 Ngansa gita eababa
mambe tano toa iunun
aoara somisomi. Oangga
tano toa oa ipapot annga
kemikemi ngan luanga gid
panua toa tiarum, eine Deo
ele pamatuanga ga ienono
ngan tano toa oa.
8 *Be oangga tano ipapot
oaroaro aea gigi ga purup
papaeamao, eine kemi ngan
danga eta mao. Mole mao
Deo ga ikeo ngan tano toa
oa manta iduaea. Muriai ta
dinga inono ga ila paeamao.
9 Oaeoaeg kemikemi, tau-
taunga gai akado posanga
matua bedane pagimi, be gai
aeadi mambe gimi ga aduaea

* **6:6:** Ibr 10.26-27, 1Io 5.16 * **6:8:** OM 3.17-18, Mt 13.7,22

toa bedaoa mao. Gai aeadi
mambe Deo ga ibada gimi
mulian ta ilualua gimi.
10 *Ngansa Deo ei eaba
bagbage kelede aea mao.
Irangrang ngan imata sapian
lemi naurata kemikemi ga
lemi kadonga kimnga aea
mao. Ei ga imata nanan
lemi kadonga kimnga aea
toa apasolan pagid ele panua
ngan ei ieda. Ta ei iuatai
mambe gimi alualua gid
maitne.
11 Be gai akim gimi kelede
kelede manta apasolan
lemi kadonga kemikemi toa
bedaoa ga ila irangrang
ngan leda madonga tanoeai
kus. Toa bedaoa ta gimi
ga aoatai kemi mambe ei
ga iparangrang ele posanga
tautaunga pagimi ta asan-
gasanga.
12 Toa bedaoa ta irangrang
ngan tinimi imalai alele mao,
be gimi ga anasi edap lalaede
mambe gid panua toa lolod
matua ngan Deo. Gid tima-
did matua ngan ad kadonga
kulupulupu, ta gid ga tibada
danga toa ngada oa Deo
iposa tautaunga ngan.

Gita tarangrang ngan loloda matua ngan Deo ele posanga tautaunga

13 *Ngansa ngan ado
toaiua Deo ikado posanga
tautaunga ga ila pan
Abraam, Deo iposa tau-
taunga gadae ngan ei mulian
ngansa eaba eta imamado
gadae ngan Deo mao.
14 Ta ikeo, “Tautaunga, gau
ga nakado kemi tau ngan
eao. Napakaka mao. Gau
ga nakado ga lem gergeu ga
tibutibum tiuot busa.”
15 Tota Abraam ilolo itarui
ta isangasanga ga ila iran-
grang ngan Deo iparangrang
ele posanga tautaunga toa
oa.
16 Ngansa somisomi panua
tikado posanga tautaunga
gadae ngan eaba ede pade
ieda toa iasal gid. Ta led
posanga tautaunga gadae
ipamatua saoa posanga toa
tikado, ta ipakoko gid panua
ta irangrang ngan aoad
isokangai ngan mao.
17 Be Deo ipamatua ele
posanga pan Abraam ngan
ado toaiua ta ikado posanga
tautaunga gadae, ngansa
gid panua toa isio gid ngan
badanga gid danga toa iposa
tautaunga ngan, ei iuangga
ipasolan gid mambe ei
irangrang ngan ipalele ilolo
mao ga mao tau. Be saoa
posanga toa irau oa, eine ga
ienono toa bedaoa.
18 *Tota posanga idil rua
ienono. Ede eine Deo ele
posanga tautaunga pan
Abraam, ga ede pade eine
posanga tautaunga gadae
toa ikado ngan pamatuanga
ele posanga pan Abraam.
Posanga idil toa rua ne
irangrang ngan Deo ipakaka
ngan mao, ga irangrang
ngan eaba eta ipalele mao
pade. Toa bedaoa ta oangga
talado ga tala pan Deo
ngan imariala ngan gita,

* **6:10:** Ibr 10.32-34 * **6:13:** OM 22.16-17 * **6:18:** Nam 23.19

eine posanga toa rua ne ga
ipamatua loloda kemi, ta
takisi matua ele posanga tau-
taunga toa ienono matadai ta
tasangasanga.
19 *Danga kemi toa tasan-
gasanga Deo ngan ne, eine
ipamatua loloda mambe na-
gun ikisi matua oaga ta ding
ga ienono ta irangrang ngan
ipatpat alele mao. Danga
toa ne ila idudunga Deo
ele lumaeai, toa malo kapei
idibe iadag. Eine Deo ele
tibur madonga aea toa ele ul
kapei tau ienono ngan.
20 Toa eoa Iesus imuga
ngan gita ta ila idudunga
ngan luanga gita. Ei ibada
naurata ton Melkisedek
ta iuot madidnga kapei
tenainga aea somisomi ga
ilalala ga ila.

7

Melkisedek ieda kapei tau

1 *Be Melkisedek ei maron
kapei tuanga Salem aea. Ga
pade, ei madidnga tenainga
aea ton Deo Gadae Tau. Ei
ila iuot pan Abraam ngan
ado toaiua Abraam iasal gid
mamaron kapeipei ngan pa-
raunga ta iluai mulian ga
inam. Melkisedek ila iuot
pan ta ikado posanga kemi
ngan pamatuanga ei.
2 Ngan ado toaiua, Abraam
ipota gid danga sisid toa
ibada ngan paraunga ga
iuot suknga sangaul. Ta
ipan Melkisedek ele suknga
ede. Be edaeda Melkisedek
ipu mambe “maron kapei
kadonga tutui aea.” Ga pade,
ei maron kapei tuanga Salem
aea. Be edaeda toa ne ipu
mambe “maron kapei lolo
tarui aea.”
3 Melkisedek itama ga itna
mao, ga aea titnga eta pan
itubtub mao pade. Aea ado
eta poponga aea mao, ga
ele matenga mao pade. Ei
iman madidnga tenainga aea
somisomi ga ilalala ga ila,
lalaede mambe Deo Inat.
4 Ega, gimi agera eaba toa
ne ieda kapei tau. Ngansa
tibuda Abraam pade ipota
danga sisid toa ngada oa
ibada ngan paraunga ga
iuot suknga sangaul. Ta
ipan suknga ede ga ila pan
Melkisedek.
5 *Be gid iaoa kelede pan
Livai toa tibada naurata
tenainga aea, gid panua
padengada Israel ad tipota
led danga sisid ga iuot
suknga sangaul ta tipan gid
Livai led suknga ede. Tau-
taunga gid toa ngada oa tiuot
iaoa kelede pan Abraam,
be tikado toa bedaoa ngan
oaeoaed, ngansa Deo ele apu
ikeo toa bedaoa.
6 Tautaunga Melkisedek
aea titnga inam pagid iaoa
kelede ton Livai mao, be
ikado posanga kemi ngan
pamatuanga Abraam, eaba
toa Deo ikado posanga
tautaunga pan, ga ibada iana
ga inam pan Abraam pade.
7 Be taoatai kemi mambe
eaba sai ipamatua eaba ede
pade, ei ieda kapei ga iasal
eaba sai toa ibada pamat-

* **6:19:** Wkp 16.2-3 * **7:1:** OM 14.17-20 * **7:5:** Nam 18.21

uanga. Irangrang ngan eaba
eta iaoa isokangai ngan idil
toaine mao.
8 Be gid Livai toa tibada
anad inam pagid Israel, gid
eababa toa timatemate pade.
Be Melkisedek toa ibada iana
ga inam pan Abraam, Deo ele
laulau ikeo ga imamado ga
ilalala ga ila.
9 Tota tarangrang ngan
takeo ga gid Livai toa
timan Abraam itubtub, gid
pade tipan anad ga ila pan
Melkisedek.
10 Ngansa ngan ado
toaiua Melkisedek iuot pan
Abraam, gid Livai timamado
maitne ngan tibud Abraam
ising.

Iesus ele naurata tenainga aea iasal naurata tenainga aea togid Livai

11 Gid Livai ga iaoa kelede
ton Aron tibada naurata
tenainga aea ta tipanasi gid
Israel ngan apu ton Moses
toa matamata oa. Be oangga
naurata tenainga aea togid
Livai irangrang ngan ikado
ga gid panua tiuot tutui Deo
imatai tautaunga, ikamado
ga Deo ele laulau ikeo ngan
madidnga tenainga aea ede
pade manta inam ta ibada
naurata ton Melkisedek, be
ton Aron mao?
12 Oangga naurata
tenainga aea idae pagid iaoa
ede pade bagedeai, manta
apu pau pade iuot.
13 Eaba toa Deo ikeo ga
iman madidnga tenainga aea
toa somisomi ne, ei iuot
ngan lum ede pade. Be
mugaeai ga inam, eaba eta
ngan lum toaine ikado nau-
rata tenainga aea mao.
14 *Ngansa gita taoatai,
ada Maron Iesus iuot ngan
lum pan Iuda. Be Moses
ikeo ngan eaba eta ngan
lum toaine ga ibada naurata
tenainga aea mao.
15 Tota oangga madid-
nga tenainga aea pau
iuot ta ibada naurata ton
Melkisedek, eine taoatai
kemi tau mambe ei ele
naurata tenainga aea iasal
tau gid Livai led naurata
tenainga aea.
16 Gid Livai tibada led
naurata tenainga aea ngansa
apu ton Moses ikeo ga
gid arangaranga ngan lum
toaine manta tikisi naurata
tenainga aea. Be Iesus ibada
ele naurata toa ne ngan edap
ede pade. Ei ibada ngansa
ele madonga irangrang ngan
kus mao. Ei iura kapei
ta imamado somisomi ga
ilalala ga ila.
17 *Ngansa Deo ikeo pan ga
bedane,

"Eao ga man madidnga
tenainga aea somi-
somi ga ilalala ga ila.
Eao bada naurata
ton Melkisedek ta
bokoboko ngan."

18 Posanga toa ne ipasolan
gita mambe Deo itnan apu
mugamuga ga idio ngansa
imanggurenggureng na.

* **7:14:** Ais 11.1, Mt 2.6, PM 5.5 * **7:17:** Sng 110.4, Ibr 5.6 * **7:19:** Ibr 10.22, Jms 4.8

19 *Ngansa apu irangrang
ngan ikado ga danga eta iuot
tutui Deo imatai mao. Tota
Deo ikado edap ede pade ga
iasal tau apu. Ngan edap pau
toa ne, tinida igelgel ngan
sanganga leda madonga
kemi, be tala boloma pan
Deo.
20 Iesus iuot madidnga
tenainga aea sapaean mao.
Deo iposa tautaunga gadae
ta idol ei. Be Deo ikado
posanga tautaunga gadae eta
ngan gid panua tenainga ad
padengada mao.
21 *Deo iposa tautaunga
gadae, ta Iesus ibada ele nau-
rata tenainga aea. Ngan ado
toaiua, Deo ikeo pan bedane,

"Maron Deo ikado posanga
tautaunga gadae,
ta irangrang ngan ipul
ilolo pade ngan mao.
'Eao ga man madidnga
tenainga aea somi-
somi ga ilalala ga ila.' "

22 *Ngan posanga tautaunga
gadae toa ne, taoatai kemi
mambe Iesus kekelen ikado
ga posanga pau toa Deo
irau ngan ele panua ngan
badanga gid mulian, eine
ga iuot tautaunga. Posanga
pau toa ne iasal tau posanga
mugamuga toa Deo irau
ngan gid mugaeai.
23 Mugaeai panua busa
tibabada naurata tenainga
aea, ngansa eaba ede imate
ga kus ta eaba ede pade
ibada imul. Ta matenga
ipakala gid ta irangrang
ngan tikisi naurata toa ne
somisomi mao.
24 Be Iesus imamado somi-
somi ga ilalala ga ila. Tota ele
naurata tenainga aea iran-
grang ngan kus mao, be eaba
eta irangrang ngan ibada
imul mao pade.
25 *Tota ei irangrang ngan
ibada mulian sapadua tinam
pan Deo ngan ei ieda, ta ele
naurata ngan badanga gid
mulian ila iuot lai. Ei iran-
grang ngan ikado bedane
ngansa imamado somisomi
ngan kadonga raring ngan
luanga gid.
26 Ngansa gita tapapauis
ngan madidnga kapei
tenainga aea tota bedane
ngan luanga gita. Ngansa
Deo ele ul ienono ngan ei,
ga ele idil eta paeamao mao,
ga ilolo aea muk eta Deo
imatai mao, ga ele kadonga
ede pade tau ngan gid panua
kadonga sasat ad, ga Deo idol
ei gadae tau buburiai.
27 *Ele ipu eta ngan
kadonga mambe gid ma-
didnga padengada tenainga
ad tikakado ne mao. Gid
manta tikado tenainga ado
ga ado ngan gid led kadonga
sasat bua, ga kus ta tikado
tenainga ngan kadonga sasat
togid panua. Be ngan ado
toaiua Iesus ilongean ei
mulian ga imate, ei ikado
tenainga pakelede ngan gid
panua led kadonga sasat.
Ta tenainga toa oa kemi ga
ienono somisomi ga ilalala

* **7:21:** Sng 110.4, Ibr 5.6 * **7:22:** Ibr 8.6, 12.24 * **7:25:** Ro 8.34 * **7:27:** Ibr 5.3

ga ila.
28 Apu ton Moses idol
gid madidnga tenainga ad
toa urad mao. Be Deo ele
posanga tautaunga gadae
inam muriai ngan Moses
ele apu. Ngan posanga toa
ne, Deo idol Inat ga iman
madidnga kapei tenainga
aea. Inat toa ne ele idil eta
paeamao mao somisomi ga
ilalala ga ila.

8

Iesus ei madidnga kapei tenainga aea buburiai

1 Be posanga toa takeo
ngan ne ipu ga bedane:
Gita ada madidnga kapei
tenainga aea labone ta
imamado. Ei idae ga ila
buburiai ta idio imado ngan
Maron Deo Gadae Tau ibage
oatai.
2 Ei ikakado naurata
tenainga aea ngan Deo ele
palata tautaunga buburiai
aea. Eaba eta ikado palata
toa ne mao. Deo kekelen
ikado.
3 Ngansa gid madidnga
tenainga ad toa ngada oa
manta tikakado tenainga
imata ede ga ede. Tota Iesus
pade manta ikado tenainga.
4 Be oangga Iesus imamado
tanoeai maitne, irangrang
ngan ikado naurata tenainga
aea mao, ngansa gid panua
tenainga ad timamado
ta tikakado gid tenainga
lalaede mambe apu ikeo
ngan.
5 *Gid tikado naurata
tenainga aea ngan palata
tanoeai aea toa imata
boloma lalaede mambe
palata tautaunga buburiai
aea. Palata tanoeai aea iman
palata buburiai aea ianun.
Ngan ipu toaine, Deo ipabib
Moses ele ngan ado toaiua
iuangga ipagun palata, ta
ikeo pan bedane, “Oangga
eao kado danga sisid toa
ngada ne, manta nasi tutui
ga iuot lalaede mambe ianun
toa napasolan pago lusiai.”
6 *Be naurata tenainga
aea toa Iesus ibada, eine
iasal gid led, ngansa ei
iman bebeda ngan Deo
ele posanga pau toa irau
ngan badanga mulian ele
panua. Ta posanga pau toa
Deo irau ne, eine iasal tau
posanga toa irau toman ngan
Moses mugaeai, ngansa gid
posanga tautaunga toa Deo
ikado ngan edap pau toa
ne, eine iasal gid posanga
tautaunga mugaeai aea.

Posanga pau toa Deo irau ngan ele panua, iasal posanga toa irau mugaeai

7 Ngansa posanga toa Deo
irau ngan ele panua mu-
gaeai, irangrang ngan ilua
gid mao. Oangga posanga
toa oa kemi tau, eine Deo
ele ipu eta ngan dolnga edap
pau mao. Be mao.
8 *Deo igera mambe gid
panua tirangrang ngan tinasi
posanga toa oa mao, ta ele
laulau ikeo ga bedane,

“Maron ikeo ga, ‘Ega, ngan
gid ado toa ilalala ga

* **8:5:** IM 25.40, Kol 2.17, Ibr 10.1 * **8:6:** Ibr 7.22 * **8:8:** Jer 31.31-34

inam,
gau ga narau posanga
pau toman ngan gid Is-
rael ga gid Iuda.
9 Posanga toa pau ne
irangrang ngan
iuot lalaede mambe
posanga toa narau
toman ngan tibutibud
mugaeai mao.
Ngan ado toaiua, nakisi
baged ta natal gid ga
titnan Isip.
Narau posanga pau toa ne
ngansa gid matad tu-
tui ngan nasinga leg
posanga mugaeai aea
oa mao.
Tota napul murig ngan
gid ngan ado toaiua.
10 Be posanga pau toa muriai
ga narau toman ngan
gid Israel eine ga be-
dane:
Gau ga nadol leg apu ga
ienono laboradeai
ga nabode leg posanga
ga idae lolodeai.
Gau ga naman ad Deo,
be gid ga timan leg
panua.
11 Labone panua tipananale
oaeoaed padengada ga
gid iaoa kelede togid
ngan posanga
ta tikeo bedane, "Eao
manta oatai kemi
ngan Maron."
Be ngan ado toaiua muriai,
irangrang ngan tikado
posanga toa bedaoa
mao, ngansa gid toa
ngada oa ga tiuatai
kemi ngan gau.
Gid panua toa edad
kapeipei ga gid panua
edad mao, gid toa
ngada oa ga tiuatai
ngan gau.
12 Ngansa gau ga lolog isat
ngan gid ta nasamum
led kadonga sasat.
Ta gau ga matag nanan
led kadonga papaea-
mao pade mao.' "

13 Deo ikeo ga posanga toa irau ne eine pau. Ta posanga idil toa ne "pau" ipasolan mambe ei igera ele posanga mugaeai aea mambe danga imanggurenggureng na. Ta saoa danga imanggureng-gureng, eine ga ienono mole mao. Teta pade ga iduaea.

9

Naurata tenainga aea ngan Deo ele palata tanoeai aea

1 *Ngan posanga toa Deo irau ngan ele panua mugaeai, apu imata ede ga ede raring aea ienono, ga tipagun luma tanoeai aea toa Deo ele ul ienono ngan.

2 Luma toa tipagun oa eine Deo ele palata. Toa gadudunga oa, malo kapei ipoga ilolo ga iman rua. Ngan ilolo pan gaot, tidol lam iae ga popou tenainga bret aea toman ngan aea bret. Tibur toa oa tiuato "palata ilolo aea ul kapei tede."

3 *Be palata ilolo ede pade, toa malo kapei gadudunga aea idibe iadag, eine tiuato "palata ilolo aea ul kapei tau."

* **9:1:** IM 25.23–26.30 * **9:3:** IM 26.31-33

4 *Ngan palata ilolo toa ne,
tidol popou tenainga nabene
aea toa tikado ngan gol, ga
korol apu aea toa tiluga pan
gaot ngan gol ikatinge ba-
banga. Be gadudunga ngan
korol toa oa, tidol ulo gol
toa mana* ienono ngan, ga
Aron ele toto lalalanga aea
toa mugaeai isalugaluga ga
itautau iuot, ga pat apu aea
rua.
5 *Gadae ngan korol apu
aea, kerubim† rua tipasolan
Deo ele taranga, ga bagbaged
irobi korol ipao. Ngan ko-
rol ipao toa oa, sing isamum
panua led kadonga sasat ga
ila, ta Deo ilolo itarui mulian
ngan gid. Be patautene leda
ado imata irangrang ngan
taposa ngan gid danga toa ne
ipu kelede kelede mao.

6 *Io, tidol danga sisid toa
ngada oa ga kus, ta gid panua
tenainga ad tidudunga ado
ga ado ngan palata ilolo pan
gaot, ta tikakado led naurata
tenainga aea.
7 *Be ngan palata ilolo
gadudunga aea, madidnga
kapei tenainga aea kekelen
idudunga pakelede mon
ngan rai ga rai. Be irangrang
ngan idudunga sapaean
mao. Manta ibada masilau
ising ta idudunga. Gid
panua led kadonga sasat
toa tiuatai ngan mao be
tikakado, madidnga kapei
tenainga aea itenai sing toa
oa ngan aea samumnga.
Be itenai sing toa oa ngan
samumnga ei ele kadonga
sasat pade.
8 Ngan kadonga toa ne,
Itautau Tutui ipasolan gita
ga bedane: Ngan ado toaiua
palata toa matamata aea
oa imadmadid, edap ila
ngan tibur toa aea ul kapei
tau, eine ienono mumulnga
maitne.
9 *Deo ele palata toa
oa eine mambe oanenga
itna toa ipaoatai gita ngan
saoa danga iuotot labone.
Ipasolan gita mambe gid
tenainga imata ede ga
ede toa tikakado, eine
irangrang ngan ipatutui
panua lolod mao. Goibe
tikakado naurata raring aea
kemi, be tinaman mambe
led kadonga sasat ienono
maitne.
10 Gid tenainga toa oa,
eine danga tanoeai aea
sapaean. Tikakado ngan
eaneannga ga ununnga ga
ngan sigiringa ga paliliunga
imata ede ga ede tinida aea.
Naurata tenainga aea toa
oa ienono ga ila irangrang
ngan Deo ikado edap pau ga
ipakoli edap mugamuga.

Kristus itenai ising mulian

11 Be Kristus inama
na. Ei madidnga kapei

* **9:4:** IM 16.33, 25.10-16, 30.1-6, Nam 17.8-11, Lo 10.3-5 * **9:4:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.* * **9:5:** IM 25.18-22 † **9:5:** Eaba eta labone iuatai kemi ngan *kerubim eine saoa danga mao. Somisomi led naurata ngan timariala ngan tibur isaoa Deo ele ul ienono ngan. Panua matad inasnasi Deo ele laulau ta tiadi mambe gid boloma lalaede mambe masilau saksak, be bagbaged ga aed pange.* * **9:6:** Nam 18.2-6 * **9:7:** Wkp 16.2-34 * **9:9:** Ibr 10.1-2

tenainga aea ngan gid danga
kemikemi toa ikado ga iuot
tautaunga ga ienono. Ei
idudunga ngan palata kemi
tau buburiai aea toa iasal
palata tanoeai aea. Eaba
eta ikado palata toa oa ngan
ibage mao, ga iuot ngan tano
toa ne mao pade.

12 Ei idudunga toman ngan
meme ga bulmakao singid
mao, be ibada ising mulian
ta idudunga pakelede mon
ngan tibur toa aea ul kapei
tau. Ngan ising toa oa,
ibada gita mulian ngan leda
kadonga sasat ta tabada
panasnga ngan mao be
tamamado kemi somisomi
ga ilalala ga ila.

13 *Mugaeai oangga tisigiri
panua tinid aea muk, eine
ga tinono bulmakao taine
daenga papau ngan dinga ga
timomout ga kus, ta tibada
dinga itae toa oa ta titil ga
idae ngan gid panua. Be
ngan edap ede pade, eine
ga tibada gid meme ga bul-
makao arangaranga singid ta
titil ga idae ngan gid panua
ngan sigiringa tinid aea muk
Deo imatai. Tikakado toa
bedaoa ta tinid pan gaot iuot
kemi, ga ipasolan mambe
Deo ele ul ienono ngan gid.

14 *Be Kristus ising iasal
tau gid danga toa bedaoa.
Ngansa ele idil eta paeamao
mao. Ta ngan Itautau Tu-
tui toa imamado somisomi
ne iura, ei itenai ei mu-
lian ga ila pan Deo. Ta
ele tenainga toa ne ikado ga
tinida pan gaot kekelen iuot
kemi Deo imatai mao, be isi-
giri loloda aea muk pade.
Ta labone tanaman mambe
leda idil eta paeamao mao.
Mugaeai gid kadonga pa-
paeamao iuangga idada gita
ga tala ngan dinga imperno,
be labone tarangrang ngan
takado naurata ton Deo toa
imamado somisomi ne.

Kristus ising iparangrang posanga pau toa Deo irau ngan ele panua

15 Ngan ipu toaine, ta
Kristus iman bebeda ngan
posanga pau toa Deo irau
ngan ele panua. Toa bedaoa
ta gid panua toa Deo ibaba
gid, eine ga tibada gid danga
kemikemi toa Deo iposa
tautaunga ngan ta timamado
kemi somisomi ga ilalala ga
ila. Ei irangrang ngan ikado
bedane ngansa ei imate ngan
luanga ele panua. Ngan ado
toaiua posanga matamata
aea toa Deo irau ngan
ele panua ienono maitne,
manta tikakado tenainga
pabusa ngan samumnga led
kadonga sasat ado ga ado.
Be ngan Iesus ele matenga, ei
ikado edap ngan badanga gid
mulian ta tibada panasnga
ngan gid kadonga sasat toa
oa mao.

16-17 Somisomi oangga
eaba eta ikeo ga isio motean
sai ga sai ga tibada ele
danga sisid muriai ngan
ele matenga, ei ga ibode
posanga toa oa ga idae ngan
laulau. Be oangga eaba

* **9:13:** Wkp 16.15-16, Nam 19.9,17-19, Ibr 10.4 * **9:14:** 1Pe 1.18-19

toa oa imata bibita maitne,
posanga toa ibode oa ienono
sapaean. Be oangga eaba toa
oa imate ga kus ta panua toa
ngada ne tiuatai mambe ei
imate, eine laulau toa ibode
motean oa aea posanga
iura ga ienono. Ngansa
ele matenga iparangrang
posanga toa oa.
18 Ngan ipu toaine,
posanga toa Deo irau ngan
ele panua toa matamata oa,
imatua ga ienono sapaean
mao. Sing iparangrang
posanga toa oa pade.
19 *Ngan ado toaiua Moses
ipaola apu aea posanga toa
ngada oa ga ila pagid ipom
ga kus, ei ibada abei isop‡
iboga ga sipsip ilaun toa
tiloi ga iman oaro singsin-
gia. Ta idol danga toa rua oa
ga idudunga ngan bulmakao
daenga pau ising, ga meme
ising, ga eau. Ga kus ta itil ga
idae ngan laulau apu aea ga
ngan gid ipom pade.
20 Ta ikeo, “Sing toa ne
iparangrang posanga toa
Deo irau ngan gimi, be Deo
ikeo ga gimi manta anasnasi
gid posanga toa ne.”
21 *Ngan kadonga lalaede
toa bedaoa, ei itil sing ga idae
ngan Deo ele palata toman
ngan danga toa ngada oa
tikakado naurata tenainga
aea ngan.
22 *Be apu ikeo ga tinasi
kadonga toa bedane ngan
sigiringa danga sisid busa
ga iuot kemi Deo imatai.
Boloma danga toa ngada
oa ibada sigiringa ngan
edap lalaede toa bedaoa.
Be oangga sing itoki ga
isulug mao, irangrang ngan
panua led kadonga sasat aea
samumnga mao.

Kristus itenai ei mulian ngan samumnga kadonga sat

23 *Deo ele palata tanoeai
aea toman ngan aea danga
sisid, eine iman palata
buburiai aea ianun. Gid
tibada masilau singid ta
titiltil ngan sigiringa gid
danga sisid toa oa. Be palata
buburiai aea manta ibada
sigiringa pade. Be tenainga
ngan sigiringa gid danga
sisid buburiai aea manta
iasal tau tenainga toa tikado
ngan sigiringa gid danga
sisid tanoeai aea.
24 Ngansa Kristus
idudunga ngan palata
tanoeai aea mao. Palata
toa oa gid panua tikado
ngan baged ta iman palata
tautaunga buburiai aea
ianun. Be labone Kristus
idudunga tutui buburiai o.
Ta ei ipasolan ei ga iuot Deo
imatai ngan luanga gita.
25 Be ei idudunga buburiai
pabusa ngan itenai ei mu-
lian ga ila pan Deo mao.
Tautaunga, gid madidnga
tenainga ad tibada masilau
singid ta tidudunga ngan
tibur toa aea ul kapei tau
ngan rai ga rai. Tibada singid
mulian ga tidudunga mao,

* **9:19:** IM 24.6-8 ‡ **9:19:** *Abei isop eine abei ede togid Israel mugaeai. Ibogaboga gereirei, be somisomi tikakado ngan tilnga eau ga sing ngan led naurata tenainga aea. Gera posanga pade ngan Ins 19.29.* * **9:21:** Wkp 8.15,19 * **9:22:** Wkp 17.11 * **9:23:** Ibr 8.5, 10.1

be tibada masilau singid ta
tidudunga. Be Iesus ikado
toa bedaoa mao.
26 *Oangga bedaoa, Kris-
tus ga ibada ieieinga pabusa,
mugaeai ngan tano ga bubur
led otnga ga irangrang ngan
patautene. Be mao. Labone,
boloma ngan ado muriai ga
muriai tau, Kristus ipasolan
ei ga iuot pakelede mon ngan
tenainga ei mulian ngan sa-
mumnga kadonga sasat.
27 Panua toa ngada ne
manta timate pakelede, ga
kus ta tila timadid ngan
posanga toa Deo imatai.
28 Lalaede toa bedaoa,
Kristus ilongean ei mulian
ga iman tenainga ila pan Deo
toa pakelede oa. Ei ikado
toa bedaoa ngan badanga
panasnga ngan kadonga
sasat togid panua busa. Be
muriai, ei ga inam parua
aea. Ngan ado toaiua, ei
ga inama ngan samumnga
kadonga sasat mao, be ei ga
inama ngan badanga mulian
sapadua toa tigaga matad
ngan sanganga ei.

10

Gid tenainga tanoeai aea irangrang ngan isigiri panua lolod aea muk mao

1 Gid danga kemikemi toa
iuangga iuot muriai, eine
Moses ele apu iposaposa
ngan, be tagera masaeai tau
mao. Moses ele apu ipasolan
gid danga toa oa ianun
kekelen. Be iman danga toa
oa itautau mao. Ngan ipu
toaine, gid tenainga toa apu
ikeokeo ngan ga tikakado
somisomi ngan rai ga rai,
eine irangrang ngan ikado
ga gid panua raring ad tiuot
tutui Deo imatai mao.
2 Oangga bedaoa, eine
ga tikaput ngan kadonga
gid tenainga toa oa, ngansa
tenainga toa tikado pakelede
mon, eine ga isigiri lolod aea
muk ga ila o. Toa bedaoa ta
tinaman mambe led idil eta
paeamao mao.
3 Be mao. Ngan rai ga
rai, tenainga toa tikakado
oa ipapei matad mambe
led kadonga sasat ienono
maitne.
4 *Ngansa bulmakao ga
meme singid iura eta ngan
samumnga gid panua led
kadonga sasat mao.
5 *Tota ngan ado toaiua
Kristus isulug ga inam
tanoeai, ei iposa ga bedane,

“O Deo, gid tenainga imata
ede ga ede, eao tinim
ngan mao.
Be eao dol patig mambe
danga kemi tenainga
aea.
6 Gid tenainga toa tinono
ngan dinga ga imo-
mout ga kus, ga gid
tenainga tikado ngan
samumnga kadonga
sasat,
eao tinim igelgel eta
ngan mao.
7 Tota nakeo ga bedane,
‘Ega, gau tota eko. Ag
posanga ta ienono
ngan lem laulau.

* **9:26:** Ibr 10.10 * **10:4:** Ibr 9.13 * **10:5:** Sng 40.6-8

Gau nanama ngan
nasinga eao lem kim-
nga.’ ”

8 Matamata ikeo ga, “Gid
tenainga imata ede ga ede,
ga gid tenainga tinono ngan
dinga ga imomout ga kus, ga
gid tenainga tikado ngan sa-
mumnga kadonga sasat, eine
ikado ga tinim igelgel mao ga
lolom ikim mao pade.” Be
tautaunga apu ikeo ga gid
manta tikado tenainga toa
bedaoa.
9 Ga kus ta ikeo, “Ega, gau
tota eko. Gau nanama ngan
nasinga eao lem kimnga.”
Ngan posanga toa ne, ei dol
nasinga mugamuga ga idio
rol, ta ikado nasinga pau ga
ibada imul.
10 *Ngan Deo ele kimnga
toa Iesus Kristus iposaposa
ngan, ei itenai ipat mulian
ga ila pan Deo. Ta ngan
kadonga toa ne, idol Deo
ele ul ngan gita pakelede ta
ienono somisomi ga ilalala
ga ila.

*Iesus ele tenainga iran-
grang tau ngan samumnga
kadonga sasat*

11 *Be gid panua tenainga
ad toa ngada oa timadid
ado ga ado ta tikakado led
naurata tenainga aea imata
ede ga ede. Tikakado gid
tenainga lalaede toa bedaoa
pabusa, be irangrang ngan
isamum kadonga sasat mao.

Tikakado gid tenainga lalaede toa be-
daoa pabusa, be irangrang ngan isa-
mum kadonga sasat mao.

12 Be Kristus ikado
tenainga ngan samumnga
kadonga sasat pakelede
mon. Be tenainga toa oa
kemi ga ienono somisomi ga
ilalala ga ila. Ga kus ta idio
imado ngan Deo ibage oatai.
13 *Ta labone ga ila, ei isan-
gasanga ado toa Deo ga idol
aea miri itamatama ga tidio
iae ibuloloeai.
14 Ngansa ele tenainga toa
kelede oa ikado ga gita Deo
ele panua taot tutui imatai.
Deo ipul gita kautede kaut-
ede ta tapasolan mambe ele
ul ienono ngan gita, be Iesus
ele tenainga toa kelede oa
ikado gita ga taot tutui somi-
somi ga ilalala ga ila.
15 Be Itautau Tutui pade
iposa pagita ngan gid danga
toa ne ta mugaeai ikeo ga
bedane,

16 *“Maron ikeo ga, ‘Posanga
pau toa muriai ga na-

* **10:10:** Ibr 9.12 * **10:11:** IM 29.38 * **10:13:** Sng 110.1 * **10:16:** Jer 31.33, Ibr 8.10

rau toman ngan gid
eine ga bedane:
Gau ga nadol leg apu ga
ienono laboradeai.
Ga nabode leg posanga
ga idae lolodeai.’ ”

17 *Ga kus ta ikeo,

“Led kadonga sasat ga gid
kadonga tikakado
ngan pulnga murid
ngan leg apu,
eine ga matag nanan
pade mao.”

18 Tota oangga Deo isamum gid kadonga sasat ga kus, eine ipu eta ngan kadonga tenainga ngan samumnga kadonga sasat pade mao.

Manta loloda matua ta tala boloma pan Deo

19 *Oaeoaeg, Iesus ising isamum leda kadonga sasat ga ila o. Tota tarangrang ngan tadudunga ngan Deo ele palata ilolo toa aea ul kapei tau be tamataud mao.

20 *Tanasi edap pau madonga kemi aea toa Iesus isaoa ngan gita. Ta tadudunga ga tala ngan Deo ele palata ilolo, toa malo kapei idibe iadag. Malo kapei toa ikantutu oa eine mambe oanenga itna ngan Iesus ipat.

21 Ta ei iman gita ada madidnga kapei tenainga aea ta imugamuga ngan Deo ele luma aea naurata toa buburiai oa.

22 *Tota kadonga pakakanga isaoa ienono lolodai, manta tatnan ga iduaea ta tala boloma pan Deo, ngansa Iesus itil ising ga idae ngan loloda na. Ta labone tanaman mambe leda idil eta paeamao Deo imatai mao. Ga pade, isigiri tinida ngan eau kemi mambe gid madidnga tenainga ad tikakado. Tota irangrang ngan tamataud mao, be manta loloda matua ngan Deo ta tala boloma pan.

23 Be ato kemi toa taoaoa ngan somisomi ga gid danga kemikemi iposa ngan ga tasangasanga, manta takisi matua, be loloda ruangada ngan mao. Ngansa eaba toa ikado posanga tautaunga pagita, ei eaba mata tutui aea.

24 Gita kelede kelede manta matada bada oaeoaeda ta tailoilo edap ngan papeinga lolod ngan kadonga kimnga aea ga naurata kemikemi.

25 *Be irangrang ngan takaput ngan leda luplupnga mao. Panua edengada titnan kadonga ngan luplupnga, be irangrang ngan tanasi gid mao. Manta tapamatua ngan loloda somisomi, be tamarum tau ngan kadonga toa bedaoa, ngansa tagera mambe ado toa Kristus iluai mulian ga inam, ta boloma ne.

Irangrang ngan tapul murida ngan Deo Inat mao

* **10:17:** Jer 31.34 * **10:19:** Ibr 4.16 * **10:20:** Mt 27.51 * **10:22:** Wkp 8.30, Ese 36.25, Ep 5.26 * **10:25:** Ibr 3.13

26 *Be oangga tabada
oatainga ngan posanga tau-
taunga ga kus, be taparpar
ngan nasinga kadonga
sasat, eine tenainga eta
ienono ngan samumnga leda
kadonga sasat pade mao.
27 *Toa bedaoa ta
tamataud be tasangasanga
ado kapei toa Deo ipamadid
gita ngan posanga. Toa
eoa dinga kapei bil ga bil
ga inono Deo aea miri
itamatama.
28 *Gita taoatai, mugaeai
oangga eaba eta ipul imur
ngan Moses ele apu be panua
rua mao tol tigera ga tiuaoa
ngan, irangrang ngan gid
panua tuangai lolod isat
ngan eaba toa oa mao. Eine
ga tirau ei ga imate.
29 *Oangga bedaoa, gimi
agera eaba toa ipul imur
ngan Deo Inat, eine ga iuot
madongan? Eaba toa ne ga
ibada panasnga paeamao ga
paeamao tau, ngansa ei itado
Deo Inat ga iduaea. Ga ig-
era Iesus ising mambe danga
buligaliga. Tautaunga, Iesus
ising idol Deo ele ul ngan
eaba toa oa ga iparangrang
posanga toa Deo irau ngan
ele panua, be oangga eaba
toa oa ipul imur ngan, eine
ga Deo ilolo isat ngan ei
mao. Ngansa ei iaoa ibiu
Itautau Tutui toa mugaeai
ilolo marum ngan ei.
30 *Ngansa gita taoatai
ngan Deo toa ikado posanga
ga bedane, “Kolinga paea-
mao eine naurata togau.
Gau ga napanas gid panua
ngan led kadonga papaea-
mao.” Be ikeo pade bedane,
“Maron ga ipamadid ele
panua ngan posanga ta
imata inasi led kadonga.”
31 Tota oangga tadae Deo
toa imamado somisomi ne
ibageai ngan ada panasnga,
eine ga tamataud paeamao
tau.

Manta loloda matua ngan Deo ta tamadid matua ngan ada kadonga kulupulupu

32 Be manta matami nanan
gid ado toa ila oa. Ngan ado
toaiua, gimi abada oatainga
ngan ato kemi mambe
taranga itara gimi. Tau-
taunga, gid panua tipaieiei
gimi paeamao tau, be gimi
amadid matua ngan ami
kadonga kulupulupu.
33 Ado edengada gid panua
aoad ibiu gimi, ga tikakado
paeamao ngan gimi, ga tipa-
maeamaea gimi panua busa
matadeai. Be ado paden-
gada gimi asokon oaeoaemi
toa tinaman ieieinga lalaede
toa bedaoa ta alualua gid.
34 *Ngansa oaeoaemi toa
tila ngan luma panasnga
aea, gimi lolomi isat ngan
gid ta akado kemi ngan
gid. Be ngan ado toaiua
gid madidnga tigou lemi
danga sisid ta tibada ga
ila, tinimi igelgel kekelen
ta alongean gid ga tikado,
ngansa gimi aoatai mambe
lemi danga sisid kemikemi

* **10:26:** Ibr 6.4-8 * **10:27:** Ais 26.11 * **10:28:** Lo 17.6, 19.15 * **10:29:** Mt 12.30-32, 1Ko 11.27-29 * **10:30:** Lo 32.35-36, Sng 135.14 * **10:34:** Mt 5.11-12, 6.20

ienono buburiai somisomi
ga ilalala ga ila.
35 Mugaeai gimi amataud
mao, be amadid matua ngan
saoa kadonga iuotot ngan
gimi. Be irangrang ngan
atnan lemi kadonga toa oa
mao. Ngansa oangga amadid
matua toa bedaoa ga ilalala
ga ila, eine Deo ga ilasu gimi
kapei tau.
36 Gimi manta amadid
matua ta anasi Deo ele
kimnga. Toa bedaoa ta
gimi ga abada gid danga toa
Deo iposa tautaunga pagimi
ngan.
37 *Ngansa teta pade,

"Eaba toa iuangga inam, ei
ga inam, be ei ga ikado
aea gerei mao.
38 Be leg panua tututui,
eine ga lolod matua
ngan gau. Ta gid ga
tibada madonga kemi
ngan led kadonga lolo
matua aea.
Be oangga timataud ta kos ga
tiluagid mulian,
irangrang ngan tinig
igelgel ngan gid mao."

39 Be gita tamadid toman
ngan gid panua toa kos ga
tiluagid mulian mao. Gid
ga tiduaea. Be gita tamadid
toman ngan gid panua lolo
matua ad ta tabada madonga
kemi.

11

Kadonga lolo matua aea ipu madongan?

1 *Be kadonga lolo matua
aea ipu ga bedane: Taoatai
mambe gid danga kemikemi
toa ngada oa Deo iposa tau-
taunga pagita ngan ga tasan-
gasanga, eine ga tabada tau-
taunga. Goibe, tagera gid
danga toa oa ngan matada
mao, be taoatai kemi mambe
gid danga toa oa ienono.
2 Ngan kadonga lolo matua
aea toa bedane, gid panua
mugaeai ad tibada ad paku-
runga inam pan Deo.
3 *Ngan leda kadonga lolo
matua aea, taoatai mambe
Deo ikado posanga kekelen
ta tano ga mariamba tiuot
toman ngan danga toa ngada
ne. Toa bedaoa ta gid danga
toa labone tagera, eine mu-
gaeai Deo ikado ga tiuot ngan
gid danga toa tarangrang
ngan tagera mao.

Abel ga Enok ga Noa lolod matua ngan Deo

4 *Be ngan Abel ele
kadonga lolo matua aea, ei
ikado tenainga kemi ga iasal
Kain ele tenainga. Deo igera
Abel ele kadonga lolo matua
aea ta ipakuru ngan ei ta ikeo
ga ei eaba tutui, ngansa igera
mambe ele tenainga eine
kemi. Tautaunga Abel imate
na, be ngan ele kadonga
lolo matua aea, eine mambe
iposaposa pagita maitne.
5 *Be ngan Enok ele
kadonga lolo matua aea, Deo
isoa ei ga idae ga ila, be imate
mao. Gid panua tiloilo ei, be
tiuot ngan ei mao, ngansa

* **10:37:** Hab 2.3-4 * **11:1:** 2Ko 5.7 * **11:3:** OM 1.1, Sng 33.6, Ins 1.3 * **11:4:** OM 4.3-10 * **11:5:** OM 5.21-24

Deo isoa ei ga idae ga ila.
Be mugaeai ngan isoa ei ga
ila, Deo itin igelgel ngan ei ta
ipakuru ngan ei.
6 Be eaba sai ilolo matua
ngan Deo mao, irangrang
ngan ikado ga Deo itin igel-
gel mao. Ngansa eaba sai
iuangga ila boloma pan Deo,
ei manta iadi mambe Deo
imamado ga ilasu gid panua
sapadua timarum tau ngan
ilonga ei.
7 *Be Noa pade ilolo matua
ngan Deo. Ta Deo ipabib ele
motean ngan gid danga toa
iuangga iuot muriai. Eine
gid danga toa Noa igera ngan
imata mao. Be ei ilongo
kemi Deo ilinge ta ikado
oaga kapei ta irangrang ngan
Deo ibada ei mulian toman
ngan ele luma lolo ta tiduaea
mao. Ngan ele kadonga lolo
matua aea toa ne, ipasolan
mambe gid panua toa ngada
oa tanoeai, ad panasnga itu-
tui. Ta ibada edaeda kapei
toman ngan gid panua toa
Deo iuato gid panua tututui
ngan led kadonga lolo matua
aea.

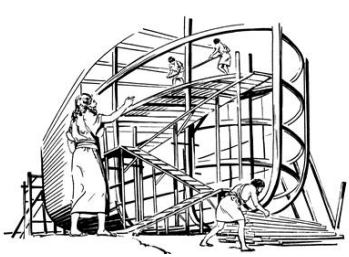

Noa ilongo kemi Deo ilinge ta ikado oaga kapei.

Abraam ga Sara lolod matua ngan Deo

8 *Be ngan Abraam ele
kadonga lolo matua aea, ei
inasi Deo ilinge ta itnan aea
tano ta ila ngan tibur ede toa
Deo iuangga ipan ga iman ei
ele. Tautaunga iuatai ngan
ila sida mao, be ei ilalala ga
ila.
9 *Ngan ele kadonga lolo
matua aea, ei ila imado ngan
tano toa Deo iposa tautaunga
pan ngan. Ta imamado toa
eoa mambe kaluae ede ta
iraurau gid palata. Imamado
toa bedaoa toman ngan inat
Aisak ga itub Iakop. Deo
isio gid ga tilup toman ngan
Abraam ngan badanga gid
danga toa iposa tautaunga
pan ngan.
10 Abraam imamado
mambe kaluae, ngansa ilolo
iminmin ngan tuanga toa
Deo ikado. Tuanga toa oa
matua ga ienono somisomi
ga ilalala ga ila. Deo kekelen
ikado tuanga toa oa aea
mosi.
11 *Be Abraam iadaoa Sara
pade, ei ilolo matua ngan
Deo. Ngan ado toaiua, aea
rai poponga aea ila o, ga iuot
taine lasi, be Deo ipamatua
ei ngan poponga gergeu.
Ngansa ei iuatai mambe Deo
toa ikado posanga tautaunga
ga ila pan, ei imata tutui
ngan ele posanga.
12 *Tota ngan ado toaiua
Abraam iuot eaba kapei
tau ga ele matenga imata
boloma, Deo ilua ei ta
iadaoa ipopo gergeu. Ta

* **11:7:** OM 6.13–7.1 * **11:8:** OM 12.1-5 * **11:9:** OM 35.12 * **11:11:** OM 18.11-14, 21.2, Ro 4.19 * **11:12:** OM 15.5, 22.17

muriai ikado ele gergeu ga
tiuot busa mambe gigima
mariambai ga riringa lab
aea, ta irangrang ngan eaba
eta iuade gid mao. Be
eaba toa kelede ne iman gid
gergeu toa ngada ne tibud.

13 *Gid panua toa ngada
ne, lolod matua ngan Deo ga
irangrang ngan led matenga.
Tibada gid danga toa Deo
iposa tautaunga pagid ngan
oa mao. Be eine mambe
timadid ta tigera gid danga
toa oa ienono aluai, ta tinid
igelgel ngan aea geranga.
Tiuaoa ngan gid mulian ta
tikeo, “Tano toa ne eine
gai lemai tuanga tautaunga
mao. Gai aman kaluae ngan
tibur toa ne.”
14 Ngansa oangga sapadua
tikado posanga ngan gid mu-
lian toa bedaoa, eine tipa-
solan mambe tiloilo tibur
kemi ede ga iman gid led.
15 Be oangga lolod imin-
min ngan ad tano toa titnan
ga idio, eine irangrang ngan
tisio ado kemi eta ngan tilu-
agid mulian.
16 Be mao. Lolod imin-
min ngan tibur kemi ede
ga iasal tano toa titnan ga
idio. Gid tikim tibur kemi
ede buburiai aea. Ngan
ipu toaine, oangga tiuato
Deo eine gid ad Deo, ei
maeamaea ei ngan posanga
toa tikado ngan ei oa mao,
ngansa ei ikoromot tuanga
ede ga iman gid led.

17-18 *Ngan Abraam ele
kadonga lolo matua aea,
ei ilongo Deo ilinge ngan
ado toaiua Deo itoba ei.
Mugaeai Deo ikado posanga
tautaunga ga ila pan ta ikeo,
“Gid gergeu busa toa naposa
tautaunga pago ngan, eine ga
tiuot ngan Aisak.” Ga kus ta
Deo ikeo pan ngan ipamate
ele gergeu toa kelede oa ga
iman tenainga ga ila pan. Ta
Abraam ilongo ta ilongean
inat ga ila pan.

19 *Abraam iadi mambe
oangga inat imate, Deo iran-
grang ngan ipei ei mulian. Ta
gita tarangrang ngan tatado
oanenga itna ngan posanga
idil toa ne, ta takeo ga Deo
ipei Abraam inat mulian
ngan ele matenga.

*Aisak ga Iakop ga Iosep
lolod matua ngan Deo*

20 *Ngan Aisak ele kadonga
lolo matua aea, ei ikado
posanga kemi ngan pamat-
uanga Iakop ga Iso, ta iposa
ngan saoa danga ga iuot
ngan gisirua muriai.

21 *Ngan Iakop ele kadonga
lolo matua aea, boloma
ngan ele matenga, ei ikado
posanga kemi ngan pamat-
uanga Iosep inat toa rua oa.
Be igalterean ei ngan toto ta
isoa Deo ieda.

22 *Ngan Iosep ele kadonga
lolo matua aea, boloma ngan
ele matenga, iposa motean
pagid Israel ngan muriai ga
titnan Isip. Ta irenren pagid

* **11:13:** OM 23.4, 1Sto 29.15, Sng 39.12, 1Pe 2.11 * **11:17-18:** OM 21.12, 22.1-14
* **11:19:** Ro 4.17 * **11:20:** OM 27.27-29,39-40 * **11:21:** OM 47.31–48.20
* **11:22:** OM 50.24-25, IM 13.19

ngan tibada ituatua ga ila
pade.

Moses ilolo matua ngan Deo

23 *Be Moses itna ga itama
lolod matua ngan Deo pade.
Muriai ngan Moses aea
poponga, timudan ei ga
irangrang ngan aea taiko
tol, ngansa tigera mambe ei
gergeu kemi tau, be timataud
ngan maron kapei Isip aea
ele apu mao.
24 Be Moses pade ilolo
matua ngan Deo. Ngan ado
toaiua idae kapei, ei itin
ngan gid panua tiuato ei
maron kapei Isip aea inat
taine ele gergeu mao.
25 Be ikim ibada ieieinga
toman ngan Deo ele panua.
Ei iadi mambe edap toa ne
kemi ga iasal edap tingelgel
aea ngan kadonga sasat ngan
ado pidaede.
26 Ei iuangga gid pat ga
danga sisid kemikemi togid
Isip eine danga sapaean. Be
ikeo ga oangga tipamaea-
maea ei ngan Kristus ieda,
kadonga toa ne kemi ga iasal
gid danga toa oa, ngansa
ei igaga imata ngan lasunga
kemi toa Deo iuangga ibada
pan.
27 Ngan ele kadonga lolo
matua aea, itnan Isip ga ila.
Maron kapei togid Isip ilolo
bake ngan ei, be ei imataud
mao. Ei imadid matua. Tau-
taunga, eaba eta irangrang
ngan igera Deo ngan imata
mao, be eine mambe Moses
igera Deo ngan imata ta ima-
did matua.
28 *Ngan ele kadonga lolo
matua aea, ei ikado eanean-
nga Pasova aea ga nasinga
ngan tiltilnga sipsip ising ga
idae ngan led atama iaoa.
Toa bedaoa ta irangrang
ngan anggelo pamatenga aea
irau gid Israel led gergeu
lautabtabe mao.

Panua busa Israel ad lolod matua ngan Deo

29 *Gid Israel pade lolod
matua ngan Deo ta tilalala
ga tiuore ngan tad Singsin-
gia mambe tilalala ngan tano
mamasa. Ga kus ta gid Isip
tiuangga titoba kadonga toa
bedaoa pade, be tad kapei
ipamadi gid ga timate.
30 *Ngan gid Israel led
kadonga lolo matua aea,
tilalala ga tibaliu ngan
tuanga Ieriko ga irangrang
ngan ado lima ga rua. Ga
kus ta tuanga toa oa aea ala
grok ga isulug.
31 *Be taine edap aea Raap
ilolo matua ngan Deo pade.
Ei ilolo itarui ngan gid panua
taleleannga ad ta ibada gid
ga tila ele lumaeai. Toa be-
daoa ta ei imukuru toman
ngan gid panua tanga balbal
ad oa mao.
32 *Be gau ga nasalangan
saoa posanga pade? Ngansa
leda ado imata eta mao
ngan naninipu pagimi ngan
Gideon ga Barak ga Samson

* **11:23:** IM 1.22, 2.2 * **11:28:** IM 12.21-30 * **11:29:** IM 14.21-31 * **11:30:** Jos 6.12-21 * **11:31:** Jos 2.1-21, 6.21-25, Jms 2.25 * **11:32:** Het 6.11–8.32, 4.6–5.31, 13.2–16.31, 11.1–12.7, 1Sml 16.1–1Kin 2.11, 1Sml 1.1–25.1

ga Iepta ga Devit ga Samuel
ga gid panua toa tibada Deo
iaoa.
33 *Ngan led kadonga lolo
matua aea, gid panua toa
ne tiparau pagid mamaron
kapeipei busa led panua
paraunga ad ta tiasal gid.
Ga timadid ga timugamuga
ngan led panua ta tilualua
gid ngan kadonga tutui. Ga
edengada ngan gid tibada
saoa danga toa Deo iposa
tautaunga pagid ngan. Ga
tikapin gid laion aoad.
34 *Ga tipamate dinga
kapeipei. Ga tiaoa ngan gid
panua toa tiuangga tigal gid
ngan didi paraunga aea, ta
timate mao. Gid urad mao,
be tibada pamatuanga ta
tirangrang ngan tikado pa-
raunga pagid alu padengada
led panua paraunga ad, ta
tipakoso gid ta tiaoa ga tila.
35 *Gid panua timate ga
kus ta tidae mulian, ta
tnatnad tinid igelgel ngan
badanga gid mulian. Be
panua padengada tibada
ieieinga pagid ad isat
bagedeai ga irangrang ngan
timate. Ad isat tikeo ga
oangga tipul murid ngan
Deo, eine ga tilongean gid
ga tila, be gid panua toa oa
tinid ngan mao, ngansa tiadi
oangga timate, eine ga tidae
mulian ta tibada madonga
kemi ga kemi tau.
36 *Panua edengada, ad
isat tigalinge paeamao ngan
gid ga timui gid. Be panua
padengada ad isat tiaud gid
ngan sen ga tidol gid ngan
luma panasnga aea.
37 *Panua padengada ad
isat tirau gid ngan pat, ga
tiket panua padengada patid
ngan so ga timan rua, ga ti-
gal padengada ngan didi pa-
raunga aea ga timate. Gid
panua toa oa, led danga sisid
imata karanga mao. Tipitpit
sipsip ga meme tinid kukul ta
tilalala alele. Ad isat tipaieiei
gid ga tikado paeamao ngan
gid.
38 Timelengleng alele ngan
tibur modamodanga, ga
tidaedae lusiai, ga timamado
ngan gid pat ibaba ga gid
baba padengada tanoeai.
Be itutui ngan gid panua
tanoeai ad tisokon gid mao,
ngansa gid panua toa oa
kemikemi tau.
39 Gid panua toa ngada ne
lolod matua ngan Deo, ta
Deo ipakuru ngan gid. Be
ngan led madonga tanoeai,
eta ngan gid ibada danga toa
Deo iposa tautaunga ngan ne
mao.
40 Ngansa mugaeai tau
ga inam, Deo ikoromot
madonga kemi ede toa iasal
madonga tanoeai ta isio gita
ngan badanga madonga toa
oa. Be ikeo ga gid ga timuga
ngan badanga madonga toa
oa mao. Manta tilup toman
ngan gita ta Deo ikado ga
gitaingada taot tutui tau. Ga
kus ta tala ngan madonga
kemi toa oa.

* **11:33:** Dan 6.1-27 * **11:34:** Dan 3.23-27 * **11:35:** 1Kin 17.17-24, 2Kin 4.25-37 * **11:36:** 1Kin 22.26-27, Jer 20.2, 37.15, 38.6 * **11:37:** 2Sto 24.21

12

Manta matada idae ga ila pan Iesus

1 *Gid panua mugaeai ad toa oa dabad kapei tau be timadid ga tibalil ngan gita mambe panua tipasolan gita ngan edap lolo matua aea. Tota saoa danga ipakala gita, manta tatado ga iduaea toman ngan gid kadonga sasat toa iuangga idada gita. Manta urada pakpakia ta taladlado ngan salisalinga toa Deo idol ga ienono matadai.

2 Manta matada idae ga ila pan Iesus. Ei eaba toa iman leda kadonga lolo matua aea ipu, ga iparangrang leda kadonga lolo matua aea pade. Iesus imata nanan tingelgel toa Deo idol ga ienono imatai, ta imadid matua ngan aea ieieinga ga ele matenga ngan abei tabala. Posanga maeamaea aea toa tikado ngan ei, ei imata ila ngan mao. Be imadid matua ga irangrang ngan ele matenga. Ga kus ta idio imado ngan Maron kapei Deo ibage oatai.

Deo ipatutui gita mambe ele gergeu

3 Be matami nanan Iesus. Mugaeai gid panua kadonga sasat ad timan aea isat ta tikado paeamao ngan ei, be ei imadid matua. Manta matami nanan ei toa bedaoa, ta irangrang ngan akado apalase mao ga lolomi itola mao pade.

4 Gimi apaparau matua ta aoangga aeasal kadonga sat, be ngan lemi paraunga toa ne, eta ngan gimi ising itoki ga imate mao.

5 *Be kado gimi matami sapian posanga toa Deo ikado ngan pamatuanga lolomi. Ei iuato gimi ele gergeu ta ikeo ga bedane,

"Leg gergeu, irangrang ngan eao gera Maron ele patutuinga mambe danga sapaean mao.
Be oangga idaba go, irangrang ngan lolom itola ngan mao.
6 Ngansa Maron ipatutui sapadua toa ikimkim gid.
Be sapadua toa ibada gid ga timan ele gergeu, ei ipanas gid pade."

7 *Manta amadid matua ngan ami kadonga kulupulupu ta agera mambe Maron ipatutui gimi. Ta matami nanan: Deo ikado kadonga pagimi mambe gimi ele gergeu. Ngansa gergeu eta imamado be itama iuatai ngan patutuinga ei mao na? Mao tau.

8 Deo ipatutui ele gergeu toa ngada ne. Be oangga Deo ipatutui gimi mao, eine mambe gimi ele gergeu tautaunga mao. Gimi budibala.

9 Be matami nanan pade, gita toa ngada ne tamatamada tanoeai ad tipatutui gita, ta tatada ngan gid ngan

* **12:1:** 1Ko 9.24-25 * **12:5:** Jop 5.17, Snd 3.11-12, PM 3.19 * **12:7:** Lo 8.5

led kadonga toa bedaoa. Tota
oangga Tamada buburiai aea
ipatutui gita, manta talolon
ngan ei kapei tau ta tabada
madonga kemi.
10 Be tamatamada tanoeai
ad tinasi kadonga isaoa
itutui ngan matad ta tipatu-
tui gita ngan rai pidaede.
Be Deo ipatutui gita ngan
luanga gita, ngansa iuangga
iparangrang gita ta tapa-
solan tautaunga mambe ele
ul ienono ngan gita.
11 *Tautaunga, irangrang
ngan patutuinga eta ikado
ga tanaman kemi mao. Iman
ieieinga aea. Be muriai
oangga tananale kemi ngan
kadonga toa oa, eine ga
ipapot kadonga tutui ga
kadonga lolo tarui aea,
mambe annga kemikemi
iuotot dadangai.

Manta tagabit kemi, ngan kado ta tasapir ngan Deo ele kadonga lolo marum aea

12 *Tota oangga gimi
anaman mambe urami
ngan madidnga matua ngan
ami kadonga kulupulupu
mao, mambe eaba ibage ga
iae imanggolenga, manta
apamatua gimi mulian.
13 *"Be apatutui lemi edap
lalalanga aea, ta anasnasi
kadonga tutui." Toa bedaoa
ta gid panua toa tiuangga
lolod itnan Deo, irangrang
ngan tidio toa bedaoa mao,
be gid ga tibada keminga,
mambe eaba iae imate ibada
keminga ta ilalala pade.
14 Manta urami pakpakia
ta apei kadonga lolo tarui
aea rabu ngan oaeoaemi. Ga
pade, manta urami pakpakia
ngan pasolannga mambe
Deo ele ul ienono ngan gimi
tautaunga. Ngansa eaba sai
toa ipasolan mambe Deo
ele ul ienono ngan ei mao,
irangrang ngan igera Maron
mao ga mao tau.
15 Be agabit kemi, ngan
kado ta eaba eta ngan gimi
isapir ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea. Irangrang
ngan alongean eaba eta ga
ipamuga kadonga paeamao
rabu ngan gimi mao. Ngan
kado ta ikado ga gimi busa
aot paeamao Deo imatai.
Kadonga toa oa eine lalaede
mambe purup paeamao
ipaeabu ngan dadanga.
16 *Be irangrang ngan eaba
eta ngan gimi ikado kadonga
arala mao, ga inasi kadonga
tanoeai aea mao pade. Ngan
kado ta iuot mambe Iso.
Eaba toa oa pitoreanei, ta
ngan olnga annga ado kelede
aea, ilongean imul gergeu
lautabe aea ga ila pan itar
kakau.
17 *Be gimi aoatai, muriai
ei iuangga ibada pamat-
uanga toa oa pan itama,
be itama ilongo mao. Tau-
taunga Iso imata sul isulug,
be irangrang ngan ibada
pamatuanga toa oa mao,
ngansa ele edap eta ngan
palelenga ele kadonga mu-
lian mao.

Gita taot ngan tuanga

* **12:11:** Jms 3.17-18 * **12:12:** Ais 35.3 * **12:13:** Snd 4.26 * **12:16:** OM 25.29-34 * **12:17:** OM 27.30-40

Ierusalem buburiai aea

18 *Be gita leda edap ngan
tala boloma pan Deo, eine
mambe edap toa tibutibuda
tinasi mugaeai oa mao. Gid
tila ngan lusi ede tanoeai aea
ieda Sainai. Gid tila tig-
era dinga kapei irarabal, ga
laulau iluga tibur ta dodom
kapei tau, ga rai kapei iaoa
ingongo.

19 *Gid tilongo taule ele
tandanga ga Maron ilinge
iposaposa, ta timataud kapei
tau ta tiparpar pan Moses
ta tikeo ga, “Gai arangrang
ngan alongo posanga idil eta
pade ne mao.”

20 *Gid timataud toa
bedaoa ngansa Deo irenren
kapei pagid ga bedane,
“Oangga eababa mao masi-
lau eta ilaputian lusi toa ne
aea but, manta atatado pat
ngan ei ga imate.”

21 *Gid danga toa tigera,
ipamataud gid kapei tau, ta
Moses pade ikeo, “Gau na-
mataud tau ta nasamimi.”

22 Be gimi anama aot
ngan gid danga toa bedaoa
mao. Gimi aot ngan lusi
Saion, eine tuanga ton Deo
toa imamado somisomi
ne. Tuanga toa ne eine
Ierusalem buburiai aea. Be
toa nene, gid anggelo bunor-
ingring busa tau tiluplup ga
tinid igelgel.

23 Gimi anama aot ngan
rourounga togid Deo ele
gergeu lautabtabe, toa edad
ienono ngan Deo ele laulau
buburiai. Gimi anama aot
pan Deo toa ipamadid panua
toa ngada ne ngan posanga.
Toa nene gid panua tututui
timamado. Mugaeai timate,
be Deo ipatutui gid ta led idil
eta paeamao mao.

24 *Gimi anama aot pan
Iesus toa iman bebeda ngan
posanga pau toa Deo irau
ngan gita. Ta gimi aot
ngan Iesus ising toa itil
ngan pamatuanga posanga
toa Deo irau oa. Iesus
ising toa ne iposaposa
pagita ngan posanga kemi
tau toa iasal posanga toa
Abel ising iposaposa ngan
mugaeai. Ngansa Abel ising
iposaposa ngan kadonga sat
aea kolinga, be Iesus ising
iposaposa ngan kadonga
sasat aea samumnga.

*Irangrang ngan tapaki
tangada ngan Deo ele
posanga mao*

25 *Be manta agabit kemi.
Ngan kado ta apaki tangami
ngan Deo toa iposaposa pag-
imi ne. Matami nanan. Mu-
gaeai Deo ilinge iuot tanoeai
ngan ado toaiua Moses ima-
mado ta ipabib gid panua
led. Ta oangga tipaki tan-
gad ngan ele posanga, iran-
grang ngan tiaoa ga tisapir
ngan ad panasnga mao. Tota
oangga gimi apul murimi
ngan ele babanga toa ipabib
lemi buburiai ga inam, eine
ga aeaoa madongan?

26 *Mugaeai Deo ilinge
inuga tano ga inogonogoi.

* **12:18:** IM 19.16-20, Lo 4.11-12 * **12:19:** IM 20.18-21, Lo 5.22-27 * **12:20:** IM 19.12-13 * **12:21:** Lo 9.19 * **12:24:** OM 4.10, Ibr 8.6 * **12:25:** Ibr 2.1-3, 10.26-29 * **12:26:** Hag 2.6

Be labone ikado posanga tautaunga pagita ta ikeo ga, “Gau ga nanuga tano pakelede pade. Be gau ga nanuga tano kekelen mao. Eine ga nanuga mariamba pade.”

27 Be ngan posanga idil toaine “pakelede pade,” Deo ipasolan gita mambe ei ga itilak gid danga sisid toa irangrang ngan inogonogoi. Eine gid danga toa ngada ne ikado ga iuot mugaeai. Toa bedaoa ta gid danga sisid toa irangrang ngan inogonogoi mao, eine ga ienono matua ga ilalala ga ila.

28 Deo iuangga ibada madonga kemi pagita toa ei ibageai oa. Be madonga toa oa irangrang ngan inogonogoi mao. Tota manta taposa kemi ga ila pan Deo, ga tararing ga ila pan, ga tasoa ieda ngan edap isaoa toa ikado ei ga itin igelgel. Be manta tamataud Deo ga talolon ngan ei ta takado toa bedaoa.

29 *Ngansa ada Deo, ei mambe dinga oanaoana tau toa irangrang ngan inono danga toa ngada ne.

13

Gita kelede kelede manta takim panua padengada

1 Manta akimkim pol ngan gimi mambe gimi iaoa kelede. Be lemi kadonga kimnga aea toa ne manta ilalala ga ila.

2 *Lemi kadonga ngan badanga gid kaluae ga tinam lemi lumaeai, irangrang ngan atnan mao. Ngansa panua edengada tibada gid anggelo ta timariala ngan gid, be tiuatai ngan mao.

Irangrang ngan atnan lemi kadonga ngan badanga gid kaluae ga tinam lemi lumaeai mao.

3 Be matami bada gid panua timamado ngan luma panasnga aea. Alualua gid mambe gimi pade amamado ngan luma panasnga aea toman ngan gid. Ga pade, matami bada gid panua toa ad isat tikado paeamao ngan gid. Alualua gid mambe abada ieieinga ngan tinimi lalaede toa bedaoa.

4 *Gimi toa ngada na manta alolon ngan gid panua led oaioainga. Be manta amariala kemi ngan lemi enonga toman ngan adadaoami. Ta alongean eaba eta, mao danga eta pade ipaeabu ngan mao. Ngansa Deo ga ipanas sapadua tikado kadonga arala ga

* **12:29:** Lo 4.24, 9.3 * **13:2:** OM 18.1-8, 19.1-3, Ro 12.13 * **13:4:** Ep 5.5

kadonga iriau imata ede ga
ede.
5 *Be irangrang ngan
alongean mogal buda ga
kadonga ngan kimnga pat
iuot ngan lemi madonga
mao ga mao tau. Be manta
agera saoa danga toa ienono
bagemiai na mambe imata
karanga ngan gimi. Ngansa
Deo ikeo ga bedane,

"Gau ga natnan go ga dio
sapaean mao.
Be irangrang ngan napul
murig ngan eao mao
ga mao tau."

6 *Tota tarangrang ngan
tapamatua loloda ta takeo ga
bedane,

"Ag Luanga eine Maron.
Tota gau ga namataud
mao.
Gid eababa tirangrang
ngan tikado kadonga
eta ngan gau mao."

Irangrang ngan tatnan Deo ele edap mao

7 *Matami nanan ami
madidnga toa tipaola Deo
ele posanga ga ila pagimi toa
mugaeai ga inam. Matami
nanan, edap toa somisomi
tilalala ngan, ila sida?
Manta anasnasi gid ngan led
kadonga lolo matua aea.
8 Iesus Kristus, ei lalaede
mugaeai, ga labone, ga somi-
somi muriai ga ilalala ga ila.
9 *Be irangrang ngan
alongean gid paoatainga
papau imata ede ga ede
idada gimi ta atnan Deo
ele edap mao. Ngansa eine
kemi ngan lolomi ibada
pamatuanga ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea.
Be apu imata ede ga ede
ngan annga, irangrang ngan
ipamatua loloda mao. Gid
panua tinasnasi gid apu toa
oa, eine tibada luanga eta
ngan mao.
10 Gita leda popou tenainga
aea ienono. Eine popou toa
Iesus itenai ei mulian ngan.
Be sapadua tiparpar ngan
nasinga gid apu imata ede
ga ede ngan Deo ele palata
tanoeai aea, gid tirangrang
ngan tibada anad eta inam
pan Iesus mambe gita ne
mao.
11 *Ngansa madidnga
kapei tenainga aea somisomi
itenai gid masilau, ta ibada
singid ga idudunga ngan Deo
ele palata ilolo toa aea ul
kapei tau ta iman tenainga
ngan samumnga kadonga
sasat. Be gid masilau patid,
idol ga idae dingaeai ngan
tibur ede gaot ngan led
saupu.
12 *Lalaede toa bedaoa,
Iesus ibada ieieinga ga imate
gaot ngan tuanga aea ala. Ta
ngan ising toa oa, ei idol Deo
ele ul ga idae ngan gid panua.
13 *Tota kemi ngan gita
pade tatnan tuanga ga tala
gaot toman ngan ei. Ta
posanga paeamao tikado
ngan ei ga maeamaea ei

* **13:5:** Lo 31.6, 8, Jos 1.5 * **13:6:** Sng 118.6-7 * **13:7:** 1Ko 4.16 * **13:9:** Ro 14.17 * **13:11:** Wkp 16.27 * **13:12:** Ins 19.17 * **13:13:** Ibr 12.2

ngan, eine ibada gita pade.

14 *Ngansa tanoeai ne, gita
leda tuanga eta ienono somi-
somi ga ilalala ga ila mao.
Be tasangasanga tuanga toa
iuangga iuot muriai.

15 *Tota ngan Iesus ieda,
kemi ngan tapakuru ngan
Deo somisomi. Ta kadonga
toa ne iuot mambe gita leda
tenainga ga ila pan. Eine
annga kemi iuotot ngan leda
kadonga lolo matua aea
ngan Iesus toa taoaoa ngan
somisomi.

16 *Be irangrang ngan at-
nan lemi kadonga kemikemi
ngan panua padengada mao.
Manta alualua gid ngan lemi
kadonga mamaron. Ngansa
kadonga toa ne eine mambe
tenainga ede ikado ga Deo
itin igelgel.

*Manta talongo ada madid-
nga linged ta talolon ngan gid*

17 *Ami madidnga toa
timariala ngan gimi, manta
alolon ngan gid ta alongo
kemi linged. Ngansa gid
ga tikoli posanga ga ila pan
Deo ngan led naurata toa ne.
Oangga akado toa bedaoa,
gid ga tinaman mambe
led naurata kulupu ngan
gid mao, be gid ga tinid
igelgel ngan. Ngansa oangga
akado ga led naurata kulupu,
kadonga toa ne ga ilua gimi
mao.

18 *Be manta araring ngan
luanga gai pade. Gai anaman
mambe lemai idil eta paea-
mao mao, ta lolomai ikim
tau ngan nasinga kadonga
kemikemi somisomi.

19 Be danga kapei toa
nakim gimi araring ngan,
eine ngan Deo isaoa leg edap
ta naluagau mulian pagimi
manmanae.

*Posanga pamatuanga aea
ila pagid Ibru*

20 *Deo ei ipu ngan
kadonga lolo tarui aea. Ei
ipei mulian ada Maron Iesus
ngan ele matenga. Ada
Maron Iesus toa oa iura
kapei ta imariala kemi ngan
gita ele sipsip. Deo ipei ei
mulian, ngansa ising itoki
ga isulug ngan pamatuanga
posanga toa Deo irau ngan
gita. Posanga toa irau ne
ienono somisomi ga ilalala
ga ila.

21 Kemi ngan Deo toa
ne iparangrang gimi ngan
kadonga kemikemi imata
ede ga ede ta irangrang ngan
anasi ele kimnga toa ngada
ne. Ga pade, kemi ngan
ibokoboko lolodai ngan Iesus
Kristus ele naurata ta ipapot
gid kadonga toa ikado ei
ga itin igelgel. Tasoa ieda
somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga.

22 Be oaeoaeg, nabeta
matua gimi, manta adol
tangami kemi ngan leg
posanga toa nabode ne ngan
pamatuanga lolomi. Ngansa
leg posanga toa ne mamarae
tau mao.

* **13:14:** Ibr 11.10,16, 12.22 * **13:15:** Sng 50.14,23 * **13:16:** Plp 4.18 * **13:17:** 1Te 5.12 * **13:18:** PA 24.16, 2Ko 1.12 * **13:20:** Jer 32.40, Ese 37.26, 1Pe 2.25

23 Nakim napalongo lemi
ngan oaeda Timoti, tilongean
ei ta itnan luma panasnga
aea ga iuot. Ta oangga
inam pagau manmanae, eine
gairua ga anam agera gimi.
24 Abada lemai ado kemi
ila pagid ami madidnga
ga pagid panua tututui toa
ngada na ton Deo. Be
oaeoaeda Itali ad, tiabalan
led ado kemi ga ila pagimi
pade.
25 Kemi ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea idio
pagimi toa ngada na.

Laulau ton Jems

1 *Gau Jems, paeaeanga
ton Deo ga Maron Iesus Kris-
tus.
Nabode laulau toa ne ga ila
pagimi lum sangaul igegea
rua togita Israel. Gimi atnan
lemi tuanga ipu ta abilin ga
amamado alele ngan tibur
padengada. Leg ado kemi ila
pagimi.

*Kadonga kulupulupu ipa-
matua gita*

2 *Oaeoaeg, oangga to-
banga imata ede ga ede iuo-
tot ngan gimi, manta agera
mambe danga tingelgel aea.
3 *Ngansa gimi aoatai,
oangga kadonga iuotot
ngan tobanga lemi kadonga
lolo matua aea, eine ipaot
kadonga ngan madidnga
matua.
4 Be manta alongean
kadonga ngan madidnga
matua idae ga ila kapei
lolomiai. Toa bedaoa ta
gimi ga aot tutui tau ga
lemi kadonga kemikemi toa
ngada oa ga imata karanga
ga ienono.

*Oangga sai ele oatainga
imata karanga mao, manta
ibeta Deo*

5 *Be oangga eaba eta
ngan gimi ele oatainga imata
karanga mao, manta ibeta
Deo. Ngansa Deo ei eaba
mamaron ngan gid panua
toa ngada ne. Deo idaba
eaba eta toa ibeta ei ngan
saoa danga oa mao. Be ei
ga ibada pan.
6 Be eaba toa oa manta
ilolo matua ngan Deo ga ilolo
ruangada mao. Ngansa eaba
sai toa ilolo ruangada, ei
mambe ngalu toa rai ipei ga
ila ga inam.
7 Oangga eaba toa bedane
iadi mambe Maron ga ibada
danga eta ga ila pan, eine
ipakaka ei mulian.
8 Ei ilolo matua eta mao.
Ngan kadonga toa ngada ne
iuangga ikado, ilolo ede ga
ede tau.

*Posanga ila pagid panua
toa led danga sisid imata
karanga mao, ga panua led
danga sisid busa*

9 Oangga oaeda sai ngan
iaoa kelede ton Kristus ele
danga sisid imata karanga
mao, kemi ngan itin igel-
gel. Ngan Deo imata, ei ieda
kapei.
10 *Be eaba toa ele danga
sisid busa, oangga ieda isu-
lug, kemi ngan itin igelgel
ngan aea kadonga toa be-
daoa. Ngansa eaba sai ilolo
ikim tau pat, eine ga iduaea
mambe gilgilnga ipur.
11 Oangga ado ipara ga
idae, aea oanaoana ga ipa-
malai ipur toa oa ta mole
mao imalai ga itap, ta aea so-
gonga toa oa iduaea. Lalaede
toa bedaoa, gid panua toa led
danga sisid busa, eine ga tid-
uaea. Led naurata iuraura
maitne be tiduaea.

---

* **1:1:** Mt 13.55, PA 15.13, Gal 1.19, 1Pe 1.1 * **1:2:** Ro 5.3-5 * **1:3:** 1Pe 1.7
* **1:5:** Snd 2.3-6 * **1:10:** Ais 40.6-7

Deo ikado kemi ngan gita, be idada gita ngan kadonga sasat mao

12 Kemi tau ngan eaba sai toa imadid matua ngan aea tobanga. Ngansa oangga iasal gid tobanga toa ngada oa, eine ga ibada madonga kemi iman aea lasunga. Gid panua toa tikimkim Deo, ei iposa tautaunga ngan ilasu gid tota bedaoa.

13 Oangga tobanga iuangga idada eaba eta ngan kadonga sat, irangrang ngan eaba toa oa ikeo ga Deo idada ei ngan kadonga sat mao. Ngansa kadonga sat eta irangrang ngan idada Deo mao, ga Deo idada eaba eta ngan kadonga sat mao pade.

14 Be eaba kelede kelede ilolo buk ga idae ngan kadonga sat oangga ei ele kimnga papaeamao idada ei. Toa bedaoa ta ilolo iparumrum ei mulian ta ipakaka ei ngan nasinga kadonga sat.

15 Be kimnga papaeamao toa bedaoa ipaot kadonga sat mambe taine iapa ta ipopo gergeu. Be oangga kadonga sat ilalala ga idae kapei, eine ipaot matenga.

16 Oaeoaeg kemikemi, irangrang ngan alongean eaba eta ipakaka gimi mao.

17 Saoa danga itutui tau ga tenainga kemikemi toa ngada ne, eine isulug ga inam pagita ngan Deo Tamada ibage. Ei iman ado ga taiko ga gigima tamad. Be ele taranga ipul ei alele mambe gid taranga toa oa mao. Ele kadonga kemikemi ienono lalaede somisomi. Gid danga toa ado igal ianun ga ila mamarae ga kus ta ila bolobolo, Deo ei mambe gid danga toa oa mao ga mao tau.

18 *Ngan ele tingelgel, isio gita ngan longonga ele posanga tautaunga. Ta ngan edap toa ne ikado ga leda madonga iuot pau. Ei ikado bedane ngansa iuangga rabu ngan danga toa ngada ne ikado ga iuot, ei ikim gita taot mambe annga papau imatua dadangai toa tatenai ga ila pan.

Manta talongo posanga ga tanasi pade

19 Oaeoaeg kemikemi, manta aoatai kemi ngan posanga ga oaine: Gimi kelede kelede manta adol tangami manmanae ngan longonga posanga. Be irangrang ngan asensen ngan lemi posanga mao. Ga irangrang ngan lolomi bake manmanae mao pade.

20 *Ngansa gid eababa led kadonga lolo bake aea irangrang ngan ipaot kadonga tutui toa Deo ikim oa mao.

21 *Tota manta akaput ngan saoa kadonga ikado ga loloda aea muk ga kadonga papaeamao toa iuotot somisomi. Manta adol edami ga isulug ta abada Deo ele posanga mambe annga ipuapua toa ei iarum lolomiai. Posanga toa ne

* **1:18:** Ins 1.13 * **1:20:** Sav 7.9 * **1:21:** Kol 3.8, 1Pe 2.1

irangrang ngan ibada gimi
mulian.
22 *Be posanga toa gimi
alongo, manta anasi pade.
Irangrang ngan alongo
sapaean mao. Oangga
bedaoa, eine apakaka gimi
mulian.
23 Eaba sai toa ilongo
sapaean posanga, be inasi
mao, ei iuot mambe eaba ede
itlo ianun ta igera imata.
24 Igera imata ga kus ta ila,
be mole mao imata sapian
imata iuot madongan.
25 *Be Deo ele apu itu-
tui tau. Eine ipola gita ta
tatnan madonga paeamao.
Oangga eaba sai imata inasi
kemi apu toa oa somisomi ta
inasi, be imata sapian saoa
posanga toa ilongo oa mao,
eine Deo ga ikado eaba toa oa
ele naurata ga iuot kemi tau.
26 *Oangga eaba eta ikeo ga
ei eaba raring aea be iran-
grang ngan ipakala ei mu-
lian ngan posanga papaea-
mao mao, eine ipakaka ei
mulian. Ele kadonga rar-
ing aea toa oa eine danga
sapaean.
27 Kadonga raring aea
toa itutui tau Deo Tamada
imatai ga ikado ga loloda
aea muk eta mao, eine ga
bedane: Manta takiakia gid
asapsape ga akonokono ta
talua gid ngan ad kadonga
kulupulupu. Ga pade,
irangrang ngan talongean
kadonga paeamao eta
tanoeai aea ibul gita mao.

2

Irangrang ngan takado kadonga bagbage kelede mao

1 *Oaeoaeg, gimi lolomi
matua ngan ada Maron Iesus
Kristus toa ele taranga kapei
tau. Tota irangrang ngan
akado kadonga bagbage
kelede mao ga mao tau.
2 Matami nanan idil ede
ga oaine: Oangga eaba ede
idol danga sisid kemikemi
ga ibage igonga aea pato gol
ta inam idudunga ngan lemi
rourounga, be eaba ede pade
lululunga aea toa ele danga
sisid ragragia, ei pade inam
idudunga, eine ga akado
mado?
3 Kado gimi agera eaba
toa ele danga sisid kemikemi
ta akeo pan bedane, “Nam
dio mado ngan mul kemi ga
oaine.” Be akeo pan eaba
lululunga aea bedane, “Eao
la madid ga eoa.” Mao akeo
pan bedane, “Eao dio mado
tanoeai, boloma ngan aeg.”
4 Oangga akado toa be-
dane, eine lolomi paeamao
ta matami inasi gid panua
ngan edap itutui mao. Gimi
anasi kadonga ede ngan
panua toa edad kapeipei,
be anasi kadonga ede pade
ngan gid panua toa edad
mao.
5 *Oaeoaeg kemikemi,
alongo. Gid panua toa led
danga sisid tanoeai aea
imata karanga mao, Deo
isio gid ngansa ikim led
kadonga lolo matua aea idae

* **1:22:** Mt 7.26, Ro 2.13 * **1:25:** Ro 8.2, Jms 2.12 * **1:26:** Sng 141.3 * **2:1:** PA 10.34, Jms 2.9 * **2:5:** 1Ko 1.26-28

ga ila kapei. Madonga kemi
ibageai toa iposa tautaunga
ngan pagid panua toa tikim
ei, Deo iuangga madonga
toa oa iman gid panua toa
bedaoa led.
6 Be gimi apamaeamaea
gid panua toa led danga
sisid imata karanga mao na.
Matami nanan. Gid panua
toa led danga sisid busa,
eine tikado kulupu ngan
gimi ga tipamadid gimi ngan
posanga somisomi.
7 Gid panua toa led danga
sisid busa, tipapaeabu ngan
Kristus ieda kemi toa Deo
idol ga idae ngan gimi.

8 *Deo ele apu kapei ngan
madonga ibageai toa ele
laulau iposaposa ngan, ikeo
ga bedane, “Eao manta
kim oaem ede pade mambe
kim go mulian.” Oangga
anasnasi Deo ele apu kapei
toa ne, eine ga lemi kadonga
iuot kemi.
9 *Be oangga akado
kadonga bagbage kelede,
eine gimi akado kadonga
sat, ta apu toa ne ipasolan
mambe lemi idil paeamao.
10 *Ngansa oangga eaba sai
inasnasi apu toa ngada oa,
be itap ngan apu idil keleta,
eine ele idil paeamao lalaede
mambe eaba toa itnan apu
aea posanga toa ngada oa.
11 *Ngansa Deo ikeo,
“Irangrang ngan apaeabu
ngan oainga ngan kadonga
arala mao.” Be Deo toa
kelede ne ikado posanga ede
pade ga bedane, “Irangrang
ngan apamate eaba ede pade
mao.” Tota oangga eao kado
arala mao, be eao pamate
eaba ede pade, eine eao
laputian apu na.
12 *Deo ele apu ipola gita
ta tatnan madonga paeamao.
Be Deo ga imata inasi lemi
kadonga ngan nasinga apu
toa ne. Ngan lemi posanga
ga lemi kadonga toa ngada
ne, manta aot mambe panua
tinasnasi apu toa ne.
13 *Eaba sai toa ilolo isat
ngan eaba ede pade mao,
eine Deo ga ipamadid eaba
toa oa ngan posanga, be ilolo
isat ngan ei mao. Be eaba
sai toa ilolo isat ngan panua
padengada, eine ga iasal
posanga toa imadid ngan oa.

Kadonga kemi manta itlan leda kadonga lolo matua aea

14 Oaeoaeg, oangga eaba
ede ikeo ga ilolo matua ngan
Deo, be ele kadonga kemi
itlan ele kadonga lolo matua
aea mao, eine ele kadonga
lolo matua aea iman danga
sapaean. Kadonga lolo
matua aea bedane irangrang
ngan ibada ei mulian pade?
Mao tau!
15 *Oangga oaeda aranga
mao taine ngan iaoa kelede
ton Kristus aea barikia mao
ga aea annga imata karanga
mao,
16 be eaba eta ngan gimi
ikado posanga sapaean pan

* **2:8:** Wkp 19.18, Mt 19.19, Gal 5.14 * **2:9:** Lo 1.17 * **2:10:** Wkp 19.37, Nam 20.7-12, 24, Mt 5.19 * **2:11:** IM 20.13-14, Lo 5.17-18, Ro 13.9 * **2:12:** Gal 6.2, Jms 1.25, 1Pe 2.16 * **2:13:** Mt 5.7, 18.32-35 * **2:15:** 1Io 3.17

bedane, “Eao lolom itarui ta
la. Kemi ngan Deo ibada
am barikia pago ga ipan
am annga,” posanga toa be-
dane ga ilua ei madongan?
Gimi manta alua ei ngan
ele saoa danga toa imata
karanga mao.
17 Kadonga lolo matua
aea eine lalaede toa bedaoa.
Oangga kadonga kemi itlan
leda kadonga lolo matua aea
mao, eine leda kadonga lolo
matua aea itautau eta mao.
Eine mambe eaba imate.
18 *Be eaba ede ga iririak
ta ikeo, “Deo ibada panua
edengada mulian ngan led
kadonga lolo matua aea,
be ibada panua padengada
mulian ngan led kadonga
kemikemi.”
Be gau ga nakoli posanga
toa ne bedane: Oangga
eaba toa oa ele kadonga
kemi itlan ele kadonga lolo
matua aea mao, irangrang
ngan eao pasolan mambe
ele kadonga lolo matua aea
tautaunga mao. Be gau ga
nakado kadonga kemikemi
ngan pasolannga mambe leg
kadonga lolo matua aea eine
tautaunga.
19 Eao lolom matua ta
keo ga Deo toa kelede oa
imamado. Eine kemi, be gid
iriau papaeamao, gid pade
lolod matua mambe Deo
toa kelede oa imamado, be
timataud ga tisamimi.
20 Eao buobuonga am
tau! Oangga lolom matua
sapaean be kado kadonga eta
kemi mao, lem kadonga lolo
matua aea toa ne aea annga
eta mao. Eao kim napasolan
go mambe posanga toa ne
tautaunga na? Longo.
21 *Mugaeai tibuda
Abraam idol inat Aisak ga
idae ngan popou tenainga
aea ta iman ele tenainga ila
pan Deo. Be Deo igera ele
kadonga toa bedane ta iuato
ei eaba tutui. Eine tautaunga
na?
22 *Gera kemi. Ele kadonga
lolo matua aea ilup toman
ngan ele kadonga kemikemi,
ta ele kadonga kemikemi
iparangrang ele kadonga lolo
matua aea.
23 *Ta Deo ele laulau aea
posanga ga oaine iuot tau-
taunga, “Abraam ilolo matua
ngan Deo, ta ngan ipu toaine
Deo irau posanga ngan ei ta
ikeo ga ei eaba tutui.” Ta Deo
iuato ei iuae.
24 Tota gimi agera, Deo
ikado eaba eta ga iuot tu-
tui imatai ngan ele kadonga
lolo matua aea sapaean mao.
Be Deo ikado ei ga iuot tu-
tui imatai ngan ele kadonga
kemikemi.
25 *Lalaede toa bedaoa,
taine edap aea toa Raap iuot
tutui Deo imatai ngan ele
kadonga kemi, ngansa ei
ibada gid panua toa Iosua
isula gid ta imudan gid ngan
maron kapei Ieriko aea. Ga
kus ta isula gid ta tinasi edap
ede pade ta tiaoa ga tila.
26 Tota taoatai, oangga tau-
taudida ienono tinidai mao,
eine tamate. Be lalaede

* **2:18:** Gal 5.6 * **2:21:** OM 22.9-12 * **2:22:** Ibr 11.17-18 * **2:23:** OM 15.6, 2Sto 20.7, Ais 41.8 * **2:25:** Jos 2.1-21, Ibr 11.31

toa bedaoa, oangga kadonga kemikemi itlan leda kadonga lolo matua aea mao, eine leda kadonga lolo matua aea imate pade.

3

Manta tagabit kemi ngan leda posanga

1 Oaeoaeg, irangrang ngan panua busa ngan gimi tiuot panua paoatainga ad mao. Ngansa gimi aoatai, muriai oangga Deo ipamadid gita ngan posanga, eine ga inasi edap oanaoana tau ngan patutuinga posanga togai panua paoatainga amai.

2 Ngansa gita toa ngada ne tabuobuo ngan edap imata ede ga ede. Be oangga eaba ede ibuobuo eta ngan ele posanga mao, ei eaba tu-tui tau, ta irangrang ngan ipakala itin toa ngada oa ngan kadonga sat.

3 Gita tadol aen kakauede ga itabala os iaoai ta takaukau ngan oaro ta irangrang ngan tapatutui itin toa ngada oa ngan ele lalalanga. Toa bedaoa ta os ilongo lingeda.

Louise Bass © 1994 The British and Foreign Bible Society

Tapatutui os ele lalalanga ngan aen kakauede toa tadol ga itabala iaoai.

4 Ga pade matami nanan oaga kapeipei. Gid eine danga kapei tau ga rai kapei isusuran gid ga tila, be kepenga kakauede ipatutui led ladladonga ngan tibur isaoa toa oaga itama ikim ila ngan.

5 Lalaede toa bedaoa, maeda eine danga kakauede rabu ngan tinida idanga sisid, be ilasu parimnga ngan ei tau. Matami nanan. Dinga kakauede tau irangrang ngan ian ga ila kapei ta isara saru dodol ga kus.

6 *Maeda pade eine mambe dinga. Eine tinida idanga kelede rabu ngan tinida idanga toa ngada oa, be irangrang ngan ipapot kadonga papaeamao imata ede ga ede. Ikado ga loloda aea muk ta ipaeabu ngan leda kadonga toa ngada ne mambe dinga isara. Dinga imperno kekelen ipaean dinga toa ne.

7 Gita eababa tapamol

* **3:6:** Mt 12.36-37, 15.11,18-19 * **3:8:** Ro 3.13

masilau saksak imata ede
ga ede. Tapamol gid man ga
paria ga mota ga masilau tad
aea pade. Masilau edengada,
gid panua tipamol mugaeai
ga inam, ga padengada
tipamol toa patautene. Ta
gid panua tipakala gid ta
tilongo linged.

8 *Be irangrang ngan
eaba eta ipakala imae mao.
Ngansa maeda irangrang
ngan ilongo lingeda mao
ga mao tau. Eine mambe
nou itekea paeamao toa
irangrang ngan ipamate gita.

9 Ngan maeda, tasoa Deo
Tamada ada Maron ieda. Ga
kus ta maeda iposa paea-
mao ngan gid panua toa Deo
ikado gid ga tiuot mambe ei.

10 Aoada toa kelede ne
ipaot posanga kemikemi ga
posanga papaeamao pade.
Oaeoaeg, gid kadonga toa be-
dane manta iuot mao.

11 Irangrang ngan eau
kemi ga eau masmasi buk
ga idae ngan eaumata kelede
na? Mao tau!

12 Oaeoaeg, irangrang
ngan abei fik itautau iuot
mambe oliv pade? Be abei
oain irangrang ngan itautau
iuot mambe fik pade? Mao
tau! Toa bedaoa ta posanga
kemi toman ngan posanga
paeamao irangrang ngan
iuotot ngan aoada mao,
lalaede mambe eau kemi
irangrang ngan iuotot ngan
tad mao.

*Oatainga tanoeai aea ga
oatainga buburiai aea*

13 Be eaba eta ngan gimi ele
oatainga kapei ga ilolo iuatai
kemi? Manta ipasolan ele
oatainga kapei ngan nasinga
kadonga kemikemi. Oangga
ele oatainga tautaunga, eine
ga isoa ieda mulian mao,
be ipasolan ele kadonga
kemikemi.

14 Be oangga lolomi paea-
mao ga somisomi ailoilo
edap ngan soanga edami
mulian, irangrang ngan
apakuru ngan lemi oatainga
toa oa mao. Toa bedaoa ta
gimi apakaka ta apaeabu
ngan posanga tautaunga.

15 Oatainga toa bedane
isulug buburiai ga inama
mao. Eine tanoeai aea ga
inasi gid kimnga papaeamao
tinida aea. Satan ipaot
oatainga toa oa.

16 Ngansa oangga lolomi
paeamao ga ailoilo edap
ngan soanga edami mulian,
eine kadonga tanga balbal
aea ga kadonga papaeamao
imata ede ga ede ga iuotot.

17 Be sapadua tinasi
oatainga tautaunga toa
isulug buburiai ga inam, led
kadonga ga bedane: gadae
ngan danga toa ngada ne,
lolod aea danga eta mao,
ga tikim kadonga lolo tarui
aea pol ngan oaeoaed, ga
lolod marum ngan gid, ga
tilongolongo posanga, ga
lolod isat kapei ngan gid
panua, ga led naurata aea
annga kemikemi iuotot, ga
led kadonga lalaede ngan
panua toa ngada ne, ga
tipakaka ngan led kadonga

* **3:18:** Mt 5.9, Ibr 12.11

mao.
18 *Be oangga takado
ga panua lolod itarui pol
ngan gid, kadonga toa ne
eine mambe annga ipuapua
taearum dadangai. Ta
muriai leda kadonga tututui
ga iuotot mambe annga
imatua dadangai.

4

Eaba sai ikim tau kadonga tanoeai aea, ei iman Deo aea isat

1 *Gid paraunga ga ari-
apolpol toa iuotot rabu ngan
gimi, ikamado ga iuotot?
Kado iuot ngan lemi kimnga
papaeamao tinida aea toa
ipaparau lolomiai?
2 Lolomi iminmin ngan
badanga danga ede, be
irangrang ngan abada mao.
Ta gimi arau oaemi ede pade
ga imate. Ga lolomi paeamao
ta angale ele danga sisid,
be irangrang ngan abada
mao ta apaparau kapei tau.
Gimi abada mao ngansa gimi
abeta Deo mao.
3 Be oangga gimi abeta
Deo, gimi abada mao ngansa
lolomi paeamao ta abeta ei.
Ngansa gimi aoangga abada
danga toa oa ta aean ga kus
ngan lemi tingelgel sapaean.
4 *Gimi apul murimi ngan
Deo mambe taine itnan
iadaoa ta ikado kadonga
arala alele. Alongo. Kadonga
ngan kimnga gid danga
tanoeai aea eine ipaot
ariapolpol toman ngan Deo.
Be gimi aoatai mao? Tota
oangga sai ilolo ikim tau
kadonga tanoeai aea, ei iman
Deo aea isat.
5 *Deo ele laulau ikeo ga
bedane, “Itautau Tutui toa
Deo idol lolodai, iparpar tau
ngan gita ta ikim gita taman
Deo kekelen ele.” Gimi
aoangga Deo ikado posanga
toa ne sapaean?
6 *Be Deo ilolo marum
kapei tau ngan gita. Tota ele
laulau ikeo ga bedane,

“Gid panua tiparim ngan gid
mulian, Deo iman ad
isat.
Be ilolo marum ngan gid
panua toa tidol edad
ga isulug.”

7 *Tota gimi manta ama-
mado gadio ngan Deo ta
alongolongo ilinge. Apul
murimi pan eaba paeamao
toa Satan, ta ei ga iaoa ngan
gimi ga ila.
8 *Ala boloma pan Deo, ta
ei ga inam boloma pagimi.
Gimi panua kadonga sat ami,
manta asigiri lolomi aea muk
ga iduaea mambe eaba isigiri
ibage ga iuot kemi. Gimi
panua lolomi ruangada,
manta atnan kadonga lolo
paeamao aea ga iduaea.
9 Manta lolomi iketi ga
atangtang. Lemi nging-
danga, manta apul ga iuot
tandanga. Be lemi tingelgel,
manta apul ga lolomi isat.

* **4:1:** Ro 7.23 * **4:4:** Ro 8.7, 1Io 2.15 * **4:5:** IM 20.5, 34.14 * **4:6:** Snd 3.34, 1Pe 5.5 * **4:7:** Ep 6.12 * **4:8:** Ais 1.16, Sek 1.3, Mal 3.7 * **4:10:** Jop 5.11, 1Pe 5.6

10 *Ngan Maron imata,
manta adol edami ga isulug.
Toa bedaoa ta ei ga isoa gimi
ga adae.

Irangrang ngan taselele oaeoaeda padengada mao

11 Oaeoaeg, irangrang
ngan aposa paeamao ngan
oaeoaemi mao. Ngansa eaba
sai iposa paeamao ngan iuae
ede pade, mao iselele ei, eine
iposa paeamao ngan apu ta
iselele apu. Ta oangga eao
selele apu, eine eao nasnasi
apu mao. Be eao dol go
mulian mambe madidnga
ngan patutuinga apu.
12 *Deo kekelen idol apu,
ga ei kekelen iman eaba
patutuinga posanga aea.
Ei kekelen irangrang ngan
ibada panua mulian, ga
irangrang ngan ipaeabu
ngan gid pade. Be eao sai
toa keo ga selele oaem ede
pade?

Saoa danga iuot maitne, irangrang ngan taparim ngan mao

13 *Gau leg posanga ede ila
pagimi panua toa akeo ga be-
dane, "Labone mao sabale,
gai ga ala ngan tuanga ede ta
akado naurata pat aea ngan
rai dodol ede ta abada pat
busa."
14 *Gimi akado posanga toa
bedaoa, be aoatai ngan saoa
danga ga iuot sabale mao.
Lemi madonga tanoeai eine
mambe saoa danga? Eine
mambe eau oanaoana aea
basu toa puk ga idae kaut-
ede, ga kus ta isapa ga ila.
15 Be kemi ngan gimi akeo
ga bedane, "Oangga Maron
ikim, eine gai ga amamado
ta akado naurata ede toa be-
daoa."
16 Be mao. Gimi aparim
ngan gimi mulian ta asoa
edami sapaean. Be parim-
nga toa bedane eine paea-
mao.
17 *Tota oangga sai iuatai
ngan kadonga kemi ede toa
ei manta ikado, be ikado
mao, eine eaba toa oa ele
kadonga sat.

5

Posanga ila pagid panua toa led danga sisid busa ga tipaieiei panua padengada

1 Be leg posanga ede pade
ga oaine ila pagimi panua
toa lemi danga sisid busa.
Gimi manta atangtang ga
asolil ngan ami kadonga
kulupulupu toa teta pade ga
iuot ngan gimi!
2 *Lemi danga sisid imot-
mot be gid naus tianean ami
barikia.
3 Lemi pat gol ga silva
ienono mole ga aea sapur
iuot ngan, ta aea sapur toa
ne ga ipasolan lemi mogal
buda ga iuot masaeai. Ta Deo
ga ipanas gimi ngan kadonga
toa ne mambe dinga isal-
aba gimi. Ngansa teta pade
ado muriai ga muriai tau
ga iuot, be gimi asuksuk
sapaean lemi pat ga danga
sisid.

* **4:12:** Ro 2.1, 14.4 * **4:13:** Lu 12.18-20 * **4:14:** Sng 39.5, 11, Snd 27.1
* **4:17:** Lu 12.47 * **5:2:** Mt 6.19 * **5:4:** Lo 24.14-15

4 *Gid panua toa tiboko
pagimi ngan badanga ami
annga dadangai, gimi aol
gid tutui mao. Be ega,
pat toa gimi adangadangan
pagid eine ipasolan lemi mo-
gal buda ga iuot masaeai.
Eine mambe paeaeanga ti-
tang ga tiansaban Maron Deo
Matua Soke Tau. Ta ei ilongo
led tandanga na.
5 *Mugaeai ga inam, lemi
madonga tanoeai kemi tau
ta iman lemi tingelgel aea
kekelen. Apapatub gimi mu-
lian mambe panua tipapatub
masilau mud, ga kus ta tito-
toi.
6 Gimi apamadid gid
panua tututui ngan posanga
sapaean, be tikoli lemi
kadonga paeamao eta mao.
Be gimi arau gid ga timate.

Manta tapamatua loloda ta tamadid matua ngan kadonga kulupulupu

7 *Tota oaeoaeg, manta
amadid matua ngan ami
kadonga kulupulupu ta
asangasanga Maron ele
namanga. Gimi aoatai,
dadanga itama ilolo matua
ga imamado ta isangasanga
aoara ga ado tikakado led
naurata ga ila irangrang
ngan annga itautau iuot
kemi dadangai.
8 *Gimi pade manta apa-
matua lolomi ngan ami
kadonga kulupulupu ta
asangasanga Maron. Ngansa
teta pade ei ga inam.
9 Oaeoaeg, irangrang ngan
aririak pol ngan gimi mao.
Ngan kado ta amadid ngan
posanga. Ngansa Maron toa
ipamadid gid panua ngan
posanga, ei ta imadmadid
atama iaoai!
10 Oaeoaeg, matami nanan
gid panua toa tibada Deo
iaoa mugaeai. Gid tibada
ieieinga imata ede ga ede
ngan posanga toa tikado
ngan Maron ieda, be timadid
matua ngan. Gimi manta
amadid matua lalaede
mambe gid pade.
11 *Ega, gita taoatai mambe
kadonga kemi tau ga iuot
ngan gid panua toa timadid
matua ga tiasal ad kadonga
kulupulupu. Be gimi alongo
Iop aea ninipunga pade. Ei
ibada ieieinga imata ede ga
ede, be imadid matua ngan.
Ta gimi agera saoa kadonga
Maron ikado ngan luanga ei.
Ngansa Maron ei eaba lolo
isat aea ga uduannga aea.

Irangrang ngan takado posanga tautaunga gadae mao

12 *Oaeoaeg, manta
matami nanan danga kapei
tau ga oaine: Oangga aposa
tautaunga ngan kadonga ede
aoangga akado, irangrang
ngan aoato Deo ieda ngan
pamatuanga lemi posanga
mao. Be irangrang ngan
aoato danga eta tanoeai ngan
pamatuanga lemi posanga
mao pade. Be manta akeo
ga, “Be. Gau ga nakado.”

* **5:5:** Lu 16.25 * **5:7:** Lo 11.14, Jer 5.24 * **5:8:** Ro 13.11-12, 1Pe 4.7 * **5:11:** IM 34.6, Jop 1.21-22, 2.10, 42.10-17, Sng 103.8 * **5:12:** Mt 5.34-37

Oangga mao, akeo ga, “Gau ga nakado mao.” Posanga toa bedane ikaranga. Ngan kado ta Deo ipanas gimi.

Eaba tutui ele raring aea annga ga iuot

13 Eaba eta ngan gimi aea kadonga kulupu na? Manta iraring. Be eaba eta ngan gimi itin igelgel na? Manta ikado baunga ngan soanga Maron ieda.

14 *Be eaba eta ngan gimi idibal na? Manta ibaba gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus ga tinam pan ta tisama bude ga idae ngan ei ta tiraring ngan luanga ei ngan Maron ieda.

15 *Ta raring toa tikado ngan led kadonga lolo matua aea, eine ga ikemi eaba toa oa aea dibala. Ta Maron ga ipei ei mulian. Be oangga ele kadonga sat eta, eine Maron ga isamum.

Raring toa tikado ngan led kadonga lolo matua aea, eine ga ikemi eaba toa oa aea dibala.

16 Tota gimi kelede kelede manta aoaoa pol ngan gimi ngan lemi kadonga sasat. Ta akado raring ngan luanga oaeoaemi ta irangrang ngan aot kemi. Eaba tutui ele raring iura kapei, ta aea annga ga iuot.

17 *Elaija ei eababa mambe gita. Be iura pakpakia ngan ele raring ta ibeta Deo ngan ipakala aoara. Tota aoara itap mao ga irangrang ngan rai tol ga taiko lima ga ede.

18 *Ga kus ta iraring pade ta Deo ikado ga aoara itap ta gid annga ipara ga idae tanoeai pade ta itautau iuot.

Oangga oaeda eta isusu ngan Deo ele edap, manta tabada ei mulian

19 *Oaeoaeg, oangga oaemi eta isusu ngan Deo ele edap ta itnan posanga tautaunga, be eaba eta ngan gimi ilua ei ta ipul ilolo,

20 *manta matami nanan posanga ga oaine: Eaba sai toa ilua eaba kadonga sat aea toa isusu ngan Deo ele edap ta iluai mulian, ei ibada ei mulian ngan matenga. Ta ngan kadonga toa ne, Deo ga isamum ele kadonga sasat busa.

---

* **5:14:** Mk 6.13 * **5:15:** Mt 17.18-20 * **5:17:** 1Kin 17.1, 18.1 * **5:18:** 1Kin 18.42-45 * **5:19:** Gal 6.1 * **5:20:** Snd 10.12, 1Pe 4.8

Petrus
ele laulau matamata aea

1 Gau Petrus, eaba ato aea
ton Iesus Kristus.
Nabode laulau toa ne ga
ila pagimi panua toa Deo
isio gimi. Gimi aman panua
patpatnga ami ta amamado
alele ngan tibur Pontus ga
Galesia ga Kapadosia ga Esia
ga Bitinia.
2 *Mugaeai tau Deo
Tamada iuatai motean ngan
gimi ta isio gimi. Ikado
bedane ngan Itautau Tutui
iura ta idol ele ul ngan gimi.
Ei isio gimi ngansa ikim gimi
alongolongo ilinge ga aot pau
tekteknga ngan Iesus Kristus
ising toa itil ga idae ngan
gimi.
Kemi ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea ga
lolo tarui aea ilalala ga idae
kapei lolomiai.

Madonga kemi tau isanga gita buburiai

3 Tasoa Deo ieda! Ei ada
Maron Iesus Kristus Itama.
Ngan ele kadonga lolo isat
aea, ikado ga taot panua pa-
pau. Ngan leda madonga
pau toa ne, taoatai kemi
mambe ei ga ibada madonga
kemi tau pagita ta tasan-
gasanga. Kadonga toa ne
inam pagita ngan Iesus Kris-
tus ele daenga mulian ngan
matenga.
4 *Ta Deo idol anami ngan
gid danga kemikemi toa
ikoromot buburiai ngan
gimi. Gid danga kemikemi
toa ne eine pau tekteknga
Deo imatai, be irangrang
ngan imotmot mao ga imata
ipuluanga mao pade.
5 *Gimi lolomi matua ngan
Kristus, ta Deo imariala
ngan gimi ngan iura kapei.
Ei ikado bedane ngansa
iuangga ibada gimi mu-
lian. Be ele kadonga ngan
badanga gimi mulian ga iuot
masaeai ngan ado muriai ga
muriai tau.
6 *Matami nanan gid
danga toa ne ta tinimi igelgel
kapei. Tautaunga labone
tobanga imata ede ga ede
ikakado ga lolomi itang
kautede, be tinimi igelgel
maitne.
7 *Deo ilongean gid to-
banga toa ne iuotot ngan
gimi ngansa iuangga ipa-
solan mambe lemi kadonga
lolo matua aea eine tau-
taunga. Lemi kadonga lolo
matua aea toa ne, eine danga
kemi ga kemi tau ta iasal gol.
Tautaunga gid panua tinono
gol ngan dinga oanaoana tau
ngan geranga mambe gol
tautaunga, be muriai gol ga
iduaea. Be lemi kadonga
lolo matua aea, oangga iasal
tobanga toa ngada ne ga
kus, eine ga ikado ga Deo
isoa edami ga ipakuru ngan
gimi. Ta gimi ga amado kemi
tau ngan ele taranga ngan

* **1:2:** Ro 8.29, 2Te 2.13 * **1:4:** Kol 1.12 * **1:5:** Ins 10.28, 17.11 * **1:6:** Jms 1.2, 1Pe 5.10 * **1:7:** Snd 17.3, Sek 13.9, Mal 3.3, Jms 1.3

ado toaiua Iesus Kristus iuot
masaeai ga iluai mulian.
8 *Tautaunga gimi agera ei
ngan matami mao, be akim
ei tau. Tautaunga labone
gimi agera ei mao, be lolomi
matua ngan ei ta tinimi igel-
gel kapei tau, ngansa gimi
asangasanga madonga kemi
tau ngan ele taranga. Leda
tingelgel toa ne kapei tau ta
irangrang ngan aoada inasi
kemi ipu mao.
9 Ta gimi ga abada an-
nga kemi toa iuot ngan lemi
kadonga lolo matua aea. An-
nga kemi toa ne, eine Deo
ibada gimi mulian.
10 *Be posanga ngan Deo
ele naurata ngan badanga
gita mulian ienono mugaeai
ga inam. Gid panua toa
tibada Deo iaoa mugaeai,
tiposa motean ngan Deo ele
kadonga lolo marum aea
ngan gimi. Be lolod ikim
tau ngan badanga oatainga
ngan Deo ele naurata toa
ne, ta tigal nanan ngan aea
posanga ipu.
11 *Tautaunga Itautau
Tutui ton Kristus ibokoboko
lolodeai ta tiposaposa
motean ngan Kristus* aea
ieieinga, ga ele matenga,
ga ngan edaeda kapei toa
Kristus ibada muriai. Be
tisalusalu ngansa tiuatai
kemi mao ngan kadonga toa
oa ga iuot madongan, ga
tiuatai ngan iuot ngeda mao
pade.
12 Be Deo ipasolan
gid mambe posanga toa
tikakado, eine ngan lu-
anga gid ngan ado toaiua
timamado mao, be ilualua
gimi panua toa labone ami.
Ta labone Itautau Tutui
isulug buburiai ga inam ta
ipamatua gid panua ngan
ato kemi aea paolanga, ta
gimi alongolongo. Be gid
anggelo pade lolod ikim
ngan badanga oatainga ngan
gid danga toa ne.

Manta tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita

13 Tota gimi manta
matami iualai ngan badanga
oatainga ta apakala gimi
mulian ngan kadonga pa-
paeamao. Be matami nanan,
oangga Iesus Kristus iuot
masaeai ta iluai mulian ga
inam, gimi ga abada Deo
ele kadonga lolo marum
aea kapei tau. Ta gimi
manta adol posanga toa ne
ga imuga ngan laborami ta
asangasanga.
14 *Gimi manta aot mambe
gergeu kemikemi tilongo-
longo posanga. Mugaeai
lemi oatainga eta mao ta
anasnasi gid kimnga papaea-
mao. Be labone irangrang
ngan anasnasi gid kadonga
toa oa pade mao.
15 Be aot lalaede mambe
Deo toa ibaba gimi. Ei tu-
tui tau, ta gimi pade manta
alalala tutui. Ta ngan lemi

* **1:8:** Ins 20.29, 2Ko 5.7 * **1:10:** Mt 13.16-17 * **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24.26-27 * **1:11:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **1:14:** Ro 12.2, Ep 2.3, 4.17-18 * **1:16:** Wkp 11.44-45, 19.2, 20.7, Mt 5.48

kadonga toa ngada ne, apa-
solan mambe ele ul ienono
ngan gimi.
16 *Ngansa Deo ele laulau
aea posanga bedane, “Gimi
manta alalala tutui ta apa-
solan mambe leg ul ienono
ngan gimi. Ngansa gau eaba
tutui tau.”

Deo ibada gita mulian ngan Kristus ising

17 *Gimi aoatoato Deo
eine Tamami. Ei imata
inasnasi eaba kelede kelede
ele naurata, ta irau aea
posanga. Be ikado kadonga
bagbage kelede mao ga
mao tau. Tota gimi manta
alolon ngan Deo ado ga
ado ngan lemi madonga
tanoeai. Matami nanan, lemi
tuanga tautaunga nene mao.
Be gimi amamado mambe
panua patpatnga ami.
18 Ngansa gimi aoatai,
mugaeai gimi amamado
ngan tibutibumi led nasinga
toa irangrang ngan ilua
gimi mao. Be Deo ibada
gimi mulian ngan madonga
paeamao toa oa. Ei ikado
bedane ngan olnga kapei tau.
Be olnga toa oa eine mambe
gid danga toa irangrang
ngan iduaea mambe gol ga
silva mao.
19 *Ei iuol gimi mulian
ngan Kristus ising toa aea
olnga kapei tau. Kristus ei
mambe sipsip toa itin aea
tibun eta mao ga aea gil mao
pade.
20 *Mugaeai tau, Deo ikado
tano toa ne ga iuot maitne, be
ei isio Kristus ngan badanga
gimi mulian. Ta pataute ne,
boloma ngan ado muriai
ga muriai tau, Kristus iuot
masaeai ngan luanga gimi.
21 *Ei ilua gimi ta lolomi
matua ngan Deo. Deo toa
ne ipei ei mulian ngan ele
matenga ta idol ieda gadae
tau. Toa bedaoa ta lolomi
matua ngan Deo ta asan-
gasanga ei ngan luanga gimi.

Manta takimkim oaeoaeda

22 *Gimi apul lemi kadonga
ta anasi posanga tautaunga.
Ta ngan kadonga toa ne, gimi
asigiri lolomi ta aea muk eta
mao. Ta labone anasnasi
kadonga kimnga aea tau-
taunga. Tota irangrang ngan
lolomi aea danga eta mao,
be manta amarum ngan
nasinga kadonga kimnga aea
pol ngan gimi.
23 Gimi aot panua papau,
mambe annga papau iuotot
dadangai. Be annga ipuapua
toa gimi aot ngan ne, eine
irangrang ngan ibuda mao.
Ienono somisomi. Deo ele
posanga madonga kemi aea
kekelen ikado ga gimi aot
panua papau. Ele posanga
toa ne ienono somisomi ga
ilalala ga ila.
24 *Ngansa Deo ele
posanga ikeo ga bedane,

“Panua toa ngada ne mambe
gilgilnga.

* **1:17:** Ro 2.11, PM 2.23 * **1:19:** PA 20.28, Ibr 9.12-14 * **1:20:** Ep 1.4, 2Ti 1.9-10 * **1:21:** Ins 14.6, Ro 5.1-2 * **1:22:** Ins 13.34, Ro 12.10 * **1:24:** Ais 40.6-8

Be edad kapeipei ienono
mole mao, mambe
gilgilnga ipur.
Gilgilnga imalai ta ipur itap
ga isulug.
25 Be Maron ele posanga
ienono somisomi ga
ilalala ga ila.”

Be posanga toa ne eine ato kemi toa tipaola ga ila pagimi.

2

Kristus mambe kadanga pat ede imata bibita

1 *Gimi aot panua papau, tota gimi manta atado kadonga papaeamao toa ngada oa ga iduaea toman ngan kadonga pakakanga, ga aleburo, ga lolo paeamao, ga posanga papaeamao toa ngada oa.

2 Deo ele posanga aea muk eta mao. Gimi manta lolomi ikim posanga toa ne ta alongean ga ipapatub tautaudimi mambe tud toa gergeu puruanga ikimkim. Toa bedaoa ta gimi adaedae kapeipei ta amadid matua ngan madonga pau toa Deo ibada gimi mulian ngan.

3 *Ngansa gimi atoba Maron ele edap na, ta aoatai mambe ei kemi ga kemi tau.

4 Maron ei mambe kadanga pat ede imata bibita. Tautaunga gid panua tikakado luma tiuangga ei paeamao ta titado ga iduaea. Be Deo isio pat toa ne ngansa igera mambe danga kemi ga kemi tau. Ta oangga gimi anam boloma pan,

5 *gimi pade ga aot mambe gid pat toa Deo ikakado luma ngan, be matami bibita. Ta ei ipatoi gimi ta ikado ga aot mambe luma kemi raring aea ei ton. Ga pade, gimi aot mambe panua tenainga ami toa ele ul ienono ngan gimi. Ta lemi kadonga kemikemi iuot mambe tenainga ga ila pan, ta ngan Iesus Kristus ele naurata, lemi tenainga toa ne ikado ei ga itin igelgel.

6 *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,

“Ega, ngan bereo Saion*
nadol pat ede ga idio.
Pat toa ne kemi ga kemi
tau,
ta nasio ngan iman luma
kapei aea kisinga.
Be eaba sai toa ilolo matua
ngan ei,
eine ga maeamaea ei
mao ga mao tau.”

7 *Tota ngan gimi panua lolo matua ami, pat toa ne eine kemi ga kemi tau. Be ngan gid panua toa lolod matua ngan ei mao, Deo ele laulau iuot tautaunga ga bedane,

“Pat toa ne, gid panua
tikakado luma
tiuangga eine paea-
mao ta titado ga
iduaea.

* **2:1:** Ep 4.22, Jms 1.21 * **2:3:** Sng 34.8 * **2:5:** Ep 2.21-22, PM 1.6 * **2:6:** Ais 28.16, Ep 2.20 * **2:6:** *Bereo Saion eine tuanga Ierusalem aea bereo.* * **2:7:** Sng 118.22

Be labone iman luma
aea kisinga.”

8 *Be Deo ele laulau aea
posanga ede pade iuot tau-
taunga ga bedane,

“Pat toa ne ga ikado gid
panua ga tikot aed
ngan ta titap.”

Titap ngansa tinasi Deo ele
posanga mao. Be Deo irau
posanga motean ngan ad
kadonga toa bedaoa.

9 *Be gimi aman Deo ele
panua toa isio gimi. Gimi
ga amamado ei ibageai ta
akado ele naurata mambe
gid panua tenainga ad, ngan
luanga gid panua ga tinam
boloma pan. Ele ul ienono
ngan gimi, ta gimi aot ele
panua tututui rabu ngan gid
alu padengada. Ei ibada
gimi ta aman ei ele, ngansa
iuangga gimi apaoasasa
posanga ngan gid naurata
kemikemi toa ei ikakado. Ei
Deo toa ibaba gimi ta atnan
lemi madonga dodom ta
ala amado ngan ele taranga
kemi ga kemi tau.

10 *Mugaeai gimi panua
sapaean. Be labone gimi
panua ton Deo. Mugaeai
abada Deo ele kadonga lolo
isat aea mao. Be labone ei
ilolo isat ngan gimi.

*Gita manta taot mambe
Deo ele paeaeanga*

11 *Leg panua kemikemi,
lemi tuanga tautaunga nene
mao. Gimi amamado ngan
tano toa ne mambe panua
patpatnga ami. Tota nakeo
pagimi, manta aplese gid
kimnga papaeamao tinida
aea. Ngansa gid kadonga
toa bedaoa iuangga ipaparau
pagimi ta ipaeabu ngan lemi
madonga.

12 *Be rabu ngan gid
panua toa timangamanga
ngan Deo, manta anasnasi
kadonga kemikemi. Ta
oangga tiselele gimi mambe
panua papaeamao, eine
ga tigera lemi kadonga
kemikemi ta tisoa Deo ieda
ngan ado toaiua ei inama
ngan luanga gimi.

13 *Gimi manta amamado
gadio ngan gid madidnga
tanoeai ad imata ede ga
ede, ngansa Maron ikim
gimi akado toa bedane.
Amamado gadio ngan lemi
tibur aea maron kapei,
ngansa gimi amamado ei
ibageai.

14 Gimi manta amamado
gadio ngan gid gavana pade,
ngansa maron kapei idol
gid ngan panasnga panua
papaeamao, ga ngan paku-
runga ngan panua tikakado
kadonga kemikemi.

15 *Ngansa Deo ikim gimi
anasi kadonga kemikemi
ta irangrang ngan lemi
kadonga toa ne ipakoko
posanga sakirkir togid panua
buobuonga ad ta mumun.

16 Deo ipola gimi ta atnan
lemi madonga paeamao.

* **2:8:** Ais 8.14 * **2:9:** Lo 7.6, 14.2, Ais 9.2, PA 26.18, Ep 5.8 * **2:10:** Hos 2.23
* **2:11:** Gal 5.17,24 * **2:12:** Mt 5.16 * **2:13:** Tt 3.1 * **2:15:** 1Pe 3.16

Be irangrang ngan agera
lemi madonga kemi labone
mambe edap eta ngan mu-
dannga kadonga papaeamao
mao. Manta amamado
mambe Deo ele paeaeanga.
17 *Alolon ngan panua
toa ngada ne. Akimkim
oaeoaemi ngan iaoa kelede
ton Kristus. Amataud Deo.
Alolon ngan lemi tibur aea
maron kapei.

Manta tabada ieieinga lalaede mambe Kristus

18 *Gimi paeaeanga
sapaean, manta abokoboko
gadio ngan ami mamaron
be alolon ngan gid kapei
tau. Gid mamaron kemikemi
toa lolod imarum ngan gimi,
alolon ngan gid kekelegid
mao, be alolon ngan gid
mamaron papaeamao pade.
19 Ngansa oangga adol Deo
ele kimnga ga imugamuga
ngan lolomi, be tipaieiei gimi
sapaean ga amadid matua
ngan, Deo itin igelgel ngan
kadonga toa ne.
20 *Ngansa oangga akado
kadonga sat ta tipoda gimi,
be amadid matua ngan,
eine oalumi kemi ga iuot
madongan? Be oangga
anasi kadonga kemikemi
ta tipaieiei gimi be amadid
matua ngan, kadonga toa ne
ikado ga Deo itin igelgel.
21 *Ngansa Deo ibaba gimi
ngan ipu tota nene. Kristus
ibada ieieinga ngan luanga
gimi, ta ngan kadonga toa
ne, ipasolan gimi ngan edap
kemi toa iuangga gimi pade
anasnasi.

22 *"Ei ikado kadonga sat eta
mao.
Be posanga pakakanga
eta iuot iaoai mao
pade."

23 *Tidaba ei sat, be ei ikoli
posanga eta paeamao ga ila
pagid mao. Ei ibada ieieinga,
be ipamir ad mao pade. Ei
idol ei mulian ga idae Deo
ibageai. Ei iuatai mambe
Deo inasnasi edap tutui
ngan pamadidnga panua toa
ngada ne.
24 *Kristus itutu ngan abei
tabala, ta ngan ei itin, ibisi
leda kadonga sasat. Ei ikado
bedane ngansa iuangga gita
taot mambe eaba imate,
ta irangrang ngan tanasi
kadonga sasat pade mao.
Be iuangga tanasi kadonga
tutui ngan leda madonga
pau labone. Matami nanan.
Ngan itin aea nasimou, gimi
abada keminga.

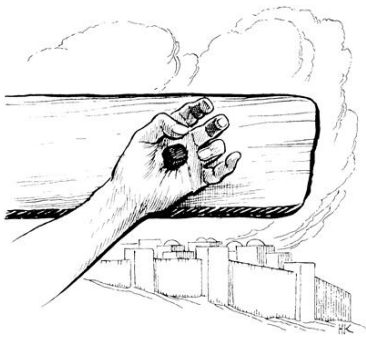

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The

* **2:17:** Ro 12.10 * **2:18:** Ep 6.5 * **2:20:** 1Pe 3.14,17 * **2:21:** Mt 16.24, Ins 13.15 * **2:22:** Ais 53.9 * **2:23:** Ais 53.7, 1Pe 3.9 * **2:24:** Ais 53.5-6, Ro 6.11

British and Foreign Bible Society
Kristus itutu ngan abei tabala, ta ngan
ei itin, ibisi leda kadonga sasat.
25 *Ngansa mugaeai gimi
mambe sipsip ta asusu alele,
be labone aluagimi mulian
ga ala pan eaba toa imariala
ngan gimi mambe sipsip,
ta ei imamato kemi ngan
tautaudimi.

3

Posanga ila pagid oaioainga

1 *Lalaede toa bedaoa,
gimi taine oaioainga manta
amamado gadio ngan
adadaoami. Ta oangga etan-
gada ngan gid tilongolongo
Deo ilinge mao, gid ga tigera
kadonga togimi adadaoad ta
tipul lolod. Oangga bedaoa,
lemi ipu eta ngan dadanga
gid ngan posanga mao,
2 ngansa gid ga tigera
mambe lemi idil eta paea-
mao mao ga alolon kemi
ngan Deo*, ta tipul lolod.
3 *Irangrang ngan apasogo
tinimi pan gaot kekelen mao.
Eine gid sogonga sapaean
gaot aea mambe pilainga
launimi ga nagemgem gol ga
pononga kemikemi.
4 Be ami sogonga tau-
taunga ienono lolomiai. Eine
lemi kadonga lolo tarui aea
ga posanga meles. Lolomi
aea sogonga toa bedane iran-
grang ngan imata ipuluanga
mao. Ngan Deo imata, eine
danga kemi ga kemi tau.
5 Ngansa gid taine tututui
mugaeai ad tisogosogo tota
bedaoa. Gid tiuatai kemi
mambe Deo ga iparangrang
ele posanga tautaunga ta ti-
sangasanga ei, be timamado
gadio ngan adadaoad,
6 *lalaede mambe Sara. Ei
ilongolongo iadaoa Abraam
ilinge ga iuatoato ei aea
maron. Oangga gimi anas-
nasi kadonga kemikemi, ga
amadid matua ngan saoa
kadonga iuotot ngan gimi be
amataud mao, gimi ga aot
mambe Sara inat taine pade.
7 *Ga pade, gimi
arangaranga oaioainga,
manta anasi oatainga
kemikemi ngan lemi
madonga toman ngan
adadaoami. Matami nanan
mambe tinid pakpakia tau
mao, lalaede mambe gimi
mao, tota manta alolon ngan
gid. Ga pade matami nanan
mambe gimirua alup ngan
badanga anami ngan Deo ele
tenainga madonga kemi aea.
Anasi kadonga toa bedane
ta irangrang ngan danga eta
ipakala lemi raring mao.

Manta takado kadonga kemikemi ngan gid panua padengada

8 Leg posanga kelede pade
ga bedane: Gimi toa ngada
ne manta lolomi kelede,
ga lolomi isat ngan panua

* **2:25:** Ese 34.5-6, Mt 9.36, Ins 10.14, Ibr 13.20-21 * **3:1:** Ep 5.22 * **3:2:** Ngan posanga Grik, ikeo ga *alolon kemi, be tautaunga ikeo ngan gid taine tilolon ngan sai mao. Panua edengada tiuangga ikeo ga tilolon ngan adadaoad, be padengada tiuangga ikeo ga tilolon ngan Deo.* * **3:3:** 1Ti 2.9 * **3:6:** OM 18.12 * **3:7:** Ep 5.25

padengada, ga akimkim
oaeoaemi ngan iaoa kelede
ton Kristus, ga auduan gid,
be asoa edami mulian mao.
9 Oangga panua tikado
kadonga paeamao ngan
gimi, mao oangga tiposa
paeamao ngan gimi, iran-
grang ngan akoli mao. Be
akado posanga kemi ngan
pamatuanga gid. Deo ibaba
gimi ngan nasinga kadonga
toa bedane, ngansa iuangga
gimi abada pamatuanga
pade.
10 *Ngansa ele laulau ikeo
ga bedane,

"Eaba sai toa ikim madonga
kemi
ga iuangga igera ado
kemikemi,
manta ikaput ngan posanga
papaeamao
ga ipakala iaoa mu-
lian ngan posanga
pakakanga.
11 Ei manta ipul imur ngan
kadonga papaeamao
ta ikado kadonga
kemikemi.
Ei manta iloilo edap lolo
tarui aea toman ngan
panua padengada ta
ilalala ngan edap toa
oa.
12 Ngansa Maron imata kikisi
gid panua tututui
ga ipagege itanga ngan
led raring.
Be ei iman gid panua papaea-
mao ad isat."

Oangga tabada ieieinga ngan leda kadonga kemikemi, eine kemi

13 Be oangga gimi amarum
ngan nasinga kadonga
kemikemi, sai ga ipaieiei
gimi?
14 *Be oangga abada
ieieinga ngan lemi kadonga
tututui, eine kemi tau ngan
gimi. Ta oangga tipamir ami,
irangrang ngan amataud
mao, ga lolomi ede ga ede
mao pade.
15 Be adol Kristus kekelen
ga imugamuga ngan lolomi
ta alolon ngan ei mambe ami
Maron. Ta oangga gid panua
tibeta gimi ngan danga kemi
toa gimi asangasanga ne
ipu madongan, manta alalo
lemi posanga motean ngan
kolinga pagid.
16 *Be manta lolomi
marum ngan gid ta alolon
ngan gid. Be anaman
lolomiai mambe lemi idil
eta paeamao mao ta akoli
led posanga. Toa bedaoa
ta oangga gid panua tiposa
paeamao ngan gimi, eine
ga tigera lemi kadonga
kemikemi ngan nasinga
Kristus, ta maeamaea gid
ngan led solsolnga sapaean.
17 Ngansa oangga Deo
ilongean gimi ta abada
ieieinga, kemi ngan abada
ieieinga toa oa ngan lemi
kadonga kemikemi. Be
oangga abada ieieinga ngan
lemi kadonga papaeamao,
eine kadonga toa ne ga ilua
gimi mao.

Kristus imate ta idae mulian ngan badanga gita mulian

* **3:10:** Sng 34.12-16 * **3:14:** Ais 8.12-13, Mt 5.10, 1Pe 2.20, 4.14 * **3:16:** 1Pe 2.12

18 Ngansa Kristus ibada
ieieinga ga imate pakelede
ngan samumnga kadonga
sasat. Ei eaba tutui, be ibada
gimi panua papaeamao
mulimi ngan ieieinga toa oa,
ngansa iuangga ibada gimi
ga ala pan Deo. Ngan itin,
inaman ieieinga ga imate, be
ngan Itautau Tutui iura, idae
mulian ta imata bibita.
19 Ngan Itautau Tutui toa
ne, ei ila ipaola posanga
pagid lausio toa timamado
ngan tibur panasnga aea.†
20 *Gid lausio toa oa
tangad balbal ngan Deo ele
posanga ngan ado toaiua
Noa imamado. Ngan ado
toaiua, kadonga papaeamao
ilalala ga idae kapei, be
Deo ikoli manmanae mao.
Ei isangasanga gid panua
ga ila irangrang ngan Noa
ipasala ele oaga kapei aea
naurata. Ta ngan oaga
toa oa, Deo ibada mulian
panua pidaede, irangrang
ngan lima ga tol mon. Ta
tiburisinga ngan eau be
timado kemi oagaeai.
21 Eau toa ne idodo eau
toa gimi abada paliliunga
ngan pade, ngansa Deo ibada
gimi mulian ngan eau toa
ne. Paliliunga toa ne eine
ngan sigiringa tinimi aea
muk mao. Be eine ipasolan
mambe gimi abeta matua
Deo ngan isamum lemi
kadonga sasat,‡ ta labone
anaman lolomiai mambe
lemi idil eta paeamao mao.
Ngan badanga gimi mulian,
Deo ipei Iesus Kristus mulian
ngan ele matenga,
22 ta idae ga ila buburiai.
Ta labone imamado ngan
Deo ibage oatai. Be gid
anggelo ga antu imata ede
ga ede toa urad ga edad
kapeipei, Kristus iasal gid ta
labone timamado ei ibageai.

4

Manta tapul murida ngan gid kimnga papaeamao tinida aea

1 *Tota gimi manta apa-
matua lolomi, ta lolomi
iboko lalaede mambe Kristus
toa ibada ieieinga ngan itin,
ta amadid matua lalaede
mambe ei. Ta matami
nanan: Panua sapadua
toa tibada ieieinga ngan
tinid, eine tipul murid ngan
kadonga sasat.
2 Tota ngan led madonga
tanoeai ga irangrang ngan
led matenga, eine ga tinas-
nasi kimnga papaeamao
tinida aea pade mao. Be gid
ga timamado ngan nasinga
Deo ele kimnga.
3 *Ngansa mugaeai gimi
anasnasi kimnga papaea-
mao mambe gid panua
timangamanga ngan Deo

† **3:19:** Ngan posanga Grik, lain toa ne ikeo ngan *lausio. Be panua oatainga ad busa tede tiuangga idil toaine ikeo ngan gid anggelo papaeamao ton Satan. Be padengada tiuangga ikeokeo ngan gid panua matemate tautaudid.* * **3:20:** OM 6–7 ‡ **3:21:** Panua edengada tiuangga posanga idil toa ne *Be eine ipasolan mambe gimi abeta matua Deo ngan isamum lemi kadonga sasat ... aea pulnga ede pade ga bedane: Be eine ipasolan mambe aposa tautaunga pan Deo ngan gimi ga anasi kadonga tutui ...* * **4:1:** Ro 6.2,7 * **4:3:** Ep 2.2-3

tikakado. Be labone
lemi kadonga toa bedaoa
ikaranga na. Nakeo ngan
lemi kadonga mugaeai aea
ga bedane: nasinga kadonga
mambe kaua, ga kimnga
papaeamao, ga eaneannga
sat, ga ununnga sat, ga
kadonga mangamanga togid
panua ununnga ad, ga
pulnga murimi ngan Deo ele
apu, ga kadonga raring aea
ngan gid deo pakakanga ad
namer.
4 Be labone gid panua
toa oa tikakrik ngan gimi,
ngansa asokon gid ngan
led kadonga mangamanga
toa oa pade mao, ta tiposa
paeamao ngan gimi.
5 *Be muriai gid ga timadid
ngan posanga kapei ta tikoli
posanga ila pan Deo ngan
led kadonga toa bedaoa. Ei
isangasanga ado toaiua ngan
ipamadid gid panua ngan
posanga. Eine ga ipamadid
gid panua toa matad bibita
ga gid matemate pade.
6 Ngansa ato kemi aea
paolanga ila pagid mate-
mate* ngan ipu ga oaine:
Tautaunga tibada panas-
nga lalaede mambe panua
tanoeai ad ga timate, be
lolod matua ngan ato kemi
ta tiasal posanga toa timadid
ngan. Ta ngan Itautau Tutui
iura, tibada madonga kemi
somisomi ga ilalala ga ila,
lalaede mambe Deo.

Manta taboko kemi ngan tenainga isaoa Deo ibada pagita

7 *Ado muriai ga muriai
tau ta inam boloma o.
Tota gimi manta anas-
nasi oatainga kemikemi ta
apakala gimi mulian ngan
kadonga papaeamao. Toa
bedaoa ta irangrang ngan
gimi araring kemi.
8 *Gadae ngan kadonga
toa ngada ne, gimi manta
amarum ngan nasinga
kadonga kimnga aea pol
ngan gimi. Ngansa eaba sai
inasi kadonga kimnga aea,
ei ga imata tnan kadonga
sasat busa togid panua
padengada.
9 *Be oangga oaeoaemi
ngan iaoa kelede ton Kristus
timan ami kaluae, manta
amariala kemi ngan gid, be
lolomi ngur ga ngur mao.
10 *Ngan Deo ele kadonga
lolo marum aea, ei ipan
tenainga imata ede ga ede
pagimi kelede kelede. Ta
gimi manta aboko kemi
ngan tenainga isaoa toa Deo
ibada pagimi ngan luanga
oaeoaemi padengada ta
matami tutui ngan.
11 Oangga eaba ede ele
tenainga eine ngan paolanga
posanga, ei manta iposa
mambe ibabada Deo iaoa. Be
oangga eaba ede ele tenainga
eine ngan luanga panua
padengada, ei manta ikado
ngan pamatuanga inam pan

* **4:5:** PA 10.42 * **4:6:** Kado gimi aoangga gid panua toa ne timate ga kus ta tilongo ato kemi. Eine mao. Petrus iposa ngan gid panua toa tilongo ato kemi ngan led madonga tanoeai, ga kus ta timate. * **4:7:** Ro 13.11-12 * **4:8:** 1Pe 1.22 * **4:9:** Ibr 13.2 * **4:10:** Ro 12.6-8

Deo. Toa bedaoa ta panua
ga tisoa Deo ieda ngan Iesus
Kristus ele naurata ngan
danga toa ngada ne. Ei
kekelen ieda kapei ga iura
matua soke tau somisomi ga
ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Oangga tabada ieieinga lalaede mambe Kristus, irangrang ngan tinida igelgel

12 Leg panua kemikemi, to-
banga toa iuotot ngan gimi
mambe dinga inono tinimi
ne, irangrang ngan atograg-
imi ngan mao. Kado gimi
aeadi mambe kadonga toa ne
ede pade tau. Eine mao.

13 *Be manta lolomi kemi
ngansa gimi alup toman
ngan Kristus ngan aea
ieieinga. Toa bedaoa ta
muriai, oangga ele taranga
per ga iuot masaeai, gimi ga
tinimi igelgel kapei ga kapei
tau.

14 *Gimi iaoa kelede ton
Kristus. Be oangga panua
tiposa paeamao ngan gimi
ngan ipu toaine, kemi tau
ngan gimi. Ngansa Deo Itau-
tau Tutui toman ngan iura
kapei ga ele taranga idio pag-
imi.

15 Be kado eaba eta ngan
gimi ibada ieieinga ngan ele
kadonga paeamao mambe
raunga eaba ede pade
ga imate, mao lublubnga,
mao ipatoi ei sapaean
ga idudunga ngan panua
padengada led posanga, mao
kadonga sat eta pade. Eine
kemi mao.

16 Be oangga abada
ieieinga ngansa gimi
Kristien, irangrang ngan
maeamaea gimi mao. Manta
asoa Deo ieda, ngansa
edaeda Kristien toa ne idae
ngan gimi.

17 Ngansa Deo ele ado ngan
pamadidnga gid panua ngan
posanga, tota patautene.
Eine ga ipamuga naurata toa
ne ngan gita panua ei ton. Be
oangga gita panua kemikemi
tamadid ngan posanga ga
tamuga, saoa kadonga ga
iuot ngan gid panua toa tipul
murid ngan ele ato kemi?

18 *Eine lalaede mambe
Deo ele posanga ga bedane,

“Oangga panua tututui tina-
man oanaoana ngan
Deo ibada gid mulian,
gid panua papaeamao
ga kadonga sasat ad
ga tinaman kulupu ga
kulupu tau.”

19 Tota oangga Deo
ilongean panua sapadua ga
tibada ieieinga, gid manta
tidol gid mulian ga tidae ad
Dolnga ibageai ta tisalangan
led kadonga kemikemi.
Ngansa ei eaba mata tutui
aea.

5

Gimi madidnga manta amariala kemi ngan Deo ele panua

1 Gau leg posanga ede ila
pagimi madidnga ngan iaoa
kelede ton Kristus. Na-
beta matua gimi ngansa gau

* **4:13:** PA 5.41, Jms 1.2, 1Pe 1.6-7 * **4:14:** 1Pe 2.20 * **4:18:** Snd 11.31

pade naman madidnga ngan
iaoa kelede ton Kristus, be
nagera Kristus aea ieieinga
ngan matag. Ga pade, muriai
gau ga nalup toman ngan
gimi ngan badanga madonga
kemi tau ngan ele taranga.
Ele taranga toa ne, teta pade
ga iuot masaeai.
2 *Manta amariala kemi
ngan Deo ele sipsip toa tima-
mado bagemiai. Manta tin-
imi igelgel ta amamato ngan
gid lalaede mambe Deo ikim.
Be kado gid panua tisusuran
gimi ta akado naurata toa ne.
Eine kemi mao. Irangrang
ngan matami nanan pat aea
badanga mao pade. Be
manta amarum kemi ngan
naurata toa ne aea kadonga.
3 *Irangrang ngan akado
kulupu ngan Deo ele sipsip
toa bagemiai na mao. Be
manta amugamuga kemi
ngan gid ga apasolan gid
ngan edap kemikemi gid
manta tinasnasi.
4 Ta muriai oangga gid
sipsip Tamad per ga iuot
masaeai, gimi ga abada la-
sunga kemi tau buburiai aea
toa irangrang ngan imata ip-
uluanga mao.

Tadol gita mulian ga tadae Deo ibageai

5 *Lalaede toa bedaoa,
gimi arangaranga toa tinimi
gargar, gimi manta alongo-
longo gid kapeipei linged.
Gimi toa ngada ne manta
adol gimi ga adio gadio
ngan oaeoaemi padengada,
ta adol kadonga toa ne
mambe tinimi aea pononga.
Ngansa Deo ele laulau ikeo
ga bedane,

"Gid panua tiparim ngan gid
mulian, Deo iman ad
isat.
Be ilolo marum ngan
gid panua toa tidol gid
mulian ga tidio gadio."

6 *Tota gimi manta adol gimi
mulian ga adio gadio ngan
Deo ibage toa iura kapei
tau. Toa bedaoa ta ngan ado
imata toa ei isio oa, ei ga isoa
gimi ga adae.
7 *Saoa danga ikado ga
lolomi ede ga ede, manta
adol ga idae Deo ibageai,
ngansa ei imata bada gimi.
8 *Matami idae ta agabit
kemi. Ngansa ami isat toa
eaba paeamao ilalala alele
mambe laion iaoa ingongo,
be iloilo eaba eta ngan isama
ei ga kus.
9 *Gimi manta apul
murimi pan ga amadid
matua ngan lemi kadonga
lolo matua aea. Ngansa gimi
aoatai mambe oaeoaemi
ngan iaoa kelede ton Kristus
ngan tibur toa ngada ne
tanoeai tibabada ieieinga
lalaede toa bedaoa.
10 Deo ei eaba lolo marum
aea. Ngan lemi lupnga
toman ngan Kristus, ei ibaba
gimi ngan badanga madonga
kemi tau ngan ele taranga

* **5:2:** Ins 21.15-17, PA 20.28 * **5:3:** 2Ko 1.24, Plp 3.17, Tt 2.7 * **5:5:** Snd 3.34, Ep 5.21, Jms 4.6 * **5:6:** Mt 23.12, Lu 14.11, Jms 4.10 * **5:7:** Mt 6.25-30 * **5:8:** 1Te 5.6 * **5:9:** Ep 6.11-13, Jms 4.7

toa ienono somisomi ga
ilalala ga ila. Ta oangga gimi
abada ieieinga kauteta pade
ga kus, ei ga ikemi gimi ta
ipamatua lemi kadonga lolo
matua aea, ta aemi pu ga
amadmadid.
11 Ei kekelen iura matua
soke tau somisomi ga ilalala
ga ila. Eine tautaunga.

Petrus ipasala ele posanga

12 *Oaeda Sailas ilua gau
ngan bodenga laulau toa ne
ga ila pagimi. Gau nagera
mambe ei imata tutui ngan
Kristus. Ngan laulau toa ne,
nakado posanga toa tedane
ngan pamatuanga lolomi.
Gau nagera Deo ele kadonga
lolo marum aea ngan matag
ta nakeo pagimi: Deo ele
kadonga lolo marum aea
tautaunga tota bedane. Gimi
manta amadid matua ngan.
13 *Gid panua ngan iaoa
kelede ton Kristus ngan
tuanga Babilon* toa Deo isio
gid lalaede mambe gimi, led
ado kemi ila pagimi. Ga
pade, natug Markus ele ado
kemi ila pagimi.
14 Oangga agera ngan gimi,
kemi ngan anasi kadonga
kimnga aea ta abusum ngan
papami. Gimi sapadua toa
alup toman ngan Iesus Kris-
tus, Deo ele kadonga lolo
tarui aea idio pagimi.

---

* **5:12:** PA 15.22,40 * **5:13:** PA 12.25, 2Ti 4.11 * **5:13:** Panua oatainga ad busa tikeo ga Petrus itado oanenga itna ta ikeo ngan *tuanga Babilon. Be ele oanenga itna ipu eine ngan tuanga Rom.*

Petrus
ele laulau parua aea

1 Gau Saimon Petrus, eaba
ato aea ga paeaeanga ton
Iesus Kristus.
Gau nabode laulau toa ne
ila pagimi panua toa lolomi
matua ngan ada Deo. Lemi
kadonga lolo matua aea toa
ne kemi tau lalaede mambe
gai lemai pade. Gimi abada
kadonga lolo matua aea toa
ne ngan kadonga tutui ton
ada Deo Iesus Kristus toa
ibada gita mulian.
2 Gimi abada oatainga
kemi ngan Deo ga ada Maron
Iesus, ta kemi ngan oatainga
toa ne ikado ta kadonga lolo
marum aea ga lolo tarui aea
ilalala ga idae kapei lolomiai.

Deo ibaba gita ga isio gita

3 Iesus Kristus iura kapei
lalaede mambe Deo. Ta
ngan iura kapei toa ne ga
ngan leda oatainga ngan ei,
ipan danga toa ngada ne
gita takim ngan luanga leda
madonga ga ngan nasinga
saoa kadonga ei ikim. Ngan
ele kadonga kemikemi ga ele
taranga kapei, ei ibaba gita
4 ta ibada danga kemikemi
toa ngada ne toa iposa tau-
taunga pagita ngan mugaeai.
Gid posanga tautaunga toa
ne eine danga kapei tau,
ngansa ei iuangga ilua gimi
ngan gid posanga toa ne ta
arangrang ngan aot lalaede
mambe ei. Ngansa gimi ala
aluai ngan gid kimnga pa-
paeamao tinida aea toa ipa-
paeabu ngan gita.
5 Be ngan ipu toaine, gimi
manta urami pakpakia ngan
pamatuanga lemi kadonga
lolo matua aea ta agaltatan
kadonga kemikemi toman
ngan. Be gadae ngan lemi
kadonga kemikemi, manta
agaltatan oatainga toman
ngan.
6 *Be gadae ngan lemi
oatainga, manta agaltatan
kadonga ngan pakalanga
gimi mulian ngan kadonga
sasat. Be gadae ngan lemi
kadonga ngan pakalanga
gimi mulian, manta agal-
tatan kadonga ngan ma-
didnga matua ngan ami
kadonga kulupulupu. Be
gadae ngan lemi kadonga
ngan madidnga matua,
manta agaltatan kadonga
ngan nasinga Deo ele kim-
nga.
7 Be gadae ngan nasinga
Deo ele kimnga, manta agal-
tatan kadonga lolo marum
aea pagid oaeoaemi ngan
iaoa kelede ton Kristus. Be
gadae ngan lemi kadonga
lolo marum aea, manta agal-
tatan kadonga kimnga aea.
8 Ngansa oangga gid
kadonga toa ne ilalala ga
idae kapei lolomiai, eine
ga ilua gimi ngan oatainga
kemi ngan ada Maron
Iesus Kristus ta irangrang
ngan tinimi imalai mao ga
amamado sapaean alele mao
pade.
9 Be oangga sai inasnasi

* **1:6:** Gal 5.22-23

gid kadonga toa ne mao, ei
mambe eaba imata sususu
ta irangrang ngan igeragera
kemi mao, ngansa imata
sapian mambe Deo isamum
ele kadonga sasat muga-
muga ga ila na.
10 Tota oaeoaeg, manta
urami pakpakia ngan pa-
solannga mambe Deo ibaba
gimi tautaunga ga isio gimi.
Ngansa oangga anasnasi gid
kadonga toa ne, irangrang
ngan atap eta mao.
11 Toa bedaoa ta ada
Maron Iesus Kristus toa
ibada gita mulian ne, ei
ga itin igelgel kapei ta
irepe atama ngan gimi ta
adudunga ngan madonga
kemi somisomi toa ei ibageai
oa.
12 Tautaunga gimi aoatai
kemi ngan gid danga toa ne
ga kus, ta amadmadid matua
ngan, be kemi ngan napapei
matami ngan gid posanga
tautaunga toa ne pade.
13 Be oangga nasoasoa
patig toa ne maitne, gau
naoangga eine kemi ngan
napapei matami.
14 *Naoatai, teta pade gau
ga natnan patig toa ne ga
idio, lalaede mambe ada
Maron Iesus Kristus ipasolan
gau ngan.
15 Tota gau ga urag pak-
pakia ngan saoanga edap
ngan gimi. Ta oangga muriai
ngan leg matenga, eine gimi
ga matami nanan kemi gid
posanga toa ne.

*Iesus ele panua ato ad tig-
era taranga ton Deo ienono
ngan ei*

16 *Ngansa ngan ado
toaiua gai akeo pagimi ngan
ada Maron Iesus Kristus iura
kapei ga ngan ele namanga,
gai anasnasi gid ninipunga
sapaean toa iuotot panua
laboradeai oa mao. Be gai
agera iura kapei tau ngan
matamai, ta aoamai inasnasi
ngan.
17 *Ngansa Deo Tamada
idol ieda kapei ga ele taranga
iuon ngan ei. Ta ngan ado
toaiua babanga isulug Deo
ele tarangai ga inam, ikeo
ga bedane, “Eine gau Natug.
Gau nakim ei tau. Lolog kemi
ngan ei.”
18 Be ngan ado toaiua gai
amamado toman ngan ei
ngan lusi toa Deo ele ul
ienono ngan, gai alongo
ilinge toa ne isulug buburiai
ga inam.
19 Be danga toa gai agera
ne ipamatua gai ta aoatai
kemi tau mambe posanga
togid panua tibada Deo iaoa
mugaeai eine tautaunga. Ta
oangga gimi alongo kemi
ga anasnasi posanga toa ne,
eine ga aot kemi. Manta
anasi kemi mambe taranga
itara ngan tibur dodom ga
irangrang ngan gaga itakai.
Ta Iesus ga itara lolomiai
mambe gigima gaisala aea
idae.
20 Be danga kapei manta
aoatai kemi ngan eine ga be-
dane: Gid panua toa ngada
oa tibada Deo iaoa mugaeai
ga tibode ngan ele laulau, eta

* **1:14:** Ins 21.18-19, 2Ko 5.1 * **1:16:** Mt 17.1-5 * **1:17:** Mt 17.5, Mk 9.7, Lu 9.35

iaoa inasi sapaean ngan ilolo
mao.
21 *Ngansa mugaeai ga
inam, eaba eta inasi ele
kimnga mulian ta ibada
Deo iaoa mao. Be Itautau
Tutui ilua gid kelede kelede
ta ikado posanga ga iuotot
aoadeai.

2

Panua aleburo ad tiuangga tipabuobuo gid iaoa kelede ton Kristus

1 *Be rabu ngan gid Is-
rael mugaeai, panua eden-
gada tipakaka ngan badanga
Deo iaoa. Eine ga iuot
lalaede pagimi toa bedaoa.
Panua aleburo ad ga tiuot
rabu ngan gimi ta timan
panua paoatainga ad. Gid
ga tikasek ga tidudunga ta
tibada paoatainga papaea-
mao ta tipaeabu ngan gid
panua toa lolod matua ngan
Kristus. Be eine ga tikado
bedane kekelen mao. Eine
ga tipul murid ngan Maron
toa mugaeai iuol gid mu-
lian ngan ising. Ngan led
kadonga toa ne, manmanae
ga tipaeabu ngan gid mulian.
2 Gid panua toa oa led
kadonga mambe kaua, ta
panua busa ga tinasi gid
ngan. Ngan led kadonga
toa ne, panua busa ga tiposa
paeamao ngan edap tutui
aea nasinga.
3 Gid panua toa ne panua
ngalenga ad tau ta tipapot
gid ninipunga sapaean lab-
oradeai ngan dadanga lemi
pat ga danga sisid ga iman
led. Be mugaeai tau, Deo isio
ado ede ngan pamadidnga
gid ngan posanga. Posanga
toa irau ngan ad panasnga
ne iuot tautaunga maitne be
iura ga ienono.
4 *Ngansa gimi aoatai,
mugaeai gid anggelo tikado
kadonga papaeamao, be Deo
ilolo isat ngan gid mao. Ei
iaud gid ngan sen ta isere gid
ga tila ngan baba kilikilinga
ngan tibur dodom tau. Gid
ga timamado toa eoa ga
irangrang ngan ado toa Deo
isio ngan pamadidnga gid
ngan posanga.
5 *Ga pade, ei ilolo isat
ngan gid panua mugaeai ad
mao. Be ikado ga oanga
kapei iuot tanoeai ta ipaeabu
ngan gid panua papaeamao,
be ibada mulian eaba ede toa
ipapaola posanga tutui, ieda
Noa. Ngan ado toaiua, ibada
ei mulian toman ngan panua
lima ga rua.
6 *Ga pade, ei itado dinga
ga isulug ngan tuanga Sodom
ga Gomora ta inono gid ga
kus be asaso kekelen ienono.
Ipaeabu ngan gid toa be-
dane ta iman kilala ngan gid
panua papaeamao ad panas-
nga.
7 *Be ibada mulian eaba
tutui ede ieda Lot. Gid panua
toa tipul murid ngan Deo ele
apu, led kadonga arala imata
ede ga ede ikado ga Lot ilolo
kulupu tau.
8 Ei eaba tutui be imamado
rabu ngan gid, ta ado ga ado

* **1:21:** 2Ti 3.16, 1Pe 1.11-12 * **2:1:** Mt 24.11, Jut 4 * **2:4:** Jut 6 * **2:5:** OM 6–8, 2Pe 3.6 * **2:6:** OM 19.24, Jut 7 * **2:7:** OM 19.1-16

ilongolongo ga igeragera led
kadonga ngan pulnga murid
ngan Deo ele apu ta ilolo
itola.
9 Be Deo ele kadonga be-
dane ipasolan gita mambe
ei iuatai kemi ngan badanga
mulian panua tututui ngan
tobanga imata ede ga ede,
ga pade iuatai kemi ngan
panasnga gid panua papaea-
mao, tutui ngan ado panas-
nga aea.
10 *Kadonga toa ne ga iuot
kapei tau ngan gid panua
toa lolod ikim kadonga ar-
ala ta lolod aea muk. Gid
tiadi mambe Deo ele posanga
ga posanga togid madidnga
eine danga sapaean.
Matad ila ngan danga eta
mao, be tinasi gid led kim-
nga. Tipaeabu ngan gid
anggelo kapeipei edad be
timataud mao.
11 *Be gid anggelo tiasal
gid panua toa ne ngan urad
ga edad kapeipei. Gid pade
tisolsol pol ngan gid mu-
lian ngan posanga papaea-
mao toa Maron imatai oa
mao.
12 *Be gid panua toa ne
tiposa paeamao ngan saoa
danga tiuatai ngan mao.
Gid mambe masilau toa
led oatainga eta mao, be
tinasnasi kimnga tinid aea
kekelen. Gid mambe masilau
saksak toa panua tiluku ga
tipamate. Ngan kadonga
lalaede toa bedane, gid pade
ga timukuru.
13 Deo ga ikoli led kadonga
ta ipaieiei gid kapei tau,
lalaede mambe gid tipaieiei
panua padengada. Gid
tiuangga tinasi kadonga tin-
gelgel aea bong kekelen mao
be ado pade. Tianean toman
ngan gimi, be tinid igelgel
ngan led aleburo. Tilasu
eaneannga ga ununnga tau
ta tikado ga lemi eaneannga
iuot paeamao mambe muk
ibul ada malo.
14 Irangrang ngan tikaput
ngan led kadonga papaea-
mao mao. Gid matad arala
aea somisomi tau. Tidada
sapadua toa lolod matua tau
ngan Iesus mao. Gid tinanale
tau ngan dadanga panua
padengada led danga sisid
ga iman led. Deo ga ipanas
gid.
15-16 *Tipul murid ngan
edap tutui ta tibuobuo
alele ta tinasi edap lalaede
mambe Balam toa Beor
inat. Eaba toa oa ibada
Deo iaoa, be ilolo ikim tau
ngan badanga pat ngan ele
kadonga paeamao.* Be Deo
ikado ga donki ede iposa
mambe eababa ta idaba ei
ta ipakala ei ngan kadonga
mangamanga toa iuangga
ikado.
17 *Gid panua toa ne
mambe eaumata imisi ga
mambe laulau kusuksuk
rai ipabak ga ila ta aoara
irangrang ngan itap mao. Ta
tipapot naurata eta mao. Deo
idol motean tibur dodom

* **2:10:** Jut 7-8,16 * **2:11:** Jut 9 * **2:12:** Jut 10 * **2:15-16:** Nam 22.7, 22.28-35, Jut 11, PM 2.14 * **2:15-16:** Kadonga paeamao toa Balam ikado eine ngan kimnga tau pat toa maron kapei Balak iuangga ibada pan ngan paeabunga gid Israel ngan posanga paeamao. * **2:17:** Jut 12-13

kapei tau ngan gid.

18 Tikado posanga kulupu sapaean be aea annga eta mao. Tiparumrum gid panua ngan nasinga kimnga tinida aea ga kadonga mambe gid kaua. Ngan kadonga toa ne, tidada gid panua toa patautene tiuangga tinasi edap tutui, be mao. Tibuobuo ta tinasi gid panua papaeamao toa oa.

19 Tikado posanga tautaunga pagid ta tikeo ga danga eta ga ipakala gid mao, be tirangrang ngan tikado saoa danga tikim. Tiposa bedaoa, be mao. Gid timan paeaeanga sapaean ngan kadonga papaeamao. Be kadonga toa oa ga ipaeabu ngan gid. Ngansa oangga sai ilongean kadonga eta ga iman aea madidnga, ei tota iman paeaeanga sapaean ngan kadonga toa oa.

20 *Ngansa oangga tibada oatainga ngan ada Maron Iesus Kristus toa ibada gita mulian, ta titnan gid kadonga papaeamao toa ikado ga loloda aea muk, ga kus ta tiluagid mulian ngan gid kadonga toa oa, eine ga tiuot paeamao tau. Mugaeai ngan tibada oatainga ngan Iesus, led madonga paeamao tede. Be muriai led madonga ga iuot paeamao ga paeamao tau.

21 *Kemi oangga tibada oatainga ngan edap tutui motean oa mao. Ngansa labone tiuatai ngan edap toa oa, be tipul murid ngan apu tutui toa mugaeai tilongo.

22 *Gid tiparangrang oanenga itna ede ga iuot tautaunga ga bedane, “Kaua iruarua ga kus ta ian mulian ele ruaruanga.” Ga posanga ede pade ga bedane, “Gaea ililiu eauiai ga kus ta iluai mulian ta ibulbul ei ngan aea papo.”

3

Tautaunga Iesus ga iluai mulian

1 Leg panua kemikemi, eine leg laulau parua aea ila pagimi. Nabode laulau toa rua ne ngan papeinga matami ngan gid posanga toa ne ta irangrang ngan lemi oatainga kemi ga lolomi aea danga eta mao.

2 *Gau nakim matami nanan posanga togid panua tututui tibada Deo iaoa mugaeai, ga matami nanan posanga ton ada Maron toa ibada gita mulian. Ele posanga matua toa ne, gid panua ato ad tibada ga ila pagimi.

3 *Be danga kapei gimi manta matami nanan eine ga bedane: Boloma ngan ado muriai ga muriai tau, eine gid panua ga tinam ta tinasnasi led kimnga tinid aea, be tikado galingenga paeamao

4 *ta tikeo, “Ei iposa tautaunga ngan ele namanga, be ei sida? Mugaeai ngan tibutibuda timate ga inam

* **2:20:** Mt 12.45 * **2:21:** Lu 12.47-48 * **2:22:** Snd 26.11 * **3:2:** Jut 17
* **3:3:** 1Ti 4.1, Jut 18 * **3:4:** Mt 24.48

labone, danga toa ngada ne
ienono lalaede mambe led
otnga mugaeai.”
5 *Tiposa bedaoa be tinid
ngan matad nanan mambe
mugaeai tau Deo iposa ta
bubur ga tano iuot. Ikado ga
eau ila ilup kelede, be tano
mamasa pok ga idae rabu
ngan.
6 *Be ngan eau toa ne, ei
ikado ga oanga kapei iuot ta
ipaeabu ngan tano ngan ado
toaiua.
7 Be ngan Deo ele posanga
toa lalaede ne, ei ikeo ga
mariamba ga tano toa labone
ienono, eine ga dinga inono.
Kadonga toa ne ga iuot tutui
ngan ado toaiua ipamadid
gid panua papaeamao ngan
posanga ta ipaeabu ngan gid.
8 *Leg panua kemikemi,
irangrang ngan matami
sapian posanga ede ga
oaine mao: Ngan Maron
imata, rai bunoringring
eine mambe ado kelede, be
ado kelede eine mambe rai
bunoringring.
9 *Maron ikado aea
gerei ngan iparangrang ele
posanga tautaunga mao,
mambe panua edengada
tikeokeo. Eine mao. Ilolo
bake manmanae mao. Be
idada ele kadonga lolo isat
aea ngan gimi ngansa itin
ngan eaba eta iduaea mao,
be ikim gita toa ngada ne
tapul loloda ga tala pan.

*Mariamba ga tano ga is-
apa*

10 *Be ado toa Maron
ga inama ngan, eine ga
ipatogran panua lalaede
mambe eaba lublubnga aea
ele namanga. Ngan ado
toaiua, mariamba ga iaoa
ingongo kapei ta isapa ga
ila. Be danga toa ngada ne
ienono tanoeai, eine dinga ga
inono ga imomout ga kus ta
irangrang ngan ienono pade
mao.
11 Io, gimi aoatai mambe
danga toa ngada ne ga is-
apa ngan kadonga toa be-
dane, tota gimi manta aot
panua madongan? Manta
apasolan mambe Deo ele ul
ienono ngan gimi ta anasnasi
kadonga lalaede mambe Deo
ikim.
12 Ngan kadonga toa
bedane, gimi manta asanga
Deo ele ado toa ne be
apasensen ngan ele otnga.
Ngan ado toaiua, dinga ga
inono mariamba ta ipaeabu
ngan. Be danga toa ngada ne
tanoeai, dinga aea oanaoana
ga ilaba ta iuot mambe eau.
13 *Be gita tasangasanga
Deo ele posanga tautaunga
ngan ikado tano ga mari-
amba ga iuot pau pade.
Toa eoa panua ga tinasnasi
kadonga tutui kekelen.

*Manta tagabit kemi ta
tasanga Maron*

14 Tota leg panua
kemikemi, gimi asangasanga
gid danga toa ne led otnga,
be manta urami pakpakia
ga aot panua tututui tau, ta

* **3:5:** OM 1.6-9 * **3:6:** OM 7.11, 2Pe 2.5 * **3:8:** Sng 90.4 * **3:9:** Hab 2.3, 1Ti 2.4 * **3:10:** Mt 24.29,35, Lu 12.39, 1Te 5.2 * **3:13:** Ais 65.17, 66.22, PM 21.1,27

irangrang ngan eaba eta isol gimi ngan posanga mao. Ta gimi ga lolomi itarui toman ngan Maron.

15 *Be matami nanan mambe Maron idada ele kadonga lolo isat aea ila mamarae ngansa iuangga ibada gita mulian. Oaeda Paulus toa takim ei tau ibode posanga lalaede toa bedane ngan oatainga kemi toa Deo ibada pan.

16 Ngan ele laulau toa ngada ne, ibode posanga lalaede ta iposaposa ngan gid danga toa ne. Be ele laulau aea posanga edengada kulupu ngan aea oatainga, ta gid panua toa led oatainga eta mao ga lolod matua ngan Iesus tau mao, gid tipakongge posanga toa ne. Tikado toa bedaoa ta tipaeabu ngan gid mulian. Eine tipakongge Deo ele laulau aea posanga padengada ngan edap lalaede toa bedaoa.

17 *Leg panua kemikemi, gimi aoatai motean ngan gid danga toa ne, tota manta agabit kemi, ngan kado ta gid panua toa titnan Deo ele apu tipabuobuo gimi ta tikado ga lemi kadonga lolo matua aea itap.

18 Be ada Maron Iesus Kristus toa ibada gita mulian, gimi manta alongean ele oatainga ga kadonga lolo marum aea iuon ngan gimi ta ipamatua gimi. Tasoa ieda somisomi labone ga muriai ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

* **3:15:** Ro 2.4 * **3:17:** Mk 13.5,33, 1Ko 10.12

Ioanes
ele laulau matamata aea

Kristus eine Posanga madonga kemi aea toa iuot masaeai

1 *Gai apalongo ngan Posanga madonga kemi aea. Posanga toa ne ienono matamata ngan danga toa ngada ne led otnga. Gai alongo ngan ga agera ngan matamai. Gai matamai inasi Posanga toa ne ga asibo ngan bagemai.

2 *Madonga kemi ipu toa ne imamado toman ngan Tamada Deo ga kus ta iuot masaeai pagai. Ta gai agera ei ta apamatua ele posanga. Ta apaola posanga pagimi ngan madonga kemi ipu toa imamado somisomi ga ilalala ga ila.

3 Posanga madonga kemi aea toa gai agera ga alongo ngan ne, tota apaola ga ila pagimi. Gai apaola pagimi ngansa akim gimi pade alup kelede toman ngan gai. Be gai lemai lupnga toa ne eine toman ngan Tamada Deo ga Inat Iesus Kristus.

4 *Gai abode posanga toa ne ta irangrang ngan leda tingelgel ila iuot lai.

Manta talalala ngan taranga

5 *Gai alongo Iesus Kristus ipaola posanga, ta apaola pade ga ila pagimi ga bedane: Deo ei mambe taranga kapei. Be dodom eta ienono pan mao.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Deo ei mambe taranga kapei. Be dodom eta ienono pan mao.

6 *Oangga takeo ga talup kelede toman ngan ei, be talalala ngan dodom, eine tapakaka. Toa bedaoa ta tanasnasi posanga tautaunga mao.

7 Be oangga talalala ngan taranga, lalaede mambe ei imamado ngan taranga, eine talup kelede pol ngan gita, ta Deo Inat Iesus ising isamum leda kadonga sasat toa ngada oa.

8 *Oangga takeo ga leda kadonga sat eta mao, eine tapakaka gita mulian. Toa bedaoa ta posanga tautaunga ienono lolodai mao.

9 Be oangga taoaoa ngan leda kadonga sasat, ei ga isamum leda kadonga sasat ta isigiri loloda aea muk toa ngada oa, ngansa ei eaba mata tutui aea ga inasnasi kadonga tutui.

10 Oangga takeo ga bedane, “Gau nakado kadonga sat eta

* **1:1:** Ins 1.1 * **1:2:** Ins 1.14 * **1:4:** Ins 16.24 * **1:5:** 1Ti 6.16, Jms 1.17
* **1:6:** 1Io 2.4 * **1:8:** Sng 32.5, Snd 28.13

mao," ngan posanga toa ne,
eine mambe takeo ga Deo ei
eaba pakakanga aea. Toa be-
daoa ta ele posanga ienono
lolodai mao.

2

Kristus ei gita bebeda Tamada Deo imatai

1 *Leg gergeu, nabode
posanga toa ne ga ila pagimi
ngan luanga gimi ta akado
kadonga sat mao. Be oangga
eaba eta ikado kadonga sat,
gita bebeda ede ta imamado
Tamada Deo imatai. Ei eaba
tutui tau toa Iesus Kristus.
2 *Ele matenga ipatarui
Deo ilolo ta iman edap
ngan leda kadonga sasat aea
samumnga. Be eine ngan
gita kekelegita leda kadonga
sasat mao. Eine edap ngan
samumnga kadonga sasat
togid panua toa ngada ne
tanoeai.

Manta tanasnasi kadonga lalaede mambe Kristus

3 Oangga tanasnasi kemi
Deo ilinge, kadonga toa
ne iman kilala ga ipasolan
mambe gita taoatai kemi
ngan ei.
4 Oangga eaba sai ikeo ga
bedane, "Gau naoatai kemi
ngan ei," be inasnasi ilinge
mao, ei eaba pakakanga
aea. Posanga tautaunga eta
ienono iloleai mao.
5 *Be oangga sai inasnasi
ele posanga, tautaunga eaba
toa oa ele kadonga ngan kim-
nga Deo ila iuot lai. Ngan
idil ga oaine taoatai mambe
talup tautaunga toman ngan
ei:
6 Eaba sai ikeo ga ilup
toman ngan ei ga imulmuli,
manta inasnasi kadonga
lalaede mambe Kristus
ikakado.
7 *Leg panua kemikemi,
apu toa nabode pagimi ne,
eine pau mao. Apu toa ne
mugamuga. Ienono pagimi
mugaeai ga inam. Apu toa
mugamuga ne eine posanga
toa gimi alongo na.
8 *Be apu toa nabode
pagimi ne eine pau pade.
Iuot tautaunga ngan Kris-
tus ele madonga ga iuot
tautaunga ngan gimi lemi
madonga pade. Ngansa
dodom iuangga kus. Be
taranga tautaunga ta itara ga
ienono.
9 *Oangga sai ikeo ga ima-
mado tarangai, be ilolo paea-
mao ngan iuae ede pade, ei
imamado dodomeai maitne.
10 *Be oangga sai ikimkim
iuae ede pade, ei imamado
tarangai. Danga eta toa
iloleai oa ga irangrang ngan
ikado ei ga itap mao.
11 *Be eaba sai toa ilolo
paeamao ngan iuae ede
pade, ei imamado dodomeai
ga ilalala alele dodomeai.
Ei iuatai ngan ila sida mao,
ngansa dodom ipadodom
imata.
12 Nabode posanga toa ne ga
ila pagimi gergeu,

* **2:1:** Ibr 7.25-26 * **2:2:** Ins 1.29, Kol 1.20, 1Io 4.10 * **2:5:** Ins 14.21,23 * **2:7:** Ins 13.34, 2Io 5-6 * **2:8:** Ins 1.9, Ro 13.12 * **2:9:** 1Io 4.20 * **2:10:** Ro 14.13 * **2:11:** Ins 12.35

ngansa ei isamum lemi
kadonga sasat ga kus
ngan Kristus ieda.
13 Nabode posanga toa ne
ga ila pagimi gergeu
tamatamad,
ngansa aoatai kemi ngan
eaba toa imamado
mugaeai tau ga iran-
grang ngan labone.
Nabode posanga toa ne ga ila
pagimi arangaranga
toa tinimi gargar,
ngansa aeasal eaba
paeamao ga kus.
14 Nabode posanga toa ne ga
ila pagimi gergeu,
ngansa aoatai kemi ngan
Tamada Deo.
Nabode posanga toa ne ga ila
pagimi gergeu tamata-
mad,
ngansa aoatai kemi ngan
eaba toa imamado
mugaeai tau ga iran-
grang ngan labone.
Nabode posanga toa ne ga ila
pagimi arangaranga
toa tinimi gargar,
ngansa urami kapei,
ga Deo ele posanga
ienono lolomiai,
ga aeasal eaba paeamao
ga kus.

Irangrang ngan loloda ikim tano toa ne mao

15 *Irangrang ngan lolomi ikim tano toa ne mao, ga gid danga sisid tanoeai aea mao pade. Oangga sai ilolo ikim tano toa ne, kadonga ngan kimnga Deo Tamada ienono pan mao.

16 *Ngansa kadonga toa ngada ne togid panua tanoeai ad, mambe kimnga papaeamao tinida aea, ga ngalenga paeamao ngan saoa danga tagera ngan matada, ga parimnga sapaean ngan leda danga sisid, gid kadonga toa ne inam pan Deo Tamada mao, be inam tanoeai ga inam.

17 *Be tano toa ne teta pade isapa ga ila toman ngan gid kimnga papaeamao tanoeai aea. Be eaba sai inasnasi Deo ele kimnga, eine ga imamado somisomi ga ilalala ga ila.

Kristus aea isat ta iuot

18 *Leg gergeu, ado muriai ga muriai tau ta inam boloma na. Mugaeai gimi alongo mambe Kristus aea isat ga inam, be labone panua busa tinam ta timan Kristus aea isat. Ta kadonga toa ne ipasolan gita mambe teta pade ado muriai ga muriai tau ga iuot.

19 *Mugaeai gid panua toa oa timamado toman ngan gita iaoa kelede ton Kristus, ga kus ta titnan gita ga tila. Be tautaunga gid pagita ad mao. Ngansa oangga gid pagita ad, eine ga tidio pagita. Be mao. Titnan gita ga tila o. Ta kadonga toa ne ipasolan gita mambe gid panua toa oa pagita ad mao.

20 *Be Deo itok Itautau Tutui ga idae ngan gimi na. Ta gimi toa ngada ne lemi oatainga imata karanga.

* **2:15:** Ro 8.7 * **2:16:** Ro 13.14 * **2:17:** Mt 7.21 * **2:18:** Mt 24.5, 24, 2Io 7
* **2:19:** PA 20.30 * **2:20:** 1Ko 2.15, 2Ko 1.21, 2Io 2

21 Kado gimi aoangga
naeadi mambe gimi aoatai
ngan posanga tautaunga
mao ta nabode posanga toa
ne ga ila pagimi. Eine mao.
Nabode ngansa gimi aoatai
ngan posanga tautaunga. Ga
pade, gimi aoatai mambe
posanga tautaunga iran-
grang ngan ipaot posanga eta
pakakanga mao.
22 *Eaba pakakanga aea sai
toa? Eine eaba sai toa ikeo ga
Iesus ei Kristus* mao. Eaba
toa bedane, ei ipul imur ngan
Deo Tamada ga Inat pade.
Tota iman Kristus aea isat.
23 *Eaba sai ipul imur ngan
Deo Inat, eine ilup toman
ngan Deo Tamada mao. Be
eaba sai toa iuaoa masaeai
mambe Iesus ei Deo Inat,
eine ilup toman ngan Deo
Tamada pade.

Itautau Tutui ipaoatai gita ngan posanga tautaunga

24 Posanga toa gimi alongo
mugaeai ga inam, manta
ienono lolomiai. Oangga
posanga toa gimi alongo mu-
gaeai ga inam ne ienono
lolomiai, eine gimi ga mul-
mulimi pan Tamada Deo ga
Inat pade.
25 Be ikado ele posanga
tautaunga pagita ga bedane:
Gita ga tamado kemi somi-
somi ga ilalala ga ila.
26 Nabode posanga toa
ne ga ila pagimi ngan
gid panua toa titoba ngan
pabuobuonga gimi.
27 *Be Kristus itok Itautau
Tutui ga idae ngan gimi
ta ienono lolomiai. Tota
lemi ipu eta ngan eaba sai
ipaoatai gimi mao. Ngansa
Itautau Tutui ipapaoatai
gimi ngan danga toa ngada
ne, ga Itautau Tutui ele
posanga eine tautaunga.
Eine pakakanga mao. Tota
gimi manta mulmulimi pan,
lalaede mambe Itautau Tutui
ipaoatai gimi ngan.

Gita taman Deo ele gergeu

28 Tota leg gergeu, gimi
manta mulmulimi pan Kris-
tus. Toa bedaoa ta oangga
ei per ga iuot masaeai ngan
ado toaiua iluai mulian ga
inam, eine ga tamataud mao,
ga maeamaea gita mao pade.
29 *Oangga gimi aoatai
mambe Kristus ele kadonga
itutui tau, aoatai pade
mambe panua toa ngada ne
tinasnasi kadonga tutui eine
timan Deo ele gergeu.

3

1 *Panamon! Tamada
Deo iuato gita ele gergeu!
Ngan kadonga toa bedane, ei
ipasolan mambe ei ikim gita
kapei ga kapei tau. Ta gita
taot ele gergeu tautaunga.
Ngan ipu toaine, gid panua
tanoeai ad tiuatai ngan gita
mao, eine ngansa tiuatai
ngan ei mao.
2 *Leg panua kemikemi,
tautaunga gita Deo ele
gergeu. Be muriai gita

* **2:22:** 1Io 4.3, 2Io 7 * **2:22:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **2:23:** Ins 5.23, 1Io 4.15, 5.1 * **2:27:** Ins 16.13 * **2:29:** 1Io 3.10 * **3:1:** Ins 1.12-13, 16.3 * **3:2:** 2Ko 3.18

taot madongan, eine taoatai
maitne. Be gita taoatai,
muriai oangga Kristus iuot
masaeai, eine ga taot lalaede
mambe ei, ngansa gita ga
tagera imata tautaunga.
3 Be sapadua tiuatai kemi
ngan danga toa ne ga tisan-
gasanga ei ngan, eine tisigiri
lolod ta aea muk eta mao,
lalaede mambe ei ilolo aea
muk eta mao.
4 Panua sapadua tikado
kadonga sat, eine titnan Deo
ele apu na. Be kadonga sat
eine kadonga ngan tnannga
Deo ele apu.
5 *Gimi aoatai mambe
Kristus isulug ga inam
tanoeai ngan samumnga
kadonga sasat. Be tautaunga
ei ele kadonga sat eta mao.
6 Eaba sai toa ilup toman
ngan ei, ei inasnasi kadonga
sat ga ilalala ga ila mao.
Be eaba sai toa inasnasi
kadonga sat ga ilalala ga ila,
tautaunga igera ei mao, ga
iuatai ngan ei mao pade.
7 Leg gergeu, alongean
eaba eta ipabuobuo gimi
mao. Eaba sai toa inasnasi
kadonga tutui, ei eaba tutui,
lalaede mambe Kristus ei
eaba tutui.
8 *Eaba sai toa inasnasi
kadonga sat, ei inam pan
eaba paeamao. Ngansa mu-
gaeai tau ga inam, eaba paea-
mao ikakado kadonga sasat.
Be ngan ipu ga oaine Deo
Inat isulug ga inam tanoeai,
eine ngan ipaeabu ngan eaba
paeamao ele naurata.
9 *Be eaba sai toa iuot
Deo ele gergeu, ei inasnasi
kadonga sat mao. Ngansa
Deo Itautau ienono pan
eaba toa oa mambe annga
ipuapua iarum iloleai. Tota
irangrang ngan inasnasi
kadonga sat mao, ngansa ei
Deo ele gergeu.
10 Ngan idil ga oaine
taoatai ngan sapadua timan
Deo ele gergeu ga sapadua
timan eaba paeamao ele
gergeu: Eaba sai toa inasnasi
kadonga tutui mao, ei inam
pan Deo mao. Be eaba sai toa
ikimkim iuae ede pade mao,
ei pade inam pan Deo mao.

Iesus ipasolan gita ngan kadonga kimnga aea tautaunga

11 *Ngansa posanga toa
gimi alongo mugaeai ga
inam, eine ga bedane: Manta
tanasnasi kadonga kimnga
aea pol ngan gita.
12 *Irangrang ngan tanasi
Kain ele kadonga mao. Ei
inam pan eaba paeamao ta
irau aea kakau ga imate. Be
ikamado ga irau ei ga imate?
Eine ngansa ei ele kadonga
paeamao, be aea kakau ele
kadonga itutui.
13 *Oaeoaeg, oangga gid
panua tanoeai ad lolod paea-
mao ngan gimi, irangrang
ngan atogragimi mao.
14 *Leda kadonga ngan
kimnga oaeoaeda paden-
gada ipasolan mambe tatnan
matenga ga idio, ta tala

* **3:5:** Ins 1.29, 1Pe 2.22-24, 1Io 2.2 * **3:8:** Ins 8.44 * **3:9:** 1Io 5.18 * **3:11:** Ins 13.34 * **3:12:** OM 4.8 * **3:13:** Ins 5.18-19 * **3:14:** Ins 5.24

tabada madonga kemi.
Be eaba sai toa inasnasi
kadonga kimnga aea mao,
ei idio maitne mambe eaba
imate.
15 *Be eaba sai toa ilolo
paeamao ngan iuae ede
pade, ei lalaede mambe eaba
ipapamate panua. Be gimi
aoatai mambe eaba sai toa
ipapamate panua, ei ibada
madonga kemi somisomi aea
mao.
16 *Gita taoatai mambe
kadonga kimnga aea eine
saoa danga, ngansa Iesus
Kristus ilongean ei mulian
ga imate ngan luanga gita.
Toa bedaoa ta gita pade
manta talongean gita mulian
ga tamate ngan luanga
oaeoaeda padengada.
17 *Be oangga sai ele danga
sisid tanoeai aea ienono, ga
igera iuae ede pade toa ele
danga sisid imata karanga
mao, be ilolo isat ngan ei
mao, eine taoatai, Deo ele
kadonga kimnga aea ienono
pan eaba toa oa mao.
18 *Leg gergeu, irangrang
ngan takeo sapaean ngan
aoada mambe takimkim
oaeoaeda padengada mao.
Be manta takimkim gid tau-
taunga ngan leda kadonga.

Gita tarangrang ngan loloda pu ga tamadmadid Deo imatai

19 Oangga takimkim
oaeoaeda, eine taoatai kemi
mambe tanasnasi posanga
tautaunga. Oangga bedaoa,
tapamatua loloda ta loloda
itarui Deo imatai.
20 Goibe danga etangada
igalgal loloda, be loloda
itarui maitne, ngansa Deo
iuatai ngan danga toa ngada
ne, ga ele oatainga iasal
tau oatainga isaoa ienono
lolodai.
21 *Leg panua kemikemi,
oangga danga eta igalgal
loloda mao, eine loloda pu
ga tamadmadid Deo imatai.
22 Be saoa danga tabeta ei
ngan, eine tabada, ngansa
talongolongo ilinge ga tanas-
nasi gid kadonga toa ikado ei
ga itin igelgel.
23 *Be ele posanga ga
bedane: Manta loloda matua
mambe Iesus Kristus ei Deo
Inat. Ga pade, manta tanasi
kadonga kimnga aea pol
ngan gita, lalaede mambe
irenren pagita ngan.
24 *Eaba sai inasnasi ele
posanga, ei imamado pan
Deo, ga Deo imamado pan
eaba toa oa. Be taoatai
mambe Deo imamado pagita
tautaunga madongan? Eine
taoatai ngansa ibada Itautau
Tutui ga inam pagita.

4

Matada inasi posanga tautaunga ga posanga pakakanga

1 *Leg panua kemikemi,
panua sapadua tikeo ga
Itautau Tutui ibada posanga
pagid, irangrang ngan aeadi
gid toa ngada oa led posanga

* **3:15:** PM 21.8 * **3:16:** Ins 13.1, Gal 1.4 * **3:17:** Lo 15.7 * **3:18:** Jms 2.15-16 * **3:21:** Ibr 4.16 * **3:23:** Ins 6.29, 13.34 * **3:24:** 1Io 4.13 * **4:1:** Mt 7.15, 1Te 5.21, 1Io 2.18, 2Io 7

mao. Be manta atoba gid
ta aoatai, tautaunga led
posanga inam pan Deo, mao
madongan. Ngansa panua
busa tilalala alele ngan tibur
toa ngada ne tanoeai ta
tikeo ga tibada Deo iaoa, be
tipakaka.

2 *Ngan idil ga oaine iran-
grang ngan aoatai mambe
Deo Itautau Tutui imamado
pagid: Oangga tikeo ga
Iesus Kristus iuot eababa
tautaunga, eine led posanga
inam pan Deo.

3 *Be oangga eaba eta
ikado posanga bedane ngan
Iesus mao, eaba toa oa inam
pan Deo mao. Eine Kristus
aea isat. Gimi alongo mambe
Kristus aea isat iuangga
inam, be patautene inam
tanoeai ta imamado.

4 *Leg gergeu, gimi anam
pan Deo ta aeasal gid, ngansa
Itautau Tutui toa imamado
lolomiai eine iasal eaba
paeamao toa imamado pagid
panua tanoeai ad.

5 *Gid panua toa oa tanoeai
ad, ta ngan ipu toaine tikado
posanga imata ede ga ede
tanoeai aea, ta gid panua
tanoeai ad tilongolongo gid.

6 Be gita tanam pan Deo, ta
eaba sai toa iuatai kemi ngan
Deo, eine ilongolongo gita.
Be eaba sai toa inam pan
Deo mao, eine ilongolongo
gita mao. Ngan idil toaine,
taoatai ngan posanga tau-
taunga toa inam pan Itautau
Tutui, ga posanga pakakanga
toa inam pan eaba paeamao.

*Eaba sai ikim Deo, ei
manta ikimkim iuaeuae
padengada*

7 Leg panua kemikemi,
manta tanasi kadonga
kimnga aea pol ngan gita.
Ngansa kadonga kimnga
aea inam pan Deo. Ga
pade, eaba sai toa inasnasi
kadonga kimnga aea, ei Deo
ele gergeu ga iuatai kemi
ngan Deo.

8 Eaba sai toa inasi
kadonga kimnga aea mao, ei
iuatai ngan Deo mao, ngansa
Deo ei kadonga kimnga aea
ipu.

9 *Deo ipasolan ele
kadonga kimnga aea pagita
ga bedane: Ei isula Inat toa
kelede oa ga inam tanoeai,
ngansa ikim gita tabada
madonga kemi tautaunga.

10 *Irangrang ngan taeadi
mambe gita tapamuga leda
kadonga kimnga aea ngan
Deo mao. Eine mao. Be
ei ipamuga ele kadonga
kimnga aea ngan gita, ta
isula Inat ga imate ngan
leda kadonga sasat. Ta Inat
ele kadonga toa ne ipatarui
Itama ilolo mulian. Kadonga
kimnga aea tautaunga tota
bedaoa.

11 Leg panua kemikemi,
oangga Deo ikim gita kapei
toa bedane, gita pade manta
tanasi kadonga kimnga aea
pol ngan gita.

12 *Eaba eta igera Deo
ngan imata mao. Be oangga

* **4:2:** 1Ko 12.3 * **4:3:** 1Io 2.18 * **4:4:** Mt 12.29, 1Io 5.4-5 * **4:5:** Ins 8.47, 15.19 * **4:9:** Ins 3.16 * **4:10:** Ro 5.8-10, 1Io 2.2 * **4:12:** Ins 1.18

tanasi kadonga kimnga aea
pol ngan gita, Deo imamado
pagita, ta ele kadonga
kimnga aea ienono lolodai
ga ila iuot lai.
13 *Ngan idil ga oaine gita
taoatai mambe ei imamado
pagita ga gita tamamado
pan: Eine ngansa ipota
anada ngan Itautau Tutui.
14 Be gita tagera mambe
Deo Tamada isula Inat ga
inam ngan badanga mulian
panua toa ngada ne tanoeai.
Ta gita tapamatua posanga
toa ipasolan pagita ne.
15 Oangga sai iuaoa
masaeai mambe Iesus ei Deo
Inat, eine Deo imamado pan,
ga eaba toa oa imamado pan
Deo pade.
16 Ta gita taoatai kemi ga
loloda matua mambe Deo
ikim gita kapei tau. Ta
kadonga kimnga aea toa ne
ienono lolodai.
Deo ei kadonga kimnga
aea ipu. Oangga sai imul-
muli ngan kadonga kimnga
aea, eine imulmuli pan Deo,
ga Deo pade imulmuli pan.
17 Ngan edap toa ne leda
kadonga kimnga aea ila iuot
lai, ta irangrang ngan loloda
pu ga tamataud mao ngan
ado toaiua Deo ipamadid
panua toa ngada ne ngan
posanga. Ngansa leda
kadonga rabu ngan panua
tanoeai ad, eine lalaede
mambe Kristus ele kadonga.
18 Eaba sai inasnasi
kadonga kimnga aea, ei
imataud danga eta mao. Be
oangga kadonga kimnga aea
ila iuot lai, eine ipamate
mataudnga. Ngansa eaba sai
imataud, eine iadi mambe
Deo ga ipanas ei. Tota
oangga sai imataud, eine
taoatai, ele kadonga kimnga
aea imata karanga maitne.
19 Gita tanasnasi kadonga
kimnga aea ngansa Deo ikim
gita mugaeai.
20 Oangga sai ilolo paea-
mao ngan iuae ede pade
be ikeo ga bedane, “Gau
nakimkim Deo,” eaba toa oa
pakakanga aea. Ngansa eaba
sai ikim iuae ede pade mao,
eine irangrang ngan ikim
Deo mao pade. Ngansa ei
igera Deo ngan imata mao.
Somisomi igera iuae ede
pade, be ikim ei mao.
21 *Be Deo ele posanga toa
ibada pagita eine ga bedane:
Eaba sai toa ikimkim Deo,
ei manta ikimkim iuae ede
pade.

5

Ngan leda kadonga lolo matua aea, taeasal eaba paeamao

1 *Panua sapadua lolod
matua mambe Iesus ei
Kristus*, gid tiuot Deo ele
gergeu. Be panua sapadua
tikimkim gergeu tamad, eine
tikimkim gid gergeu pade.
2 Oangga takimkim Deo ga
tanasnasi ilinge, eine taoatai
tautaunga mambe takimkim
gid ele gergeu pade.

* **4:13:** 2Ko 1.22, 1Io 3.24 * **4:21:** Mk 12.29-31 * **5:1:** 1Io 4.15 * **5:1:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **5:3:** Ins 14.15,23-24

3 *Ngansa kadonga ngan
kimnga Deo eine ga bedane:
Manta tanasnasi ilinge. Be
ele posanga aea nasinga eine
kulupu ngan gita mao.
4 Ngansa sapadua timan
Deo ele gergeu, eine tiasal
eaba paeamao toa imadid ga
imugamuga ngan tano toa
ne. Be leda edap ngan easal-
nga tano toa ne aea madid-
nga, eine leda kadonga lolo
matua aea.
5 Be sapadua tiasal tano
toa ne aea madidnga? Eine
gid panua toa lolod matua
mambe Iesus ei Deo Inat.

Deo ipaola posanga masaeai ngan Inat

6 *Iesus Kristus ei eaba toa
inam tanoeai ta ibada palili-
unga ngan eau ga ngan ising
toa itoki ngan abei tabala.
Ei ibada paliliunga ngan eau
kekelen mao. Be ibada palili-
unga ngan eau ga ising pade.
Be Itautau Tutui ipamatua
aea posanga toa ne pade.
Ngansa Itautau Tutui ei eaba
posanga tautaunga aea.
7 Ngansa idil tol ienono
ngan pamatuanga Iesus aea
posanga:
8 *Eine Itautau Tutui ga
eau ga sing. Be idil toa tol ne
tikado posanga lalaede.
9 *Gita taeadi posanga
togid eababa ngan saoa
danga tigera ngan matad.
Be posanga toa Deo ikakado
ngan gid danga toa ei
igera ngan imata, eine
iasal posanga togid eababa,
ngansa eine Deo ele posanga
toa ikado ngan Inat.
10 *Eaba sai ilolo matua
ngan Deo Inat, posanga toa
Deo ikado ne ienono iloleai.
Be eaba sai ilolo matua
ngan Deo ele posanga mao,
eine mambe iuato Deo eaba
pakakanga aea. Ngansa ei
iadi posanga toa Deo ikado
ngan Inat oa mao.
11 Be posanga toa Deo
ikado ne, eine ga bedane:
Deo ibada madonga kemi
somisomi aea pagita. Be
madonga kemi toa ne inam
pan Inat.
12 *Eaba sai toa ibada Deo
Inat, ei ibada madonga kemi
toa ne. Be eaba sai toa
ibada Deo Inat mao, ei ibada
madonga kemi toa ne mao.

Tarangrang ngan taoatai mambe gita tabada madonga kemi

13 *Gau nabode gid
posanga toa ne ga ila pagimi
panua toa lolomi matua
ngan Deo Inat ieda, ngansa
nakim aoatai kemi mambe
gimi abada madonga kemi
somisomi ga ilalala ga ila.
14 *Oangga tabeta Deo
ngan saoa danga toa inasi ele
kimnga, eine taoatai mambe
ilongo gita. Loloda pu tota
bedaoa ta tala boloma pan.
15 Be oangga taoatai kemi
mambe ei ilongo gita ngan
saoa danga tabeta ei ngan,
eine taoatai pade mambe
gita tabada saoa danga toa
tabeta ei ngan.

* **5:6:** Ins 1.29-34 * **5:8:** Ins 15.26 * **5:9:** Ins 5.32-37 * **5:10:** Ins 5.36-40
* **5:12:** Ins 3.36 * **5:13:** Ins 20.31 * **5:14:** Ins 14.13-14, 1Io 3.21-22 * **5:16:** Mt 12.31

16 *Oangga eaba eta igera iuae ede pade ikado
kadonga sat, be kadonga sat
toa oa irangrang ngan idada
ei ga ila ngan dinga imperno
mao,† kemi ngan ibeta Deo
ta ibada madonga kemi pan
eaba toa oa. Gid panua
toa tikado kadonga sat, be
irangrang ngan idada gid
ga tila ngan dinga imperno
mao, tirangrang ngan tibada
madonga kemi. Be kadonga
sat ede irangrang ngan idada
panua ga tila ngan dinga im-
perno. Eine nakeo ga gimi
manta abeta Deo ngan gid
panua led kadonga sat toa
bedaoa mao.
17 Kadonga isaoa itutui
mao, eine kadonga sat.
Be kadonga sat edengada
irangrang ngan idada panua
ga tila ngan dinga imperno
mao.
18 *Gita taoatai, panua
sapadua tiuot Deo ele gergeu
tirangrang ngan tikado
kadonga sat ga ilalala ga ila
mao. Be Deo Inat imariala
ngan gid ta irangrang ngan
eaba paeamao ipaeabu ngan
gid mao.
19 Gita taoatai mambe gita
tanam pan Deo, be tibur
toa ngada ne tanoeai ienono
eaba paeamao ibageai.
20 Be taoatai mambe Deo
Inat inam ngan paoatainga
gita, ta irangrang ngan
taoatai kemi ngan Deo tau-
taunga. Be gita talup toman
ngan Deo tautaunga toa ne
ga Inat Iesus Kristus pade.
Ei kekelen Deo tautaunga ga
iman edap ngan badanga
madonga kemi somisomi
aea.
21 Leg gergeu, gimi manta
agabit kemi ga ala aluai ngan
gid deo pakakanga ad.

† **5:16:** Ngan posanga Grik, posanga idil toa ne *kadonga sat idada ei ga ila ngan dinga imperno eine ga bedane: kadonga sat idada ei ga ila ngan matenga, be posanga idil toa ne iposaposa ngan led matenga parua aea. Gera posanga ngan PM 21.8.* * **5:18:** 1Io 3.9

Ioanes
ele laulau parua aea

1 Gau madidnga ngan iaoa
kelede ton Kristus, nabode
laulau toa ne ga ila pago
taine kapei* toman ngan lem
gergeu. Deo isio go ta eao
man ei ele. Tautaunga gau
nakim go. Be eine gau kekel-
egau nakim go mao. Panua
toa ngada ne toa tiuatai ngan
posanga tautaunga, gid pade
tikim go.
2 Gai akim go tau ngansa
posanga tautaunga ienono
lolodai. Be posanga tau-
taunga toa ne ga ienono
toman ngan gita somisomi ga
ilalala ga ila.
3 Deo Tamada ga Inat Iesus
Kristus, gisirua led kadonga
lolo marum aea, ga lolo
isat aea, ga lolo tarui aea
eine ga ienono pagita toman
ngan posanga tautaunga ga
kadonga kimnga aea.

Manta tanasi kadonga ngan kimnga oaeoaeda padengada

4 *Tinig igelgel kapei
ngansa nagera lem gergeu
edengada tinasnasi posanga
tautaunga, lalaede mambe
Deo Tamada irenren pagita
ngan.
5 *Be patautene nakeo
pago, taine kapei, manta
takimkim pol ngan gita.
Posanga toa nabode pago ne
pau mao, be ienono pagita
mugaeai ga inam.
6 Kadonga kimnga aea eine
ga bedane: Manta tanasnasi
Deo ele posanga. Be posanga
toa ne eine lalaede mambe
alongo pan mugaeai ga inam.
Eine ga bedane: Manta
tanasnasi kadonga kimnga
aea.

Manta tanasnasi tutui Kristus ele paoatainga

7 *Nakeo bedane ngansa
panua pakakanga ad busa
tila ngan tibur toa ngada
ne tanoeai, ta tikeo ga Iesus
Kristus inam tanoeai ga iuot
eababa mao. Gid panua tikeo
toa bedane, gid pakakanga
ad be timan Kristus aea isat.
8 Agabit kemi ngan gimi
mulian, ngan kado ta danga
toa gimi aboko matua ngan
ne, abada mao. Manta agabit
kemi ta abada ami lasunga
toa dodol oa.
9 Eaba sai toa inasi tutui
Kristus ele paoatainga mao,
be ipanggere ele posanga ga
idae ngan, ei ilup toman
ngan Deo mao. Be eaba
sai toa inasnasi tutui Kristus
ele paoatainga, ei ilup toman
ngan Deo Tamada ga Inat
pade.
10 Oangga eaba eta inam
pagimi be ele posanga inasi
paoatainga toa ne mao, iran-
grang ngan abada ei ga ila

* **1:1:** Panua edengada tiadi mambe Ioanes ibode laulau toa ne ga ila pan taine ede, be panua padengada tikeo ga itado oanenga itna ngan taine kapei, be ele oanenga itna ipu eine ngan iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga ede. * **1:4:** 3Io 3-4 * **1:5:** 1Io 2.7 * **1:7:** 1Io 4.1-3

lemi lumaeai mao ga akeo
“ado kemi” pan mao pade.
11 Ngansa eaba sai toa ikeo
“ado kemi” pan eaba toa be-
daoa, eine isokon ei ngan ele
kadonga papaeamao.

Ioanes ipasala ele posanga

12 Gau leg posanga busa
pade ngan bodenga pagimi,
be tinig ngan nakado ngan
laulau ga pulo mao. Be
nakim nagera gimi ta taposa
ngan aoada. Toa bedaoa ta
leda tingelgel ga ila iuot lai.
13 Sobom taine toa Deo isio
ei ne, ele gergeu led ado kemi
ila pago.

Ioanes
ele laulau patol aea

1 *Gau madidnga ngan
iaoa kelede ton Kristus,
nabode laulau toa ne ga ila
pago, oaeg Gaius. Tautaunga
nakim go tau.
2 Oaeg kemi, nararing ga
ila pan Deo ta ilua go ngan
edap imata ede ga ede ta
lem madonga kemi ga tinim
kemi, lalaede mambe lem
kadonga lolo matua aea eine
kemi.
3 *Ngansa tinig igelgel
kapei ngan oalum inam
pagid oaeoaeda edengada
toa tinam ta tipalongo gau
ngan eao ta tikeo ga eao
nasnasi posanga tautaunga.
Be naoatai mambe lem
kadonga somisomi inasnasi
posanga tautaunga.
4 Somisomi oangga na-
longo mambe leg gergeu
tinasnasi posanga tau-
taunga, eine tinig igelgel
kapei. Be tautaunga danga
eta pade ikado ga tinig
igelgel kapei toa bedane
mao.

Gaius ikado naurata kemi

5 Oaeg kemi, eao matam
tutui ngan naurata toa ngada
ne eao kakado ngan luanga
oaeoaeda ngan iaoa kelede
ton Kristus. Tautaunga,
edengada ngan gid, led
tuanga ede pade ta eao oatai
ngan gid mao, be eao lualua
gid.
6 *Gid tikeo pagid iaoa
kelede ton Kristus ngan eao
lem kadonga kimnga aea.
Ta oangga tikakagid ngan
lalalanga, kemi ngan eao lua
gid ta tal gid ga tila ngan
kadonga lalaede mambe Deo
ikim.
7 *Tikakado naurata ngan
Iesus ieda ta tilalala ga tila,
be tibada luanga eta inam
pagid panua kusukusu mao.
8 Tota gita manta tabada
gid panua toa bedane ga
timan ada kaluae ta tamari-
ala kemi ngan gid. Toa be-
daoa ta talup toman ngan gid
ngan pamatuanga posanga
tautaunga aea naurata.

*Diotrepes ele kadonga pa-
paeamao*

9 Nabode laulau ede ila
pagid iaoa kelede ton Kris-
tus, be Diotrepes toa somi-
somi idada ei ga imugamuga,
ei ipul imur ngan gai.
10 Tota oangga nanam, eine
ga naoaoa masaeai ngan
ele kadonga papaeamao
ga bedane: Ei ipapaeabu
ngan edamai ngan posanga
sapaean. Be kadonga toa
bedaoa itara ei mao. Ei
ipul imur ngan oaeoaeda
toa tiboko ngan iaoa kelede
ton Kristus pade. Be oangga
sapadua tikeo ga tibada
oaeoaeda toa oa ga timan ad
kaluae, ei ipaidi gid ta isuk
gid ta tirangrang ngan tilup
toman ngan gid iaoa kelede
ton Kristus mao.

*Demitrius ele kadonga
kemikemi*

---

* **1:1:** PA 19.29, Ro 16.23 * **1:3:** 2Io 4 * **1:6:** Tt 3.13 * **1:7:** 1Ko 9.11-12
* **1:11:** 1Io 3.6-10

11 *Oaeg kemi, irangrang
ngan eao nasnasi kadonga
papaeamao mao, be nasnasi
kadonga kemikemi. Eaba sai
ikakado kadonga kemikemi,
ei inam pan Deo. Be eaba
sai toa ikakado kadonga pa-
paeamao, ei iuatai ngan Deo
mao.*
12 Be Demitrius, panua
toa ngada ne tipakuru ngan
ei. Aea pakurunga toa ne
itutui, ngansa ei inasnasi
posanga tautaunga. Gai pade
apakuru ngan ei, be eao oatai
mambe lemai posanga eine
tautaunga.

Ioanes ele ado kemi ila pan Gaius

13 *Gau leg posanga busa
pade ngan bodenga pago,
be tinig ngan nakado ngan
danga bodenga aea ga pulo
mao.
14 Be nakim teta pade
nagera go ta gitarua taposa
ngan aoada.
15 Kemi ngan kadonga
lolo tarui aea idio pago.
Oaeoaeda toa nene led ado
kemi ila pago. Bada lemai
ado kemi ila pagid oaeoaeda
kelede kelede toa nena.

---

* **1:11:** Posanga idil toaine *iuatai ngan Deo mao, ngan posanga Grik ikeo ga igera Deo mao, be posanga idil toa rua ne ipu lalaede.* * **1:13:** 2Io 12

Laulau ton Jut

1 *Gau Jut, paeaeanga ton Iesus Kristus, be gau Jems itar kakau.
Nabode laulau toa ne ga ila pagimi panua toa Deo ibaba gimi. Deo Tamada ikim gimi kapei tau, ga Iesus Kristus imariala ngan gimi.
2 Kemi ngan Deo ele kadonga lolo isat aea ga lolo tarui aea ga ele kadonga kimnga aea iuon lolomiai.

Panua papaeamao tiuen ga tidudunga ngan iaoa kelede ton Kristus

3 Leg panua kemikemi, tautaunga lolog ikim kapei tau ngan bodenga laulau ga ila pagimi ngan Deo ele kadonga ngan badanga mulian gita toa ngada ne. Be mao. Manta nabode posanga matua ga ila pagimi ta aparau ala ngan paoatainga toa Deo ibada pakelede mon pagita ele panua tututui ga loloda matua ngan.
4 *Ngansa panua edengada tiuen ga tidudunga rabu ngan gimi. Be Deo irau posanga motean ngan gid ad panasnga. Gid panua toa ne tilolon ngan Deo mao, ta tipul nanan Deo ele kadonga lolo marum aea ga ila iman led ipu ngan nasinga kadonga mambe gid kaua. Ga tipul murid ngan ada Maron Iesus Kristus toa iman ada madidnga.
5 *Tautaunga gimi aoatai ngan gid posanga toa ngada ne, be naoangga napapei matami ngan, ta matami nanan mambe mugaeai Deo ibada ele panua mulian ta titnan Isip, ga kus ta ipaeabu ngan gid panua toa lolod matua ngan ei mao.
6 *Ga pade, matami nanan gid anggelo toa Deo ibada naurata pagid, be tikisi mao ta titnan led tuanga. Deo iaud gid ngan sen toa ienono somisomi ga ilalala ga ila, ta idol gid ngan tibur dodom kapei tau ga irangrang ngan ado kapei toa isio ngan panasnga gid.
7 *Be matami nanan tuanga Sodom ga Gomora ga gid tuanga toa boloma pagid. Gid tinasi kadonga lalaede mambe gid anggelo toa oa, be tikado kadonga arala imata ede ga ede ngan gid taine ga arangaranga pade. Ta ad panasnga iman kilala ta idodo panasnga isaoa ga iuot ngan gid panua toa tidio ngan dinga imperno somisomi ga ilalala ga ila.
8 Gid panua toa ne tinasi anunud ta idada gid ngan nasinga kadonga ngan lolod aea muk, lalaede mambe gid Sodom ga Gomora. Be tiuangga ada Maron ei danga buligaliga ga tipapaeabu ngan gid anggelo kapeipei edad pade.

* **1:1:** Mt 13.55 * **1:4:** Gal 2.4, 2Pe 2.1 * **1:5:** IM 12.51, Nam 14.29-30 * **1:6:** 2Pe 2.4 * **1:7:** OM 19.1-25, 2Pe 2.6,10

9 *Be ngan ado toaiua gid
anggelo ad madidnga Mikael
iaoa isokangai toman ngan
eaba paeamao Satan ngan
sai ga ibada Moses ipat, ei
pade iposa paeamao ngan
Satan mao, be ikeo ga be-
dane, “Maron kekelen ga id-
aba go.”
10 *Be saoa danga
kemikemi toa gid panua toa
ne tiuatai ngan mao, eine
tiselele ta tikado posanga
paeamao ngan. Gid mambe
masilau toa led oatainga
eta mao. Tiuatai ngan
kimnga papaeamao tinid
aea kekelen. Be oatainga
paeamao toa ne eine ga
ipaeabu ngan gid.

11 *Paeamao tau ngan gid!
Ngansa tinasi Kain ele edap.
Tilado manmanae ngan
pat aea badanga mambe
Balam, ta tinasi ele kadonga
buobuonga aea. Gid tipul
murid ngan Deo mambe
Kora ikado mugaeai, ta gid
ga timukuru lalaede mambe
ei.*

12 *Somisomi oangga gimi
akado eaneannga ngan
pasolannga mambe kadonga
kimnga aea ienono rabu
ngan gimi, gid panua toa
ne tinam ta tikado ga lemi
eaneannga iuot paeamao,
mambe muk ibul ada malo
ga paeamao. Tilasu eanean-
nga ga ununnga be maea-
maea gid mao. Tipanpan gid
mulian. Gid mambe laulau
kusuksuk iuangga ikado
aoara ga itap, be mao. Rai
itilak ga ila. Gid mambe abei
toa itautau mao ngan aea
laoe. Panua tigera mambe
abei toa oa imate ga imisi ta
tikule ipu ga iuot.
13 Gid mambe tad aea sobo
paeamao. Led kadonga pa-
paeamao toa maeamaea gid
ngan mao oa, iuotot mambe
tad ingarongaro. Gid mambe
gigima titnan led edap mari-
ambai. Ta Deo ital dodom
kusuksuk kapei tau motean
ga ienono ngan gid, ta gid
ga tidio toa eoa somisomi ga
ilalala ga ila.

14 *Be Enok ibada Deo
iaoa ngan gid panua toa
ne. Enok toa ele odoa
pesa Adam, ikeo ga bedane,
“Ega, Maron ta inam toman
ngan ele anggelo tututui
bunoringring busa.
15 Ta ei ga ipamadid panua
toa ngada ne ngan posanga,
ta ipanas panua toa ngada ne
tilolon ngan ei mao, ngan gid
led kadonga papaeamao toa
tikakado ngan pulnga murid
pan. Ta ei ga ipanas gid ngan
led posanga papaeamao toa
ngada oa tikakado ngan ei.”
16 Be gid panua toa ne
ngun ga ngun ga tikado se-
lelenga somisomi. Tinasnasi
led kimnga papaeamao. Be
tiparim ngan gid mulian ga
tiparumrum panua paden-
gada ngan badanga danga

* **1:9:** Dan 10.13,21, 12.1, Sek 3.2, 2Pe 2.11, PM 12.7 * **1:10:** 2Pe 2.12 * **1:11:** OM 4.7-8, Nam 16.1-35, 22.4-8, 2Pe 2.15, 1Io 3.12, PM 2.14 * **1:11:** Mugaeai tano ipokakai ta ison *Kora toman ngan ele panua. Gera aea ninipunga ngan Nam 16.1-35.* * **1:12:** 2Pe 2.13,17 * **1:14:** OM 5.18,21-24

kemikemi pagid sapaean.

Manta tapamatua loloda ngan paoatainga tutui tau

17 Be leg panua kemikemi, matami nanan posanga toa ada Maron Iesus Kristus ele panua ato ad tipabib lemi mugaeai ngan.

18 *Tikeo ga boloma ngan ado muriai ga muriai tau, gid panua galingenga paeamao ad ga tiuot, be tinasnasi led kimnga papaeamao ta tipul murid ngan Deo.

19 Gid panua toa ne tipapaeabu ngan lemi madonga ta lolomi kelede mao. Somisomi matad nanan danga sisid tanoeai aea. Itautau Tutui ienono lolodeai mao.

20 *Be leg panua kemikemi, gimi manta apamatua gimi mulian ngan paoatainga tutui tau toa lolomi matua ngan, ga araring ngan Itautau Tutui iura.

21 Alongean Deo ele kadonga kimnga aea imariala ngan gimi somisomi, be agaga matami ngan sanganga ada Maron Iesus Kristus ele kadonga lolo isat aea inam pagimi ta ibada gimi ga ala ngan madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila.

22 Be oangga panua lolod ruangada, manta lolomi isat ngan gid.

23 *Be panua padengada, manta asar gid mulian. Ngan kado ta tidae ngan dinga imperno. Be panua padengada, oangga lolomi isat ngan gid, manta amataud pade. Gid tinasi tau kimnga papaeamao tanoeai aea, ta led kadonga sat aea muk ibul ad malo ga danga sisid. Manta ala aluai ngan led danga sisid toa oa, ngan kado ta led kadonga sat aea muk ibul gimi pade.

Tasoa Deo kekelen ieda

24 Be Deo irangrang ngan imata kikisi gimi ta ikado ga gimi atap eta ngan kadonga sasat mao. Ei irangrang ngan idol gimi ga adio imatai ngan ele taranga kapei, be lemi idil eta paeamao mao ga tinimi igelgel kapei.

25 *Ei kekelen Deo. Ei ibada gita mulian ngan ada Maron Iesus Kristus ele naurata. Tasoa ieda ga takeo ga ei Maron kapei tau, ga iura ga ieda kapei, ga danga toa ngada ne ienono ei kekelen ibageai. Mugaeai ngan danga toa ngada ne led otnga, ei imamado toa bedane, be imamado toa bedane labone, ga muriai pade ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

* **1:18:** 2Pe 3.3 * **1:20:** Kol 2.7 * **1:23:** Sek 3.2, PM 3.4 * **1:25:** Ro 16.27, 2Pe 3.18

Kristus ipaola Posanga Mumulnga ga ila pan Ioanes

Posanga toa ne iuot madongan

1 *Deo ele posanga mumulnga ga oaine, Iesus Kristus ipaola ga iuot. Deo ibada posanga toa ne ga ila pan Iesus ngansa iuangga ipasolan gid ele paeaeanga ngan saoa danga ga iuot teta pade. Iesus iuangga ipaola ga iuot masaeai, ta idol ga idae ele anggelo ibageai, ta isula ei ga ila pan ele paeaeanga Ioanes.

2 Gid danga toa ne, Ioanes igera ngan imata ta ikado posanga ngan. Eine Deo ele posanga toa Iesus Kristus pade ipamatua.

3 *Gau Ioanes nabada Deo iaoa ta nabode posanga toa ne ga idae ngan laulau. Be kemi tau ngan eaba sai toa iuatoato laulau toa ne aea posanga, ga kemi tau ngan eaba sai ilongo gid posanga toa ne ga inasnasi. Ngansa teta pade, gid kadonga toa ngada ne ga iuot.

Ioanes ibode posanga ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga lima ga rua

4 *Gau Ioanes, nabode posanga toa ne ga ila pagimi iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga lima ga rua ngan tibur kapei Esia.

Kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea ila pagimi. Inam pan Deo toa imamado somisomi ne. Ei imamado labone ga mugaeai, be muriai ei ga inam pade. Ga pade, kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea inam pan Itautau Tutui toa idaba lima ga rua.* Ei imamado boloma ngan Deo ele mul maron aea.

5 *Ga pade, kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea inam pan Iesus Kristus toa imata tutui tau ngan pamatuanga Deo ele posanga. Be panua toa ngada ne tidae mulian ngan led matenga, ei imuga ngan gid mambe ad lautabe. Ei Maron gadae ngan gid mamaron toa ngada ne tanoeai.

Ei ikim gita kapei tau, ta ngan ei ising, ipola gita ta tatnan leda kadonga sasat.

6 *Ei idol gita ga tamado ibageai ta takado naurata mambe gid panua tenainga ad, ngan luanga gid panua ga tinam boloma pan Itama Deo. Tasoa ieda gadae tau. Ei ieda kapei ga iura, ta ei irangrang ngan imadid ga imugamuga ngan danga toa ngada

---

* **1:1:** PM 22.6 * **1:3:** PM 22.7,10 * **1:4:** IM 3.14-15, PM 3.1, 4.5 * **1:4:** Posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ipu madongan? Somisomi oangga Deo ele laulau iposa ngan idil toaine lima ga rua eine iposa ngan saoa danga imata karanga ga ienono, mao saoa kadonga ila iuot lai. Tota tarangrang ngan takeo ga posanga idil toa ne iposa ngan Itautau Tutui iura imata karanga ga ienono.* * **1:5:** Sng 89.27, Kol 1.18 * **1:6:** 1Pe 2.9, PM 5.10, 20.6

ne somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga.

7 *Ega, ei inam toman ngan
gid laulau.
Ta panua toa ngada
ne ga tigera ei ngan
matad.
Be gid panua toa tigal ei ngan
ido, gid pade ga tigera
ei.
Gid alu toa ngada ne
tanoeai ga lolod isat
ngan ei ga titangtang.
Be. Tautaunga eine ga
iuot tota bedaoa.

8 *Maron Deo ikeo ga bedane, "Gau kekelegau namuga ngan danga toa ngada ne ga nasomur pade. Gau namamado mugaeai ga labone, be muriai eine ga nanam pade. Gau Deo Matua Soke Tau."

Ioanes igera Kristus

9 Gau oaemi Ioanes, nalup toman ngan gimi ngan badanga ieieinga, ga ngan madonga Deo ibageai, ga ngan madidnga matua ngan ada kadonga kulupulupu. Kadonga toa ngada ne iuot ngan gita ngan leda lupnga toman ngan Iesus. Be gau napapaola Deo ele posanga ga napamatua Iesus aea posanga pade. Ta ngan ipu toaine, tiluku gau ta tidol gau ga nadio namamado ngan inu toa tiuato Patmos.

10 Be ngan ado raring aea ton Maron, ngan tautaudig namamado. Be murigeai, nalongo babanga ede kapei tau mambe taule ele tandanga.

11 Babanga toa oa ikeo ga bedane, "Danga saoa eao gera, bode ga idae ngan laulau, ta eabalan ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga lima ga rua ga gid ne: Epesus ga Semerna ga Pergamum ga Taiataira ga Sardis ga Piladelpia ga Laodisia."

12 Io, napul gau ngan geranga eaba sai toa iposaposa pagau, ta nagera lam iae gol lima ga rua imadmadid ga ianean.

Lam iae gol lima ga rua

13 *Be rabu ngan gid lam iae toa oa, nagera eaba ede imata mambe Eaba Inat. Ei idol pononga mamarae ede isulug iaepuiai. Be ipit aea pus gol ga idae igogoeai.

14 *Ilabora ga ilaun bodbode tau mambe sipsip launid, mao mambe laulau bodbode mariambai. Be imata kadlo mambe dinga irarabal.

15 Be iae mil ga mil mambe bras tinono ngan dinga oanaoana tau. Be ilinge itang mambe eau busa aea salia kapei.

* **1:7:** Dan 7.13, Sek 12.10, Mt 24.30, Ins 19.34-37, 1Te 4.17 * **1:8:** PM 21.6, 22.13 * **1:13:** Dan 7.13, 10.5 * **1:14:** Ese 43.2, Dan 7.9, 10.6, PM 2.18, 19.12 * **1:16:** Ibr 4.12, PM 2.12, 19.15

16 *Ngan ibage oatai, ikikisi
gigima lima ga rua. Be imata
itara mambe ado kapei ele
taranga. Be ngan iaoa, didi
kapei toa imata rua iuot ga
inam. Be didi toa oa imata
tau.
17 *Gau nagera ei ta natap
ga nadio iaepuiai mambe
namate. Be ei idol ibage
oatai ga idae ngan gau ta
ikeo, "Eao mataud mao.
Gau kekelegau namuga ngan
danga toa ngada ne ga
nasomur pade.
18 Gau namamado somi-
somi. Mugaeai namate,
be ega, labone namamado
somisomi ga ilalala ga
ila. Gau edag kapei ta
narangrang ngan napei
mulian gid matemate. Be
atama ila ngan Matenga ga
Tibur togid Panua Matemate,
gau kekelegau nakikisi aea
kuklang.
19 "Tota eao manta bode
posanga ngan saoa danga
eao gera. Eine gid danga toa
ienono labone, ga gid danga
toa iuangga iuot muriai.
20 Be posanga ipu mumul-
nga ngan gigima lima ga
rua toa eao gera ngan bageg
oatai ga lam iae gol toa lima
ga rua oa, eine ga bedane:
Gigima toa lima ga rua oa
eine gid anggelo† toa timari-
ala ngan iaoa kelede ton Kris-
tus ngan tuanga lima ga rua.
Be gid lam iae lima ga rua,
eine gid iaoa kelede ton Kris-
tus ngan tuanga toa lima ga
rua oa."

2

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Epesus

1 *Eaba toa oa iposa pade
ga bedane, "Be nakim eao
bode posanga ga ila pan
anggelo toa imariala ngan
gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Epesus ga be-
dane:

Posanga ga gid ne inam
pan eaba toa ikikisi gigima
lima ga rua ngan ibage
oatai, ga ilalala rabu ngan
gid lam iae gol toa lima ga
rua oa.

2 *Gau naoatai ngan lem
kadonga toa ngada ne, ga
lem naurata kapei, ga lem
kadonga ngan madidnga
matua ngan am kadonga
kulupulupu. Be naoatai
pade mambe eao longean
gid panua papaeamao ga
timamado rabu ngan gimi
mao. Gid panua toa oa tiuato
gid mulian panua ato ad be
tipakaka, eao toba gid ga kus
ta oatai mambe gid panua
pakakanga ad.
3 Tautaunga, gid panua
tigera mambe eao nasnasi
gau ta tikado kadonga
kulupulupu imata ede ga
ede ngan eao, be eao tinim
imanggolenga mao.
4 Be gau leg posanga
oanaoana ede pago ga be-
dane: Eao kamado tnan

* **1:17:** Ais 44.6, 48.12, PM 2.8, 22.13
† **1:20:** Ngan posanga Grik idil toaine *anggelo aea posanga ipu ede pade eine eaba ato aea.*
* **2:1:** PM 1.16
* **2:2:** 1Io 4.1

lem kadonga kimnga aea
toa nasnasi matamata?
5 *Eine mambe eao tap
pan gadae ga sulug. Nakim
eao matam nanan tibur toa
mugaeai eao mamado ngan,
ta pul lolom ta nasi lem
kadonga kemikemi mugaeai
aea. Be oangga eao pul lolom
mao, eine ga nanam pago ta
napaeaoa lem lam iae ga ila,
ta idio imuliai pade mao.
6 Be lem kadonga kemi
ede ga bedane: Eao tinim
ngan kadonga togid Nikolas
ele panua. Gau pade tinig
ngan led kadonga toa oa.
7 *Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga
toaine Itautau Tutui ikado
ga ila pagid iaoa kelede
ton Kristus. Oangga
sai iasal paraunga, eine
ga nalongean ei ta ian
abei itautau madonga
kemi aea. Abei toa ne
imadmadid ngan dadanga
kemi ton Deo."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Semerna

8 Eaba toa oa iposa pade
ga bedane, "Be eao bode
posanga ga ila pan anggelo
toa imariala ngan gid iaoa
kelede ton Kristus ngan
tuanga Semerna ga bedane:
Posanga ga gid ne inam
pan Eaba toa imuga ngan
danga toa ngada ne ga iso-
mur pade. Ei imate ga kus
ta idae mulian pade.
9 *Gau naoatai ngan
am ieieinga ga mambe lem
danga sisid imata karanga
mao. Be tautaunga ngan
lem kadonga lolo matua
aea, eine mambe lem danga
sisid busa ienono. Ga pade,
naoatai mambe gid panua
papaeamao tipaeabu ngan
edam. Gid tikeo ga gid panua
Iuda ad,* be mao. Tipakaka.
Gid timan iaoa raring aea
ede ton Satan.
10 *Be gid ieieinga toa
iuangga iuot pago, mataud
ngan mao. Ega, eaba paea-
mao iuangga idol edengada
ngan gimi ga tila ngan luma
panasnga aea. Toa bedaoa
ta ami tobanga ga ieieinga ga
ienono irangrang ngan ado
sangaul. Be manta lolom
matua ga ila irangrang ngan
lem matenga. Ta gau ga
nabada madonga kemi pago
iman am lasunga.
11 *Eaba sai itanga,
manta ilongo kemi
posanga toaine Itautau
Tutui ikado ga ila pagid
iaoa kelede ton Kristus.
Oangga sai iasal paraunga,
eine matenga parua aea
irangrang ngan ipaeabu
ngan ei mao ga mao tau."

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Pergamum

12 Eaba toa oa iposa
pade ga bedane, "Be eao
bode posanga ga ila pan

* **2:5:** PM 3.3 * **2:7:** OM 2.9, PM 22.2,19 * **2:9:** 2Ko 11.14-15, PM 3.9 * **2:9:** Gid panua toa ne timan sing kelede pan Abraam, be Iesus ikeo ga tipakaka ngansa tinasi kadonga mambe Deo ele panua tautaunga tikakado mao. * **2:10:** 2Ti 4.8, Jms 1.12 * **2:11:** PM 20.14, 21.8

anggelo toa imariala ngan
gid iaoa kelede ton Kristus
ngan tuanga Pergamum ga
bedane:

Posanga ga gid ne inam
pan Eaba toa ikikisi didi
kapei iaoai. Didi toa ne
imata rua be imata tau.

13 Gau naoatai ngan
tuanga toa eao mamado
ngan. Toa nena Satan ele
mul maron aea ienono.
Be eao kikisi matua lem
kadonga lolo matua aea
ngan gau edag. Be eao
pul murim eta ngan lem
kadonga lolo matua aea
ngan gau ne mao. Ngan
ado toaiua tipamate leg eaba
kemi Antipas, eao madmadid
matua toa bedana. Ei imata
tutui ngan pamatuanga leg
posanga, be tirau ei ga imate
toa lem tuangai na. Toa nena
Satan imamado pade.

14 *Be leg posanga eden-
gada oanaoana pago ga
bedane: Ikamado ga lem
panua edengada tikikisi
Balam ele paoatainga?
Mugaeai Balam ipaoatai
Balak ta iparumrum gid Is-
rael ta titap ngan kadonga
sat. Ta gid tian annga
toa titenai ga ila pagid
deo pakakanga ad namer
ga tikado kadonga arala
pade.

15 Lalaede toa bedaoa,
lem panua edengada tikikisi
paoatainga togid Nikolas ele
panua.

16 Tota manta pul lolom.
Oangga mao, gau ga nanam
manmanae pago ta naparau
pagid lem panua toa oa ngan
didi kapei toa ienono aoageai
ne.

17 *Eaba sai itanga,
manta ilongo kemi
posanga toaine Itautau
Tutui ikado ga ila pagid
iaoa kelede ton Kristus.
Oangga sai iasal paraunga,
gau ga napan aea mana†
toa labone ienono mu-
mulnga. Ga pade, gau ga
nabada pat bodbode‡ ede
ga ila pan. Ngan pat toa
ne tibode edaeda pau ga
idae ngan. Be eaba eta
iuatai ngan edaeda toa oa
mao. Eaba toa ibada pat,
ei kekelen iuatai.”

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Taiataira

18 *Eaba toa oa iposa pade
ga bedane, “Be eao bode
posanga ga ila pan anggelo
toa imariala ngan gid iaoa
kelede ton Kristus ngan
tuanga Taiataira ga bedane:

Posanga ga gid ne inam
pan Deo Inat. Ei eaba toa
imata kadlo mambe dinga
irarabal, be iae mil ga mil
mambe bras tisama ga iuot
kemi tau.

19 Gau naoatai ngan
lem kadonga kemikemi
ga bedane: lem kadonga
kimnga aea, ga lem kadonga

* **2:14:** Nam 22.1–25.3, 31.16, 2Pe 2.15 * **2:17:** IM 16.4,14-15,33-34, Ais 62.2, Ins 6.48-50 † **2:17:** *Mana eine annga toa Deo ikado ga itap buburiai ga isulug ta gid Israel tian.* ‡ **2:17:** Gid *pat bodbode ngan ado toaiua iman gid panua ad kilala. Ipasolan mambe edad kemi ngan tila tidudunga ngan gid eaneannga ga tibur padengada.* * **2:18:** PM 1.14-15

lolo matua aea, ga lem
naurata ngan lualuanga, ga
lem kadonga ngan madidnga
matua ngan am kadonga
kulupulupu. Be naoatai
pade mambe lem kadonga
toa kemikemi ne, labone
iasal lem kadonga kemikemi
matamata aea.

20 *Be gau leg posanga
oanaoana ede pago ga
bedane: Eao kamado
longean taine toa Iesebel
imamado toman ngan
gimi? Ei iuato ei mulian
taine ibada Deo iaoa. Be ei
ipapaoatai gid paeaeanga
togau ta ipakaka gid ta
tikado kadonga arala ga
tian annga toa titenai ga
ila pagid deo pakakanga
ad namer.

21 Nasangasanga ei mole
tede ngan ipul ilolo ta ipalele
ele kadonga, be mao. Ei
itin ngan ipul ilolo mao. Ei
iuangga ikakado ele kadonga
arala maitne.

22 Ega, gau ga nakado
ei ta ibada dibala kapei ta
imanman mul aea. Be panua
sapadua tikakado kadonga
arala toman ngan ei, oangga
titnan ele kadonga toa oa
mao, eine ga tibada ieieinga
kapei tau.

23 *Be gau ga narau
ele gergeu ga timate. Toa
bedaoa ta gid iaoa kelede
ton Kristus ngan tuanga
ga tuanga ga tiuatai kemi
mambe gau matag inasnasi
gid panua lolod ga laborad.
Ta gau ga nakoli tutui ga ila
pagimi kelede kelede ngan
saoa kadonga akakado.

24 Be gimi panua paden-
gada ngan tuanga Taiataira
anasnasi ele paoatainga toa
oa mao. Gid posanga toa
tiuato ‘Satan ele posanga mu-
mulnga,’ gimi ananale ngan
mao. Ta gau ga nadol danga
kulupu eta pade ga idae ngan
gimi mao.

25 *Be manta akik-
isi matua lemi kadonga
kemikemi ga irangrang ngan
naluagau mulian.

26 Eaba sai iasal pa-
raunga ga inasnasi kemi
leg kadonga ga irangrang
ngan madonga tanoeai
kus, eine ga nadol gid alu
busa ga tidae ibageai.

27 *‘Ta ei ga imadid ga
imugamuga ngan gid,
mambe eaba ikikisi
ele toto aen ta imariala
kemi ngan gid ele
sipsip,
ga mambe eaba ipoga
ulo ga irumrum alele.’

Eine ga imugamuga ngan
gid lalaede mambe Tamag
idol gau ga namugamuga
ngan gid panua.

28 *Ga pade, gau ga nabada
gigima gaisala aea§ ga ila
pan.

29 Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine

* **2:20:** 1Kin 16.31, 2Kin 9.22 * **2:23:** Sng 7.9, Jer 17.10, PM 20.12-13 * **2:25:** PM 3.11 * **2:27:** Sng 2.8-9 * **2:28:** PM 22.16 § **2:28:** *Gigima gaisala aea eine oanenga itna idodo Kristus ele taranga ga ieda kapei toa Itama ibada pan ngan imadid ga imugamuga ngan gid alu toa ngada ne.*

Itautau Tutui ikado ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus.”

3

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Sardis

1 *Eaba toa oa iposa pade ga bedane, “Be eao bode posanga ga ila pan anggelo toa imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Sardis ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan Eaba toa ikikisi gigima lima ga rua ga ikikisi Deo Itautau Tutui toa idaba lima ga rua*. Gau naoatai ngan lem kadonga toa ngada ne. Panua tipakuru ngan go ta tikeo ga lem kadonga lolo matua aea imata bibita kemi, be tautaunga lem kadonga lolo matua aea imate.

2 Tota dae ngan lem enonga! Lem kadonga isaoa ienono kemi be imate maitne, eao manta pamatua! Ngansa gau nagera mambe lem kadonga kemikemi ngan ag Deo imata, eine imata karanga maitne.

3 *Tota matam nanan posanga kemi toa tipaola pago ga eao longo. Manta nasnasi kemi ta palele lem kadonga. Be oangga eao dae ngan lem enonga mao, gau ga nanam pago mambe eaba lublubnga aea, ta irangrang ngan eao oatai ngan ado imata isaoa gau ga nanama ngan ne mao.

4 *Be eao lem panua pidaede ngan tuanga Sardis tipamukmuknga led danga sisid mao. Gid ga tidol danga sisid bodbode ta tilalala toman ngan gau, ngansa nagera mambe led idil kemikemi imata karanga.

5 *Oangga sai iasal paraunga, ei ga idol danga sisid bodbode lalaede mambe gid pade. Ta gau ga nasamum ieda ngan laulau madonga kemi aea mao ga mao tau. Be gau ga naoaoa ngan ieda toa Tamag imatai ga gid ele anggelo matadeai pade.

6 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toaine Itautau Tutui ikado ga ila pagid iaoa kelede ton Kristus.”

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Piladelpia

7 *Eaba toa oa iposa pade ga bedane, “Be eao bode posanga ga ila pan anggelo toa imariala ngan gid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Piladelpia ga bedane:

Posanga ga gid ne inam pan Eaba toa imata tutui tau ga ipasolan mambe Deo ele ul ienono ngan ei. Ei ikikisi maron kapei Devit ele atama aea kuklang. Oangga ei irepe

* **3:1:** PM 1.4,16 * **3:1:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.* * **3:3:** Mt 24.43-44, 1Te 5.2, PM 2.5, 16.15 * **3:4:** Jut 23 * **3:5:** IM 32.32-33, Mt 10.32, Lu 12.8 * **3:7:** Ais 22.22

atama, irangrang ngan
eaba eta pade isaisai mao.
Be oangga isaisai atama,
irangrang ngan eaba eta
irepe mao pade.

8 *Gau naoatai ngan lem
kadonga toa ngada ne. Ega,
nadol atama ede matameai
toa eaba eta pade irangrang
ngan isaisai mao. Gau
naoatai mambe eao uram
kautede, be eao nasnasi kemi
leg posanga. Ta lem kadonga
lolo matua aea ngan gau
edag, eao pul murim ngan
mao.

9 *Ega, gid panua toa
timan iaoa raring aea ton
Satan, ga tipakaka ta tikeo
ga gid Iuda ad, gau ga na-
susuran gid ga tinam ta tikor
aed boloma aempuiai, ta gid
ga tiuatai mambe gau nakim
go tau toa mugaeai ga inam.

10 *Leg posanga pago
ngan madidnga matua ngan
am kadonga kulupulupu,
eao kikisi kemi. Tota gau
pade ga nakikisi go ta
irangrang ngan gid panua
toa ngada ne tanoeai ad
tobanga paeamao iuot ngan
go mao.

11 Gau nalat pago man-
manae. Saoa danga eao
kikisi, manta kisi matua.
Ta irangrang ngan eaba
eta ipaeaoa am lasunga ga
ila mao.

12 *Oangga sai iasal pa-
raunga, gau ga napagun ei
mambe kadanga matua ede
ngan ag Deo ele luma. Ei
ga itnan luma toa oa mao ga
mao tau. Be gau ga nabode
ag Deo ieda ga idae ngan ei
ga ag Deo ele tuanga ieda
pade. Eine Ierusalem pau
toa isulug buburiai ga inam
pan ag Deo. Be eine ga na-
bode gau edag pau ga idae
ngan ei pade.

13 Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine
Itautau Tutui ikado ga ila
pagid iaoa kelede ton Kris-
tus.”

Posanga ila pagid iaoa kelede ton Kristus ngan tuanga Laodisia

14 Eaba toa oa iposa pade
ga bedane, “Be eao bode
posanga ga ila pan anggelo
toa imariala ngan gid iaoa
kelede ton Kristus ngan
tuanga Laodisia ga bedane:

Posanga ga gid ne inam
pan Eaba toa tiuato ei Tau-
taunga. Ei imata tutui
tau ngan pamatuanga Deo
ele posanga. Be somi-
somi ikakado posanga tau-
taunga kekelen. Ei iman
ipu ngan Deo ele naurata
ngan kadonga danga toa
ngada ne ga iuot.

15 *Gau naoatai ngan
lem kadonga toa ngada ne.
Gau naoatai mambe eao
memednga mao, be eao
oanaoana mao pade. Man
ga eao memednga, mao eao
oanaoana, ta kemi. Be mao.

16 Eao oanaoana tede,
be oanaoana tau mao, ga
memednga mao pade. Tota

* **3:8:** 1Ko 16.9 * **3:9:** Ais 45.14, 49.23, 60.14, PM 2.9 * **3:10:** Lu 21.19, 2Ti 2.12 * **3:12:** Ais 62.2, 65.15, PM 14.1, 21.2 * **3:15:** Ro 12.11

gau ga naluatan go ga ot
aoageai.
17 *Eao keo ngan go
mulian ga bedane, ‘Gau
leg pat busa. Gau nasuk
gid danga sisid kemikemi
busa, be napapauis ngan
danga eta mao.’ Be mao.
Eao oatai mao mambe lem
madonga paeamao tau, ta
irangrang ngan gid panua
lolod isat ngan eao. Lem
danga sisid imata karanga
mao, be matam susu ga
eao bangabanga pade.
18 *Tota napabib lem
ga bedane: Manta ol leg
gol kemikemi. Gol toa
ne, nanono ngan dinga ga
ila maraka, ta nasile aea
sakirkir toa ngada oa. Toa
bedaoa ta lem pat ga danga
sisid busa. Be manta ol leg
danga sisid bodbode ta pono
ngan tinim. Toa bedaoa
ta irangrang ngan eao
bangabanga ga maeamaea
go mao. Be manta ol leg
danga matada aea keminga,
ta sama ngan matam kadlo
ta geragera pade.
19 *Panua sapadua
nakimkim gid, eine nad-
aba gid ga napatutui gid.
Tota manta marum tau
ngan pulnga lolom.
20 *Ega, gau namadma-
did atama iaoai ta natintin.
Oangga sai ilongo lingeg
ta irepe atama ngan gau,
eine ga nadudunga ta naean
toman ngan ei, ta ei ga ian
toman ngan gau.

“Gau namadmadid atama iaoai ta natintin.”

21 Oangga sai iasal
paraunga, gau ga na-
longean ei ta idio imado
toman ngan gau ngan leg
mul maron aea, lalaede
mambe gau naeasal pa-
raunga ta nadio namado
toman ngan Tamag ngan
ei ele mul maron aea.
22 Eaba sai itanga, manta
ilongo kemi posanga toaine
Itautau Tutui ikado ga ila
pagid iaoa kelede ton Kris-
tus.”

4

Deo ele mul maron aea buburiai

1 *Ga kus ta matag ila ta
nagera atama ede ipokakai
buburiai. Be babanga toa
mugaeai nalongo iposa pa-
gau mambe taule ele tan-
danga, eine ikeo ga bedane,
“Dae ga nam toa eko, ta gau

* **3:17:** Lu 12.21, 1Ko 4.8 * **3:18:** Ais 55.1 * **3:19:** 1Ko 11.32, Ibr 12.6, PM 2.5
* **3:20:** Ins 14.23 * **4:1:** PM 1.1,10

ga napasolan go ngan saoa
danga manta iuot muriai.”
2 *Be mole mao, ngan tau-
taudig nagera mul maron
aea ede ienono buburiai, ta
Eaba ede imamado ngan.
3 *Be Eaba toa imamado
oa, ele taranga birbirianga
mambe pat iaspa ga singsin-
gia mambe pat sardoniks.
Be danga mambe aoara aea
mariluangge ibaliu ngan mul
maron aea toa oa. Be mar-
iluangge toa oa birbirianga
mambe pat emeral.
4 *Be mul maron aea san-
gaul rua igegea pange tibalil
ngan mul kapei maron aea
toa rabu oa. Be gadae
ngan gid mul maron aea toa
oa, madidnga sangaul rua
igegea pange timamado. Gid
led danga sisid bodbode, be
tidol nakala gol laboradeai.
5 *Ngan mul maron aea
toa rabu oa, nagera gla
isamil ga nalongo tandanga
kapeipei ga mariamba kluk.
Be toa mul imatai oa, nagera
usi lima ga rua irarabal ga
ienono. Gid usi toa oa eine
Deo Itautau Tutui toa idaba
lima ga rua.*
6 *Be toa mul imatai oa,
nagera danga mambe tad
kapei toa imata iuot meren-
gai tau lalaede mambe adial
bodbode.
Be boloma ngan mul
maron aea toa oa, masilau
pange toa matad bibita
timadmadid ga tibalil ngan.
Be gid masilau toa oa, matad
kadlo busa tau matadeai ga
murideai.
7 Be masilau toa imuga oa,
ei imata mambe laion ede,
be masilau ede pade imata
mambe bulmakao daenga
pau aranga ede, be masilau
tol aea imata mambe eababa,
be masilau pange aea imata
mambe man abalem ede
irororo.
8 *Be gid masilau toa pange
oa, gid kelede kelede bag-
baged lima ga ede, be matad
kadlo busa tau ipakaranga
tinid ga bagbaged ibulolo
pade. Be somisomi ado
ga ado ga bong ga bong,
tikakado posanga be tikaput
ngan mao. Tikeo ga bedane,

“Maron Deo Matua Soke Tau
ei tutui, ei tutui, ei tutui.
Ei imamado mugaeai tau,
be labone imamado,
ta ei ga inam muriai
pade.”

9 Gid masilau toa matad
bibita oa tisoasoa Deo ieda
toa imamado ngan ele mul
maron aea. Ei imamado
somisomi ga ilalala ga ila.
Gid tilolon ngan ei ga tiposa
kemi ga ila pan. Ta somisomi
oangga tikakado toa bedaoa,
10 *gid madidnga toa sangaul
rua igegea pange oa tikor aed
Deo imatai. Ei Deo toa ima-
mado ngan ele mul maron
aea, be imamado somisomi
ga ilalala ga ila. Gid tisoa

* **4:2:** Ais 6.1 * **4:3:** Ese 1.28 * **4:4:** PM 3.18 * **4:5:** Ese 1.13, Sek 4.2, PM 1.4, 8.5, 11.19, 16.18 * **4:5:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.* * **4:6:** Ese 1.5-10, 22, 10.14 * **4:8:** Ais 6.2, 3, Ese 1.18, 10.12 * **4:10:** PM 19.4

ieda be titatado ad nakala gol
ga idio toa mul maron aea
imatai. Ta tikeo,

11 “O Deo amai Maron,
eao lem kadonga
kemikemi imata
karanga ga ienono!

Tota kemi ngan panua toa
ngada ne tisoa eao
edam, ga tilolon ngan
eao, ga tipakuru ngan
uram.

Ngansa eao kado danga toa
ngada ne ga iuot.
Be ngan eao lem kimnga,
gid danga toa kelede
kelede ne tiuot ga
timamado.”

5

Ioanes igera laulau ede tipol ga tisaisai

1 *Be nagera Eaba toa ima-
mado ngan mul maron aea
ikikisi laulau ede ngan ibage
oatai. Ngan laulau toa oa ti-
bode posanga ga idae iloleai
ga idibeai. Be tipol laulau
toa oa, ta tipatoi abei itekea
ga idae laulau iaoai palima
ga rua ngan saisainga laulau
toa oa. Be ngan gid patoinga
toa lima ga rua oa tidol kilala
ede.

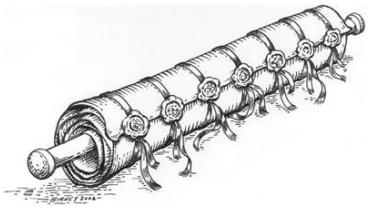

Laulau toman ngan aea patoinga lima ga rua

2 Ta nagera anggelo ede
iura kapei ipotalae ta ikeo,
“Eaba sai kemi ta irangrang
ngan ipela laulau toa ne aea
patoinga ta ipaola ga iuot?”
3 Be eaba eta buburiai, ga
tanoeai, ga tano iloleai pade
irangrang ngan ipaola laulau
toa oa mao. Eaba eta iran-
grang ngan imata igera ga
idudunga ngan mao pade.
4 Tota natangtang kapei
ngansa eaba eta kemi iran-
grang ngan ipaola laulau
toa oa ga imata igera ga
idudunga ngan mao.
5 *Be ede ngan gid madid-
nga ikeo pagau ga bedane,
“Tang mao. Ega, Laion toa
iuot ngan lum pan Iuda, ei
iasal paraunga. Ei mambe
abei isalud pau ede pros ga
idae ngan iaoa kelede pan
maron kapei Devit. Ei ga
irangrang ngan ipela laulau
toa oa aea patoinga lima ga
rua ta ipaola ga iuot.”

Ioanes igera Sipsip Inat

6 *Idio ta nagera Sipsip Inat
ede imadmadid rabu ngan
mul kapei maron aea toa
oa, ga rabu ngan gid madid-
nga ga gid masilau pange toa

* **5:1:** Ais 29.11, Ese 2.9-10 * **5:5:** OM 49.9, Ais 11.1, 10, PM 22.16 * **5:6:** Sek 4.10, Ins 1.36, PM 13.8 * **5:6:** Gera palongonga ngan posanga idil toaine *Itautau Tutui toa idaba lima ga rua ngan 1.4.*

matad bibita. Sipsip toa oa
imata mambe mugaeai tirau
ei ga imate. Ei aea pelenga
lima ga rua ga imata kadlo
lima ga rua pade. Imata
kadlo toa oa eine Deo Itautau
Tutui idaba lima ga rua* toa
isula gid ga tila ngan tibur
toa ngada ne tanoeai.
7 Ta Sipsip Inat toa oa
ila ibada laulau ga ikikisi.
Laulau toa oa inam pan
Eaba toa imamado ngan mul
maron aea ga ienono ngan
ibage oatai.
8 *Ibada laulau toa oa ga
kus ta gid masilau pange toa
matad bibita oa ga gid ma-
didnga sangaul rua igegea
pange tikor aed toa Sipsip
Inat imatai. Gid kelede
kelede tikikisi led arp ngan
kadonga baunga, ga tikikisi
gid loba gol toa nabene iuon
ngan. Be nabene toa oa
idodo Deo ele panua tututui
led raring.
9 *Ta tikado baunga pau
ede ga bedane,

"Eao eaba kemi tau, ta
eao rangrang ngan
badanga laulau toa oa
ta pela aea patoinga ga
blos.
Ngansa tirau go ga mate,
ta ngan eao singim, eao
ol mulian gid panua ga
timan Deo ele.
Gid panua toa oa tinama
ngan gid alu toa ngada
ne, ga tibur toa ngada
ne tanoeai, ga posanga
toa ngada ne tanoeai,
ga tinid imata ede ga
ede.
10 *Eao dol gid ga timamado
Maron kapei ibageai
ta tikado naurata
mambe gid panua
tenainga ad, ngan
luanga gid panua ga
tinam boloma pan
Deo.
Ta gid ga timadid ga
timugamuga ngan
tibur toa ngada ne
tanoeai."

Tisoa Sipsip Inat ieda

11 *Ga kus ta matag ila ta
nalongo anggelo busa linged.
Gid timadid ga tibalil ngan
mul kapei maron aea, ga
gid masilau pange toa matad
bibita, ga gid madidnga. Be
dabad iuot busa tau, mambe
bunoringring ga ringring ga
ringring.
12 Linged kapei ta tikeo ga
bedane,

"Sipsip Inat toa mugaeai
tirau ei ga imate, ei
kemi tau,
ta gid panua toa ngada
ne manta tipakuru
ngan ieda kapei, ga
iura, ga ele oatainga,
ga ele danga sisid
kemikemi busa,
ga tibaba taran ei, ga
tilolon ngan ei, ga ti-
soa ieda!"

13 Ga kus ta nalongo danga
toa ngada ne buburiai ga
tanoeai ga tano iloleai ga
tadiai ga danga toa ngada ne

* **5:8:** Sng 141.2, PM 8.3-4 * **5:9:** Sng 33.3, 40.3, 96.1, 98.1 * **5:10:** IM 19.6, Ais 61.6, PM 1.6, 20.6 * **5:11:** Dan 7.10, Ibr 12.22

ienono ngan, linged kelede ta tikeo,

"Eaba toa imamado ngan ele mul maron aea, ga Sipsip Inat pade,
gisirua tirangrang ngan panua toa ngada ne tiposa kemi ga ila pagid, ga tilolon ngan gid, ga tisoa edad, ga tipakuru ngan urad ga edad kapeipei somisomi ga ilalala ga ila!"

14 Be gid masilau pange toa matad bibita oa tikeo ga, "Eine tautaunga!" Ta gid madidnga tikor aed ga tisoa gisirua edad.

6

Sipsip Inat ipela gid patoinga toa ienono ngan laulau iaoa

1 *Idio ta matag ila ta nagera Sipsip Inat ibada laulau toa aea patoinga lima ga rua ienono ngan, ta ipela patoinga toa imuga oa. Ga kus ta nalongo ede ngan gid masilau pange toa matad bibita oa iposa. Be ilinge mambe mariamba itang ta ikeo, "Eao nama!"

2 *Be mole mao, nagera os bodbode ede. Be eaba toa imamado gadae ngan, ikikisi pandenga. Be tibada nakala ede ga ila pan mambe nakala togid panua tiasal paraunga. Ta ei ilalala ga ila ngan kadonga paraunga ta iuangga iasal gid alu busa ngan paraunga.

3 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga ede pade, ta nalongo masilau ede pade toa imata bibita oa ikeo ga bedane, "Eao nama!"

4 Tota nagera os ede pade iuot ga inam, be itin singsingia mambe dinga. Be eaba toa imamado gadae ngan, tibada edaeda kapei pan ta irangrang ngan ipaeabu ngan madonga lolo tarui aea. Ta ikado ga gid panua tanoeai tiparau pol ngan gid ga tipapamate ngan gid. Tibada didi kapei paraunga aea ga ila pan ngan kadonga naurata toa ne.

5 Idio ta Sipsip Inat ipela patoinga tol aea, ta nalongo masilau tol aea toa imata bibita oa ikeo ga bedane, "Eao nama!" Be mole mao nagera os kusuksuk ede, be eaba toa imamado gadae ngan ikikisi sikel ede ibageai.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Sikel mugaeai aea

* **6:1:** PM 4.6-7, 5.1,6 * **6:2:** Sek 1.8, 6.1-6

6 Ta nalongo babanga ede
iuot rabu ngan gid masi-
lau pange toa matad bibita
oa ikeo ga bedane, “Eao
la ta kado sapanga ga iuot
tanoeai. Ta annga aea olnga
ga idaedae. Gid panua ti-
boko ngan ado dodol kelede,
eine ga tibada pat irangrang
ngan olnga wit ngan ulo
kakauede kelede, mao tiuol
bali plaoa irangrang mambe
ulo gereirei tol. Be irangrang
ngan eao paeabu ngan bude
oliv aea ga oain mao.”

7 Idio ta Sipsip Inat ipela
patoinga pange aea, ta na-
longo masilau pange aea toa
imata bibita oa ikeo ga be-
dane, “Eao nama!”

8 *Be mole mao nagera os
ede itin eangonga tede, be
itin ilaun imata puluanga.
Be eaba toa imamado gadae
ngan, ei ieda Matenga. Be
Tibur togid Panua Matemate
eine ilalala ga inasnasi ei.
Gisirua tibada edaeda kapei
ngan pamatenga gid panua
tanoeai. Ta tirangrang ngan
tipota gid ga tiuot iaoa pange.
Be gisirua tirangrang ngan
tipamate iaoa ede ngan gid
toa pange oa. Ta gid ga
timatemate ngan didi pa-
raunga aea, ga sapanga, ga
dibala, ga gid masilau saksak
tanoeai aea tian gid.

9 Idio ta Sipsip Inat ipela
patoinga lima aea, ta nagera
panua matemate tautaudid
timamado gadio ngan popou
tenainga aea. Mugaeai
ad isat tirau gid ga timate
ngansa tikikisi matua Deo
ele posanga ga tipapamatua
posanga toa oa pade.

10 Gid tibaba kapei ta tikeo,
“Maron, eao tutui tau ga nasi
posanga tautaunga somi-
somi. Ngeda be eao pamadid
gid panua tanoeai ngan
posanga ta koli ga ila pagid
ngan amai pamatenga?”

11 *Idio ta tibada pononga
bodbode mamarae ga ila
pagid panua toa kelede
kelede oa. Be tikeo pagid
ga bedane, “Aearagimi
kauteta pade ga ila irangrang
ngan ami isat tipamate
oaeoaemi padengada ga
gid panua toa lemi naurata
kelede. Oangga tipamate
gid lalaede mambe gimi,
ta tiparangrang dabami ga
imata karanga ga kus, eine
Deo ga ikoli pagid ami isat
ngan ami pamatenga.”

12 *Idio ta nagera Sipsip
Inat ipela patoinga lima ga
ede aea. Be mole mao nau-
ruge kapei ede iuot tanoeai,
ta ado imata ipul ei ga iuot
dodom ga kusuksuk mambe
danga sisid mok aea. Be
taiko ipul ei pade ga iuot
singsingia mambe sing.

13 *Be gid gigima mari-
ambai titap ga tisulug
tanoeai mambe rai kapei
inuga abei fik ta itautau toa
iblabla maitne oa titap ga
tisulug.

14 *Be mariamba itakai ga

* **6:8:** Jer 15.1-3, Ese 5.12, 17, 14.21 * **6:11:** PM 7.9, 13, 19.14 * **6:12:** Mt 24.29, PA 2.20, PM 8.12, 11.13, 16.18 * **6:13:** Ais 34.4 * **6:14:** PM 16.20

manmanae ipolei mambe
laulau ede tipol. Be gid lusi
ga inu toa ngada oa titnan
mulid ga tidio alele.

15 *Be gid mamaron
kapeipei tanoeai ad, ga gid
panua toa edad kapeipei, ga
gid madidnga togid panua
paraunga ad, ga gid panua
toa led pat ga danga sisid
busa, ga gid panua toa urad
kapeipei, ga gid paeaeanga
sapaean, ga gid panua toa
tiboko mambe paeaeanga
sapaean mao, gid toa ngada
oa timumul ngan gid pat
ibaba ga gid pat kapeipei
lusiai.

16 *Ta tibaba ga ila pagid
lusi ga pat kapeipei ta tikeo
ga bedane, "Atap ga asulug ta
apamumul gai! Toa bedaoa
ta gai arangrang ngan amu-
mul ngan Eaba toa imamado
ngan ele mul maron aea, ta
Sipsip Inat ele kadonga lolo
bake aea irangrang ngan iuot
ngan gai mao.

17 *Ngansa gisirua led ado
kapei ngan pasolannga led
kadonga lolo bake aea, ta
iuot ne. Be sai ga irangrang
ngan imadid matua?"

7

Gid panua toa tibada Deo ele kilala

1 *Ga kus ta nagera anggelo
pange timadmadid ngan
tano igal toa pange oa, be
tipakala gid rai toa pange oa
ta irangrang ngan tiuso tano
mao, ga tad mao, ga gid abei
mao pade.

2 Be gid anggelo toa pange
oa tibada edaeda kapei ta
tirangrang ngan tipaeabu
ngan tano ga tad. Ga kus
ta nagera anggelo ede pade
idae toa ado ele parangai
ga inam, be ikikisi Deo toa
imamado somisomi ne ele
kilala. Ei ipotalae kapei ga
ila pagid anggelo toa pange
oa

3 *ta ikeo ga, "Irangrang
ngan gimi apaeabu ngan
tano ga tad ga gid abei
maitne. Asanga gai ta adol
Deo ele kilala ga idae gid ele
paeaeanga bolaboladeai ge.
Ga kus ta ala apaeabu ngan
gid danga sisid."

4 *Idio ta nalongo tiu-
ato gid panua toa tibada
Deo ele kilala oa, dabad
iuot bunoringring buno,
bunoringring sangaul pange,
igegea bunoringring pange
(144,000). Gid panua toa oa
tinama ngan lum toa ngada
ne Israel aea.

5 Ngan lum pan Iuda, gid
panua toa tibada Deo
ele kilala, dabad iuot
bunoringring sangaul,
bunoringring rua
(12,000).

Be ngan lum pan Ruben,
dabad iuot bunor-
ingring sangaul,
bunoringring rua.

Be ngan lum pan Gat, dabad
iuot bunoringring

* **6:15:** Ais 2.10,19,21 * **6:16:** Lu 23.30 * **6:17:** Jol 2.11, Mal 3.2 * **7:1:** Jer 49.36, Dan 7.2 * **7:3:** Ese 9.4, 6, PM 9.4 * **7:4:** PM 14.1,3

sangaul, bunoringring rua.
6 Be ngan lum pan Aser, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Naptali, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Manase, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
7 Be ngan lum pan Simeon, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Livai, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Isakar, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
8 Be ngan lum pan Sebulun, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Iosep, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua.
Be ngan lum pan Benjamin, dabad iuot bunoringring sangaul, bunoringring rua. Gid toa ngada oa tibada Deo ele kilala.

Ipom kapei tau toa tidol pononga bodbode mamarae tisoa Deo ieda

9 Ga kus ta nagera ipom kapei ede. Be dabad kapei tau ta irangrang ngan eaba eta iuade gid mao. Gid tinama ngan gid alu toa ngada ne, ga tibur toa ngada ne tanoeai, ga posanga toa ngada ne tanoeai, ga tinid imata ede ga ede. Timadmadid mul kapei maron aea imatai ga Sipsip Inat imatai. Be tidol pononga bodbode mamarae ga tikikisi abei babaka ilaun ngan baged.

10 *Ta timemetae kapei ngan posanga ta tikeo,

“Tapakuru ngan ada Deo toa imamado ngan mul maron aea ga Sipsip Inat pade!
Gisirua kekelegid tibada gita mulian ta tamamado kemi.”

11 Be gid anggelo busa toa timadmadid ga tibalil ngan mul kapei maron aea, ga gid madidnga, ga gid masilau pange toa matad bibita, gid toa ngada oa timouru ga matad isulug tanoeai, be tisoa Deo ieda
12 *ta tikeo,

“Eine tautaunga!
Gita toa ngada ne takado posanga kemi ngan ada Deo ga tasoa ieda.
Tapakuru ngan ieda kapei ga iura ga ele oatainga kapei.
Taposa kemi ga ila pan, ga talolon ngan ei somisomi ga ilalala ga ila.
Eine tautaunga!”

* **7:10:** PM 5.6-7 * **7:12:** PM 5.12

Gid ipom toa tidol pononga bodbode, ad kadonga kulupulupu kus

13 Idio ta ede ngan gid madidnga ibeta gau bedane, “Gid panua toa tidol pononga bodbode mamarae ne, gid sapadua, be tinam sida?”

14 *Ta nakoli ele posanga bedane, “Maron, eao oatai.”

Ta ikeo ga, “Gid ipom toa ne timadid matua ga tiasal kadonga kulupulupu kapei tau. Gid timum led pononga mamarae ngan Sipsip Inat ising, ta iuot bodbode tau.

15 “Tota timadmadid Deo ele mul maron aea imatai
ta tikakado naurata raring aea ado ga ado ga bong ga bong toa Deo ele lumaeai.
Ta Deo toa imamado ngan ele mul maron aea, ei ga irobi gid ngan aea molomolo ta imariala kemi ngan gid.

16 *Be gid ga pitoreagid pade mao,
ga marumian gid pade mao.
Be ado ga ilang karkar gid pade mao,
ga danga eta pade irangrang ngan ilaba tinid mao ga mao tau.

17 *Ngansa Sipsip Inat toa imamado rabu ngan mul kapei maron aea, ei ga imariala kemi ngan gid mambe eaba imariala ngan ele sipsip.
Ta ei ga imugamuga ngan gid ta ibada gid ga tila ngan gid eaumata kemikemi tilelele.
Be Deo ga ipusi matad sul toa ngada oa ga ila, ta gid ga titang pade mao.”

8

Sipsip Inat ipela laulau aea patoinga lima ga rua aea

1 Idio ta Sipsip Inat ipela laulau aea patoinga lima ga rua aea, ta tibur toa ngada oa buburiai ikuranono ga ila irangrang ngan ado imata ilia kelede.

2 Ta nagera gid anggelo lima ga rua timadmadid Deo imatai. Be tipan gid anggelo toa kelede kelede oa led taule.

3 *Ga kus ta anggelo ede pade inam ta imadid boloma ngan popou tenainga aea. Ei ikikisi loba gol nabene aea, be tibada nabene kapei tau ga ila pan, ngan itenai toman ngan gid panua tututui toa ngada oa led raring. Tenainga toa oa, ei ga ikado ngan popou gol toa ienono mul maron aea imatai.

4 Ta nabene toa ienono anggelo ibageai oa, aea basu toman ngan gid panua tututui led raring puk ga idae ga ila pan Deo.

5 *Idio ta anggelo ibada dinga igirar ngan popou tenainga aea, ta inonoi ngan

* **7:14:** Dan 12.1, Mt 24.21 * **7:16:** Ais 49.10 * **7:17:** Sng 23.2, Ais 25.8, PM 21.4 * **8:3:** IM 30.1-3, PM 5.8 * **8:5:** IM 19.16-19, Wkp 16.12, PM 11.19, 16.18

loba nabene aea toa oa ga
iuon. Ga kus ta itado ga
isulug tanoeai. Tota pelaka
ger, ga tandanga kapeipei
iuotot, ga gla isamil alele, ga
nauruge inuga tano.

Anggelo pange tiuso led taule

6 Idio ta gid anggelo toa
lima ga rua oa tisoa led taule
ga idae aoadeai.

7 *Io, anggelo toa imuga
oa iuso ele taule. Be mole
mao aoara idildil matua
mambe patpat itap toman
ngan dinga toa tibul ngan
sing. Titado gid danga toa
oa ga isulug tanoeai, ga kus
ta dinga inono tano. Ta
eine mambe tipota tibur toa
ngada oa tanoeai ga iuot tol.
Ta tano idanga ede ngan
gid tol, dinga inono ga kus
toman ngan aea abei. Be
gilgilnga toa ngada oa, dinga
inono ga kus pade.

8 Idio ta anggelo ede pade
iuso ele taule. Be mole mao
titado danga ede ga isulug
tadiai. Danga toa oa mambe
lusi kapitnami toa dinga in-
ono ga irarabal. Danga toa
oa isulug tadiai ga kus ta eine
mambe tipota tad ga iman
tol. Ta tad idanga ede ngan
gid toa tol oa ipul ei ga iuot
sing.

9 Ta gid ia ga masilau tad
aea ngan tad idanga ede
ngan gid toa tol oa timate. Be
gid oaga toa ngada oa ngan
tad idanga ede toa oa tiduaea
ga kus pade.

10 Idio ta anggelo tol aea
iuso ele taule. Be mole mao
gigima kapei ede toa irarabal
mambe usi, itap mariambai
ga isulug. Ta eine mambe
tipota gid eau ga gid eaumata
ga tiuot iaoa tol. Ta gigima
toa oa itap ga isulug ngan
iaoa ede ngan gid toa tol oa.

11 *Gigima toa oa ieda
Ipaipai. Ta ikado ga gid eau
ngan iaoa ede ngan gid toa
tol oa manad paipai. Ta
panua busa tiun eau toa
oa ga timatemate, ngansa
ipaipai paeamao tau.

12 *Idio ta anggelo pange
aea iuso ele taule. Be eine
mambe tipota ado ga taiko
ga gid gigima ga tiuot iaoa
tol. Ta tipaeabu ngan iaoa
ede ngan gid toa tol oa, ta
ado idanga ede itara mao, ga
taiko idanga ede itara mao,
ga gid gigima iaoa ede ngan
gid toa tol oa titara mao
pade. Tota bong ilia ede ga
ado ilia ede aea taranga eta
mao.

13 *Idio ta matag ila ta
nalongo man abalem ede
iroro mariamba irabuiai. Ta
ipotalae kapei ga bedane,
"Paeamao, paeamao, paea-
mao tau ngan gid panua
tanoeai! Ngansa oangga
gid anggelo tol pade tiuso
led taule, eine kadonga
kulupulupu tau ga iuot ngan
gid panua."

9

Anggelo lima aea iuso ele

* **8:7:** IM 9.23-26, Ese 38.22, Jol 2.30 * **8:11:** Jer 9.15 * **8:12:** Ese 32.7, PM 6.12-13 * **8:13:** PM 9.12, 11.14 * **9:1:** PM 20.1

taule

1 *Idio ta anggelo lima
aea iuso ele taule. Ga kus
ta nagera gigima ede itap
buburiai ga isulug tanoeai.
Be tibada atama ede aea kuk-
lang ga ila pan gigima toa
oa. Atama toa oa ipakala
baba kilikilinga iaoa. Baba
kilikilinga toa oa isulug ga
ila, be ipu eta mao.

2 *Idio ta gigima irepe
atama toa oa, ta basu
kapei puk ga idae mambe
suksuknga kapei ede aea
basu. Be basu toa oa iuon
mariambai ta ipakala ado
imata ga ila dodom.

3 Be gid gurisi tiuot basu
iloleai ta tisulug ga tinam
tanoeai. Gid tibada pamat-
uanga ta urad mambe apap
tano aea, ta tirangrang ngan
tingotngot gid panua.

4 *Gid gurisi toa oa tinasi
renrennga ede toa ipaidi gid
ta tirangrang ngan tipaeabu
ngan gid abei ga gilgilnga
mao. Tinasi renrennga toa
oa ta tila tipaeabu ngan gid
panua kekelegid toa Deo ele
kilala ienono ngan bolabolad
mao.

5 Be tibada pamatuanga
ngan pamatenga gid panua
mao. Tirangrang ngan
tipaieiei gid ga ila irangrang
ngan taiko lima mon. Be
ieieinga toa tikado, eine
lalaede mambe apap tingot
gid panua.

6 *Ngan ado toaiua, gid
panua ga tiloilo edap ngan
matenga ga mao. Lolod ga
ikim tau ngan timate, be led
edap eta mao.

7 *Gid gurisi matad mambe
os toa tipasogo ngan pa-
raunga. Be laboradeai, tidol
danga ede mambe nakala
gol. Be matad mambe gid
eababa matad.

8 *Launid mamarae
mambe gid taine launid, be
luod mambe laion luod.

9 *Be gogod aea pakalanga
eine mambe gid pakalanga
aen, be bagbaged ele tan-
danga eine klok ga klok
mambe os busa tiladlado
ga tidada karis ga tila ngan
paraunga.

10 Uuid mambe gid apap
uuid, be led ido toa ienono
ngan uuid, iura kapei ta
irangrang ngan ipaieiei gid
panua ngan taiko lima.

11 Ad maron toa imuga-
muga ngan gid, eine anggelo
baba kilikilinga aea. Anggelo
toa oa ieda ngan posanga
Ibru eine Abadon. Be ngan
posanga Grik ieda Apolion.*

12 Io, danga paeamao ede
ila na. Be teta pade danga
paeamao rua pade ga tinam.

*Anggelo lima ga ede aea
iuso ele taule*

13 Idio ta anggelo lima ga
ede aea iuso ele taule, ta
nalongo babanga ede iuot
rabu ngan gid pelenga ngan
popou tenainga aea igal toa
pange oa. Popou gol toa oa
ienono Deo imatai.

* **9:2:** OM 19.28, IM 10.12-15, Jol 2.2,10 * **9:4:** PM 7.3 * **9:6:** Jop 3.21, Jer 8.3 * **9:7:** Jol 2.4 * **9:8:** Jol 1.6 * **9:9:** Jol 2.5 * **9:11:** Edaeda toa rua ne *Abadon ga Apolion ipu ga eine eaba toa ele paeabunga sat.*

14 Babanga toa oa ikeo pan
anggelo lima ga ede aea toa
ikikisi ele taule. Ikeo ga be-
dane, “Gid anggelo pange toa
tiaud gid ga timamado eau
kapei Iupretis isaleai, la pola
gid ta longean gid ga tila.”
15 Tota ila ipola gid anggelo
toa pange oa ta irangrang
ngan tipota gid panua toa
ngada ne tanoeai ga tiuot
iaoa tol, ta tiuangga tirau
iaoa ede ngan gid toa tol oa
ga timate. Gid anggelo toa
oa tirere ga tisangasanga led
ado imata toa oa. Mugaeai
ga inam, Deo isio ado imata
ga taiko ga taun ga rai toaiua
ngan tikado naurata toa ne.
16 Be gid panua paraunga
ad toa timamado ngan os,
nalongo tikeo ga dabad iuot
bunoringring bunoringring,
be tigalbatan pabuno rua
(200 milion).
17 Ngan danga toa Deo ipa-
solan pagau mambe anunug,
nagera gid os ga gid panua
timamado gadae ngan gid,
gogod aea pakalanga ean-
gonga ga bil ga singsingia
mambe dinga. Be gid os lab-
orad imata mambe ga laion
laborad. Be ngan aoad, dinga
iuotot toman ngan basu ga
pat kaeau kakatol.
18 Ta eine mambe tipota
gid panua toa ngada ne
tanoeai ga tiuot iaoa tol. Ta
dinga ga basu ga pat kaeau
kakatol toa oa ipamukuru
panua busa, ta panua iaoa
ede ngan gid toa tol oa
timate.
19 Gid os toa oa, urad
ienono ngan aoad ga uuid.
Ngansa uuid lalaede mambe
mota. Be uuid toa oa, lab-
orad pade, ta ngan laborad
toa oa tipapaeabu ngan gid
panua.
20 *Be gid panua paden-
gada tanoeai, dinga ga basu
ga pat kaeau kakatol toa oa
ipamukuru gid mao. Be gid
tipul lolod eta mao. Tiparpar
maitne ngan kadonga raring
ngan gid danga toa tikakado
ngan baged. Tota tirar-
ing ngan gid antu ga deo
pakakanga ad namer gol, ga
silva, ga bras, ga pat, ga abei.
Gid namer toa oa tirangrang
ngan tigeragera mao, ga ti-
longolongo mao, ga tilalala
mao pade.
21 Gid panua toa oa led
kadonga sasat ga bedane:
Tiraurau panua padengada
ga timate, ga tikakado borou,
ga tikakado kadonga arala,
ga tilublub panua paden-
gada led danga sisid. Be
gid tipul lolod eta ngan led
kadonga sasat toa oa mao.

10

Anggelo ibada laulau ede ga ila pan Ioanes ta ian

1 Idio ta nagera anggelo
ede pade iura kapei. Ei
isulug buburiai ga inam, be
ipono itin ngan gid laulau
buburiai aea. Be gadae ngan
ilabora, nagera aoara aea
mariluangge. Be imata itara
mambe ado, be iae imata

* **9:20:** Sng 115.4-7, 135.15-18, Dan 5.23, PM 16.9,11

mambe luma aea kadanga
toa dinga irarabal ngan.
2 Toa ibageai oa ikikisi
laulau kakauede ipokakai ga
ienono. Ngan iae oatai iuad
tad, be ngan iae angas iuad
tano.
3 Ei ingangar kapei tau
mambe laion iaoa ingongo.
Be ingangar kapei toa
bedaoa ga kus ta nalongo
pelaka toa lima ga rua oa
tikururu ga tiposaposa.
4 *Pelaka toa lima ga
rua oa tiposaposa ga kus,
ta naoangga nabode led
posanga ga idae ngan laulau.
Be nalongo babanga ede
isulug buburiai ga inam
ta ikeo ga, “Posanga toa
gid pelaka lima ga rua
tiposaposa ngan ne, eao
kapin ga idio. Irangrang
ngan eao bode mao.”
5 *Idio ta anggelo toa imad-
madid ga isakaka ngan tano
ga tad, ei isoa ibage ga idae
buburiai.
6 Ta ikado posanga tau-
taunga ede ngan Deo ieda
toa imamado somisomi ga
ilalala ga ila. Ei Deo toa
ikado bubur ga tano ga tad ga
danga toa ngada ne ienono
ngan. Ta anggelo iposa tau-
taunga gadae ta ikeo, “Tau-
taunga, Deo ga ikado aea
gerei mao ga mao tau.
7 *Be ngan ado toa anggelo
lima ga rua aea iuangga iuso
ele taule ga ele tandanga
iuot, posanga toa Deo irau
ga ienono mumulnga mu-
gaeai ga inam, eine ga iuot
tautaunga, lalaede mambe
ipaola posanga ngan pagid
ele paeaeanga toa tibabada
iaoa.”
8 Ga kus ta babanga
toa nalongo buburiai ga
inam, iposa pagau pade ta
ikeo, “La pan anggelo toa
isakaka ngan tano ga tad ta
bada laulau toa ipokakai ga
ienono ibageai.”
9 *Tota nala pan anggelo
toa oa ta nabeta ei ngan
ibada laulau kakauede toa oa
pagau. Ta ikeo, “Bada ta
ean. Eine ga ikado ga apam
ipulpul ei. Be aoameai eine
ga imana marilonga mambe
bon isul.”
10 Tota nabada laulau
kakauede toa ienono ibageai
oa ta naean. Aoageai, imana
marilonga mambe bon isul,
be nason ga ila ga kus, ta
ikado ga apag ipulpul ei.
11 Ga kus ta tikeo pagau
ga bedane, “Eao manta bada
Deo iaoa pade, ta kado
posanga ngan gid alu busa,
ga tibur busa, ga gid tuanga
busa led posanga, ga gid
mamaron kapeipei busa.”

11

Panua rua tipamatua Deo ele posanga

1 *Idio ta tibada toto
leoanga aea ede pagau,
imata mambe toto lalalanga
aea, ta tikeo pagau ga
bedane, “Bada toto toa ne ta
leoa ngan Deo ele luma ga

* **10:4:** Dan 12.4,9 * **10:5:** Lo 32.40, Dan 12.7 * **10:7:** Amo 3.7 * **10:9:** Ese 2.8–3.3 * **11:1:** Ese 40.3, Sek 2.1-2 * **11:2:** Lu 21.24, PM 13.5

popou tenainga aea, ga oade
gid panua raring ad toa eoa.
2 *Be irangrang ngan eao
leoa tibur rourounga aea
rabu ngan Deo ele luma aea
ala toa rua oa mao. Eao
tnan ga idio, ngansa tibur
toaine iman gid alu paden-
gada led. Ta tuanga toa Deo
ele ul ienono ngan toman
ngan tibur toa oa, eine ga
ienono ngan gid alu paden-
gada baged, ta gid ga tipak-
iukiu tibur toa oa ga ila
irangrang ngan taiko san-
gaul pange igegea rua.
3 Ta gau ga nabada edaeda
kapei pagid leg panua rua
toa tipamatua leg posanga,
ta gisirua ga tidol danga
sisid mok aea ta tibabada
aoag ga ila irangrang ngan
ado bunoringring ede, buno
rua, sangalima sangaul ede
(1,260)*.”
4 *Panua toa rua ne
mambe abei oliv rua ga
mambe lam iae rua toa
timadmadid Maron imatai.
Maron toa oa imadid ga
imugamuga ngan tibur toa
ngada ne tanoeai.
5 *Be oangga sai itoba ngan
paieieinga gisirua, eine ga
dinga iuot gisirua aoadeai
ta inono ad miri itamatama
ga kus. Panua sapadua
tiuangga tipaieiei gisirua,
manta timate tota bedaoa.
6 *Panua toa rua ne tibada
edaeda kapei ta tirangrang
ngan tipakala mariamba, ta
aoara ga itap mao ngan gid
ado toa tibada Deo iaoa ngan.
Ga pade, tibada edaeda kapei
ta tirangrang ngan tipul gid
eau ga tiuot sing ga tikado
pamukurunga imata ede ga
ede iuotot tanoeai. Gisirua
tirangrang ngan tikakado gid
danga toa ne ga iuot ta inasi
led kimnga.
7 *Be oangga gisirua
tipasala led naurata ngan pa-
matuanga Deo ele posanga
ga kus, eine masilau saksak
ga itnan baba kilikilinga ga
idae ta iparau pagisirua ta
iasal gid ga ipamate gid.
8 *Ta gisirua patid ga idio
ienono tuanga kapei aea
edap isaleai. Tuanga toa oa
tatado oanenga itna ngan ta
taoato ieda Sodom ga Isip.
Toa eoa tipatoto gisirua ad
Maron ngan abei tabala ga
imate.
9 Be panua edengada ngan
alu toa ngada ne, ga tibur
toa ngada ne tanoeai, ga gid
posanga imata ede ga ede, ga
tinid imata ede ga ede, gid ga
timamaran gisirua patid be
tilongean eaba eta ga itaian
gid mao. Tikakado toa be-
daoa ga ila irangrang ngan
ado tol ga ilia.
10 Ta gid panua tanoeai ga
tinid igelgel ngan gisirua led
matenga, ta tikado tingelgel
ga tiabalan gid tenainga pol
ngan gid. Ngansa panua toa
rua oa tibada Deo iaoa be

* **11:3:** *Ado bunoringring ede, buno rua, sangalima sangaul ede (1,260), oangga taoade ga tapaluplup, eine lalaede mambe taiko sangaul pange igegea rua (11.2), ga mambe rai tol ga ilia (12.14).* * **11:4:** Sek 4.3,11-14 * **11:5:** 2Sml 22.9, Sng 97.3 * **11:6:** IM 7.17-20, 1Sml 4.8, 1Kin 17.1 * **11:7:** Dan 7.21, PM 12.17, 13.7, 17.8 * **11:8:** Lu 13.34

tipaieiei gid panua tanoeai.

11 *Be ado tol ga ilia kus, ta
Deo iaoa uru mata bibita aea
ila idudunga ngan gisirua,
ta tidae timadid. Tota
gid panua toa timamaran,
timataud kapei tau.

12 *Be gisirua tilongo
babanga kapei ede isulug
buburiai ga inam ta ikeo,
"Gimirua adae ga anam toa
eko!" Tota gisirua tidae ga
tila buburiai, be ad miri
itamatama matad inono gid.
Be laulau ede irobi gid ta
tidae ga tila.

13 *Be tutui ngan ado
imata toaiua, nauruge ede
kapei tau inuga tano, ta
tuanga kapei idanga ede
aea luma toa ngada oa
grum ga tisulug. Be ngan
tuanga idanga lima ga pange,
gid luma timadmadid kemi
maitne. Be panua toa timate
ngan nauruge toa oa, dabad
iuot bunoringring lima
bunoringring rua (7,000). Be
gid panua padengada toa
timukuru mao, timataud ta
tisoa Deo buburiai aea ieda.

14 *Io, danga paeamao rua
inam ga ila na. Be danga
paeamao tol aea, teta pade ga
inam.

*Anggelo lima ga rua aea
iuso ele taule*

15 *Idio ta anggelo lima
ga rua aea iuso ele taule.
Ta ipom buburiai tipotalae
kapei ta tikeo,

"Tibur toa ngada ne tanoeai
toman ngan aea
danga sisid kemikemi,
labone iman tibur ton
ada Maron Deo ga ton
ele eaba toa tiuato ei
Kristus†.
Ta ei ga imadid ga
imugamuga somisomi
ga ilalala ga ila."

16 Ta gid madidnga sangaul
rua igegea pange toa tima-
mado ngan led mul maron
aea toa Deo imatai oa, timo-
uru ta tidol matad ga isulug
tanoeai. Ta tisoa Deo ieda
17 ta tikeo,

"O Maron Deo Matua Soke
Tau, eao mamado
labone ga mugaeai
pade.
Gai aposa kemi ga ila pago,
ngansa ngan uram kapei
tau eao madid pataut-
ene ta mugamuga
ngan tibur toa ngada
ne tanoeai.
18 *Gid alu tanoeai ad lolod
bake, be eao lem
kadonga lolo bake aea
inam.
Ta labone eine eao lem
ado ngan pamadidnga
gid matemate ngan
posanga.
Ta eao ga lasu kemi gid
lem paeaeanga toa
tibabada aoam.
Ga pade, eao ga lasu kemi gid
panua tututui ga gid
panua toa tilolon ngan
eao edam.

* **11:11:** Ese 37.5,10 * **11:12:** 2Kin 2.11 * **11:13:** PM 6.12, 16.18 * **11:14:** PM 9.12 * **11:15:** IM 15.18, Sng 10.16, Dan 2.44, 7.14 † **11:15:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **11:18:** Sng 110.5, 115.13, Ro 2.5, PM 20.11-13

Eine eao lem panua toa
edad kapeipei ga gid
panua toa edad mao
pade.
Ta labone eine eao lem ado
ngan paeabunga gid
panua toa tipaeabu
ngan tano.”

19 *Ga kus ta Deo ele luma
toa buburiai oa ipokakai. Ta
ele korol apu aea ienono
masaeai toa ele luma iloleai
oa. Be gla isamil alele, ga
tandanga kapeipei iuotot, ga
pelaka ger, ga nauruge kapei
inuga tano, ga aoara idildil
matua mambe patpat itap-
tap.

12

*Ioanes igera taine ede ga
ureru kapitnami*

1 Ga kus ta kilala kapei
ede iuot mariambai. Taine
ede ipit ado ngan itin mambe
pononga. Be taiko ienono iae
ibululoeai. Be ngan ilabora,
idol gigima sangaul igegea
rua mambe aea nakala.

2 *Ei iapa ta teta pade
iuangga ipopo gergeu. Ta
ieieinga poponga aea iuot
ngan ei ta ingangar.

3 *Be mole mao kilala ede
pade iuot mariambai. Ureru
kapitnami ede iuot, be itin
singsingia ga ilabora lima ga
rua. Be ilabora aea pelenga
sangaul. Be ngan ilabora toa
lima ga rua oa, idol nakala
lima ga rua mambe nakala
togid mamaron kapeipei.

4 *Be ngan iuui, ipopor
gigima busa mariambai ta
itado gid ga tisulug tanoeai.
Eine mambe ipota gid gigima
mariambai ga tiuot iaoa tol.
Ta iaoa ede ngan gid toa tol
oa tisulug tanoeai. Be ureru
imadmadid boloma ngan
taine toa iuangga ipopo. Ta
oangga taine ipopo gergeu
ga kus, eine iuangga ison ele
gergeu toa oa ga ila.

5 *Idio ta taine toa oa ipopo
gergeu aranga. Gergeu toa
oa eine ga imadid ga imuga-
muga ngan gid alu toa ngada
ne tanoeai mambe eaba ikik-
isi ele toto aen ta imariala
kemi ngan gid ele sipsip. Be
taine toa oa ipopo ga kus ta
tisoa ele gergeu ga idae ga ila
pan Deo toa imamado ngan
ele mul maron aea.

6 Be taine toa oa iaoa ga ila
ngan tibur modamodanga.
Deo ikoromot tibur ede toa
eoa ngan ei, ta iuangga imar-
iala kemi ngan ei ga ipanpan
aea annga ga ila irangrang
ngan ado bunoringring ede,
buno rua, sangalima sangaul
ede (1,260).

7 *Idio ta paraunga kapei
iuot buburiai. Mikael toman
ngan ele anggelo tiparau pan
ureru toa oa, be ureru toman
ngan ele anggelo tikoli pa-
raunga ga ila pagid.

8 Be ureru iura irangrang
mao. Tota led tibur eta
buburiai pade mao.

9 *Titado ureru toa kapit-
nami oa ga isulug tanoeai.

* **11:19:** Ibr 9.4, PM 8.5, 15.5, 16.21 * **12:2:** Mai 4.10 * **12:3:** Dan 7.7 * **12:4:** Dan 8.10 * **12:5:** Sng 2.9, Ais 7.14, 66.7, PM 19.15 * **12:7:** Jut 9 * **12:9:** OM 3.1, 14, Lu 10.18, PM 20.2

Ureru toa oa ei mota
mugaeai aea toa tiuato ei
eaba paeamao ga Satan. Ei
ipakaka gid panua toa ngada
ne tanoeai. Be titado ei ga
isulug tanoeai toman ngan
gid ele anggelo.

10 *Ga kus ta nalongo ba-
banga kapei ede buburiai
ikeo ga bedane,

"Patautene ada Deo ibada
gita mulian, ta iura
kapei iuot masaeai. Ta
danga toa ngada ne
ga ienono ei kekelen
ibageai.
Ei ibada edaeda kapei ga
ila pan ele eaba toa
tiuato ei Kristus*.
Ngansa eaba paeamao toa
isolsol gid oaeoaeda
ngan posanga somi-
somi bong ga ado toa
ada Deo imatai oa,
patautene titado ei ga
isulug tanoeai.

11 Be oaeoaeda toa oa tiasal
eaba paeamao ngan
Sipsip Inat ising
ga ngan led posanga
toa tikado ngan pa-
matuanga Deo ele
posanga.
Be gid tikim tau led madonga
tanoeai mao.
Tota lolod matua ngan
pamatuanga Deo ele
posanga ga irangrang
ngan led matenga, be
timataud mao.

12 *Tota eao bubur, manta
tinim igelgel toman
ngan gid panua toa
timamado nena!
Be eao tano ga tad, paeamao
tau ngan gimi!
Ngansa eaba paeamao
isulug ga ila pagimi na.
Ei ilolo bake tau,
ngansa iuatai mambe
ele ado imata mama-
rae mao."

13 Io, ureru igera mambe
titado ei ga isulug tanoeai.
Tota ila ibutatan taine toa
ipopo gergeu aranga.

14 *Be tibada man ibagbage
rua ga ila pan taine toa oa,
mambe man abalem kapei
ede ibagbage. Toa bedaoa ta
irangrang ngan iroro ga ila
ngan tibur modamodanga,
aluai ngan ureru toa oa. Toa
eoa Deo ga imariala ngan
ei ga ipanpan aea annga ga
irangrang ngan aea rai tol ga
ilia.

15 Be ureru iluatan eau ga
iuot iaoai ta iuot mambe eau
aea salia kapei ta iuangga
itilak taine toa oa ga ila.

16 Be tano ilua taine toa oa,
ta ipokaka iaoa ta ison eau
kapei toa ureru iluatan ga
iuot.

17 *Tota ureru ilolo bake
pan taine toa oa ta ila ikado
paraunga kapei pagid ele
gergeu padengada. Gid
gergeu toa oa tinasnasi Deo
ilinge ga lolod matua ngan
Iesus ele posanga.

18 Be ureru imadmadid
labiai, boloma ngan tad.

---

* **12:10:** Jop 1.9-11, Sek 3.1 * **12:10:** Gera palongonga ngan posanga idil *Kristus ngan Mt 1.16.* * **12:12:** Ais 44.23, 49.13 * **12:14:** Dan 7.25, 12.7 * **12:17:** PM 11.7 * **13:1:** PM 12.3, 17.3,7-12

13

Masilau saksak iuot tadiai

1 *Ga kus ta nagera masilau saksak ede idae tadiai ga inam. Ei ilabora lima ga rua be aea pelenga sangaul. Be ngan aea pelenga toa kelede kelede oa imata, nakala ienono mambe nakala togid mamaron kapeipei. Be ngan ilabora toa kelede kelede oa, gid edaeda ienono. Gid edaeda toa oa eine ngan badanga Deo imul.

2 *Masilau saksak toa nagera oa imata lalaede mambe lepat*. Be iae imata lalaede mambe bea iae. Be iaoa imata lalaede mambe laion iaoa. Ureru ibada iura ga ila pan masilau saksak toa ne, ta idol ei ga iuot maron kapei ede ta ieda kapei tau.

3 *Be ngan masilau saksak toa ilabora ede oa, aea tibun ienono. Imata mambe mugaeai tirau ei ga imate, be aea tibun toa oa imisi ga iuot kemi. Gid panua toa ngada ne tanoeai timatala ga tinasnasi masilau saksak toa oa.

4 Gid panua tisoa ureru ieda ngansa idol edaeda kapei ngan masilau saksak toa oa. Be tisoa masilau saksak ieda pade ta tikeo, “Eaba eta lalaede mambe masilau saksak toa ne mao! Sai ga irangrang ngan ikado paraunga ga ila pan? Oo, eaba eta mao!”

5 *Deo ilongean masilau saksak toa oa ta ikado posanga parimnga aea kapei tau ga posanga papaeamao. Ta ei imadid ga imugamuga ngan tibur toa ngada oa ga ila irangrang ngan taiko sangaul pange igegea rua.

6 Iaoa ikakai ngan posanga ta iposa paeamao ngan Deo ga ipaeabu ngan ieda. Ga iposa paeamao ngan Deo ele tuanga ga gid panua toa buburiai oa pade.

7 *Deo ilongean ei ta ikado paraunga ga ila pagid ele panua tututui ta iasal gid. Ei ibada edaeda kapei ta imadid ga imugamuga ngan gid alu toa ngada ne, ga tibur toa ngada ne tanoeai, ga posanga toa ngada ne tanoeai, ga gid panua tinid imata ede ga ede.

8 *Be gid panua sapadua toa Deo ibode edad ga idae ngan Sipsip Inat ele laulau madonga kemi aea mao, gid toa ngada oa ga tisoa masilau saksak ieda. Laulau madonga kemi aea toa oa, Deo ibode mugaeai ngan ikado danga toa ngada ne ga iuot. Be eine ton Sipsip Inat toa mugaeai tirau ei ga imate.†

9 Eaba sai itanga, manta ilongo kemi posanga toa ne.

10 *Oangga Deo isio eaba sai

---

* **13:2:** Dan 7.4-6 * **13:2:** *Lepat eine pusi saksak ede toa itin ilaun igalkomokomo.* * **13:3:** PM 17.8 * **13:5:** Dan 7.8,25, 11.36, PM 11.2 * **13:7:** PM 11.7 * **13:8:** Sng 69.28, PM 17.8, 20.12, 15, 21.27 † **13:8:** Panua edengada oatainga ad tiuangga tapul lain 8b ngan edap ede pade ga bedane: *Laulau madonga kemi aea toa oa eine ton Sipsip Inat toa Deo irau posanga ngan ele matenga toa mugaeai ngan ikado danga toa ngada ne ga iuot.* * **13:10:** Jer 15.2, 43.11, PM 14.12

ngan ila ngan luma
panasnga aea,
ei ga ila ngan luma
panasnga aea.
Be oangga Deo isio eaba sai
ngan tigal ei ngan didi
ga imate,
eine ga tigal ei ngan didi
ga imate.

Io, oangga kadonga toa bedane iuotot, gid panua tututui ton Deo manta timadid matua ga tikisi botbot led kadonga lolo matua aea.

Masilau saksak ede pade iuot tanoeai

11 Ga kus ta nagera masilau saksak ede pade iuot tanoeai ga inam. Aea pelenga rua imata lalaede mambe sipsip ele gergeu aea pelenga, be ele posanga mambe ureru ele posanga.

12 Edaeda kapei toa masilau saksak matamata aea ibada, masilau saksak toa ede pade ne ibada pade, ta imadid ga imugamuga ta ilualua masilau saksak toa matamata aea oa.‡ Ei ikado ga gid panua tanoeai ad tisoa masilau toa matamata aea oa ieda. Eiua masilau toa aea tibun kapei ngan tirau ei ga imate, be aea tibun toa oa imisi pade.

13 *Masilau toa ede pade ne ikado gid uisinga kapeipei iman kilala. Ta irangrang ngan ikado ga dinga isulug buburiai ga inam tanoeai ta panua tigera.

14 Be Deo ilongean masilau saksak toa ne ta ikakado gid uisinga iman kilala ta ipakaka gid panua tanoeai ad, be ilualua masilau saksak toa matamata aea oa. Ta ikeo pagid panua tanoeai ad ta tikado namer ede inasi masilau toa matamata aea oa ianun. Eina masilau toa aea tibun ngan tirau ei ngan didi mugaeai ga imate, be idae mulian pade.

15 Deo ilongean masilau saksak toa ne ta ibada iaoa uru mata bibita aea ga ila pan masilau toa matamata aea oa aea namer. Toa bedaoa ta oangga sapadua tisoa namer toa oa ieda mao, eine namer toa oa irangrang ngan iposa ta tirau gid ga timate.

16 *Masilau toa ede pade ne ikado ga panua toa ngada ne tanoeai manta tibada kilala ede ga idae ngan baged oatai, mao ngan bolabolad. Gid panua toa edad mao ga panua toa edad kapeipei, ga gid panua toa led danga sisid busa, ga gid panua toa led danga sisid imata karanga mao, ga gid panua toa timan paeaeanga sapaean, ga gid panua toa timan paeaeanga sapaean mao, gid toa ngada oa manta tibada kilala toa oa.

17 Ta oangga sai ibada kilala toa oa mao, ei ga irangrang ngan iuol danga sisid mao, ga irangrang ngan ilongean ele danga sisid ga panua tiuol pan mao pade.

‡ **13:12:** Panua edengada tiuangga posanga idil toa ne *ilualua masilau saksak aea posanga ipu ede pade ga bedane: ikakado ele naurata masilau saksak toa oa imatai. Posanga idil toa ne iuot pade ngan lain 14.* * **13:13:** 1Kin 18.24-39, Mt 24.24, PM 19.20 * **13:16:** PM 14.9-11, 16.2, 20.4

Kilala toa ne eine masilau
toa matamata aea oa ieda,
mao ieda idaba.
18 Ikulupu ngan gid panua
tiuatai ngan masilau ieda id-
aba toa ne ipu madongan.
Be eaba sai toa ele oatainga
kemi, ei ga irangrang ngan
iuade ga ipaluplup posanga
ipu ngan edaeda toa ne.
Ngansa ieda idaba toa ne
eine eaba ede ieda. Id-
aba eine buno lima buno
ede, sangalima sangaul ede,
igegea lima ga ede (666).

14

Sipsip Inat ele panua tikado baunga pau

1 Idio ta matag ila ta nagera
Sipsip Inat imadid ngan
bereo Saion*. Be ele panua
toa dabad iuot bunoringring
buno, bunoringring sangaul
pange, igegea bunoringring
pange (144,000), gid timad-
madid toman ngan ei. Sipsip
Inat ieda ga Itama ieda pade
ienono bolaboladeai.
2 *Be nalongo tandanga
ede buburiai ga inam, iaoa
ingongo mambe eau busa
imasesel ga mambe pelaka
itang kapei. Be tandanga
toa oa itang kemi mambe gid
panua tiraurau led arp.
3 *Be tikado baunga pau
toa mul maron aea imatai, ga
gid masilau toa matad bibita
oa matadeai, ga gid madid-
nga matadeai pade. Eaba
eta pade irangrang ngan
inanale ngan baunga toa oa
mao. Gid panua toa dabad
iuot bunoringring buno,
bunoringring sangaul pange,
igegea bunoringring pange
(144,000), gid kekelegid
tirangrang ngan tikado. Gid
panua toa oa, Deo iuol gid ga
timan ei ele rabu ngan gid
panua toa ngada ne tanoeai.
4 Gid panua toa ne tieno
toman ngan gid taine
mao ta muk eta ibul gid
mao. Tiplese kadonga
togid oaioainga, be tinasnasi
Sipsip Inat ngan tibur isaoa
ei ila ngan. Deo iuol gid ga
timan ei ele rabu ngan gid
panua tanoeai ad, ta tiuot
mambe annga papau imatua
dadangai toa titenai ga ila
pan Deo ga ila pan Sipsip Inat
pade.
5 Posanga pakakanga eta
iuot aoadeai mao. Led idil
eta paeamao mao ga mao.

Anggelo tol tipaola posanga

6 Ga kus ta nagera anggelo
ede pade iroro ga ila mari-
amba irabuiai. Ei ibada ato
kemi toa ienono somisomi
ga ilalala ga ila, ta iuangga
ipaola ga iuot pagid alu toa
ngada ne, ga tibur toa ngada
ne tanoeai, ga posanga toa
ngada ne tanoeai, ga gid
panua tinid imata ede ga ede.
7 Ei ipotalae kapei ta ikeo,
“Gimi manta amataud Deo ta
asoa ieda. Ngansa ado imata
toa ei idol ngan pamadidnga
gid panua ngan posanga ta
iuot ne. Gimi manta akado
raring ga ila pan Deo toa

* **14:1:** *Bereo Saion eine bereo toa tuanga Ierusalem ienono ngan.* * **14:2:** PM 1.15, 19.6 * **14:3:** Ais 42.10, PM 5.9, 7.4

ikado bubur ga tano ga tad ga
gid eaumata toa ngada oa.”

8 *Ga kus ta anggelo ede
pade inasi ei ta ikeo, “Tuanga
kapei Babilon, tiasal ei ngan
paraunga ta itap ga isulug!
Mugaeai ga inam, ei ipaun
gid alu toa ngada ne ngan
oain matua ga ipamanga-
manga laborad ta tikakado
kadonga arala imata ede ga
ede. Be ei itap ga isulug na!”

9 *Idio ta anggelo tol aea
inama ta inasi gisirua toa
timuga oa. Ei ipotalae
kapei ngan posanga bedane,
“Oangga sai isoa masilau
saksak ieda, mao isoa aea
namer ieda, ga ibada aea
kilala ga idae ngan ibolabola,
mao ngan ibage,

10 *ei pade ga iun oain.
Be eine oain lolo bake aea
ton Deo. Deo ibul danga
eta ngan oain toa oa mao.
Ei iparere oain kekelen ngan
ele loba toa lolo bake aea
oa. Ta eaba sai toa iun
oain toa oa, eine ga ibada
ieieinga kapei ngan dinga ga
pat kaeau kakatol toa gid
anggelo tututui matadeai ga
Sipsip Inat imatai pade.

11 *Be basu ngan dinga toa
ieieinga aea oa, eine ibung-
bung somisomi ga ilalala ga
ila. Ta gid panua toa ti-
soa masilau saksak ieda, ga
aea namer ieda, ga tibada
ieda aea kilala, gid tiaragid
teta mao. Tinaman ieieinga
somisomi ga ilalala ga ila.”

12 *Tota oangga kadonga
toa bedaoa iuotot, gid panua
tututui ton Deo manta tima-
did matua. Eine gid panua
toa tinasnasi Deo ilinge ga
tikisi botbot led kadonga lolo
matua aea ngan Iesus.

13 Ga kus ta nalongo ba-
banga ede inam buburiai ga
inam ta ikeo, “Bode posanga
ga bedane, ‘Toa labone ga ila,
kemi tau ngan sapadua toa
tilup toman ngan Maron ga
timate.’ ”

Be Itautau Tutui ikeo pade
ga bedane, “Eine tautaunga.
Gid ga tibada earainga
kemi ngan led naurata
kulupulupu. Be gid ga tila
sapaean mao. Led kadonga
kemikemi, Deo ga imata
nanan ta ikoli kemi pagid.”

*Ado imata iuot ngan an-
nga imatua aea badanga*

14 *Idio ta matag ila ta
nagera laulau bodbode ede,
be eaba ede imamado laulau
toa oa ipaoeai. Ei idol nakala
gol ilaborai ga imata lalaede
mambe eaba inat. Be ngan
ibage, ikikisi didi mamarae
toa imata tau.

15 Ga kus ta anggelo ede
pade iuot Deo ele lumaeai
ga inam ta ipotalae kapei
ga ila pan eaba toa ima-
mado laulau ipaoeai ta ikeo,
“Bada lem didi mamarae
ta ket gid annga imatua.
Ngansa ado imata ngan an-
nga aea badanga ta iuot ne.
Gid annga tanoeai imatua ga
ienono.”

* **14:8:** Ais 21.9, Jer 51.7-8, PM 17.2, 18.2,3 * **14:9:** PM 13.12-17 * **14:10:** OM 19.24, Sng 75.8, Ais 51.17, 22, Jer 25.15-16, Ese 38.22, PM 16.19, 20.10 * **14:11:** Ais 34.10 * **14:12:** PM 13.10 * **14:14:** Dan 7.13

16 Tota eaba toa imamado laulau ipaoeai ikisi ele didi mamarae ngan ibage ta itado ngan ketnga gid annga imatua tanoeai. Ta iket tano aea annga imatua toa ngada oa ga isulug.

17 Ga kus ta anggelo ede pade itnan Deo ele luma toa buburiai oa ta iuot ga inam. Ei pade ikikisi didi mamarae ede toa imata tau.

18 *Ga kus ta anggelo ede pade itnan popou tenainga aea ga inam. Ei ele naurata ngan imariala ngan popou toa oa aea dinga. Be ipotalae kapei ga ila pan anggelo toa ikikisi didi mamarae toa imata tau ta ikeo, “Bada lem didi mamarae toa imata tau, ta ket gid oain iparoparo toa ngada oa tanoeai ta suk gid ga tidio. Ngansa gid oain itautau iblabla ga ienono.”

19 Tota anggelo toa oa ikikisi ele didi mamarae ta itado ngan ketnga gid oain itautau toa ngada oa tanoeai. Isuk gid ga kus, ta itado ga tidae ngan Deo ele tibur oain aea bibnga. Oain itautau toa oa aea bibnga idodo Deo ele kadonga lolo bake aea.

20 *Idio ta tibib oain itautau toa oa gaot ngan tuanga, ta sing ilele ga iuot. Be sing toa oa isum ga idae ga iluai ngan gid os aoad aea oaro. Ta sing toa isum oa ilele ga ipakaranga tibur kapei ga ila irangrang ngan kilomita buno tol.

15

Gid anggelo lima ga rua tikikisi gid danga pamukurunga aea lima ga rua

1 Ga kus ta nagera kilala ede pade kapei tau ipamatala gita ga iuot buburiai. Eine gid anggelo lima ga rua tikikisi gid danga pamukurunga aea lima ga rua. Be gid pamukurunga toa oa eine tinam muriai ngan Deo ele pamukurunga toa ngada oa, ngansa oangga tiuot ga kus, eine ipasala Deo ele kadonga lolo bake aea ga kus.

2 Idio ta nagera danga mambe tad kapei ede toa imata mambe adial tibul toman ngan dinga. Be gid panua toa tipaparau ga tiasal masilau saksak ga aea namer ga ieda idaba, gid timadmadid ngan tad toa oa. Be tikikisi gid arp toa Deo ibada pagid.

* **14:18:** Jol 3.13 * **14:20:** Ais 63.3, PM 19.15

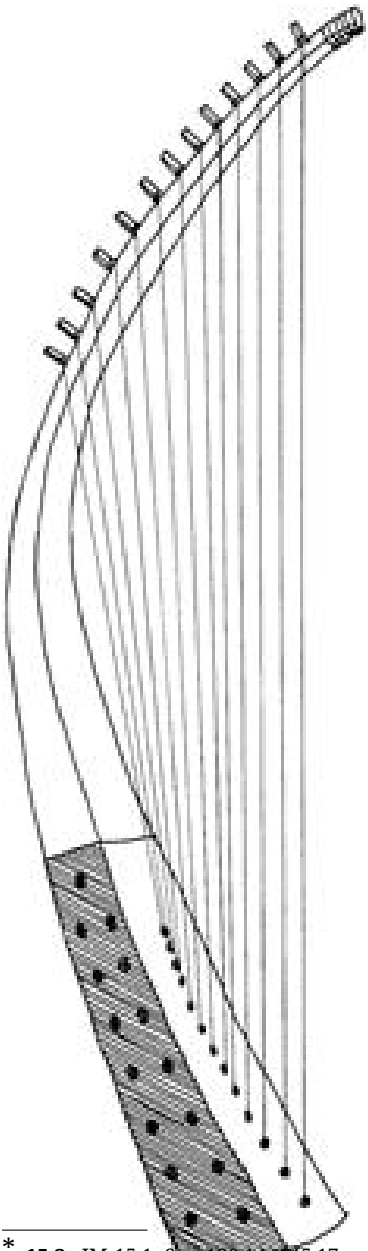

The British and Foreign Bible Society

Arp mugaeai aea

3 *Gid tibau baunga ton
Deo ele paeaeanga Moses ga
baunga ton Sipsip Inat ga be-
dane,

"Maron Deo Matua Soke Tau,
eao lem naurata
kapeipei tau ipa-
matala gai.
Lem kadonga toa ngada
ne itutui ga ipasolan
mambe lem posanga
tautaunga.
Eao Maron kapei tau
ngan alu toa ngada ne
tanoeai.*
4 *Maron, sai ga imataud go
mao?
Gid panua toa ngada ne
ga tisoa eao edam.
Ngansa eao kekelego tutui
tau.
Gid alu toa ngada ne ga
tinam
ta tikado raring ga ila
pago.
Ngansa eao pasolan lem
kadonga toa itutui tau
ga iuot masaeai na."

5 *Gid danga toa ne iuot
ga kus ta nagera luma tutui
ton Deo ipokakai buburiai ga
ienono. Eine Deo ele palata
toa ele posanga tautaunga
ienono ngan.
6 Be gid anggelo lima ga
rua toa tikikisi pamuku-
runga toa lima ga rua oa
tiuot Deo ele lumaeai ga

* **15:3:** IM 15.1, Sng 139.14, 145.17 * **15:3:** Posanga idil toa ne *Maron kapei tau ngan gid alu toa ngada ne tanoeai ienono ngan laulau edengada ngan posanga Grik mao, be ngan laulau padengada tidol posanga idil ede pade ga bedane: Maron kapei tau toa somisomi ga ilalala ga ila.* * **15:4:** Sng 86.9, Jer 10.6-7 * **15:5:** IM 38.21

Horace Knowles, revised by Louise Bess, © 1991

tinam. Gid tidol pononga mil
ga mil toa aea muk eta mao.
Be tipit led pus gol ga idae
gogodeai.
7 Ta ede ngan gid masilau
pange toa matad bibita oa,
ibada tabla gereirei gol lima
ga rua toa iuon ngan Deo
toa imamado somisomi ne
ele kadonga lolo bake aea,
ta ibada ga ila pagid anggelo
toa lima ga rua oa.
8 *Tota Deo ele luma iuon
ngan basu toa iuot ngan
ele taranga ga iura kapei.
Ta eaba eta irangrang ngan
idudunga ngan luma toa oa
mao ga irangrang ngan gid
anggelo lima ga rua tipasala
gid pamukurunga toa lima
ga rua oa.

16

Gid anggelo titok tabla gereirei lima ga rua ga isulug

1 Idio ta nalongo babanga
kapei ede iuot Deo ele luma
iloleai ga inam ta ikeo pagid
anggelo lima ga rua ga
bedane, “Gid tabla gereirei
lima ga rua toa Deo ele
kadonga lolo bake aea iuon
ngan, gimi ala ta atok ga
isulug tanoeai.”
2 *Tota anggelo toa imuga
oa ila ta itok ele tabla
kakauede ga isulug tanoeai.
Be mole mao gid boto
papaeamao iuotot ngan
gid panua tinid toa tibada
masilau saksak aea kilala
ga ngan gid panua toa tisoa
aea namer ieda. Ta tibada
ieieinga kapei.
3 *Ga kus ta anggelo ede
pade itok ele tabla kakauede
ga isulug tadiai. Be mole mao
tad ipul ei ga iuot sing. Sing
toa oa eiua mambe burua
mate ising. Tota gid danga
matad bibita toa ngada oa
tadiai timate gid.
4 Ga kus ta anggelo tol aea
itok ele tabla kakauede ga
isulug ngan gid eau ga ngan
gid eaumata. Ta gid eau toa
ngada oa tiuot sing.
5 Be anggelo toa ele nau-
rata ngan imariala ngan gid
eau, nalongo ikeo ga bedane,

“Deo, eao eaba tutui tau.
Eao mamado labone ga
mugaeai pade.
Eao lem kadonga itu-
tui ngansa eao rau
posanga ngan ad
panasnga toa bedaoa.
6 Ngansa gid tirau lem
panua tututui ga gid
panua toa tibabada
aoam ga timate ta
singid itoki.
Ta eao paun gid ngan sing.
Sing toa tiun ne, ikoli
tutui led kadonga pa-
paeamao.”

7 *Be nalongo popou
tenainga aea ikado posanga
ga bedane,

“Tautaunga, Maron Deo
Matua Soke Tau!
Eao lem panasnga toa
ne itutui ga ipasolan
mambe lem posanga
eine tautaunga.”

* **15:8:** 1Kin 8.10-11, 2Sto 5.13-14, Ais 6.4 * **16:2:** IM 9.10, PM 13.12-17 * **16:3:** IM 7.17-21 * **16:7:** Sng 19.9, PM 15.3

8 Ga kus ta anggelo pange
aea itok ele tabla kakauede
ga idae ngan ado. Ta Deo
ilongean ado ta ilaba panua
tinid ngan dinga.

9 *Ta ado ilang karkar
panua tinid paeamao tau,
ta tikado posanga papaea-
mao ngan Deo toa imadid
ga imugamuga ngan gid
pamukurunga toa ne. Be gid
tipul lolod eta mao ga tisoa
ieda mao pade.

10 *Ga kus ta anggelo lima
aea itok ele tabla kakauede
ga idae ngan masilau saksak
ele mul maron aea. Be mole
mao tibur kapei toa masi-
lau saksak imadid ga imuga-
muga ngan oa iuot dodom.
Gid panua tingotngot maed
ngansa ieieinga toa tinaman
oa paeamao tau.

11 Ta tikado posanga
paeamao tau ngan Deo
buburiai aea ngansa ad
boto papaeamao ga tinaman
ieieinga kapei. Be gid tipul
lolod eta ngan led kadonga
papaeamao mao.

12 *Ga kus ta anggelo lima
ga ede aea itok ele tabla
kakauede ga isulug ngan
eau kapei Iupretis. Be mole
mao eau toa oa imamasa.
Kadonga toa ne iuot ta isaoa
edap ngan gid mamaron
kapeipei ado ele parangai
ad ta tidadal ga tinam ngan
paraunga.

13 Ga kus ta nagera iriau
papaeamao tol tiuot ga tinam
be matad mambe gid kalo.
Ede iuot ureru iaoai, ede
pade iuot masilau saksak
iaoai, be ede pade iuot eaba
iaoai toa idadada gid panua
ngan posanga pakakanga.*

14 *Gid iriau toa ne pa-
paeamao tau. Tikakado
gid uisinga iman kilala ta
tila tipaluplup gid mamaron
kapeipei toa ngada oa
tanoeai ta tinam tiluplup
ngan ado kapei paraunga
aea ton Deo Matua Soke Tau.

15 *"Ega, gau nanama
mambe eaba lublubnga aea!
Kemi tau ngan eaba sai igabit
kemi ta imariala ngan ele
pononga. Toa bedaoa ta iran-
grang ngan gid panua tigera
ei ibangabanga ga ilalala
alele mao ta maeamaea ei
mao."

16 *Tota gid iriau pa-
paeamao tipaluplup gid
mamaron kapeipei toa oa
ga tinam tiluplup ngan tibur
toa tiuato ngan posanga Ibru
Armagedon.

17 Ga kus ta anggelo lima
ga rua aea itok ele tabla
kakauede ga idae mari-
ambai. Ta babanga kapei
ede iuot ngan mul maron aea
toa Deo ele lumaeai ta ikeo,
"Tota kus!"

18 *Be mole mao gla isamil
ga tandanga kapeipei iuotot

* **16:9:** PM 9.20-21 * **16:10:** IM 10.22, Ais 8.21-22 * **16:12:** Ais 11.15
* **16:13:** *Eaba toa idadada gid panua ngan posanga pakakanga eine masilau saksak ele aluagau. Ga pade, ei masilau saksak ede pade toa ikeo pagid panua ngan tikado namer ga inasi masilau toa matamata aea oa ianun. Gera posanga ngan 13.11-15.* * **16:14:** PM 19.19 * **16:15:** Mt 24.43-44, PM 3.3 * **16:16:** Sek 12.11 * **16:18:** PM 4.5, 8.5

ga mariamba kluk. Be nauruge kapei ede inuga tano paeamao tau. Ngan ado toaiua gid eababa tiuot pau tanoeai ga irangrang ngan labone, nauruge kapei eta bedaoa iuot mao.

19 *Ta tuanga kapei Babilon imapoga ga iuot tol. Be gid tuanga kapeipei togid alu toa ngada ne tanoeai, titap ga tisulug. Deo imata nanan tuanga kapei Babilon ele kadonga papaeamao, ta ipaun ei ngan loba oain toa ele kadonga lolo bake aea kapei tau iuon ngan.

20 *Gid inu toa ngada oa timadi ga tisulug. Be gid lusi tisapa ga tila.

21 *Be gid aoara idildil matua mambe patpat titap mariambai ga tisulug ta tirau gid eababa. Gid aoara idildil matua toa kelede kelede oa aea kulupu irangrang mambe kilo sangaul pange. Ta gid panua tikakado posanga paeamao tau ngan Deo, ngansa ele pamukurunga ngan aoara idildil matua eiua paeamao tau.

17

Taine edap aea ibada aea panasnga

1 *Gid anggelo lima ga rua toa tikikisi gid tabla gereirei lima ga rua, ede ngan gid iposa toman ngan gau ta ikeo, “Eao nama. Gau ga napasolan go ngan panasnga isaoa ga iuot ngan taine edap aea ieda kapei toa imamado ngan gid eau busa.

2 *Gid mamaron kapeipei tanoeai ad tikado kadonga arala toman ngan ei, be gid panua tanoeai ad tikado kadonga arala toman ngan ei pade ta timangamanga mambe gid panua tiun oain ga timangamanga.”

3 *Be mole mao anggelo toa oa isoa tautaudig, ta gairua ala ngan tibur modamodanga. Toa eoa nagera taine ede imamado masilau saksak ede ipaoeai. Masilau saksak toa oa itin singsingia be iuon ngan gid edaeda papaeamao. Gid edaeda toa oa eine ngan badanga Deo imul. Masilau saksak ilabora lima ga rua, be aea pelenga sangaul.

4 *Taine toa oa ele pononga ede singsingia ga ede pade singsingia tede ga bil mambe pononga togid mamaron kapeipei. Be aea sogonga gol imata ede ga ede. Ga idol gid nagemgem toa tikado ngan pat naol ga gid pat aea olnga kapeipei. Be toa ibageai oa ikikisi loba gol ede iuon ngan gid danga papaeamao tau ga danga sisid aea muk toa iuotot ngan ele kadonga arala.

5 Be toa ibolabolai oa tibode ieda ipu mumulnga ga bedane:

EINE TUANGA KAPEI BABILON.
EI IPAPOT GID KADONGA

* **16:19:** PM 14.10 * **16:20:** PM 6.14 * **16:21:** IM 9.23-24, PM 11.19 * **17:1:** Jer 51.12-13 * **17:2:** Ais 23.17, Jer 51.7, PM 14.8 * **17:3:** PM 13.1 * **17:4:** Jer 51.7, PM 18.16

PAPAEAMAO TAU IUOTOT
TANOEAI GA IMAN GID TAINE
EDAP AD TOA NGADA NE TNAD.

6 *Mugaeai ga inam, taine toa
ne ipamate Deo ele panua
tututui ga gid panua toa
tipamatua Iesus ele posanga.
Ta taine toa ne iun singid,
ta nagera mambe ei ilab-
ora imangamanga mambe
gid panua tiun ga timanga-
manga.

Nagera ei ta natogragau
kapei tau.

7 *Be anggelo ikeo pagau
ga bedane, "Eao kamado
togrago? Gau ga aoag inasi
pago ngan posanga mumul-
nga ipu ngan taine toa ne, ga
ngan masilau saksak toa ibis-
ibisi ei, ga ngan ilabora lima
ga rua, ga ngan aea pelenga
sangaul.

8 *Masilau saksak toa eao
gera, ei imamado mugaeai,
be labone mao. Be muriai
ei ga itnan baba kilikilinga
ta idae ga inam. Be ei
ga iduaea ga ila. Be gid
panua tanoeai ga timatala
kapei ngan ei. Gid panua
toa oa, mugaeai ngan Deo
ikado danga toa ngada ne ga
iuot, ei ibode edad ga idae
ngan laulau madonga kemi
aea mao. Be gid ga timatala
kapei ngan masilau saksak
toa oa ngansa ei imamado
mugaeai, be labone mao, be
ei ga inama pade.

9 "Ikulupu ngan gid panua
tiuatai ngan posanga toa ne
ipu. Be oangga sai ele
oatainga kemi, eine ga ilab-
ora ibada. Masilau saksak
ilabora lima ga rua eine gid
lusi lima ga rua toa taine
edap aea imamado gadae
ngan.

10 Ga pade, ilabora lima
ga rua eine gid mamaron
kapeipei lima ga rua. Lima
timate ga tila na. Ede labone
ta imamado. Be ede pade
iuot maitne. Be oangga
inama, ei manta imadid ga
imugamuga, be mole tau
mao.

11 Be masilau saksak toa
imamado mugaeai ga ima-
mado labone mao, ei maron
kapei lima ga tol aea. Ei
toman ngan gid mamaron
toa lima ga rua oa timan iaoa
ede. Be ei ga ila ta iduaea.

12 *"Be aea pelenga san-
gaul toa eao gera, eine gid
mamaron kapeipei sangaul,
be timadid ga timuga maitne.
Gid toman ngan masilau sak-
sak ga tibada edaeda kapei
mambe mamaron kapeipei
ga irangrang ngan ado imata
kelede.

13 Gid ga lolod kelede ta
tilongean edaeda kapei ga
urad ga idae masilau saksak
ibageai.

14 Gid ga tikado paraunga
ga ila pan Sipsip Inat, be
ei ga iasal gid. Ngansa ei
Maron gadae ngan gid ma-
maron toa ngada ne, ga ei
kapei ngan gid kapeipei toa
ngada ne. Gid panua toa
timamado toman ngan ei, ei
ibaba gid ga timan ei ele, ga
isio gid, ga gid matad tutui

* **17:6:** PM 18.24, 19.2 * **17:7:** PM 13.1 * **17:8:** Dan 12.1, PM 11.7, 13.1-8
* **17:12:** Dan 7.7,24

pan.”

15 Ga kus ta anggelo ikeo
pagau ga bedane, “Be eao
gera gid eau toa taine edap
aea imamado ngan oa, eine
gid alu ga ipom busa, ga gid
posanga busa, ga gid panua
tinid imata ede ga ede.

16 *Be masilau saksak ga
gid pelenga sangaul toa eao
gera, gid ga timan taine edap
aea toa oa aea isat. Ta gid ga
tipaeabu ngan ei ga titaka ele
danga sisid ga ibangabanga.
Ta gid ga tian imedameda ga
tinono ei ngan dinga.

17 Ngansa Deo ipei lolod
ngan nasinga posanga toa
ei kekelen irau, ta gid ga
lolod kelede ngan tilongean
tibur kapeipei toa timadid
ga timugamuga ngan oa ga
idae masilau saksak ibageai.
Eine ga ienono toa bedaoa ga
ila irangrang ngan Deo ele
posanga iuot tautaunga.

18 Be taine toa eao gera,
eine tuanga kapei toa imadid
ga imugamuga ngan gid ma-
maron kapeipei toa ngada ne
tanoeai.”

18

Tuanga kapei Babilon itap ga iduaea

1 Gid danga toa ne iuot
ga kus, ta nagera anggelo
ede pade isulug buburiai ga
inam. Ei ieda kapei tau be ele
taranga itara tibur toa ngada
ne tanoeai.

2 *Ei ipotalae kapei ta ikeo,
“Tuanga kapei Babilon,
tiasal ei ngan pa-
raunga ta itap ga
isulug! Be, tautaunga
itap ga isulug ta ele
panua toa ngada oa
tiduaea!
Ta labone iman tibur
puda,
ta gid iriau papaeamao ga
antu timamado ngan.
Gid man papaeamao toa
tinid aea muk pade
timamado ngan.
3 Ngansa gid alu toa ngada ne
tikado kadonga arala
toman ngan ei
ta timangamanga alele
mambe gid panua
tiun oain matua ga
timangamanga.
Gid mamaron kapeipei
tanoeai aea pade
tikado kadonga arala
toman ngan ei.
Be gid panua oalo ad
ngan tibur toa ngada
ne tanoeai tibada pat
kapei tau iuot ngan
ei, ngansa ei ilasu
kadonga tingelgel aea
tau ta iuolol led danga
sisid.”

4 *Ga kus ta nalongo
babanga ede pade iuot
buburiai ikeo ga bedane,

“Leg panua, manta atnan ei
ta aot ga anam!
Ngan kado ta asokon
ei ngan ele kadonga
sasat ta abada panas-
nga.

* **17:16:** PM 18.8 * **18:2:** Ais 13.21, 34.11-14, Jer 50.39, PM 14.8 * **18:4:** Ais 48.20, Jer 50.8, 51.6, 45, 2Ko 6.17

Ala aluai ngan ei ta irangrang ngan aea pamukurunga iuot ngan gimi mao.

5 *Ngansa ei igalbatan ele kadonga sasat ga idae ga ila buburiai,
ta Deo imata nanan ele idil papaeamao.

6 *Matami nanan ele kadonga papaeamao ngan panua padengada ta akoli ga ila pan.
Ngan ele kadonga papaeamao toa ngada oa, akoli parua ga ila pan.
Danga paeamao toa ei ipaun panua padengada ngan, gimi abul ngan aea loba ta apaun ei parua ngan.

7 *Ei ikado ele madonga mulian ga iuot kemi tau ga ilasu ele kadonga tingelgel aea kapei.
Tota lalaede mambe ikado toa bedaoa ngan ei mulian kapei, gimi abada ieieinga kapei ga kadonga kulupulupu kapei tau ga ila pan.

Ngansa iloleai, iparim ngan ei mulian bedane:
'Gau naman taine nagerara. Gau asape mao.
Irangrang ngan namokmok mao ga mao tau!'

8 *Tota ngan ado kelede gid pamukurunga papaeamao ga iuot ngan ei ga bedane:
ele panua ga timatemate, ta ei ga imokmok, be sapanga kapei ga iuot ngan ei pade.

Dinga kapei ga inono ei ga imomout ga kus,
ngansa Maron Deo toa ipanas ei ne iura kapei tau.

9 *"Mugaeai ga inam, gid mamaron kapeipei tanoeai aea tikado kadonga arala toman ngan ei ga tilasu kadonga tingelgel aea toman ngan ei. Be oangga tigera aea basu puk ga idae, eine ga titangtang kapei ga tiansaban ei.
10 Gid ga timataud ngan aea ieieinga kapei ta timadid aluai ta tikeo,

" 'Aiao! Talo, tuanga kapei Babilon!
Mugaeai uram kapei tau.
Be ngan ado imata toa kelede ne, am panasnga iuot ngan go paeamao tau!'

11 *"Be gid panua oalo ad ngan tibur toa ngada ne tanoeai eine ga titangtang ga tiansaban ei, ngansa eaba eta imamado ngan olnga led danga sisid pade mao.
12 *Led danga sisid toa panua tiuolol eine ga bedane: gol, ga silva, ga gid patpat toa ad olnga kapeipei, ga pat naol, ga malo kemikemi,

* **18:5:** OM 18.20-21, Jer 51.9 * **18:6:** Sng 137.8, Jer 50.15, 29, 2Te 1.6 * **18:7:** Ais 47.7-9 * **18:8:** PM 17.16 * **18:9:** Ese 26.17, 27.30-35 * **18:11:** Ese 27.36 * **18:12:** Ese 27.12-13,22

ga malo singsingia, ga malo
singsingia tede ga bil, ga
malo silika, ga abei sitron
imata ede ga ede toa iuad
kemikemi, ga danga sisid
imata ede ga ede tisap ngan
elepan iluo, ga danga sisid
imata ede ga ede tikado ngan
abei aea olnga kapeipei, ga
bras, ga aen, ga pat mabel,
13 ga sinamon toa tibul
ngan ad annga, ga danga
padengada tibul ngan annga
ga imana kemi, ga nabene, ga
bude iuad kemikemi, ga abei
itekea iuad kemikemi, ga
oain, ga abei oliv aea bude,
ga plaoa kemikemi nononga
aea, ga wit, ga bulmakao, ga
sipsip, ga os, ga karis, ga gid
eababa toa matad bibita ga
timan paeaeanga sapaean.”
14 “Ta gid panua oalo ad ga
tikeo ga bedane, ‘Abei itau-
tau toa lolom iminmin ngan,
eine itnan go ga ila o! Be
gid danga sisid toa ikado ga
lem madonga kemi ga tinim
igelgel ngan, ga gid sogonga
mil ga mil imata ede ga ede,
eine iduaea, ta eao rangrang
ngan gera pade mao ga mao
tau.’
15 *Gid panua oalo ad toa
tibada pat kapei ngan danga
sisid toa gid Babilon tiuol, gid
ga timadid aluai be timataud
ngan aea ieieinga kapei ta
titangtang ga tiansaban ei
16 *ta tikeo,

“ ‘Aiao! Talo, tuanga kapei!
Mugaeai eao doldol gid
malo kemikemi, ga
malo singsingia, ga
singsingia tede ga bil,
ga sogonga gol imata ede
ga ede, ga patpat toa
ad olnga kapeipei, ga
gid naol.
17-18 *Be ngan ado imata
kelede, lem pat ga
danga sisid busa tau
iduaea ga ila o!’

“Be gid oaga ad madid-
nga, ga led panua naurata
ad, ga gid panua toa tilad-
lado tadiai, ga gid panua toa
tibabada pat ngan led nau-
rata tadiai, oangga tigera aea
basu puk ga idae, gid ga tima-
did aluai ta titangtang paea-
mao ta tikeo, ‘Tuanga kapei
eta mambe Babilon mao ga
mao tau!’
19 Eine ga titado tano
aea kangkanga ga idae
laboradeai ta titangtang ga
tiansaban ei ta tikeo,

“ ‘Aiao! Talo, tuanga kapei!
Gid oaga itamatama toa
ngada oa
tibabada pat kapei
ngan led danga sisid
kemikemi toa mu-
gaeai ei iuolol pagid.
Be ngan ado imata kelede, ei
iduaea ga ila o!’

20 *“Eao bubur toman ngan
Deo ele panua tututui,
ga panua ato ami,
ga gimi panua toa
ababada Deo iaoa,
manta tinimi igelgel!

* **18:15:** Ese 27.31,36 * **18:16:** PM 17.4 * **18:17-18:** Ais 23.14, Ese 27.27-29,32
* **18:20:** Lo 32.43, Ais 44.23, Jer 51.48

Ngansa Deo ipanas ei
ngan ele kadonga pa-
paeamao ngan gimi.”

21 *Ga kus ta anggelo ede
iura kapei ibada pat ede
kapei tau mambe pat toa tilu-
mulumu wit ipuapua ngan,
ta itado ga isulug tadiai. Ta
ikeo,

“Ngan kadonga lalaede toa
bedane,
gid panua ga urad ngan
tadonga tuanga kapei
Babilon ga isulug.
Ta irangrang ngan eaba
eta igera ei pade mao
ga mao tau.
22 *O Babilon! Gid panua
baunga ad toa tirau-
rau arp ga tiusouso pi-
loli ga taule,
eine irangrang ngan led
baunga iuot lem tuan-
gai pade mao.
Be eaba eta ele mosi ngan
naurata imata ede ga
ede ga ibokoboko pago
pade mao.
Be ngiri ele tandanga
eta ga iuot lem tuan-
gai ngan annga aea
kadonga mao.
23 *Be lam eta ga itara lem
tuangai pade mao.
Be tandanga tingelgel aea
togid oainga papau ga
iuot lem tuangai pade
mao.
Lem panua oalo ad, mugaeai
tiasal panua toa ngada
ne tanoeai.
Ngan eao lem borou toa
mugaeai ga inam, eao
pakaka gid alu toa
ngada ne tanoeai.
24 *Deo ele panua tututui,
ga gid panua tibabada
iaoa, ga gid panua
padengada tanoeai,
Deo igera mambe
idil paeamao ngan
ad pamatenga ienono
ngan tuanga kapei
Babilon.”

19

Gid panua buburiai ad tipakuru ngan Deo

1 Gid danga toa ne iuot
ga kus ta nalongo arerenga
mambe ipom kapei tau
buburiai tipotalae bedane,

“Aleluia!
Gita ada Deo, ei eaba toa
ibada gita mulian. Ei
kekelen iura ga ieda
kapei tau.
2 *Ngansa gid panasnga
toa Deo irau posanga
ngan, eine itutui ga
ipasolan mambe ele
posanga eine tau-
taunga.
Ngansa Deo ipanas taine
edap aea toa ieda
kapei.
Taine toa oa idada gid
panua tanoeai ad
ngan ele kadonga ar-
ala ta tiuot paeamao.
Ei ele idil paeamao
ngan pamatenga gid
paeaeanga ton Deo, ta

* **18:21:** Jer 51.63-64, Ese 26.21 * **18:22:** Ais 24.8, Ese 26.13 * **18:23:** Jer 7.34, 16.9, 25.10 * **18:24:** Jer 51.49, PM 17.6 * **19:2:** Lo 32.43, PM 6.10

Deo ikoli tutui ga ila pan.”

3 Idio ta tipotalae pade bedane,

“Aleluia!
Dinga toa inono ei, aea basu puk ga idae somisomi ga ilalala ga ila.”

4 Be gid madidnga sangaul rua igegea pange ga gid masilau pange toa matad bibita oa tikor aed ga tisoa Deo ieda toa imamado ngan ele mul maron aea ta tikeo,

“Eine tautaunga! Aleluia!”

5 Ga kus ta babanga ede iuot ngan mul maron aea ga inam ta ikeo,

“Gimi paeaeanga toa ngada ne ton ada Deo, toa edami kapeipei ga edami mao, gimi panua toa amataud ei,
gimi toa ngada ne manta apakuru ngan ei.”

Eaneannga oainga aea ton Sipsip Inat

6 *Ga kus ta nalongo arerenga ede mambe ipom kapei tau, ga mambe eau busa aea salia iaoa ingongo, ga mambe pelaka ger kapei tau. Be gid ipom toa oa tipotalae bedane,

“Aleluia!
Ngansa ada Maron Deo Matua Soke Tau imadid ga imugamuga ngan tibur toa ngada ne.
7 *Tinida igelgel kapei ga loloda kemi ta tasoa ieda!
Ngansa ado imata ngan Sipsip Inat ele oainga ta iuot ne.
Be iadaoa* isogo motean ta imamado.
8 Deo ipan aea malo kemikemi ta idol.
Gid malo toa oa aea muk eta mao, be mil ga mil tau.”

(Gid malo toa kemikemi ne idodo gid kadonga tutui togid Deo ele panua tututui.)

9 *Ga kus ta anggelo ikeo pagau, “Bode posanga ga bedane, ‘Kemi tau ngan gid panua toa Deo ibaba gid ga tinam ngan eaneannga kapei oainga aea ton Sipsip Inat.’ ” Ga kus ta ikeo, “Eine posanga tautaunga ton Deo.”

10 *Tota nakor aeg boloma anggelo iaepuiai ta naoangga nararing ga ila pan, be ikeo pagau, “Kado bedane padam! Gau pade naman Deo ele paeaeanga toman ngan eao ga oaeoaem padengada toa tipamatua Iesus ele posanga. Eao manta raring ga ila pan Deo kekelen. Ngansa posanga toa ngada ne panua tikakado ngan badanga Deo iaoa, aea posanga ipu eine

* **19:6:** PM 14.2 * **19:7:** Ais 61.10, PM 21.2 * **19:7:** Sipsip Inat iadaoa eine posanga oanenga itna idodo gid iaoa kelede ton Kristus. * **19:9:** Mt 22.2 * **19:10:** PA 10.25-26, PM 22.8-9

ngan pamatuanga Iesus ele
posanga.”

Eaba imamado os bod-
bode ipaoeai

11 *Idio ta nagera bubur
ipokakai. Be mole mao,
nagera os bodbode ede,
be eaba toa imamado os
ipaoeai, tiuato ei Eaba Imata
Tutui ga Eaba Posanga
Tautaunga aea. Ei inasnasi
kadonga tutui ta ipamadid
gid panua ngan posanga ga
ikakado paraunga.
12 *Imata kadlo mambe
dinga irarabal, be toa ilab-
orai oa gid nakala busa
ienono mambe nakala togid
mamaron kapeipei. Edaeda
ede ienono ngan ei, be eaba
eta pade iuatai ngan edaeda
toa oa mao. Ei kekelen iuatai.
13 *Ei idol pononga ma-
marae, be ele pononga toa
oa tigasi ga idudunga ngan
sing. Tiuato eaba toa oa ieda
Posanga ton Deo.
14 Gid panua paraunga ad
toa buburiai oa tinasnasi ei
ngan gid led os bodbode. Be
tidol malo kemikemi ga bod-
bode toa aea muk eta mao.
15 *Be ngan iaoa, didi kapei
toa imata tau iuot ga inam.
Ngan didi toa oa ei isabesabe
gid alu toa ngada ne. “Ta
ei ga imadid ga imugamuga
ngan gid, mambe eaba ikikisi
ele toto aen ta imariala kemi
ngan gid ele sipsip.” Ei ibib
oain itautau ngan Deo Matua
Soke Tau ele tibur oain aea
bibnga. Oain itautau aea
bibnga toa oa idodo Deo ele
kadonga lolo bake aea.
16 *Ngan ele pononga ga
ngan ibule, tibode edaeda
ede ga bedane:

MARON GADAE NGAN GID
MAMARON TOA NGADA NE, GA
KAPEI NGAN GID KAPEIPEI TOA
NGADA NE.

17 *Ga kus ta nagera
anggelo ede imadmadid
ado ipaoeai. Ei ipotalae
kapei tau ga ila pagid man
toa ngada ne tiroro alele
mariamba irabuiai ta ikeo,
“Gimi anama aluplup ngan
Deo ele eaneannga kapei.
18 Ngansa ei ikim
gimi aean gid mamaron
kapeipei medamedad, ga
gid madidnga paraunga ad
medamedad, ga gid panua
urad kapeipei, ga gid os, ga
gid panua tiladlado ngan os,
ga gid paeaeanga sapaean,
ga gid panua toa tiboko
paeaeanga mao, ga gid
panua edad kapeipei, ga
gid panua edad mao. Gimi
ga aean gid toa ngada oa
medamedad.”
19 Ga kus ta nagera masi-
lau saksak toman ngan gid
mamaron kapeipei tanoeai
ad ga led panua paraunga
ad. Gid tinam tiluplup ngan
kadonga paraunga ga ila pan
eaba toa imamado os bod-
bode ipaoeai toman ngan ele
panua paraunga ad.
20 *Be ei iluku masilau

* **19:11:** Sng 96.13, Ais 11.4, PM 1.5, 6.2 * **19:12:** Dan 10.6, PM 1.14, 2.17 * **19:13:** Ais 63.1-3, Ins 1.1,14 * **19:15:** Sng 2.9, PM 1.16, 14.20 * **19:16:** PM 17.14 * **19:17:** Ese 39.17-20 * **19:20:** PM 13.12-17, 20.10

saksak toman ngan eaba
toa idadada gid panua ngan
posanga pakakanga. Eaba
toa oa mugaeai ikakado
uisinga iman kilala ngan
luanga masilau saksak. Be
ngan kadonga toa bedaoa, ei
ipakaka gid panua toa ngada
oa tibada masilau saksak aea
kilala ga tisoasoa aea namer
ieda. Eaba toa imamado os
ipaoeai itado masilau saksak
toman ngan eaba posanga
pakakanga aea ga tisulug
ngan liu kapei dinga aea toa
pat kaeau kakatol ianean
ngan. Gisirua matad bibita
maitne be tisulug ngan liu
toa oa.

21 Be gid padengada, eaba
toa imamado os ipaoeai
isabe gid ngan didi kapei
toa iuotot iaoai, ta gid toa
ngada oa timate. Tota gid
man toa ngada oa tianean
medamedad ga irangrang
ngan apad kerkeronga.

20

Satan ila ngan tibur panasnga aea irangrang ngan aea rai bunoringring ede

1 *Idio ta nagera anggelo
ede isulug buburiai ga inam.
Ngan ibage, ikikisi baba ki-
likilinga aea kuklang ga sen
ede kapei tau.

2 *Ei iluku ureru kapit-
nami. Ureru toa oa, ei mota
mugaeai aea toa tiuato ei
eaba paeamao ga Satan. Ta
iaud ei ngan sen ga ila iran-
grang ngan aea rai bunor-
ingring ede.

3 Ta itado ei ga isulug
ngan baba kilikilinga ta isai-
sai baba toa oa aea atama,
be ipatoto aea kuklang ga
matua. Toa bedaoa ta iran-
grang ngan ipakaka gid alu
toa ngada ne tanoeai pade
mao ga irangrang ngan rai
bunoringring ede toa kus. Be
muriai ngan, manta tipola ei
ta ilalala alele kauteta.

4 *Ga kus ta nagera gid mul
maron aea. Be gid panua
timamado ngan gid mul
toa oa, Deo ibada naurata
pagid ngan matad inasnasi
posanga toa gid panua
timadid ngan ta tiraurau ad
posanga. Ga pade, nagera
gid panua matemate tautau-
did toa panua padengada
tiket gagalid ga put. Ad
miri itamatama tipamate
gid panua toa oa ngansa
ngan ado toaiua timamado
tanoeai maitne, tipamatua
Iesus aea posanga ga tipa-
paola Deo ele posanga pade.
Gid tisoa masilau saksak ieda
mao ga aea namer ieda mao
pade. Ga tibada aea kilala ga
idae ngan bolabolad mao, ga
ngan baged mao pade. Gid
panua toa oa tidae mulian
ngan led matenga ta timadid
ga timugamuga toman ngan
Kristus ga irangrang ngan ad
rai bunoringring ede.

5 Daenga mulian toa ne
eine matamata aea. Be gid
matemate padengada tidae

* **20:1:** PM 9.1 * **20:2:** OM 3.1, PM 12.9 * **20:4:** Dan 7.9,22,27, 1Ko 6.2, PM 13.17

mulian ngan ado toaiua mao.
Gid tisanga rai bunoringring
ede toa kus bua.
6 *Kemi tau ngan gid
panua tidae mulian toa
matamata oa. Deo idol
ele ul ngan gid. Matenga
parua aea* irangrang ngan
ipamukuru gid mao. Be
gid ga tikakado naurata
tenainga aea ton Deo ga ton
Kristus. Ta gid ga timadid
ga timugamuga toman ngan
ei ga irangrang ngan ad rai
bunoringring ede.

Satan aea panasnga

7 Be oangga rai bunor-
ingring ede toa kus, eine ga
tipola Satan ta itnan tibur
panasnga aea.
8 *Ta ei ga iuot ga ila ta
ipakaka gid alu toa ngada ne
ngan tano igal toa pange ne.
Eine gid ipom ton Gok ga ton
Magok. Ta ei ga ipaluplup
gid ngan kadonga paraunga.
Dabad iuot busa tau mambe
riringa lab aea.
9 *Gid tiama ngan tibur
toa ngada ne tanoeai ga
tinam ta tibaliu ngan Deo
ele panua tututui led saupu
ga ele tuanga toa ilolo ikim
tau. Be mao. Dinga isulug
buburiai ga inam ta inono
gid ga kus.
10 *Be eaba paeamao toa
ipakaka gid, Deo itado ei ga
isulug ngan liu dinga aea
toa pat kaeau kakatol ianean
ngan. Toa eoa masilau sak-
sak ga eaba pakakanga aea
tisulug mugaeai. Ta gid ga
tibada ieieinga bong ga ado
somisomi ga ilalala ga ila.

Gid matemate timadid ngan posanga

11 Ga kus ta nagera mul
maron aea kapei ede be bod-
bode. Be nagera Eaba ede
idio imamado ngan mul toa
oa. Tano ga mariamba tiaoa
ngan ei ta tisapa ga tila.
12 *Ta nagera gid matem-
ate toa edad kapeipei ga edad
mao, toa ngada oa timadid
mul maron aea imatai. Be
gid laulau toa panua kelede
kelede led kadonga aea
ninipunga ienono ngan oa,
gid laulau toa oa ipokakai
ga ienono. Be laulau ede
pade ipokakai, eine laulau
madonga kemi aea. Eaba toa
imamado ngan mul maron
aea, imata inasi laulau aea
posanga ngan gid panua led
kadonga, ta irau gid kelede
kelede ad posanga.
13 *Be gid matemate toa
tienono tadiai, tad ilongean
gid ta tidae ga tinam. Be
Matenga ga Tibur togid
Panua Matemate, gid pade
tilongean led panua mate-
mate ta tidae ga tinam. Ta
Eaba toa imamado ngan mul
maron aea irau gid kelede
kelede ad posanga ngan saoa
kolinga ga tibada ngan led
kadonga.

---

* **20:6:** PM 1.6 * **20:6:** *Matenga parua aea eine panasnga ngan dinga imperno somisomi ga ilalala ga ila. Gera posanga ngan 21.8.* * **20:8:** Ese 38.2,9,15-16 * **20:9:** 2Kin 1.10 * **20:10:** Sng 11.6, PM 19.20, 21.8 * **20:12:** Dan 7.9-10, Mt 25.31-46, PA 17.31, 2Ko 5.10, PM 13.8 * **20:13:** Ro 2.6, 1Pe 1.17, PM 2.23, 22.12

14 Ga kus ta itado Matenga
ga Tibur togid Panua Mate-
mate ta danga toa rua oa
tisulug ngan liu kapei dinga
aea. Liu kapei dinga aea eine
matenga parua aea.
15 Be oangga sai ieda
ienono ngan laulau
madonga kemi aea mao, eine
titado ei ga isulug ngan liu
kapei dinga aea.

21

Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot pau

1 *Ga kus ta nagera
mariamba pau ga tano pau
ienono. Ngansa mariamba
ga tano toa matamata aea
isapa ga ila o. Be tad ienono
pade mao.
2 *Idio ta nagera tuanga
toa Deo ele ul ienono ngan,
toa Ierusalem pau, isulug
buburiai pan Deo ga inam.
Tuanga toa oa tipasogo
motean mambe taine ede
tipasogo ngan oainga iadaoa.
3 *Be nalongo babanga
kapei ede iuot ngan mul
maron aea ga inam ta
ipotalae bedane, “Ega, Deo
imulmuli ga imamado toman
ngan gid eababa! Ei ga
imulmuli toman ngan gid, be
gid ga timan ele panua. Ei ga
imamado toman ngan gid ga
iman ad Deo.
4 *Ei ga ipusi matad sul
toa ngada oa ga ila. Be
mate ga iuot pade mao, ga
mokmoknga mao, ga tan-
danga mao, ga ieieinga mao
pade. Ngansa gid danga toa
matamata aea oa isapa ga ila
o!”
5 *Be Eaba toa imamado
ngan mul maron aea ikeo
ga bedane, “Ega, nakado
danga toa ngada ne ga iuot
pau!” Ga kus ta ikeo, “Bode
posanga toaine, ngansa eine
tautaunga, ga gid panua
tirangrang ngan lolod matua
ngan.”
6 *Ta ikeo pagau ga be-
dane, “Tota kus ne. Gau
kekelegau namuga ngan
danga toa ngada ne ga
nasomur pade. Naman
danga toa ngada ne ipu ga
napasala danga toa ngada ne
pade. Oangga sai marumian
ei, gau ga nalongean ei ta
iun ngan eaumata toa eau
madonga kemi aea ienono
ngan. Be ei ga iuol mao. Eine
leg tenainga ila pan.
7 *Oangga sai iasal pa-
raunga, eine danga toa
ngada ne ga iman ei ele. Be
gau ga naman ei aea Deo, ta
ei ga iman leg gergeu.
8 *Be gid panua toa
timataud ga kos ga kos, ga
gid panua toa lolod matua
mao, ga gid panua tinasnasi
kadonga papaeamao tau,
ga gid panua tipapamate
panua padengada, ga gid
panua arala ad, ga gid panua
borou ad, ga gid panua

* **21:1:** Ais 65.17, 2Pe 3.13 * **21:2:** Ais 52.1, 61.10, Ibr 11.16, 12.22, PM 3.12 * **21:3:** Wkp 26.11-12, Ese 37.27, Sek 2.10, 2Ko 6.16 * **21:4:** Ais 35.10, 65.19, PM 7.17 * **21:5:** 2Ko 5.17 * **21:6:** Ais 55.1, Jer 2.13, Ins 7.37, PM 1.8, 17, 22.17 * **21:7:** 2Sml 7.14, 1Sto 17.13, Sng 89.26-27 * **21:8:** Mt 25.41, PM 20.15, 22.15

tikakado raring ngan gid deo
pakakanga ad namer, ga gid
panua posanga pakakanga
ad, gid ga tila ngan led tibur,
eine liu kapei dinga aea toa
pat kaeau kakatol ianean
ngan. Eine matenga parua
aea.”

Tuanga Ierusalem iuot pau

9 Idio ta anggelo ede inam
pagau. Ei ede ngan gid
anggelo lima ga rua toa tikik-
isi tabla gereirei lima ga rua
iuon ngan gid pamukurunga
lima ga rua. Gid pamuku-
runga toa oa ipasala Deo ele
kadonga lolo bake aea ga
kus. Anggelo toa oa iposa
toman ngan gau ta ikeo, “Eao
nama ta gau ga napasolan go
ngan Sipsip Inat iadaoa toa
iuangga iuai ei.”

10 *Ga kus ta isoa tautaudig
ta gairua adae ga ala ngan
lusi kapei ede gadae tau. Ta
ipasolan gau ngan tuanga
Ierusalem toa Deo ele ul
ienono ngan. Tuanga toa oa
isulug pan Deo toa buburiai
ga inam.

11 *Deo ele taranga itara
tuanga toa oa, be tuanga
mil ga mil tau mambe pat
ede aea olnga kapei tau ga
mambe pat iaspa. Be taranga
toa oa merengai tau mambe
adial bodbode.

12 *Tuanga toa oa aea ala
eine kapei ga gadae tau.
Aea atama sangaul igegea
rua ienono, be gid anggelo
sangaul igegea rua timariala
ngan gid. Be gadae ngan gid
atama, tibode gid lum san-
gaul igegea rua togid Israel
edad.

13 Ngan ala ikarkare toa
ado ele parangai, atama tol
ienono. Be ngan ikarkare
iadag, toa ado ele dilngai,
atama tol pade ienono. Be
ngan ikarkare pan not,
atama tol pade ienono. Be
ngan ikarkare pan saut,
atama tol pade ienono.

14 Ngan tuanga toa oa aea
ala, toa ipuiai oa, aea kisinga
sangaul igegea rua ienono.
Be gadae ngan gid kisinga
toa kelede kelede oa tibode
Sipsip Inat ele panua ato ad
sangaul igegea rua edad.

15 *Anggelo toa iposaposa
toman ngan gau ikikisi toto
gol ede iman leoanga aea,
ngan ileoa tuanga, ga tuanga
aea ala, ga gid atama pade.

16 Tuanga ikarkare toa
pange oa aea leoanga iuot
lalaede. Aea mamarae ga
aea babanga ad leoanga
iuot lalaede. Anggelo toa
oa ileoa tuanga ngan ele
toto ga iuot mambe kilomita
bunoringring rua, buno
rua (2,200)*. Be aea gadae
pade inasi leoanga lalaede
mambe aea mamarae ga aea
babanga.

17 Ei ileoa ala aea matoltol
ga iuot mambe sangaul tol

* **21:10:** Ese 40.2 * **21:11:** Ais 60.1-2,19 * **21:12:** Ese 48.30-35 * **21:15:** Ese 40.3, PM 11.1 * **21:16:** Ngan posanga Grik, posanga idil toaine *kilomita bunoringring rua, buno rua eine ga bedane: 12,000 stadia. Eine leoanga mugaeai aea togid Grik. Be idaba toa ne idodo gid panua ato ad sangaul ga igegea rua ga gid lum sangaul ga igegea rua togid Israel.*

leoa lima leoa ede. Anggelo
toa oa inasi gid eababa led
leoanga ta iuot toa bedaoa.

18 *Ala toa oa tikado ngan
pat iaspa. Be tuanga dodol
tikado ngan gol kekelen.
Ngan gol toa oa, tibul danga
eta pade ngan mao. Imata
merengai mambe adial
bodbode.

19 Be tipasogo ala toa oa
aea kisinga ngan gid pat
imata ede ga ede aea olnga
kapei tau. Aea kisinga toa
imuga oa, tikado ngan pat
iaspa birbirianga. Be aea
kisinga ede pade, tikado
ngan pat bil ede taoato
sapaia. Be aea kisinga tol
aea tikado ngan pat aget
kusuksuk tede ga bodbode.
Be aea kisinga pange aea
tikado ngan pat ede pade
birbirianga taoato emeral.

20 Be aea kisinga lima
aea tikado ngan pat ede
mariluangge taoato sar-
doniks. Be aea kisinga lima
ga ede aea tikado ngan pat
konilian singsingia. Be aea
kisinga lima ga rua aea
tikado ngan pat krisolait
eangonga. Be aea kisinga
lima ga tol aea tikado ngan
pat birbirianga ede pade
taoato beril. Be aea kisinga
lima ga pange aea tikado
ngan pat eangonga ede pade
taoato topas. Be aea kisinga
sangaul aea tikado ngan
pat birbirianga ede pade
taoato krisopres. Be aea
kisinga sangaul igegea ede
aea tikado ngan pat bil ede
pade taoato aiasin. Be aea
kisinga sangaul igegea rua
aea tikado ngan pat ametis
singsingia tede ga bil.

21 Ala aea atama sangaul
igegea rua tikado ngan pat
naol sangaul igegea rua. Be
gid atama kelede kelede eine
tikado ngan pat naol dodol
kelede kelede. Be tuanga
aea melemele tikado ngan
gol kekelen. Imata merengai
mambe adial bodbode.

22 Be toa tuangai oa,
nagera Deo ele luma eta
mao. Ngansa Maron Deo
Matua Soke Tau ga Sipsip
Inat, gisirua kekelegid timan
luma raring aea.

23 *Tuanga toa oa aea ipu
eta ngan ado ga taiko titara
ngan mao, ngansa Deo keke-
len ele taranga itara tuanga
toa oa. Be Sipsip Inat iman
tuanga toa oa aea lam.

24 *Ta gid alu toa ngada
ne ga tilalala alele ngan
tuanga aea taranga toa oa.
Be gid mamaron kapeipei
tanoeai ad ga tibabada led
danga sisid kemikemi ga
inam idudunga ngan.

25 *Ado ga ado tisaisai
tuanga toa oa aea atama
mao. Ngansa bong iuotot toa
eoa mao.

26 Gid alu toa ngada ne ga
tibabada led pat ga danga
sisid kemikemi ga inam
idudunga.

27 *Be danga eta aea muk,
ga eaba eta inasnasi kadonga

* **21:18:** Ais 54.11-12 * **21:23:** Ais 60.19-20, PM 22.5 * **21:24:** Ais 60.3,5
* **21:25:** Ais 60.11 * **21:27:** Ais 52.1, Ese 44.9, 1Ko 6.9-10

papaeamao ga pakakanga, eine ga irangrang ngan idudunga ngan tuanga toa oa mao ga mao tau. Be gid panua kekelegid toa edad ienono ngan laulau madonga kemi aea ton Sipsip Inat, gid kekelegid tirangrang ngan tidudunga.

22

Eau madonga kemi aea ga abei madonga kemi aea

1 *Idio ta anggelo ipasolan gau ngan eau kapei ede. Eau toa oa eine eau madonga kemi aea be eine merengai tau mambe adial bodbode. Eau toa oa iuotot ngan mul maron aea ton Deo ga ton Sipsip Inat

2 *be ilele rabu ngan tuanga aea melemele. Be ngan eau isal iadag ga iadag, abei madonga kemi aea imadmadid. Ngan taiko ga taiko, abei toa oa ipalaurerean* itautau imata ede ga ede, irangrang ngan taiko sangaul igegea rua. Be abei toa oa ilaun iman dibala aea keminga ngan gid alu toa ngada ne.

Horace Knowles © 1954, 1967, 1972, 1995 The British and Foreign Bible Society

Taiko ga taiko, abei toa oa ipalaurerean itautau imata ede ga ede.

3 Be gid danga toa ikado ga Deo ilolo bake ga iuangga ipanas gid panua ngan, eine ga iuotot toa eoa pade mao ga mao. Be mul maron aea ton Deo ga ton Sipsip Inat ga ienono toa eoa. Be gid ele paeaeanga ga tikakado ele naurata raring aea.

4 *Gid ga tigera imata, be ei ieda ga ienono bolaboladeai.

5 *Bong ga iuotot toa eoa pade mao. Be gid taranga mambe ado ga lam, led naurata eta ngan titara pade mao, ngansa Maron Deo ga itaratara gid. Ta gid ele paeaeanga ga timadid ga timugamuga mambe mamaron kapeipei somisomi ga ilalala ga ila.

Teta pade Iesus ga inam

6 *Idio ta anggelo ikeo pagau bedane, “Gid posanga toa ne eine tautaunga ta irangrang ngan gid panua lolod matua ngan. Maron Deo, ei Deo toa ipei ele panua lolod ta tibabada iaoa. Ei isula

---

* **22:1:** Ese 47.1 * **22:2:** OM 2.9, Ese 47.12, Jol 3.18, Sek 14.8 * **22:2:** Panua edengada oatainga ad tiuangga abei toa oa *ipalaurerean itautau mao, be itautau toa imata lalaede oa iuotot taiko ga taiko.* * **22:4:** Mt 5.8, PM 3.12 * **22:5:** Dan 7.18,27, PM 5.10, 20.6, 21.23,25 * **22:6:** PM 1.1 * **22:7:** PM 1.3 * **22:8:** PM 19.10

ele anggelo ngan pasolannga
gid ele paeaeanga ngan saoa
danga manta iuot teta pade.”

7 *“Be ega, gau Iesus teta
pade nanama! Kemi tau
ngan eaba sai toa inasnasi
laulau toa ne aea posanga.
Eine laulau toa ibada Deo
iaoa.”

8 *Be gau Ioanes, gau eaba
toa nalongo ga nagera gid
danga toa ne. Nalongo ga
nagera ga kus, ta nakor aeg
boloma anggelo iaepuiai toa
ipasolan gau ngan gid danga
toa ne, ta naoangga nararing
ga ila pan.

9 Be ikeo pagau bedane,
“Kado bedane padam! Gau
pade naman paeaeanga
toman ngan eao ga oaeoaem
padengada toa tibabada Deo
iaoa ga tinasnasi laulau toa
ne aea posanga. Eao manta
kado raring ga ila pan Deo
kekelen.”

10 Ga kus ta anggelo ikeo
pagau bedane, “Laulau toa
ibada Deo iaoa ne, irangrang
ngan eao kapin aea posanga
mao. Ngansa aea ado imata
ta boloma ne.

11 *Eaba sai ikakado
kadonga papaeamao, goibe
ikakado kadonga papaea-
mao. Be eaba sai toa inasnasi
kadonga ngan ilolo aea muk,
goibe inasnasi. Be eaba sai
toa inasnasi kadonga tutui,
kemi ngan inasnasi kadonga
tutui ga ilalala ga ila. Be eaba
sai toa ipasolan mambe Deo
ele ul ienono ngan ei, kemi
ngan ipasolan ele kadonga
toa bedaoa ga ilalala ga ila.

12 *“Ega, gau Iesus, teta
pade ga nanam. Nanam
toman ngan leg lasunga ila
pagimi eaba kelede kelede
ngan saoa kadonga akakado.

13 *Gau kekelegau namuga
ga nasomur pade. Naman
danga toa ngada ne ipu ga
napasala danga toa ngada ne
pade. Gau namamado mu-
gaeai tau ga nanam muriai
pade.

14 *“Kemi tau ngan
sapadua toa timum led
pononga ga iuot kemi.
Toa bedaoa ta gid ga
tirangrang ngan tian abei
madonga kemi aea itautau,
ga tidudunga ngan ala aea
atama ta tila tuanga iloleai.

15 Be gid panua toa
timangamanga ngan Deo
mambe kaua, ga gid panua
borou ad, ga gid panua arala
ad, ga gid panua tipapamate
panua padengada, ga gid
panua tikakado raring ga
ila pagid deo pakakanga
ad namer, ga eaba sai toa
ikim posanga pakakanga ga
inasnasi kadonga aleburo
aea, gid toa ngada oa tidio
gaot ngan tuanga.

16 *“Gau Iesus, nasula leg
anggelo ga ila pagimi ngan
paolanga posanga toa ne ga
ila pagid iaoa kelede togau.
Gau abei isalud pau pros ga
idae ngan iaoa kelede pan
maron kapei Devit, be gau

* **22:11:** Dan 12.10 * **22:12:** Ais 40.10, Jer 17.10, PM 2.23 * **22:13:** Ais 44.6, PM 1.8, 17, 21.6 * **22:14:** OM 2.9, 3.22 * **22:16:** Nam 24.17, Ais 11.1, 10, Ro 1.3, PM 2.28, 5.5

Devit itub. Ga pade, gau
gigima gaisala aea toa itara
kapei tau.”
17 *Itautau Tutui toman
ngan Sipsip Inat iadaoa tikeo
ga bedane, “Eao nama!” Be
eaba sai ilongo posanga toa
ne, kemi ngan ikeo ga be-
dane, “Eao nama!” Be eaba
sai marumian ei, kemi ngan
inam, be eaba sai toa ikim,
kemi ngan inam ta ibada eau
madonga kemi aea mambe
Deo ele tenainga ila pan.

Posanga pabibnga aea ila pagid panua tiuato laulau toa ne aea posanga

18 *Gimi sapadua alongo
laulau toa ne aea posanga
ngan badanga Deo iaoa,
gau napabib lemi ga be-
dane: Oangga sai ngan gimi
igalbatan ei ele posanga ga
idae ngan laulau toa ne aea
posanga, Deo ga igalbatan
gid pamukurunga toa laulau
toa ne iposaposa ngan ga
idae ngan eaba toa oa.
19 Ga pade, oangga sai
itnan laulau toa ne aea
posanga etangada ngan
badanga Deo iaoa ta ienono
ngan laulau toa ne pade
mao, Deo ga ibada mulian
eaba toa oa iana ngan
abei madonga kemi aea
toa laulau toa ne iposaposa
ngan, ga ngan tuanga kemi
toa ele ul ienono ngan, ta
eaba toa oa iana ga ienono
pade mao.
20 *Eaba toa ipapaola gid
posanga toa ne ikeo ga be-
dane, “Be. Gau teta pade ga
nanam.”
Eine tautaunga. Maron
Iesus, eao nama!
21 Kemi ngan Maron Iesus
ele kadonga lolo marum aea
idio pagid panua toa ngada
ne.

* **22:17:** Ais 55.1, PM 21.6 * **22:18:** Lo 4.2, 12.32 * **22:20:** Mt 24.30-31, 1Ko 16.22